Raftul Denisei
Jan Koneffke
Cele șapte vieți ale lui Felix K.
„Un roman strălucit al unui mare narator."
Die Zeit
HUMANITAS fiction

Un scriitor german despre România interbelică

„Felix Kannmacher, personajul principal și povestitorul romanului, este de fapt fratele bunicului meu, dispărut la Berlin, la începutul anilor '30 ai secolului trecut. Când am scris această autobiografie fictivă a unui emigrant din Germania nazistă, am vrut să-i dăruiesc o viață pe care ar fi putut-o avea – dar nu numai lui, ci și mie însumi, gândindu-mă că, dacă aș fi trăit în acea vreme, m-aș fi refugiat probabil în România. Pe atunci, această țară cunoștea o modernizare exemplară, care însă a fost tragic curmată de război și de instaurarea comunismului. Astfel, romanul e portretul unei țări îndepărtate și, în același timp, povestea unui destin german în România."

Jan Koneffke

„Există și pitoresc, și melancolie în fresca romanului, și cruzime, dar și mătăsurile narative învăluitoare ale unei extraordinare povești de dragoste. Toate firele acțiunii și toate detaliile sunt egal ocrotite de prozator, așa cum veghează un țesător nașterea desenului din covorul lui oriental. Pe scurt, o adevărată bucurie și reușită literară."

Ioana Pârvulescu

„Jan Koneffke reușește să vadă ce stă scris în cartea de magie a lui Prospero: puterea de a imagina săvârșește miracolul. Povestea lui Felix K. e un miracol."

Vlad Zografi

„Un scriitor care stăpânește la perfecție meșteșugul povestirii, cu toate fațetele și nuanțele sale."

Die Welt

ISBN 978-973-689-593-7

Pe copertă: Félix Vallotton,
La falaise de la grève blanche (detaliu)

În 1934, Felix Kannmacher se refugiază din Germania nazistă în România, sub protecția celebrului pianist Victor Marcu, și devine „guvernanta" Virginiei, capricioasa fiică a acestuia. Descoperă cu uimire peisajul exotic al Balcicului, rafinamentele și intrigile societății bucureștene cosmopolite, dar Istoria îl urmărește și aici. Ascunzându-se sub falsa identitate a unui sas pe nume Johann Gottwald, Felix este eroul unui șir colosal de aventuri – de la invitațiile persuasiv-pitorești de a lua de nevastă o tătăroaică până la un proces stalinist în care e acuzat de spionaj –, ceea ce face, în primă instanță, din cartea lui Jan Koneffke un roman picaresc plin de poezie, dramatism și umor. Marea aventură a lui Felix Kannmacher începe însă în imaginarul poveștilor pe care trebuie să le născocească întruna pentru Virginia. Devine o Șeherezadă care își exersează darul fanteziei nu doar pentru a-și prelungi viața, ci pentru a salva lumea din mecanismul infernal al Istoriei. Poveștile lui Felix fisurează imperiul necesității, deturnează destinul. Și fac posibilă iubirea.

Raftul Denisei

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Carte apărută cu sprijinul Goethe-Institut,
fondat de Ministerul German al Afacerilor Externe

JAN KONEFFKE

Cele șapte vieți ale lui Felix K.

Traducere din germană de
ANA POPA

Postfață de
IOANA PÂRVULESCU

ACU

1006503
BCU IASI

HUMANITAS
fiction

Redactori: Vlad Zografi, Elena Morariu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Ioana Vîlcu
DTP: Andreea Dobreci, Carmen Petrescu

Lucrare executată la C.N.I. Coresi S.A.

JAN KONEFFKE
DIE SIEBEN LEBEN DES FELIX KANNMACHER
Copyright © 2011 by DuMont Buchverlag GmbH und Co. KG, Cologne (Germany)
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2013,
pentru prezenta versiune românească

ISBN 978-973-689-593-7
Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României.

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin email: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

Pentru Cristina și Ema
În amintirea lui Cristian

PARTEA ÎNTÂI
(1935-1940)

Capitolul I

În care eu, Felix Kannmacher alias Johann Gottwald, ajung în Golful Balcic, mă întâlnesc cu delfini, măgari și cămile, pesimiști din obișnuință și gemeni-care-nu-sunt-gemeni, surprind (fără să vreau) degete străine pe genunchi străini, mă las sâcâit de un copil, născocesc (iarăși fără să vreau) povești și sunt cât pe ce să fiu însurat cu o tătăroaică, până când o crimă în palatul sultanei pune capăt, înainte de vreme, șederii mele în paradis.

Trezește-te, Virginia, am ajuns la Balcic!

Privind în urmă, amintirea mea îmi pare o poveste născocită. Eu să fi fost acela care ajungea în Golful Balcic într-o zi de iulie pe la mijlocul anilor '30, sau e doar o închipuire sosirea asta? Eu să fi fost acela care privea marea în lumina zorilor cu ochii cârpiți de somn, un tânăr care s-a îndepărtat de mine și pe care, privindu-l acum de la distanță, abia dacă-l mai recunosc?

Nu eram singur în automobilul decapotabil, acoperit de praf, care se îndrepta spre vârful unui deal de unde se vedeau orașul și portul. Pe bancheta din spate, în stânga mea, stătea un bărbat cu ten măsliniu, păr negru, pomădat, nas ascuțit și buze senzuale. Pe scaunul de lângă șofer dormea un copil din care nu se vedeau decât călcâiele și degetele de la picioare ieșind golașe de sub pătura de lână. Când mașina opri în vârful dealului, șoferul, un tip slăbuț cu pielea bătută de soare și vânt, mustață-perie și nas borcănat, își lăsă șapca pe ochi și profită de popas ca să tragă un pui de somn.

Automobilul nostru decapotabil, cu număr din patru cifre și litera „B" care indica orașul de origine, București, era urmat de o altă mașină descoperită, condusă de un tânăr cu o țăcălie soioasă de care se agățaseră gălbenuș și coji de ouă. Cel din

dreapta lui era însă proaspăt ras (mă întrebam când avusese timp), îmbrăcat într-un costum de mătase pe care nu se zărea nici un fir de praf, purta mănuși de un alb imaculat și melon.

Priveliștea de pe creastă îți tăia răsuflarea; întinzându-se până la orizont, marea era de un albastru-cobalt, iar la țărm se preschimba în argint strălucitor. Bărci negre părăseau portul, puse în mișcare de vâslași cu fesuri roșii, iar în jurul unui vapor cu aburi care înainta liniștit spre soare săreau delfini. Balcicul era înconjurat de munți. În contrast cu stâncile de calcar care străluceau în lumina soarelui, valea părea și mai îmbietoare. Printre desișurile de iederă, glicină, viță sălbatică, bougainvillea, cactuși, platani și chiparoși mijeau ziduri albe și galbene, se ițeau coșuri de case și acoperișuri roșietice de șindrilă, minarete și cupole aurii.

Privind în urmă, amintirea îmi apare ca o fata morgana reflectată de stâncile de calcar ce învăluiau Balcicul într-un alb dogoritor. Bărbatul de lângă mine se frecă la ochi și sări de pe scaun pe scara mașinii, unde zăbovi preț de-o clipă, pierdut într-o reverie mută, după care se întoarse spre fiica lui.

— Trezește-te, Virginia, am ajuns la Balcic!

Bărbatul acesta era salvatorul meu și se numea Victor Marcu. În toamna lui '34, mă scosese pe ascuns din Germania, cu mașina lui, iar la București, orașul său natal, trăsese sforile necesare ca să-mi facă rost de acte. Grație lui nu mai riscam să fiu expulzat și nu trebuia nici să cerșesc dreptul de azil. Numele meu era, chipurile, Johann Gottwald, eram de origine germană și făceam parte din minoritatea cunoscută sub numele de „sași". Eram din Brașov, numit și Kronstadt, de la poalele Carpaților, unde părinții mei țineau o pensiune. Potrivit noilor acte, mama mă adusese pe lume pe 6 august 1907; să merg și să vorbesc învățasem (probabil) în damf de țuică de prune, bere și borhot. Așa se face că în ziua în care am ajuns cu toții la Marea Neagră aveam aproape 28 de ani, nu 30. Ocupația mea trecută în acte era „profesor de pian" (o glumă de gust îndoielnic a salvatorului meu).

Faptul că mă numeam Felix Kannmacher şi eram un emigrant fără ocupaţie din Pomerania nu-l ştiau decât Marcu şi prietenii lui apropiaţi. Şi fiica lui, Virginia, desigur. Era pe-atunci o zvârlugă de treisprezece ani şi jumătate, cu picioare filiforme, chip de ştrengăriţă şi ochi care te frapau, de un albastru-cobalt la fel ca Golful Balcic. Din părul negru pe care şi-l împletea în melci la urechi iradia o aură fosforescentă, până în clipa când acelaşi păr începea să foşnească sumbru, prevestind o atmosferă de noapte vijelioasă. Asta ţinea de toanele copilăreşti care puneau stăpânire pe Virginia şi erau mai instabile ca o barcă cu vâsle pe-o mare agitată. De pe deal, de lângă tatăl ei, strigă:

— Balcicuţo, m-am întors! ca şi cum locul din vale ar fi fost o tovarăşă de joacă.

Nu, numai profesor de muzică nu eram. Marcu mă angajase pe post de „guvernantă". Ce-i lipsea salvatorului meu era timpul pe care să i-l dedice Virginiei. În sălile de concert ale Europei era cunoscut ca Geniul Clapelor şi Zeul Pianului. Susţinea recital după recital, şi treceau luni de zile până se întorcea acasă.

Mie mi-o putea încredinţa liniştit pe fiica lui. În primul rând, eram german, iar germanii, se ştie, sunt corecţi. În al doilea rând, eram fiul unui dascăl prusac, ceea ce cântărea greu în ochii lui Marcu. Apoi, conta şi pe recunoştinţa mea. Avea certitudinea, îndreptăţită de altfel, că mă voi ocupa cu sfinţenie de educaţia Virginiei, pentru a-i justifica încrederea acordată.

Sarcina mea era s-o ajut pe Virginia la lecţii şi s-o învăţ germana. De la mine trebuia să deprindă simţul ordinii şi al datoriei (amândouă îi lipseau cu desăvârşire). Trebuia s-o îndemn să fie cinstită, iar, când avea să stăpânească germana, s-o familiarizez cu poezia lui Goethe.

Privind în urmă, sosirea noastră în Golful Balcic îmi apare ca un vis de mult trecut. Răgete de măgar ne ajungeau din urmă pe ulicele umbroase, hârşâitul roţilor de lemn se amesteca cu un zvon înăbuşit de glasuri. Pe terasele îndreptate spre mare creşteau trandafiri şi viţă-de-vie, în depărtare fluturau pânze de un alb ca zăpada.

Virginia îmi aruncă o privire batjocoritoare.

— Tata, spuse ea, Herr Felix e palid ca luna în ianuarie. Logic, perfect logic, remarcă ea ca un om matur, cine vine dintr-un ținut cețos și rece are un șoc când ajunge în paradis.

Nimeni nu-i putea scoate din cap ideea că ținutul meu natal de la Marea Baltică trebuia să fie mohorât și rece, plin de pășuni și mlaștini care se pierd într-o ceață deasă și populat de pitici și spiriduși care trăiesc în galerii de cârtiță, muncesc în mine și extrag turbă. Cufundați pe veci în întuneric, ei țopăie în jurul focului, se îmbracă în piei de animale și umblă călare pe reni. Și vorbesc germana, această vâjâială de limbă, mai tăioasă decât crivățul.

— Spune și tu dacă nu-i o minunăție, zise Marcu și se îndreptă spre Bubi Giurgiucă, bărbatul respingător din cealaltă mașină, care își sufla de zor nasul în barbă (această țăcălie soioasă se dovedea mai practică decât o batistă).

— Halal minunăție! mârâi Bubi Giurgiucă. Mă apucă plânsul când mă gândesc câți bani ai aruncat pe casa asta.

Vila din golf provocase cheltuieli absolut inutile, credea Bubi Giurgiucă, impresarul lui Victor Marcu și în același timp cel care-i administra finanțele. Bubi nu putuse trece niciodată peste faptul că numai terenul costase o avere. De vină fusese faima locului pentru camarila regală, industriașii sau politicienii din Capitală. Ceea ce-i atrăgea către această zonă aproape de granița cu Bulgaria nu erau doar cactușii și chiparoșii, clima fierbinte și uscată din golf, ci palatul reginei Maria (mama lui Carol al II-lea și văduva lui Ferdinand, care murise cu aproape opt ani în urmă), castelul de pe coasta argintie, cu terasele de trandafiri, capelele și cupolele lui.

În clipa aceea am văzut că Titi, șoferul care moțăia în fața volanului, deschisese un ochi. Era ca o bufniță care veghează cu un ochi, fără să-l trezească pe celălalt. Atenția îi era îndreptată spre măgarul care urca agale dealul. Pe animalul cenușiu (cu excepția a două pete rotunde albe în jurul ochilor) era cocoțată o femeie învăluită din creștet până-n tălpi într-o pânză neagră, care nu lăsa să se vadă decât o fâșie îngustă în dreptul ochilor.

Aflasem încă din timpul călătoriei nocturne de Fatma, un fel de zână bună a Balcicului, despre care nimeni nu știa unde locuiește. Fatma nu-și făcea apariția decât atunci când soseau oaspeți de seamă. Venea până la marginea stâncilor călare pe măgar în întâmpinarea reginei Maria (care, la Balcic, era venerată ca o sultană) și a lui Victor Marcu, Zeul Pianului.

Rămânea un mister cum afla când urmau să vină la Balcic oaspeții de seamă. În ce-o privea pe regina Maria, și-ar fi putut da seama de sosirea ei după pregătirile servitorilor. Mai greu de înțeles era cum ghicea momentul în care Geniul Clapelor avea chef să se retragă în vila de la Balcic (Giurgiucă se jura că *nu el* îi spunea).

Marcu se apropie de arătarea în negru, care acum stătea nemișcată lângă măgar. Luă mâna zbârcită a Fatmei într-a lui și ascultă solemn cuvintele ei de întâmpinare rostite cu glas răgușit.

Vocea Fatmei răzbătea până la stânci, de unde, împreună cu Virginia, Giurgiucă și Haralamb Vona, bărbatul cu melon și mănuși de un alb imaculat, priveam spectacolul.

— Găsește-ți alinarea sufletească în ținutul nostru, spuse ea, găsește pacea la cele trei izvoare ale noastre, Danak Göz, Çatal Çesmar, Ak Bunar. Ia din oaza noastră tot ce te îmbie inima. Așază-te la mesele noastre și înfruptă-te din pâinea bine mirositoare, puiul fript și *kavarma*. Bea din cănile noastre pântecoase, topește-te în vinul nostru, care e darul lui Alah. Alah e înțelept și darnic. El ne dă grâul care ne îndestulează, peștele hrănitor și apa care ne potolește setea. El binecuvântează pământul rodnic și marea bogată. El binecuvântează străinul care vine la noi. Te binecuvântez în numele Lui, fiule.

Marcu se plecă în semn de smerenie și recunoștință în fața arătării ascunse sub văl. Primi binecuvântarea și dădu să se întoarcă.

— Stai, fiule! spuse Fatma și îl apucă de încheietura mâinii. Are să se întâmple ceva rău, mi-o spun stelele de pe bolta cerului. Ia aminte cu cine te însoțești. Măsoară-ți vorbele cu grijă. Și păzește-o pe sultana noastră. Are să se întâmple ceva rău, fiule.

Bătu uşor pe spinare măgarul, care îngenunche cu picioarele din faţă pentru a-şi lăsa stăpâna să-l încalece. Şi, la un plesnet din limbă, animalul porni (era mai curând un legănat agale), ocoli leneş maşina noastră decapotabilă (de data asta Titi deschise celălalt ochi) şi tropoti încet la vale.

Şi cu povestea mea cum rămâne?

La prânz, când era prea cald pentru lecţii, stăteam cu ea în grădină, pe o bancă de piatră, la umbra unui smochin ale cărui frunze foşneau în briza mării. Virginia molfăia din bezeaua pe care i-o cumpărasem de la Hagi Iusub (îşi vindea zaharicalele în piaţa portului) din banii de buzunar daţi de Victor Marcu ca s-o îmbunez cu dulciuri.

— Şi cu povestea mea cum rămâne?

Oftând, am luat ibricul de aramă de pe masa de piatră ca să-mi torn şi a treia cafea. Virginia mă punea mereu să-i spun poveşti din ţinutul întunecat de la Marea Baltică. Din păcate, nu prea îmi mai veneau în minte unele noi. Îi povestisem deja toate legendele înfricoşătoare pe care le ştiam din copilărie. Nu se lăsa păcălită cu poveşti spuse a doua oară, ba chiar o înfuriau la culme repetiţiile. Îşi dădea seama imediat dacă îndrăzneam cumva să reiau câte o istorioară din Pomerania.

Marcu mă sfătuise să mă port cu mănuşi cu Virginia. Recunoştea şi el că avea o fiică pretenţioasă, dificilă şi capricioasă, pe scurt: o puştoaică răzgâiată. Că era greu să nu ţi-o faci duşman. Dar cine era de vină pentru temperamentul fiicei lui? Nimeni alta decât îmbuibata aceea de tanti Catinca cu cele o sută de kile ale ei. Din lene, prostie şi egoism, Catinca o lăsase pe micuţă să lâncezească. Lună de lună, avara de mătuşă-sa îi înghiţise banii ca un sac fără fund, uitând complet la ce trebuiau ei să slujească. Iar faptul că stricata asta nu-i vânduse fetiţa unei şatre de ţigani se datora tot numai banilor lui.

Sub acest potop de insulte Marcu ascundea relaţia complicată pe care o avea cu fiica lui, care mai bine de şase ani stătuse

cu tanti Catinca fără să-şi cunoască tatăl. Multă vreme n-o putuse ierta pe fetiţă, găsind-o vinovată de moartea mamei ei, care pierduse prea mult sânge la naştere. Abia după ce fetiţa împlinise şapte ani s-a simţit pregătit s-o ia din nou acasă. Cu cât era mai disperată iubirea dintre ei, cu atât disperarea cu care îşi adora tatăl, de care nimeni n-avea voie să se atingă, o făcea mai capricioasă.

Dacă nu-i intram în voie fiicei lui, nu mai puteam rămâne guvernantă, asta o ştiam prea bine şi Marcu, şi eu. În plus, nici nu mai puteam locui la ei. Ce-i drept, nu câştigam nimic ca bonă. Dar aveam casa şi masa asigurate, iar o dată la şase luni Marcu îmi cumpăra haine. Altceva mă îngrijora: dacă mă dădea afară din casă, pierdeam sprijinul lui şi trebuia să mă descurc singur printre străini.

Eram şantajabil, iar cea care mă şantaja era o fetiţă răzgâiată. O puştoaică ahtiată după basme. Aşa că n-aveam de ales. Trebuia să născocesc noi şi noi poveşti pe care, lucru încă şi mai greu, trebuia să le traduc în română, ca să n-o necăjesc pe Virginia (deşi înţelegea deja bine nemţeşte, mă obliga, din comoditate sau din pură răutate, să-i vorbesc chiar şi la lecţii în româneşte). Noaptea îmi rodeam creionul şi schiţam legende înfricoşătoare într-o carte de gramatică a limbii române pe care o ţineam la îndemână, pe noptieră. Iar, pentru orice eventualitate, le mai şi învăţam pe de rost. Cu timpul însă, am început să renunţ la învăţatul pe de rost. Ca să ţin minte ce voiam să spun, era de-ajuns să-mi notez câteva idei.

În amiaza aceea fierbinte şi uscată când ne aflam pe banca de piatră din grădină nu aveam o poveste nouă. De vină era beţia din noaptea trecută. În loc să mă pregătesc pentru a doua zi, petrecusem ore întregi cu Haralamb Vona în faţa cafenelei lui Mamut.

Vona, care studiase la École des Beaux Arts din Paris şi se mândrea cu un bunic italian care fusese inginer constructor la Constanţa, cunoştea bine stilul caselor de pe litoralul Mării Negre şi mai ales peisajul Balcicului. Graţie acestor cunoştinţe şi faptului că era adeptul unei arhitecturi simple şi funcţionale, primise de la Marcu sarcina să-i proiecteze vila. Cu melonul,

mănușile și bastonul cu mâner de argint, Haralamb Vona era mai mult decât un dandy, era un bărbat cultivat și agreabil. În ciuda felului său de a privi arhitectura (avea o perspectivă cât se poate de modernă, influențată, după spusele lui, de Bauhaus), nu era deloc un susținător înfocat al progresului. Asta din pricina ideii lui că omul nu urmărește decât să se elibereze de regulile, legile și obligațiile care-l înlănțuie, pentru a-și urma instinctele criminale. „Omul e o fiară, și, odată eliberat din lanțuri, uită ce e mila și se bălăcește în sânge", asta era convingerea lui. Cu atât mai surprinzătoare era fascinația lui pentru Germania. Îi venera pe Kant, Einstein și Beethoven. În ochii lui, țara din care veneam eu era țara culturii, a gândirii îndrăznețe și a sensibilității profunde.

— Punem pariu, spunea el, că Germania nu va cădea pradă barbariei? Zidul nu va ceda. Acest zid al spiritualității, tradiției și virtuții e prea puternic, prietene, crede-mă. Gândește-te dumneata numai la cvartetele lui Beethoven și la legea morală a lui Kant. Pe urmă compară-le cu Hitler – și făcea un gest scârbit.

Îmi venea greu să-l contrazic pe Vona. Și asta nu din pricina cvartetelor lui Beethoven sau a imperativului kantian, ci pentru că nu voiam să-mi mai aduc aminte. Nu în noaptea aceea caldă și liniștită. Luna, care urca tot mai sus pe cer, învăluia portul și străzile într-o mantie argintie. Iar Mamut, care se sprijinea fără o vorbă de copac, trăgea mulțumit din pipa lui imensă și dădea aprobator din cap, parcă ar fi vrut să-mi dea curaj. Îndoielile mele se risipiră. Adolf Hitler nu mai era decât o fantomă îndepărtată.

Tăcerea mea o înfurie pe Virginia și, ca să se răzbune, începu să-mi insulte limba. Germana n-are nimic din limpezimea și precizia latinei. Nimic din blândețea munților Balcani, regăsită în limba bulgară, nimic din freamătul mării și din arșița soarelui pe care le simți în limba greacă. Jucându-se cu o șuviță de păr în chip de mustață, Virginia se uita pe furiș la mine, pândind un prilej de ceartă.

— Dacă latina e galbenă, greaca albastră, bulgara gri-argintie, atunci germana ce culoare are, Herr Felix? Și, daca latina

are gustul portocalelor, greaca gustul fructelor de mare, iar bulgara gustul ardeiului, germana ce gust are? Pe Herr Felix nimic nu-l scoate din sărite – se plânse ea când, fără să-i răspund, am dus ceaşca la gură, lăsându-mi privirea să alunece spre marea care se izbea de ţărm, albă sub razele soarelui.

În arşiţa scânteietoare a amiezii, care parcă înghiţea marea cu totul, nu se zărea nici o barcă.

Obligaţia de a învăţa germană în vacanţă îi strica buna-dispoziţie. Iar necazul nu şi-l vărsa pe tatăl care-o condamnase la lecţiile de germană. Nu. Eu eram cel pedepsit cu vârf şi îndesat. La cină, când tatăl voia să afle dacă făcea progrese, Virginia mă lovea înadins pe sub masă. „Da", spuneam eu înghiţind în sec şi frecându-mi fluierul piciorului. Îmi strecura pe ascuns câte un trabuc de-al tatălui ei, pentru ca, de faţă cu prietenii lui adunaţi la o partidă de bridge, să spună că sunt un hoţ ordinar care-i şterpeleşte havanele scumpe. Mi-era greu să neg acuzaţiile când trabucul ieşea din buzunarul cămăşii mele. Deşi bănuia cum stăteau lucrurile, Marcu nu putea demasca escrocheria Virginiei în faţa prietenilor lui, toţi cu privirea aţintită spre pieptul meu.

Virginia îşi scoase sandalele şi sări până la zid, de care se sprijini indiferentă într-un picior. Cu dreptul îşi scărpină gamba arsă de soare care se arăta de sub rochiţă. Când catadicsi să se întoarcă la smochin cu paşi leneşi, pe frunte i se adâncise acea cută ameninţătoare care nu prevestea nimic bun.

— În loc să mă tot pisaţi cu limba asta îngrozitoare, mai bine v-aţi băga nasul în carte, poate mai învăţaţi ceva română. Limba noastră e ca mierea aurie! Se topeşte în gură şi îţi mângâie auzul. E bogată ca sultanul din Constantinopol. E ca o câmpie răsunând de triluri în plină vară şi mai dulce ca un pepene verde. O să ţineţi minte ce vă spun, Herr Felix? Şi, dacă aveţi de gând să-mi refuzaţi în continuare dreptul la o poveste, am să-mi sparg capul de zidul ăsta şi-am să spun că dumneavoastră sunteţi de vină.

Se repezi din nou spre balustrada de piatră ce despărţea terasa de coastă. Nu mă îndoiam nici o clipă de hotărârea Virginiei.

— Stai! am strigat, țâșnind de pe bancă.

Se întoarse scurt spre mine, strâmbându-se cu dispreț și încăpățânare.

Atunci mi-a venit în ajutor tatăl ei, Marcu. Ieșit cu părul încă lipit de tâmple din camera lui, unde se odihnise timp de-o oră (noaptea nu-și permitea să doarmă), simți imediat cearta care plutea în aer. Desculț, se duse la fiica lui și o luă în brațe. Pe mine nici nu mă băgă în seamă. Îi spuse că avea de gând să meargă la pescuit cu Ismail și o întrebă dacă nu vrea să vină și ea.

— Bine, mormăi Virginia fără chef. Dar ăla stă acasă, nu-i așa? voi ea să primească o confirmare de la tatăl ei, privindu-mă cu dușmănie.

Victor Marcu răspunse dând din cap aprobator.

Degete de pianist

La răsăritul soarelui, mă trezea iar și iar câte un „i-ha" al unui măgar. Ori vreun muezin, ori dangătul clopotelor de la biserică, șuieratul sirenelor de vapor sau clinchetul ulcelelor cu lapte. Iar după ce mă întindeam puțin pe priciul în care dormeam, mă simțeam din nou vesel și ușor ca un fulg. Scăpasem de dorul mistuitor de casă care mă însoțise credincios în prima iarnă la București. Nu mă mai durea atât că sunt un emigrant. Refuzam să-mi mai plâng de milă amintindu-mi mereu de soarta mea, cea a unui pianist care nu mai putea cânta la pian. Două degete de la mâna stângă (mijlociul și inelarul) și unul de la mâna dreaptă (cel mic), pe care mi le strivise un soldat SA, se vindecaseră prost. Strâmbe și amorțite, toate trei erau lipsite de forță și mobilitate.

Acel atac asupra restaurantului din cartierul Nikolai – restaurant cu terasa dând către râul Spree, al cărui proprietar era evreu (un evreu care nu ținea sabatul, nu mergea la sinagogă, era mai prusac decât un general prusac și vorbea cu accent berlinez, ca birjarii), în care lună de lună îi distram pe clienți cu *Sonata Lunii*, allegro-uri de Mozart și flecuștețe de Strauss

și Lehár, până când au venit trupele SA și au început să tragă în candelabrele de cristal, în geamuri, în oglinzi, în ghivecele cu palmieri, și să toace cu topoarele pianul Schimmel pe care îl îmbrățișam de parcă ar fi fost al meu, strigând cât mă ținea gura „Vă rog, nu pianul Schimmel, nu pianul, fie-vă milă de instrument!", ceea ce îl făcu pe sălbaticul ăla din SA să mă târască în subsol, la veceu, unde îl torturau deja pe proprietarul care se zvârcolea pe podea, văitându-se plin de sânge, să-mi poruncească „Pe burtă, ticălosule, mâinile întinse!" și să sară cu cizmele lui ghintuite pe degetele mele, „Ce te smiorcăi așa, căcăciosule? Doar n-ai ținut la ele mai mult ca la un jidan împuțit" –, acel atac îmi părea tot mai mult un coșmar care se topea în lumina amurgului de la Balcic. Am ieșit desculț pe terasă și am inspirat aerul sărat al mării.

La ora opt, Marcu se așeza în fața pianului Steinway și începea să cânte concerte de Brahms și Rahmaninov, fredonând, cântând sau urlând partea orchestrală, ba chiar strigând în ritm de adagio: „Unde mi-e cafeaua, Aise? Fierbe-mi două ouă! Mor de foame!" Aise, care locuia într-o colibă de lemn lângă râu, văduvă și bunică a zece nepoți, avea grijă de casa lui Marcu în lunile de vară. Avea o față mică, plină de riduri, amintindu-mi de un măr uscat la soare. Aise umbla adusă de spate și șchiopătă, dar își făcea treaba repede și cu calm, parcă fără nici un efort. Iar când Victor Marcu striga „Cafeaua, Aise!", apărea imediat în fața pianului Steinway cu ibricul aburind pe tavă.

Ochii Aisei, în care se citea puritate și simplitate, nu-i vedeai aproape niciodată. Privea în pământ sau la vreo farfurie persană atârnată de perete, ori pur și simplu îți întorcea supărată spatele. Trăia învăluită în tăcere și ai fi zis că s-a născut mută. Aise vorbea numai cu animalele. Cu câinele vagabond căruia îi arunca resturi de carne, cu găina pe care o lua s-o gătească, ba chiar și când o curăța, în vârtejul de pene, vorbea cu animalul neînsuflețit care o fixa cu reproș, vorbea cu muștele care se așezau pe turta de mălai, cu broasca țestoasă care se târa pe lângă fântâna din curte, cu măgarul care-și vâra botul în claia de ovăz a micuței tătăroaice de peste drum. Numai cu animale se simțea Aise în largul ei, de noi, străinii, o despărțeau smerenia și rușinea.

După ce petrecea trei ore la pianul Steinway (mai mic decât cel pe care-l avea la București), Marcu începea să se plimbe dintr-o cameră într-alta. Își iubea casa de la Balcic. Pe pereți erau agățate farfurii grecești și persane. În sufragerie trona un dulap chinezesc pictat cu animale și flori. De tavan atârnau lămpi tocmite în bazarele din Constantinopol. Iar din Italia își comandase pânzeturi scumpe pentru draperii, dintr-un creton oranj cald, care, la amiază, fereau camerele de soare, fără să le învăluie în beznă totală. O rază tremurătoare pătrunse în casă, strecurată între limpezimea vaporoasă și obscuritatea potolită.

O trezi pe Virginia, care obișnuia să se lăfăie în pat până târziu, și o ademeni să vină la smochinul de pe terasă, unde Pun-te-masă își făcuse deja treaba. Aruncându-și bastonul în aer și prinzându-l cu îndemânare, sosi și Haralamb Vona de la fântâna din curte. Spre marea lui dezamăgire, nu primise încuviințarea stăpânului casei de a construi o baie (o baie nu se potrivea cu lumea simplă de la Balcic). Lăsa în urmă o dâră de parfum și era proaspăt ca o zi vântoasă pe țărmul Mării Baltice.

— Iar i s-a făcut foame fiarei din noi? întrebă el sumbru – o vorbă pe care o rostea la fiecare masă.

Nimeni nu mai băga în seamă acest substitut brutal pentru „Poftă bună". Mestecând, Marcu puse coșul de pâine la loc și se adresă fiicei lui:

— Stai bine cu genitivul, fata mea? Dar cu dativul? Unde-ai ajuns cu lecțiile?

Virginia nu răspunse. Tăie o ridichie, apoi pe-a doua și pe-a treia și pe-a patra, presără sare, luă o jumătate și mușcă zdravăn din ea. În aceeași clipă apăru la umbra smochinului și Giurgiucă.

— Eu nu mănânc nimic, absolut nimic, spuse el din capul locului, nervos, ca și cum ar fi vrut să se lepede de noi.

Nimeni nu-l poftise pe Bubi să mănânce. Și nimeni nu se sinchisea măcar de prezența lui, nu în ultimul rând fiindcă putea ca o menajerie. Era într-o dispoziție mizerabilă. Nu numai șederea la mare îl deprima (nu suporta apa sub nici o formă), dar faptul că Haralamb Vona avea voie să locuiască în casă, iar el

era găzduit în vecini, la bulgari (într-o cocioabă plină de mucegai, spunea el cu reproș), era pentru Bubi o mare jignire.

— N-ai pic de recunoștință, se răstea el mereu, cine ți-a făcut rost de toate, dacă nu eu! Și tu mă trimiți la bulgarul ăla puchinos!

Nu era complet fals ce spunea. Bubi se tocmea la sânge cu organizatorii de concerte, directorii caselor de discuri și oamenii din radio, de la New York până la Berlin, și-i storcea ca pe lămâi. Îi aducea Geniului Clapelor câștiguri fabuloase, pe care le înmulțea prin speculații. Numai Bubi se putea descurca în nenumăratele conturi și acțiuni, ceea ce sporea neîncrederea lui Marcu, care, pe de altă parte, nu era deloc dispus să fie inițiat în plicticoasele treburi financiare. În sinea lui, își disprețuia „mâna dreaptă", lucru care nu-l deranja prea tare pe Bubi. Procentele pe care le obținea din câștigurile lui Marcu îl făceau să ignore acest dispreț. Mai greu de suportat era tratamentul preferențial de care se bucurau alții. În special un om care, după el, plesnea de îngâmfat ce era, le știa pe toate și trăia pe spinarea altora. Bubi Giurgiucă era ros de o invidie pe care nu și-o ascundea.

Ca noi toți, Bubi umbla desculț. În afară de Vona, care nu ieșea din pantofii lui impecabili, nici unul dintre noi nu purtam pantofi la Balcic. Mergeam desculți prin port și la plajă, și tot desculți ne cățăram până în vârful stâncilor de calcar. Ceea ce-l deosebea pe Bubi de noi era faptul că nu se spăla niciodată pe picioare și-și râcâia încântat mizeria dintre degete. Pe tălpi și călcâie avea cruste de jeg.

Cu fața schimonosită de silă, arhitectul privi degetele scărmănate ale lui Bubi, până când nu mai suportă și sări de pe scaun. Sub pretextul că voia să-și termine articolul („Forme cubice în arhitectură") care, chipurile, îi tot dădea bătăi de cap, se retrase în camera lui.

— În sfârșit am rămas singuri, oftă Bubi și-și lăsă în pace, pentru moment, degetele de la picioare.

Se grăbi să scoată din vestă o telegramă pe care o netezi cu unghia de la degetul mare. Cu un regret prefăcut care trăda dorința de răzbunare, spuse:

— Mă văd silit să-ți amintesc de obligațiile tale. Ăsta este programul pentru Paris, și te sfătuiesc să te apuci imediat să-l repeți. Pe Debussy l-ai cam evitat până acum, nu-i așa? Ei bine, Salle Pleyel cere Debussy.

— Vrei să-mi strici vacanța, ticălosule, la dracu' cu programul tău cu tot! zise Marcu și păși hotărât în casă să se schimbe.

De la unsprezece la douăsprezece și jumătate se ducea să se scalde. Înota și se scufunda în adâncul golfului, care uneori scânteia argintiu, alteori era de un albastru-lapislazuli, iar alteori strălucea ca un smarald. Când revenea la mal, cu apa încă șiroindu-i din păr, se îndrepta agale spre doamnele de pe plajă. În costume de baie care lăsau să se vadă umerii și picioarele, adăpostite de un paravan din pânză de vele prinsă în două bețe, ele stăteau întinse pe nisip, având alături câte un coș în care se găseau o carte, smochine, porumb fiert, cremă Nivea și reviste de la Paris. Erau pline de viață și de spirit soțiile prietenilor lui care locuiau pe faleză (șase pictori îndrăgostiți de peisajele Balciculului). Își etalau farmecele feminine cu cea mai mare dezinvoltură. Mai înfumurate și mult mai scumpe la vedere erau soțiile industriașilor și politicienilor. Însoțite de regulă de servitoare care-l întâmpinau pe Marcu cu suspiciune și aroganță, erau afectate și acre. E drept, nu toate îl tratau cu refuz. În preajma câte uneia dintre soțiile de politicieni pricepea imediat că era mai mult decât bine-venit. Căsnicia le plictisea de moarte și se zbăteau după o gură de aer ca peștele pe uscat. Pentru Marcu, aceste femei disperate erau prea obositoare. Își îngăduia doar câte un flirt scurt cu ele, după care se ridica și alerga spre mare pentru a se lăsa, ca un mort, purtat de apa sărată.

Uneori o invita acasă la dejun pe vreuna dintre soțiile celor șase prieteni. Iar pe drum se mai întâlneau și cu alți cunoscuți. Ședeau cu toții la o cafea și un pahar de vin la cafeneaua lui Mamut. Pe la unu și jumătate li se făcea o foame care nu se mai lăsa potolită cu pâine albă și capere, așa că până la urmă, în afară de amfitrion, de Giurgiucă și Vona, Virginia și cu mine, la masa din grădină erau încă șapte persoane.

Ca prin minune, Aise făcea pe loc din douăzeci de sarmale patruzeci, şi din două turte de mălai, opt. Calmă şi tăcută, aşeza cele şapte farfurii în plus, tăia pâinea albă şi destupa sticlele.

Se sporovăia şi se bârfea, se făcea politică şi filozofie, lumea se certa şi se împăca. Se vorbea mai ales de palatul reginei (din grădină nu se zăreau decât vârful minaretului şi vaporul Mariei, iahtul ancorat în arşiţa amiezii) şi de Balcic în general.

— Balcicul e un loc sfânt, aici pot să mă purific, zise Marcu. Când înot în golf, simt că sufletul meu devine mai curat. Iar când sar desculţ din stâncă în stâncă, scap de griji şi devin iarăşi copil. N-am reuşit niciodată să înţeleg de ce.

— Ce găsim în peisajul ăsta e limpezimea, spuse Vona, o puritate şi o spontaneitate pe care nu le-am cunoscut decât în copilărie.

— Aiurea, ripostă Giurgiucă, e vorba numai de climă. Clima şi alimentaţia, ăştia sunt factorii decisivi care fac din om ce este. Între stâncile astea de calcar fierbinţi, valea se încinge ca o sobă. La Balcic cresc plante mediteraneene care nu se găsesc la Mangalia sau la Mamaia.

— Ho! făcu Marcu, îmi zdrobeşti sufletul cu materialismul tău.

— În ce priveşte plantele aveţi dreptate, domnule Giurgiucă, intră în vorbă un aghiotant de pe iahtul reginei. Eu am fost în Tunis şi Alger, în Sicilia şi în insulele greceşti. Marea Neagră o cunosc ca pe buzunarul meu, din Bosfor şi până în Crimeea. Am umblat prin toate porturile, prin toate halele de peşte, vămile şi tavernele pescăreşti. Vegetaţia de pe ţărmul Mării Negre o cunosc şi vă dau dreptate în privinţa plantelor. (Îşi şterse de grăsime cu puţină pâine colţurile gurii.) Totuşi trebuie să vă contrazic categoric. Şi asta în ciuda pădurilor de smochini şi de rodii, caişilor, lămâilor şi migdalilor. Uitaţi-vă în jur, domnul meu, uitaţi-vă la stâncile de calcar pleşuve şi încinse. Şi gândiţi-vă la iernile din vale, când Marea Neagră se izbeşte cu putere de stânci. Balcicul nu-i numai fermecător. E în acelaşi timp aspru şi auster. În lumea asta, austeritatea şi farmecul se află într-un echilibru precar.

— Bravo, se auzi o voce. Balcicul mai e și puntea către Orient, zise Marieta, care stătea lângă Marcu.

Era căsătorită cu Nicolae Matei, pictorul căruia toată lumea îl zicea Nicu și care stătea cocoțat undeva pe un vârf de munte singuratic, departe de oameni și de nimicnicia umană, unde era, metafizic, în armonie cu natura, după cum spunea Marieta. Cu cămașa pătată, o pălărie zdrențuită pe începutul de chelie, răsucea pensula în mână, imortalizând pe pânză vibrațiile golfului. Era mult prea departe ca să poată vedea cum degetele prietenului său își făceau de lucru cu genunchii Marietei. Pe ascuns, se înțelege, nu în văzul tuturor. Nimeni nu observă, cred, în afară de mine, iar eu îi datoram descoperirea Virginiei, care lăsă dinadins să-i cadă cuțitul și furculița pe jos.

— Aport! îmi comandă printre dinți, ca unui câine pus să-i aducă stăpânei bățul sau osul, altfel încep să urlu și le spun tuturor că mi-ați dat un pumn în coaste. Da, am să spun că m-ați lovit anume.

Virginia era o actriță plină de talent, iar eu n-aveam nici o îndoială privind efectul pe care l-ar fi avut asupra celorlalți dacă s-ar fi pus pe smiorcăit. Se pricepea într-adevăr de minune să atragă compasiunea. M-am uitat la ea plin de furie neputincioasă, iar ea mi-a întors o privire angelică și nevinovată.

Nu puteam decât să mă supun bestiei. M-am aplecat, m-am ghemuit în praful de sub masă și am pescuit tacâmurile din dreptul picioarelor Virginiei, care se legănau. Ea încercă să-mi tragă un șut în față. M-am dat iute la o parte ca să mă feresc, am căzut în fund și m-am trezit în dreptul genunchilor Marietei, care se profilau sub fustă rotunzi și moi. Așa am observat că nu erau singuri. Degetele lui Victor Marcu îi cercetau cu precauție și gingășie, cu temeritate și dorință, iar pe Marieta o treceau fiorii.

— Să nu uităm câte popoare au trecut prin locurile astea, exclamă Haralamb Vona, gândiți-vă la cultura elenistică, la sciți, romani și bizantini! Și nu în ultimul rând la cultura islamică. Toate s-au contopit la Balcic.

— S-au contopit, sigur că da, încuviință Marcu, în timp ce mâna lui îmbrățișa ferm genunchii Marietei.

M-am ridicat, am pus cuțitul și furculița pe fața de masă și mi-am scuturat praful de pe pantaloni, ceea ce pe torționara mea n-o impresionă câtuși de puțin. Îmi îngădui doar un scurt respiro. Mă privi piezișș, mai vicleană ca un șarpe, așteptând până când am dat să gust din sarmale, și-și aruncă din nou tacâmurile pe jos.

— Aport, aport! îmi șuieră la ureche.

Marcu părăsise genunchii Marietei, progresând în explorările sale. Mâna lui urca spre coapse, împiedicându-se de rochia care nu se lăsa suflecată, până când Marieta, pricepând, își săltă ușor fundul. Marcu trase în sus de pânză, care în fine cedă. Și când dezveli coapsele Marietei, am rămas cu ochii la triunghiul costumului de baie. Între picioarele care se desfăceau ascultătoare licărea ceva albastru ca marea. După ce mi-am reluat locul la masă, aghiotantul îmi dădu un cot:

— Ce tot faceți pe sub masă, domnule?

— Chiar așa, ce-l trage mereu în jos pe prietenul nostru? vru să afle pictorul Halunga.

Toți se întoarseră spre mine.

— Vrea să privească lucrurile din altă perspectivă, îmi sări în ajutor Haralamb Vona.

— Victor, cine-i dumnealui? se interesă Marieta aruncându-mi o privire bănuitoare.

Dăduse la o parte degetele lui Marcu, care, angelice și nevinovate (la fel ca fața fiicei lui) scăpărau un chibrit. Marcu își aprinse calm un trabuc. Mai întâi stătu puțin pe gânduri. Trăgând din havană, își plimbă privirea de la mine la Virginia și înapoi la mine. Aroganța îl împiedica să se simtă rușinat dacă aș fi fost cumva martor la pipăitul genunchilor Marietei.

— Este Johann Gottwald, răspunse, se ocupă de educația fiică-mii și o învață nemțește. De fapt, dragii mei, a fost profesor de pian și un pianist excepțional. Cu nimic mai prejos decât mine, vă spun cu mâna pe inimă. Urechile (și își atinse urechile) îmi sunt martore. Până când, într-un accident oribil, s-a rănit

la trei degete. Nu mai poate cânta la pian, săracul. Şi m-a rugat să-l ajut.

— E din Germania, zise aghiotantul, fără să fie clar dacă era o întrebare sau o constatare.

— Aiurea, răspunse imediat Marcu, nu e din Germania. E sas de-al nostru.

Ştiam că nu avea încredere în aghiotant. Bănuia că e turnător la Siguranţă. În bănuiala lui nu era nimic ieşit din comun. Marcu nu cunoştea decât două categorii de oameni: pe de-o parte prietenii şi apropiaţii, pe de alta, oamenii care aveau legături cu serviciile secrete. Cu Siguranţa, cu NKVD-ul, cu Gestapoul, cu ungurii, bulgarii sau turcii.

— Bineînţeles că e sas, exclamă Geo Halunga, îţi dai seama după accent! Inconfundabil, ascultaţi-mă pe mine, inconfundabil.

— Ăsta e pur şi simplu accentul german, domnul meu, zise aghiotantul, dar dacă un neamţ e berlinez sau sibian, asta nu se ştie niciodată.

— Asta o ştiu eu, răspunse Marcu ferm. E fiul unui cârciumar din Braşov, a învăţat la liceul Honterus din Braşov, a fost botezat la Biserica Neagră din Braşov şi cu asta, basta! (Ridicându-se de pe scaun şi întinzând braţele, îşi reduse tovarăşii la tăcere.) Dragii mei, cred că nu e bine să abuzaţi de ospitalitatea mea. Trebuie neapărat să mă întind puţin. Nu uitaţi că la noapte e o nouă zi.

Sărutând mâna Marietei şi făcând un semn cu mâna către fiică, dispăru în casă. Prietenii lui se împrăştiară care încotro. Iar eu am rămas singur cu Virginia.

Aşa cum alţii se scaldă în bani, noi ne scăldăm în timp

Se aşeză turceşte în faţa mea, poruncitoare, nerăbdătoare, fără să scoată o vorbă. Nu trebuia să spună nimic, ştiam foarte bine ce voia. Iar în după-amiaza asta nu eram nepregătit.

Povestea de azi i-o datoram lui Haralamb Vona, mai bine zis nopții petrecute cu el în fața cafenelei lui Mamut.

Aflată în piața portului, cafeneaua lui Mamut era o casă de lemn scundă, cu geamlâcuri acoperite de pânze de păianjen, ale căror rame roșu-carmin se înălțau până la tavan. O bancă acoperită cu perne se întindea de-a lungul a trei pereți.

Am evitat amândoi aerul îmbâcsit din cafenea, mirosind a cafea proaspăt râșnită și a usturoi, și am preferat masa șubredă din stradă, umbrită la amiază de un platan și acoperită noaptea de petele razelor de lună.

Mamut – care vara ținea localul tot timpul deschis (pentru ca iarna să-l baricadeze cu scânduri), care dormea șezând pe un sac plin cu boabe de cafea, care purta cămașă albă, vestă albastră, șorț pătat, ținea pe umăr o cârpă de șters vasele și nu-și scotea niciodată fesul de pe cap – avea o față arsă de soare și brăzdată de riduri. Ochii lui jucăuși care clipeau prietenos păreau totuși tulburi și umbriți de melancolie.

— Nimic nu e mai trist ca ochii lui Mamut, spuse Haralamb Vona sorbind din paharul de vin, și nu-i greu să înțelegi de ce. Ia uită-te la prietenii lui. (Salută doi turci cu turbane și brâuri late, din fața cafenelei, care ne priveau fumând.) Ce-a rămas din Imperiul Otoman, care se întindea din Anatolia până în Africa, din Orientul Apropiat până la Dunăre, și a băgat spaima în strămoșii și în strămoșii strămoșilor noștri? Numai mâhnire, prietene, numai fumul care iese din pipă. Ca să nu fie duse în harem, odinioară au fost omorâte la Balcic patruzeci de fecioare. Fiecare a fost băgată într-un sac îngreunat cu pietre și aruncată de pe stânci în mare. Ce-a rămas din cruzimea otomanilor, a sultanului, a marelui vizir, a ienicerilor? Mamut și prietenii lui sunt triști și înțelepți. Cine nu mai e stăpân, cine nu mai are putere devine în cele din urmă înțelept și-și găsește liniștea, o liniște mai adâncă decât în nopțile cu lună nouă.

Vona îi făcu semn lui Mamut să ne aducă două cafele.

— Noi, românii, suntem un popor vesel, continuă el, n-am aflat încă ce înseamnă melancolia și înțelepciunea. N-am domnit niciodată peste alții și n-am învățat niciodată să conducem

un imperiu. Asta se vede în firea noastră. Ne bucurăm de viață ca niște copii. Așa cum alții se scaldă în bani, noi ne scăldăm în timp. La fel ca piramidele, la fel ca Sahara, noi măsurăm timpul în secole. Eu scriu de-o veșnicie la articolul meu despre „Forme cubice în arhitectură". Aproape că-l terminasem când se apropia Crăciunul și am plecat în vacanță la munte să schiez. Pe urmă, cu puțin înainte de data când trebuia să-l public, am fost de Paște la mama. În aprilie ne apucăm de treburi urgente, numai ca să le amânăm pe octombrie. Iar în octombrie, le lăsăm din nou pe aprilie. De la începutul lui iunie până pe la mijlocul lui septembrie ne petrecem zilele acasă, moțăind la nesfârșit pe canapea în încăperi umbroase. Funcționari din administrație, doctori, gazetari și judecători se înghesuie să prindă trenul spre mare. Procese penale și operații sunt amânate, gazetele nu mai apar. L-am cunoscut pe un reprezentant al firmei Krupp, care sosise la București în iulie cu un geamantan, o mașină de scris și un secretar pentru a încheia un contract. Negocierile avuseseră loc în prealabil, iar ambele părți căzuseră de acord. Nu lipsea decât o virgulă în paragraful al doilea, locul, data și semnătura. Își făcuse socoteala că în două zile contractul avea să fie semnat și parafat. La firma parteneră de aici n-a găsit pe nimeni în afară de portarul care abia își târa picioarele și un câine de pază. Directorul firmei, directorul adjunct, reprezentanții comerciali și toți ceilalți angajați erau în concediu. Iar telefoanele n-au fost de nici un folos. Dădea numai de servitori sculați din somn, care habar n-aveau sau se prefăceau că habar n-au unde erau partenerii lui. Ne-am întâlnit pe Calea Victoriei, la Capșa, unde, cătrănit, și-a vărsat amarul, la un pahar de whisky. Refuza să plece acasă. Fără contract, exclus. Își tot scotea ceasul din buzunarul de la vestă, doar ca să constate că se mai scurseseră două ore neprețuite din viața lui. Calcula câte tone de oțel se puteau produce în două ore și ce câștig i-ar fi adus această cantitate. Pe filele mototolite ale contractului de livrare pe care-l ținea în buzunarul sacoului, în dreptul inimii, socotea profitul obținut în astea două ore și, dublând suma, cât ar fi câștigat la bursa din New York. Bărbatul ăsta, jurist

de profesie, era căpos nevoie mare și, înainte de toate, era neamț. Timp de trei luni și jumătate i-a asudat din greu sufletul prin București. Când în fine s-a întors partenerul lui, bronzat și odihnit, plin de energie și de idei, omul nostru era cu nervii la pământ. Mi-a arătat plângând contractul proaspăt semnat și parafat. Era vorba de o afacere modestă, după cum mi-am dat seama din cifre. Spre surprinderea mea, m-a întrebat dacă putea avea încredere în poșta de-aici. L-am liniștit spunându-i că e octombrie și că în nici o altă perioadă a anului nu suntem mai harnici. Mai riscantă ar fi fost luna noiembrie, când aveau să ne lase din nou puterile. Mi-a mulțumit, vizibil ușurat. Când l-am întrebat de ce vrea să trimită contractul prin poștă, dacă tot avea să plece în curând, bărbatul s-a fâstâcit jenat. După câteva clipe mi-a mărturisit, bâlbâindu-se și vizibil stingherit, că-și amânase întoarcerea acasă. În lunile următoare n-a mai trecut pe la Capșa. Ce-l reținea la București am aflat din alte surse. Se îndrăgostise de o telefonistă și avea de gând să se însoare cu ea. Logodnica lui, ieșeancă, se zicea că era o apariție remarcabilă: trăsături pure, ten alb, talie de viespe și sâni voluptuoși. Curând, la Capșa a început să circule zvonul că era o curvă care-și desfăcea picioarele pentru oricine. N-aș putea spune dacă era adevărat sau la mijloc era numai invidie. Când și-a făcut din nou apariția la Capșa, omul era însurat, iar nevasta moldoveancă borțoasă. Se angajase director adjunct la firma pe care nu demult o blestemase la un pahar de whisky. Întâlnirea noastră a picat într-o zi pe la sfârșitul lui mai. Cu toată seriozitatea, ca un adevărat compatriot căruia șase săptămâni de lucru îi provoacă lehamite, mi-a spus că venise vremea pentru un concediu și m-a rugat să-i recomand un hotel la mare. A rămas la Capșa până la miezul nopții, a jucat cărți, a jucat șah, a dat pe gât whisky, a fumat. Și, la o partidă de bridge cu miză mare, când portofelul i se golise, și-a aruncat pe masă ceasul de aur. Da, fără să se gândească o clipă, fără să șovăie, și-a pus ceasul în joc. Și a părut perfect senin când l-a pierdut. Înțelegi ce vreau să spun, dragă prietene? Bărbatul ăsta se molipsise de felul nostru de-a fi. Acum se bucura de viață ca

un copil și era bogat, bogat în timp, averea lui putea concura cu milioanele lui Krupp!

Vona a cerut încă un pahar de vin, și, pierduți în visare, am privit amândoi luna gălbui-roșiatică în jurul căreia plutea un stol de nori. În vale, la râu, o broască orăcăia, iar o vulpe urla printre stânci. Din depărtare, din casa lui Victor Marcu de pe faleză, se auzea o muzică ritmată. Gramofonul duduia pe terasă, unde Marcu dansa alături de prietenii și cunoștințele lui, pe șlagăre din București, foxtrot și tango. Am plecat abia când gramofonul a amuțit și s-au stins felinarele de pe terasă. În casă era liniște, nici un suflet nu mai era treaz.

— Domnește iarăși liniștea binecuvântată a lui Dumnezeu, glumi Haralamb Vona la despărțire.

M-am dus în camera mea, unde, pe marginea patului, la lumina lămpii cu gaz, am pus mâna pe gramatica limbii române și am așternut pe hârtie câteva idei.

Un paznic prusac la porțile rațiunii

— Aveam acasă o pendulă veche de mai bine de-un secol, fabricată la Dresda. Era simplă, fără ornamente, podoabe sau figurine care să-ți sară în ochi. O cutie modestă din lemn de nuc, cu un cadran de alamă care, în timp, ruginise. Și avea înălțimea uriașă de un metru nouăzeci.

— Nu-i uriașă, interveni Virginia.

— Când ești țânc, ți se pare uriașă, iar eu eram pe-atunci un țânc. Ca să nu mai spun că stătea în holul scund al casei, unde nu pătrundea nici o rază de lumină și era aproape la fel de întunecat ca pivnița în care țineam cărbunii. Cu atât mai mare mi se părea! Dacă se întâmpla să mă aflu acolo când bătea ora, tremuram din toți rărunchii. Iar acest uruit care venea din străfunduri era doar începutul. Clopotul bubuia ca un tun, și în casă totul începea să zbârnâie și să vibreze. Trebuia să-mi pun mâinile la urechi ca să nu mă asurzească. Apoi, la prânz, la ora unu, bătea nu o dată, ci de treisprezece ori, iar seara, la opt,

îmi poruncea de douăzeci de ori cu o duritate metalică să mă duc la culcare. Mama nu putea să sufere cutia de lemn de la Dresda, spre deosebire de tata, care nu concepea să se despartă de ea. În primul rând, o avea de la bunicul lui. În al doilea rând, te puteai bizui pe ceasornic. De la întâi ianuarie, când îl întorcea, ticăia fără să se oprească, încăpățânat și conștiincios, până în ultima zi din decembrie. Abia în noaptea de revelion ceasornicul își pierdea suflul. Puțin înainte de bătaia decisivă de la miezul nopții, din adâncul cutiei se auzea un pocnet ca și cum pendulei de la Dresda i s-ar fi frânt inima. Iar când de pe Schlossberg începeau să se lanseze artificii, mama îi spunea uriașului amuțit de pe culoar: „În sfârșit domnește liniștea binecuvântată a lui Dumnezeu". Uneori o lua înainte, alteori rămânea în urmă, dar niciodată capriciile astea ale ceasornicului nu luau proporții îngrijorătoare. Dacă în aprilie pierdea trei minute, în mai le recupera. Și dacă o lua înaintea timpului pe la sfârșitul lui iunie, la începutul lui iulie se oprea trei minute ca să reintre în ritm. Pendula tatei era mai precisă decât ceasul primăriei sau decât ceasul de pe Marienkirche. Trebuie să știi că tata era dascăl prusac și mare admirator al lui Immanuel Kant.

— Kant? Cine mai e și ăsta? vru să știe Virginia.

M-am aplecat, am întins mâna după ibricul de alamă care stătea pe piatra de moară roasă de vreme, masa noastră din fața băncii de piatră, și mi-am turnat cafea.

— Un filozof care a măsurat cu precizie mintea omenească, am spus eu. Și a inventat o lege morală. (Am sorbit din ceașca albastră, emailată.) Tata a primit o educație strictă și avea nevoie de un sistem de reguli. Iar regulile astea pe măsura lui le-a găsit la Kant. Immanuel Kant a fost pentru el un model, model care, la rândul lui, urmase reguli stricte. Când orologiul bătea ora șase, Kant se scula din pat, iar la șapte era în fața mesei de scris. Când orologiul îl chema la prânz, Kant se așeza la masă. La două, Kant se întindea să se odihnească, la patru își lua bastonul și ieșea din casă. La cinci era acasă ca să-și bea ceaiul. O zi din viața lui Kant se desfășura cu o precizie de ceasornic.

— Și cu cutia din hol ce s-a mai întâmplat? întrebă Virginia, foindu-se nervoasă.

— Ai răbdare, i-am spus, ai răbdare. Tata vorbea despre pendulă ca despre un om – un individ corect și modest care apără imperiul legilor și îndatoririlor, flutură demn stindardul regulilor și stă de pază la porțile rațiunii. Într-o zi însă, puțin înainte să înceapă războiul, s-a petrecut ceva oribil. Ticăitul din hol a încetat brusc. Tata s-a urcat pe un scăunel și a învârtit pendula. Inutil. A rămas neclintită. Tata a deschis atunci capacul mecanismului. A ascultat, a ciocănit, a suflat, iar părul i s-a umplut de cocoloașe cenușii de praf. A uns cu ulei rotițele și lanțul. În zadar. Nimic nu se clintea. Disperat, tata a alergat într-un suflet la ceasornicarul liliputan, orb ca o cârtiță, care-și avea atelierul lângă poarta de piatră din Freiwalde. În lumina soarelui, fața suptă i se schimonosea ca un vierme care se zbate în toate direcțiile. Tata a trebuit să-l ducă de mână pe omulețul fotofob, ca nu cumva să cadă. Abia la noi în hol s-a simțit mai în siguranță. Din spatele ochelarilor cu lentile groase de trei degete, ceasornicarul cerceta mecanismul pendulei. „Împingeți-mă în cutie", a cerut el. Ajutat de tata, a dispărut în pendula noastră și doar picioruşele îi atârnau afară, agitându-se prin aer. După nici un minut, pendula a început din nou să ticăie și acul s-a urnit într-o mișcare sacadată pe cadran. Tata a scos un strigăt de bucurie. „Ce-a avut pendula?" a ținut el să afle. Ceasornicarul făcea pe misteriosul. „N-aveți cum să pricepeți", a orăcăit el. A cerut o sumă mare, pe care tata i-a dat-o strângând din dinți. O zi, pendula a mers fără să crâcnească. Ticăia și zornăia ca de obicei. Și tot ca de obicei se zguduia toată casa când anunța orele cu un bubuit. Abia a doua zi a început din nou să facă nazuri. La prânz s-a lenevit, iar după-amiaza târziu a bătut ora două. În toiul nopții ne-a chemat la cină, și dimineața, când îmi puneam ghiozdanul pe umăr, m-a trimis poruncitoare la culcare. Tata s-a înființat la ceasornicăria de la poarta de piatră și i-a cerut piticului explicații. Ca un copil bătrân și plângăcios, ceasornicarul s-a agățat de brațul tatei încercând să-l convingă că nu schimbase nimic la mecanismul ceasului, ba chiar, la

drept vorbind, nu făcuse nimic, dar absolut nimic, ca să-l pună din nou în funcțiune. S-a întâmplat de la sine. Deși pierduse ceva timp, avea să înapoieze fiecare bănuț. Pe zi ce trecea, pendula tatei se comporta tot mai ciudat. Curând, ambele ace au început s-o ia razna. Te apuca amețeala când vedeai cum se luau la întrecere pe cadran. La fiecare șase-șapte minute, cutia de lemn anunța cu mare tam-tam că mai trecuse o oră. Noaptea se dădea în spectacol fără oprire, zornăia, tușea, tuna, trosnea și ne răpea tuturor somnul cu tărăboiul ei. Mama, care nu mai suporta, a luat primul tren spre capitala Pomeraniei. La unchiul și la mătușa mea care locuiau la Stettin, lângă parcul Quistorp, ceasul din salon amuțise în prima zi din ianuarie 1900, iar în casă domnea liniștea binecuvântată a lui Dumnezeu. S-a mai potolit și pendula noastră. Ce-i drept, mergea complet anapoda: la miezul nopții anunța ora unu de la prânz, la șapte dimineața pretindea că ar fi opt seara, iar miezul nopții era la unsprezece dimineața. Dar de la această ordine nu s-a mai abătut, ceea ce l-a liniștit pe tata. Prefera o falsă ordine în locul nebuniei în care trăiserăm săptămânile din urmă, și nu îndrăznea să răsucească acele, ca nu cumva, atingându-le, să le dea iar peste cap. Pacea asta n-a durat nici șase zile. În ziua a șaptea am rămas cu toții muți de uimire în fața cutiei. Palid ca un mort, tata își smulgea părul (albit între timp) din cap, și era cât pe ce să izbucnească în plâns. Pe cadran, acele o luaseră din nou la goană ca ieșite din minți, ba, mai mult, alergau în ambele direcții. Țopăiau ca două căprițe, dansând încolo și-ncoace pe cadranul de alamă. Iar cutia din lemn de nuc bubuia ca o artilerie care o luase razna și trăgea în toate direcțiile. Nouăzeci și nouă de salve una după alta, până când și-a dat duhul. În ziua aceea a izbucnit Războiul Mondial. Deși acum pendula noastră amuțise, tata, complet dărâmat, a cerut să fie scoasă din casă. Doi mineri cu dinți albi, strălucitori au intrat în holul întunecos și au înșfăcat uriașul de lemn. Heirup, heirup – și au reușit să încarce pendula tatei în căruța care aștepta în fața casei. Un pocnet de bici, și au pornit spre faleză, de unde aveau de gând să arunce cutia în mare, așa cum le ceruse tata. Paznicului

prusac corect și modest, care până la izbucnirea războiului păzise imperiul regulilor și porțile rațiunii, îi era sortit să se sfărâme de stânci.

— Vreți doar să mă fierbeți, mă certă Virginia când mi-am luat iar ceașca pentru ultima sorbitură de cafea.

Nu suporta să-i întrerup reveria în care cădea ascultându-mă.

— Minerii, calul și căruța au dispărut fără urmă, m-am grăbit eu să continui. Proprietarul căruței i-a spus tatei, care era la fel de mirat, că cei doi nu veniseră să-și încaseze banii. Pe urmă un pescar din Freiwalde a povestit că văzuse de pe mare căruța gonind nebunește spre faleză, cu bubuituri asurzitoare, parc-ar fi fost supusă unei canonade. A zburat până la marginea falezei, fără să se mai poată opri. Pierzându-și cumpătul, unul din mineri a lovit calul speriat, care, tremurând și cu ochii dați peste cap, a sărit în gol. Pescarul a pornit imediat spre locul unde se scufundase căruța, dar degeaba. În afară de biciul pe care l-a scos din apă, n-a găsit nimic. Cei doi mineri se înecaseră în apele învolburate. La urmă a mai spus că din adâncul mării a auzit un dangăt de clopot, un uruit, un vuiet înfricoșător, și a plecat repede. Până și azi se mai aude uneori din adâncul mării, în orașul nostru pomeran, acest dangăt înspăimântător de clopot, mi-am încheiat eu povestea.

Mare era necazul meu

Privind în urmă, amintirea mea îmi pare o poveste născocită, din țări străine și vremuri îndepărtate. O poveste în care, după-amiezile – atunci când Marcu nu mă scutea de obligații luându-și fiica la pescuit – le însoțeam pe Virginia și pe Mira, care porneau pe măgarul sur al micuței tătăroaice spre stâncile de calcar sau spre valea mănoasă a râului, unde culegeau fructe de pădure, explorau grote și se cățărau.

Cu ochii ca doi tăciuni aprinși și sprâncenele ca două semiluni tuciurii, Mira n-avea nici zece ani, dar nu era mai scundă decât Virginia. Asta și datorită muncilor pe care le făcea zi de

zi. Trebuia să aducă apă de la fântână, să care cărbunii, să curețe peștii și să brodeze pernele (buricele degetelor Mirei erau pline de cicatrici și înțepături), să frece și să întindă rufele, ca să nu mai vorbim de cositul ierbii și de muls. Însă și fragilitatea Virginiei atenua diferența de vârstă. Virginia era mai copilăroasă decât prietena ei Mira, avea idei îndrăznețe și mișcări bruște, săltând ca un mânz. În afara faptului că era mereu pusă pe șotii, era o mică bestie obraznică, a cărei plăcere supremă era să mă sâcâie.

Mira și cu ea se urcau pe patruped, de gâtul căruia atârnau șiraguri colorate de mărgele de sticlă, și galopau din străduțele umbroase, înguste și întortocheate până la poalele munților de calcar ce se profilau pe albastrul cerului. Eu îmi târam picioarele în urma lor, bătut de soare, umblam în praful ridicat de măgar, gâfâind și asudând, atent la pălăria de paie pe care Virginia se amuza să mi-o dea jos, chiuind încântată când se rostogolea și dispărea în vale.

Se întâmpla ca măgarul să aibă accese de încăpățânare și să nu se mai clintească din loc nici un milimetru. Mira propunea să meargă pe jos, dar asta nu era pe placul Virginiei. Mira o asigura că, dacă vorbea frumos cu măgarul, își revenea, n-avea nevoie decât de atenție și de-o vorbă bună. Se apleca să-i șoptească ceva animalului la ureche, dar Virginia, care stătea în față, își oprea prietena. Să mân *eu* măgarul, se răstea ea.

Virginia nu se lăsa cu una, cu două, era limpede. Dacă nu mă supuneam și mă așezam pe o stâncă de calcar în mijlocul drumului, rămâneam cu toții să ne coacem în bătaia soarelui. Așa că mă opinteam să împing animalul, care sărea imediat și lovea cu picioarele din spate (reușeam să evit lovitura la timp, iar copita nimerea în gol). Mă înfigeam în grumazul lui ca să-l trag încet-încet la deal. Rezultatul era că măgarul se încăpățâna și mai tare, spre marea bucurie a Virginiei. Nimic nu i se părea mai distractiv decât eforturile mele neputincioase de a-i înfrânge voința. Mira începea și ea să chichotească, deși mai discret și fără urmă de răutate. Era desigur îngrijorată mai mult pentru măgar decât pentru mine; împăciuitoare, îl mângâia pe spate.

Brusc, scotea un „i-ha" răguşit şi galopa în zigzag până în vârful dealului (iar eu puteam să mă odihnesc la umbră).

Se înţelege că Virginia nu-i spunea tatălui ei cum mă chinuia şi mă sâcâia. Iar eu, la rândul meu, ţineam totul pentru mine.

Victor Marcu nu suferea de modestie. Dimpotrivă, era pretenţios, excesiv, risipitor. Nimic nu-i era de-ajuns, lucru pe care-l reproşa tăios altora, care erau veşnic în căutare de bani, glorie, putere sau colecţionau amante, aşa cum oamenii de rând colecţionează scoici şi timbre. „Oamenii ăştia cer de la viaţă generozitate şi de la destin altruism", observa cu ironia lui copleşitoare care-i deruta pe prietenii şi cunoscuţii săi. Pe bună dreptate, unii se simţeau vizaţi.

Spiritul fin de observaţie al lui Marcu era însă orb faţă de propriile-i aşteptări de la viaţă şi destin. Voia să fie adulat, să primească ropote de aplauze, să se scalde în glorie, să se afle în centrul atenţiei fie la Ateneu, în Bucureşti, fie într-o sală de concerte din Paris, fie în cercul cel mai intim. Şi tot dependenţa de recunoaştere era cea care-l împingea în braţele a nenumărate femei. În privinţa colecţiei de amante se putea lua la întrecere cu Carol al II-lea.

Mai interesantă era dorinţa lui de putere. Marcu nu aspira la vreo funcţie politică, ba chiar disprețuia politica. Nu-i stătea în fire să-i conducă pe alţii din afară. Îi plăcea să conducă oamenii dinăuntru, subjugându-i cu forţa lui de atracţie. „Marcu e ca o stea", a spus odată Haralamb Vona, „în jurul căreia se rotesc planete, albastre şi cenuşii, îngheţate, învăluite într-o ceaţă galactică, pline de cicatricile craterelor, fierbinţi, umede, moarte, şi nici una nu poate scăpa de gravitaţia lui".

Doar la bani şi la bunuri materiale părea imun. Impresia asta se dovedea însă pripită, dacă nu falsă, odată ce-l cunoşteai. Punea mare preţ pe bunuri şi pe bani, fără să le aşeze în centrul preocupărilor sale. Nu-i trecea prin cap să se laude cu onorariile primite la concerte date la Berlin sau la Londra, cu câştigurile de la programele de radio şi casele de discuri. Îi pasa această sarcină lui Bubi Giurgiucă, care era încântat să se poată lăuda

cu sumele încasate din contracte, după nesfârşite şi epuizante negocieri. Dintre cei doi, avarul, nesătulul, cămătarul, meschinul, zgârciobul era Bubi. El îşi asuma rolul (doar îi era propriu) fără să clipească, lăsându-l pe Marcu să treacă drept omul ferit de instincte primare, cum e setea de bunuri şi de bani. Era greu să tragi cu ochiul la cărţile pe care le ţinea Marcu în mână. Supralicita până la ultima carte a sufletului şi nu juca decât atunci când miza era mare.

Cât priveşte relaţia cu fiica lui, mi-a luat luni de zile să înţeleg de ce nu era mai sever cu ea. Fără să ştie exact ce se întâmpla, punând cap la cap unele elemente, putea să-şi dea seama cum mă chinuia şi mă tortura. Numai că în ochii lui nu meritam un tratament mai bun! Iar asta nu fiindcă m-ar fi respins sau disprețuit – regreta ce se petrecuse în Germania şi îmi oferea cu toată generozitatea o afecţiune sinceră. Nu, pur şi simplu nu meritam un tratament mai bun din partea Virginiei lui!

Dragostea pentru fiica lui era fără margini, şi nu era dispus s-o împartă cu nimeni. Nu tolera pe nimeni în acest cuibuşor cald. Nu concepea ca altcineva să se strecoare în inima fiicei lui. Pe tanti Catinca o făcea ba „gâscă îndopată", ba „ou de cuc". În realitate, nu i-o lua în nume de rău mătuşă-sii că din banii lui îşi cumpăra rochii şi ciocolată Suchard, pe care-o înghiţea lăcomă, în loc să-i cheltuie pentru fiică-sa. Nu, faptul că Virginia rămăsese până în ziua de azi ataşată de tanti Catinca, în ciuda tuturor calomniilor răspândite de el, asta îi provoca o suferinţă insuportabilă. Marcu nu reuşea să-şi smulgă din suflet ghimpele. Cu atât mai vulcanice erau pornirile împotriva „oului de cuc", care se supunea, ce-i drept, interdicţiei lui draconice de a-i călca pragul, nu mai trimitea scrisori şi nu le mai telefona (acest tact din partea mătuşii îşi avea, se-nţelege, preţul său), şi totuşi nu putea fi gonită din cuibuşorul lui intim.

Nemăsurată era dragostea lui pentru fată, nemăsurată îi era şi gelozia. Pe mine nu mă bănuia că aş fi vrut să pătrund în cuibuşorul lui intim, dar suspiciunea lui cronică n-avea nevoie de dovezi. Trăia într-o neliniște permanentă. Faptul că fiică-sa mă trata cu cruzime îl făcea pe Marcu să se mai liniştească

puțin. Asta nu însemna că nu-i era milă de mine sau că nu cunoștea capriciile Virginiei.

Am răsuflat ușurat când, pe la mijlocul lui iulie, s-au urcat în mașina decapotabilă ca să pornească într-o excursie de două-trei zile. Aveau de gând să viziteze portul Constanța, să se plimbe pe malul mării și să joace câteva ture de ruletă la cazinou, o clădire cu o cupolă impresionantă. Cu o zi înainte de plecare a aranjat telefonic să fie cazați într-o stațiune de lângă Constanța, la Belona, noul hotel semănând cu un vapor transatlantic. Când i s-a spus că din păcate nu mai erau paturi libere, a cerut să vorbească cu directorul hotelului. L-a făcut cu ou și cu oțet pe bărbatul căruia numele lui nu-i spunea nimic, l-a făcut filistin, tâmpit, inconștient, cap pătrat, pomenind de relațiile lui cu Carol al II-lea și patriarhul de la București, până când hotelierul a cedat.

Cu excursia asta urmărea să împuște doi iepuri dintr-un foc: să-i ofere fetei ceva deosebit (primul iepure) și să se înfrupte din borcanul cu miere al unei iubite (al doilea) – soseau întruna la Balcic epistole cu un scris delicat și purtând ștampila Constanța. Ca să fie mai liber, mi-a propus să-i însoțesc. Nici n-a fost nevoie să refuz politicos, Virginia mi-a luat-o înainte.

— Fără Herr Felix, porunci ea hotărâtă și bătu cu pumnii în pieptul lui, vreau să fiu singură cu tine, tata.

Când o rugă să se potolească, ea începu să plângă în hohote.

— Și dacă merge Haralamb Vona cu noi, fetița mea? o întrebă el precaut.

Virginia răspunse încuviințând mut.

La rândul său, Vona se scuză dând vina pe eternul articol care trebuia cu orice preț terminat (de fapt, nu scrisese nici un rând la Balcic). De la o zi la alta părea tot mai abătut, de parcă s-ar fi îmbolnăvit de melancolie (spre deosebire de compatrioții lui, el știa prea bine ce înseamnă melancolia). Citea în pat, în camera din capătul culoarului, stătea pe stânci și privea pierdut apa golfului, se plimba pe la marginea satului, hoinărea printre casele turcilor, bulgarilor și tătarilor împrejmuite cu ziduri de

piatră, pe unde nu risca să întâlnească vreun cunoscut; era mai tăcut ca Aise când râșnea boabele de cafea, măcina boabele de piper sau alegea boabele de mazăre.

Când automobilul a urcat strada șerpuitoare spre platou, ajungând apoi de dimensiunea unei jucării în fața stâncilor dogoritoare de calcar, mi-am dat seama cât de ușurat mă simțeam. Puteam în fine să-mi trag sufletul. Aveam trei zile de liniște și nu trebuia să născocesc nici o poveste, nu trebuia să împing măgarul, să dau startul unei întreceri de broaște țestoase, să mă joc de-a v-ați ascunselea, să alerg la piață, să cumpăr din port bezele la Hagi Iusub, să pun întrebări despre cuvinte și declinări.

M-am dus în salonul părăsit, am ridicat capacul pianului Steinway și am pianotat, în picioare și numai cu dreapta, un adagio de Mozart. Nu îndrăzneam să mă așez pe taburet.

Am ieșit apoi pe terasă și m-am sprijinit de balustrada de piatră. Nu-ți puteai da seama unde începea orizontul. Cerul se cufunda în imensitatea mării, iar marea curgea spre cer. L-am zărit pe fotograful plajei, care venise azi cu o cămilă, pe cocoașa căreia îi imortaliza pe copiii industriașilor și politicienilor. Cu o săptămână în urmă adusese un cimpanzeu (care-i speriase pe turiști zbenguindu-se, țopăind de pe un cearșaf pe altul, șterpelind coceni de porumb fiert, subtilizând reviste și fiind cât pe ce să ia la despăducheat două neveste de ambasadori), iar, la sosirea noastră, un tigru letargic, care n-avea nici zece săptămâni. Cu o funie trăgea de cămilă, care se dovedea mai încăpățânată decât măgarul Mirei. Din zece în zece metri se lăsa în genunchi ca să se odihnească. Rumegând, zăcea îndărătnică între umbrelele de soare și nici nu se sinchisea de fotograful care se învârtea disperat în jurul ei, smulgându-și părul din cap. În cele din urmă, cămila s-a așezat unde voia fotograful. Ca să poată monta aparatul – camera cu burduf negru și perdea în fața obiectivului – și să înfigă trepiedul în nisip, și-a înfășurat de mijloc funia cu care era legată cămila.

Am ieșit de pe terasă, m-am dus la fântâna din curte, mi-am ținut fața în jetul de apă, mi-am curățat murdăria de pe tălpi și m-am întins lângă smochin.

M-a trezit un junghi în zona inimii. Nu trecuseră mai mult de câteva minute, după cum arăta poziția soarelui. Am intrat din nou în salonul cu pian și am ridicat capacul Steinway-ului. Am închis ochii, am ezitat, am tras adânc aer în piept și m-am lăsat pe taburet. Ședeam prea jos față de claviatură. Victor Marcu, care era lat în umeri, solid și masiv, fără să pară gras, măsura cam unu nouăzeci, aproape cu zece centimetri mai mult decât mine.

Am potrivit scaunul cu rotița laterală, mi-am ridicat brațele, le-am fluturat în aer și am fredonat începutul *Clavecinului bine temperat*. Capul îmi vibra ca o sală goală de concert în care se revărsa un șuvoi amețitor de sunete de pian. Cântam din gură și mișcam brațele în aer. De la stânga la dreapta sau de la dreapta la stânga, apoi le reuneam. Degetele au început să se miște și să sară de la o octavă la alta, le răsfiram, gravam acorduri în neant.

Nu știam ce mă aștepta când le-am lăsat să cadă pe clapele de abanos și de fildeș, și am început, fremătând de plăcere, să cânt o fugă de Bach. Degetele nu m-au ascultat. Clape greșite, erori, neglijențe, zbârceli – și nu doar la părțile dificile. Ce ieșea din Steinway era o fușereală mizerabilă. Iar durerea din degetele pe care le sileam să atingă clapele devenea insuportabilă. M-am oprit, am trântit capacul la loc și am fugit la aer.

Din port, am luat-o spre plajă și m-am întâlnit cu Marieta, care-mi făcea semn cu umbrela de soare și s-a bosumflat când am refuzat s-o însoțesc la plajă (sașii ăștia nu-s deloc manierați, s-a plâns ea când am lăsat-o baltă), m-am îndreptat spre cafeneaua lui Mamut, am comandat o cafea pe care am sorbit-o dintr-o înghițitură (Mamut s-a încruntat când am vrut să plătesc, „trebuie că domnului îi merge prost", m-a compătimit el, „dacă nu poate zăbovi să se bucure de cafea, și pe acela care n-are timp, domnul meu, Alah l-a pedepsit destul, de la el Mamut cel cinstit nu poate lua nici un ban"), am urcat o treaptă, apoi încă una (erau o mulțime de trepte de piatră între străduțe), până când m-am întâlnit la marginea orașului cu Mira, care purta pe umeri o cobiliță cu două găleți din care apa dădea pe-afară.

Fără o vorbă, m-a luat de mână. Am urcat mai departe, unul lângă altul, până când a împins cu degetele de la picioare o poartă de lemn care scârțâia și m-a poftit înăuntru. În curtea pătrată, împrejmuită de casa de locuit, dependințe, grajduri și șoproane, un cal și trei măgari jumuleau o căpiță de fân. La primul nivel era o prispă îngustă. La etaj, în galerii de lemn și balcoane întortocheate, ieșite cu doi metri în afară și sprijinite pe stâlpi subțiri, am zărit furișându-se niște siluete de femei.

Mira m-a tras de mână într-o cămăruță joasă, unde era o răcoare plăcută, și mi-a arătat divanul din fața peretelui înclinat de chirpici, făcându-mi semn să mă instalez comod pe perne. Puteam să-mi închipui că eram singuri. La urechea mea nu ajungea nici un glas omenesc, doar gălăgia animalelor din grajduri. M-am uitat la tavanul de lemn, pictat cu semiluni, sori și stele. Două lămpi cu gaz, atârnate de grinzi, se legănau în adierea ce venea din curte.

Mira mi-a oferit în tăcere bezele, halva și baclava, migdale și smochine și mi-a turnat ceai din samovar. Curând, a intrat în odaie tatăl Mirei, pe nume Akif, s-a înclinat cu un mormăit și s-a așezat lângă mine. Am stat turcește pe divan, fără să schimbăm o vorbă (românește nu știa, cu atât mai puțin nemțește), dar ne înțelegeam clipind din ochi și dând din cap, am mâncat migdale și smochine, am sorbit din ceaiul fierbinte.

După ce s-a scurs aproape un ceas, s-a dus în curte și a început să dea ordine pe un ton răstit. Odaia s-a umplut brusc de oameni care mi-au sărutat mâna (parc-aș fi fost vreun ministru al Porții de la Stambul sau chiar sultanul), grasa de nevastă-sa, care nu mă slăbea din ochi, maică-sa cea știrbă, mai cocârjată ca un copac pe-o stâncă îndoit de vântul mării, și cei unsprezece copii, cu vârste între trei ani și jumătate și douăzeci și ceva, pe care mi i-a prezentat pe rând, mândru nevoie mare. Mira mi-a tălmăcit vorbele lui: mezinul era hotărât cum e unicornul; penultimul născut, viteaz ca ienicerul; fiica lui născută înaintea penultimului născut, moale precum catifeaua; fiica lui născută înaintea fiicei născute înaintea penultimului născut, iute ca pasărea; fiica lui născută înaintea fiicei născute înaintea fiicei

născute înaintea penultimului născut, focoasă și sălbatică precum pisica sălbatică; Mira, mai dulce decât strugurii și mai bună și blândă decât căprioara; al șaptelea fiu, înțelept ca un profet; al optulea, neclintit și puternic ca stejarul; fiica Ratibe avea o inimă albă, de un alb nepătat, asemenea cearșafului înainte de noaptea nunții, și era plină de grație, o grație îngerească; al doilea născut era credincios precum câinele; iar primul născut era mai harnic decât albina.

— Mare era necazul meu, spuse Akif în cele din urmă, când eram tânăr și n-aveam familie. Inima mea se întindea ca stepa până la orizont și la fel de uscată ca stepa era. Ca ploaia au venit, și arătă spre copii, ca ploaia care face din pământul sterp o pășune mustind de sevă.

Le făcu un semn copiilor, nevestei și mamei, care se răspândiră prin curte. Akif și cu mine ne-am cufundat în perne. Cu noi a rămas Ratibe, care, sfioasă și stânjenită, ne servea capere și măsline, pâine neagră și brânză sărată de capră. Mira dispăruse fără urmă. Abia când m-am ridicat să plec, m-a condus la poartă și m-a rugat să revin curând.

Buimac am plecat acasă, buimac am intrat în casa care mă aștepta pustie și părăsită. Sinistră mi s-a părut absența vieții. Aise era doar o umbră mută care se furișa în vârfurile picioarelor, iar Haralamb Vona, înfășurat în melancolie, a rămas la el în cameră.

M-am așezat în fotoliul din salon și am ascultat valurile spărgându-se de țărm. Mi-a venit iar în minte junghiul din zona inimii, care mă făcuse să mă trezesc înspăimântat din somnul de dimineață. Mai bine să nu-mi fac speranțe deșarte. Fără Zeul Pianului eram un nimeni (doar familia Mirei mă primea ca pe-un ministru al Porții de la Stambul). Fără el și fiica lui mă aflam în fața unui hău amețitor în care se prăbușise tot trecutul meu. Iar viitorul care-mi răsărea din adâncuri era un gol negru și înghețat.

Întunericul s-a întins în toată casa. Aise a pus masa în sufragerie, mi-a adus coșul cu pâine, fasole și carne. Mi-am golit farfuria la lumina de un albastru lăptos a lămpii cu gaz și i-am

mulțumit dând din cap când a apărut ca o fantomă în prag să strângă vasele și coșul. M-am rezemat de balustrada de piatră (și nu mi-am dat seama când a plecat la căsuța ei de pe malul râului).

În noaptea aceea pe cer stăpânea luna nouă. În port ardeau patru felinare singuratice, la ferestrele de pe strada principală licăreau lămpile cu gaz. Mahalaua de la marginea orașului care urca pe ambele maluri ale râului era cufundată în beznă, acolo era lumină doar când răsărea luna.

M-am îndreptat cu pași leneși spre gramofonul de pe piatra roasă de vreme de lângă smochin, i-am ridicat capacul, am montat pâlnia și am pus discul cu șlagăre din București. *Noapte bună, Mimi* se auzea până în golf.

Există vreo legătură între asasinarea prim-ministrului Duca și Singapore?

Când s-au întors după trei zile, m-am simțit ușurat. Titi claxonă strângând para de cauciuc care atârna de trompetă, iar Victor Marcu strigă:

— Aise, cafeaua!

Virginia țopăia la picioarele mele, întrebându-mă dacă nu mă plictisisem fără ea.

— Și-ncă cum! M-am plictisit de moarte, i-am răspuns.

Mă privi neîncrezătoare și simți nevoia să se asigure că n-o păcăleam:

— Chiar te-ai plictisit de moarte?

Mulțumită din cale-afară (și ușor derutată), se făcu nevăzută. Iar când Marcu se așeză lângă smochin să-și bea cafeaua, veni și Vona. Fire țepoase îi acopereau bărbia, ca o plantă cățărătoare, iar costumul era mai boțit ca fața lui Aise. Își rotea bastonul din încheietura mâinii, hotărât parcă să înfrunte destinul.

Noaptea ne-a prins iarăși în fața cafenelei lui Mamut.

— Sufăr, sufăr, sufăr, mărturisi arhitectul, iar suferința mea o datorez șederii în valea asta paradiziacă din Balcic. Niciodată nu m-am simțit așa mizarabil ca în ultimele trei zile. (Oftând,

își privi bastonul.) Lumea asta din Balcic e mai bogată în daruri decât oricare alta. E ca o femeie fără de pată și prihană, o ființă care radiază prospețime și grație. Închipuie-ți dumneata că ai fi însurat cu o femeie fără pată și prihană. Ești fericit? Cum să nu fii! Ești mândru? Ei, cine ți-o poate lua în nume de rău? Doar ai o soție fără pată și prihană! Și ce alte sentimente te încearcă? Mori de gelozie când femeia asta fără pată și prihană acordă altora atenție, fie și doar printr-o privire. Noaptea nu-ți găsești somnul. Bărbatul femeii ăsteia fără pată și prihană e bântuit de-o presimțire: într-o bună zi are s-o piardă. Spaima face ca mândria lui să se topească. O deznădejde fulgerătoare îi subminează fericirea, până când aceasta se prăbușește brusc, ca o casă devorată de termite.

Vona mă privea pieziș.

— Înțelegi ce vreau să spun, domnule Felix?

Am fost scutit să neg. Nu aveam nici cea mai vagă idee unde voia să ajungă. Iar, la ghinioanele de care avusesem până atunci parte în iubire, mi se părea absurd să mă închipui lângă o femeie fără pată și prihană.

Își puse împăciuitor mâna pe brațul meu, ca și cum mi-ar fi ghicit gândurile.

— Dragă domnule Felix, era doar un exemplu. Vorbeam despre mine, despre cine altcineva să vorbesc, egoismul meu este fără margini, după cum ți-ai dat seama, spuse bătând ușor darabana pe melonul lui și zâmbind. A mea e deznădejdea fulgerătoare. Da, o deznădejde fulgerătoare îmi subminează fericirea de a-mi petrece timpul într-o vale de vis. Și mândria mea e cea pe care spaima o topește. Mă bântuie presimțirea cumplită că vom pierde în curând Balcicul. Din păcate, presimțirea asta nu-i o halucinație, domnule Felix. Ne vor lua Cadrilaterul și-l vor restitui Bulgariei. Dacă vrei, punem pariu. În doi-trei ani ni se va lua Transilvania și va fi dată Ungariei. Următoarea la rând va fi această plajă de argint de la Marea Neagră. (Vona trase adânc aer în piept.) Iar ăsta nu e lucrul cel mai rău. Ne paște un război, nici mai mult, nici mai puțin decât un război! Și nu unul micuț, gingaș, balcanic, pe care

să-l urmărească parizienii și berlinezii de la balcoane, unii amuzați, alții indignați. Va fi un război cumplit, un război mai rău decât cel dinainte, prietene.

Haralamb Vona îi făcu semn lui Mamut să-i aducă cel de-al treilea pahar și continuă:

— Brusc mi-am dat seama că nu mai am timp. Da, cel mai teribil lucru la un război e că ucide timpul. Chiar și un popor care se scaldă în timp, ca al nostru, rămâne pe uscat când timpul e înghițit de război. Mi-am dat seama că trebuie neapărat să-mi termin articolul; și să nu renunț la planul de-a scrie o istorie a arhitecturii, pe care-l am de-o veșnicie. Mi-am adus aminte de vila de la Cheia, pe care vreau s-o pun în sfârșit la punct. De costumul englezesc de tweed, pe care tot vreau să mi-l cumpăr. De mașina de scris Yost care trebuie neapărat reparată. De un nasture lipsă la pantalonii de la smoching. Fă toate astea! Nu le amâna! îmi repet întruna. Și mi-am mai dat seama, domnule Felix, că în materie de dragoste sunt un ratat. Am treizeci și trei de ani și n-am fost niciodată îndrăgostit. Nu cu adevărat, în orice caz. Haralamb, mi-am zis, îți trebuie o femeie. Îți trebuie o femeie pe care s-o iei de nevastă, fără să regreți amarnic în noaptea nunții. Și e limpede că dragostea asta n-o să-ți pice din senin. Haralamb, mi-am spus, grăbește-te dacă vrei să faci un copil sau poate doi. Marcu are o fiică și vreo două duzini de bastarzi în jumătate de Europă, Bubi Giurgiucă are o fiică – faptul că Bubi are un copil m-a zăpăcit așa de tare, că, preț de câteva clipe, nu m-am mai putut concentra –, iar Haralamb Vona să rămână fără urmași? Nu, Haralamb, mi-am zis, trebuie să te aduni și să-ți găsești o femeie. Am vrut să sar imediat din așternut ca să pun la punct un plan de bătaie, să văd ce-am de făcut în primul rând. Și în al doilea, în al treilea, în al patrulea rând. În mintea mea a apărut o listă interminabilă de sarcini, iar cu fiecare nouă sarcină hotărârea mea se dilua. Mă simțeam ca un înotător de cursă lungă care obosește imediat ce-și moaie picioarele în apă. Or, dacă un înotător de cursă lungă se aruncă în apă gata epuizat, nu va ajunge niciodată la celălalt mal! Brusc, mi-ați răsărit în minte dumneata și Marcu și toți prietenii și cunoscuții

lui. Şi mi s-a făcut milă de noi toţi, domnule Felix! Nu mai e mult şi ne vom schimba diferitele noastre adrese din Bucureşti cu adresa de pe urmă, cimitirul. Şi asta numai dacă Dumnezeu se-ndură de noi. Fiindcă dacă vom fi aruncaţi pe pământ străin, n-o să mai avem nici această ultimă adresă. Şi cum îmi închipuiam eu toate astea, am rămas în pat. Haralamb, cine nu mai are timp, mi-am zis, nu mai trebuie să se grăbească. Cine nu mai are timp nu-l mai poate folosi şi nu-l mai poate pierde. Şi cu concluzia asta, prietene, am reuşit în sfârşit să adorm.

Vona îşi petrecu degetele în jurul mânerului bastonului şi oftă.

În restul săptămânilor petrecute la Marea Neagră, melancolia (şi înţelepciunea) l-a ocolit. Părea să fi devenit din nou cel de odinioară, un dandy egocentric, distant şi pătrunzător. Un pesimist din obişnuinţă, nu din deznădejde acută, uneori închis în sine, alteori expansiv. „Iar i s-a făcut foame fiarei din noi?" întreba el sumbru când Zeul Pianului pornea spre restaurantul Diamandi, unde lua cina şi unde, potrivit lui Marcu, găseai cele mai bune fripturi, şi era primul care se alătura gazdei.

Acum Vona nu mai ocolea seratele de pe terasă ale lui Marcu, de care înainte avea oroare, aşa că vizitele noastre la cafeneaua lui Mamut erau un capitol încheiat. Se amesteca printre oamenii care dansau şi sporovăiau pe dalele de piatră încălzite de soare, îşi bătea mereu joc de Bubi Giurgiucă, despre care spunea că în materie de muzică e o ciubotă, că-l confundă pe Bruckner cu Bach, că zice „sonete de Mozart" în loc de „sonate de Mozart", că pentru el Ceaikovski e o marcă de ceai; îl descosea pe aghiotant despre bordelurile din Crimeea, din Shanghai sau din Tripoli, pentru a le compara apoi cu bordelurile din Hamburg şi Genova, Bari şi Kiel (el, care nu fusese niciodată în Italia sau în Germania şi nu cunoştea decât un singur bordel, cel din portul oraşului său natal de la Dunăre, Brăila); îl evita pe nătărăul şi plicticosul de Geo Halunga, care vorbea numai despre cotele atinse la Bucureşti de picturile lui cu golful Balcic; şi-i făcea curte Marietei. Da, îi făcea curte Marietei, ca un elev de liceu, sfios, ţeapăn şi cu urechile roşii.

Marieta însă nu dădea doi bani pe avansurile lui stângace. Nu voia să stea de vorbă cu Haralamb Vona, nu voia să danseze cu Haralamb Vona, dădea ochii peste cap când venea spre ea și se refugia la soțiorul Nicu, față de care păstra de obicei o distanță evidentă.

Haralamb Vona nu observa nimic din toate acestea. Era fie orb, fie încăpățânat, fie amândouă. Ori poate își închipuia că pasiunea merge mână-n mână cu orbirea, că acela care iubește trebuie să îndure umilințe așa cum un fachir îndură cuiele de pe scândură. Nicolae Matei nu părea însă prea încântat când se apropia soția lui. „Stau de vorbă!" îi spunea el răstit și o gonea înghiontind-o cu cotul. Sau se întorcea pur și simplu cu spatele și se prefăcea că n-o vede. Matei nu suporta să fie întrerupt, nici când picta, nici când vorbea. Și era un vorbitor extrem de înflăcărat. „Politica e o luptă permanentă", perora el, „e obligatoriu ca un partid să vrea să lichideze toate celelalte partide. Cine vrea putere nu se va mulțumi niciodată cu un sfertuleț de putere. Un sfertuleț de putere înseamnă trei sferturi de putere lipsă. Nu, ceea ce vrea el e doar puterea totală. Iar când un partid obține puterea totală, sută la sută, atunci acesta se contopește cu colectivitatea, cu națiunea, cu comunitatea".

Nicu Matei avea opinii precise și ferme. Cine îl contrazicea se înhăma la o dispută aprigă care putea dura toată noaptea. Avea o rezistență și o energie formidabile, pe care le punea pe seama destinului său remarcabil care făcuse ca până la urmă să nu aibă un frate geamăn. Cu luni de zile înainte de naștere, fratele lui geamăn, înțelegând că nu făcea decât să-i ia din spațiul vital, se dizolvase în burta mamei sale. Mai mult, dintr-o iubire altruistă fantastică, fratele nenăscut îi lăsase moștenire lui Nicu Matei rinichiul, trei sferturi de plămân, șase vertebre la gât, mai multe coaste și nenumărate anse intestinale.

În afară de acest supliment de anse intestinale care-i îngreunau cumplit digestia, era cât se poate de mulțumit de zestrea lui de geamăn. Credea că posedă din toate mai mult decât un muritor de rând: mai multă energie, mai multă minte, o voință cât doi, o productivitate și o forță creatoare duble. O credință

mai profundă şi simţuri mai ascuţite. Era mai idealist decât orice idealist şi mai mistic decât toţi misticii. Când era fericit, fierbea şi exploda pe dinăuntru, de parcă ar fi înghiţit miezul pământului, iar deznădejdea lui era îngheţată ca universul. Apoi şi între picioare avea mai multă vlagă. Unde mai pui că inima lui vânjoasă putea să suporte de două ori mai multe bucurii şi suferinţe şi cerea mai multă iubire decât ar i-ar fi putut dărui Marieta vreodată, oricât s-ar fi străduit.

Pe Marieta aceste comentarii păreau s-o amuze. Nu se simţea jignită nici când Nicu Matei o alunga îmbrâncind-o cu cotul. În lumina felinarelor se sprijinea de balustrada de piatră, ca pierdută în contemplarea lunii, şi-şi legăna fundul.

Nu era deloc greu de ghicit pentru cine dădea acest spectacol. Marieta era mereu cu ochii pe Zeul Pianului, care acum nu-i mai dădea atenţie. Dansa cu Alexandrina, rusoaica plină de viaţă (şi soţia prietenului său Eftimie) provenind dintr-o familie de nobili, care reuşise să fugă de bolşevici în cala unui vapor de mărfuri. Dansa cu Leni (soţia prietenului său Vasile), mai vioaie decât un titirez, şi cu robusta Pia Halunga, o expertă ghicitoare în cafea, care nu se sfia să-i închidă gura soţului ei când o enerva vorbind numai despre preţurile tablourilor lui: Geo Halunga încasa una peste bot şi tăcea (o vreme).

Doar pe soţia lui Matei o evita ostentativ. Nu-mi era clar dacă se juca cu Marieta, dacă o ocolea pentru a nu-i trezi bănuieli pictorului sau dacă voia pur şi simplu să scape de ea. Stăteam pe banca de piatră, schimbam discurile la gramofon (*Plânge vioara*, *Ce ştii tu ce-i dragostea?*, *De ziua nunţii tale, îţi scriu* şi *Trurli, Trurli*) şi mă uitam la Marieta. Era disperată, cu atât mai disperată, cu cât mişcarea posteriorului ei nu reuşise să-l atragă decât pe Haralamb Vona, care o invită la dans cu o plecăciune adâncă. Ca să nu-şi deranjeze iar soţul, care tocmai îi ţinea o pledoarie înflăcărată ofiţerului de marină („La Singapore, domnule aghiotant, o să-şi joace Europa jokerul, la Singapore!"), îşi căută din priviri alt refugiu şi nu găsi o ascunzătoare mai bună decât smochinul. Veni lângă mine ţinându-şi respiraţia.

Când își dădu seama lângă cine se așezase, Marieta se încruntă și îmi întoarse spatele (de la întâlnirea de pe plajă mă considera un bădăran și un mojic).

Haralamb Vona era insistent. Timid și nesigur, dar în același timp hotărât, o urmă pe Marieta la smochin. Se simțea prinsă în capcană. În dreapta, eu și gramofonul care hârâia, în stânga, Vona, sprijinit în baston. Marieta mi se adresă imediat:

— Ce părere aveți de *Vecina mea de vizavi* sau de *Două viori*? Dacă mă întrebați pe mine, cel mai mult îmi place *Noapte bună, Mimi* a lui Moscopol. Nu vă spune nimic numele Moscopol, domnule Gottwald? Nemților din Brașov chiar nu le pasă ce melodii se ascultă în Capitală? Ah, înțeleg, domnule Gottwald, în locul celor mai noi romanțe preferați probabil ceva clasic. Ceva din Germania, de Bach sau de Beethoven. Îmi permiteți să vă fac un reproș, domnule Gottwald, îmi permiteți, nu-i așa? Eu cred că un neamț care trăiește la noi în țară ar trebui să fie mai receptiv.

Îmi vorbea încontinuu ca să-l evite pe Haralamb Vona. La fel ca toți oaspeții acestor serate, mă numea Johann Gottwald și-mi făcea cu ochiul, cu un amestec de complicitate și ironie. Făcându-mi cu ochiul, m-a întrebat despre copilăria petrecută la Brașov, făcându-mi cu ochiul, a vrut să știe dacă eram rudă cu părintele Franz Gottwald. I-am răspuns că-mi pare rău, dar nu-l cunosc.

Nu mi-a dat de înțeles prin nici o vorbă dacă știa sau nu cine eram cu adevărat. Între timp, oricum nu mai era clar cine aflase și cine nu. Poate că toată lumea era la curent. Poate că doar prietenii lui Marcu fuseseră informați sau măcar deduceau din zvonuri și bârfe că eram un german refugiat din Reich, care trăia cu acte false la București. Imposibil să ții un secret la Balcic, cu toată trăncăneala și bârfeala de-acolo. La cafenea, în port, pe plajă sau la Diamandi se află tot, cine cu cine, cum și când, ce și de ce.

Haralamb Vona nu se clintea de lângă Marieta. Iar când din pâlnia gramofonului răsună *Povestea mea e tristă*, căzu în

genunchi. Își ridică brațele, își împreună mâinile a rugăciune, și cântă. Ce ieșea din pieptul lui erau mai curând suspine decât melodie.

Marieta s-a speriat și m-a apucat de gât, fără să-și dea seama că mă trăgea tot mai aproape de ea, până când nasul meu s-a trezit cufundat între un sân stâng care palpita și un sân drept care palpita, iar amândoi miroseau a busuioc (cred că se freca cu busuioc proaspăt). Abia când perechile de dansatori au început să observe ce se petrecea și au format un cerc zgomotos în jurul nostru, mi-a dat brusc drumul. A sărit în sus țipând și l-a izbit cu piciorul în coaste pe bărbatul îngenuncheat. N-a fost o lovitură puternică, era desculță, ca noi toți, însă Vona a căzut pe-o parte, ca o păpușă. Și ca o păpușă mecanică întoarsă cu cheița cânta și se zvârcolea mai departe întins în praf.

La o altă serată, pe la mijlocul lui august, s-a iscat un adevărat scandal. Cum nimic nu putea fi ținut secret la Balcic, la Matei ajunsese probabil zvonul că Marieta se iubea cu prietenul lui, Marcu. Și-a făcut apariția pe terasă mai agitat ca de obicei și a fost de la bun început exuberant și caustic. Nu-i slăbea din priviri pe Marieta și pe Marcu. Iar când Marieta s-a dus la toaletă, și-a întrerupt brusc discursul despre Singapore, pe care i-l ținea acum judecătorului de district, pentru a o urma.

Bănuiala unui *rendez-vous* în camerele goale nu era deloc absurdă. Se întâmpla deseori ca perechile să se furișeze în casă. Nu numai Marcu dispărea din când în când în întuneric cu Alexandrina (soția prietenului său Eftimie) sau cu Leni (soția prietenului său Vasile). La rândul lor, Eftimie și Vasile aterizau în repetate rânduri pe canapeaua din salon, fie cu Iulia, care le era amândurora model, fie cu soția judecătorului (o ființă prea tânără și prea fragedă pentru bărbatul cam trecut). Evident, doar amfitrionul era cruțat de Aise, pe toate celelalte perechi pe care le descoperea pe sofa le dădea indignată afară, unde acestea își încheiau pe-ascuns și la repezeală câte un nasture la bluză sau își ștergeau urmele de ruj incriminatoare.

Dormind, Virginia rata toate aceste serate, în ciuda muzicii ritmate care țâșnea din gramofon și a zarvei de pe terasă. N-a

aflat nici de scandalul din acea noapte, care era mai fierbinte și mai sufocantă decât de obicei. Dinspre golf nu venea nici o adiere de vânt, iar marea era un zid neclintit și negru ca smoala. Ai fi zis că-și ține respirația. Norii înghițiseră luna și doar la orizont pâlpâia o stea singuratică.

În toiul petrecerii, judecătorul Tudor a pomenit de fostul prim-ministru asasinat la Sinaia în urmă cu doi ani de membrii mișcării lui Codreanu. Juristul de provincie și bărbatul Marietei se aflau în apropierea smochinului, așa că am observat când Nicu Matei a tresărit auzind numele lui Duca.

— Există vreo legătură între asasinarea lașă a prim-ministrului Duca și Singapore? întrebă cu naivitate judecătorul.

Nicu Matei părea că se asfixiază.

— Ucidere lașă? Nu mai spuneți! urlă el la judecător, care se chirci de parcă ar fi vrut să se apere de un pumn. Lașă? A fost un act de curaj!

Nicu Matei își ieșise din minți, iar venele de la gât erau umflate și vinețiii.

— Cine a declarat război Gărzii de Fier? urlă el. Cine a interzis-o imediat înainte de alegeri? Nimeni altul decât ticălosul ăsta de Duca. Duca voia să rupă gâtul Legiunii lui Codreanu. Și, domnule judecător, știm amândoi de ce. Nu există bărbat mai iubit de oamenii simpli decât Corneliu Zelea Codreanu. Nimic nu îndrăgesc mai mult țăranii noștri decât mișcarea Arhangelului Mihail, care face dreptate cu sabia. Laș a fost Duca, domnule judecător, când, de teama poporului, a interzis Legiunea! Și cine seamănă vânt culege furtună! Să știți că eu sunt membru al Gărzii de Fier. Sunt membru al unui partid interzis. Și n-am să-mi reneg niciodată convingerile. Nu-mi pasă că sunt urmărit de poliție. Nu mă ating pe mine șicanele lor. Codreanu spune că cel mai eficient explozibil de pe lumea asta e jertfa de sine. Cine vrea să învingă e condamnat la chinuri, ca fiul Domnului. Ca să învie, Isus s-a lăsat răstignit.

Era vina mea că aceste cuvinte nu fuseseră înghițite de vreun cântec de Moscopol sau de acorduri de tango. Stăteam pe bancă încremenit de spaimă, cu un disc în mână. Îi văzusem cu

ochii mei pe studenții gardiști când, la începutul lui aprilie, mă aflam din întâmplare cu Virginia în Piața Academiei. Voia să meargă, pe ascuns, se-nțelege, la tanti Catinca, care locuia pe strada Dianei, chipurile doar ca să mănânce ciocolată Suchard. „Dacă nu veniți cu mine la Catinca, mă duc singură", mi-a spus Virginia hotărâtă. Era cât pe ce să sară în tramvai când i-am văzut pe acei golani care urlau și fugăreau un bărbat printre pietoni și mașini. „Grăbiți-vă, domnilor, pornim!" a strigat vatmanul, trăgând de clopoțel. „Vă urcați sau nu?" ni s-a adresat el și, privind la bărbatul care între timp căzuse pe jos, a spus sec: „E evreu, ce să-i faci". Am văzut cu groază cum pe cealaltă parte a străzii haita de studenți îl bătea crunt pe bărbatul acela. Când tramvaiul s-a pus în mișcare și a ajuns între noi și grupul studenților gardiști, am înșfăcat-o pe fata lui Marcu de încheietura mâinii. Tremurând din tot corpul, am târât-o după mine pe-o stradă care dădea în Piața Academiei, am luat-o la goană de parcă pe mine m-ar fi urmărit și am împins-o într-un pasaj. „Herr Felix, ce aveți?" m-a întrebat ea când i-am făcut vânt într-o cafenea mică din pasaj și am așezat-o în cel mai întunecat colț. „Sunteți cumva evreu, Herr Felix? Herr Felix, ce aveți?" continua ea să întrebe speriată, eliberându-se nervoasă din strânsoarea mea de menghină. „E o criză de epilepsie?"

Într-o clipă, Matei și judecătorul pe care-l redusese la tăcere au fost înconjurați de ceilalți.

— Ce s-a întâmplat? voi Marcu să afle, îndreptându-se spre pictor.

— Duca merita să moară, șuieră Nicu Matei, chiar Dumnezeu s-a descotorosit de lașul ăsta.

— Cred că te înșeli, dragul meu, răspunse Marcu pe un ton calm și hotărât. Dumnezeul nostru nu comite asasinate politice. Nu se duce în gara din Sinaia și trage trei gloanțe mortale în oameni lipsiți de apărare. Dumnezeu nu-i un ucigaș sângeros. Codreanu este! A împușcat un polițist în orașul lui natal. Mânjite de sânge sunt mâinile lui Codreanu, nu mâinile Tatălui din

Cer pe care-l invocă mereu. Asta-i tot, Matei. Știi că urăsc certurile politice.

În mod normal, Matei amuțea când amfitrionul punea piciorul în prag. El, care nu ceda niciodată în dispute, pleca spășit capul și se potolea imediat. Admirația lui față de Zeul Pianului era uriașă. În noaptea aceea însă, lucrurile au stat altfel. Nu se putea lăsa redus la tăcere de un bărbat care, o știa tot Balcicul, se culca cu nevastă-sa!

— Asta nu-i nici pe departe totul! răspunse el. Nimeni nu ne poate lua credința noastră curată în Dumnezeu. Ni se alătură cu miile preoți care-l venerează pe Codreanu. Crezi că știi mai multe despre creștinism decât preoții Bisericii, domnule Marcu? Nu, moartea lui Duca n-a fost crimă. Crimele se comit din lăcomie, din răzbunare.

— Sau din gelozie, spuse aghiotantul, spre satisfacția secretă a celorlalți.

Dar Nicu Matei nu se lăsa intimidat.

— Cine ucide în numele unui lucru sfânt, acela nu comite o crimă, continuă el, iar Legiunea acționează în numele unui lucru sfânt. Gata cu înrobirea poporului! Gata cu lașitatea! Și gata cu corupția care ne sufocă țăranii! Noi vrem să creăm omul nou, care să trăiască în armonie cu Dumnezeu, cu natura, cu sine.

— Astea nu-s idei rele, spuse judecătorul, căruia între timp îi trecuse spaima, dar sunt greu de pus în practică. Să creezi oameni noi cere un efort administrativ mare, domnule Matei.

— Omul nou în sus, omul nou în jos! pufni Pia Halunga. Dar bărbată-meu? Pe el cine mi-l înnoiește?

— Nimic din ce ne spune domnul Matei nu e esențial, zise aghiotantul rânjind sarcastic, esențial e ceea ce nu ne spune.

— Ce nu ne spune? întrebară toți.

— Corneliu Zelea Codreanu e în slujba lui Adolf Hitler.

Nicu Matei, care se întorcea gesticulând de la unul la altul, nu mai apucă să spună nimic. Vorbeau toți deodată într-o cumplită dezordine. Abia când Victor Marcu ridică brațele se făcu iar liniște.

— Cine nu și-ar dori un om nou? zise el cu o nuanță de ironie. Să creezi un om nou, dragul meu, e o sarcină de ordin spiritual. Trăim în răsăritul Europei, Matei. Nu ne stă în fire să căutăm adevărul și sensul spiritual în himerele lumești. Nu le căutăm în istorie și în politică. Le căutăm în noi înșine și din necesitate organică. Indiferent dacă e sau nu marioneta lui Hitler, Codreanu atacă valorile noastre. Iar valoarea se află dincolo de viață. Asta ne învață Bizanțul, prietene.

— Bravo! strigă Alexandrina.

— Adevărat, absolut adevărat! aprobă Eftimie, iar Marieta se grăbi să-i asigure:

— Nicu n-a fost niciodată în Garda de Fier. Nicușor al meu n-a fost niciodată membru al acestui partid interzis, habar n-am de ce spune asta.

Aceste remarci în apărarea lui îl scoaseră din minți pe soțul încornorat.

— Neruşinato! Târfă ordinară! strigă Nicu Matei şi-i trase Marietei două palme răsunătoare. Du-te-n pizda mă-tii, nenorocito!

Scatoalce peste scatoalce se abăteau asupra Marietei, care nu fugea, nu ridica brațele să se apere de mâna lui, nu plângea, nu gemea.

— La bordel cu tine, curvă împuțită!

Supusă şi palidă, Marieta îndura cu stoicism rafala de palme. Obrajii i se umflaseră, arcadele şi nasul dădeau să-i sângereze. Nicu Matei o lovea întruna.

— Te omor, pațachină, ştoarfă prefăcută!

Ca un animal întărâtat de sânge, îi izbea în continuare fața mânjită. Faptul că Marieta accepta să-şi primească loviturile ca pe-o pedeapsă binemeritată nu făcea decât să-i ațâțe setea de răzbunare. Priveam cu toții îngroziți cum o bătea Matei. Când Marieta a început să sângereze, Alexandrina şi Iulia țipară într-un glas, iar Eftimie exclamă:

— Destul!

— Şi-a pierdut mințile, spuse judecătorul.

— O avea și el motivele lui, fu de părere aghiotantul.

— Nu te mai uita, îi spuse Pia Halunga soțului ei, că-ți vin și ție idei.

— Mie sângele îmi face rău, mormăi Bubi Giurgiucă și se întoarse cu spatele.

Până la urmă, cel care interveni fu Haralamb Vona. Se postă între cei doi și încasă două palme sonore destinate Marietei. Matei se opri uluit. Trecu ceva timp până să-și dea seama cine stătea în fața lui. Îl cântări pe Vona din cap până-n picioare și uimirea lui se transformă în veselie.

— Ia te uită! Caricatura asta vrea s-o salveze pe curvă!

— Lăsați-o în pace pe Marieta, răspunse Haralamb Vona hotărât.

— Nu-mi vine să cred, spuse Matei, tocmai tu să aperi o târfă care-și desface picioarele pentru oricine, numai pentru tine nu?

— Cine nu poate avea ce iubește iubește ce are, spuse Haralamb Vona posomorât.

Acum, cel nedumerit era Matei.

— Nu te privește ce fac eu cu nevastă-mea! *Eu* sunt bărbatul nenorocitei ăsteia, ai înțeles?

Matei luă melonul lui Vona, îl aruncă pe jos, îl călcă în picioare. Haralamb Vona nu schiță nici un gest. Matei îi smulse papionul de la guler și-l aruncă în golul din fața terasei. Haralamb Vona nu se clinti. Matei îi luă bastonul cu mâner de argint. Tocmai voia să-l frângă de genunchi, când în depărtare fulgeră.

Probabil că vijelia era departe, fiindcă în golful Balcicului marea rămânea neclintită. Și totuși, lumina de la orizont a fost ca un semnal. Nimeni nu mai era atent la Matei și la Vona, toți s-au împrăștiat pe terasă. Eftimie și Iulia se întoarseră la jocul de table, Halunga și soția lui se rezemară de balustrada de piatră.

Victor Marcu ridică melonul turtit al lui Vona, îi dădu Marietei o batistă curată (brodată cu inițialele lui) și-l bătu pe umăr pe Matei. Iar Nicu Matei se îndepărtă fără o vorbă.

— Așteaptă-mă, te rog, așteaptă-mă! strigă Marieta alergând după soțul ei, care deschidea poarta spre strada principală.

Toate capetele se întoarseră după perechea care pornea braț la braț spre casă.

Kappes Kappes Kokolores Kaisers Kaiserreich Kapores

Când Victor Marcu era invitat la palatul reginei Maria, n-avea timp s-o ducă pe Virginia la culcare. Își punea cel mai scump costum și se sfătuia cu Bubi Giurgiucă în privința cămășilor și a papioanelor. Deși neglijent și total nepriceput la combinații de stofe și culori, Bubi Giurgiucă știa ce să aleagă pentru șeful lui. Niciodată nu dădea greș. Lua imediat din dulap cămașa potrivită.

Fluierând și răzându-și la fântână barba de trei zile, cu o lamă Gilette, Marcu comenta:

— Da, da, buna noastră regină Maria, nepoata reginei Victoria și fiica fiicei țarului Alexandru al II-lea, fiica ducelui de Edinburgh și Saxa-Gotha și soția răposatului Ferdinand, e o persoană înțeleaptă, modernă, tolerantă și foarte apropiată de popor. În război a vegheat la căpătâiul soldaților răniți, cu dragostea și abnegația unei mame. „Azi (aici Marcu ridică vocea), când lumea în care trăim e măcinată de conflicte, ar trebui să ne cercetăm credința pentru a afla ce ne unește, nu ce ne dezbină." Asta mi-a spus la ultima vizită. (Își șterse restul de spumă de pe obraji.) Din păcate, această femeie înțeleaptă are un fiu degenerat, lucru care se datorează probabil liniei paterne, casei Hohenzollern-Sigmaringen. Carol are un caracter slab. Obsedat de putere și lipsit de scrupule, șiret ca o vulpe și mai mișel decât un bandit. În nimeni n-are încredere. Din tinerețe era hrăpăreț. Când era încartiruit la Potsdam, Maria i-a trimis de la București covoare și broderii scumpe, suvenire prețioase cu care să-și câștige simpatia camarazilor. Și poate vă închipuiți că zgârciobul le-a făcut cadou? Da' de unde, a scos imediat un profit frumușel pe ele. Se spune că

astăzi are vreo douăzeci de milioane, nu de lei românești, dragii mei, nu, de lire sterline! E oportunist și vicios, nu se mai satură de coniacul Château Paulet și de femei voluptuoase. Și mai suferă și de priapism!

— Ce-i aia priapism? vru să știe Virginia.

Veneam amândoi de la cișmea, unde am ținut-o cu forța până s-a frecat temeinic pe mâini și pe picioare.

— O boală ereditară, m-am eschivat eu și am rămas pe coridor până când, țâșnind în pat în camașă de noapte și cu părul vâlvoi, mă anunță că era gata.

Nu-mi dădea voie s-o trimit la culcare cu o sărutare pe frunte, numai tatăl avea privilegiul ăsta. Datoria mea era s-o distrez. S-a lipit de perete, iar eu m-am așezat pe marginea patului.

— Toți Hohenzollernii au suferit de această boală?

— Asta numai doctorul Dehmel o știe, i-am răspuns. Doctorul Dehmel era prieten cu tata și a făcut un studiu istoric despre toate bolile ereditare ale familiilor regale din Europa. Dehmel era expert în bolile monarhilor noștri, de la negi la platfus, de la cârcei la miopie, de la gută la hepatită. Știa cine suferise de sângerări și a lăsat moștenire boala asta cumplită. Strabism și pneumonie, diaree și sifilis, căderea părului sau a dinților la tinerețe, nu era boală care să-i fi scăpat: regi cu picioare strâmbe sau alții cu șase degete la picioare; monarhi cu membre putrede și puroi. Prinți bălai cu urechi de liliac și ochi de broască. Prințese trase prin inel cu gușă și labe de gâscă. Altele acoperite cu blană de vacă, cu șase ugere și codiță scofâlcită. În familiile regale întâlneai tonți excentrici și năuci bâlbâiți. Unii ziceau că pot vorbi cu spiritele, alții voiau să stea la masă cu caii. Alții nu mâncau decât carne de om. Zi de zi puneau să fie prins câte un supus și fript la proțap până se rumenea bine. Damblaua, demența, tembelismul generalizat din familiile regale erau specialitatea doctorului Dehmel.

— Înfiorător, spuse Virginia.

Am dat s-o părăsesc, aplecându-mă să sting lampa cu gaz.

— Nu plecați nicăieri, Herr Felix, îmi porunci ea agitată, așezându-se în capul oaselor și strângându-și trupul cu brațele,

de parcă în cameră s-ar fi lăsat frigul. Nu mai pot să dorm, m-ați băgat în sperieți cu bolile astea. Nu vă ocupați cum trebuie de educația mea, Herr Felix, și, dacă am să vă spun tatei, are să vă concedieze imediat.

Avea și ea dreptate în felul ei. Eu mă lăsasem dus de invențiile mele, iar ea era încântată să joace rolul copilului maltratat care trebuia oblojit. Mă uitam jenat cum stăteau degetele mele de la picioare murdare pe podea, în fața patului. Nu pregătisem nici o poveste, și nu-mi venea în minte nici una.

— Ce-aveți, Herr Felix? Sunteți mai tăcut ca o câmpie pomerană acoperită de ceață. Din partea mea poate să fie și o poveste despre bolile Hohenzollernilor.

Îmi dăduse cuvântul salvator, și brusc îmi veni o idee.

— Da, m-am bâlbâit eu, e o poveste adevărată. Sau, mai bine zis, oarecum adevărată. (Oftând ușurată, Virginia se băgă iar în pat.) În orășelul nostru de la Marea Baltică trăia un ofițer prusac care pierduse două lucruri în războiul din '70 împotriva Franței: un picior și calul lui preferat, pe nume Rosa cea Grasă. Fusese nevoit să-și îngroape atât piciorul, cât și calul, departe de casă, în teritoriu inamic. N-a reușit niciodată să treacă peste această dublă umilință. Vreme de mai bine de patruzeci de ani nu s-a gândit decât la răzbunare și a construit un tun colosal. Din Atlantic până-n Urali și de pe țărmul Cretei până la Kattegat, nici un tun nu se putea compara cu al lui ca dimensiuni, putere sau bătaie. Voia ca din Freiwalde, orășelul nostru de la Marea Baltică, să țintească drept în inima Parisului și să bage spaima în francuji; cu ghiulelele lui gigantice voia să doboare Turnul Eiffel, să îngroape Luvrul în moloz și să facă din mândreţea de bulevarde un peisaj selenar. În primii zece ani a efectuat calcule complicate pentru construcţia tunului. De pildă, cât de mare să fie ţeava ca să încapă ghiulele uriașe? Cât să fie forța și viteza de lansare ca să le mențină în aer până la Paris? Fiindcă nu trebuiau să se prăbușească prin lacurile pomerane sau prin nisipurile din Brandenburg! Când a sfârșit cu toate astea, i-au mai trebuit încă zece ani ca să deseneze, conform calculelor, planul de execuție. Și alți douăzeci de ani i-au trebuit,

dacă nu mai bine, ca să-şi fabrice tunul. Pentru asta a avut nevoie de munţi de fier. A comandat o parte la oţelării, plătind livrările în rate din ajutorul de invalid de război şi din pensia de fost căpitan de artilerie. A dus-o tare greu. Curând, a rămas fără un sfanţ, neputând să-şi mai cumpere nici măcar fasole şi cartofi sau o nouă proteză de lemn, fiindcă cea veche era roasă de carii. Cu o căruţă rablagită şi o mârţoagă numai piele şi os, a pornit prin Pomerania să strângă fier vechi. Până la urmă a adunat destul fier şi l-a dus piticilor şi spiriduşilor din inima pământului să facă din el oţel. În august 1914, tunul lui era gata de tragere, pe ţărmul oraşului nostru, de fapt, a fost gata chiar în momentul când a izbucnit războiul. Ca să-l aducă din adâncurile pământului şi să-l târască până pe faleză, au trebuit mobilizaţi o mie de oameni: ţiglari şi măcelari, mineri şi calfe, precum şi şaptezeci şi şapte de halterofili din toate circurile ambulante ale Reichului. Ca un balaur de oţel arăta tunul în lumina soarelui de august, iar ţeava bine lustruită trimitea raze în toate direcţiile. Trebuia să închizi ochii ca să nu orbeşti. Şi, în curând, de la el a luat foc fânul uscat de pe pajişti, apoi flăcările uriaşe au pus stăpânire pe hambare şi grajduri, iar în cele din urmă s-au topit până şi clopotele din turla bisericii Sfânta Maria. Toată Pomerania a fost învăluită de flăcări dogoritoare şi fum, de văpăi şi scântei, ca şi cum, la trei ore de la izbucnirea războiului, sosiseră deja trupele ruseşti. Ofiţerul şchiop din războiul din '70 a pus capăt acestui spectacol acoperind ţeava tunului cu o velă uriaşă. A doua zi a trimis o telegramă la palat, la Berlin: „Rog comandă de atac Înălţimea Voastră stop Ţinta este capitala duşmanului de moarte Franţa stop Întorsătură decisivă a războiului previzibilă stop Dumnezeu este alături de Împărat şi de Patrie stop Rosa cea Grasă, Freiwalde în Pomerania". Nimeni de la palat n-a înţeles o iotă din acest mesaj straniu. Un sfetnic al împăratului a considerat că e opera unui agent care nu urmărea decât să creeze confuzie. Altul a bănuit că în spatele telegramei se ascunde un secret de stat. Pentru orice eventualitate, s-a luat hotărârea că împăratul trebuie informat şi i s-a înmânat mesajul. Wilhelm l-a citit şi a mormăit pe sub

mustața lui enormă: „Tumnezeule mahre, este oahre o glumă? Sau nu este o glumă? Rhosa asta cea Grhasă cine e oahre? Ce e oahre? Tumnezeule mahre, o fi oahre humohr pe frhontul pathriei? E oahre bine, e oahre rhău să fie humohr pe frhontul pathriei? Tumnezeule mahre", mormăi Wilhelm, care le porunci sfetnicilor să afle imediat ce se petrece în Pomerania. (M-am grăbit să transpun mormăielile cu accent berlinez ale lui Wilhelm în limba copilului neastâmpărat.) Wilhelm avea un braț schilod, ba chiar aproape paralizat, lucru care o necăjise pe mama lui, iar pe el și mai tare. Un împărat cu un braț infirm era o rușine. La parade compensa asta cu o ținută soldățească dreaptă, când stătea călare, cu panașul coifului fluturând în vânt. Era țeapăn ca o buturugă și mai tare ca fierul. Urmările acestei lupte continue cu brațul bolnav aveau să se vadă abia odată cu izbucnirea războiului. O nenorocire nu vine niciodată singură, asta-i clar. Dacă scapi cumva de una, de-a doua sigur nu mai scapi. La începutul războiului, Wilhelm al II-lea purta o bătălie pe două fronturi cu el însuși. Toate trupele s-au adunat într-o tabără, tabăra cu brațul schilod. Prin cealaltă tabără, cea cu brațul neastâmpărat, dușmanul a pătruns nestingherit în țară. Iată ce s-a întâmplat cu o zi înainte de izbucnirea războiului: când cu o mână semna ordinul de atac, din pricina tulburării, cealaltă mână începu să i se zbată. Trase de zor de vârfurile mustății uriașe. Vărsă plină de furie o ceașcă de ceai. Izbi mâna dreaptă tocmai când era pe punctul să pecetluiască ordinul. „Ne trhebuie tisciplină", mârâi Wilhelm al II-lea, „Tumnezeule mahre, ne trhebuie tisciplină. O mână trhebuie să fie mai ascultătoahre tecât un cal". Dar mâna lui stângă se dovedea prost-crescută și încăpățânată și nu se supunea deloc (și un cal era mai ascultător decât ea), mâzgălind alături de comanda de atac un șir de cuvinte fără sens: „Kappes Kappes Kokolores Kaisers Kaiserreich Kapores".

— Ce înseamnă asta? întrebă Virginia, care murea de curiozitate.

— Nu-i simplu de tradus, am spus eu șovăind (sincer să fiu, voiam doar să o fierb), Kokolores nu înseamnă nimic, iar Kappes

înseamnă varză. Kaiser e împărat, Kaiserreich împărăție, iar Kapores înseamnă praf și pulbere.

— Păi, e foarte simplu, Herr Felix, îmi răspunse ea chicotind. Varză, varză, tra la la, împărăția împăratului e-n dandana.

Am dat din cap aprobator.

— Așa e, Virginia. Această propoziție fără sens, care avea să se adeverească, a fost mâzgălită de mâna lui stângă pe marginea ordinului oficial. Iar în ziua a șaptea a războiului, Wilhelm a ajuns în orășelul nostru de la Marea Baltică. Aflase în sfârșit ce se petrece în Pomerania și era tare mândru de ofițerul prusac care-și închinase viața construirii unui tun uriaș. Înainte de plecare, împăratul a pus să fie confecționată o nouă proteză din lemn de cireș împodobit cu intarsii de sidef, pe care voia să i-o monteze el însuși fostului comandant de artilerie. Fanfara lui Haffendahl se și porni să cânte, când trenul special sosi fumegând în gara noastră. Răsunară tobele și alămurile, iar soldații luară poziție de drepți. Un nor de funingine ne înghiți pe toți, cu gară, Marienturm și palatul ducelui Bogislaw cu tot. Dinăuntrul norului, fanfara lui Haffendahl continua să cânte, locuitorii din Freiwalde răcneau iar și iar „Ura!". În sfârșit, se zări fluturând panașul împăratului, din care cădeau mici fulgi de funingine. Salută soldații aliniați la paradă pe peron. Și cum trecea de la un soldat la altul, mâna stângă începu să-i tremure. Pe unul îl lovi în coif, pe un al doilea îl lăsă fără un nasture la uniformă, unui al treilea îi vârî degetul în ochi, iar în tot acest timp noi strigam de zor „Ura!". Mama pretindea că fumul de locomotivă întunecă mințile, și, tușind, strângea cu amândouă mâinile buchetul de flori de câmp pe care voia să-l ofere solemn lui Wilhelm al II-lea. Între timp, mâna lui stângă împărțea palme, trăgea de urechi și lovi un soldat în stomac. Ajuns la ultimul soldat, împăratul spuse: „Tumnezeule mahre, ce soltăței curhajoși avem aici!" Se întoarse și se îndreptă spre mama, care făcu reverențe peste reverențe și, printre sughițuri, îi întinse mâna cu florile de câmp. „Trhagă toamnă", spuse Wilhelm, „aveți zece copii?" „Doar patru", se scuză mama și arătă spre noi. „Patrhu flăcăi", constată Wilhelm,

„fohrmitabil. Muncă pomerhană te calitate!" Mama era prea emoţionată ca să vadă ce făcea mâna lui stângă cu buchetul. Mâna rupse floare după floare, până când n-a mai rămas din buchet decât un mănunchi chel, amintind de nişte biete fire de arpagic. L-au dus pe împărat pe faleză, unde şapte dintre cei mai puternici halterofili din întreg Imperiul German s-au opintit să ridice şi să vâre pe ţeavă şapte ghiulele uriaşe. Fostul căpitan de artilerie îşi scărpină ciotul care îl mânca. De emoţie, începu să ţopăie în jurul tunului său uriaş. Curând va putea să se răzbune în fine pe Franţa! Şi asta de faţă cu împăratul! Wilhelm al II-lea coborî din trăsură şi îl atinse cu mâna, cu mâna bolnavă, vreau să spun, într-un loc interzis pe mai-marele comitetului de primire, care, cu o adâncă plecăciune, ţinea deschisă uşa trăsurii...

— În ce loc? mă întrerupse fiica lui Marcu.

Am ridicat din umeri şi am bâiguit:

— Asta e la mintea cocoşului. La... portofel.

— Ce porcărie, se revoltă ea, ca un hoţ de buzunare!

— Să nu uităm că mâna bolnavă era cea care nu se mai supunea voinţei împăratului, i-am luat eu, respirând uşurat, apărarea monarhului. Când îngenunche ca să-i monteze inventatorului noua proteză de lemn, el! împăratul Wilhelm al II-lea! în faţa unui fost căpitan de artilerie!, mâna buclucaşă îi dădu iar de furcă. O mână îi potrivea proteza la ciot, cealaltă o dădea la o parte. O mână monta piciorul din lemn de cireş, cealaltă îl demonta. „Nu-i nimic", spuse ofiţerul prusac care îşi cam pierduse răbdarea, „mă descurc şi fără". Îşi puse proteza pe umăr şi tropăi pe lângă Wilhelm al II-lea spre cele două sute de trepte ale scării. „O să rheuşiţi?" întrebă împăratul. „Un ofiţer prusac se descurcă la nevoie şi fără mâini, şi fără picioare, şi nu lasă niciodată arma să-i cadă", spuse căpitanul de artilerie. Impresionat, împăratul îl urmă gâfâind pe bărbatul care, într-un picior, sări de pe-o treaptă pe alta până sus, pe platformă. Amândoi priviră o vreme prin lunetă Turnul Eiffel, Sacré-Cœur, Arcul de Triumf şi Grădinile Tuileries. „Te ce oahre Parhisul se află tocmai în Frhanţa, Tumnezeule mahre?" remarcă împăratul cu

amărăciune, „te ce oahre nu se află pe malurhile Sprheei?" Și se întoarse către constructorul tunului, care studia o hartă cu coordonatele, punctele cardinale, latitudinea și longitudinea, pentru a regla direcția, onoare rezervată împăratului. „Vest", spuse ofițerul prusac, și mâna lui Wilhelm roti repede manivela. Tunul se îndreptă amenințător spre vest. Ofițerul comunică latitudinea, și Wilhelm se supuse indicației. „Gata de tragere!" strigă fostul căpitan de artilerie, „Curbă de gradul trei!". Iar în acea clipă se întâmplă nenorocirea: interveni mâna bolnavă a lui Wilhelm. Mai întâi, țeava uriașă a tunului ținti drept spre cer, ca și cum împăratul ar fi vrut să-l nimerească pe Dumnezeu. „Nu!" urlă disperat ofițerul prusac. „Ne ducem cu toții dracului dacă pică pe faleză!" Cu mâna ascultătoare, Wilhelm îndreptă greșeala. În fine, tunul era gata de tragere. Toți își astupaseră urechile cu ceară și se legaseră la ochi ca să nu-i orbească flacăra. Așa se face că nimeni n-a observat că, înainte de comanda finală, mâna bolnavă, sucită, țeapănă și neastâmpărată a lui Wilhelm a tras pe ascuns de manivelă. Nouă nu ni s-a dat voie să venim pe faleză. Pe o rază de trei kilometri trecerea era interzisă. Funcționari și cârciumari, moașe și bunici, preotul și organistul cocoșat, cu toții s-au alăturat fanfarei lui Haffendahl care mărșăluia în ritm de tam tararam spre câmpul pe care erau puse rufele la înălbit. Noi, băieții, am preferat să ne suim într-un pom ca să vedem mai bine faleza. La detunătura puternică și la suflul ca un val care i-a urmat, am fost aruncați pe jos în țipete. Totuși ne-am putut da seama ce se petrecea. Ghiuleaua care țâșnise prin țeava tunului n-a descris o curbă viguroasă pe cer, ca să ajungă în doi timpi și trei mișcări la Paris. Contrar tuturor regulilor și legilor, a urcat doi kilometri, a frânat brusc, s-a îndreptat ca un sac pe direcția pământ, amenințând să nimicească întreaga fanfară a lui Haffendahl – cuprinși de spaimă, s-au aruncat cu toții pe jos, ca la comandă –, a rămas nemișcată în aer, de parcă s-ar fi răzgândit, și-a reluat drumul gonind în zigzag pe cer, găurind burta unui nor pufos. Când credeam că a dispărut în zare și va ajunge la Paris în două ceasuri, a apărut din nou și a trasat cercuri fără sens pe firmament. Iar aceste

cercuri și bucle erau litere. „Kappes Kappes Kokolores Kaisers Kaiserreich Kapores", scria în văzduhul pomeran. În cele din urmă a luat-o la sănătoasa spre vest și s-a făcut nevăzută. „Ura!", răsuna din toate părțile, „ura!". Iar fanfara lui Haffendahl s-a ridicat în picioare și a acompaniat cacofonic uralele cu surle și trâmbițe. N-am aflat niciodată unde a căzut ghiuleaua. Cert e că Parisul și-a păstrat Turnul Eiffel. Iar Wilhelm al II-lea a poruncit ca tunul de pe faleză să fie folosit ca materie primă. A fost demontat, topit în cuptoare și transformat în arme care funcționau, dar n-au mai putut influența cursul războiului. În schimb, ofițerul nostru prusac și-a cioplit din piciorul de lemn nou-nouț un tunuleț cu care să tragă în vrăbii și pițigoi. Ce s-a întâmplat cu ghiuleaua nimeni nu știe. S-o fi învârtind și azi în jurul Pământului. O fi căzut bleagă pe palatul din Berlin, distrugând câteva oglinzi și fotolii, ceea ce, se-nțelege, împăratul Wilhelm a păstrat secret. Eu unul știu doar atât: textul de pe cerul pomeran n-a fost șters de vântul mării decât după terminarea războiului.

O partidă cu final deschis

Contrar obișnuinței, șederea noastră la Balcic s-a încheiat deja în august. În mod normal, plecam odată cu vijelia de toamnă, care biciuia țărmul spre sfârșitul lui septembrie, împodobind marea cu coroane de spumă galbenă. Nori de ploaie înghițeau orizontul și atârnau grei deasupra peretelui de calcar. Când golful își împroșca pe stânci clăbucii murdari, iar noroaiele de la periferie o luau la vale, puteai pleca acasă fără părere de rău.

În anul acela lucrurile au stat altfel. Spre ușurarea lui Bubi Giurgiucă, care fără telefon nu era om și abia aștepta să plece din cocioaba bulgărească unde fusese exilat, și spre marele necaz al Virginiei, care se agăța de gâtul măgarului plângând în hohote, iar Mirei nu mai voia să-i dea drumul din îmbrățișare, am ridicat ancora mai devreme.

Evenimentele din „Cuibul singuratic" al reginei l-au determinat pe Marcu să grăbească plecarea. S-a întors extrem de tulburat de la ultima vizită la palatul „Tenha Juva", cum era numit castelul de la malul mării. La petrecerea fastuoasă din grădină a dispărut un unchi al Mariei. Absența lui a fost remarcată abia la miezul nopții, ceea ce nu era de mirare, dată fiind întinderea domeniului pe treizeci de hectare, de la plajă până în vârful muntelui.

Era o noapte cu lună plină, așa cum îi plăcea reginei. În razele argintii licăreau terase de trandafiri și cascade, pergole din fier forjat, fântâni și cruci uriașe din piatră (cu inscripții bulgărești roase de vreme), bazine de apă care aminteau de Alhambra, o bogată colecție de cactuși numită „Grădina lui Alah", pietre funerare turcești decorate cu turbane, imitații de amfore antice, un tron elenistic și urne din Maroc înalte de trei metri. De jur împrejurul palatului cu minaret cântau greieri, colonadele erau luminate de felinare până la capela bizantină, iar la bazinul cu nuferi se zărea lucirea gălbuie a licuricilor.

Prima care și-a dat seama de absența unchiului a fost chiar Maria. El stătea de obicei în salonul pentru fumat și juca rummy, belotă sau șah. Rareori se plimba prin grădină, până la bazinul cu nuferi sau la tronul de marmură, ca să-și dezmorțească încheieturile. Avea o statură impunătoare și robustă, urechi clăpăuge și fața aspră; în afara mesei de joc părea indiferent și distant. Burlac de nevoie sau din convingere, din neputința de-a alege sau din alegere înțeleaptă, nu-l interesau femeile sub raport sexual. În prezența Mariei, în care avea încredere și căreia i se adresa cu Misi, mărturie a legăturii puternice dintre ei, era plin de viață, lucru care altminteri nu-i stătea în fire.

Era un oaspete permanent în palatul Mariei. Cunoștea parcul cu toate potecile și treptele, terasele, aleile și bazinele. De rătăcit, cu siguranță nu se rătăcise, și era puțin probabil să fi căzut sau să se fi rănit grav. În ciuda vârstei (se apropia de șaptezeci de ani), se descurca perfect pe întuneric, iar de băut, bea cu măsură. Cât despre vreun *rendez-vous* secret pe aleile lăturalnice ale parcului nu putea fi vorba în cazul lui.

De la ceilalți jucători de rummy și șah din salonul plin de fum, Maria a aflat că ieșise să ia o gură de aer în urmă cu o oră și jumătate, fără să încheie partida cu comandantul goeletei, ceea ce o îngrijora profund. Prințul Anton nu întrerupea nici o partidă de șah și nu era omul care să stea nouăzeci de minute departe de masa de joc.

Alarmată, a trimis un cornist în minaret, iar cei vreo două sute de oaspeți răspândiți prin grădină s-au adunat la semnalul lui în fața castelului, curioși să afle ce se întâmplase. După cele aflate de la Maria, au pornit în toate direcțiile în căutarea prințului dispărut. Abia când zorile au învăluit marea într-o lumină cenușie, căutările zadarnice au încetat.

A doua zi, Marcu nu s-a așezat la pianul Steinway ca să-și repete programul din Debussy. Agitat, înfulecă o roșie cu telemea, două ouă și o salată de icre și ne povesti, mestecând, evenimentele de peste noapte.

— Pun pariu că a fost infarct, zise Bubi Giurgiucă, fumând sprijinit de smochin. Acum se odihnește în parfumul trandafirilor din Grădina Ghetsemani.

— Ce e viața noastră, interveni Haralamb Vona, dacă nu o partidă de șah cu final deschis? Viața rămâne până la capăt o partidă cu final deschis.

Marcu, care o trimisese pe Aise în port să-l trezească pe Titi (șoferul dormea în capul oaselor în automobil), nu răspunse și sări de pe scaun când mașina decapotabilă claxonă pe strada principală în fața porții. Voia să meargă la palat, la vreo trei kilometri de centru, să afle dacă unchiul fusese găsit.

Nu-l găsiseră, iar după-amiază au sosit de la București zece detectivi care au cercetat grădina în căutare de probe. În zona tronului de marmură au găsit un chiștoc de trabuc Villar y Villar, marca preferată a prințului Anton, însă nu puteau spune dacă se afla acolo de o zi, de trei sau de șapte. Chiar lângă tronul elenistic au dat peste un nasture de la vesta pe care o purta. Iar în gura unei figurine grotești acoperite cu mușchi au descoperit talismanul lui, un medalion de aur cu fotografia părinților. Numai prințul Anton era dispărut fără urmă. Căutările

s-au extins, cuprinzând și împrejurimile palatului, au fost cercetate fiecare stâncă, fiecare râpă, o barcă a patrulat în golf până la port și înapoi – tot fără rezultat.

Hotărâtă să pornească propriile ei investigații, Virginia a refuzat să ia lecții în acele zile, lucru pe care tatăl ei, îngrijorat, nici nu l-a observat. S-a suit împreună cu Mira pe măgar și dă-i și caută prin valea învecinată din Duranlar și printre smochinii din Batova (iar eu le-am urmat pe jos).

Într-o după-amiază, Mira mi-a spus în taină că tatăl ei mă aștepta la el ca să-mi propună un târg. Eram prea uimit ca să-i răspund că Akif era prost informat, că eu din păcate n-aveam bani de dat pe țesături și broderii. Mira părea să-mi citească gândurile. Tocmeala pe care voia să mi-o propună Akif n-avea de-a face cu banii, mi-a spus ea făcându-mi cu ochiul.

Când ne-am întors de la Batova, Virginia a alergat într-un suflet la tatăl ei. În pădurea de smochini găsise o cutiuță de argint cu trei pilule albastre. Cu certitudine aparținuse prințului dispărut! Fără să mă vadă nici tatăl, nici fiica, m-am dus repede să mă spăl la cișmea și mi-am pus haine curate.

Mira mă aștepta în stradă, împreună cu măgarul care părea atât de curat, încât nu puteai bănui că fusese în Batova. De gât îi atârna o coroniță cu flori, iar coada și urechile erau împodobite cu funde.

— Urcați dumneavoastră, spuse Mira, eu merg pe jos.

N-aveam chef să-mi rup spinarea pe animalul ăla căpos. Însă, dacă eu ajungeam la destinație pe jos, iar ea călare, avea să mănânce bătaie de la taică-său, mi-a zis Mira.

— Pot să mă urc pe măgar în fața casei tale, i-am propus.

Ideea nu-i surâdea. S-a rugat de mine cu o insistență vecină cu disperarea, așa că m-am lăsat păgubaș. Pe drumul acoperit cu pietre inegale și ascuțite, am înțeles de ce-mi respinsese propunerea. De la o fântână ne făcu cu mâna fiul al lui Akif, al optulea, cel puternic ca stejarul. La umbra dudului ne aștepta fiul cel înțelept ca un profet, și dădu cu înțelepciune din cap. Pe niște trepte de piatră ședea penultimul copil al lui Akif, viteaz ca un ienicer, și ne urmări cu ochii lui vigilenți. Iar într-un pin

am recunoscut-o pe fiica născută înaintea penultimei fiice, cea iute ca pasărea. Şi ca o pasăre începu să ciripească vestind sosirea noastră în casa părintească. Toţi copiii lui Akif ne ieşiseră în cale pe drum, în afară de fiica Ratibe, asta dacă nu cumva, cu graţia ei îngerească, fusese prin preajmă fără s-o observ.

Akif şi cu mine ne-am aşezat iarăşi turceşte pe divanul acoperit cu perne, am mâncat bezele, baclava, migdale şi smochine. În cămăruţa scundă era un miros tulburător de iasomie amestecată cu portocale, prăjituri proaspete şi mentă. Mezinul lui Akif, fiul-unicorn, şi fiica lui moale precum catifeaua, născută înaintea penultimei născute, ne făceau vânt şi alungau muştele insistente cu două ramuri de palmier. Mira stătea într-un colţ al cămăruţei pe un taburet, răbdătoare, supusă şi modestă, pentru a sluji de tălmaci. La început, n-a avut nimic de făcut, Akif tăcea.

Pe veranda din faţa cămăruţei am recunoscut ceata de copii ai lui Akif, care, timizi, ne priveau cu o curiozitate reţinută cum beam şi mâncam. Soţia lui durdulie broda la o basma şi stătea în stânga, la intrare. În dreapta, era mama lui cea ştirbă. Între buzele ridate spărgea seminţe de floarea-soarelui (nu pricepeam cu ce) şi scuipa cojile pe jos.

În această linişte întreruptă doar de foşnetul frunzelor de palmier, de zumzetul muştelor şi de mestecatul şi înghiţitul nostru, tulburarea mea s-a risipit. M-am cufundat în timp, ca în pernele comode ale lui Akif. Şi aproape că am uitat de ce mă chemase la el, până când mi-a atras atenţia o mişcare, la intrare. Soţia lui Akif puse basmaua în poală, mama lui lăsă vasul cu seminţe. Şi copiii care aşteptau nemişcaţi se răzleţiră ca să-i facă loc surorii Ratibe. Purta o rochie vaporoasă de un alb ireal, ca o rază strălucitoare. Părul ei negru şi des era înconjurat de-o năframă albă cu broderii. Asta îi marca faţa îngustă, pomeţii înalţi, nasul drept şi semilunele sprâncenelor în care o recunoşteam şi pe Mira, ochii oarecum exotici, pesemne de obârşie altaică, buzele întredeschise, pure şi de un roşu mat. Pe chipul Ratibei se oglindeau deopotrivă o gingăşie copilărească şi o tandreţe feminină gata să se trezească.

Sfios şi reţinut păşi înăuntru. Spre deosebire de prima mea vizită, nu-şi făcu de lucru, ci rămase în picioare în faţa divanului cu perne, aşteptând tăcută şi smerită să i se hotărască soarta.

Şi Akif începu s-o laude. Vorbi iarăşi despre inima fiicei lui, albă, nepătată, asemenea cearşafului înainte de noaptea nunţii. Pură şi gingaşă cum doar îngerul e, proaspătă şi armonioasă ca un pom tânăr, limpede ca apa de izvor, blândă şi bună ca o căprioară şi roditoare ca pământul Balcicului. Era dârză ca florile iarna, gravă şi tăcută ca stâncile de pe malul mării. Era închisă ca un cufăr ascunzând o comoară. Toarce, ţese, spală, continuă Akif, şi mătură şi face focul în sobă cu bucuria femeii supuse. Cunoaşte toate feţele vieţii – Akif sorbi din ceai, iar murmurul tălmăcitor al Mirei se opri o clipă –, în afară de iubire şi de dăruirea faţă de un bărbat.

Eram prea derutat ca să intru în panică. De fapt, aveam toate motivele să intru în panică. Akif mi-o oferea pe atât de tânara lui fiică! Mie, Felix Kannmacher, emigrant german din Reich, fără ocupaţie şi cu acte false, mi-era dat s-o iau de nevastă pe fiica lui Akif! Îmi venea să-mi smulg părul din cap. Totuşi, şedeam turceşte pe divanul cu perne al lui Akif, fără să-l opresc. Ba chiar (în semn că pricepusem) îl aprobam dând din cap, ai fi zis că bătusem deja palma.

Urmă o pauză pe care n-am întrerupt-o. Mira se ridică de pe taburet şi ne aduse ceai proaspăt, două vase cu lapte de capră, covrigi cu mac, telemea, sardele, măsline şi capere. Sora Ratibe stătea palidă ca o stafie în picioare, în mijlocul camerei, şi privea neantul podelei cu ochi umbriţi de ruşine. Nu îndrăznea să mă privească în ochi. Şi totuşi, mă examina insistent. Nu-mi dădeam seama cum reuşea. Am simţit că în mine se cuibăreşte stinghereala. Şi, din pură stinghereală, am dat din cap spre Akif, care a luat asta drept aprobare că poate da drumul târguielii. Mira mi-a tradus cuvintele lui:

— Şase baloturi de in şi zece metri de mătase, asta îţi oferă Akif dacă o iei de soţie pe fiica lui.

Cel de-al optulea fiu al lui Akif, cel puternic ca stejarul, intră în cameră cu un balot de in pe umăr, iar fiica mai focoasă

ca o pisică sălbatică îmi aduse mătasea, pe care a trebuit s-o pipăi și s-o examinez cu atenție. Nu-mi venea în minte nici un răspuns salvator. Neajutorat, am întins mâna spre ceașca de ceai aburindă, am luat o înghițitură, m-am așezat la loc țeapăn și n-am scos o vorbă.

Akif părea să nu-mi ia tăcerea în nume de rău. În clipirea ochilor lui am citit admirația față de mine, un bărbat răbdător, care nu se lăsa învăluit, cu una, cu două, în baloturi de in și în mătăsuri. Ușurat, se sprijini de perne. Ușurată, mama lui se întoarse la semințele de floarea-soarelui, și soția lui luă ușurată acul și ața.

Nu era greu de ghicit ce vedea în mine. Akif nu trebuia să știe dacă am bunuri și bani. Eram apropiatul și oaspetele unui om venerat în toată Europa; care se afla în relații bune cu sultana; căruia Fatma îi ura bun sosit de fiecare dată când punea piciorul la Balcic; care călătorea cu două automobile, un Chevrolet și un Ford (valorau împreună mai mult decât ar fi putut câștiga Akif într-o viață). Mâncam din mâncarea lui, dormeam în casa lui de pe faleză (spre deosebire de Titi și Bubi Giurgiucă) și mă ocupam de fiica lui. În plus, eram german, și până și la Balcic.se vorbea cu admirație despre acest popor. De ce să nu mi-o încredințeze Akif pe Ratibe?

— Șase baloturi de in și zece metri de mătase; un covor persan țesut de mână din zestrea strămoșească; douăzeci de butoaie cu vinul cel mai bun și un măgar, asta îți oferă Akif dacă o iei de soție pe fiica lui, traduse Mira vorbele tatălui.

Fiul lui Akif, cel înțelept ca un profet, se grăbi să aducă covorul persan din camera alăturată și să-l întindă la picioarele mele. Și primul născut, cel mai harnic decât albina, cără un butoi de vin până la divanul cu perne și-mi turnă o picătură să gust. Și mezinul, fiul-unicorn, smulse măgarul de la căpița de ovăz și-l aduse în odaie.

Trebuie să te trezești, mi-am spus, și să pui capăt tărășeniei ăsteia. Și ce-am făcut? Am lăsat vinul să-mi gâdile limba și am dat din cap. Am dat din cap și când m-am uitat la măgar și la covorul persan.

Mi-a sărit în ajutor o salvă de tun îndepărtată, care a cutremurat podeaua și zidurile. La a doua bubuitură, ceștile de ceai zornăiră, iar lămpile prinse cu lanțuri de grinzi se clătinară scârțâind. Urmă o detunătură surdă. Era probabil goeleta sultanei, de pe care se trăgea cu tunul. Akif îi porunci fiicei care era iute ca pasărea să afle ce se petrece. Și, în tulburarea care-i cuprinse pe copiii lui Akif și nu o ocoli nici pe Ratibe, care-și privea tatăl cu ochi rugători (și era mai albă ca laptele de capră și ca luna care se înălța pe cerul amiezii), am căpătat în sfârșit curajul să-i vorbesc Mirei.

Imposibil, am îngăimat răguşit. Și nu vinul aromat al lui Akif era de vină că nu-mi era îngăduit acest târg. Eu nu eram bărbatul potrivit, care să guste din izvorul limpede al Ratibei lui și să se ocupe de păşunea rodnică; nici bărbatul care să se odihnească la umbra copacului tânăr și să se culce în cearșafurile neîntinate; nici bărbatul care să descuie cufărul a cărui comoară era Ratibe însăși.

Akif mă ascultă nemișcat și dădu din cap când am terminat. Pe chipul Ratibei se citea ușurarea când îi făcu semn să iasă din odaie. Cu două plecăciuni, către tată și către mine, pluti spre verandă, de unde se îndepărtă cu frații și surorile ei. Se înfiripă un schimb de replici între tată și Mira, din care nu răzbătea nici urmă de supărare. Și, fără să mă privească, spuse în sfârșit că-i fusese dat să cunoască un bărbat fără cusur, a cărui prezență îl onora. Cel de-al optulea fiu, cel drept și puternic ca stejarul, avea să-mi aducă un butoi de vin la vila de pe faleză, pentru a dovedi recunoștința tatălui fiicei Ratibe. Și, cu aceste cuvinte prietenoase, mă lăsă să plec.

M-a luat cu amețeală când am ieșit în curte alături de Mira, care m-a condus până la poartă. Părea să-mi fi ghicit iar gândurile. Akif era sincer, mi-a spus, era plin de recunoștință, și la fel era Ratibe. Primiserăm la timp cele zece semnale de alarmă. Mi-am dat seama că Mira se referea la salvele de tun.

— Și în plus nu sunt oarbă, îmi mai strigă Mira când ajunsesem în stradă, știu cui îi sunteți hărăzit. (Am privit-o cu un

amestec de curiozitate și uimire.) Îi sunteți hărăzit prietenei mele Virginia.

Și închise poarta de lemn.

Mare agitație domnea în casa Marcu, iar Haralamb Vona mă puse la curent cu cele petrecute. Fusese descoperit trupul neînsuflețit al prințului într-una dintre urnele marocane de trei metri din grădina Mariei. Un servitor fusese izbit de mirosul pestilențial din jurul bazinului cu nuferi.

— Din păcate, n-a fost ideea lui Anton să se suie în urnă ca să-și ia adio de la viață. Se pare că, în ciuda umorului negru și a ciudățeniilor sale de burlac, aici a fost vorba de o crimă cumplită. Ceea ce s-a extras din urnă n-a fost un cadavru întreg, domnule Felix, ci șapte bucăți, de la capul masiv până la sexul cast.

A doua zi, Balcicul se umplu de polițiști și de agenți ai Siguranței. Era puțin probabil ca unchiul Mariei să fi fost ucis din gelozie, iar datoriile la jocuri erau toate plătite. Mult mai probabilă era ipoteza unui atentat politic care îl lovise pe prinț din întâmplare (el nu juca vreun rol politic în țară) și care reprezenta o amenințare sângeroasă la adresa lui Carol al II-lea. Se presupunea că în spatele atentatului se aflau Codreanu și Legiunea lui, deși nu era exclus să fi fost orchestrat de un serviciu secret străin (NKVD sau Gestapo).

Nici unul dintre cei două sute de invitați ai petrecerii de la castel nu era scutit de bănuiala de a fi complice la fapta sângeroasă. Unii gazetari și industriași cochetau deschis cu Garda de Fier, alții (diplomați, bancheri, ofițeri) aprobau în secret scopurile mișcării lui Codreanu. Câțiva erau marionete ale unor servicii secrete străine, și iarăși alții îl urau pe omul de la cârma țării doar din egoism și invidie. Numai o mână de oameni îl apreciau, și cu toții se aflau în grațiile lui.

Toate acestea le-am aflat la masa de prânz, pe care, de zile bune, o luam în cerc restrâns. Victor Marcu nu se mai ducea la plajă și nu-și mai bea cafeaua mocca la cafeneaua lui Mamut. Renunțase la plimbările cu barca lui Ismail și contramandase

seratele şi întâlnirile nocturne. Împreună cu Bubi şi Haralamb Vona, s-a apucat să facă cele mai hazardate speculaţii privind autorul acestei crime, şi nimeni n-a scăpat de suspiciunile lui.

Somnul de după-amiază i-a fost tulburat de doi agenţi ai Siguranţei care voiau să-i pună întrebări. Prost dispus, îi primi pe terasă şi se aşeză la umbra smochinului. Marcu nu avea nimic nou de spus despre crima din parcul palatului. La petrecere pălăvrăgise cu doi diplomaţi, insultase un gazetar numindu-l „curva lui Codreanu", făcuse cu Alexandrina o plimbare la bazinul cu nuferi, pe Iulia, modelul pictorilor, o însoţise până la cascadă, recitase într-un cerc de soţii de politicieni sonete de Petrarca şi poeme de Goethe. (Nimic de Mihai Eminescu? vru să ştie unul din agenţi, cel scund, şi-şi notă ceva în carneţel.) Iar unei actriţe pe nume Cecilia (numele de familie nu şi-l mai amintea) îi explicase structura *Sonatei Lunii*. În salonul pentru fumat nu fusese nici un minut, iar pe prinţ nu-l văzuse.

Aceste relatări se dovediră insuficiente pentru cei doi agenţi. L-au întrebat dacă cunoaşte persoane apropiate Gărzii de Fier care se aflau în acele zile la Balcic. Nu, nu ştia pe nimeni, le răspunse nervos, ceea ce-l făcu pe agentul mai scund să noteze iar ceva în carneţel. Era pianist, un pianist de renume mondial, care dădea recitaluri la Londra, New York şi São Paolo şi nu avea nici în clin, nici în mânecă cu politica.

Trecu o oră, iar cei doi agenţi secreţi fură urmaţi de o trupă de şase poliţişti, care ne-au cerut documentele. Alarmat, mă uitam la agentul guşat care-mi controla actele cu un tremur îngrijorător în colţul gurii. Mă privi mormăind, comparându-mă cu fotografia.

— Johann Gottwald din Braşov?

Aproape că m-a lăsat vocea când am spus:

— Da.

— Data naşterii 6 august 1907?

Din nou îşi ridică guşa, se uită la Aise, care intră în salon şchiopătând, ca să-i servească pe poliţişti cu ghiudem şi rachiu, îşi linse buzele şi-mi înapoie actele.

La cină, au bătut la poartă Marieta și Matei. Amândoi păreau jenați, stingheri, nesiguri. Mai abătută era Marieta, care tot izbucnea în plâns. Ea a fost aceea care a vorbit, Nicu rămăsese mut. Ea a fost aceea care a rostit „calomnie" și „crimă". Și tot ea a fost aceea care i-a cerut ajutor lui Marcu. Nicușor fusese turnat la Siguranță ca așa-zis membru al Gărzii de Fier care ar fi justificat asasinarea lui Duca.

— Precis a fost aghiotantul, spuse Bubi.

— Ei aș, a fost judecătorul, mormăi Vona.

Când Marieta începu să se smiorcăie, își puse brațul pe umerii ei zguduiți de plâns, dar ea se eliberă hohotind și mai tare (se pare că nu-i purta nici un pic de recunoștință lui Vona).

— Și dacă a fost Halunga? spuse Virginia. Halunga e prost cât zece oi.

Trei sferturi de oră s-au scurs cu presupuneri – cine l-ar fi putut pârî (sau „jigni", „dezonora", „pângări", „ denigra", cum spunea soția lui) pe Matei.

— Te rog, îi zise Marieta, la plecare, lui Marcu, tutuindu-l fără să vrea, te rog să spui la poliție că soțul meu e un om absolut inofensiv.

— Am să fac ce pot, mormăi el și îi conduse pe cei doi, pentru orice eventualitate, către ieșirea mai puțin luminată.

Și în această noapte cu lună plină, care făcea din vale o uriașă nestemată de un albastru transparent, se hotărî să părăsească Balcicul mai devreme decât de obicei: în canicula din București era mai bine decât acolo.

— Să vă faceți bagajele. Plecăm mâine-dimineață, spuse el când ne-am dus la culcare.

A doua zi dimineață am oprit din nou în vârful dealului, de unde se vedeau portul și întreg orașul, pentru a ne lua rămas-bun de la Balcic. Marcu sări de pe banchetă pe scara mașinii, unde rămase un timp într-o reverie mută, iar fiica lui strigă cu o dârzenie care se lupta cu lacrimile:

— Balcicuțo, am să mă întorc curând la tine!

În celălalt automobil, Vona mormăi:

— Rămâne până la capăt o partidă cu final deschis – fără să ne spună dacă se referea la viață în general sau la cruzimea Marietei.

— Nimic mai plictisitor decât marea nesfârșită, zise Bubi și se trase de bărbița de țap.

Marcu se aruncă pe bancheta automobilului și-l repezi pe șofer:

— Hai odată, Titi, vreau să ajung la București înainte să se-ntunece.

Așa am părăsit Balcicul, care tremura în razele soarelui ca o fata morgana.

Capitolul II

În care mă strecor fără să vreau în inimi străine, cineva se transformă din Saul prigonitorul în Pavel apostolul, un copil se trezește brusc femeie, un pulover mâncat de molii devine costum din magazinul de lux Beckmann, o soprană își cântă iubirea, inventez (aproape de bunăvoie) povești, îmi trăiesc prima moarte și viața rămâne o partidă cu final deschis.

Decădere generală și comete care se apropie

Privind în urmă, îmi pare că amintirea mea se contopește cu una dintre poveștile născocite, în care se făcea că la întâi octombrie Victor Marcu și Bubi Giurgiucă au plecat într-un turneu și m-au lăsat singur cu Virginia.

Pentru mine, acea zi de octombrie s-a desfășurat în felul următor: la ora șapte a trebuit s-o dau jos din pat – un prim motiv de indispoziție. Pufnind, Virginia s-a împleticit până la baia de marmură, unde s-a încuiat. După treizeci de minute, am bătut la ușă, implorând-o insistent să iasă. Nu era greu de închipuit ce făcea în baie: cum nu se auzea zgomot de apă, era clar că-și continua somnul pe marginea căzii, dacă nu chiar în cadă. Veni la micul dejun în uniforma de școală, mâncă la repezeală două ouă și bău o ceașcă de cafea, lucru interzis pe care și-l revendica ba cu amenințări, ba cu lingușiri, până când Florica, tânăra servitoare, îi făcea, temătoare, pe plac. Când am dat să-i verific unghiile și urechile (control la care mă obligase tatăl ei), Virginia o zbughi ocărând în automobilul care aștepta la intrare.

Titi și cu mine am lăsat-o în poarta școlii și am plecat mai departe, spre Calea Victoriei. În mijlocul intersecției, un polițist cu mănuși de piele, fluier și chipiu dirija fluxul pietonilor și al tramvaielor, al automobilelor care mergeau la pas și al căruțelor

care mergeau la trap. Titi frână Chevroletul când semaforul arătă stop și ațipi. Nici gând să-l pot trezi. Abia când polițistul scoase un fluierat amenințător, apăsă pe accelerație. Mergeam în zigzag, ocolind băieți cu ziare care anunțau cele mai noi titluri din mijlocul străzii, un pitic care se lipise de bara mașinii împingând de zor cu picioruşele lui pedalele bicicletei, oameni care traversau și căruțe cu bere care erau descărcate pe trotuar.

Titi opri la adresa lui Giurgiucă. Bubi mă pusese să sortez și să citesc corespondența și să-i semnalez ce nu suferea amânare. Dacă făceam eu asta, nu trebuia să angajeze pe nimeni, ceea ce era în primul rând mai ieftin și în al doilea rând mai sigur. Bubi avea încredere în mine. Adică mă considera un prostănac, sinceritatea fiind pentru el o lipsă de vigoare mentală. Era sigur că nu-i cotrobăiam în „secretele meseriei" (liste de organizatori, contracte, contabilitate) și că nu dădeam iama în seiful de oțel.

Avea o teamă patologică de curioși, turnători, ticăloși și pungași. Bubi locuia și dormea între hârtii, metri pătrați de dosare și hărți – hărțile Europei, Americii și ale lumii, pe care erau înfipte steguleţe de hârtie –, trei telefoane, o canapea îmbâcsită și Sfântul Graal, seiful lui de oțel, pentru a reduce la minimum orice risc. Iar o dată la trei luni își schimba stenodactilografele.

Când o înștiințare mi se părea urgentă, ceream legătura cu Parisul sau cu Varșovia, mereu prilej de ceartă cu telefonista, care confunda Varșovia cu Cracovia, Amsterdam cu Haga sau Ritz cu Adlon, și-i rezumam lui Giurgiucă conținutul scrisorii. Imediat apoi îl auzeam pe Marcu, care voia să afle dacă Virginia e bolnavă („nu, nu e"), dacă se duce la școală cu urechile și unghiile curate („da, da", răspundeam înghițind în sec) și dacă „gâsca îndopată" încalcă interdicția lui de a pune piciorul în casă („nu, nu", spuneam, ceea ce era adevărat).

De regulă, Virginia se dispensa de serviciile de șofer ale lui Titi, așa că trebuia s-o iau singur de la școală. Prefera să hoinărească prin oraș. Plimbarea includea o vizită la cofetăria Nestor, unde mânca pe nerăsuflate prăjituri sau torturi. Era plăcut și era soare; puteam sta afară, înconjurați de copertine de pânză albă fluturând în vânt, firme de prăvălii și afișe mari cu recla-

me – Fiat Automobil Mondial, Kodak şi Clorodont –, într-un miros de benzină, bălegar şi parfum. Un lustragiu îngenunche la picioarele noastre şi frecă pielea pantofilor cu scuipat şi cârpe, până când îşi văzu în oglinda lor nasul cârn. Era cam de vârsta Virginiei şi se tot holba la ea în timp ce-şi făcea treaba fluierând, de jos şi pe furiş, se-nţelege. Ea îi suportă curiozitatea cu o mândrie dispreţuitoare, iar când i-am întins băiatului o bancnotă, protestă de faţă cu el:

— Mai bine şi-ar spăla jegul de pe picioare decât să cureţe pantofii unor străini!

Băiatul, desculţ, îşi privi ruşinat şi tăcut picioarele cu cruste de murdărie.

O dată la două zile cumpăram de la Dragomir Niculescu ciocolată Suchard şi compot Ştirbei. Luam apoi tramvaiul până în Piaţa Rosetti, unde locuia tanti Catinca. Nu puteam s-o împiedic pe Virginia s-o viziteze. Fie se prefăcea că n-aude, fie mă ameninţa.

— Dacă mă spui tatei, am să dau vina pe tine! Am să spun că ţi-a dat Catinca bani să mă duci la ea.

Virginia nu glumea, era clar. La nevoie, minţea de îngheţau apele. Nici nu trebuia să se prefacă, ea credea cu tărie în tertipurile prin care voia să iasă din încurcătură, de parcă ar fi fost purul adevăr. Şi era puţin probabil ca tatăl ei să n-o creadă. Cum să-şi închipuie că fiica lui minte, mai ales când era vorba de tanti Catinca? Ar fi fost prea trist şi prea dureros. Dacă se lăsa păcălit de copil, scăpa de multe neplăceri.

Tanti Catinca era rotunjoară şi mică, un butoiaş care se legăna pe două picioare. Viaţa ei de văduvă de berar se consuma între perne, pernuţe, păturI brodate, boarfe şi vechituri, şi nu pierdea ocazia să mă asigure, făcându-mi echivoc cu ochiul, că apucase şi zile mai bune. Pe pereţii tapetaţi atârnau fotografii cu soţul defunct şi berăria (vândută unui chelner „sub preţul ei", după cum se văita mereu). În vitrină erau vaze şi halbe de bere, o carte despre plante şi o Biblie, icoane şi fructiere, cutiuţe muzicale, trăsuri în miniatură, flacoane goale şi alte fleacuri. Pe păpuşile care zăceau în colţurile canapelei le numea Mamzel Jolly şi Mamzel Lefebvre, două „bârfitoare îndopate cu dulciuri".

— Lui Mamzel Jolly n-o să-i dăm nici o bucăţică de ciocolată Suchard, nu-i aşa, fetiţa mea?

— Nu, spuse Virginia extrem de serioasă, cu Mamzel Jolly trebuie să fii severă, altfel îţi mănâncă urechile.

Nu eram sigur dacă acest schimb de replici făcea parte dintr-un joc inofensiv al Catincăi, în care Virginia se lăsa antrenată cu frenezie, sau era semnul unui început de senilitate.

Catinca era şireată şi calculată ori de câte ori venea vorba de tatăl Virginiei. Niciodată nu-şi vorbea de rău nepotul, care fără pic de recunoştinţă o dăduse afară din casa impunătoare de pe Povernei, unde, vreme de şapte ani cât lipsise el, îi fusese fetiţei şi mamă, şi bonă. Faţă de fiica lui îşi camufla cu abilitate ranchiuna.

— Şi ce mai face Victoraş? vru ea să afle de la Virginia, clipind din pleoape ca Mamzel Jolly şi Mamzel Lefebvre când le clătinai. Iar face înconjurul lumii?

— Da, din păcate, răspunse Virginia.

— Şi cine o culcă pe micuţa mea dragă? întrebă tanti Catinca.

— El, spuse Virginia îmbufnată şi arătă spre mine.

— Tot el, oftă tanti Catinca.

Amândouă se uitau la mine pline de dezgust.

— La ce-ţi trebuie ţie cineva să te educe, fetiţa mea? spuse tanti Catinca cu o altă ocazie. Nu te-am educat *eu* pe tine? Şi învăţatul ăsta aşa, toată ziua, bună ziua, şcoală şi iar şcoală, nu face decât s-o înnebunească pe micuţa mea dragă. Când eram eu mică, maică-mea îmi smulgea abecedarul din mână şi mă trimitea cu vaca la păscut. „Lasă-l încolo", îmi zicea, „doar n-ai să te faci preoteasă". Şi-mi mai zicea: „Unde-i multă-nvăţătură, e ades harababură".

Asemenea sentinţe împotriva învăţăturii şi împotriva mea, care o chinuiam cu declinări, poezii şi formule, o ungeau la inimă pe Virginia.

La tanti Catinca era o căldură sufocantă. Iarna, soba cu păcură dată la maximum puţea ca naiba. În celelalte luni, soarele încingea camera. Iar de aerisit nu aerisea niciodată, de frica microbilor şi a mirosurilor. Se îndopau cu ciocolată Suchard şi

compot Ştirbei, iar Virginia era pe rând una din cele două mamzele, care voiau să afle de la tanti Catinca ultimele bârfe din Capitală (noutăţile astea erau de fapt dinainte ca Virginia să se nască). Iar când, transpirat şi plictisit, voiam să dau semnalul de plecare, se repezeau amândouă la mine ca două vipere.

— Toate sunt scurte în ziua de azi, ofta tanti Catinca la plecare, rochiile, scrisorile, viaţa – iar nepoţica o îmbrăţişa mişcată.

Fidelitatea şi ataşamentul Virginiei faţă de femeia asta aveau ceva înduioşător.

Duminicile, Titi ne ducea în Cişmigiu, unde ne plimbam cu barca sau ascultam fanfara care cânta în chioşc. Mergeam şi la hipodromul din Floreasca şi pariam fiecare pe câte un cal. Când căluţul ei trecea primul linia de sosire, copila îmi sărea de gât, cuprinsă de febra pariorului; când câştiga calul meu, trecea şi câte o oră fără să-mi adreseze vreun cuvânt.

Mereu îi venea câte o idee nouă şi trăsnită. Din găleţile care atârnau de cobiliţa vreunui vânzător ambulant de struguri, iaurt, roşii, castane şi castraveţi, Virginia şterpelea câte un ciorchine şi mi-l strecura şireată în buzunar. Cel mai mult mă temeam să n-am necazuri cu poliţia, dar Virginiei nu-i păsa. „Eşti un laş", îmi spunea ea chicotind, gâfâind şi sprijinindu-şi capul de mine după atâta alergătură. Această familiaritate mă făcea să-mi uit spaima. Şi curând ajunsesem şi eu să şterpelesc. Ea îi distrăgea atenţia băiatului cu grătarul şubred, care stătea pe trotuar somnoros şi absent, cu faţa în palme. Îţi atrăgea atenţia şapca lui de marinar, peste a cărui panglică era prinsă o coroniţă. Virginia se plimba în jurul grătarului soios şi se aşeza în spatele băiatului, care se întorcea spre ea clipind nedumerit, alarmat şi timid.

— Îţi stă bine cu şapca asta! ciripea ea. Eşti amiral sau ce?

Era o tactică de succes să le adreseze complimente băieţilor de vârsta ei, care o priveau pe Virginia ca pe o doamnă distinsă. El se înroşea şi încuviinţa. Atunci interveneam eu. Băgam iute mâna în cutia de tablă fără ca el să observe şi mă îndepărtam fluierând. Iar Virginia adăuga la urmă:

— Mda. Ca să ajungi amiral trebuie să fii croit din altă stofă.

Iar când ne apucam amândoi să ronțăim din cârnat, râzând și chicotind, mă simțeam ca un băiat de vârsta Virginiei pe care ea îl prefera tuturor celorlalți.

Dacă n-a trebuit să fur cravate și pantofi de lac a fost numai pentru că Marcu s-a întors pe neașteptate. La începutul lui decembrie a aterizat la Băneasa, iar Titi l-a luat de la aeroport. Când mașina a intrat în curte și Virginia a țâșnit din casă veselă, din norii joși a început să plouă cu găleata. Ei nu-i păsa de ploaie.

— Plouă, plouă, babele se ouă! cânta ea și țopăia în jurul Chevroletului aburit.

În primele momente ale revederii nu ne-am dat seama cât de supărat era. Virginia a sărit de gâtul tatălui ei, care stătea inert în hol. L-a ciufulit, și-a frecat fruntea de fruntea lui, i-a susurat în urechi „Te-ai întors, în sfârșit". Când ea s-a lăsat să alunece pe podea, el s-a trântit într-un fotoliu, privind în gol. A rămas o oră în aceeași poziție, ignorându-și fata, care, demonstrativ, dansa, făcea piruetă după piruetă, sporovăia și ciripea fără oprire și, pentru a-i atrage în sfârșit atenția, i-a spus că sunt un hoț de cârnați și de covrigi:

— Și în talciocul din Calea Griviței a șutit o oală de noapte.

Virginia a adus olița și a așezat-o triumfătoare pe genunchii tatălui. Apoi, ținând olița în dreptul gurii, a recitat poezii în germană fără să se poticnească. Marcu o privea inexpresiv. Ea a izbucnit în plâns, el n-a observat. În cele din urmă, s-a așezat în fața șemineului îngropându-și fața în palme.

Șase zile a rămas tatăl Virginiei într-o stare de apatie îngrijorătoare și a trecut ceva timp până să aflăm ce se întâmplase. În viața lui nu avusese parte de un eșec mai mare ca la acest ultim turneu. La început, la Varșovia și la Berlin, publicul aplaudase reținut, iar criticii îi reproșaseră „prestația ternă". La concertele de la Amsterdam și Haga ecoul fusese devastator: ploua cu huiduieli și critici nimicitoare. „Din păcate, a lăsat să-i scape printre degete titlul de Zeu al Pianului", comenta o gazetă londoneză pe marginea concertului său. La Paris, profund tulburat, jignit și lezat, își anulase în ultimul moment toate concertele, chipurile pe motiv de boală, boală gravă. Vestea a

fost primită cu suspiciune și sarcasm pe malurile Senei. Un critic de renume scrisese un „Necrolog înainte de moarte" despre „domnul Victor Marcu din Micul Paris" – nici că se putea ceva cu urmări mai dezastruoase.

În ziua a șaptea, când și-a revenit din depresie, a dat vina pe unguri, care probabil răspândiseră calomnii la adresa lui. În ziua a opta, autorii conspirației erau serviciile bulgare. În ziua a noua, bănuielile lui Marcu au ajuns la cel de-al Treilea Reich, care profitase de el ca să-i impună regelui o atitudine progermană (și un pact cu Garda de Fier). Căzuse victimă intereselor politice ale marilor puteri. La miezul nopții m-a sculat din pat ca să-mi arate scrisoarea către Carol al II-lea, plină cu aluzii veninoase. În ziua a zecea, de vină era Legiunea lui Codreanu, care urzea intrigi împotriva Curții, discreditându-i pe toți apropiații iubitei regine Maria. Apoi, de vină au fost pe rând radiațiile, mâncarea stricată de la Amsterdam, Londra și Berlin, gusturile îndoielnice în materie de muzică, horoscopul, decăderea generală și cometele care se apropiau de Pământ.

În ziua a paisprezecea și-a făcut apariția, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, Bubi Giurgiucă. Părea să fi uitat complet cearta violentă pe care o avuseseră la Paris. Bubi nici nu voise să audă de anularea concertelor de la Salle Pleyel. Să renunți la un onorariu era rău. Și mai rău era că exista, prin contract, obligația de a plăti despăgubiri organizatorilor! Ca să nu mai vorbim de urmările rușinoase ale contramandării unui recital. Avertismentele, amenințările dure și înjurăturile ordinare nu avuseseră însă nici un efect, așa că a doua zi Marcu părăsise pe neanunțate hotelul de lângă Jardin du Luxembourg.

Bubi se așeză în fotoliul de lângă fântâna interioară – o nișă în perete, cu un fronton, o arhitravă, coloane de marmură și un cap hidos de animal care scuipa un jet de apă în bazinul de pe podea – și primi absolut senin anunțul lui Marcu că are să dea o lecție întregii lumi. Hotărârea lui de a-și lua adio de la concerte era definitivă și irevocabilă, ne-a spus. Bubi Giurgiucă nu schiță nici un gest, ceea ce pe Marcu îl surprinse.

— Irevocabilă, repetă el.

Impresarul își vârî degetul în gaura puloverului pe care și-o făcuse pesemne cu țigara.

— Nimic nu e irevocabil în viață, răspunse el, totul rămâne până la sfârșit o partidă cu final deschis (Giurgiucă nu putea să nu se umfle în pene cu vorbele de duh ale altora).

După treizeci de minute în care Marcu își expuse pe larg cele mai năstrușnice teorii privind așa-zisele comploturi împotriva lui, Bubi luă mapa pe care o ținuse sub braț și o puse pe genunchi. Conținea o serie de acte care necesitau, sublinie Bubi, semnătura lui Marcu.

— Chiar trebuie să-mi vii cu prostiile astea?

— Din păcate, trebuie, răspunse Bubi Giurgiucă, frecându-și bărbița de țap.

Era vorba de măsuri juridice pentru a scăpa de plata amenzii contractuale către organizatorul de la Salle Pleyel. Dacă Marcu n-avea de gând să ajungă la sapă de lemn în urma anulării contractelor cu casa de discuri, filarmonicile, posturile de radio, Carnegie-Hall de la New York și sala Dalles, trebuiau luate de asemenea precauții juridice.

Virginia și cu mine stăteam într-un colț al salonului și jucam dame.

— Herr Felix, nu sunteți atent! mă repezi ea (se silea să nu mă tutuiască de față cu tatăl ei).

Avea dreptate, eram cu ochii și urechile la Bubi Giurgiucă. Era de la sine înțeles că voia să reducă la minimum pierderile financiare. Ceea ce mi se părea suspect era zelul cu care Bubi ținea ca Marcu să-și anuleze contractele. Până atunci, îl îndemnase să-și respecte toate obligațiile contractuale cu o disciplină de fier.

Marcu luă mapa lui Bubi și puse actele pe masă, urmând să le semneze mai târziu. Asta nu-l mulțumi pe impresar. Timpul înseamnă bani, îi atrase Bubi atenția, iar o amânare nu-l făcea decât să piardă bani.

— E imperios necesar să respectăm termenele, altminteri nu facem decât să le oferim argumente pe tavă partenerilor noștri.

Atâta îl bătu la cap, încât Marcu ceda fără convingere, sună din clopoțel și-i ceru lui Titi să-i aducă instrumentele de scris.

Răsfoind distrat și absent hârtiile, semnă la repezeală douăzeci de foi.

— Acum sunt liber? întrebă Marcu ridicându-se și închizând mapa lui Bubi.

— Mai liber ca pasărea cerului, zise Bubi Giurgiucă aprinzându-și două țigări deodată.

Se grăbea, ținu el să ne anunțe, înșfăcând mapa și punând-o la subsuoară. Nu, pentru o partidă de whist n-avea timp, iar la cină avea să se înfrupte din maldărul ăsta de acte, pe care voia să le rezolve cât mai repede. Bărbița de țap îi flutura agitată.

— Ia stai, spuse Marcu atunci când Bubi se pregătea să țâșnească din cameră.

Victor Marcu era înalt și solid, iar Giurgiucă un sfrijit de un metru șaizeci. Pianistul îl apucă de bărbie pe impresar, care dădu ochii peste cap. Marcu îl privi cu o expresie îndurerată. Era chipul unui om care simțea deopotrivă milă și repulsie (milă față de o insectă înainte s-o strivești cu degetul). Gâfâind, Giurgiucă vru să afle ce s-a întâmplat.

— Ce s-a întâmplat?! repetă Marcu năuc. (Am văzut picătura care i se scurgea din gene.) Vreau să știu dacă mă mai pot bizui pe Bubi Giurgiucă! îngăimă el ștergându-și nasul.

— Și încă cum! zise Giurgiucă suflând din greu.

Ușurat, se eliberă de mâna de pe bărbie. Brusc, vocea lui Marcu începu să tremure stins:

— Cui îi datorez eu succesul, dacă nu ție, Bubi? Tu l-ai inventat pe Zeul Pianului, și tot tu ai avut grijă ca numele ăsta să prindă. Tu mi-ai aranjat concerte la Chicago, New York, Buenos Aires, Santiago de Chile. Împreună am cucerit lumea, nu mai ții minte? Și tot tu m-ai făcut bogat. Dacă azi sunt putred de bogat, asta e numai pentru că ai negociat tu la sânge. Nu ți-a scăpat nici cea mai mică virgulă în interesul meu. Asta da prietenie adevărată și dezinteresată! Lasă-mă să te îmbrățișez, Giurgiucă. (Și își strânse la piept prietenul adevărat și dezinteresat.)

— Prieten adevărat? întrebă Bubi cu capul plecat. (În timpul îmbrățișării puternice scăpă mapa, care căzu cu zgomot pe

parchet. Ochii lui Bubi licăreau umed.) Nu-i adevărat, nu-i adevărat, spuse el icnind şi smulgându-se din strânsoarea lui Marcu pentru a ajunge la mapa de pe jos, dar, nereuşind s-o apuce cu mâna, puse piciorul pe coperta de piele. Nu sunt decât un om zgârcit şi lacom.

Cum se eliberă din îmbrăţişare, se aruncă în genunchi şi-şi strânse hârtiile împrăştiate.

— Nu sunt decât un lacom, se văită el şi şterse urma pantofului de pe mapă.

Profundă îngrijorare pentru bunătate de bani

Revelionul lui 1936 l-am petrecut într-un hotel de lux din Sinaia. În staţiunea din Carpaţi era zăpadă mare, care fusese adunată în ziduri de până la trei metri înălţime, de o parte şi de alta a străzii. Pe străduţele mai mici de la poalele muntelui se săpaseră tuneluri în pătura de omăt. Într-o după-amiază m-am înhămat la sanie şi am dus-o pe Virginia la derdeluş. Ea s-a instalat imediat pe sanie, îmi spunea „căluţ" şi mă îndemna să merg mai repede. A amuţit abia când am intrat într-un tunel de zăpadă. Domnea o linişte nesfârşită în coridoarele lucitoare care aminteau de galeriile labirintice dintr-o mină, dar nu o mină săpată în pământ, ci mai curând una cufundată adânc în nori. Într-unul dintre tunele a început să plângă. Nu erau hohote de plâns, era un un scâncet înăbuşit de scârţâitul paşilor şi de fâşâitul tălpilor saniei. Şi totuşi l-am auzit. Când m-am întors, a strigat la mine cu voce stridentă:

— Ce-i, căluţule? Hai la trap, dii!

Nu voia să-mi destăinuie tristeţile ei, dar era limpede de ce plângea. Tata Marcu ajunsese într-o stare jalnică şi repeta întruna că n-o mai duce mult. Spunea că are o boală fatală, că se va ofili încet-încet şi va muri în mizerie. Că fusese otrăvit la Paris, ba nu, încă de la Berlin. Le spunea asta tuturor la restaurantul hotelului, fie ei prieteni sau simple cunoştinţe. Iar această otravă teribilă, mortală, acţiona cumplit de lent, le destăinuia

el cameristelor, liftierilor, portarilor sau chelnerilor. Creată în laboratoarele germane, ea era chipurile folosită de spionii lui Hitler pentru a se descotorosi de dușmani.

La restaurant, povestea lui stârnea groaza (fără să le strice totuși clienților apetitul). Chelnerii și liftierii se vedeau nevoiți să-i repete că în hotel era interzis accesul spionilor hitlerişti. Iar camerista își făcea cruce cu cârpa de praf în timp ce-i ștergea radioul. O baroană a vrut să afle ce spuneau analizele medicale. „Nimic, baroană", răspunse el, „drăcovenia asta e o substanță care nu poate fi detectată în organism". Un general în rezervă l-a întrebat îngrijorat de ce nu declanșa imediat o anchetă. „Inutil, stimabile, n-am dovezi. Deși sunt un cadavru ambulant, mort nu sunt, după cum ați observat probabil. Asta le dă vinovaților un avans pe care nici o anchetă nu-l mai poate recupera".

Se pregătea cu febrilitate să înfrunte o boală incurabilă, care în mod stupid întârzia să se manifeste. Șchiopătând și umblând în baston prin holul hotelului, fără să întâmpine dificultăți reale la mers, putea trece drept un cabotin care cerșea compasiunea. Și totuși, starea lui nu era deloc bună. Trist și depresiv, rămânea în pat atunci când urcam cu fiica lui în vârful pârtiei, de unde, în pantaloni de schi și pulover, cu bețele vârâte la subsuoară și ochelari negri, zbura la vale și se pierdea pe întinderea orbitoare de zăpadă.

Marcu insista cu teoriile lui despre otrăvuri și comploturi, încercând să se tragă singur de păr din mlaștina interioară în care căzuse. Se cufunda tot mai adânc în mocirla eșecului. Din mlaștina asta sufletească îi era mai greu să evadeze decât din cea a propriei origini.

Născut într-un cătun din Oltenia, și-a trăit copilăria în sărăcie și mizerie, până când și-a pierdut părinții. Întâi tatăl: beat turtă, s-a târât până într-o groapă care era de fapt un mormânt, iar a doua zi dimineața doi gropari (beți și ei) au astupat-o fără să-l vadă pe bărbatul care dormea înăuntru. La scurt timp mama: transformată în cenușă de un trăsnet căzut din albastrul cerului pe când strângea fânul.

Orfanul a ajuns la niște rude dintr-un orășel de provincie. Familia locuia la Slatina, unde noul său tată era director de școală. În nici două luni, l-a învățat să scrie și să citească pe copilul curios și ager la minte, care împlinise opt ani.

Pe micuț îl atrăgea mai ales un pian vechi și dezacordat, la care profesorul cânta de sărbători. Lui Victoraș îi amintea de taraful țigănesc cu viori și țambale de la nunțile din cătunul lui. Nimic nu pătrundea mai adânc în sufletul lui de copil ca zdrăngănelile acelei mobile învechite, cu clape, pe care abia se mai zăreau ghirlandele pictate odinioară. Făcea progrese uimitoare la pian. Noul său tată, un pasionat de muzică, l-a lăudat, lucru care nu-i stătea în fire: „Fecior de țăran, și uite ce talentat e! N-ai cum să știi cui îi pune Dumnezeu mâna-n cap". „Aiurea, e sângele lui țigănesc", zicea mătușă-sa, care de fapt nu se trăgea dintr-o familie mai bună.

Tot cântând la pian pentru prietenii tatălui adoptiv, ofițeri, medici, preoți și notari, a reușit să se curețe de zgura originii lui, experiență pe care n-avea s-o uite. Nimeni n-a mai vorbit de sângele lui țigănesc atunci când Biserica i-a oferit o bursă ca să studieze la Conservator. La paisprezece ani dădea un recital în Capitală, la șaisprezece concerta deja la Paris. S-a îndepărtat din ce în ce mai mult de mlaștina unei copilării pline de lipsuri, aspră și fără orizont. După prima apariție la București, l-a dat afară din cabină pe profesorul care venise radiind de bucurie să-și îmbrățișeze fiul adoptiv: „Pentru numele lui Dumnezeu, cine sunteți? Nu vă cunosc!"

Starea lui se înrăutățea cu atât mai mult, cu cât începuse să se îndoiască, pe bună dreptate, de jurămintele de credință ale lui Giurgiucă. Impresarul n-a venit la Sinaia, așa cum stabiliseră. Trebuia să sosească pe 6 ianuarie, să lămurească situația financiară. Victor Marcu voia să știe tot ce poseda – bunuri, pământ, acțiuni, bani în bănci românești sau străine. Încasa chirii în stil mare și era acționar la mai multe firme (apă minerală, cauciuc, conserve, închirieri de automobile). Voia să afle de la Bubi Giurgiucă cum le putea păstra pe toate acestea fără onorarii din concerte și înregistrări, și unde să-și investească banii

pe care-i mai avea. Conta pe Bubi pentru că era expertul lui financiar și pentru că avea un instinct infailibil. N-ar fi refuzat să-i ofere lui Bubi mai multe procente.

Numai că Giurgiucă nu intra în joc. Pe 6 ianuarie Marcu l-a așteptat în zadar. A doua zi l-a sunat, iar Bubi s-a eschivat sub pretextul unei gripe. După voce, nu părea deloc gripat. Au stabilit să se întâlnească pe 13 ianuarie, dar nici atunci Bubi Giurgiucă n-a dat niciun semn. Pe 14 a trimis o telegramă în care spunea că, din cauza bolii, era în urmă cu socotelile și propunea ziua de 20 ianuarie. „De acord", i-a comunicat Marcu, „20 ianuarie, ultimul termen!" Nici pe 20 ianuarie Bubi n-a apărut la hotelul din Sinaia și nu răspundea la telefon.

Titi a plecat val-vârtej la București ca să-l scoată pe nenorocit în șuturi din casă și să-l aducă imediat la Sinaia. După-amiază a telefonat din Capitală că Giurgiucă dispăruse fără urmă. Apartamentul era gol. Proprietăreasa spunea că se mutase în urmă cu șase zile, dar nu știa unde. Lovitura asta l-a zdruncinat și mai tare pe Marcu.

— Vrea să mă jefuiască, se văicări el.

— O să fim săraci? întrebă speriată Virginia, care stătea palidă pe marginea patului.

Victor Marcu nu răspunse. Privea fix ninsoarea care ascundea, ca o perdea, munți și acoperișuri.

În cele din urmă a luat o hotărâre. S-a dat jos din pat, s-a dus desculț la telefon și a luat legătura cu un detectiv din Capitală, căruia i s-a adresat familiar numindu-l Țoțea. Auzisem de el. Marcu îl angaja de obicei ca să-i urmărească iubitele. Țoțea trebuia să afle noul domiciliu al lui Giurgiucă și să nu-l piardă din ochi pe escroc. Fără s-o spună direct, Marcu i-a dat de înțeles că nu excludea intrarea prin efracție la Bubi. I-a sunat apoi pe mai mulți prieteni ca să-i recomande un avocat (nu mai avea încredere în cel vechi, care era prieten cu Giurgiucă). Și-a notat șase nume și numere de telefon în dreptul cărora a pus semne de întrebare sau de exclamare.

La primul număr cu semn de exclamare a aflat că avocatul murise cu o săptămână în urmă. Cu al doilea avocat s-a certat

atunci când acesta a refuzat să-i ofere consiliere juridică prin telefon, cerându-i lui Marcu să se programeze. Nici cu al treilea lucrurile n-au mers mai bine, avocatul nerecomandându-i într-o asemenea situație delicată un proces care urma probabil să fie lung și costisitor. Îl sfătuia să ajungă la o înțelegere cu partenerul lui. „Nu e partenerul meu! E un pungaș ordinar, dracu' să-l ia!" urlă Marcu și trânti receptorul în furcă. Abia al patrulea avocat a fost de-acord să se implice. El i-a propus să-l amenințe pe Giurgiucă cu un proces, dacă nu apărea imediat cu socotelile. Avocatul, mare admirator al „domnului pianist" și profund onorat să-l reprezinte pe Zeul Pianului, a reușit cât de cât să-l liniștească pe Marcu.

Am coborât toți trei în restaurant. Sumbru și tăcut, a înfulecat sarmale cu mămăligă, friptură și fructe. Sumbru și tăcut, o privea pe Virginia, care era mută și ea (mută ca peștele care i se răcea în farfurie și de care nu se atinsese). I-a cerut chelnerului un trabuc, pe care l-a fumat la fel de sumbru și de tăcut. Într-un colț al sălii, talgerele micuței orchestre făceau un zgomot asurzitor, înghițind liniștea în care ne cufundam.

Când am dus-o la culcare, Virginia n-a vrut să ne jucăm de-a vaporașul, ca în fiecare seară. În jocul ăsta, eu eram marea, ea timonierul. Eu trebuia să apuc patul și să-l fac să se legene, iar ea începea să înjure (mai rău ca treisprezece marinari beți laolaltă): „Rupere de curul norilor cerului, pe vremea asta căcăcioasă, la dracu' o să ne ducem cu toții!" Sărea în picioare ca să-mi facă mai amarnic efortul de-a învolbura marea. Mă scuipa – eu eram apa mării, ea un timonier care-și împrăștia tutunul în valuri. Nu, în acea noapte Virginia nu voia să se joace de-a vaporașul. Nici să fie compătimită de mine. Când m-am așezat pe marginea patului, s-a întors cu spatele.

A doua zi a sosit o scrisoare de la Giurgiucă, pe care un angajat al hotelului a adus-o în cameră când ne beam cu toții cafeaua. Cu degete tremurânde Marcu a desfăcut plicul pătat de gălbenuș de ouă, amprenta îngălării lui Giurgiucă. Marcu a citit scrisoarea interminabilă (zece pagini), s-a ridicat năucit și a început să se plimbe în jurul mesei.

— Nu pricep nimic, nu pricep nimic.

În scrisoare, Bubi depăna amintiri duioase, pe de-o parte, iar pe de alta își justifica hotărârea de a se despărți de Marcu. Apoi îl asigura, cu vorbe umflate, de prietenia și devotamentul lui. La urmă, îl amenința voalat, ascunzându-se sub formule juridice seci, sfătuindu-l să evite un proces. Îl anunța că hotărârea lui Marcu de a renunța la jumătate din avere nu putea fi contestată. Dacă i-ar trece prin minte să-și regrete generozitatea și să-l dea în judecată, avea să piardă. Și, profund îngrijorat pentru bunătate de bani (chiar dacă nu erau ai lui, erau buni), își avertiza prietenul de costurile enorme ale unui proces.

Când Victor Marcu a înțeles ce se întâmplase, s-a prăbușit cu un strigăt pe podea: cu semnătura lui îi cedase lui Bubi Giurgiucă jumătate din avere. Zăcea nemișcat în mijlocul camerei. M-am repezit la telefon, am sunat la recepție și am cerut, în limba germană, un doctor. Bâlbâielile mele agitate au reușit să alarmeze personalul hotelului. Virginia (care se învârtea în patru labe în jurul lui, implorându-l în lacrimi „Trezește-te, tata, nu muri!") și cu mine ne-am trezit într-o clipă înconjurați de angajați ai hotelului care discutau cu un aer doct: „Parcă vorbea de otravă... Da, da, a zis ceva de otravă... Asta nu-i moarte prin otrăvire, e infarct... Aiurea, a leșinat... Ești orb? Nu vezi că-i mort?" Curând a sosit un doctor, s-a așezat în genunchi, l-a apucat pe Marcu de încheietura mâinii, i-a luat pulsul și a ridicat din sprâncene, pentru ca la urmă să bombăne jignit:

— Trăiește. Iar am alergat de pomană.

— O mică pierdere a cunoștinței, nimic grav, își dădu cu părerea un alt doctor pe care Marcu îl chemă după-amiaza să-l vadă. Faceți o plimbare, domnul meu. O gură de aer proaspăt are să vă pună iar pe picioare.

Absența unui motiv de suferință îl amăra pe Marcu.

— Sunteți evreu, nu-i așa? îi șuieră el doctorului ochelarist, roșcat și masiv, care își vâra stetoscopul în servietă. Domnule, se știe că evreii sunt infami. Mai cu seamă doctorii.

În toiul nopții a pus să fie transportat cu targa la gară, ca să se întoarcă acasă cu trenul de noapte de la Budapesta, în care

putea rămâne întins. Patru servitori ai hotelului au dus targa, iar Marcu, înfofolit în haine și pături, privea cerul stropit cu stele al Sinaiei, care, negru ca smoala, se distingea net de munții împăduriți, acoperiți de un strat argintiu de zăpadă. Alți doi servitori ai hotelului trăgeau sania burdușită cu geamantanele și gențile noastre. Trei chelneri și doi liftieri care ne însoțeau țineau locul publicului absent (nici un oaspete al hotelului nu mai era treaz la ora aceea) și așteptau să fie răsplătiți cu un bacșiș gras (se înșelau; jefuit de jumătate din avere, nu le-a dat nici măcar un leu). Pe peron, unul dintre chelneri îi oferi bolnavului havane dintre cele mai fine (le șterpelise din sala de mese) și Marcu luă câte putu. Restul și-l împărțiră servitorii hotelului între ei. Aburul alb al respirațiilor și fumul albăstrui al trabucurilor se înălțau spre acoperișul gării. Fumând și tropăind de frig, așteptau trenul (și bacșișul).

În cele din urmă, trenul își anunță sosirea șuierând în depărtare, locomotiva intră în gară, iar bolnavul fu urcat pe fereastră în vagonul de dormit, unde începu imediat să horcăie și să sforăie. Să stai cu mâna întinsă în fața unui bolnav care doarme e un lucru josnic (și inutil.)

În dragoste, totul e adevăr și totul e minciună

Victor Marcu își concedie grădinarul, pe care chipurile nu mai avea din ce să-l plătească. Lui Titi îi reduse salariul cu o treime, vându Chevroletul și păstră doar Fordul. Mie nu-mi plătise niciodată nimic, ceea ce mă ferea de noua lui manie de a economisi. Nu mai vorbea decât de procesul cu Bubi, primul termen de judecată era în mai. Stătea aplecat până noaptea târziu asupra hârtiilor pline de cifre de la instituțiile financiare și a listelor cu câștigurile din chirii, procente la firme și acțiuni. Ca să nu fie deranjat, m-a trimis la plimbare cu Virginia, în parcul Carol.

Am dejunat într-o barcă cu vâsle, apoi am fost la Moși, am tras la țintă, ne-am dat într-o roată uriașă cu gondole de lemn,

i-am văzut pe acrobați și am intrat în cortul unei ghicitoare. Femeia, cu fața aspră a unei indience sioux, cu părul împletit în cozi care-i ajungeau până la pieptul plat și vlăguit de cât alăptase, molfăia o coadă de pipă și se uita la noi cu seninătatea și gravitatea unei ființe care nu e decât mesagera destinului. Eu am fost primul la rând. Cercetându-mi cărțile, s-a cutremurat. O mie de pericole mă așteptau, o mie de pericole pe marea nesfârșită a vieții mele.

— Dumneata să fii cu ochii în patru la stânci și aisberguri, monștri marini, uragane și sirene. Și să fii cu ochii în patru la amor, domnule dragă. Amorul îți va pecetlui destinul.

Strânse teancul cu cărțile mele.

— Și tu, domniță, se îndreptă ea spre Virginia întinzând din nou cărțile pe mușama, ai să fii în curând o femeie pârguită și plină de nuri. Văd glorie și bogăție. Văd admiratori și iubiți care-o să roiască în jurul tău. Ai să fii precum tainicul chihlimbar strălucitor, care-și ține focul ferecat în el. Precum o scoică în care se repetă la nesfârșit vuietul mării. Un înger gingaș și sensibil cu ochi precum oglinda dorințelor amăgitoare. Ai să fii precum apa limpede și străvezie care se prelinge printre degete și-și urmează neabătută drumul spre mare.

Virginia se schimbase în ultimul timp. Părea timorată, sfioasă, închisă în sine. Nervozitatea și supărarea lui Marcu o întristaseră. Încet-încet, ieșea din găoacea copilului răzgâiat, a micuței doamne feroce. Transformarea s-a petrecut treptat, am remarcat-o abia cu timpul. Când o duceam la culcare (sarcină pe care tatăl o neglijase complet), nu ne mai jucam de-a vaporașul. Era mai timidă decât în urmă cu câteva luni. N-aveam voie să intru la ea în cameră și să mă așez pe marginea patului decât după ce era învelită până la gât. Odată, când am trezit-o și era prea adormită ca să bage de seamă, mi-am dat seama de ce începuse să se rușineze. Virginiei îi creșteau sânii. Ceea ce o deruta și o tulbura era acest început de piept de femeie care-i umfla pânza cămășii de noapte. Mâinile îi erau curate, frecate cu piatra ponce, urechile îi erau curate. I se părea acum o copilărie să-i fie împletit părul în codițe, ca niște melci. „Florica!"

striga ea, „Unde naiba umbli?", iar Florica alerga într-un suflet la baie, să-i aranjeze părul.

Într-o după-amiază m-a întrebat dacă nu i-ar sta mai bine tunsă. Şedeam în soare şi vânt afară, la Nestor, înconjuraţi de femei cu berete trase strengăreşte pe-o parte şi părul tuns scurt. Răspunsul meu evaziv o irită. „Greu de spus, s-ar putea" mă îngână îmbufnată. „Ţie chiar nu-ţi pasă cum arăt?"

Nu mi-era clar ce reprezentam eu pentru ea, şi probabil că nici ei. Nu mă mai trata de sus şi nu mai era obraznică. Înainte fusese capricioasă cu mine, pedagogul care o chinuia cu gramatica. Acum devenisem aproape confidentul şi prietenul ei. Şi, când trecem printre perechile care ieşeau duminica la plimbare de la Piaţa Palatului la Piaţa Teatrului, se agăţa de braţul meu. Se agăţa cu atât mai mult de mine, cu cât tatăl ei, în starea în care se afla, o lăsa de izbelişte.

Prima înfăţişare la tribunal i-a ridicat moralul lui Marcu. Bubi făcuse greşeala să-şi angajeze un cunoscut avocat evreu, lucru de care judecătorul nu era prea încântat. Procesul a fost amânat pentru începutul lui octombrie din pricina situaţiei complicate, dar Marcu rămânea încrezător. Se cufunda în fotoliu şi-şi fuma havanele. Putea în fine să lase deoparte grijile financiare stupide şi să se ocupe de altceva. Ce-l preocupa acum era să-şi scrie memoriile. Avea să-şi dovedească talentul desfiinţându-şi duşmanii cu un sarcasm necruţător. Nu voia să-şi angajeze o stenodactilografă. Era de neconceput să-şi răscolească amintirile în faţa unor străini. Avea nevoie de un apropiat, iar acela eram eu. Mie voia să-mi dicteze memoriile.

Timp de trei săptămâni mi-am petrecut dimineţile aşezat la biroul lui, prin faţa căruia el se plimba de colo-colo, muşcând din trabucul stins. Rostea o propoziţie de probă, mă punea s-o scriu pe hârtie şi s-o citesc cu voce tare. „Taie", îmi poruncea aspru. La a doua propoziţie îşi smulgea părul din cap; la a treia, mă dădea afară din cameră.

Nu reuşea să-şi ordoneze trecutul din pricina poveştilor pe care le inventase despre sine încă din studenţie. Ca să facă faţă colegilor provenind din familii bune, susţinuse că ar fi descendentul

unui căpitan de cavalerie lovit de un glonț inamic, fiu de negustori basarabeni sau urmaș al unui neam de boieri din fundul Moldovei. Pentru critici și gazetari inventase alte povești. Era un copil găsit, descoperit în cala unui vapor grecesc (sau plutind într-un coș de răchită).

Cu timpul, reușise să uite amintirile unei copilării nefericite și nu mai voia să le trezească la viață. În loc să accepte că venea dintr-un cătun amărât din Oltenia, prefera destinul inventat de copil găsit. Dar nu rușinea sau iubirea de adevăr îl blocau. Zeul Pianului trebuia să facă o alegere, iar asta îl scotea din minți. Un sugar scâncind într-un coș de răchită și purtat de valurile Dunării spre mare nu putea fi urmașul unui neam de boieri moldoveni scăpătați. Iar, ca urmaș al unui neam de boieri scăpătați, nu putea fi descendentul unui soldat german aflat în Bucureștiul ocupat de armata Reichului, în inima căruia o studentă la actorie aprinsese o iubire – „nemuritoare", scriam eu la dictarea lui Marcu, „care l-a făcut în cele din urmă să-și trădeze patria. Și-a scos uniforma și a îngropat-o într-un colț din grădină. Trădat de un camarad, condamnat la moarte de tribunalul militar, pe când mijeau zorii, tata a ajuns în fața plutonului de execuție. Și a fost nevoie să se tragă o sută de gloanțe, pentru ca el să se prăbușească în genunchi, rostind numele iubitei. Iar mama, sfâșiată de durere, a furat două canistre cu benzină de la nemți, s-a dus la cimitir și și-a dat foc. În fața mormântului părinților ei, au fost găsite două canistre de benzină goale și un lănțișor de argint. Cenușa mamei se risipise în cele patru zări. Eu, care am crescut într-un orfelinat al Bucureștiului, sunt rodul unei iubiri nemuritoare".

— Sună bine, nu-i așa? m-a întrebat.

I-am atras atenția că, din păcate, nu se potrivea vârsta: el avea patruzeci și patru de ani, nu douăzeci, cum ar fi trebuit să aibă, după un calcul simplu, un copil al războiului.

— Corect, a răspuns el ușurat și mi-a poruncit să tai paragraful.

După trei săptămâni m-a lăsat în pace și s-a apucat de altele. Și-a reluat invitațiile la masă – la prânz primea diplomați,

politicieni, membri ai camarilei regale și gazetari, seara prieteni și cunoscuți. Se mânca la lumina felinarelor, pe terasă, unde cânta un taraf de țigani. Lumea petrecea și dansa până noaptea târziu, iar în zori Florica mătura cioburile farfuriilor și dădea afară câte un oaspete care sforăia sub un nuc sau sub o salcie.

La începutul lui iunie a apărut în grădină, la o serată, și Haralamb Vona, purtând ochelari fumurii, deși dincolo de lumina felinarelor era întuneric beznă. Nimic de zis, era îmbrăcat ireproșabil, de la pantofii lustruiți lună până la papionul cu buline mov așezat cu precizie milimetrică în mijlocul gulerului cămășii. Și totuși părea distrus. Oftând, mi-a spus că inima lui e zdrobită.

— Marieta? l-am întrebat, curios.

— Ba bine că nu, mi-a răspuns Vona mestecând o măslină. Până la urmă mi s-a dăruit.

— Și ăsta nu-i un motiv de bucurie?

— Bucurie? (A scuipat sâmburele la un metru.) Când o posed, mă bucur, într-adevăr, a spus Vona privindu-mă din spatele lentilelor strălucitoare.

— Cum ai cucerit-o pe Marieta?

— Cum am cucerit-o? Simplu, prietene, spuse el indiferent, doar nu-mi lipsesc mijloacele adecvate.

— Adică? am insistat eu cu sufletul la gură.

— Cu bani, mi-a răspuns sec. Cu ce altceva?

Am plecat jenat privirea, ceea ce a părut să-l amuze pe arhitect.

— Crezi că asta mă rănește? Da' de unde! N-a trebuit să insist să primească bani. Mi s-a oferit singură când a rămas falită. Iar falită e tot timpul. (Și-a scos melonul și a suflat un fir de praf de pe margine – habar n-am cum îl văzuse.) Când o pătrund, țipă de fericire. O să zici că se preface. De ce s-ar preface Marieta? Îi place să fie umilită. Amintește-ți de noaptea în care a pălmuit-o Matei! Nu, nu. În dragoste, totul e adevăr și totul e minciună.

— Și Matei știe? l-am întrebat când a tăcut.

— Sigur că știe ipocritul ăla, a spus Vona. Când e vorba de bani, o încurajează să se culce cu alții. S-a tăvălit în așternut

cu galeriști ca să-i aranjeze nenorocitului expoziții. Sau cu gazetari ca să-i ridice în slăvi mâzgâlelile de la Balcic. Deunăzi chiar el a adus-o la mine și și-a luat plata în avans, ca să joace pe banii mei la cazinou. Și pe când Marieta se îmbrăca, el prăpădise deja toți banii. Își iese din minți când o vede că se aruncă de gâtul unuia care n-o plătește, cum s-a întâmplat cu prietenul nostru – și Vona arătă spre Marcu.

S-a ridicat să salute un cunoscut care tocmai intrase în grădină. M-a frapat chipul acestui bărbat impunător, părea un munte cu creste ascuțite și văi întunecate. Avea buze groase și nasul strâmb. Ochii lui adânci și ascunși (ca niște lacuri de munte) nu se potriveau cu mâinile enorme și degetele groase, pline de inele (la fiecare deget, altă piatră prețioasă). Avea un aer misterios, ca un sultan deghizat, fugit din serai, obișnuit să conducă imperii. Omul părea că nu se simte în largul lui nici în costumul impecabil croit. Umerii i se smuceau mereu, ca și cum s-ar fi aflat într-o piele străină, prea strâmtă.

Vona s-a grăbit să se întoarcă lângă mine când bărbatul masiv (pe lângă care părea ușor ca un fulg) s-a trezit înconjurat de alți invitați. Învârtindu-și din încheietura mâinii bastonul, s-a oprit în fața băncii de lemn pe care stăteam.

— Îl cunoști pe Șlomovici? Aristide Șlomovici, spuse el, când am negat. Familia lui e din Crimeea. Conduce un cazinou în inima Bucureștiului, de pe urma căruia scoate un profit colosal. Se spune că s-ar bucura de protecția regelui, care ar primi douăzeci la sută din încasări. Pe nimeni nu urăște mai tare Garda de Fier decât pe el. La Șlomovici a prăpădit nenorocitul de Matei plata pe amorul Marietei mele.

Remarca lui mi-a amintit ce mai voiam să-l întreb.

— Nu înțeleg, am început eu precaut, de ce spui că ai inima zdrobită, dacă povestea cu banii pentru Marieta nu te rănește?

Haralamb Vona, care-și scosese ochelarii, mă privi cu reproș.

— Inima zdrobită! Cine-a zis una ca asta? Prea despici firu-n patru, dragul meu. De fapt, așa sunt nemții. Ce să-i faci, nimeni nu poate ieși din pielea lui. Nu uita, în dragoste, totul e adevăr

și totul e minciună. Iar acum trebuie, din păcate, să mă retrag. La unsprezece mă întâlnesc cu Marieta.

Făcându-mi cu ochiul, s-a întors și a plecat.

Într-una din zilele următoare ne-am întâlnit din întâmplare în Cișmigiu, unde, pe la ora prânzului, mă plimbam sau stăteam pe-o bancă cu o carte în mână până când mă duceam s-o iau pe Virginia de la liceul din apropiere (ceea ce se întâmpla la două sau chiar la trei și jumătate). Vona nu era singur. Coti pe aleea principală braț la braț cu Marieta, care legăna o poșetă, purta o rochie izbitor de albă și pantofi albi. Peste părul blond mătăsos, care lucea în aerul de iunie, își pusese o pălărie cu funde, făcută la comandă. Pe jumătate amuzată, pe jumătate îndărătnică, se străduia să țină pasul cu Haralamb Vona, vizibil agitat. Avea un aer copilăros și încăpățânat, pășea hotărât ca un soldat, pe când Marieta părea că plutește pe lângă el ca o margaretă pură și gingașă. N-am apucat să mă ascund la timp.

— Domnule Gottwald, îmi strigă Marieta, care mă zărise prima, ce mai face Victoraș al meu?

I-am luat mâna, pe care mi-o întinsese moale, ca să depun un sărut pe mănușă, și i-am oferit prompt toate informațiile, lucru pe care Haralamb Vona l-a îndurat cu o expresie furioasă. Și tot cu o expresie furioasă a îndurat și ca ea să-și ia rămas-bun de la noi. Ne-a spus că la unu și jumătate o aștepta Matei. Făcându-ne cu mâna, a pornit spre intrarea principală și s-a urcat într-un tramvai care tocmai ajunsese în stație.

— M-ai scăpat dintr-un coșmar, a zis Haralamb Vona când mi-am cerut scuze, și m-a dus pe o terasă de pe malul lacului, unde a comandat două cafele mocca. Să nu-mi spui că nu ți se scurg ochii după Marieta.

Eram ca picat din lună.

— Mie? După Marieta?

— Nu sunt orb, zise Vona posomorât.

Chiar așa departe de adevăr nu era. O adumecasem de la distanță, întrebându-mă dacă-și mai freca sânii cu busuioc proaspăt.

— Dacă plătești, Marieta te așteaptă oricând, spuse Vona și scuipă în apă.

Se perpelea în chinurile geloziei.

— Chiar dacă aș vrea, nu mi-o pot permite pe Marieta, am încercat eu să-l liniștesc.

— Păcat, spuse Vona, vădit ușurat. Pe de altă parte însă, e mai bine așa. Cine trăiește, ca mine, din ce-a moștenit, face numai prostii. Cu dragostea cum stai? Ești logodit?

— Am fost, m-am eschivat eu. (Îmi ziceam că pe Vona nu-l interesa subiectul, dar, spre surprinderea mea, voia să afle mai multe.) De fapt, n-am fost chiar logodiți, la început a fost doar o prietenie între copii, nimic mai mult. Pe urmă, Emilie a devenit o tânără sfioasă și retrasă, îi era greu să se maturizeze.

— O femeie castă! își dădu cu părerea Haralamb Vona, cu un amestec de invidie și compasiune.

— În fața mea, se închidea în sine, vedea în mine un copil distrat, care nu-i putea oferi decât dragostea lui și habar n-avea ce-i viața. Emilie era o ființă sensibilă. Iubea aspirațiile înalte, care aruncau asupra lumii o lucire argintie. Ce o atrăgea la mine era pasiunea pentru pian, care mă absorbea cu totul. Numai că ea avusese parte de o educație rigidă, protestantă, și se temea că-și pierde echilibrul sufletesc, teamă care mergea mână-n mână cu simțul practic. Simțul practic și sensibilitatea sunt perfect compatibile în țara mea. Și mai era și acel al șaselea simț care a avertizat-o să stea deoparte. Pe bună dreptate. Nu s-ar putea spune că drumul meu în viață a fost drept. Altfel stăteau lucrurile cu fratele meu, bărbatul și soldatul cu experiența vieții și a războiului, obișnuit să-și urmărească scopul cu tenacitate. Când i-a făcut insistent curte lui Emilie, ea s-a îndrăgostit de bărbatul mai matur, fără să simtă că mă înșală.

— Nu pricep, zise Haralamb Vona, ștergându-și fruntea cu batista.

Greu de spus de ce nu m-am abținut, de ce mi-am destăinuit povestea vieții și iubirea vieții. Aveam pesemne încredere în acest dandy plin de spirit, cu papion, baston și mănuși albe ca laptele, iar curiozitatea lui îmi dădea curaj. Curajul de a-mi privi în față soarta atât de schimbătoare și de nesigură, încât părea un vis.

B.C.U. "M. Eminescu"

— Ca să nu mă piardă, am continuat eu, voia să mă știe strâns legat de casa și de familia ei. Prin urmare, m-a cuplat cu Alma, sora ei. Alma risca să rămână fată bătrână, era obraznică, narcisistă, mult mai pragmatică decât visătoarea Emilie și nu mă atrăgea deloc. Nu spun că era urâtă, era subțirică, șatenă, numai că eu nu mă puteam îndrăgosti de ea.

— Și? întrebă Vona aplecându-se spre mine când am făcut o pauză.

— S-au făcut presiuni asupra mea până am cedat.

— Adică erai dispus să te căsătorești cu Alma? (Își ridică ochii spre cer și-și făcu cruce.)

— Ne-am logodit, i-am răspuns aprobând din cap. Emilie și Alma au început imediat pregătirile pentru o nuntă dublă. Ludwig, fratele meu, și cu mine urma să mergem cu cele două surori în fața altarului într-o zi din iulie 1926. Cu puțin înainte de ziua asta fatidică, în orășelul nostru din Pomerania a sosit un grup de turiști care stăteau la hotelul soților Brix de pe malul mării. Am aflat că printre ei era un mare pianist. Dornic să-l cunosc pe Marcu, m-am plimbat zi și noapte pe lângă hotel. Și, într-o după-amiază, când eram pe plajă, a răsărit ca din neant în fața mea. Da, ne știm de aproape zece ani – am spus eu, când am observat uimirea lui Vona. Și când mi-a propus să-l însoțesc în călătoriile lui, promițându-mi în același timp că mă va ajuta să devin un pianist de renume mondial, m-am grăbit să-mi fac bagajele. Se-nțelege că nu puteam să-mi iau rămas-bun. Nici de la tatăl meu, nici de la servitoare, ca să nu mai vorbesc de Alma, Emilie și Ludwig. Când m-am întâlnit cu mireasa mea, n-a observat nimic. Nu vorbea decât despre lucruri practice, despre rochia de mireasă, schimbările care trebuiau făcute în casă după nuntă și toate celelalte. Cu Emilie lucrurile au stat altfel. Nu știu dacă o presimțire a făcut-o să mă caute, faptul că știa cât de nehotărât eram să fac pasul acela, sau dacă pur și simplu voia să fie aproape de mine. A venit la locul meu preferat, pe malul râului, la umbra sălcilor și arinilor, ca să se justifice și să mă asigure că, în ciuda nunții iminente

cu Ludwig, mă iubea. Şi, când a dat să plece, s-a întâmplat. S-a culcat cu mine, plângând, disperată, inconştientă, pentru ca apoi să se arunce pe bicicletă şi să fugă îngrozită. Iar eu, uimit, tremurând, perplex, m-am dus clătinându-mă la râu şi mi-am spălat coapsele de sângele lui Emilie.

— Simt urgentă nevoie de încă o cafea, spuse Vona, făcând semn chelnerului.

— Emilie trebuie să fi respirat uşurată, am continuat eu, când am şters-o înainte de nunta dublă, frământat de remuşcări şi regrete. Pe toţi ceilalţi mi i-am făcut duşmani. Am fost exclus din familie. Nimeni n-a răspuns la scrisorile mele, în afară de Mathilde, servitoarea noastră. Acasă devenisem un nimeni, mi-a scris ea, un simplu nume care nu mai putea fi rostit.

— Hm, făcu Vona, terminându-şi cafeaua, şi ai plecat în turnee cu Marcu?

— Da. Am umblat din oraş în oraş, iar când a fost chemat la Roma, ne-am instalat undeva pe colina Aventino. Preda la Conservator, unde avea o clasă de tineri pianişti din toate colţurile Europei. Era prea ocupat ca să-mi dea şi mie lecţii. Promisiunea că voi deveni un pianist de renume mondial s-a dovedit vorbă goală. De ce avea nevoie de prezenţa mea a rămas un secret pe care nu l-a dezvăluit niciodată. Prea mult folos nu trăgea din compania mea. Nu-mi cerea decât să fiu lângă el.

— Ca să nu rămână singur, zise Vona. Nouă, orientalilor, ne e teamă de singurătate.

— Aşa e. Marcu, de pildă, avea oroare de singurătatea la care îl condamna somnul. La fel cum se-ntâmplă cu copiii care nu adorm decât cu lampa aprinsă, stăruia să mă aibă lângă el, să-mi audă respiraţia. N-aveam voie să închid uşa dinspre camera lui decât atunci când se lumina de ziuă, iar ameninţarea somnului se îndepărta.

— Şi? mă întrebă Vona învârtindu-şi pălăria în mână. Ai suportat să stai lângă fanfaronul ăsta care nu şi-a respectat promisiunea de a face un pianist din dumneata? Lucru de alfel perfect logic, Marcu nu recunoaşte niciodată meritele artistice ale altora.

— Nu, i-am răspuns, în ianuarie 1930, când eram la Berlin, dându-mi seama că de bunăvoie nu-mi va da drumul, am plecat pe furiș și am început să-mi câștig pâinea cântând la pian prin cârciumi. Mi-a mers destul de bine, până când Hitler a fost numit cancelar al Reichului, iar trupele SA l-au săltat noaptea pe prietenul meu Otto Lemke (noaptea eu cântam la pian, altminteri aș fi avut aceeași soartă). În aprilie 1933 l-au împușcat pe Otto, chipurile pe când încerca să evadeze. El fusese boxer și era comunist, membru al Frontului Roșu. Înainte de 1933, îi zdrobise țeasta unuia din SA, într-o luptă de stradă. Prin urmare, mă aveau și pe mine în vizor. Fiind prieten bun cu Lemke, bănuiau că aș fi și eu comunist. Mi-era clar că se vor întoarce să mă înhațe, așa că a doua zi dimineața m-am mutat. Cântam în baruri de noapte, în cabareturi, într-un restaurant dichisit, în fine, mă descurcam. În ciuda temerilor și a dificultăților, nu mă gândisem niciodată să plec în străinătate. Asta până când unul din SA mi-a strivit degetele cu cizmele lui ghintuite, din sadism și drept pedeapsă pentru că era un local evreiesc cel în care cântam, lucru de care, între noi fie vorba, habar n-aveam. Crezând că se vor vindeca de la sine, nu mi-am pus degetele în atele sau în ghips. O greșeală cu urmări catastrofale. Nu mai aveam cum să-mi câștig pâinea, eram falit, eram terminat. Iar în septembrie am citit pe niște afișe că Victor Marcu dădea un concert cu filarmonica. La prânz, m-am postat la ieșirea din spate, întrebându-mă dacă o să mă recunoască. Și dacă mă iertase pentru că în urmă cu patru ani fugisem fără să-i spun o vorbă. Îndoielile mele s-au dovedit neîntemeiate, slavă Domnului. Când m-a văzut, a fost entuziasmat și m-a strâns la piept. Dar entuziasmul i-a fost umbrit de insistența cu care l-am rugat să mă ajute. La început a ezitat să mă ia cu el și să mă scoată din Germania lui Hitler. Până la urmă însă, m-a poftit în automobil și, cu zece kilometri înainte de granița cu Austria, am coborât și m-am ascuns în portbagaj.

Sâmburi inocenți și cântecul cutremurător al plăcerii

Salvatorul meu avea o mulțime de noi îndatoriri. Grație relațiilor cu regina-mamă, devenise consilierul lui Carol al II-lea și avea intrare liberă la palat.

La mesele pe care le dădea, vorbea despre deciziile grele care-i răpeau suveranului somnul și necesitau un sfat înțelept. Iar el, ca bun cunoscător al Europei, se pricepea la politica externă. Din păcate, n-avea voie să divulge mai multe diplomaților, politicienilor și gazetarilor care-i sorbeau cu evlavie cuvintele. E de la sine înțeles, spunea el cu regret adunării, că trebuie să respecte secretul profesional, mai cu seamă când e vorba de chestiuni de care atârnă soarta țării.

În rest, povestea fără înconjur despre partidele de rummy de la Curte, stropite cu șampanie și coniac, coniacul fin al casei Château Paulet și șampania Lanson, *goût américain*. Carol era ponegrit pe nedrept. Pe rege îl îngrijora profund soarta țării, care risca să fie măcinată între pietrele de moară ale intereselor marilor puteri. Nici vorbă să fie un caracter slab, nepăsător față de metehnele statului și sărăcia din țară. Presupusa poftă de bani a lui Carol era o pură invenție a serviciilor secrete străine, pentru a îndepărta poporul de rege. Iar cine răspândea cele mai cumplite răutăți (că regele suferă de priapism, e sclavul orb al Lupeascăi, cea care ține de fapt frâiele puterii) nu urmărea nici mai mult, nici mai puțin decât să submineze autoritatea statului. Da, o cunoscuse pe Elena Lupescu, o femeie modestă și tăcută, plină de tact și agreabilă, care nu se amesteca în chestiunile politice ale lui Carol. Sigur, nu mai era la prima tinerețe, dar arăta superb, cu un păr roșcat natural și o piele albă ca magnolia.

— Nu s-a operat ca să-și subțieze picioarele? vru să știe un gazetar plin de coșuri.

La care Marcu răspunse caustic, spre amuzamentul tuturor:

— Prietene dragă, dacă e cineva care trebuie să se opereze de urgență, acela ești dumneata, și anume la față.

— Eu vin dintr-o țară neutră, și nu sunt în măsură să-mi dau cu părerea, spuse cu prudență elvețiană un distins domn din Geneva, consul la București, un bărbat solid, cu ceafă de taur. Totuși, această legătură mi se pare nepotrivită. Carol al II-lea, de cea mai nobilă origine, și femeia asta din ghetoul Iașului. Bunicul Elenei a fost rabin în Basarabia, taică-său vindea bijuterii. Și asta într-o țară unde există o atât de mare ură împotriva evreilor! Nu, după părerea mea, Carol de Hohenzollern-Sigmaringen n-a fost înțelept în alegerea iubitei.

— Și eu care-mi închipuiam că elvețienii sunt republicani, spuse amfitrionul ironic, declanșând hohote de râs. În privința antipatiei noastre față de evrei, aveți fără îndoială dreptate, continuă Marcu împăciuitor când consulului i se urcase vizibil sângele la cap. Eu unul înțeleg această aversiune, la câți evrei sunt la mia de locuitori. Din păcate însă, ea e canalizată tot mai mult spre persoane care sunt de origine israelită, fără să fie evrei adevărați. Un evreu adevărat este lacom, zgârcit, viclean, o ființă superficială și perfidă. În viața mea n-am avut de-a face cu un jidan mai scârbos decât fostul meu impresar Giurgiucă, care n-are nici un strop de sânge evreiesc în vine.

De la evrei s-a ajuns la biologie, de la biologie la cel de-al Treilea Reich, iar lumea voia să știe dacă Marcu îl întâlnise personal pe Adolf Hitler. M-am cutremurat când a dat afirmativ din cap și a pretins fără jenă că, invitat la masă la mareșalul Reichului, îl văzuse pe Hitler de aproape. Un bărbat lipsit de farmec, tern și crispat – asta fusese prima lui impresie despre Hitler, până a observat în ochii albaștri de oțel o hotărâre supraomenească. Acești ochi erau adevărate lame de bisturiu. Consulul obiectă, întrebând dacă nu cumva ochii lui Hitler erau căprui. Salvatorul meu nu se lăsă redus la tăcere de un elvețian! La naștere, da, la naștere, da, răspunse el, până la accidentul din război – se știa că la atacul cu gaze toxice, Hitler aproape orbise. Și, ca să nu fie prins cu minciuna, preferă să aducă vorba despre Iosif Vissarionovici Stalin, care, în comparație cu Hitler, era un bleg și un papă-lapte.

Dacă te luai după Marcu, se afla în corespondență cu membrii guvernului Reichului și cu președintele Franței; zbura în misiune secretă la Bosfor ca să obțină o înțelegere cu bulgarii; îi sfătuia pe nemți să încheie pace cu francezii și britanicii; avea mandatul lui Carol să creeze un imperiu; petrecuse două zile la Adrianopol, unde se trăgeau toate sforile. Din toate acestea, adevărată era doar o parte infimă, pe care, într-un acces de grandomanie, o hiperboliza cu atât mai mult, cu cât își simțea orgoliul lezat. Încercând din răsputeri să șteargă cu buretele turneul eșuat, despre care ajunseseră zvonuri și la București, voia să treacă drept omul de încredere al lui Carol al II-lea.

Știa că trebuia să fie mai reținut, dacă nu voia ca balivernele lui să-l arunce în dizgrație la palat. După dejun, intrând în fumoar, le mărturisi oaspeților că influența lui asupra lui Carol nu era prea importantă. Trecerea aceasta la o profundă modestie nu stârni decât nedumerire. Ambasadorii, parlamentarii și gazetarii o priviră chiar ca pe o dovadă a rolului deosebit pe care-l juca în cercul consilierilor lui Carol. Nimeni nu observa comicul din spatele acestei fandări cu care voia să-și ia măsuri de precauție. Iar dacă grandomania lui Marcu mi se păruse penibilă, efortul de a rămâne sincer mă înduioșa. Era ceva seducător de infantil la acest om, care răzbea până în miezul vanității lui.

Mergea la Curte, călătorea, dădea dineuri și era invitat la alții. Dimineața primea o dactilografă căreia îi dicta note și scrisori. Și, când fiica lui se plângea că nu era niciodată acasă, se înfuria. Îi atrăgea atenția că nu mai e copil și o îndemna să-și bage mințile în cap. El își tocea pingelele ca să salveze Europa de război, iar ea nu știa decât să se smiorcăie și să se lamenteze. Doar mă avea pe mine, dacă voia să meargă la cinema sau la Grădina Botanică. Muncind atâta în slujba țării, n-avea când s-o mai ducă la culcare. Nu era suficient de matură ca să înțeleagă toate astea?

Ea se abținea să-l contrazică, și chiar a salutat cu entuziasm coloana oficială a lui Carol al II-lea, când s-a întâmplat să treacă odată pe lângă noi. Era tare mândră de tatăl ei. Agățându-se de

mine, încerca să se consoleze de indiferența lui. Când hoinăream pe cheiul Dâmboviței în bătaia vântului sau, la umbra copacilor, spre Hala Centrală, mă lua fără sfială de mână. Iar când treceam pe lângă vreo pereche de îndrăgostiți, mă cerceta cu coada ochiului, ca și cum ar fi vrut să ne compare cu tinerii logodnici.

Odată cu arșița care a cuprins câmpia valahă și a transformat Capitala într-un cazan încins, Titi ne ducea la piscina Lido cu valuri artificiale, unde eu fumam și beam cafea pe terasă, iar Virginia sărea în apă chiuind de bucurie. Când era singură în bazin, se plictisea. Ca să mă convingă să intru în apă mi-a promis în cele din urmă o zi liberă pe săptămână, iar la propunerea asta am cedat (lucru care însă a indispus-o vizibil).

Nu eram niciodată ferit de toanele Virginiei. Cu o mină sumbră a ținut să afle ce făcusem în ziua mea liberă. Am fost la marginea orașului, i-am răspuns eu evaziv. La o grădină? Da, i-am zis. De ce intram într-un restaurant fără ea, nu era mai amuzant în doi? Sau am fost cu cineva? Interogatoriul ăsta m-a scos din sărite. Treaba mea, i-am trântit-o. Eram în tramvaiul care se zdruncina cotind spre piața Sfântu Gheorghe, iar cei din jurul nostru au ciulit urechile când mi-a replicat: „Dacă te spun jandarmilor, să vezi cum îți piere obrăznicia". Călătorul de lângă mine a lăsat ziarul sportiv și m-a privit pe jumătate amenințător, pe jumătate cu reproș: „Vrei să-i spun vatmanului, fetița mea?" Pe urmă, în fața cofetăriei unde voia să mănânce baclava și cataif, m-a strâns de braț și mi-a cerut iertare spășită.

Nu era greu de ghicit de ce bănuia că mă întâlneam cu o femeie. Observase interesul Floricăi pentru mine (care lua proporții de-a dreptul penibile). Când Florica îmi aducea o cafea, îmi atingea ca din întâmplare mâna. Vărsa dinadins ceai pe cămașa mea, ca să poată freca de zor pentru a îndepărta pata (și să fie în felul ăsta aproape de mine). Urca mereu în pod, unde locuiam, bătea la ușa cămăruței mele și mă întreba dacă nu vreau să-mi lustruiască pantofii, să-mi facă patul, să-mi cârpească ciorapii sau să-mi ducă scrisorile la poștă, scrisori către logodnica mea, de pildă (și se întorcea la parter ușurată când îi spuneam că nu eram logodit).

Florica avea douăzeci de ani și era de la Dunăre, din Giurgiu. Avea bărbia rotundă, o privire gravă și temătoare, era zveltă și voinică. Iar când se ocupa, tăcută și modestă, de treburile casei, era și mai atrăgătoare, lucru de care mi-am dat seama abia când a început să-mi facă curte, cu un amestec de îndrăzneală și smerenie, încăpățânare și timiditate. Nu se mai îndoia de rolul meu aparte în familie. Mă bucuram de încrederea fiicei stăpânului, care mă trata vizibil mai bine decât în urmă cu șase luni. Pe de altă parte, fără să fiu un simplu servitor, nu făceam parte din înalta societate, ceea ce o încuraja să încerce să-mi intre în grații.

N-aveam de gând să fac jocul Floricăi. Când intra la mine în cameră, o dădeam afară bombănind. Când citeam și îmi dădea târcoale ștergând praful de fotoliul în care stăteam, o rugam pe un ton aspru să nu mai fluiere. Îmi venea totuși din ce în ce mai greu s-o tratez cu răceală și indiferență. Îmi ridicam ochii din carte sau din ziar ca s-o privesc pe furiș și mă surprindeam închipuindu-mi plin de dorință că-i scot una câte una hainele simple și curate până rămâne goală pușcă, îmi apăs gura pe buzele ei feciorelnice, mă joc cu sfârcurile ei cafenii și o întind pe covorul persan unde mă cuprinde cu coapsele ei fine și puternice. Florica își dădea seama când o priveam și se retrăgea speriată, fără să știe ce se petrecea în mine. Nu voia deloc să mă necăjească. Rămânea în pragul holului și se mai întorcea o dată spre mine, rușinată și ispititoare, vizibil excitată.

Florica avea liber opt ore pe săptămână, de după-amiaza până noaptea târziu (și o dată pe lună putea pleca pentru două zile la mama ei). La sfârșitul lui iunie, când a venit la mine în cameră să curețe streașina, a deschis fereastra și s-a suit pe scăriță, iar eu am întrebat-o dacă nu voia să meargă cu mine la dans. Mi-a zis „da" cu un glas tremurat, a luat scărița fără să-și fi terminat treaba și a fugit din cameră.

Prudența m-a îndemnat să plec încă de la prânz și s-o las să ia singură tramvaiul până la Șosea, unde se afla restaurantul Flora. Cât pe ce să n-o recunosc pe Florica, îmbrăcată într-o rochie vaporoasă până la genunchi, în carouri pastel și cu o

fundă prinsă de talia fină, cu șosete albe și pantofi cu cataramă. Bereta cu pană așezată pe-o parte îi dădea un aer îndrăzneț. Se machiase discret (probabil din economie), iar asta o făcea să pară și mai fragedă, și mai curată.

Când i-am dat chelnerului comanda, am evitat mâncărurile scumpe, ceea ce a făcut și ea. Am calculat repede în minte nota de plată și, obținând o sumă pe care mi-o puteam permite, am răsuflat ușurat. Nu-și închipuia că stăteam prost cu banii, sunt sigur. Din obișnuință sau din prudență, ca să nu facă vreo gafă, s-a mulțumit cu ciorbă de burtă și pui fript.

Am pus-o în încurcătură întrebând-o ce avea în pumnul pe care-l ținea strâns de când sosise la Flora.

— Nimic, nimic, a răspuns cu glas răgușit și a lăsat să-i alunece brațul cu pumnul strâns pe de spătarul scaunului, pentru ca, discret, să dea drumul obiectului.

M-am aplecat curios.

— Un sâmbure de pepene?

— Așa-i că-i o prostie, spuse ea înroșindu-se, să mă uit ore în șir la un sâmbure de pepene? Și totuși asta fac, mă uit la sâmbure și-mi închipui cum din ceva atât de mic iese un fruct greu și zemos, care are la rândul lui zeci de alți sâmburi. Așa-i că-i o prostie?

Nu știam cum s-o amuz, iar Florica se abținea să turuie în voie din decență și de teamă să nu mă plictisească sau să spună vreo prostie gogonată. Prefera să tacă decât să mă supere și, poate, să plec imediat. Teama asta care o chinuia ne făcea pe amândoi să ne simțim stânjeniți. Tăceam uitându-ne la farfuriile goale și am fost fericiți și ușurați când chelnerul a adus mâncarea. Ne uitam acum la șoseaua străjuită de plopi, pe care circulau automobile și trăsuri elegante, iar când ne aplecam asupra fripturii evitam în modul cel mai penibil privirea celuilalt.

Abia la dans mi-am învins crisparea. Am prins-o cu mâna dreaptă de umăr, un umăr tulburător de fragil și de gingaș, ea m-a luat ușor de braț, de parcă m-ar fi atins un fluture. La început era țeapănă, degetele ei umede de transpirație alunecau printre degetele mele, mă ținea la distanță, opunând rezistență

mâinii cu care-i apăsam umărul. Abia la al treilea dans s-a dezmorțit și a început să se miște firesc. M-a lăsat s-o trag spre mine și, strâns îmbrățișați, piept la piept, ne-am învârtit în ritm de tango în aerul albastru încărcat de umbre al amurgului. Chipul Floricăi se aprinsese. Și-a dat capul pe spate și a privit înfiorată cerul nopții acoperit de văluri vaporoase.

În timpul nopții, pe la zece sau unsprezece, când dansam lângă zidul care dădea spre șosea, iar Florica își lipea plină de dorință și fără sfială sânii de cămașa mea, mi-a atras atenția un automobil decapotabil care mergea foarte încet. De la distanță, mustața, nasul borcănat și gropița din bărbie ale șoferului îmi aminteau de Titi. Iar șoferul se uita insitent la noi, până când a apărut o trăsură în fața automobilului.

Nefiind sigur de ce văzusem, am preferat să nu-i spun nimic Floricăi, dar ea și-a dat imediat seama că eram neliniștit. M-a întrebat cu glas tremurat dacă vreau să plecăm acasă. Am încuviințat ușurat, am plătit nota și mi-am luat pălăria de pe masă. Nervos că nu mă urma spre ieșire, m-am întors și am văzut că, disperată, căuta ceva pe jos.

Într-adevăr, Titi fusese la Flora, trimis de Virginia, care voia neapărat să știe unde și cum îmi petreceam timpul liber. Când am ajuns acasă în noaptea aceea, a intrat furioasă în camera mea de la mansardă. A țâșnit de pe marginea patului, s-a aruncat asupra mea, m-a mușcat de brațe, m-a zgâriat pe față. Eram prea uluit ca să mă apăr. Abia când am simțit gustul sângelui am luat-o de umeri și am aruncat-o pe pat. Și-a strâns genunchii, și-a ascuns fața în plapumă și a izbucnit în hohote de plâns. A trebuit să promit că am să mă țin departe de Florica. A trebuit să promit că am să mă port urât cu ea și n-am s-o mai scot niciodată la dans. Altminteri, mi-a șuierat Virginia printre dinți, avea să-l pună pe tatăl ei s-o trimită la dracu' pe Florica, o amenințare cât se poate de serioasă.

În zilele următoare am tratat-o cu sarcasm și răceală pe servitoarea care venea să-mi aducă o cană cu ceai ori sandviciuri cu miere. Îmi punea flori pe prag, o batistă pe care o brodase cu inițialele mele, trabucuri, o potcoavă, covrigi, și nu se lăsa

intimidată de purtarea mea. Până într-o dimineață când a urcat în pod și am tras-o repede în camera mea. I-am poruncit să mă lase în pace, seara noastră la dans nu avea să se mai repete. Dând hotărâtă din cap și cu un licăr umed în ochi, mi-a răspuns:

— Da, știu. Când n-am mai găsit sâmburele de pepene mi-am dat seama că n-are să iasă nimic.

De vină pentru gelozia mistuitoare a Virginiei nu eram numai Florica și cu mine. Suferea și din pricina legăturilor amoroase ale tatălui, iar asta cu atât mai mult, cu cât el nu-i dădea atenție. Până atunci nu știuse nimic despre femeile din viața lui și trăia cu convingerea puerilă că el nu iubea o altă ființă feminină în afară de ea. Închipuirea asta s-a năruit ca un castel de cărți de joc când el a încetat să-și ascundă aventurile. Aducea mereu alte femei acasă, care dansau, jucau rummy, table, belotă sau whist cu consilierul regal și beau din șampania Lanson, preferata lui Carol al II-lea. Chicotind și sughițând, lascive și excitate, sorbeau cuvintele amfitrionului și abia așteptau să se lase duse noaptea târziu în dormitorul lui, de unde se auzeau gemete și strigăte de plăcere care răzbeau până la urechile mele, în mansardă. În nopțile acelea trebuia să-mi iau gândul de la somn, ascultam cum scârțâiau arcurile patului, cum se izbea tăblia de perete, și, din plăcere și necesitate, îmi frecam sexul.

Femeile astea, blonde sau brune, obraznice sau timide, rubiconde sau subțirele, zăceau dimineața pe terasă mahmure, amorțite, cu părul vâlvoi, moarte de oboseală. Beau cafea ca să-și revină, înfulecau cu poftă caviar, brânză și ouă (sau dădeau scârbite farfuria la o parte) și, cu un amestec de curiozitate și amabilitate, îi spuneau fiicei că e „încântătoare", „gingașă", „fermecătoare". Fie că erau sincere și cu suflet bun, fie că erau la fel de false ca genele lor, toate amantele tatălui se loveau ca de-un zid de fata care le privea cu dușmănie.

Purtarea asta care dovedea dragostea disperată a Virginiei îl înveselea pe tată. Nici una dintre iubite nu trebuia să-și închipuie că ar fi avut de gând să se însoare cu ea (rolul de mamă vitregă nici nu intra în discuție). Tuturor femeilor care se

postau cu un geamantan în faţa casei, ca să prindă rădăcini în dormitorul lui, sau trimiteau scrisorele cu semne de amor (şuviţe de păr, crenguţe de migdal, poze) le dădea urgent papucii. Cu atât mai surprinzător a fost că n-a vrut să-şi petreacă vacanţa fără Maryse, ultima lui cucerire (şi soprană la operă).

Planturoasă, cu braţe şi coapse durdulii, Maryse s-a trântit în automobil pe locul unde obişnuiam să stau eu şi a început să cânte. Cântând, şi-a aşezat cutiile cu pălării, geamantanele şi umbrela de soare peste pieptul ei impresionant. Iar când Fordul a părăsit curtea şi a dispărut în arşiţa amiezii, din depărtare se auzeau trilurile Marysei, ca un colţ de batistă care flutură nevăzut.

Eu am ajuns noaptea cu trenul la Sinaia, iar Titi m-a luat de la gară. De obicei nu era prea sociabil, şi când eram singur cu el nu scotea o vorbă. În noaptea aceea însă a fost altfel. S-a plâns amarnic că tot drumul de patru ore de la Bucureşti până la munte Maryse asta a cântat întruna şi n-a tăcut decât când au ajuns în faţa vilei, la marginea Sinaiei. Aproape asurzit, a ratat un viraj, lucru care nu i se întâmplase în toată viaţa lui de şofer.

Şi Virginia era într-o dispoziţie deplorabilă. Mă aştepta pe aleea pietruită din faţa casei, o vilă impunătoare şi elegantă aflată în proprietatea statului, cu galerii de lemn, un turn şi două bovindouri, împrejmuită de o grădină mare cât un parc. Era foarte supărată că, în loc să fie la Balcic printre delfini şi chiparoşi, era la munte. Sigur, înţelegea că, în calitate de consilier al lui Carol al II-lea, care era în acele săptămâni în palatul de la Sinaia, tatăl ei trebuia să fie prin apropiere. Ce nu înţelegea şi nu voia să înţeleagă în ruptul capului era hotărârea lui de a-şi petrece vacanţa cu o femeie.

La ora unsprezece, când m-am băgat în patul pufos ca un nor, aerul proaspăt de munte m-a cufundat într-un somn profund, cu toată gălăgia gramofonului care duduia şi a jocului de biliard din salon. În toiul nopţii, m-a trezit o voce. M-am sculat în capul oaselor buimac. În grădină era linişte, nu se auzeau decât greierii şi paşii unui animal. Când să mă culc la loc

aproape liniștit, din camera alăturată s-a auzit un cântec sălbatic care mi-a dat fiori.

Cânta Maryse. Cânta în focul iubirii, se avânta dezlănțuită în cele mai amețitoare tonalități stridente, exultând până la cer. Țipete ascuțite și gâlgâieli vulcanice din adâncuri se amestecau în cântecul acesta cutremurător al plăcerii. Un asemenea tărăboi trebuia s-o trezească până și pe Virginia, care de obicei dormea buștean.

Bănuiesc că asta l-a făcut pe Marcu să-i pună iubitei mâna la gură. Sau să ia o pernă și să i-o îndese în gâtlej. Cântecul Marysei a încetat brusc, iar din dormitorul de alături auzeam cu îngrijorare sunetele cuiva care se sufocă.

În noaptea următoare, cu puțin înainte să mă culc, Marcu mi-a cerut s-o iau pe Virginia într-o mică excursie nocturnă (în automobilul decapotabil, cu Titi la volan). Voia să rămână singur cu Marysa lui, căreia nu-i putea închide gura la nesfârșit, ceea ce sporea efortul și scădea plăcerea. Da, soprana lui care-ți lua ochii nu se dezlănțuia numai la masă, mi-a mărturisit Marcu bătându-mă pe umăr. Era un crater al pasiunii. Și fetița lui nu trebuia să vadă abisul ăsta clocotitor.

Virginia a fost încântată de propunerea mea. Iar Titi, care stătea țeapăn în automobil, a pornit imediat motorul. Am mers încet pe drumul pietruit către munții care se zăreau la orizont în ultimele raze ale zilei, împăduriți, misterios de tăcuți, cu stânci și vârfuri ascuțite. Dinspre vila elegantă care se cufunda în peisaj se auzea un tremolo îndepărtat.

— Ce-i asta? întrebă Virginia și se așeză mai bine pe banchetă, cu urechile ciulite.

Ca să-i distrag atenția, m-am lansat într-un răspuns care nu știam sigur dacă mă va duce la o poveste:

— Nu poate să fie decât cașalotul de aur. E cântecul lui de moarte.

— Un cașalot de aur în munți? Îți bați joc de mine.

Mă privea mușcându-și neîncrezătoare buzele, hotărâtă să nu se lase până nu primea răspunsul potrivit.

— Nu, în Dunăre, i-am spus eu prefăcându-mă jignit. Doar e un cântec îndepărtat, nu? Ajunge de la Dunăre până-n Carpați.

— Până-n Carpați? exclamă ea mai curând visătoare decât sceptică, îndoi genunchii și mă luă de braț, semn că trebuia să-mi încep povestea.

Povestea caşalotului de aur

„Se zice că avea o mie de ani şi a trăit la început în mările Nordului. Legenda spune că şi-a părăsit ținutul natal când soața lui a ajuns în plasele pescarilor. Când au prins-o, caşaloata a început să cânte un cântec la auzul căruia pescarii înspăimântați şi-au astupat urechile cu vată.

Auzind strigătul de jale al soției, caşalotul a pornit s-o salveze. Coada lui vânjoasă care biciuia apa putea sfărâma bărcile pescarilor într-o clipită. A urmat cântecul care se pierdea în depărtare şi dâra de sânge din apă – în caşaloată se înfipseseră sulițe şi topoare. A ajuns în port abia noaptea târziu. De jur împrejurul muntelui de carne albastră, fosforescentă mişunau sute de omuleți care hăcuiau cadavrul.

Plângând, caşalotul s-a întors în largul mării care se întindea netedă până la orizont. O zguduia cu loviturile cozii lui, de parcă un vânt năprasnic ar fi pus în mişcare valuri uriaşe. Se rostogoleau vuind, iar când se izbeau de țărm aveau zece metri înălțime. I-au înghițit fără milă pe omuleții care încercau să fugă din calea lor, au sfărâmat casele şi bărcile pescarilor, au năvălit cu furie în țara adormită. Şi au luat cadavrul ciopârțit al caşaloatei înapoi spre întinderea nesfârşită de apă, scufundându-l în adâncul mării.

Iar caşalotul a pornit spre alte zări. A înotat până la Atlantic, un loc mai sigur decât mica lui mare de-acasă. N-a întâlnit aproape niciodată oameni. Când mai vedea noaptea câte-un vapor cu aburi care își urma liniştit cursul, cu luminile lui ispititoare şi învăluit în muzica orchestrei, caşalotul se scufunda la zece mii de metri adâncime, până la grotele şerpilor de mare

și ale hidrelor uriașe, care nu-i puteau face nici un rău. Le orbea ca soarele de care se ascunseseră în adâncuri.

Pe cașalot nu-l vedeai niciodată. Marinarii pomeneau despre o rază aurie sau o lumină fantomatică în ocean. La aterizarea unui balon în Olanda, navigatorul a anunțat că zărise o cupolă de aur în apă; credea că e Atlantida. Abia radarul unui submarin german a descoperit cașalotul auriu, bănuit a fi o navă de război inamică. Atacat de torpilele lansate de pe submarin care vâjâiau în jurul lui, cașalotul s-a aruncat asupra monstrului de oțel și l-a izbit atât de tare cu coada, încât motoarele au cedat, iar submarinul, găurit și turtit, s-a prăbușit pe fundul mării (iar Statul Major s-a speriat de presupusa forță militară a flotei britanice).

Abia după ce-a scufundat submarinul german și-a dat seama cașalotul de aur cât îmbătrânise. Cu dureri de oase, fără vlagă și fără vreun scop, s-a lăsat dus de valuri. Așa se face că din Oceanul Atlantic, rece și bătut de vânturi aspre, s-a trezit într-o mare caldă și galbenă ca lămâia. În soarele Mediteranei care-i lumina ca o văpaie trupul, strălucea alb asemenea unui diamant de câteva tone. La Tripoli se vorbea despre o corabie de pirați a cărei pradă de nestemate, aur și argint lucea de pe fundul Mediteranei. În insulele grecești se credea că ieșise la iveală o comoară din vremea cruciadelor. La Palermo lumea cădea în genunchi și se ruga. Iar papa i-a convocat pe experți ca să afle dacă această apariție putea aduce foloase lumești.

Cașalotul s-a lăsat însă dus de valuri, epuizat și aproape orb. Într-o noapte a ajuns în Bosfor, și strâmtoarea a fost inundată de-o lumină galbenă, de parcă Hagia Sofia s-ar fi înecat în apele ei. A ajuns și la Balcic, întâmpinat de jocul delfinilor. De pe stânci, Aise a vorbit cu cașalotul (ea era primul om care înțelegea limba lui), și el și-a povestit viața lungă de-o mie de ani. Iar când a terminat, s-a simți în sfârșit împăcat și pregătit să moară.

Zece zile s-a odihnit în golful cu valuri line și albastre. Aurul lui care strălucea în lumina soarelui a copt porumbul înainte de vreme, iar măslinele și strugurii au căpătat un gust cum nu

se mai pomenise. Iar când și-a luat rămas-bun, lovind cu coada, a umplut bărcile pescarilor cu pește (nu avuseseră niciodată atâta noroc la pescuit), ca să-și arate recunoștința față de Balcic.

Voia să moară în ținutul lui, ca să-și găsească odihna veșnică în locul unde apa legăna trupul soției sale. A înotat spre nord și curând a dat de țărmul care-l împiedica să ajungă acasă. Caşalotul auriu n-a avut mai mult noroc nici când a încercat să se îndrepte spre est. Nu cunoștea această parte a lumii, și din păcate o întrebase zadarnic pe Aise dacă marea se continuă la nord (Aise nu părăsise în viața ei Balcicul și îi spusese că marea se-ntinde până la capătul lumii plate, unde se varsă în ea o cascadă ce curge din cer).

Prea slăbit pentru a se întoarce pe drumul lung și anevoios până-n Atlantic, caşalotul a pătruns cu ultimele puteri în Delta Dunării. Bătea apa cu coada urmându-și busola lăuntrică (acum ruginită și dereglată), al cărei ac șovăielnic îi indica nordul. Cu umbre de lilieci fâlfâind negre-albăstrii deasupra lui, s-a îndepărtat tot mai mult și mai mult de mare. Valurile imense stârnite de el au măturat stâlpii de lemn ai caselor de lipoveni, care s-au prăbușit și au fost duse de ape către mare.

Când la orizont a apărut dâra roșiatică a zorilor, caşalotul a ajuns în portul Brăilei. Nave grele încărcate cu mărfuri se legănau în undele provocate de el; pe punte, marinarii se frecau la ochi. Odată cu răsăritul soarelui, trupul lui a început să strălucească, iar lumea s-a repezit în port crezând că Dunărea luase foc.

Oamenii și-au amintit de zepelinul argintiu apărut în timpul Războiului Mondial pe cerul Bucureștiului. Lumea ieșise chiuind pe străzi ca să admire vaporul zburător. Până când cartierul general al lui Mackensen a ordonat «Foc!», și zepelinul a început să scuipe bombe asupra orașului. Să fi fost iarăși un atac al nemților? La poștă, telegraful a luat-o razna, trimițând în toate părțile depeşe urgente și contradictorii. Iar la palat, la București, telefoanele se încingeau. Carol al II-lea nu era acolo. Păzit de-o duzină de agenți care-i vegheau severi cuibușorul de nebunii, își petrecuse noaptea la Elena Lupescu.

Caşalotul auriu continua să înainteze pe Dunăre în sus, ajungând la Hârşova, Silistra şi Turtucaia, neliniştindu-i şi pe bulgari. La Sofia a fost convocat ambasadorul român, la Bucureşti cel bulgar, iar acuzaţia de provocare a fost reciprocă.

Au trecut două zile bune până când fenomenul s-a dovedit a fi un caşalot. Şi nu unul oarecare, ci unul acoperit cu nişte carapace sau solzi din aur curat. Asta a încins şi mai mult disputa dintre cele două ţări vecine, dispută în care au intrat la scurt timp şi sârbii, croaţii şi ungurii, precum şi guvernele de la Viena şi Berlin, care nu voiau să rămână cu mâna goală.

Iar caşalotul auriu înota mai departe. Când Sofia şi Bucureştiul au căzut de acord să întindă o plasă uriaşă între Ruse şi Giurgiu, caşalotul a sfâşiat-o dintr-o lovitură nimicitoare de coadă. Şi când vapoarele i-au ieşit în întâmpinare, şi-a adunat toate forţele şi le-a risipit cu zgomot asurzitor, iar vapoarele s-au ciocnit unul de altul.

Reuşind să scape din această capcană, şi-a dat seama că era într-adevăr la capătul puterilor. Toată vigoarea i s-a stins, ca un foc prefăcut în jar încă pâlpâitor. Se apropia sfârşitul. Putea să-şi ia adio de la drumul de-ntoarcere acasă, spre nord. Sicriu avea să-i fie acest fluviu străin şi strămt.

Orb şi năuc, caşalotul a intrat într-un braţ al fluviului puţin adânc, aşa că zorile l-au prins eşuat pe un banc de nisip. Trupul lui ieşea pe jumătate din apă şi strălucea în lumina răsăritului de soare. Spre uşurarea Curţii şi a guvernului, s-a stins încet pe teritoriul lui Carol al II-lea, şi nici un gram din el n-a ajuns în mâna vecinilor bulgari.

Din curtea palatului de la Bucureşti au pornit în trombă zece maşini spre Dunăre. Nimeni nu putea spune în care dintre ele se afla regele, care, de fapt, tocmai decola cu avionul lui de pe aerodrom (iar tatăl tău, care se distra cu Maryse, nu apucase să-l prevină la timp pe Carol). Membrii guvernului se grăbeau să ajungă la Islaz înaintea monarhului. Şi tot bucureşteanul care avea un mijloc de transport, un Nash, un Stutz, un Mercedes-Benz, o trăsură elegantă, o birjă, o bicicletă rablagită, ba chiar şi o căruţă trasă de-o mârţoagă şchioapă, a pornit spre caşalotul

muribund: Bubi Giurgiucă şi Nicu Matei, care se sui în cârca nevesti-sii şi striga «Ce-i, căluţule? Hai la trap, dii!», Geo Halunga şi Pia Halunga, masivul consul elveţian la Bucureşti şi un reprezentant sfrijit al ambasadei Germaniei, care-şi pusese pistolul într-o curea prinsă de picior; Şlomovici, în costumul impecabil croit, şi Haralamb Vona, cu baston şi melon (primul ca să-şi sporească averea, celălalt ca să se ofere drept cal dacă cumva Marieta cădea).

Şi care cum ajungea la bancul de nisip de la Islaz se şi arunca lacom asupra caşalotului muribund. La început, doar slujitorii cei mai fideli ai lui Carol i-au smuls peştelui solzii de aur. Elena Lupescu, care bea şampanie marca Lanson cu regele pe mal, şi-a suflecat rochia neagră Chanel până la buric ca să adune comoara de aur în poală (şi a arătat întregii lumi o pereche de picioare proaspăt operate). După o oră, a venit rândul miniştrilor şi lingăilor de la Curte la smuls solzi. În scurt timp, au apărut din toate părţile sute de omuleţi care răzuiau cu cuţitele sau loveau cu topoarele carnea uriaşului peşte.

Caşalotul muribund se legăna pe bancul de nisip de parcă ar fi fost în marea din ţinutul lui natal. În faţa ochilor lui se ridica o ceaţă neagră ca apa din adâncul oceanului. Se credea acasă, în nord, zăcând lângă trupul soţiei. Iar, când i s-a apropiat sfârşitul, a început să cânte. Cântecul lui, plin de melancolie şi extaz, de bucurie, disperare şi descurajare, se înălţa din bancul de nisip până la cerul albastru ca oţelul.

Şi Carol al II-lea încremeni. Servitorii lui săriră îngroziţi de pe scări şi se târâră în patru labe la mal. Miniştrii şi curtenii se aruncară văitându-se pe jos şi îşi astupară urechile. Zadarnic. Cântecul de moarte era prea pătrunzător. I-a adus pe toţi în pragul nebuniei.

Bubi Giurgiucă a făcut spume la gură, s-a aruncat în apa râului şi s-a înecat (ferindu-se toată viaţa de apă, nu învăţase să înoate). Cu mâinile rătăcite, Nicu Matei şi-a tăiat venele, iar tot sângele lui s-a scurs lângă caşalotul muribund. Membrii guvernului şi camarila regală au sărit unii la alţii cu topoare pline de sânge. Reprezentantul ambasadei germane şi-a suflecat

pantalonii și și-a scos pistolul ascuns în centura de pe gambă. Ca să nu se ducă dracului de unul singur, a împușcat doi miniștri care tocmai se luau la trântă, iar apoi și-a făcut o gaură în frunte rotundă ca un cerc. Lovit și el de nebunie, Carol al II-lea a luat unul dintre solzii de aur ascuțiți ca o lamă și i-a răzuit amantei pielea strălucitor de albă de pe picioarele proaspăt operate. Până când un servitor surdomut a luat o sticlă de șampanie și l-a izbit pe rege în creștet (grație acestui servitor surdomut Carol și Elena au scăpat cu viață).

Cu viață au scăpat și Haralamb Vona, căruia cântecul cașalotului i-a oblojit inima rănită, și Marieta, pe care a dus-o în cârcă până la București (lovindu-l cu pantofiorii de lac, Marieta îl îndemna pe căluț să se grăbească). Cu viață a scăpat și Șlomovici, al cărui înger păzitor, care-l salvase de două pogromuri în copilărie, la Odessa, l-a însoțit și de data asta. În fine, cu viață a scăpat și consulul elvețian, care n-avea ureche muzicală și-i asigura pe oamenii care se jupuiau de vii în jurul lui că provenea dintr-o țară absolut neutră, nu însă înainte de a se îngreuna cu o sută de kilograme, burdușindu-și buzunarele cu solzii de aur fără stăpân risipiți pe malul apei.

Iar când cașalotul și-a dat ultima suflare, trupul lui s-a evaporat de pe bancul de nisip din Islaz. În câteva clipe s-a topit în aer și a urcat la cer sub forma unui nor, un nor strălucind pe cerul de oțel. Un vânt iscat din senin a împins norul, care semăna cu un cașalot, cu toată viteza spre nord.

Din cașalot a mai rămas doar cântecul de moarte, care se înălța din Islaz până-n Carpați, unde, izbindu-se de munți, s-a spart în zeci de mii de fărâme care răsună și azi ca un ecou tremurător."

De la Saul prigonitorul la Pavel apostolul

Cu timpul, Maryse devenise prea obositoare pentru Marcu, așa că a schimbat-o cu alte femei, mult mai slabe și ceva mai tăcute. Iar o dată la trei săptămâni își impunea o cură de castitate. I se părea că-și descoperise o iritație pe burtă, că degetele

de la picioare erau reci sau amorțite, iar noaptea suferea de o tuse înecăciasă. Era convins că avea de-a face cu primele simptome ale unei boli venerice de care avea să moară în chinuri. A trimis după medicul personal al lui Carol al II-lea, partenerul de bridge preferat de la palat, și s-a supus ascultător tratamentului cu lipitori, de care avusese parte și suveranul, el însuși îngrozit de bolile venerice. În loc să-și rupă pingelele dansând cu doamnele, să dea pe gât șampanie și coniac din cele mai fine, Marcu se ducea la baia de aburi și căuta să scape de boală în miasme de vapori sulfuroși.

Era decembrie când Carol al II-lea s-a lepădat de consilierul lui. Suveranul urmărea, chipurile, să schimbe cursul relațiilor cu Germania și se răfuise cu omul său de încredere, care îl îndemna la prudență în fața ademenirilor lui Hitler. La un dejun, Marcu a pretins că demiterea lui fusese provocată de o intrigă, iar Carol al II-lea era prea suspicios ca să nu plece urechea la calomnii.

Timp de-o săptămână s-a cufundat în apatie și melancolie, iar când și-a revenit, suveranul nu mai prețuia nici cât o ceapă degerată. Carol al II-lea nu merita un consilier de calibrul lui!

— Domnul Popescu, începu Marcu la masa de prânz (și toată lumea știa la cine se referea de fapt), are un caracter infect. E obsedat de putere, putred și stricat. Vă asigur că n-am cunoscut în viața mea un om care să-l întreacă în ticăloșie! Și unde mai pui că domnul Popescu, conchise el, este un taur priapic, din cauza durerilor nu se mai poate controla și ia hotărârile orbește.

Virginia îmi dădu un cot.

— Vreau să știu și eu odată, îmi șuieră la ureche, ce-i aia să fii priapic!

Am zăbovit cu mestecatul și înghițitul, până când mi-a venit ideea salvatoare. Cu buzele cât mai deschise, am arătat spre cerul gurii.

— Dezvoltare anormală a măselei de minte, i-am șoptit, care provoacă dureri înfiorătoare. Și, mai rea decât puroiul urât mirositor și durerile cumplite, e creșterea minții, și deci a

inteligenței, provocată de măseaua umflată. Bolnavul devine brusc conștient de slăbiciunea propriei minți, de prostia omenească de care e pretutindeni înconjurat, de abisul pestilențial al stupidității. În cele din urmă e răpus de deznădejdea pe care o aduce cu sine prea multă inteligență.

Tulburată, fără să știe dacă să-mi dea sau nu crezare, Virginia a început să-și inspecteze gingiile cu degetul.

Într-o zi de februarie 1937, Marcu și-a amintit brusc de destinul meu vitreg de pianist și a hotărât că era momentul să-l schimbe. Se plictisea neavând nimic de făcut, iar procesul cu Giurgiucă nu înainta. M-a anunțat că în sfârșit avea timp să facă din mine un pianist de renume mondial și să mă pregătească să devin urmașul lui. În privința degetelor mele era convins că putea găsi un specialist care să mi le „pună la loc". Uimit de această întorsătură a lucrurilor, n-am fost în stare să mă împotrivesc. Într-adevăr, ce avea el de gând suna prea tentant și tulburător. Fără să mai stau pe gânduri, m-am suit cu salvatorul meu în automobil și, în câteva clipe, ne aflam deja lângă Cișmigiu, la clinica doctorului Perlea, cunoscut specialist ortoped.

Clipind din ochii miopi, Perlea se uită la cele trei degete ale mele. Avea o față de cârtiță, ascuțită și suptă, iar coama de păr bogat îi atârna peste frunte.

— *Kaputt*, spuse el în germană cu o voce care trăda iritare și indispoziție.

Era unul dintre acei doctori care se simțeau jigniți dacă erau consultați într-o chestiune care atingea limitele medicinei.

— *Kaputt*, repetă el enervant și, pentru a-și dovedi cunoștințele de germană, trecu de la *kaputt* la *bankrott. Bankrott total*, spuse el pufnind. *Schlimm?* mai voi să afle de la mine în timp ce-mi trăgea și-mi smucea degetele, iar eu tresăream în scaunul lui de lemn.

Nici să n-audă de *kaputt* și *bankrott total* salvatorul meu, care începu să-l prelucreze pe doctorul Perlea. Îi vorbi de faima de care avea să se umple (domnul Perlea) dacă, prin vindecarea degetelor mele, mi-ar fi netezit drumul spre o carieră internațională. Îi mai vorbi de rușinea de care avea să se acopere dacă

nu va fi la înălțimea renumelui său de specialist ortoped. Doctorul Perlea dădu din capul lui păros de cârtiță și fu gata să-și sporească faima. Îmi palpă din nou degetele, de astă dată mai atent și mai grijuliu decât înainte. Hotărât, mă apucă de degetul mijlociu de la mâna dreaptă și-mi trosni, brusc, cu putere și cu zgomot, o falangă.

La durerea cumplită pe care osul mi-o răspândea în tot corpul, m-am înfipt cu stânga în coama doctorului Perlea, care se dovedi o meșă, pe care am început s-o flutur în aer, zbierând. Înjurând, doctorul mi-o smulse din mână. Înjurând, se retrase la scheletul din colțul camerei, puse smocul de păr pe craniu, făcându-i rânjetul și mai hidos. Înjurând, luă o bucată de lemn și mi-o îndesă între maxilare. Îngrozit, am rămas cu privirea la cheliosul care-mi înhăța inelarul.

Eram pe jumătate inconștient de durere când m-am târât de la clinică înapoi spre automobil. Acasă, Virginia m-a ajutat să urc până la mansardă, unde m-am întins pe pat văitându-mă de durere. Mi-a adus ceai, o tabletă de ciocolată Suchard și mi-a șters fruntea asudată.

O dată la două săptămâni, doctorul Perlea îmi scotea ghipsul ca să se asigure că fac progrese, dându-ne amândurora curaj, spunând că mai rău de cum fusesem n-aveam cum să ajung. Victor Marcu se pregătea între timp de lecțiile cu mine. Odată cu hotărârea de a-și lua adio de la concerte, Marcu își exilase pianul în garaj. A pus acum să fie adus înapoi în casă. N-a găsit zgârieturi pe lacul lui, nici vreun defect mecanic. Ce-i drept, era dezacordat, grav dezacordat, sunetul nu mai era cristalin, ci răgușit, parcă ar fi avut gripă. Acest guturai al pianului s-a vindecat însă pe măsură ce săptămânile treceau și Marcu cânta la el cu energie și entuziasm. Petrecea din nou ore în șir la Steinway, din care scotea fugi de Bach sau sonate de Mozart, triumfând cu ușurință și dezinvoltură asupra celor mai grele pasaje. Nu-și pierduse măiestria, în interpretarea lui nu era nimic forțat sau fals. Și totuși, refuza cu încăpățânare să dea iar concerte. Prietenilor și cunoscuților le explica sus și tare că nu vrea decât să se pregătească pentru lecțiile cu mine.

A uitat însă brusc de această intenție când, în aprilie, s-a trezit în salon cu un grup de membri importanți ai Gărzii de Fier. Pe fiică-sa și pe mine ne-a trimis în grădină, ca să rămână singur cu cei șase domni. El, care nu-și ascunsese niciodată ostilitatea față de Legiunea lui Codreanu, părea foarte curios să afle scopul acestei înalte vizite. Pregătit pentru un schimb violent de replici, am rămas pe coridor să trag cu urechea. Ce auzeam din spatele ușilor salonului îmi dovedea însă că mă înșelasem. În vocile acelea calme deslușeam doar precauție și gravitate. Iar, la cina la care a mâncat mai tăcut decât de obicei, Marcu mi-a dat impresia unui om preocupat și în același timp mulțumit.

Peste șase zile și-a anunțat dorința de a intra în Parlament. Motivul vizitei membrilor Gărzii la el acasă fusese obținerea unei candidaturi la următoarele alegeri. Îl asiguraseră că ei acționează în numele lui Codreanu, care se părea că ținea foarte mult să-l știe pe Marcu de partea lui. Că Marcu era un bărbat cu o reputație neștirbită și cu principii naționale. Un bărbat care, cu o putere admirabilă, își depășise condiția de copil găsit, pentru a ajunge pe culmile gloriei mondiale. Mai mult, drumul lui în viață trebuia să servească drept pildă și model pentru oamenii oprimați din această țară.

Marcu solicitase o întrevedere personală cu Corneliu Zelea Codreanu, pentru a sta de vorbă cu însuși Căpitanul. La sfârșitul săptămânii a sosit o invitație la sediul Gărzii, o casă somptuoasă de pe Strada Imprimeriei. Impresionat de această întâlnire, la masa de gală de duminică, la care veniseră gazetari și ambasadori, doi ofițeri și Aristide Șlomovici, n-a vorbit decât despre hotărârea lui Codreanu de a smulge țara din ghearele suferinței și mizeriei.

— Patria noastră și-a ratat până azi adevărata ei menire, spuse Marcu, și numai prin victoria Legiunii lui Codreanu își va putea îndeplini misiunea istorică. O națiune ca a noastră nu poate fi sortită să piară într-un naufragiu al istoriei. Nu, poporul ăsta are mult prea multe valori și virtuți. Dumnezeu ne-a înzestrat cu daruri de preț – biologice, intelectuale, spirituale – care ne îndeamnă la revoluție, o revoluție creștină. Avem datoria să ne

smulgem din această mocirlă pestilențială numită democrație, în care putrezește statul de drept. Sunt absolut de acord. Să-i fie oare dat acestui popor să piară în cea mai cruntă putreziciune? Decimat de mizerie și sifilis? Exploatat și trădat de evrei? Vorbesc, firește, de evrei în genere, nu de oameni merituoși ca prietenul meu Șlomovici, îl asigură el pe patronul cazinoului, care, vădit alarmat, tot scormonea în sufleul de pește.

Tresări din nou în costumul impecabil croit, ca și cum trupul i-ar fi fost captiv într-o piele prea strâmtă. Și înțelegeam prea bine de ce. Nici eu nu mă simțeam mai în largul meu decât Aristide Șlomovici.

— E drept că mi-l închipuisem pe Căpitan ca pe-un fanatic, continuă Marcu, însă foarte curând a trebuit să recunosc că mă înșelasem. M-a primit în cămașă albă și pieptar, simplu, modest și apropiat de popor. A vorbit limpede și calm, cu seriozitatea unui om care crede în ceea ce propovăduiește. Sunt convins că, la nevoie, și-ar da viața fără să ezite. E un om profund dezinteresat. Nu vrea puterea ca să subjuge poporul și să tragă spuza pe turta lui. Tot ce mi-a spus a fost just și înțelept. Epoca în care trăim e epoca schimbării. Din Urali până la Spree, de la Spree până la Ebro au loc revoluții, iar acest val al schimbării nu ne va ocoli. Dar revoluția noastră va fi altfel decât în Rusia sau în Germania. Pentru noi nu lupta de clasă sau rasa sunt importante. Mișcarea noastră are drept scop mântuirea poporului și o viață pașnică, în armonie cu Dumnezeu.

Ceea ce-l făcuse pe Marcu să se arunce în brațele Gărzii de Fier nu era doar interesul lui Codreanu față de persoana sa. Se simțea, desigur, măgulit că Legiunea îi propusese să candideze la următoarele alegeri. Făcuse însă pasul acesta mai ales ca să se răzbune pe Carol al II-lea, pe care nu-l putea ierta că acceptase să fie dat afară (un gest dezonorant și jignitor). Nimeni nu-l ura mai tare pe porcul ăla de Carol decât Codreanu și gardiștii. Dar hotărârea lui Marcu avea motivații mai profunde. Aflase că două treimi din aparatul de stat era deja în mâinile Legiunii. Nu mai încăpea nici o îndoială: Codreanu va câștiga alegerile. Perspectiva asta l-a îndemnat pe salvatorul

meu să facă pasul de la Saul prigonitorul la Pavel apostolul, după cum spunea chiar el. Când primea oaspeți, îl blestema pe domnul Popescu, care trebuia târât în fața unui tribunal revoluționar și executat după o judecată sumară!

— Când am zburat de la Adrianopol la București, aveam în buzunar o înțelegere scrisă cu bulgarii, și tâmpitul ăsta mi-a făcut-o bucățele. De la Varșovia m-am întors cu coroana polonă, și domnul Popescu tot n-a marșat. Din comoditate, neîncredere, obtuzitate, ne duce țara de râpă. Suntem despuiați și lipsiți de apărare. Ascultați-mă pe mine, așa cum am ajuns, Germania poate să ne cumpere pe-un preț de nimic. Numai Codreanu, care e respectat în capitala Reichului, ne poate apăra onoarea.

Deși nu-i stătea în obicei, a început să bea coniac în cantități la care nu rezista. Și când, beat mort, ridica brațele spre taraful de lăutari pentru a-i face să tacă, știam că urma un discurs penibil.

Împotriva mea nu-și manifesta nici un fel de dușmănie. Găzduirea unui emigrant din Germania nu-l deranja câtuși de puțin pe proaspătul admirator al lui Hitler, ca și cum ar fi fost altă mâncare de pește. Despre lecțiile mele de pian nu mai aducea vorba, iar mie nu-mi părea prea rău. Reușita doctorului Perlea era modestă. Într-adevăr, nu mai aveam degetele strâmbe și amorțite. Însă la toate trei îmi lipsea mobilitatea necesară ca să cânt cu adevărat la pian. Pentru două ore petrecute la Steinway plăteam cu o durere crâncenă în articulațiile degetelor, care îmi trecea abia a doua zi. Era o prostie să mă supun unor asemenea chinuri, așa că nu mă mai apropiam de pian, ceea ce era mai dureros decât îmi închipuisem.

Dimineața, când Marcu îi dicta dactilografei discursuri politice, iar Virginia era la școală, ieșeam, dacă era soare, și mă plimbam până sus, la Mitropolie, de unde aveam panorama largă a Bucureștiului, sau citeam pe terasele cafenelelor ziare românești (și elvețiene în limba germană, atunci când le găseam). La începutul lui iunie, când coboram din tramvai și voiam să traversez strada, în fața mea a oprit un automobil decapotabil de un alb imaculat. Am dat să-l ocolesc și, hop!, a mai înaintat un metru, blocându-mi iar drumul. M-am holbat la omulețul de la volan care-mi rânjea dezvelindu-și dinții de

aur. Nu-l cunoșteam pe bărbatul ăsta care, cu costumul lui de flanel mov, cravata galbenă și cămașa roz, părea un amestec de papagal și director de circ. A deschis portiera, a ieșit cu greu din mașină și, râzând, m-a lovit cu pumnul în piept.

— Bubi! am spus perplex. Bubi Giurgiucă!

M-am scuzat că fusesem orb, scuză pe care el a respins-o scuturând energic degetul. Nu presupusa mea orbire era de vină că nu-l recunoscusem, ci faptul că era din cap până-n picioare alt om, ceea ce nu puteam nega. Își răsese bărbița de țap, părul nu-i mai atârna lățos pe umeri, ca să nu mai vorbim de dantura strălucitoare de aur, care înlocuia dinții cariați ai lui Bubi. Cunoscută mi-era numai vocea behăitoare.

Agitat, m-a tras spre automobilul Cord de un alb imaculat, ca să mi-o prezinte pe însoțitoarea lui, pe care, uluit cum eram, nici n-o observasem. „Mărioara", îmi susură ea când m-am înclinat. Era o apariție de cinema, cu buze roșii ca sângele și un nas perfect drept. O cântăream din priviri, dezinhibat și incitat, ceea ce o amuză pe Mărioara.

— Știi cine e? întrebă Bubi Giurgiucă cu o mândrie de proprietar care-mi displăcea (crăpam de ciudă, ca să fiu sincer).

Mărioara mă privea cu interes și-mi sporea stânjeneala. Era pesemne o starletă de cinema sau Miss Moldova. Nu mă simțeam deloc în largul meu trebuind să recunosc că n-aveam nici cea mai vagă idee. Mărioara nu părea să mi-o ia în nume de rău, iar Bubi, încântat, se lovi cu palma peste genunchi.

— N-ai să ghicești niciodată, zise el pufnind și apropiindu-se de urechea mea, e fiică-mea, Mărioța mea scumpă. (Surpriza asta a făcut să-mi vină inima la loc.) Iar el este din Germania, fetița mea, spuse Bubi Giurgiucă, a nimerit la noi și cam trage mâța de coadă. Nu-i o partidă bună, nu-i o partidă bună. Păcat, altfel e un băiat cumsecade și bine-crescut.

— Felix Kannmacher, am spus eu înclinându-mă din nou în fața Mărioarei Giurgiucă și uitând numele sub care mă ascundeam.

Ea m-a ignorat, strâmbând din buze plictisită, și scotocea preocupată în poșetă.

— Acum pricepi de ce aveam nevoie de bani? ridică glasul Giurgiucă tocmai când voiam să-mi iau rămas-bun. Mie puțin îmi pasă dacă umblu în zdrențe. Eu nu mă dau în vânt după haine de lux de la Beckmann. Numai la ea mă gândesc, la fetița mea, care merită să trăiască mai bine. Merită să iasă din mizerie. Și pe urmă, era partea mea, pe care cărpănosul ăla nici în ruptul capului nu voia să mi-o dea. Punem pariu că la tribunal o să-și rupă gâtul?

Am dat din cap derutat, uitându-mă la fiică-sa care tot scotocea în poșetă. Printre rujuri, pudre și batiste, a găsit o bancnotă. A netezit hârtia pe genunchi, a îndoit-o cu atenție la mijloc și a întins mâna încercând să-mi vâre bancnota în buzunarul de la costum.

— Ce faci, fetița mea?! o repezi Bubi Giurgiucă smulgându-i bancnota din mână.

Și-a pus bancnota în buzunarul de la piept și m-a invitat la o plimbare cu mașina. Am mimat recunoștința, dar am refuzat. Bubi nu s-a simțit defel jignit.

— O lăsăm pe-altă dată, zise el urcându-se în automobilul de un alb imaculat. (Porni motorul, trase mașina în mijlocul străzii și-mi făcu semn cu mâna.) Dacă ești la ananghie, îmi strigă Bubi, dacă individul ăla capricios te dă afară din casă, nu se știe niciodată, nu-i așa?, poți să apelezi la mine cu toată încrederea!

Și automobilul de lux se făcu nevăzut printre birje și tramvaie.

Prima moarte

La început de iulie, pe când răsărea soarele, eram cu toții din nou la Balcic. Sau e doar o închipuire? Eu să fi fost bărbatul acela care privea întinderea mării, pe când Titi conducea automobilul spre dealul de unde se vedeau orașul și portul, un tânăr mai încrezător decât era cazul? Nu e oare amintirea acelei șederi la Balcic doar un vis pe care nu-l mai pot uita?

Automobilul nostru era şi de data asta urmat de o altă maşină decapotabilă. La volan se afla Haralamb Vona, cu papion, melon şi obraji strălucitori (mă întrebam când avusese timp să se radă), iar lângă el un domn sobru şi ţeapăn, pe nume Ovidiu Teodorescu. Bărbatul acesta, profesor la Facultatea de Istorie din Bucureşti, ocupa o poziţie înaltă în Garda de Fier. Era limpede de ce se bucura de mare trecere pe lângă salvatorul meu: îl compara mereu pe viitorul candidat în alegeri cu eroii naţionali, de la Mihai Viteazul la Ştefan cel Mare.

Când am plecat din Bucureşti, tatăl şi fiica se certaseră, iar de data asta mărul discordiei eram, din păcate, eu. Marcu voia să mă aşeze lângă Haralamb Vona, iar pe prietenul sus-pus să-l ia în Ford, ca să aibă cu cine discuta pe drumul de la Bucureşti la Balcic. N-aveam nimic împotrivă, aşa că m-am urcat lângă prietenul meu, în automobilul închiriat. Virginia însă a protestat bătând din picior şi făcând tărăboi. O ţinea sus şi tare că voia să meargă cu mine. Uimit, Marcu s-a dat jos din maşină şi s-a dus să-şi ia fiica în braţe: „Ce-i cu tine, fetiţa mea, linişteşte-te!" Ea n-a răspuns, l-a împins la o parte pe taică-său şi a alergat la mine, care şedeam deja în Fiat. M-a tras de mână afară din maşină. Era neplăcut să fiu prins între tată şi fiică, amândoi hotărâţi să nu cedeze. Marcu îmi făcea semn să mă întorc la automobilul închiriat, fiică-sa Virginia îşi înfigea degetele în braţul meu. „Suie-te, omule, odată în Fiat", m-a repezit Marcu, iar Virginia mi-a poruncit: „Tu rămâi cu mine". Amândoi erau furioşi la culme. Cel care i-a potolit a fost Teodorescu, care s-a urcat în maşina lui Vona. „Nu pornim odată?" a ciripit el.

Marcu se trezi şi se frecă la ochi. Îmi aruncă o privire glacială, plină de reproş, sări din maşină şi porni spre vârful dealului, unde rămase o clipă pierdut într-o reverie mută, după care se întoarse spre fiică-sa:

— Virginia, am ajuns la Balcic!

Ea ieşi iarăşi din pătura în care se cuibărise, coborî de pe banchetă şi alergă la tatăl ei. Ţinându-se de mână, îşi plimbară privirea de la râul din vale spre orăşelul cu ziduri strălucitor

de albe, prin desişul din iederă, glicine, viţă sălbatică, bougainvillea, cactuşi, platani şi chiparoşi, de la pânzele care fluturau în bătaia vântului în port până la golful cu apă azurie care clipocea lin şi molatic la ţărm. Şi, sărind în sus, Virginia chiui în culmea fericirii:

— Balcicuţo, m-am întors!

Când am ajuns şi eu la stânci, am observat expresia sumbră a lui Marcu. Pe mine mă socotea vinovat pentru incidentul de dimineaţă. Cearta îl indispusese profund. Starea lui de spirit s-a înrăutăţit şi mai mult pentru că Fatma nu-i ieşise în întâmpinare, tocmai acum, când era un politician în devenire. Şi asta în faţa lui Teodorescu, pe care-l desemnase biograful lui şi care scosese deja stiloul ca să consemnze întocmai acest spectacol. Titi moţăia drept şi ţeapăn la volan, fără să deschidă nici un ochi. Marcu îl asigură pe camaradul legionar că Fatma avea să sosească dintr-o clipă într-alta. Cu ceasul de buzunar în mână, se plimba necăjit în jurul automobilului.

— Şi dacă a murit? se amestecă şi Virginia, care se aruncă în iarba udă de rouă, dând din picioare şi vrând să ajungă cât mai repede la destinaţie.

(Nu, de murit nu murise, aveam să aflăm de la Mamut, fusese zărită cu numai trei zile în urmă pe o stâncă împreună cu sultana, ca două spectre, una învesmântată în alb, cealaltă în negru, şi se spunea că Fatma o prevenise pe sultană că viaţa îi era în primejdie.)

Am aşteptat zadarnic treizeci de minute, până când Marcu se lăsă păgubaş şi dădu un bobârnac în şapca lui Titi.

Marcu i-a oferit camaradului legionar şi şefului de catedră camera lui Haralamb Vona. Iar Haralamb Vona s-a mutat în vecini, la bulgari. S-a asigurat întâi că era o perfectă curăţenie în casă, unde va găsi timpul şi inspiraţia să aducă, în fine, ultimele retuşuri articolului despre „Forme cubice în arhitectură".

Nu e greu de ghicit de ce nu eram eu acela care trebuia găzduit în altă parte. Salvatorul meu n-avea de gând să se certe iar cu fiică-sa. Şedeam din nou în plin soare pe terasă, printre petunii şi flori de piatră, beam sub smochin cafea neagră făcută

în ibricul pus într-un vas de tablă umplut cu nisip (nisip fierbinte, care nu lăsa cafeaua să se răcească), mâncam icre, brânză, măsline și ouă, sardele prăjite și cârnați în untură. Teodorescu și Marcu comentau evenimentele politice, luând-o înaintea ziarelor vechi de trei zile, cât le lua până să ajungă la Balcic, ceea ce-i ajuta pe cei doi camarazi să le încarce cu și mai multă strălucire istorică: Stalin era Soliman, Carol al II-lea un fanariot, Codreanu un nou Vlad Țepeș, iar Hitler un Iancu de Hunedoara care-l învinsese pe Mahomed al II-lea la Belgrad, salvând astfel creștinătatea de otomani.

Se întreceau cu frenezie în asemenea comparații, ceea însă nu-i domoli lui Marcu neîncrederea cu care ne pândea pe mine și pe fiica lui. Evitam anume locul liber de lângă Virginia, pentru a-i risipi bănuiala că aș fi vrut să mă instalez în cuibul lui intim în care nu era loc pentru nimeni în afară de tată și fiică. Până la cearta cu Virginia, Marcu nu mă privise niciodată ca pe o amenințare. Acum, brusc, începuse să se îndoiască de mine. Iar cu îndoiala asta mă ținea sub ochi, ca să surprindă un pas greșit prin care să-și justifice o gelozie cu atât mai mare, cu cât Marcu își dădea în sfârșit seama ce se întâmplase cu fiica lui. Copilul nu mai era copil, se trezea în ea o tânără femeie, îmi ajungea cu creștetul până la bărbie, iar pieptul ei se umfla pe zi ce trece (ca să nu mai vorbesc de pata ruginie de pe cămașa de noapte, pe care am descoperit-o odată când o duceam la culcare).

Nu m-a ajutat deloc că am evitat-o pe fiica lui. Când a terminat de mâncat măslinele și brânza, a sărit de la locul ei de pe banca de piatră, s-a așezat lângă mine și și-a încolăcit brațul de brațul meu. Ținea morțiș să meargă cu mine la plajă, să se lase imortalizată de fotograf, care târa din nou o cămilă îndărătnică prin nisip.

— O idee minunată, fu de părere Haralamb Vona și-și aruncă bastonul în aer, mă simt într-o formă de zile mari, lucru rar la mine, și trebuie neapărat să profit. Vă însoțesc, dacă-mi permiteți.

Tatăl Marcu a propus să mergem peste două ore și ne pozăm cu toții. O idee respinsă ferm de fiica lui, care prefera să se

fotografieze cu mine pe cămilă. M-a lovit cu cotul până am cedat fără să vreau şi m-am lăsat tras de mână spre poartă. Tatăl Marcu mă urmări cu privirea. Ochii lui îmi străpungeau ceafa, parcă ar fi vrut să mă pună la proţap.

Cu mine mergea la pescuit în barca lui Ismail, iar cel care trebuia s-o ducă la culcare eram tot eu, deşi Marcu se arătase dornic să-şi reia această atribuţie. O avertizam că-şi răneşte tatăl, că ar fi mai bine ca *el* s-o culce. O întrebam de ce nu-i propune lui Marcu să facă o excursie de trei zile la Constanţa, doar ea cu el, fără Teodorescu şi fără mine. „Fără tine? Nici în ruptul capului!" îmi răspundea morocănoasă. Sau plină de reproş: „Vrei să scapi de mine, asta e. Te-ai săturat de mine, recunoaşte!" Avertismentele mele se izbeau de un zid, se întrista sau se înfuria, şi trebuia iar s-o îmbunez.

Şi într-o noapte, spre sfârşitul lui august, după ce Haralamb Vona (care-l detesta pe istoric şi lozincile lui legionare) se dusese la culcare, iar Teodorescu perora din nou despre lupta de la Belgrad împotriva lui Mahomed al II-lea, pe care o povestea cu lux de amănunte, salvatorul meu îşi goli dintr-o înghiţitură paharul de coniac şi se duse la gramofonul asurzitor, care amuţi cu un scrâşnet. Când încetă cântecul *Plânge vioara*, Teodorescu rămase cu discursul în gât. Neliniştit, îl privi pe Victor Marcu, care se învârtea în jurul smochinului cu o expresie cruntă. Încleştând pumnul drept, se opri în faţa prietenului legionar, parcă era gata să-l lovească. Speriat, Teodorescu se făcu mic.

— El, urlă Marcu cu glas aspru şi ameninţător, el este un spion!

Deşi Marcu folosise persoana a treia, camaradul său legionar crezu că despre el era vorba.

— Eu, spion? Ferească Dumnezeu! răspunse el înspăimântat şi jignit.

Marcu nici nu-i dădu atenţie. Nu mai ştiu ce-am simţit în acele clipe. Consternare, amărăciune, durere.

— Eşti un şobolan, spuse el printre dinţi, un turnător, un spion nenorocit. Ai profitat de încrederea mea şi m-ai lăsat să te aduc în ţară pe-ascuns. Şi asta numai ca să fii lângă mine şi

să mă spionezi. A meritat, doar am fost consilierul lui Carol. Iar acum, că sunt membru în partidul lui Codreanu, merită și mai mult. Nu ești decât un mincinos ordinar care s-a folosit de prietenia mea. Ca să mă spioneze pe mine, da, pe mine!, care m-am purtat cu tine mai bine decât cu un fiu.

Nu, n-am răspuns nimic. Acuzațiile astea puerile nu puteau fi combătute cu nimic. De gelozie nici nu mai putea fi vorba, gelozia era acum mai departe decât luna sau planeta Marte. Avea ochii umezi, dovadă a tăriei cu care credea în propria-i închipuire.

— Ce vorbiți?! Un spion nenorocit? interveni exaltat camaradul legionar. Și pentru cine lucrează canalia asta? Pentru ticăloșii de englezi sau pentru diavolii de la NKVD? Nu-i sas de-al nostru?

— Ce mai contează! se răsti Marcu. E un turnător periculos și cu asta, basta.

Camaradul lui nu trebuia să pună întrebări și să devină prea curios. Victor Marcu n-a dezvăluit că veneam din Reich, era ca o ultimă fărâmă de protecție pe care mi-o oferea. M-a târât de pe terasă în salon, unde mi-a poruncit să-mi fac bagajele „repede și fără discuții". Între timp, avea să-l anunțe pe Titi, care mă va duce la București și-mi va da o mână de ajutor să-mi strâng lucrurile din Povernei. M-a împins în camera mea și s-a repezit afară să dea ordine șoferului, care moțăia în fața volanului.

Năucit, tremurând, i-am urmat ordinele. Mi-am aruncat pe pat geamantanul, în care am îndesat la întâmplare romane, reviste, costumul de baie, aparatul de ras, cravate și cămăși, în mare viteză, ca să scap din coșmarul ăsta. Marcu m-a tras de braț până la automobil, care aștepta cu motorul pornit în fața porții, și mi-a făcut vânt pe banchetă.

— Pantofii! m-am văitat eu când mi-am dat seama că eram desculț, și, auzindu-mi implorarea din glas, m-am disprețuit de moarte.

Rotindu-și capul cu o sută optzeci de grade, ca o bufniță (nu văzusem niciodată asta la Titi, care parcă înadins privea

numai înainte), şoferul ne privea plin de curiozitate, iar pe mine cu vădită simpatie. În timp ce-mi vâra bani în haină, Marcu m-a prevenit să nu îndrăznesc să mai vin la el, uşa casei lui va rămâne de-acum închisă pentru mine. Şi nu cumva să mă apropii de fiica lui, altminteri va avea grijă să fiu dat afară din ţară.

— Ai înţeles?

Înţelesesem – şi-ncă cum! Am aprobat din cap, iar Marcu strigă:

— Titi, şterge-o de aici! Ce te tot mocăi? Dă-i bătaie!

Şi în acea noapte înstelată, cu lună nouă, de la sfârşitul lui august 1937, când într-o ceartă aprigă stârnită din gelozie între prinţul Nicolae şi Carol al II-lea în „Cuibul singuratic" un glonţ rătăcit a rănit-o pe regina Maria în burtă, rană în urma căreia regina avea să moară, în acea noapte, Titi ieşea cu mine din valea adormită, iar golful Balcicului dispărea de sub ochii mei.

Capitolul III

În care mi se urează bun venit în lumea spectrelor, aflu cum, deși îmbrăcat într-un costum impecabil, poți să nu te simți în pielea ta, învăț de la Dumnezeul cu două fețe ce sunt norocul și nenorocul, născocesc (de bunăvoie) povești ca să nu mă mai gândesc la soarta mea vitregă, mă întâlnesc (aproape de bunăvoie) cu genți pregătite pentru o noapte de amor, iubesc o văduvă de cafegiu, până când trupele germane pătrund în București și se cutremură pământul.

Bun venit în lumea spectrelor

București, orașul cu talciocuri și localuri de dans, țesătorii și fabrici de tutun, magazine de confecții și pasaje cu acoperișuri de sticlă, chioșcuri, florărese, arene de box și berării, oieri și cerșetori, hoți și vânzători ambulanți, țiglării și carmangerii, adăposturi pentru orfani și târguri de cai. Orașul cu benzinării, măgari și căruțe trase de boi, cu țigănci negre ca smoala în fuste crețe, pancarte publicitare și reclame luminoase, autobuze și tramvaie care duc de la Hala Centrală la stadion și de la hipodrom la cimitir. Bucureștiul, aglomerat și agitat, febril și mizer, stricat și pur. Orașul picioarelor jegoase și al șireturilor fine, al blănurilor de hermină și al cojoacelor, al ciorapilor de mătase și al cioarecilor. Orașul studenților legionari, al armenilor, evreilor, lingăilor de la Curte și servitorilor. Orașul bancherilor proaspăt rași și al jandarmilor, orașul popilor bărboși în sutană neagră. Orașul crivățului care îți biciuiește pielea, al aerului încărcat de fluturi în aprilie și al verilor umede, dogoritoare, fumegoase. Bucureștiul mirosea a țuică de prune, tămâie și ceară de lumânări, lapte de migdale, hoituri de câini și fier, vinete coapte și fistic prăjit, floricele de porumb, apă de colonie, violete și leșie, liliac, glicine și praf străvechi. Orașul zidurilor înecate în iederă, al cupolelor bizantine și al Palatului Telefoanelor, cu vârful pierdut în ceață.

În orașul ăsta eram un nimeni – un gândac care umblă de colo-colo, o insectă străină, o furnică rătăcită. Mă târam, mișunam, gâfâiam, încercând să țin pasul și sperând să-mi trag pe sfoară destinul.

Cu banii pe care mi-i dăduse Victor Marcu puteam să mă întrețin șapte zile și să-mi permit o cameră într-o pensiune. Eram prea tulburat de cele întâmplate ca să mă mai pot gândi la viitor. Am rămas șase zile în pat, înnegurat și pustiit. La prânz, în arșița soarelui, mă furișam într-o cârciumă de lângă Gara de Nord, unde beam bere și mâncam sarmale ieftine. N-aveam speranțe, nu disperam. Asudat, mă aruncam iarăși pe salteaua care mă întâmpina cu miros de oameni străini. Eram un ratat și meritam ca soarta să mă calce în picioare și să mă zdrobească pe neștiute.

Camera mea dădea spre o curte interioară în care aerul fierbinte nu se clintea. Mi se părea că trăiesc un vis din care nu puteam evada și care mă strângea de beregată. Abia în ziua a șasea, când o mână de copii adunați în curte, încinși cu crengi înfrunzite, țopăiau și cântau chemând ploaia, m-am hotărât să-i cer ajutorul lui Giurgiucă.

Stătea pe jumătate gol într-un fotoliu tapisat cu catifea și ținea alături o pungă cu gheață. În camera care dădea spre grădină se afla un pian impunător, de un alb imaculat, cu partitura *Clavecinului bine temperat* pe stativ (numele fabricantului, scris cu litere de alamă, nu-mi spunea nimic).

— Păi, nu ești la mare? întrebă el, și, fără să-mi arunce o privire, îmi făcu semn să mă așez în fotoliul de lângă el.

Am zărit-o atunci pe Mărioara, întinsă într-un șezlong pe terasă. M-a recunoscut fără urmă de entuziasm și s-a întors imediat la cartea din care citea. Era morocănoasă și apatică, ceea ce avea o explicație foarte simplă: studia un dicționar enciclopedic. Giurgiucă mă întrerupea mereu și se plângea cât de greu era să-i găsească Mărioarei bărbatul potrivit. Singura lui preocupare era să-și ducă fiica de la o petrecere la alta ca s-o mărite. Spre disperarea lui, fata avea o mulțime de pretendenți care nu intrau în discuție.

— Unul sașiu, altul merge pe patruzeci și unde mai pui că nimeni n-are destui bani ca s-o țină în puf pe fetița mea. Ce zăpușeală îngrozitoare! remarcă el după o vreme. Dar cum de nu ești la mare? Lasă-mă să ghicesc, mi-o luă el înainte. Marcu ți-a tras un șut în fund!

Am încuviințat din cap, ceea ce-l făcu pe Bubi, care tocmai își schimba punga cu gheață, să se ridice din fotoliu și să se ducă glonț la fiică-sa. Cu bucuria celui care se vede confirmat, o puse la curent cu soarta mea. Cum nu părea prea impresionată, tatăl aruncă o privire în dicționarul enciclopedic din poala Mărioarei și întrebă un cuvânt, iar ea recită pe dinafară definiția, fără poticneli. Mulțumit, își frecă pieptul acoperit cu cârlionți negri.

Privirea mi-a alunecat spre rafturile pline cu cărți până la refuz. Biblioteca lui Bubi era impresionantă. Abia mai târziu mi-am dat seama că era copia fidelă a bibliotecii lui Victor Marcu. Da, era absolut identică, autorii, titlurile, ordinea. Și, la fel ca în salonul lui Marcu, pe marginea șemineului se afla bustul din bronz al lui Beethoven.

Bubi Giurgiucă reveni de pe terasă și mă privi încruntat.

— Nenorocitul ăla te-aruncă în stradă, și cine trebuie să-ți sară în ajutor? Bubi! exclamă el cu necaz. Să m-apuc să culeg de pe jos ce aruncă Marcu? Eu nu sunt filantrop, dragul meu. Spune-mi, de ce te-aș angaja? Servitor și șofer am deja. Vrei să înveți nemțește, fetița mea? strigă el în direcția șezlongului. (Mărioara dădu ochii peste cap.) Nu vrea, spuse el aprobator, și are dreptate. Dacă unul ca noi vrea să se cultive, poate s-o facă și fără să-i împuie mintea un terchea-berchea. Amice, eu am învățat nemțește în bordelurile din Berlin. Iar fetița mea citește cât e ziua de lungă din dicționarul ăla. Când mergem în vizită, toți domnii rămân cu gura căscată când se-apucă ea să vorbească despre Copernic. Nu Copernic, se întrerupse el furios, Aristotel. A ajuns abia la litera B.

Bubi Giurgiucă se trânti în fotoliu și sună după servitoare. Când intră în cameră, o trimise cu un gest, fără să scoată o vorbă, la pian. N-am înțeles ce-avea de gând, până ce servitoarea

a luat dintr-un dulap din colțul camerei, plin cu suluri de hârtie, o bandă perforată. A ridicat apoi capacul pianului și a așezat hârtia perforată într-un lăcaș. Brusc, mi-am dat seama că pianul lui Bubi era un instrument electric, cu clape care se mișcau singure. Acum se auzea o fugă de Bach, care suna de parcă ar fi fost cântată de Marcu. I-am recunoscut chiar și rigoarea și limpezimea interpretării, constatare care m-a tulburat.

— Nici să vreau n-am cum să te ajut, zise Bubi rânjind larg. Și știi de ce nu vreau? Poate că ți-a spus chiar ticălosul ăla să vii la Bubi Giurgiucă. Te-o fi pus să mă spionezi. Vrea să mă vadă ajuns la sapă de lemn, asta vrea.

Giurgiucă era de neoprit. Gesticula cu amândouă mâinile și înjura, în timp ce din pianul cu clape care se mișcau singure ieșea fuga lui Bach, până m-am ridicat din fotoliu.

— Cum rămâne cu excursia noastră cu mașina? strigă el după mine când am țâșnit din salon ca fugărit de diavol.

Îmi plătisem camera dinainte, iar când am rămas fără bani a trebuit să plec. Mi-am luat geamantanul pomeran de lemn și am pornit-o pe un soare nimicitor spre Cișmigiu, unde am găsit o bancă la umbră. În chioșc cânta fanfara duminicală, iar pe lacul cu fântâna arteziană vâsleau perechi de îndrăgostiți. Nu cunoșteam în orașul ăsta pe nimeni care ar fi putut să-mi împrumute ceva bani sau să mă ia la el. N-aveam nici un prieten, în afară de Haralamb Vona, iar el era acum la Balcic.

Se întuneca, așa că mi-am luat geamantanul. Nu puteam să rămân în Cișmigiu. Dormitul pe bancă era strict interzis, cum scria și pe tăblia de la intrare. Mi-am amintit de azilul de noapte, unde puteai sta pe gratis, și am dat târcoale clădirii vreo jumătate de oră, rușinat și temându-mă că voi fi alungat încă de pe trepte dacă apucam să cer găzduire în costumul meu elegant de in. Nu mă potriveam cu oamenii aceia care băteau înaintea mea la poarta deschisă parcă de o mână fantomatică. Nu toți erau murdari și cu haine soioase. Erau și femei tinere în rochii simple, curate, care-mi aminteau de Florica și care veniseră probabil în Capitală în căutare de lucru, sau țărani tineri, îmbrăcați în costume populare, aflați în trecere. Nu toți

erau desculți și cu picioarele murdare. Ce-i lega era cenușiul sărăciei pe care nu și-l puteau șterge de pe chipuri.

Lăsasem geamantanul jos și stăteam nehotărât, șovăind, în fața porții, când am observat că se mișcă. În primul moment n-am văzut decât un cuțit care mă invita în curtea întunecată. Un bărbat ședea pe un scăunel, tăind felie după felie dintr-un salam. Mi-am luat geamantanul și m-am conformat invitației, dar el era mai atent la ghiudemul unsuros decât la mine.

Mi-am petrecut noaptea împreună cu vreo sută de oameni, pe podeaua unei încăperi goale și sufocante. Duhnea a țuică de prune, bere și piele de capră, pantofi prăfuiți și picioare transpirate, a usturoi, levănțică și mucegai străvechi. Degeaba mi-am tras pălăria pe față. Degete mă zgâriau orbește pe burtă și un cot mă izbi cu putere în coaste. Am ridicat capul și am zărit pe întuneric piciorul care tresărea netezindu-mi părul. Cineva tușea încontinuu, din pieptul cuiva ieșea o respirație șuierată și hodorogită, vecinul meu ofta și bolborosea ceva în somn. Am reușit să adorm abia spre dimineață, când cei de lângă mine începeau deja să miște. Am fost ultimul oaspete al azilului de noapte, gonit afară din dormitor, în curte.

În stația de tramvai din Piața Academiei mi-a sărit în ochi o țigancă uscățivă care cerșea ca să-și strângă de-ale gurii. Ciupită de purici pe brațe și pe picioare, știrbă, în zdrențe, a venit șchiopătând la mine și a întins spre pieptul meu o mână în care străluceau câteva monede argintii. Mi-a barat drumul cu o siguranță pentru care o invidiam. Cu ochii la bani, mi-a trecut prin minte să-i iau și să fug. Din banii ăia puteam să-mi cumpăr o pâine și să-mi potolesc durerea de stomac. Dar nu, am dat-o la o parte, ca și cum aș fi fost vreun domn zgârcit. Imposibil să alerg cu un geamantan greu de lemn. Conținea tot ce-mi mai rămăsese: două perechi de pantofi, cămăși și cravate, aparatul de ras, hainele de iarnă, figurine cioplite în lemn, de când eram copil, și teancuri de partituri.

Era iar o zi fierbinte de septembrie. Sub soarele arzător m-am lăsat purtat de fluxul oamenilor – amploaiați, ofițeri, meseriași, negustori, servitori și elevi, care colcăiau, sporovăiau

și chicoteau, înaintând cu greu între Piața Palatului și Piața Teatrului. Vocile se amestecau cu claxoanele mașinilor ce încercau să se strecoare prin mulțimea care se dădea la o parte fără mare grabă. Eram prea zăpăcit ca să-mi dau seama la timp că fusesem din neatenție împins în fața unui automobil decapotabil.

Ce m-a doborât la pământ n-a fost durerea din gambă, ci lipsa de vlagă. Prea slăbit ca să mă țin pe picioare, am scos un strigăt și m-am prăbușit. Fără să-mi fi pierdut cunoștința, n-am putut îngăima nimic atunci când o voce s-a interesat dacă eram rănit.

— Să vă duc la un doctor? întrebă domnul care îngenunche lângă mine.

Am apucat mâna pe care mi-o întinsese ca să mă ridice și m-am lăsat urcat în automobilul lui. Abia pe banchetă mi-am revenit. Îl cunoșteam pe bărbatul de lângă mine care-și ștergea cu batista fruntea și ceafa și-și dăscălea șoferul:

— Fii și tu mai atent, Mișule. Nu-mi permit să lovesc cu mașina un goi. Îți dai seama ce se întâmplă dacă moare un om din cauza mea? Mă taie în bucăți și mă aruncă la șobolani, îți spun eu.

Când observă că-l ascultam cu atenție, amuți brusc. Șlomovici mă privea neliniștit. Proabil că și el mă recunoscuse și nu-și mai amintea de unde mă știa.

— Dați-mi voie să mă prezint, spuse el încercând să pară degajat, Aristide Șlomovici. (Vocea îi tremura și trăda o urmă de spaimă. Vădit ușurat când mi-am spus numele, strigă:) Acum îmi amintesc, Gottwald, da, Gottwald. Sunteți prieten cu Victor Marcu, nu-i așa, și îi dați lecții fiicei lui, Virginia! Și eu care la început credeam, iertați-mă, că sunteți unul dintre studenții aceia care...

Nu-și încheie fraza. Aflasem de la Vona prin ce trecuse Șlomovici cu studenții legionari, care-l bătuseră și-l torturaseră o noapte întreagă în beciul unui cămin studențesc. Asta fusese în aprilie 1936. Mânjit de sânge din cap până-n picioare, cu urme de bici pe față și cu arsuri de țigară pe brațe și pe picioare,

fugise din pivniță a doua zi, când ei erau la cursuri. Întâmplarea n-a avut urmări juridice. Șlomovici nu-i denunțase de teama răzbunării, și de rușine. Iar procuratura considerase că fusese farsa de prost gust a unor tineri.

Șlomovici m-a invitat la masă.

— Vă rog să nu-mi refuzați invitația, spuse el cu un gest de ușurare, altfel nu-mi pot răscumpăra vina față de dumneavoastră.

La foamea care mă chinuia, nici prin cap nu-mi trecea să-l refuz. Stomacul care-mi chirăia m-a scutit de un răspuns. Amuzat și îngândurat, Șlomovici mă privea cu ochii lui înceţoșați, acești ochi adânci, ca niște lacuri cu ape albastre și verde-smarald pe un chip brăzdat de creste și văi. Mi s-a părut din nou că e un sultan deghizat, fugit din serai, obișnuit să conducă un imperiu, când am intrat într-un restaurant din Piața Palatului și am fost întâmpinați de un șir de chelneri care s-au aplecat în fața patronului de cazinou. Nimic nu mai amintea de omul temător care mă confundase cu unul dintre prigonitorii săi.

La masă a fost tăcut, din delicatețe, lăsându-mă să înfulec cu o poftă nebună. M-am năpustit lacom asupra supei, am terminat friptura într-o clipă, iar Șlomovici, care m-a sfătuit să mănânc mai încet, a cerut, și din generozitate, dar și cu conștiința încărcată, să ni se aducă un al treilea fel, prilej să mă întrebe ce mai era cu slujba mea de la Marcu. I-am mărturisit că o pierdusem și i-am fost recunoscător că n-a vrut să afle de ce.

Abia când și-a aprins o țigară după ce-am terminat de mâncat, am observat din nou că umerii îi tremurau în costumul impecabil croit, ca și cum ar fi trăit într-o piele străină, prea strâmtă, lucru vizibil mai ales când a trebuit să răspundă la salutul unui alt client al restaurantului.

— A fost ministru de Interne în guvernul Duca, mă informă el sec. Iar cel cu papion e unul dintre consilierii lui Carol.

Șlomovici se aplecă, își puse mâna pe brațul meu, mâna aceea cărnoasă, cu degete încărcate de inele, și mă sfătui cu glas răgușit:

— Ar trebui să vă grăbiți, prietene, să ajungeți la timp la toaletă.

Fără să vreau, am negat din cap. Nu înțelegeam ce-l făcea pe Șlomovici, care plătea nota pentru amândoi, să mă avertizeze în felul ăsta. Am citit milă și superioritate pe chipul lui, care a fost imediat înghițit de fumul trabucului. Parcă voia să-și bată joc de mine. M-am întors nedumerit spre taraful care cânta *Noapte bună, Mimi*, când m-a cuprins o senzație puternică de vomă. Am sărit de pe scaun ținând mâna la gură și am intrat în toaleta pentru bărbați, unde am căzut în genunchi în fața pisoarului.

În ziua aceea, Aristide Șlomovici, care știa ce e foamea (și cum e să înfuleci pe stomacul gol), m-a angajat chelner în cazinoul lui. Îmi dădea lunar un salariu acceptabil de 1 600 de lei, rotunjit de bacșișurile primite de ospătari. Mi-a făcut rost de o locuință curată și ieftină într-o mansardă din cartierul Uranus. Proprietăreasa, Frau Grete din Sibiu, m-a privit printre gene atunci când m-am prezentat drept conațional de-al ei.

— Nu vorbiți săsește, mârâi ea suspicioasă și-mi ceru actele, pe care le păstră ca să mă înregistreze a doua zi.

A recunoscut că părăsise Sibiul de mică și era certată cu rudele. Mai mult, căsnicia cu un regățean, care între timp murise, o îndepărtase de casă. Spre ușurarea mea, Frau Grete nu voia să fie prea familiară cu mine, un neamț, pe de o parte ca să nu-mi închipui cumva că-mi va da mansarda mai ieftin, pe de alta fiindcă suferise din pricina disprețului rudelor, care n-o iertaseră pentru căsătoria cu un „țigan", considerată o rușine.

Rotofeie, energică, cu trăsături aspre, stătea în fața mea și agita bastonul cu care mergea șchiopătând și gâfâind. Fluieratul și cântatul erau strict interzise, iar la zece seara se dădea stingerea. Interzise erau și animalele de companie, vizitele feminine și certurile cu vecinii (doi studenți la drept, brăileni, care locuiau lângă mine). O dată la patru săptămâni era zi de curățenie, și vai și-amar dacă mansarda nu era lună. Cu această amenințare, m-a lăsat singur.

În mijlocul camerei, în care era prea cald din mai până în octombrie și prea rece iarna, se afla o sobă de fier cu lemne sau cărbune, pe care le cumpăram de la magazin și le căram într-un sac până sus. Pe culoarul mansardei era o chiuvetă, de unde

îmi aduceam apa în cameră în căni de tablă. Iarna, când veneam noaptea de la cazinou, apa era acoperită cu o pojghiță de gheață.

Camera mea prezenta o serie de avantaje. Nu avea ploșnițe, ceea ce pentru o casă dinainte de război era o raritate. Și, dacă mă suiam pe un taburet, puteam privi prin ferestruică cupolele și acoperișurile strălucitoare ale Bucureștiului, care se aglomerau până la orizontul topit într-un albastru cețos sau ca o dungă roșie lăcuită.

Am constatat curând că interdicțiile lui Frau Grete nu trebuiau luate chiar în serios. Era prea surdă ca să-i audă pe cei doi studenți la drept de lângă mine făcând tărăboi când jucau cărți sau zaruri. Fără să le pese, aduceau amante, care chicoteau ori țipau noaptea de plăcere, sau cântau cântece patriotice.

În prima noapte n-am putut să închid ochii din pricina patului care scârțâia, chinuit de gândul că, atunci când se va duce să mă înregistreze, Frau Grete va afla că actele mele erau false și va urca la mine cu doi jandarmi. Proprietăreasa mi-a risipit însă această grijă când, întâlnind-o întâmplător în casa scărilor, mi-a înapoiat actele.

Într-a doua noapte alte griji m-au ținut treaz până-n zori. În fața sobei atârna noul meu frac de chelner, pe care Șlomovici mi-l trimisese acasă cu rugămintea să-l probez în fața șoferului său, ca să vadă dacă-mi vine bine. Mișu m-a întors pe toate părțile, aducându-mi la cunoștință că ținuta, curățenia și manierele sunt porunca întâi a lui Șlomovici, și a plecat dând din cap mulțumit. Nu-mi părea rău că de-acum înainte aveam să fiu chelner într-un cazinou. Ce mi-era chelner, ce mi-era bonă. Mă simțeam totuși inutil și golit pe dinăuntru. Și nu pricepeam de ce mă obligase soarta să îmbrac fracul de chelner la Șlomovici.

A doua zi, m-am grăbit să ajung la cazinou. Împreună cu ceilalți angajați – zece crupieri, trei detectivi și numeroși ospătari – a trebuit să stau drepți în formație și să fiu, împreună cu ceilalți, inspectat de șeful de sală. Mi-a cercetat cu atenție mâinile, m-a pus să-i suflu în față, mi-a mirosit părul și, neavând nimic de reproșat, m-a lăsat în grija unui chelner cu experiență, pe care l-a însărcinat să-mi comunice îndatoririle. În două zile

ştiam ce am de făcut, luam comenzile singur, aprindeam trabucuri şi le ajutam plin de zel pe doamne să se ridice de la masă. Trebuia să trec neobservat, dar să mă aflu acolo unde era nevoie de mine. Nu-ţi era permis să ridici poşeta căzută pe jos a unei doamne fără să te înţelegi înainte din priviri cu proprietara, ca să nu trezeşti bănuieli. Acelaşi lucru era valabil în cazul unui colier scăpat pe jos sau al unor jetoane rătăcite. Nu te duceai cu un chibrit aprins la un domn care-şi molfăia tacticos restul de trabuc. Abia dacă începea să tragă nervos din el scoteam din buzunar cutia de chibrituri.

Trebuia să-ţi dozezi solicitudinea în funcţie de mersul jocului ca să nu-l enervezi pe jucător şi să-ţi asiguri la urmă un bacşiş. Cine pierdea sume mari devenea irascibil şi capricios şi se descărca pe chelner imediat ce se ivea ocazia. Iar faţă de un jucător împătimit era bine să păstrezi distanţa şi să nu te apropii decât dacă erai chemat.

Clientela mea preferată erau babele putred de bogate, ofilite de o veşnică neîncredere şi zbârcite de avariţie, care jucau doar ca să le treacă timpul. Cu un lornion în faţa ochiului lor de reptilă, urmăreau blazate bila de ruletă care-şi urma caruselul, iar buzele lor sfrijite nu tremurau atunci când bila se oprea cu un mic pocnet în fantă. Mă chemau cu un deget osos şi voiau să ştie dacă avuseseră noroc, ceea ce negam cu părere de rău, cu o plecăciune adâncă spre urechile veştejite de care atârnau diamante. Erau prea zgârcite ca să joace sume mari (în salonul de joc, zgârcenia putea trece drept inteligenţă), şi erau mărinimoase faţă de chelner, care, din umbră, era mereu în preajmă.

Neplăcuţi erau miniştrii şi alte animale elegante ocupând poziţii înalte la Curte, în armată sau în aparatul de stat. Un chelner care nu li se adresa cu titlul şi numele corespunzător se putea aştepta să fie reclamat patronului, iar pierderea slujbei era o chestiune de ore. De la şeful de sală aflam din timp despre cine era vorba, iar când îi întrebam ce doreau să bea, repetam întruna titlul şi numele cât puteam de clar, lucru altminteri interzis.

Mă supuneam la aceste prefăcătorii nu numai ca să nu-mi pierd slujba. Dacă mareşalul Curţii Regale juca la mesele lui,

Aristide Şlomovici putea răsufla uşurat: în ciuda tuturor zvonurilor, Carol al II-lea n-avea de gând să-l scoată de sub protecţia lui. Vizita unui ministru la cazinou confirma prelungirea concesionării. Şlomovici depindea de capriciile de la Curte sau de umorile guvernului, care puteau fi grav afectate de gafele impardonabile ale angajaţilor.

În primele două luni, la ordinul lui Şlomovici, şeful de sală mă scotea de acolo atunci când apăreau înalţii membri ai guvernului – Şlomovici nu voia să se pună pe sine (şi nici pe mine) în primejdie. Absenţa mea nu era observată de nimeni, în zarva care se isca la masa ruletei, unde ministrul de Interne se arunca într-un fotoliu de catifea, iar Aristide Şlomovici însuşi îşi făcea apariţia cu o plecăciune adâncă. Tremura mai rău ca oricând în costumul său, de parcă ar fi suferit de o criză teribilă de mâncărime, şi corpul lui masiv părea strâmb şi contorsionat. Preţ de două minute debita politeţuri, şi faţa lui de sultan lua expresia celei mai penibile umilinţe (mie mi se părea penibilă, ministrului nu), timp în care şeful de sală făcea schimbul de personal. Crupierii trebuiau să facă loc celor trei oameni de încredere ai lui Şlomovici, cărora colegii mei le spuneau „Chicago Boys". Şi nu mi-a fost greu să ghicesc de ce. Cei trei erau maeştri la trişat şi trebuiau să întreţină dorinţa de joc a ministrului de Interne, nelăsându-l să piardă sume însemnate. Îl ajutau să câştige, chiar sume mari dacă era nevoie, o serie de aur, desigur în detrimentul celorlalţi jucători, niciodată al băncii.

Şlomovici mă ţinea sub observaţie, fie prin şeful de sală, căruia nu-i scăpa niciodată nimic, fie prin şoferul lui, care stătea rezemat de casă, gata oricând să intervină dacă se întâmpla ceva neplăcut. Am trecut cu succes perioada de probă. Ceea ce mă nedumerea era purtarea lui Şlomovici, care nu mă trata nici mai bine, nici mai rău decât pe ceilalţi angajaţi. Eram un chelner oarecare, şi atât. Când venea în sală, evita să-mi vorbească şi i se adresa în prezenţa mea lui Mişu, de la care voia să afle dacă Gottwald îşi făcea treaba.

De ce ţinea să păstreze distanţa faţă de mine am înţeles abia în cursul unei dispute cu cel mai obraznic dintre detectivii

localului, care împrumuta bani de la toată lumea, de parcă i s-ar fi cuvenit. Îi trebuiau, chipurile, pentru haremul lui de amante. Fără să-mi fi restituit datoria, piticania s-a înfipt iarăşi în mine să ceară. Era noaptea târziu, nici ţipenie de om pe străzi când am ajuns în faţa Palatului Telefoanelor. Refuzul meu l-a enervat la culme.

— Crezi că mă las eu prostit de relaţiile tale cu jidanul ăla împuţit?

Mi-a tras un pumn, am căzut pe caldarâm, iar el m-a uşurat calm de bacşişul pe care-l aveam la mine.

Pentru a evita asemenea situaţii, Şlomovici se ţinea departe de mine. Voia să curme invidia care otrăvea atmosfera din cazinou, şi mie nu-mi putea aduce decât necazuri. Într-o zi din noiembrie, când ne controla ca de obicei înainte să începem lucrul – asigurându-se că fracul stătea cum trebuie, că nu ne mirosea părul –, şeful de sală m-a umilit în faţa tuturor.

— Gottwald, îţi pute gura, duhneşti ca un porc! zbieră el la mine cu o voce de plutonier, la auzul căreia toţi au luat imediat poziţie de drepţi. Ce mănânci acasă? Căcat? Vrei să bagi spaima în clienţii noştri cu respiraţia ta otrăvită, nenorocitule?

Ocările nu mai conteneau. S-a schimonosit de scârbă şi dispreţ, m-a înjurat, m-a târât de ceafă la chiuveta din vestiar, unde mi-a poruncit să-mi spăl „botul spurcat" – spectacol care-i făcea pe colegii mei să pufnească în râs şi să jubileze pe-ascuns (mai ales pe ticălosul de detectiv, care în curând avea să fie dat afară din cauza altor matrapazlâcuri) şi care şi-a atins ţinta. Nimeni nu mă mai bănuia că aş fi fost în graţiile patronului cazinoului, ceea ce pe de altă parte mi-a sporit popularitatea. Acum, colegii care fuseseră timizi şi reticenţi, au căpătat o încredere aproape oarbă în mine.

Şlomovici a ţinut să-şi ceară scuze pentru asta. L-a trimis pe Mişu la mansardă cu un bilet la concert. Urma să mă ia cu maşina pe la opt şi jumătate, dacă n-aveam nimic împotrivă. Era o zi rece şi umedă de noiembrie, pe care o petrecusem în pat, citind – mi-era lene să mă îmbrac ori să dau drumul la

sobă. Uimit, am sărit de pe saltea, în șosete de lână, înfofolit până la urechi într-un fular, și am bâiguit un „da".

La opt și jumătate, Mișu a claxonat în fața blocului, iar eu m-am suit în automobil, unde l-am găsit pe Șlomovici, care m-a salutat din cap. Întâi și-a cerut iertare că-l pusese pe șeful de sală să mă umilească în fața celorlalți. Mi-a spus că totul nu fusese decât teatru, ca să mă protejeze. Și, tot ca să mă protejeze, Mișu mă va lăsa la hotelul Metropol, la nici trei minute de mers pe jos de sala de concerte. În vremurile acestea nu e recomandabil să te arăți în compania unor evrei bogați, mi-a spus. A tăcut brusc și a rămas cu privirea ațintită spre noaptea ploioasă, în timp ce trăgea din trabuc.

Invitația asta n-a fost singura. Periodic, Șlomovici mă lua la concerte sau la teatru, cu ajutorul tacit al șefului de sală, care hotăra ziua în care aveam liber. Șlomovici stătea în față, eu trebuia să stau în picioare sau să mă mulțumesc cu un scaun pliant, așa cum se potrivea unui chelner. Nimeni nu putea ști de unde aveam biletul. Apoi, la colțuri obscure, stabilite dinainte, urcam în Nash, care oprea lângă trotuar cu motorul pornit și ne ducea în Dudești, într-o cârciumă ținută de unchiul lui Șlomovici, unde veneau numai evrei. O sobă încinsă încălzea subsolul, care mirosea a usturoi și zeamă de pește, a scorțișoară și nucșoară, și a haine ude uscate la gura sobei. Încântat de vizită, unchiul lui se apuca el însuși să gătească. Prăjea pește, frigea carne de miel cușer, făcea prăjituri. Avram își idolatriza nepotul. „Ești cineva, prin tine sporește cinstea poporului evreu", repeta el întruna. La care Șlomovici nu se putea abține să răspundă ironic: „Lasă, unchiule, că are Iahve al tău grijă de asta".

— Eu știu cine ești dumneata, mi-a spus Șlomovici când am fost prima oară la cârciuma unchiului său, după ce ne-am terminat supa.

Tulburat, m-am uitat în ochii lui, care clipeau strengărește. Șlomovici m-a lăsat înadins să fierb în suc propriu, aprinzându-și tacticos un trabuc.

— Mai bine zis, știu cine nu ești, a spus el suflând fumul și împingându-și farfuria la o parte. Dumneata nu ești din Brașov, nu ești sas de-al nostru și nu te cheamă Gottwald. Pun pariu că de fapt vii din Germania.

Alarmat, am înghițit în sec și am tăcut. Dacă știa mai multe decât lăsase să se înțeleagă, era inutil să insist cu numele meu fals. N-aveam nici cea mai mică idee ce urmărea. Nu prea avea ce face cu informațiile lui. Greu de crezut că urmărea să șantajeze un amărât de chelner.

— Ar trebui să mă cunoști mai bine, mi-a spus el cu reproș. Nu știu și nici nu vreau să știu cine ești. Te înșeli, dragul meu, dacă-ți închipui că am făcut investigații. Te-am studiat doar. Și știu pe pielea mea ce înseamnă să nu te simți în largul tău și să rămâi un străin. Șlomovici, mi-am zis, Gottwald ăsta, chelnerul tău, face și el parte din lumea spectrelor, în care noi, evreii, suntem condamnați să trăim de la naștere. Nu suntem niciodată de-ai locului, dragul meu, și de când ne naștem stăm cu un picior în groapă, în orice zi putem să dispărem. De asta suntem spectre, spectre în carne și oase. Și mi-am zis, Gottwald, chelnerul tău, se poartă ca și cum ar fi o rudă îndepărtată. Îi tremură sufletul, ochii lui n-au liniște, nu-i de pe-aici. Gonit din țara lui, și-a pierdut pacea și rătăcește printre străini. Unchiule Avram, strigă el, adu-mi o tărie, vreau să ciocnesc cu prietenul meu, care e evreu fără să fie evreu.

— Vezi să nu păcătuiești, îi răspunse Avram aspru, că se face piatră carnea asta de miel și oasele de pește o să-ți stea în gât. Omul ori e evreu, ori e goi, corcitură nu există.

— Hai, odată, că vreau să ciocnesc, bătu Șlomovici cu pumnul în masă, Avrame, Avrame, fiu de rabin, care ține morții să aibă mereu dreptate și mă-nnebunește!

Avram se supuse bodogănind, așeză pe masă două pahare cu țuică de prune și-și turnă și lui. Își acoperi ochii cu mâna și zise:

— Iartă-l, Doamne, pe Avram cel slab și netrebnic.

Apoi ridică paharul și ciocni cu noi.

Noroc și nenoroc: Dumnezeul cu două fețe

Șlomovici nu credea într-un Dumnezeu care iartă sau pedepsește. Dumnezeul lui era o ființă îndepărtată și capricioasă, căruia nu-i prea păsa de lumea oamenilor. Ființa asta avea două fețe. Una făgăduia reușite, bogăție și fericire, cealaltă vestea necazuri și moarte. O față a nimicirii și una a rodniciei, una a bucuriei și una a deznădejdii. Iar oamenilor le arăta când o față, când alta. Dacă Dumnezeu îi arăta cuiva fața nenorocului, omul se îmbolnăvea sau îi pierdea pe cei dragi, se cufunda în suferință și amărăciune. Iar dacă-i arăta fața norocului, omul se îmbogățea, ajungea la o vârstă matusalemică, avea o familie numeroasă și nu era niciodată ros de griji. Din păcate, nu puteai să știi niciodată dinainte când își arăta Dumnezeul îndepărtat și capricios o față sau cealaltă. Putea să-și întoarcă fața norocului, aruncându-l pe omul fericit, bogat și împlinit în prăpastia disperării și a mizeriei. Iar de la muribund își putea întoarce fața nenorocului, făcându-l să se ridice din patul de suferință, lăsând moartea cu buza umflată.

Dumnezeul lui nu-și propunea să fie crud. Era doar lipsit de suflet, un mecanism fără sentimente, și se purta la fel ca roata ruletei. Cine ar îngenunchea în fața unei rulete ca să-i ceară ajutorul sau ca să-și pună cenușă-n cap?

— Avrame, ce copil ești! îi zicea el unchiului, care se pregătea să dea fuga la bucătărie, și Avram uita de oalele de pe foc.

— Șlomovici, nu-s deloc copil, sunt doar credincios, răspundea el.

— Asta zic și eu Avrame, îi spunea nepotul, cine e credincios e copilăros, și cine e copilăros e credincios.

— Șlomovici, iar mă iei cu Dumnezeul tău de cazinou? zicea Avram jignit. Nu m-ai lămurit niciodată de ce goilor le arată fața bună, iar nouă, evreilor, mai mult fața rea.

Se certau așa până când peștii noștri se făceau scrum și carnea de miel ieșea din cuptor sub formă de cărbuni.

— Știam eu, ofta Avram, pentru ca apoi să aprindă iar focul și să ne pregătească un ghiveci de fasole. Dumnezeu te-a pedepsit pentru păcatele tale și a ars mâncarea!

Odată cu alegerile din decembrie 1937, Dumnezeul fără suflet al lui Șlomovici a dat primele semne că avea de gând să-și întoarcă fața cea rea spre patronul cazinoului. Primul lucru pe care l-a făcut noul prim-ministru al guvernului numit de Carol a fost să declare război „domniei lui Iuda". N-au mai pus piciorul în cazinou nici miniștri, nici oamenii din anturajul lui Carol. Te puteai aștepta ca licența de funcționare să fie retrasă de pe-o zi pe alta, iar localul să fie imediat închis. În acele săptămâni s-a stins veșnica dispută dintre Șlomovici și unchiul Avram, care, palid la față, întețea focul și ne punea pe masă două farfurii cu cea mai fragedă carne de miel.

De la radioul pe care-l cumpărasem dintr-o prăvălie de amanet din bacșișurile primite, ca să-mi alung singurătatea mansardei cu concerte simfonice, am aflat că noul guvern a căzut după nici opt săptămâni de la numire. Iar ceea ce mă neliniștea cel mai mult erau zvonurile despre o revoltă în Germania, se părea că la Berlin trei corpuri de armată se bătuseră cu trupe fidele lui Hitler. Am comutat cu inima îndoită pe posturile germane, care altminteri îmi provocau scârba sau îmi adânceau dorul de casă de care nu scăpasem niciodată, ba chiar când auzeam vorbindu-se nemțește mă simțeam mai părăsit ca niciodată în mansarda mea. Nu se spunea nimic despre vreo revoltă în Reich, asta presupunând că existase într-adevăr una. M-a cuprins agitația. Mi-am luat paltonul și am fugit afară. Era târziu, se făcuse noapte, dar Piața Palatului era plină de lume. Se comenta căderea guvernului și se schimbau păreri despre evenimentele de la Berlin. Am zărit imediat melonul lui Haralamb Vona, care părea să danseze pe valurile mulțimii, și m-am grăbit să ajung lângă el.

— Ah, prietene, exclamă el, bucuros la culme să mă vadă, domnii aceștia n-au încredere în prorocirile mele, bine c-ai venit să mă salvezi. (M-a prezentat cunoscuților lui, care mă priveau plini de curiozitate aflând că sunt neamț.) Te rog să-ți aduci aminte, dragul meu Gottwald (nu-mi uitase numele fals, slavă Domnului), cine-a spus vorbele acestea: Germania nu va cădea pradă barbariei, Hitler e numai o fantomă care se va risipi

curând. N-au fost cuvintele mele? (Am încuviințat, ceea ce-l făcu să-mi strângă mâna recunoscător.) Știam eu, Gottwald, că dumneata ai să mă salvezi. Cine să ne salveze, dacă nu poporul german? O fi știind Carol al II-lea de ce s-a descotorosit de guvernul ăsta, cu care voia să se dea bine pe lângă Adolf Hitler. Nu mai e nevoie, în două zile, Hitler va fi istorie.

S-a iscat o dispută aprigă – avusese sau nu dreptate cu previziunea lui –, iar prietenul meu m-a luat din Piața Palatului și m-a dus în barul lui Zissu, unde, sorbind din paharul cu whisky, mi-a povestit că la ultimele alegeri Marcu ratase pentru câteva voturi intrarea în Parlament. Era profund amărât și se baricadase în vila lui. Acum, cu evenimentele de la Berlin, avea să fie fără îndoială din nou pe picioare, bucuros că nu e parlamentar al Gărzii de Fier a lui Codreanu, care, după Vona, risca iar să fie urmărită și interzisă.

— Și ce mai face Virginia? am întrebat eu, curios să aflu dacă mă iertase sau mă ura și acum.

Vona dădu din umeri cu părere de rău, nu știa nimic. Își amintea doar că Marcu spusese a doua zi că fugisem fiindcă eram îndrăgostit de o muiere din Capitală, o nerușinată ahtiată după bărbați, iar el, din milă față de mine, un taur în călduri, l-a pus pe Titi să mă ducă imediat la femeiușca asta. Efectul minciunii era la mintea cocoșului. Plecarea mea fără o vorbă și așa-zisa mea infidelitate o răniseră profund pe Virginia, trădarea mea o apropiase de tată și sudase legătura dintre ei. Exact ce urmărise Marcu.

Când ne-am despărțit, Vona mi-a spus că avea de gând să se ducă dimineața la fotograf și m-a întrebat dacă nu voiam să-l însoțesc.

— Mă simt grozav, și asta trebuie imortalizat pentru zilele în care mă voi cufunda din nou în tristețe, să am în mână dovada că am fost odată îngrozitor de tânăr și fericit, plin de poftă de viață.

Nu știu dacă Haralamb Vona s-a dus a doua zi la fotograf. Toate zvonurile despre o revoltă în Germania s-au risipit în vânt. S-a dovedit că Vona avusese dreptate când a spus că

Legiunea lui Codreanu era amenințată. Au urmat arestări printre membri marcanți ai Gărzii, trimiși într-un lagăr din nord-estul țării, și însuși Codreanu a ajuns la tribunal. Șlomovici nu se mai temea pentru viitorul cazinoului, iar eu aveam voie să rostesc, în prezența lor, titlul și numele miniștrilor și curtenilor influenți care apăreau în sala de joc. Dumnezeul lui își arăta din nou fața cea bună.

— Asta n-are cum să țină, era de părere unchiul lui, căruia iar i se făcea scrum carnea pe foc, în vreme ce-i reproșa nepotului, dincolo de toată admirația, că se credea mai presus de Iahve, iar DOMNUL cel aspru și răzbunător n-avea să-l ierte.

În cârciuma de la subsol a unchiului Avram, costumul bine croit al lui Șlomovici îi venea perfect. Între pereții reci duhnind a ceapă și usturoi, în aroma de scorțișoară și de vanilie, redevenea sultanul pe care nu-l pândea nici o primejdie.

Altfel stăteau lucrurile cu Victor Marcu, căruia Dumnezeul lui Șlomovici i-a întors pe la mijlocul lui mai fața nenorocului și a plânsului. Fostul meu salvator a fost arestat și dus în lagărul de la Miercurea Ciuc.

— Ar trebui să mă bucure ce-a pățit prietenul nostru, mormăi Șlomovici când ne aflam din nou în automobilul lui în drum spre un concert, la urmă prea era înveninat și mă săturasem de ura lui oarbă față de evrei. Totuși îmi pare rău de el. Nici nu i-a trecut prin minte să se jertfească pentru politică.

Am rămas fără grai, vestea mă îngrozise. Am simțit o aversiune față de Șlomovici, care, căzut pe gânduri, se juca cu inelele lui cu briliante (aversiune neîntemeiată și care nu dovedea decât deruta mea).

A doua zi m-am grăbit să ajung pe Povernei. Titi, care ședea drept în automobilul decapotabil, a deschis un ochi când am intrat în curte. Iar Floricăi, care lustruia mașina cu o cârpă, i-a spus tăios:

— Ce caută omul ăsta la noi? Nu i s-a interzis să mai treacă pe-aici?

Florica și-a dat la o parte o șuviță de păr de pe frunte și m-a privit cu compasiune.

— S-o șteargă imediat! a poruncit șoferul.

Florica s-a ridicat și mi-a tăiat calea.

— N-am voie să vă las să intrați, a spus ea înghițind în sec, și-apoi suntem singuri. Stăpânii nu-s acasă.

Titi se ridică amenințător din mașină.

— Nu mai pălăvrăgi atâta, femeie! a zbierat el la Florica.

Pesemne că se căsătoriseră între timp, după cât de urât se purta cu ea.

— Unde e Virginia? am întrebat.

— În Elveția, la un pension, mi-a șoptit Florica și a încasat două palme zdravene de la Titi (erau căsătoriți, nu încape îndoială!).

La vestea asta, m-a luat cu amețeală. Când m-am întors în mansardă eram disperat, prăbușit. Tot ce simțeam era un gol interior și lipsa oricărui sens. Aveam treizeci și trei de ani, locuiam într-o nenorocită de mansardă într-un oraș care-mi era străin, făceam o muncă umilă de chelner și trebuia să mă uit de zece ori la fiecare bănuț pe care-l cheltuiam. Cu timpul, se roseseră și hainele dăruite de salvatorul meu de odinioară.

N-avea rost să mă mint: îmi lipseau amândoi, și fiica, și tatăl. Ei fuseseră aceia care dăduseră un sens șederii mele în lumea asta străină. În lunile din urmă eram convins că n-am să rămân pe veci în mansardă, că în curând aveam să mă mut înapoi în casa lui Marcu, o perspectivă spulberată acum, ceea ce mă făcea să mă simt și mai părăsit.

La cazinou îmi făceam treaba mecanic, mai distrat și mai neatent decât se cuvenea. Încurcam comenzile, nu observam când un client ridica mâna și-mi făcea semn, răsturnam pahare de whisky și pătam masa de joc. Bacșișurile scădeau văzând cu ochii, iar șeful de sală m-a prevenit în repetate rânduri să-mi bag mințile în cap, altfel o să aibă el grijă să fiu concediat – o amenințare care nu mă impresiona. Iar asta nu pentru că mă credeam în siguranță, în calitate de prieten și confident al patronului.

Șlomovici, care observase disperarea mea (și aflase de la șeful de sală de isprăvile mele), a profitat de una dintre vizitele

noastre la cârciuma unchiului ca să afle ce Dumnezeu se întâmpla cu mine. Când i-am mormăit fără chef că viața mea n-avea nici un sens, m-a privit cu o expresie gravă.

— Avrame, ia ajută-mă puțin! îi strigă unchiului, care trebăluia cu două tigăi sfârâinde și părăsi aragazul bodogănind:

— Iar vrei să mi se ardă mâncarea?

— Închipuie-ți că omul ăsta, zise Șlomovici arătând cu degetul spre mine, are o suferință. Spune că viața lui n-are sens.

— N-are sens? spuse Avram îngrozit. E de rău, chiar e de rău, repetă el fără încetare uitând cu desăvârșire de tigăile de pe foc și apucându-se să țină o predică pe rușește, tradusă de nepotul Șlomovici.

Nu există pe lume suferință mai mare decât cea omului ros de îndoială, îndoiala privind sensul vieții lui. E ca și cum te-ai încăpățâna să muști coaja unei nuci goale, ca și cum ai căra apă în căușul palmei ca să golești un ocean. Ca și cum ai vrea să-ți prinzi umbra. Ce mi se pare mie de fapt fără sens nu e viața mea, ci tocmai efortul ăsta zadarnic. Sensul vieții, spunea Avram, numai Dumnezeu îl cunoaște. Cunoașterea asta e de o limpezime și de o intensitate pe care un biet om nu le poate îndura. Cine privește strălucirea soarelui orbește, cine dă târcoale torței lui Dumnezeu ia foc, la fel ca molia care zboară prea aproape de flacără. Cunoașterea asta e un labirint, spunea Avram, cine pătrunde în el e pierdut, cunoașterea și nebunia merg mână în mână. Cine nu vrea să-și piardă mințile, mă prevenea Avram, trebuie să se mulțumească cu atâta cunoaștere câtă ne e îngăduită de Iahve.

Pe măsură ce traducea predica lui Avram, Șlomovici se distra tot mai tare, iar, când unchiul termină, îl dojeni:

— Fiule de rabin, limba ta spune numai prostii. Păcat de firele de păr pe care ți le-ai tot smuls din cap cât ai vorbit. De ce ascunzi adevărul banal și-i arunci băiatului ăstuia praf în ochi?

— Dumnezeu nu-ți oferă adevăruri banale! strigă Avram jignit.

— Dumnezeul tău le știe pe toate, nu-i așa? mormăi Șlomovici. E un învățat uscat și cărunt, un pustnic care sălășluiește

în grotele închipuirii! Un bătrân miop care face pe deșteptul și se umflă-n pene fără să fie mai înțelept decât cocoșul suit pe grămada de gunoi.

— Nu huli, Șlomovici, tună Avram, care-și pusese mâinile la urechi, c-o să mi se facă scrum cârciuma, iar tu ai să ajungi în mormânt înainte de vreme!

Șlomovici își privea amuzat unchiul cuprins de frica lui Dumnezeu.

— Hai, liniștește-te, spuse el, nu vreau decât să-i scot băiatului gărgăunii din cap. Fiindcă cine își închipuie că datoria noastră e să ducem o viață plină de sens are gărgăuni în cap. (Șlomovici se aplecă.) Viața noastră nu urmărește nici un scop și n-are nici un sens. Ascultă-mă pe mine, Gottwald, nu-i un lucru rău. Nu ocărî viața, ea nu vrea decât să fie trăită, fără vreo țintă și fără vreun scop. Cine pricepe adevărul ăsta își găsește pacea. Și ajunge să se bucure de lucrurile cele mai mărunte, un pantof de femeie stropit de noroi, roua de pe câmpuri, rândunica de pe cer, mirosul de fân proaspăt cosit, lucruri care nu sunt mai mărunte decât el însuși, spuse Șlomovici jucându-se din nou cu inelele cu briliante, care, mi-am dat seama abia atunci, n-aveau nici o valoare pentru el.

Le purta numai ca să-și câștige respectul într-o lume care-i disprețuia pe cei din neamul lui. Nu voia să se laude cu bogăția lui. Avuția era un scut menit să-l apere, o piele de fier în care se ascundea. Și nu întâmplător conducea un cazinou, unde el juca rolul acelui Dumnezeu capricios care le arată clienților când fața norocului, când fața nenorocului. Se contopea cu ființa de care se temea, ca s-o îmblânzească și s-o îmbuneze. Poate că se agăța ca de un fir de ață de ideea că Dumnezeul lui cu două fețe era la fel de influențabil ca roata norocului în mâinile acelor „Chicago Boys".

Oftând, Șlomovici se întoarse spre unchiul lui.

— Pun pariu, fiule de rabin, că peștele tău din Dunăre se prăjește singur.

Avram se repezi ocărând la aragaz.

Umbra lui Emilie

Noaptea, când veneam acasă de la cazinou și nu puteam să dorm, născoceam câte o poveste pe care-o spuneam pereților sau tavanului. Sau priveam fotografia din golful strălucitor al Balcicului în care apăream cu Virginia pe cămila rumegând apatică. Și mă prefăceam că ea era cea pe care voiam s-o adorm cu o poveste.

„Emilie n-a regretat niciodată că l-a ales pe fratele meu, un om pragmatic, cu picioarele pe pământ. Ludwig se purta cu toată grija cu ea, era atent, iubitor și – din păcate – mai tăcut ca pietrele. Aveau deja doi copii, își duceau zilele respectând strictele îndatoriri și reguli prusace și erau suficient de bogați încât să nu fie nevoiți să facă mari economii. Emilie își găsise în cele din urmă echilibrul sufletesc. Acostase pe un țărm liniștit, unde nu se mai simțea nici o adiere de vânt, și toată preocuparea ei era îndreptată spre copii și soț.

Totuși îi părea rău că nu mă aflam în preajma ei, un sentiment care putea deveni dureros. Uneori, când o împunsătură în inimă îi aducea aminte de mine, se retrăgea în dormitor pretextând că o doare capul, ca să nu se trădeze în fața soțului ei, care își citea ziarul fără să observe tulburarea din sufletul lui Emilie. Și-a pus în minte să nu se mai gândească la mine, hotărâre pe care însă n-o putea respecta. Când se plimba, iar întâmplarea sau o forță oarbă o purtau spre locul meu preferat, pe malul râului Wipper, la umbra sălcilor, inima lui Emilie se strângea de durere. Cutremurată și îngrozită, alerga iar acasă, unde se arunca în pat plângând deznădăjduită, asta dacă nu încremenea în brațele lui Ludwig, ca și cum ar fi fost de lemn sau de piatră.

Durerea asta o făcea să se simtă de parcă și-ar fi înșelat pe ascuns soțul, și era mai condamnabilă decât povestea nevestei lui Brix, pe care soțul o prinsese cu un turist. Brix l-a fugărit pe plajă cu pistolul pe idividul acela fercheș și efeminat sosit din Capitală, și slavă Domnului că pistolul n-a vrut să se descarce, așa că bărbatul gol pușcă și mort de spaimă a apucat să

se arunce în Marea Baltică și să scape de setea de răzbunare a lui Brix.

Emilie nu-și putea ierta dureroasa infidelitate tainică și suferea din cauza ei. Nu știa cui să-i ceară sfatul fără să declanșeze o avalanșă de bârfe. Până când, într-o bună zi, în timp ce se plimba, s-a iscat o furtună, iar ea s-a ascuns sub crengile unui copac singuratic de pe muntele Janken. A așteptat sfârșitul potopului împreună cu câinele ciobănesc care schelălăia și cu turma de oi care păștea la adăpost, și s-a cutremurat când a recunoscut în scoarța copacului ochiul albicios al ciobanului Pressel, care de-o veșnicie dispăruse fără urmă. A înmărmurit când niște buze care se mișcau scoțând un scârțâit au început să-i vorbească cu glasul ciobanului.

«Copila mea», zise el, «niciodată tu n-ai reușit să dai uitării iubirea pentru Felix al lui Kannmacher. Și niciodată nu te-ai iertat pentru hotărârea de a te mărita cu fratele lui, Ludwig». «Vă înșelați, vă înșelați», tuși Emilie. «Tu să nu mă contrazici», spuse ciobanul sever. «Oare nu ne învață în fiecare duminică părintele Priebe că datoria noastră e să trăim în adevăr? Chiar dacă el e un mincinos netrebnic și-și potrivește adevărul așa cum îi vine la socoteală, cu vorba asta are dreptate, copila mea». «Nu-mi pare rău că sunt soția lui Ludwig», protestă Emilie bătând din picior. «Am zis eu așa ceva?» replică Pressel și-și dădu ochiul albicios peste cap în scoarța copacului, «ce regreți tu este că a trebuit să alegi. Îi iubeai pe amândoi, iar în lumea noastră de ipocriți e un păcat greu. Da, ai o inimă prea mare, asta-i vina ta». «Și ce să fac?» întrebă ea tremurând. «Nu poți să renunți la nici unul din ei», răspunse ciobanul cu buzele lui scârțâitoare. «Să mă despart de Ludwig?» «Nu», spuse Pressel, «de umbra ta trebuie să te desparți. Dacă nu poți să mergi chiar tu în țara în care se află Felix, trimite-i bărbatului pe care-l iubești umbra ta». Și, cu aceste vorbe, amuți. Acolo unde-i fuseseră buzele nu mai era decât scoarța copacului din care se prelingea un strop de rășină, iar ochiul albicios dispăruse în scorbura găunoasă.

Întoarsă acasă, Emilie a făcut toate pregătirile necesare pentru a-și trimite umbra în călătorie. A umplut de îndată un

coș cu bunătăți – castraveți murați, heringi, clătite, suc de zmeură – și mi-a scris o scrisoare, totul în graba mare, ca să fie gata înainte de plecarea trenului de la amiază.

Arzând de nerăbdare și de dor, umbra lui Emilie luneca de pe un zid pe altul când alergau amândouă spre gară. Trenul de amiază sosi cu un șuierat, iar Emilie se urcă în vagon, așeză coșul în plasa pentru bagaje și-și luă rămas-bun de la umbră, care-și ocupă locul pe bancheta de lemn. Când șeful gării dădu semnalul de plecare, Emilie sări din tren și flutură mâna către umbra de la fereastră, până când n-o mai văzu. «Ce înseamnă asta, Emilie?» întrebă șeful gării. «Să te urci în tren, să cobori și să faci cu mâna cuiva care nu există? Nu e oare îngrijorător, domniță?» «Nu», răspunse Emilie răsuflând ușurată, «de-acum înainte nu mai trebuie să-și facă nimeni griji pentru mine. Niciodată nu mi-a mers așa de bine ca azi».

Soțul Ludwig n-a băgat de seamă că pierduse o parte din Emilie. N-avea ochi pentru umbra lui Emilie. Era contabil și prefera lucrurile concrete. Apoi, în Pomerania cea mohorâtă de la Marea Baltică, în pășunile și mlaștinile cufundate în ceață, în ținutul veșnic întunecat, locuit de pitici și de spiriduși care țopăie în jurul focurilor, umbrele erau rare și lunecau din zid în zid ca niște contururi sau pete estompate și spălăcite.

Soția lui părea acum mai veselă, nu se mai închidea în dormitor cu dureri de cap, și, când mergea la plimbare, își lua copiii cu ea. Nu mai încremenea în brațele lui, ca și cum ar fi fost de lemn sau de piatră. Îl iubea cu o pasiune pe care el n-o mai văzuse până atunci la nevasta lui, iar Ludwig nu era omul care să-și închipuie că în spatele acestei dorințe se ascundea o înșelătorie.

În trenul de Berlin, umbra lui Emilie s-a simțit la început slabă și părăsită. Din gară în gară, îi scădea bucuria de a călători. Stătea chircită de frig pe bancheta de lemn și dorul ei de casă devenea tot mai mistuitor. Dar nu voia să se întoarcă la țărmul liniștit al căsniciei și la rutina regulilor și îndatoririlor prusace. La gândul ăsta o lua cu fiori. Era cealaltă fire a lui Emilie, cea sufocată în căsnicia cu Ludwig, cea idealistă și imprevizibilă,

visătoare și plină de pasiune. Umbra prinse curaj, se așează mai bine pe banchetă, iar atunci când trenul sosi în Gara de Est din Berlin, sări sprintenă pe peron, ținând strâns coșul cu heringii și castraveții murați din Pomerania.

Și umbra lui Emilie se grăbea să ajungă la mine. Întâi s-a urcat în trenul care a dus-o în goană la Viena, iar a doua zi s-a urcat în Orient Expressul care aștepta șuierând și pufăind pe peron. Și când, la răsăritul soarelui, a ajuns în București, își frecă ochii somnoroși. Arzând de nerăbdare, țâșni din tren uitând coșul cu bunătățile din Pomerania (ceea ce nu era grav, începuseră deja să se strice) și scrisoarea lui Emilie, care devenise indescifrabilă (era o cârpă cu miros de pește, cu scris decolorat, șters). Plonjă vrăjită drept în tumultul orașului și constată că nu mai luneca palidă și ștearsă din zid în zid. Sub orbitorul soare valah, era acum o umbră zdravănă.

Și umbra lui Emilie se grăbea să ajungă la mine. Luneca printre biserici mirosind a tămâie și vatmani care spărgeau semințe de floarea-soarelui, printre măgari care păștеau lângă stații de benzină, funii împletite de usturoi și miezuri roșii de pepene (decorate în galben și negru de viespile zumzăitoare), iar la prânz ajunse într-o cârciumă unde se îndopă cu măsline și bău țuică de prune până când încăperea începu să se învârtă odată cu ea. Zadarnic întrebă pe toată lumea unde locuiește Felix al lui Kannmacher. Cobora înserarea și, printre umbrele maiestuoase aruncate de palatul lui Carol, umbra se cufundă într-o deznădejde mută.

Până când întâlni un om cu mănuși de un alb imaculat, melon și papion, care învârtea mânerul bastonului din încheietura mâinii și cerceta cu atenție umbra lui Emilie. Pentru Haralamb Vona era limpede cu cine se întâlnise. Tocmai venea de la un rendez-vous cu Marieta, iar întâlnirea cu umbra lui Emilie îl trezi brutal la realitate: «Marieta nu mi-ar dărui niciodată umbra ei», își spuse cu invidie, «și apoi, umbra ei e și mai ușuratică decât Marieta». Galant, îi oferi brațul umbrei lui Emilie și au pornit împreună agale prin cartierul Uranus până în fața casei mele.

Şi, când umbra lui Emilie nu mă găsi acasă, se întinse pe pragul cămăruţei mele de la mansardă. M-am întors de la cazinou abia noaptea târziu, iar în culoarul întunecat nu deosebeai o umbră de alta. N-am remarcat decât o gură de aer proaspăt, care altminteri nu pătrundea niciodată în cămăruţa mea îmbâcsită. Când am aprins lampa cu gaz, am văzut umbra rezemată de perete. Am recunoscut conturul lui Emilie şi degetele care se agitau stingherite în poala ei.

N-am îndrăznit să ne vorbim. Am dat drumul la radio, care revărsa şlagăre, şi am dansat împreună în jurul sobei de fier singuratice şi reci din mijlocul odăii – la început timizi şi stângaci, apoi tot mai înflăcăraţi şi mai aprinşi. Tălpile pantofilor mei scârţâiau pe podea, tălpile lui Emilie erau cuminţi şi tăcute. În aerul foşnitor al nopţii am început să transpir, iar ea era o boare tot mai proaspătă şi vie. Am ţinut în braţe o umbră plutitoare, care se îndepărta şi luneca tăcută înapoi spre mine, se rezema de mine şi-mi mângâia uşor faţa, o umbră care mirosea a Marea Baltică şi a câmpii mlăştinoase, a părul lui Emilie, a piele albă şi aspră, plină de nisip şi de sarea mării – până când lampa cu gaz s-a stins şi eu însumi nu eram decât o umbră contopită cu umbra lui Emilie."

Dumnezeul plăcerii

Şi Dumnezeul lui Şlomovici ameninţa să-şi arate iar faţa nimicitoare atunci când armata lui Hitler a ajuns, tropăind din cizme, la graniţa cu Cehoslovacia. Vecinii mei n-aveau radio. Zi de zi veneau în camera mea să asculte din aparat ştiri despre ultimatumuri şi pregătiri de mobilizare care-i buimăceau de fericire. Cel mai mult le plăcea vocea dementă, isterică şi lătrată a lui Hitler. Când mulţimea scanda şi striga „Heil Hitler!" în aparatul de radio, ei salutau cu braţul drept ridicat şi mă felicitau pentru acest om făurit din oţelul Krupp. Răspundeam timid că eu sunt sas, obiecţie care pentru ei era o dovadă de modestie, dacă nu cumva îşi închipuiau că, din

prudență, îmi ascundeam adorația față de Hitler. Nu actele mele erau decisive, remarcau ei veseli, decisiv era sângele meu. *Deutsches Blut,* îngânau ei într-o germană stricată și închinau spre mine cu sticla de țuică pe care nu uitau niciodată s-o ia când veneau în mansarda mea.

Nici la sfârșitul lui septembrie, când au urlat sirenele și s-au stins toate felinarele (pentru a vedea ce se întâmplă în cazul unui atac aerian), nu s-au lăsat impresionați vecinii mei de Dumnezeul lui Șlomovici. Eu stăteam la fereastră, cocoțat pe taburet, și priveam întunericul fantomatic, iar ei ascultau ultimele știri de la radio, pe care le comentau încântați.

— Chamberlain o să strângă din buci de frică, spuse Bebe, cel mai scund dintre cei doi.

Cu ochii lui de copil, sorbea fiecare cuvânt al amicului Alecu, moldoveanul slab și blond, fiu de preot, îndrăzneț, încrezut și obraznic, descurcăreț și cu facultatea, și cu femeile, pe care i le pasa lui Bebe când se sătura de ele.

— În țările democrate, lașii sunt la putere, zise Alecu cu vocea lui pătrunzătoare, *toți* o să strângă din buci de frică în fața lui Hitler și merită să fie călcați în picioare. Nu se ajunge la război decât dacă vrea Hitler să-i radă pe ruși. Și Hitler al dumitale, spuse el uitându-se la mine, o să mătură pe jos cu criminalul ăla de Stalin și o să aducă pentru totdeauna pacea în Europa.

Proprietăreasa era de altă părere. Frau Grete scoase capul pe fereastra de la etajul al doilea, agită bastonul și-mi șuieră că îi era silă și de nemți, și de acest domn Hitler. Dacă intra ăla în ținutul sudeților, mă dădea afară. Am obiectat din nou că sunt sas, nu german din Reich, obiecție pe care ea o ignoră. Să nu îndrăznesc să neg că sunt sută la sută nazist, îmi striga ea, nazist ca rudele ei din Sibiu care o întâmpinau la telefon cu „Heil Hitler" și-și făceau deja rost de steaguri cu svastica, așteptând să le desfășoare la momentul potrivit. Eu o asiguram că nu sunt nazist, dar Frau Gretel spunea că mint cu nerușinare numai ca să nu mă dea afară. Iar când armata lui Hitler a intrat într-adevăr în ținutul sudeților, i-a venit în minte altă pedeapsă,

așa că mi-a dublat chiria. Am acceptat înghițind în sec escrocheria asta – în fond, rămânea o cameră ieftină – și am tăcut când am fost amenințat că, dacă Hitler mai lua o singură țară cu japca, n-o să mă mai ierte.

În octombrie, am aflat de la Șlomovici că fostul meu salvator fusese eliberat – eliberare pe care cu siguranță o plătise scump, fie printr-un umilitor jurământ de credință față de Carol, fie condamnând vehement Legiunea și acuzând-o de crime cumplite – ceea ce avea să apară a doua zi în toate ziarele. Șlomovici a avut dreptate. Nu mi-a venit să cred când am citit că Marcu îi întorsese spatele lui Codreanu, pe care-l făcea criminal și gangster politic, și spunea că nu merită cruțat.

Iar când, la sfârșitul lui noiembrie, l-au împușcat pe Codreanu – care chipurile încercase să evadeze – Șlomovici murmură îngrozit:

— Marcu a trădat Garda și a susținut lichidarea lui Codreanu, ceea ce foștii săi camarazi n-o să-i ierte niciodată. Dacă-i deștept, o șterge în străinătate.

Deși Șlomovici nu trădase pe nimeni, se aștepta și el la un act de răzbunare. A primit mai multe amenințări cu moartea și avertismente privind un atentat cu bombă la cazinou. Nu mai îndrăznea să se plimbe prin sala de joc și să-și întâmpine clienții. Se baricada în camera lui, între mașina de calculat, acvariu și seiful de oțel, cu un revolver încărcat în sertar, ca să-și pună capăt zilelor dacă n-avea altă scăpare. În afară de șofer și de șeful de sală, nimeni nu mai ajungea la patronul cazinoului. Le-a interzis angajaților să vorbească despre politică, la care colegii mei au reacționat cu mormăieli și rânjete. „Se cacă pe el de frică", se spunea în vestiar, și: „Când crapă ovreiul ăsta, Ghiță o să fie proprietar, pe cât punem pariu?" „Normal", mormăi un al treilea, „deja-i sticlesc ochii".

Asemenea remarci mă neliniștеau. O mare parte dintre angajați îl dușmăneau pe Aristide Șlomovici. Unii simpatizau pe ascuns cu Garda de Fier sau îi detestau pe evrei pur și simplu din obișnuință. Cei mai mulți considerau că patronul cazinoului îi plătea foarte prost, motiv pentru care aveau din

când în când pusee de antisemitism. Mai mult mă îngrijora Ghiță. Fusesem convins că șeful de sală îi era fidel lui Șlomovici. Negăsind însă la Ghiță nici un semn că ar vrea să-și saboteze șeful, m-am liniștit.

Discuțiile politice nu le erau interzise numai angajaților. Trebuia să-l înștiințăm pe șeful de sală atunci când un client vorbea despre asasinarea lui Codreanu sau îl critica pe rege. Ghiță se repezea la masa de joc și-l ruga pe „stimatul client" să nu-și împărtășească convingerile politice, iar apoi se apleca puțin, spunându-i că e absolut de-acord cu el. Sau îi șoptea că sala e plină de agenți ai Siguranței și că, pentru numele lui Dumnezeu, trebuie să fie precaut, informație care îi închidea gura și celui mai încăpățânat orator.

Din ianuarie 1939, Șlomovici s-a încumetat din nou să-și facă rondul prin sală. Și, spre nefericirea lui, încă de la prima ocazie a dat de Victor Marcu, care a intrat fluturându-și eșarfa și, cuprins de bucuria revederii, s-a repezit la Șlomovici, care încerca zadarnic să se fofileze pe lângă ruletă. Marcu l-a strâns la piept pe patronul cazinoului, căzut victimă elanului său și încuviința jurămintele de prietenie pe care pianistul le îndruga pe nerăsuflate. Și a început imediat să vorbească despre „criminalul ăla" – s-a ferit să rostească numele lui Codreanu – care pentru scurt timp îi întunecase mințile.

Șlomovici voia să intre în pământ. Se întorcea disperat spre șeful de sală, își tot răsucea cravata și asculta, împietrit și livid, cum prietenul lui vorbea în gura mare despre binemeritata asasinare a lui Codreanu și despre deciziile curajoase ale lui Carol al II-lea. În cele din urmă a intervenit Mișu, care l-a luat pe Victor Marcu de braț, vrând să-l ducă în celălalt capăt al sălii, ceea ce salvatorul meu nu acceptă.

— Ce-nseamnă asta? Ce dorești dumneata? îl repezi el pe Mișu – și în clipa aceea mă zări.

Nu mai știa ce ne dezbinase, sau cel puțin părea să nu-și mai aducă aminte. Cu brațele larg deschise a venit la mine, ba strângându-mă, ba împingându-mă, ca să mă vadă mai bine. M-a măsurat din creștet până-n tălpi, a vrut să știe de ce eram

chelner la Șlomovici, m-a mângâiat pe bărbie, m-a numit suflet infidel. Și, trăgându-mă de urechi, m-a certat:

— De ce n-ai mai trecut pe la mine, ștrengarule? Sunt ciumat sau ce? Trebuie neapărat să vii să jucăm partidă de rummy toți trei.

Toți trei nu însemna cu fiică-sa, care era în Elveția, unde putea să schieze după pofta inimii, m-a asigurat Marcu. Nu, însemna cu tanti Catinca.

— De când ai șters-o de la Balcic, a trebuit s-o aduc din nou la mine, se văită Marcu. Doar aveam nevoie de cineva care s-o educe pe Virginia, nu-i așa?

Se purtase oribil neprimind-o în casă pe mătușa care o învățase pe fiică-sa să meargă și să vorbească, a recunoscut el oftând. Acum nu mai pomenea de „gâsca îndopată" și de „oul de cuc". Și, ciupindu-mă de obraz, s-a așezat la masa de joc, nu înainte de a-mi comanda mie, chelnerului său, șampanie Lanson, marca preferată a lui Carol.

Șlomovici m-a numit curând adjunct al șefului de sală, ceea ce l-a indispus pe Ghiță, care o vreme a fost rece și acru cu mine, ca de altfel și chelnerii, și crupierii. Iar se credea că eram mai apropiat de evreu decât aș fi vrut să recunosc. Cu timpul însă, resentimentul și invidia au lăsat loc obișnuinței. Eram mai prietenos decât Ghiță, care nu-și putea stăpâni aroganța, așa încât colegii s-au îmblânzit până la urmă. Am pus în cui fracul de chelner, primind în schimb un costum de mătase – nu mătase sută la sută, se-nțelege – cum nu purta decât Ghiță, pantofi noi și cravate șic. Câștigam acum de patru ori mai mult. Așa mi-am permis să mă mut din mansardă, spre marea dezamăgire a lui Bebe și a lui Alecu, care și-au luat rămas-bun cu „Heil Hitler!", înainte ca soldații germani să invadeze Polonia și ca proprietăreasa să mă pună să plătesc și mai mult.

M-am mutat într-o locuință de la ultimul etaj al unui bloc nou din centrul Bucureștiului, nu departe de cazinou, de Piața Teatrului și de Piața Palatului. Nu era tocmai ieftin acest nou refugiu la care ajungeai cu un lift cu oglinzi. Avea o terasă, o cameră încăpătoare, apă curentă, încălzire centrală, baie cu duș

și o chicinetă – cu noul meu salariu îmi puteam permite toate astea! L-am rugat pe Șlomovici să-mi dea un avans, și mi l-a acordat, nu fără nazuri, așa că mi-am cumpărat o canapea, un pat și o bibliotecă. Într-o superbă zi de aprilie stăteam și mă minunam, gol pușcă, pe terasa care amintea de puntea unui transatlantic intrând în portul New Yorkului. Blocul era înconjurat de clădiri cu zece etaje, de un alb strălucitor, iar Bucureștiul se întindea la picioarele mele ca un covor de acoperișuri din tablă lucitoare. M-am întins fericit la soare. Mi se părea că Dumnezeul lui Șlomovici își întorsese, în sfârșit, către mine fața norocoasă.

Dar avea oare Dumnezeul ăsta și o față a plăcerii? Dacă da, atunci mi-a arătat-o în acele săptămâni, când am constatat că am la femei un succes pe care nu-l observasem până atunci. Se datora în parte, pesemne, faptului că eram șef de sală. Un chelner își reprimă personalitatea, nu-i decât o umbră supusă, n-are voie să iasă în evidență, și nici nu iese. În noua mea funcție, lucrurile stăteau altfel. Întâmpinam clienții la garderobă, ajutam doamnele și domnii să-și scoată pălăriile și paltoanele, nu fără a mă prezenta și a-i ruga să mi se adreseze dacă aveau nevoie de ceva. Inspiram siguranță și încredere, ceea ce fără îndoială mă făcea mai atrăgător. Probabil că ajunsesem și la vârsta potrivită pentru a avea succes la femeile din sala de joc. La treizeci și trei de ani nu mai eram un tânăr stângaci care emană mai mult delicatețe decât forță. Iar lipsa de experiență n-o bănuia nimeni la un bărbat de vârsta mea.

Nu mai eram nemulțumit de mine, ca înainte, nu mă mai rodea gândul că îmbătrânisem și mă uzasem, că duceam o viață fără sens. Eram blond, aveam ochii albaștrii-cenușii, fața luminoasă (ca o zi senină la Marea Baltică), nici prea ascuțită, nici prea rotundă. Eram agil (nu greoi, ca Ghiță), iar costumul de mătase îmi sublinia agilitatea.

La început m-a cuprins amețela în fața semnelor de încurajare primite de la femei între treizeci și patruzeci de ani, prizoniere ale unor căsnicii monotone. Bineînțeles, nu veneau niciodată singure la cazinou. În prezența soțului, căruia nu-i

stătea mintea decât la joc (sau poate la alte femei), mă sorbeau din priviri (ceea ce soţului îi scăpa sau îi era indiferent). Dacă veneau însoţite de un prieten (un iubit secret sau un admirator acceptat de soţul mărinimos), erau mult mai prudente şi-mi făceau semne jucându-se cu ţigara. Uşor excitate, trăgeau din vârful ţigării şi scoteau fumul cu o privire languroasă pe care o întorceau spre mine, distrate şi în acelaşi timp pline de speranţe, până când se dedicau iar bilei care se tot învârtea în ruletă.

Prima femeie cu care am făcut cunoştinţă a fost Ecaterina, soţia unui baron şi fost general de vreo optzeci de ani, hodorogit şi surd. I-am împins scaunul cu rotile de la intrare la masa de joc, unde norocul l-a prins sforăind. A câştigat şapte jocuri la rând şi a încasat o sumă frumuşică, ceea ce a impresionat pe toată lumea din sală, mai puţin pe domnul baron, care era cufundat într-o moţăială fericită.

Capul i se legăna ritmic deasupra pieptului care emitea un şuierat înfundat, în timp ce-i conduceam pe el şi pe baroană la casierie, ca s-o ajut să schimbe jetoanele pe un teanc de bancnote impresionant. Ea şi-a pus indiferentă banii în poşetă şi mi-a mulţumit clipind din gene, iar eu am simţit că mă trec fiori de plăcere. Am făcut o plecăciune timidă în faţa doamnei care-l trezea pe bătrânul ridat mângâindu-l pe obraz, şi el a izbucnit într-un râs de idiot atunci când a aflat că uşurase casa lui Şlomovici cu trei mii de lei, râs care i s-a oprit în gâtlejul bătrân şi s-a transformat într-un acces hodorogit de tuse.

Ecaterina a revenit la cazinou însoţită de un domn care o agasa cu atenţiile lui. Ea îi dădea la o parte mâna cu care o pipăia, îi ignora glumele şi refuza să scoată o vorbă, tratându-l cu o tăcere glacială. Trebuie să fi fost vreun admirator sau vreun amant pe care-l târa după ea neavând de ales, dar pe care-l considera prea insipid şi plicticos ca să nu cutreiere cu privirea prin sala de joc. Iar atunci a pus ochii pe mine. M-a furnicat din vârful degetelor de la picioare până-n vârful firelor de păr când ni s-au întâlnit privirile. Pe chipul ei învăluit în

fumul de țigară se citea o dorință aprinsă, încă ascunsă, apoi s-a întors încet, vizibil iritată, spre amantul care făcuse o observație despre mersul jocului.

Pentru a scăpa de el, Ecaterina și-a vărsat înadins pe rochie paharul lui de coniac. O privisem de la locul meu de lângă scara de lemn ale cărei trepte duceau spre masa de joc. Ce a urmat a fost pură prefăcătorie.

— Tontule, dobitocule, nu poți să fii mai atent? a început ea să-l ocărască.

Roșu la față și jurând că n-are nici o vină, bărbatul și-a scos batista din buzunarul de la piept. S-a aplecat să șteargă pata rușinoasă de pe rochia de tafta, în dreptul sânilor, ceea ce pe Ecaterina a înfuriat-o și mai tare, așa că, spre deliciul celorlalți clienți, i-a tras o palmă. Ghiță și cu mine am sărit în același timp. Și, când am ajuns la masa de joc, amantul sau admiratorul a sărit de pe scaun frecându-și obrazul care-l ustura. Fără o vorbă s-a repezit la garderobă și, cu pălăria în mână, a ieșit din cazinou.

Ghiță și-a cerut pe larg scuze pentru nefericitul incident și s-a oferit s-o ajute. Am tăcut, ca să-i dau prioritate șefului de sală, dar Ecaterina mi s-a adresat mie:

— Duceți-mă, vă rog, acasă, a spus ea cu o voce plângăcioasă.

Ghiță a încuviințat, era unsprezece și douăzeci, peste nici trei sferturi de oră se închidea cazinoul. Ea a traversat salonul la brațul meu, cu pași nesiguri, clătinându-se de parcă ar fi fost pe mare, până când am ajuns afară, pe trepte, unde s-a lepădat imediat de presupusa ei nesiguranță. S-a repezit hotărâtă spre un taxi care aștepta în fața cazinoului.

— Unde locuiți, preastimată doamnă? am întrebat-o.

M-a privit pe jumătate amuzată, pe jumătate supărată.

— Prostuțule, mi-a răspuns ea râzând răgușit, am zis cumva acasă *la mine*?

M-am uitat perplex la ea (ceea ce a amuzat-o iarăși), apoi mi-am luat inima-n dinți și i-am dat șoferului adresa mea. Bodogănind, fiindcă era la doi pași, bărbatul a închis geamul despărțitor și a demarat.

Ecaterina a fost cea care mi-a sărit de gât în timp ce liftul urca spre ultimul etaj. Mi-a luat mâinile, care-mi atârnau țepene, și le-a pus pe fesele ei. Ecaterina a fost cea care m-a sărutat amețitor cu limba. Iar cu genunchiul care-i aluneca între picioarele mele mi-a mângâiat sexul. Excitat și nesigur, m-am uitat cu coada ochiului în oglindă și parcă vedeam jocul amoros a doi străini (nu puteam fi *eu* bărbatul care ținea în brațe femeie asta divină!). Ecaterina a fost cea care, când am intrat la mine, m-a tras pe jos și și-a încolăcit coapsele în jurul meu. M-am trezit (în fine!) din stupoare când mi-a șoptit la ureche cu o voce răgușită: „Dezbracă-mă".

O, Dumnezeu al plăcerii, nimic mai senzual decât să descalți pantoful unei femei întinse în fața ta, care tremură și freamătă de dorință. Nimic mai senzual decât s-o tragi spre tine și, nasture cu nasture, să-i scoți rochia care fâșâie (cu atât mai senzual dacă ea îți mângâie ceafa, cu respirația întretăiată). Nimic mai senzual decât să ajungi la ciorap (mai ales când e unul de mătase, foșnitor) care, prins cu portjartier, dă strălucire coapsei. Nimic mai senzual decât să-i cobori ciorapul până la gleznă și să i-l scoți cu o mișcare sigură. Nimic mai excitant decât să ajungi la combinezon și să i-l ridici peste cap.

Am dezbrăcat-o pe Ecaterina cu o dorință stăpânită, care a făcut-o să suspine. I-am dezmierdat trupul cu buzele, nelăsând nici un petic de piele nesărutat în afară de sfârcurile de culoarea somonului și de sexul care strălucea fosforescent în lumina difuză a lunii și a reclamelor colorate. Prudența mea o excita și mai tare. Înfigându-și degetele în părul meu, m-a tras în jos spre ea, până când nasul mi s-a cufundat în pântecele ei, s-a răsucit și-a gemut în timp ce mă jucam cu vârful limbii printre cutele de piele răsfrânte, încolăcindu-și coapsele în jurul meu și împingându-mi în față despicătura umedă, a scos un țipăt și m-a tras iar sus, mi-a lins nasul și buzele, și-a petrecut înfiorată degetele peste sexul meu teribil de umflat, l-a apucat de la rădăcină și l-a înfipt în ea.

Eram mai flămânzi ca o haită de lupi (în creierii Carpaților, iarna). Eu îl înlocuiam pe soț, moșul acela sclerozat și bălos

de care avea grijă pentru a deveni în curând o văduvă putred de bogată (nu urmărise altceva căsătorindu-se cu el). Iar ea îmi restituia jumătatea de viață în care fusesem abstinent ca un bun protestant.

La început am fost prea lacom ca să mă stăpânesc, și am ajuns la final mai repede decât aș fi vrut. M-am prăbușit pe trupul tremurând care se agăța de mine, dornic de mai mult. A durat un timp până când a devenit ceva mai înțelegător cu mine.

— Ce s-a întâmplat, prostule? mi-a șoptit ea cu reproș, dându-mă la o parte și ridicându-se în picioare.

Simțindu-mă vinovat, am privit-o cum își ridică de pe jos ciorapii, combinezonul, rochia de tafta și pantofii, gândindu-mă că are să se îmbrace și să plece.

Dar nu, ea vedea altfel o noapte de amor. Ecaterina și-a aruncat hainele și pantofii pe canapea, a ieșit pe terasă și s-a sprijinit de zid. În goliciunea ei fluorescentă, tentantă și tremurătoare, privea luna care se plimba pe cerul nopții (și reclama luminoasă a firmei Philips) și s-a aplecat, cu o mână pe sâni, spre strada care se pierdea în depărtare. O pală de aer făcea să-i fluture părul castaniu, care-i ajungea până la ceafă. Și, când s-a întors în cameră legănându-se pe vârfuri, dorința mea era din nou trează. Am prins-o de umerii reci ca de marmură și am așezat-o pe pat.

Când la orizont a apărut o dungă purpurie, Ecaterina s-a desprins din îmbrățișarea mea și și-a luat repede o cămașă de noapte din geantă. Acoperită cu fleacul acela de mătase, a venit din nou lângă mine. Razele soarelui ne-au trezit, gâdilându-ne, pe la amiază, și iar s-a dus la geantă, de unde și-a scos periuța, pasta de dinți și fardurile, și a dispărut cu hainele și pantofii la baie (în lunile următoare, am tot avut de-a face cu asemenea genți pregătite pentru o noapte în doi). N-a vrut să mănânce nimic, s-a grăbit cu cafeaua, pe care ne-am băut-o pe terasă – eu cu ochii cârpiți de somn, părul ciufulit și respirație stătută, Ecaterina învăluită într-un nor de parfum, curată și proaspătă –, nu s-a purtat nici cu răceală, nici cu afecțiune, la plecare

mi-a întins mâna să i-o sărut și m-a sfătuit nu care cumva să mă îndrăgostesc de ea.

Cu amărăciune și regret în suflet, i-am urmat sfatul. După ce-a apărut însă la cazinou cu alți amanți și nu m-a tratat decât ca pe un șef de sală, mi-am smuls ghimpele din inimă, iar asta o nemulțumea pe Ecaterina, care îmi reproșa că nu sunt gelos. O dată la două zile îmi trimitea prin curieri cu chipiu roșu câte o scrisorică în care-mi cerea o întâlnire sau mă făcea cu ou și cu oțet când o lăsam baltă sub cine știe ce pretext, în beneficiul vreunei rivale.

Da, în lunile acelea Dumnezeul plăcerii nu mai voia să-și întoarcă fața de la mine. Elvira, Olimpia și Paraschiva – și alte femei, ale căror nume le-am uitat – îmi făceau la cazinou curte de la distanță, iar la miezul nopții urcam cu ele la mine, le dezbrăcam și le întindeam pe pat. Toate erau căsătorite – și cu atât mai dornice. Cum a intrat la mine în garsonieră, Elvira și-a ridicat fusta și a început să se învârtească în fața mea. „Ce părere ai de picioarele mele?" a vrut ea să știe. „Bărbatu-meu zice că sunt o vacă cu două ciolane înfipte-n pământ." Am îngenuncheat ca să-i mângâi gambele solide și pulpele viguroase (răspunsul meu mut o bucura la culme) și am inspirat cu putere mirosul sexului care mă îmbia din triunghiul de pânză. Într-o noapte toridă și înstelată de iulie, Olimpia a vrut să facem dragoste pe acoperiș și s-a repezit cu un chiot la scara de fier din holul blocului. Udă de transpirație și de dorință, mi-a încălecat sexul și a galopat cu mine în ceața albicioasă a Căii-Lactee. Paraschiva s-a dovedit o roabă supusă a membrului meu, pe care-l amușina din toate părțile, botezându-l cu nume de alint: „Fagurele meu de miere, căpșorul meu mătăsos, creasta mea purpurie".

Olimpia își luase un amant ca să pară modernă și îndrăzneață. Elvira se răzbuna pe soțul ei, care-și freca țepușa de sora și de nepoata ei. Când o penetram, din gâtlejul Elvirei răbufnea numele lui, până când îmi pierea tot cheful (aveam impresia că stătea lângă pat și se uita la noi). Dimpotrivă, Paraschiva nu vorbea niciodată de soțul ei și-și scotea, înainte de bluză sau combinezon, verigheta.

De la Elvira, Olimpia, Paraschiva și alte doamne care se aruncau în brațele mele ca să aibă cu cine juca o partidă de dublu primeam aproape în fiecare zi o scrisorică, așa că mereu apărea în pragul ușii mele câte un curier cu chipiu roșu, dintre cei pe care îi vedeai în centru, la câte un colț de stradă. Mi-am cumpărat curând un telefon pe care l-am așezat pe polița fixată în perete, lângă aragaz, masa improvizată la care lucram și mâncam. Țârâia și păcănea încontinuu. Olimpia voia s-o scot la dans, Elvira la plimbare. Paraschiva mă implora să ieșim la un picnic în Herăstrău până când cedam. Sau mă invita la cinema Trianon, la un film nemțesc cu Lil Dagover, actriță pe care-o găsea irezistibilă.

Când auzeam vorbindu-se nemțește, mă cutremuram de groază și de dor. Urmăream filmul cu amărăciune și fără chef, până când se deschidea cupola sălii, lăsând să se vadă cerul nopții pe jumătate senin, pe jumătate înnorat. Nu mai înțelegeam nimic din ce se petrecea în film, lăsam capul pe spate și priveam bolta de stele lucitoare. Paraschiva îmi băga mâna în pantaloni. Înfiorându-se când îl atingea, îmi lua sexul și-l mângâia, strângea și mulgea, până când mâinile mi se încleștau pe brațele fotoliului, respirația mi se accelera și-mi dădeam drumul cu un oftat surd care era înghițit de muzica sonoră a filmului.

Mă suiam în automobilul Chrysler al Ecaterinei, care gonea cu 80 de kilometri pe oră la aeroport, unde ne aștepta un avion cu elice, de trei locuri, proprietatea baronului, iar ea îi făcea curte pilotului anume ca să mă scoată din minți. Cu o cască de piele, ochelari de protecție și o manta care-i ajungea până la genunchi, arăta mai chipeș și mai proaspăt decât aparatul de zbor, cu care avusese deja un accident, după cum mi-a povestit ea repede, numai ca să se delecteze cu panica mea.

Cu genunchii tremurând, m-am urcat în avion pentru primul meu zbor. Mi s-a făcut rău de cum am decolat. Mă uitam palid la Carpații care apăreau la orizont, cu crestele acoperite de zăpadă, văi umbroase și stânci albastre-cenușii. N-am îndrăznit să privesc peisajul strălucitor care se întindea jos, sub noi. Nu cutezam să mă aplec și, țeapăn ca un mort, mă țineam

cu toată puterea de scaunul de piele, spre teribilul amuzament al Ecaterinei, care-mi lua mâna, şi-o punea în poală, îşi ridica fusta şi închidea ochii când îşi introducea degetele mele în vaginul umed. Se freca hotărâtă cu degetele mele, iar, când ajungeam într-un gol de aer şi ne prăbuşeam brusc, degetele mi se încleştau în pliurile de piele ale Ecaterinei, ceea ce o făcea să geamă şi mai tare de plăcere.

Spectacolul cadavrelor

În săptămânile şi lunile acelea l-am evitat pe Aristide Şlomovici. În primul rând, nu mai aveam când să-l însoţesc pe patronul cazinoului la cârciuma unchiului, amantele îmi mâncau tot timpul. În al doilea rând, voiam să fiu scutit de presimţirile lui sumbre. Era convins că războiul avea să izbucnească în curând şi mă sfătuia să plec din ţară ca să nu fiu în pericol. Avea rude la Nablus şi Tel Aviv şi ar fi putut să-mi scrie o recomandare şi să-mi facă rost de un bilet de vapor, dacă voiam să mă duc în Ţara Sfântă.

— Eretz Israel, spuse unchiul lui cu nostalgie în glas, când ne-a adus un vas cu fructe – struguri care se topeau în gură, mici, dulci şi tari ca sânii Olimpiei; piersici zemoase care-mi aminteau de pieptul Ecaterinei; smochine lipicioase ca pântecul Paraschivei în care îmi cufundam faţa (o, Dumnezeu al plăcerii, dorinţa mea dădea semnale mai aprige şi mai insistente decât telefonul din bachelită de pe poliţa de lemn de-acasă!).

— Da, Eretz Israel, îl îngână Şlomovici oftând.

Şi, în ciuda dorului cu care vorbeau amândoi despre Ţara Sfântă, nici unul nu era gata să-şi facă bagajele şi să plece.

— Să iau vaporul? spuse Avram îngrozit. Eu, care nu ştiu să înot, să mă sui pe-un vapor?

— Lasă, unchiule, îi întoarse nepotul vorba cu dojană în glas, de înotat înoată vaporul, nu tu!

— Şi dacă e găurit? ripostă Avram. Doamne, ce mă fac dacă se scufundă? Mă înec, dar ce-i mai grav e că o să mă sfâşie

rechinii, o să mă facă bucăţele. Mai bine cu nemţii, decât cu rechinii, vă spun eu. La urma urmei, nemţii sunt oameni, adică, în adâncul lor, sunt mai omenoşi decât fiarele alea.

— Vezi să nu te-nşeli, mormăi Şlomovici mestecând. (La rândul lui, nu voia să se lase speriat de faţa cea rea a lui Dumnezeu şi să se ascundă în Ţara Sfântă.) Să-mi părăsesc patria? Niciodată! Chiar dacă nu mi-a răsplătit devotamentul, n-am de gând s-o trădez!

— Cine zicea că evreii n-au patrie? am observat eu ironic, la care Şlomovici mi-a răspuns cu un torent de cuvinte prin care încerca să-şi justifice sentimentele faţă de patrie şi care nu erau decât sofisticării ingenioase.

— Bun, aveţi dreptate, se întrerupse el, sunt mai isteţ decât o bucătăreasă care a vărsat prea multă sare în mâncare şi pe urmă se-apucă să inventeze tot felul de pretexte ca să se scuze. Nu, e vorba de cazinoul meu. Nu pot să-l închid, pur şi simplu nu pot. Patria mea e sala de joc.

— Patria ta e un cazinou?! Doamne Dumnezeule! spuse Avram smulgându-şi părul din cap. Jalnic, Şlomovici! E mai grav decât să nu ştii să înoţi.

În repetate rânduri Şlomovici s-a oferit să mă trimită la rudele lui. În repetate rânduri mi-a cerut actele să se ducă cu ele la Ambasada Britanică. „Îţi trebuie viză de intrare", tot insista el, până am cedat. Şi în două săptămâni am primit prin poştă un plic cu biletul de vapor, viza britanică şi o scrisoare de recomandare către rudele lui din Ţara Sfântă. Asta se întâmpla la începutul lui august 1939, iar la mijlocul lunii trebuia să plec.

Nu, n-aveam de gând să părăsesc Bucureştiul, unde mă simţeam mai acasă ca oricând. Câştigam o pâine bună şi trăiam într-o locuinţă confortabilă, cu radio şi telefon. Ca să nu mai vorbesc de amante. Ce să fac eu în ţara aia străină, la mii de kilometri depărtare? Eu, un goi, mai rău, unul din Germania, să mă ascund la o familie de evrei? Era o idee absurdă. Nu puteam fi salvat eu în locul lui Aristide Şlomovici.

Am pus înadins biletul şi viza pe marginea zidului care împrejmuia terasa mea însorită şi m-am întins în şezlong. Şi

în doar câteva clipe, le-a luat vântul. S-au ridicat în aer, au plutit legănându-se spre blocul vecin și s-au pierdut repede printre umbrele străzii. Când a sunat telefonul și l-am auzit pe Șlomovici întrebându-mă dacă primisem plicul, mi s-a pus un nod în gât. M-am prefăcut că nu știam nimic, am bâiguit că nu, nu sosise, în timp ce în sinea mea îmi blestemam ipocrizia. Bănuia oare că-l mințeam? N-a spus nimic când a văzut că rămân în București și îl evit sistematic, de parcă ar fi înțeles că am conștiința încărcată.

Închideam radioul când auzeam știri despre ultimatumurile guvernului german, notele de protest ale lui Chamberlain și Daladier sau despre pactul dintre Hitler și Stalin. La 1 septembrie, Hitler a invadat Polonia, iar când își făcea rondul obișnuit prin salonul de joc plin de oameni care nu păreau prea îngrijorați, Șlomovici a clipit din ochi, ca să-mi arate cât de rău stau lucrurile, dar și că avusese dreptate.

L-am întâlnit din întâmplare pe Victor Marcu în fața Palatului, unde avea acum din nou intrare liberă la Carol al II-lea (fără să-i fie consilier). În ziua aceea însorită mi-am dat seama ce-mi scăpase când îl văzusem la cazinou: salvatorul meu nu mai era cel de odinioară. Își pierduse siguranța și energia, farmecul acela fantastic cu care-i seducea pe toți. Nu înfățișarea lui mi-a dat impresia că-i lipseau voința și hotărârea de altădată. Lat în umeri, cu obraji nici prea supți, nici prea plini, nu mi se părea bolnav, și totuși era slăbit, acea slăbiciune pe care-o întâlnești la oamenii care se refac după o grea lovitură. Ochii lui îmi dădeau impresia asta, pâlpâirea din ei, neliniștea cu care privea în toate părțile.

Altminteri, se purta așa cum îl știam: alterna observații inteligente cu afirmații absurde. S-a dovedit iarăși un actor desăvârșit când mi-a reprodus spaima lui Carol la aflarea veștii despre pactul dintre Hitler și Stalin – mă durea burta de râs. Încurajat de aprobarea mea, s-a îmbătat iar cu vanitatea lui copilărească.

— Dacă azi avem război, din păcate asta e numai vina lui Carol. (Continuând, a început să vorbească despre sine la

persoana a treia.) Carol a făcut o greșeală tragică atunci când și-a concediat consilierul. Numai Victor Marcu putea să evite războiul lui Hitler împotriva Poloniei. Dacă e cineva pe lume care ar fi putut să-i câștige încrederea lui Hitler, ăsta e Victor Marcu.

De la război a trecut la procesul cu Giurgiucă, care-i golea buzunarele și nu se mai termina. Mi-a spus că Bubi nu se prezenta la termenele de judecată, dând vina ba pe durerile de spate, ba pe un virus rebel, ba pe o infecție alimentară, și asta numai ca să obțină amânarea procesului. Sau îl acuza pe judecător că nu e imparțial și-l recuza.

— Ascultă ce-ți spun, o să mi se facă dreptate în chestia asta numai când Europa o să fie zdrobită.

Iar de la procesul cu „Bubi, jidanul împuțit", a trecut brusc la detenția lui din lagărul de la Miercurea Ciuc.

De atâta vorbit Marcu uitase de foame. Ne-am oprit într-o grădină vizavi de Piața Palatului ca să mâncăm ceva, stăteam la umbra unui castan cu frunze deja îngălbenite legănate de vânt (fusese o vară fierbinte și secetoasă), iar eu trăgeam cu urechea la taraful care începea, cu acorduri de țambal și mandolină, să cânte *Povestea mea e tristă*.

— Au fost vremuri grele, spuse Marcu, Miercurea Ciuc e o văgăună nenorocită și înghețată, noaptea îmi tremurau oasele de frig. Stăteam în picioare laolaltă, ca vacile pe câmp, să ne ținem unul altuia de cald. Ca să nu mai zic de mâncarea fadă și scârboasă pe care ne-o trânteau în vase de tinichea. (Își dădu la o parte farfuria cu friptura.) Am plătit scump, prietene, scump, ca să mă spăl de-o rușine care nu era a mea. Nu, chestia cu Legiunea n-a avut nici o legătură cu mine. Și-au închipuit că sunt o brută de gardist gata oricând să ucidă. Eu am vrut să intru în Parlament ca să-mi servesc țara, atâta tot. Cu toate astea, nu pot să spun că regret ce mi s-a întâmplat. Să fii nevinovat și totuși să suferi, ăsta e un privilegiu pe care Dumnezeu îl acordă numai oamenilor excepționali. Și eu sunt, nu încape vorbă, un om excepțional. În iubire, în politică și la pian.

N-am mai suportat să-l aud cum își clamează inocența, și m-am scuzat spunând că aveam treburi urgente. Ajuns acasă, m-am trântit în șezlong, trist și în același timp ușurat. Afecțiunea mea pentru omul ăsta pierise. Ceva în mine arsese până la temelii, nu rămăsese decât cenușă și scrum. Pentru Marcu simțeam acum doar compasiune și dispreț, și mă durea s-o recunosc. Din golul din fața balconului ajungea la urechile mele un zumzet ritmic liniștitor, și ațipisem atunci când a țârâit telefonul.

— A murit Armand Călinescu, mi-a spus Șlomovici gâfâind, l-au împușcat pe prim-ministru. (Nu știam ce să răspund, așa că am tăcut.) Au fost șase legionari. I-au pândit automobilul ascunși într-o căruță cu lemne. Și, când să cotească pe Elefterie, au ieșit și-au început să tragă. Se pare că a murit pe loc.

— I-au arestat?

— Da, mi-a răspuns Șlomovici disperat, dar la ce bun?! Legiunii dacă-i tai un cap, îi cresc trei în loc!

Carol al II-lea a pus să fie executați toți cei șase legionari la locul crimei, și a lăsat cadavrele acolo o zi, în chip demonstrativ. De dimineață m-am pomenit cu un telefon de la Olimpia, care voia să meargă cu mine „urgent" să vadă cadavrele. Eram pe jumătate adormit, n-am spus nici da, nici nu, ceea ce pentru Olimpia însemna că accept. După douăzeci de minute, s-a înființat la mine mai proaspătă ca briza Mării Baltice și m-a zorit. Și iar a sunat telefonul de bachelită de pe măsuța din bucătărie – era Elvira, care se interesa chicotind stânjenită dacă nu voiam să mă duc să mă uit la cadavre. I-am spus că-mi pare rău, dar sunt reținut, ceea ce pe Elvira o făcu să mormăie ceva supărată, iar pe Olimpia, care se machia la oglinda din vestibul, să jubileze.

În sfârșit eram alături în automobil, un Buick cu două locuri și șase cai putere, decapotabil și cu caroserie gălbuie, de culoarea ceaiului. Olimpia nu putea să conducă mașina dacă nu fuma, așa că m-a pus să-i aprind o țigară, pe care i-am vârât-o între buzele roșii, țuguiate. Fără milă și cu o viteză care mi-a zbârlit părul de pe ceafă, și-a croit drum printre pietoni, băieți cu

ziare, câini vagabonzi şi căruţe, autobuze şi automobile care se târau.

Pe chei, la intersecţia cu Elefterie, am dat de o mulţime agitată care te împiedica să vezi cadavrele. Se izbea de două rânduri de soldaţi care abia reuşeau să-i ţină piept. Dacă nu dădeai din coate şi nu te împingeai până în faţă, nu puteai să-i vezi pe legionarii împuşcaţi. Lumea se-nghiontea şi se-mbrâncea, înjura şi glumea. Cei care locuiau în apropiere puneau la dispoziia curioşilor, contra cost, scări de lemn. Se vindeau lame de ras, ţuică şi tutun, covrigi, ziare, salam şi bere, s-au ridicat ţinte, ca la bâlci, se făcea negoţ cu broderii, iar Olimpia i-a gonit furioasă pe doi lustragii care îngenuncheaseră în faţa noastră.

Era supărată că nu puteam ajunge să vedem cadavrele. Şi-a pus capul pe umărul meu şi mă implora să închiriez o scară ca să ne urcăm pe ea.

— N-ajută la nimic, spuse un bărbat de lângă noi, care folosise deja scara, n-am văzut decât trei perechi de călcâie murdare.

— Ia închipuiţi-vă c-am fi în Germania, strigă altul. În Germania e disciplină, se stă la coadă.

— Da, se stă la coadă şi fiecăruia îi vine rândul, zise Olimpia.

— Numai că nu suntem în Germania, stimată doamnă, spuse un colos, care se ridica pe vârfuri, fără să vadă însă mai bine, şi care se dovedi a fi o cunoştinţă îndepărtată a Olimpiei.

O salută entuziast cu o plecăciune şi se oferi s-o ajute. Era o nimica toată, zicea el, să facă o pârtie prin mulţime, ca Olimpia să-l poată urma, afirmaţie care, la cât era de masiv, nu părea hazardată. Ea a dat din cap încântată, eu am refuzat mulţumind.

Au dispărut amândoi, iar eu mă îndreptam spre chei ca să-mi aştept prietena, când mi-a sărit în ochi o femeie care stătea lângă un grup gălăgios. Părea pierdută şi avea o paloare nefirească, accentuată de faptul că, de la pantofi până la pălăria cu voalul pe care şi-l ridicase, era îmbrăcată toată în negru. M-am oprit s-o privesc, fără ca ea, încremenită şi adâncită în gânduri, să mă observe. Avea o faţă îngustă, în ochii ei era un licăr straniu care-mi amintea de Ratibe, avea pomeţi proeminenţi, fruntea netedă şi

înaltă (presupuneam eu, fiindcă fruntea era acoperită de borul pălăriei) și un nas grațios care dispărea în dreptul gurii (părea într-adevăr numai o linie fină), o gură cu două buze pline, aproape cărnoase. Ochii și fruntea o făceau să pară închisă în sine și temătoare, linia fină a nasului trăda fragilitate, nehotărâre, nesiguranță și sensibilitate, buzele și bărbia lină duceau cu gândul la senzualitate, o senzualitate pe care trebuia să și-o reprime.

Părea să se afle din întâmplare lângă oamenii zgomotoși care n-o luau în seamă. Nu, nimeni nu se sinchisea de femeia asta, care nu avea probabil nici treizeci de ani și privea inertă în gol, cu vălul fluturând și o geantă pe care-o ținea strâns, până când, brusc, s-a prăbușit. În zece pași am ajuns lângă oamenii care-o înconjurau plini de curiozitate și milă și mi-am făcut loc cu coatele până în față. Unul îi lua pulsul văduvei care-și pierduse cunoștința, altul a scos din buzunar o ceapă ca s-o trezească din leșin cu mirosul ei puternic.

— Sigur e nevasta vreunuia dintre legionarii împușcați! strigă o voce.

— Biata femeie, comentară două doamne, iar un țânc știrb de lângă mine mormăi:

— A căutat-o cu lumânarea. Cine-a pus-o să se mărite cu un drac împielițat?

— Aruncați-o în râu, propuse un polițai cu o mustață mai țepoasă ca o mătură, dacă se-neacă, e vinovată, dacă nu...

N-a apucat să-și termine fraza când, dându-i la o parte pe bărbatul cu ceapa și pe cel care-i lua pulsul și îi cotrobăia în același timp prin geantă, am luat-o pe femeia care începea să-și revină pe după umăr și am ridicat-o de jos.

— Domnilor, *eu* sunt soțul, lăsați-ne în pace, faceți loc! i-am repezit.

Afirmația mea, mai mult îndrăzneață decât convingătoare (doar aveam de-a face cu o văduvă!), s-a dovedit eficientă. Mi-au făcut loc în tăcere când am pornit spre pod ducând-o în brațe pe femeia străină. Mă privea derutată și timidă, prea slăbită ca să protesteze. Am găsit în fine un taxi și am așezat-o

pe bancheta. Am rugat-o să-mi spună unde locuieşte, şi a trebuit să mă aplec ca să înţeleg ce spune.

— Cafe Serai? m-am adresat eu şoferului care, apăsând pe acceleraţie, mi-a răspuns:

— Da, domnule, o ştiu, e-n Piaţa Rosetti.

O pânză de mătase

Jeni, pe numele ei complet Eugenia Şişmanian, se născuse la Constanţa, într-o familie de profesori. De mică fusese prietenă cu Haig, soţul ei armean, care se trăgea dintr-o familie de cafegii scăpaţi de un pogrom al turcilor la începutul secolului, şi care locuia în casa vecină. Părinţii nu văzuseră cu ochi buni logodna ei cu Haig, ar fi preferat un om de-al locului. La fel vedea lucrurile şi familia lui Haig: armenii trebuie să se căsătorească cu alţi armeni, de care-i leagă destinul şi credinţa. Părinţii invitau tinere armence la ei acasă ca să-şi lecuiască fiul de dragostea pentru Jeni. Zadarnic. Haig era ca o săgeată zbârnâitoare, pe care nimic n-o putea abate din drumul spre ţintă. La rândul ei, Jeni a refuzat să mănânce până când părinţii au cedat. În fond, se înţelegeau bine cu familia din vecini, oameni la locul lor, harnici şi înstăriţi, iar căsătoriile mixte nu erau o ruşine în oraşul populat de evrei, armeni, italieni şi atâtea alte naţii.

La doar două zile după nuntă, Jeni şi Haig şi-au luat rămas-bun de la părinţi şi s-au mutat la Bucureşti. În Capitală, o cafenea se anunţa mai bănoasă decât într-un oraş provincial de la ţărmul mării. În plus, Haig voia să fie propriul lui stăpân. Era ambiţios, mândru şi avea toate cunoştinţele necesare. Nimeni nu-l putea păcăli când era vorba de calitatea şi consistenţa unui sortiment de cafea. Ştia cu ochii închişi dacă bobul pe care-l adulmeca era Arabica sau Robusta. Iar ţara de proveniență o afla doar mestecându-l cu încântare şi atenţie. „Asta-i din Tanganica", remarca el fără greş, sau „Asta nu poate fi decât din Hawaii".

Haig era maestru în prepararea cafelei şi-şi făcea meseria cu pasiune. Nu prepara cafeaua oricum. Când intra un nou

client în cafeneaua unde se amesteca plăcut aroma de cafea și cea de tutun, îl privea curios (o curiozitate discretă care, se-nțelege, trecea neobservată), pentru a-i ghici preferințele. Haig putea să ghicească preferințele oricui, și pentru fiecare pregătea o cafea specială.

Nici un cafegiu nu era mai primitor ca domnul Haig Șișmanian. Era vorbăreț dacă avea un client cu chef de vorbă, mut dacă un altul își citea ziarul, era un om onorabil și inspira încredere. Împreună cu Jeni forma un cuplu care degaja o bună dispoziție discretă, așa încât erau foarte îndrăgiți.

În ciuda faimei de care se bucura cafeneaua, sporită cu încă două încăperi de îndată ce prăvălia de fierărie de-alături a dat faliment, și în ciuda încasărilor considerabile, domnul Șișmanian nu-și găsea pacea. Suferea de o ambiție fără margini. Pentru a-și liniști soția, glumea: „Cine a fost, acela va fi, iar cine a avut, acela va avea mai mult". Când sosea marfă din lumea întreagă, se ducea personal la Constanța să-și ia cafeaua din port, ca să fie sigur că nu e înșelat nici la cantitate, nici la calitate. Închiria un camion și conducea unsprezece ore neîntrerupt pe șosele pe care, după ce scăpai de-o groapă, dădeai de alta. Pentru a-și mulțumi clienții, venea săptămână de săptămână cu o idee nouă, comanda armatorilor din Lisabona lăzi cu vin de Porto, comanda whisky din Scoția, de la Geneva bomboane de ciocolată și praline, iar de la Ruse plăcinte speciale, pe care le aducea din Bulgaria cu automobilul lui Dodge.

A murit în ianuarie trecut, la nici treizeci și patru de ani. Apăsat de o viață agitată, de o neliniște de care nu s-a putut niciodată elibera, cu zece căni de cafea pe zi, dacă nu mai mult, cu nenumărate țigări fumate și nopți nedormite, inima i-a cedat.

În dimineața aceea își pregătise altă cafea decât de obicei, un sortiment nou, din Asia. A sorbit o înghițitură, să vadă cum e, apoi încă una, ca să-și verifice prima impresie. Liviu, nepotul lui Jeni, care le dădea o mână de ajutor (altminteri nu puteau face față mulțimii amatorilor de cafea), a adus două găleți cu cărbuni și lemne din beci și le-a pus lângă soba de teracotă în

care mătușa lui a aprins focul. Ca să se aerisească în cafenea, ușa Seraiului a rămas larg deschisă. Un vânt tăios sufla înăuntru zăpada din prag. Și, cu toate astea, aroma cafelei din ibric (și dintr-un sac cu boabe, lipit de perete) s-a răspândit ca un abur amețitor. Haig a sorbit a treia înghițitură, a plescăit mulțumit și a inhalat iar și iar aroma din ibricul pe care-l ținea în mână, apoi s-a dus la intrare și a ieșit în aerul înghețat. A făcut trei pași șovăitori prin zăpadă, a spus „Minunat" și s-a prăbușit. Domnul Șișmanian și, pe-o rază de un metru, asfaltul acoperit de zăpadă erau stropiți cu cafea neagră. Iar când Jeni s-a aruncat lângă mort, zăpada spulberată de vânt i-a încercuit pe ea și peticul negru din Piața Rosetti.

Toate astea le-am aflat de la Jeni (și de la Liviu) când am început să frecventez cafeneaua. Nu-mi dădeam seama ce mă atrăgea spre Seraiul doamnei Șișmanian. Îmi spuneam că nu putea fi decât curiozitatea. Voiam doar să mă asigur că se simțea mai bine și să aflu de ce se dusese (printre primii, după cum mi-a mărturisit Liviu) la legionarii împușcați. Jeni îl pusese pe nepotul ei s-o ducă cu mașina în locul unde zăceau cadavrele și petrecuse ore în șir în fața morților (din zori până la amiază). Abia când a simțit că nu mai are aer în masa de oameni care creștea, s-a desprins din mulțime. Nu prea puteam pune toate astea cap la cap. Jeni nu era rudă cu legionarii care fuseseră omorâți, iar politica n-o interesa deloc.

M-am străduit în zadar s-o descos. Întrebările mele se izbeau de zidul unei tăceri sfioase, iar cu timpul am înțeles de ce. Nu știa ce-o îndemnase să se ducă acolo, și nu-mi putea spune ce nu știa. Era fascinată de moarte. Lăsa cafeneaua lui Haig de izbeliște și pe nepot singur, și se ducea la cimitir, unde petrecea ore în șir îngenunchind la mormintele unor străini. Soțul ei, Haig, era înmormântat tocmai la Constanța, într-un cavou dublu cumpărat de Jeni. Un mormânt gol o atrăgea pe cea vie, și tot ce-și dorea Jeni era să ajungă cât mai repede lângă soțul ei. Bea numai din cafeaua asiatică pe care Haig o sorbise înainte să moară și fuma tușind întruna (nu era fumătoare) din țigările lui tari din foi de porumb, care-i zgâriau gâtlejul.

Nu, nu numai curiozitatea mă făcea să revin în Serai. Iar, dacă încercam să mă conving că în afară de curiozitate în joc era și milă, mă amăgeam. O doream, da, o doream cu o pasiune care mă descumpănea și mi se răspândea în trup ca o otravă.

Nu mă mai duceam cu Olimpia să dansez tango pe parchetul tocit al vreunui restaurant – eu în picioarele goale, ea în pantofi cu toc. N-o mai însoțeam la meciurile de fotbal ale echipei Venus, pe care-o diviniza, refuz pentru care mi-a purtat pică. Și-a găsit imediat alt admirator, bucuros s-o ducă pe stadion – el, proaspăt ras, cu ochii lipiți de ea, nu de minge, ea purtând pe braț o geantă pregătită pentru o noapte în doi. La fel și cu Paraschiva, care devenise mai nou o împătimită a arenelor de box, unde, pe furiș, îmi mulgea sexul prin pantaloni. Am tot refuzat-o, iar ea, jignită, s-a aruncat în brațele lui Ghiță, care se pricepea la box, sau cel puțin așa pretindea, și nu rata nici o ocazie să calce pe de lături. Avea o vorbă preferată: „Dacă n-ai cu cine să te culci, culcă-te cu nevastă-ta". Ecaterina s-a agățat de tânărul pilot, cu care a făcut-o sus, în aer, la vreo trei mii de metri, și s-a apucat să-mi povestească totul la telefon, cu lux de amănunte, iar, când m-a auzit scoțând doar câte-un „Aha" și „Nu mai spune", mi-a închis furioasă telefonul. Dintre toate patru, Elvira era cea mai cicălitoare și nu se lăsa descurajată. Nici o scuză din partea mea n-o împiedica să-mi trimită zilnic câte un mesaj sau să mă scoale noaptea din somnul cel mai profund ca să se culce cu mine (la telefon, dacă altfel nu se putea).

Cafeneaua lui Haig, unde am devenit curând un client fidel, nu putea supraviețui la nesfârșit din gloria trecutului. Lună de lună pierdea din clienți, care preferau alte cafenele. La început au promis cu toții să rămână legați de Cafe Serai și să n-o părăsească pe doamna Șișmanian la ananghie. Haig Șișmanian era mort doar de patru zile (și înmormântat în pământul Constanței), când Jeni s-a pus din nou pe treabă. Lumea simțea că acest curaj trebuia răsplătit. Dar, din nenorocire, cafeaua pregătită de doamna Șișmanian sau de Liviu era bună s-o scuipi afară. În scurt timp s-a terminat și vinul de Porto adus de la Lisabona. Nu mai aveau nici whisky scoțian, nici praline de

la Geneva sau plăcinte de la Ruse. Şi, cu toată bunăvoinţa lui, Liviu nu putea înlocui un cafegiu cu experienţă. Firea lui senină şi veselă, amintind de proprietarul defunct, nu putea contracara tristeţea mătuşii care-i tulbura pe clienţi.

La primele vizite la cafenea, Jeni m-a tratat cu prietenie, atenţie şi recunoştinţă. Nu m-a lăsat să-mi plătesc cafeaua. Dacă puneam banii pe masă şi mă îndepărtam în tăcere, venea după mine până în staţia de tramvai să mi-i dea înapoi. Abia când am început să vin zi de zi, înfiinţându-mă în prag încă de la ora zece şi rămânând până la prânz, a căpătat o expresie severă, iar ochii şi cutele frunţii trădau închiderea în sine. Clipind bănuitoare, mă servea cu ibricul de alamă aburind şi cu un pahar de ţuică. Iar când o chemam să se aşeze lângă mine, mă refuza ferm. Se întorcea repede la aragaz sau mătura podeaua cafenelei pustii. Ridica chepengul spre pivniţă să ia un nou sac de cafea, treabă pe care o făcea de obicei Liviu. Se urca pe o scară să cureţe lămpile şi oglinzile de praf. Insistenţa mea o descumpănea şi, când şi-a dat seama că o doream, s-a îngrozit. Dorinţa mea i se părea nerușinată şi dezgustătoare. Prezenţa mea a ajuns s-o alunge din cafenea, iar când intram dimineaţa nu-l găseam decât pe Liviu. Ca să scape de mine, pleca înainte de sosirea mea la cimitir, ca să asiste la înmormântările unor necunoscuţi.

Liviu mi-a mărturisit că-şi făcea griji pentru ea. Jeni era obsedată de unchiul defunct, care, cât trăise, era mereu pe drumuri, nu voia decât să aibă o cafenea de mâna întâi şi să devină furnizorul lui Carol. Înainte să moară ajunsese s-o trateze pe Jeni a lui aproape ca pe-o servitoare.

După-amiaza nu puteam să mă duc la cafenea (la trei trebuia să fiu la cazinou). Şi, dacă veneam la Serai în zilele libere, Jeni îl trimitea pe Liviu cu ibricul şi paharul de ţuică la masa mea. Jeni îşi aprindea o ţigară din foi de porumb, trăgea din ea tremurând şi tuşind, o arunca repede în găleata cu cenuşă de la cărbuni, nu scotea o vorbă şi mă evita. Sau spunea că are dureri de cap îngrozitoare şi trebuia să plece acasă să-şi revină. Liviu o lua pe după umeri (lucru pe care îl remarcam cu invidie) dând

din cap aprobator şi spunându-i să se odihnească, se descurcă el singur, ceea ce era greu de contestat: în afară de mine nu mai erau decât trei oameni – un poştaş care terminase de împărţit corespondenţa şi doi studenţi care îşi puneau unul altuia întrebări din cursurile de medicină. Razele soarelui de octombrie se lăfăiau calde şi aurii în vastul spaţiu gol şi părăsit. Când unul din studenţi a zis „Am refuzat să-i facem autopsia jidanului ăluia şi să ne mânjim mâinile cu carne spurcată", m-am ridicat de pe scaun. I-am făcut semn lui Liviu şi am ieşit pe treptele de la intrare.

Inutil să încerc s-o cuceresc pe Jeni, ea era căsătorită cu un mort mai posesiv decât orice viu. Nu, nu era pregătită pentru o nouă iubire. Se prăbuşea în abisul tristeţii şi se lăsa pradă disperării cu o voluptate în faţa căreia dorinţa mea era neputincioasă. Tocmai mă hotărâsem s-o las în pace, când am găsit în cutia de scrisori un plic de la Şlomovici cu un bilet la concert. Îmi scria că salvatorul meu urma să dea joi un recital la Sala Dalles şi că nu trebuia să ratez evenimentul.

Nu ştiam dacă să accept sau nu invitaţia. Nu mai prea aveam încredere în performanţele pianistice ale lui Marcu. Trecuse o veşnicie de când refuzase să se aşeze la Steinway-ul lui şi să studieze. Numai din grandomanie acceptase să dea recitalul de la Sala Dalles. Mă aşteptam la un eşec urât, în urma căruia să nu-şi mai revină. Nu voiam să asist la aşa ceva. Am cedat abia când Mişu şi Şlomovici s-au înfiinţat în faţa casei mele să mă ia cu maşina la concert. Şi nu mi-a părut rău să-l ascult pe Victor Marcu, a cărui interpretare suna mai limpede şi mai impresionant ca oricând. N-am simţit decât fericire în timpul fugilor lui Bach, iar sonata lui Mozart mi-a indus o stare de euforie care mi-a alungat deznădejdea. Dorinţa mea era nevinovată şi pură, şi m-am hotărât să-i fac o vizită lui Jeni.

Un incident groaznic l-a obligat pe Marcu să-şi întrerupă recitalul înainte de vreme. După trei sferturi de oră, din foaier s-a auzit un tumult de rău augur, iar douăzeci de legionari au năvălit în sală, strigând că Marcu cânta cu mâini mânjite de sânge, că-şi trădase ţara şi era printre cei vinovaţi de moartea lui Codreanu. Au tras în tavan, iar Marcu a sărit de pe taburetul

din faţa pianului şi s-a ascuns în spatele cortinei, lucru pe care nimeni nu l-a mai observat. Toată lumea era deja în picioare şi a fugit în foaier, urmată de cei douăzeci de legionari, care au dispărut înainte de sosirea poliţiei.

M-am grăbit totuşi să ajung la Jeni. Cafeneaua lui Haig se închidea pe la şapte şi jumătate, şi era deja zece fără un sfert. Am urcat până la apartamentul de la etajul al doilea şi am bătut la uşă, până când am auzit paşii nesiguri ai lui Jeni. A vrut să ştie cine era şi am ezitat. Mi-era clar că n-avea să mă lase să intru. Ca să-mi deschidă, trebuia s-o mint, şi mă pregăteam să rostesc numele lui Liviu, când mi-a veni o altă idee năstruşnică.

— Sunt eu, Haig, soţul tău! am spus, iar Jeni a descuiat.

— Ce doriţi? m-a întrebat răguşit când am intrat în vestibul.

Purtarea lui Jeni mă nedumerea. Mă recunoscuse din prima clipă, şi totuşi nu mă gonise. Şi, în ciuda minciunii revoltător de crude, nu părea că vrea să mă certe. În ochii lui Jeni se citea duşmănie, o duşmănie prea slabă pentru a se putea apăra de insistenţa mea. N-am răspuns, iar ea s-a uitat în podea şi şi-a îndepărtat o şuviţă de pe frunte.

Am însoţit-o cu paşi împleticiţi în salon, unde nedumerirea mea a sporit. Sofalele şi fotoliile, comodele şi masa erau acoperite cu cearşafuri, la fel ca scrinul, dulapul din colţ şi oglinda. Se holba la mine o podea goală, pe care-am descoperit porţiuni mai deschise, pete dreptunghiulare de la covoarele rulate şi sprijinite de soba de teracotă pe care n-o mai folosea – în casă era un frig cumplit.

Lui Jeni nu-i venea să mă invite să iau loc. Ezita, a ridicat braţul, imediat apoi l-a coborât. În camera asta care părea să nu mai fie locuită şi de la care îşi luase deja rămas-bun, gata să-şi urmeze soţul, nu putea primi nici un oaspete. Amprenta trupului lui Jeni într-un aşternut mi-a dezvăluit unde stătea ore în şir ghemuită, ţeapănă şi mută.

Când s-a întors spre mine cu o expresie care cerea îndurare şi înţelegere, am dat din cap fără să scot o vorbă şi m-am întors spre vestibul, de unde am aruncat o privire asupra dormitorului. Am zărit un pat acoperit cu mătase neagră care, înconjurat de

candelabre impunătoare cu câte şase lumânări aprinse, părea o barcă plutitoare.

Grăbindu-mă spre casă în aerul rece de decembrie, nu puteam să-mi scot din minte patul acela fantomatic. Noaptea n-am închis un ochi, iar a doua zi, la cazinou, toată lumea a observat că nu eram în apele mele. Ghiţă a trebuit să-mi spună de mai multe ori să mă duc la garderobă fiindcă veniseră clienţi noi. M-am ciocnit de un coleg chelner, care a scăpat tava. Am confundat numele şi titlul unui important minstru, ceea ce mi-a atras o reclamaţie usturătoare la Şlomovici. Mândru şi cu un aer expert, Ghiţă, care credea că sufăr de gelozie, m-a luat deoparte şi m-a îmbărbătat, vrând să mă trezească la realitate. Mi-a spus că Paraschiva e o curvă şi aşa o să rămână, o paţachină, că trebuie să-i mulţumesc lui Dumnezeu c-am scăpat de ea. „Din partea mea, dacă nu poţi fără ea, poţi s-o iei înapoi", mi-a spus cu generozitate.

Şlomovici, în schimb, a pus starea mea pe seama incidentului din seara precedentă. Mi-a dat liber o săptămână şi m-a sfătuit să-i fac o vizită salvatorului meu. Cu siguranţă avea nevoie de-o vorbă bună şi de încurajare. Eu m-am mărginit să-i trimit o scrisoare lui Victor Marcu. I-am spus că la Dalles dovedise încă o dată că pe drept cuvânt era numit Geniul Clapelor şi că atacul legionarilor era curată barbarie, iar un pianist de talie mondială ca el nu putea fi tratat în felul ăsta. Că eram oricând gata să trec pe la el, dacă voia să mă primească, numai să-mi comunice ziua şi ora. Mi-a trimis prin poştă un răspuns în care a pus câteva mulţumiri formale, iar în rest se căina şi se lamenta. În post-scriptum mi-a spus că mă aştepta cu altă ocazie, după ce se întorcea de la Sinaia, unde avea să petreacă patru săptămâni în linişte şi singurătate. Era evident de ce vizita mea n-ar fi picat bine. Mai mult ca sigur că Virginia se afla în vacanţă la Bucureşti.

Crăciunul l-am petrecut acasă, ascultând la radio muzică pentru pian şi orchestră şi vorbind la telefonul de bachelită. Elvira suna încontinuu, nu mai suporta să stea cu soţul ei, cu sora şi nepoata. Trebuia tot timpul să închidă, ca nu fie prinsă

la telefon. M-am abținut să trec pe la Serai, în ciuda afișului de la intrare care anunța că era deschis de Crăciun.

Abia în ultima zi din decembrie am cedat tentației. Era o noapte umedă și caldă, cu mâzgă pe jos, când am plecat de acasă și m-am îndreptat mecanic spre Piața Rosetti. Mergeam mai repede ca de obicei. Pe trotuarele pâcloase întâlneam colindători pocnind din bice și mici orchestre ambulante care goneau anul vechi bătând în tobe și suflând în trompete.

La Serai nu se vedea lumină. Ușa cafenelei era însă întredeschisă, și am intrat. M-a întâmpinat o lumină palidă și difuză, venind de la felinarele de pe trotuar. Jeni nu era nicăieri. M-am dus la chepengul din podea, proptit cu un zăvor de fier ca să nu se închidă. Ținându-mă de balustrada scării de lemn, am coborât în pivniță. A trecut un timp până s-o zăresc printre umbrele proiectate pe ziduri, rafturi și saci. Lipiți de perete erau așezați unul lângă altul saci de cafea, iar pe acest pat fojgăitor stătea întinsă Jeni.

— Tu ești, Haig? vru ea să știe.

Nu purta decât un halat de casă pe care și l-a desfăcut cu degete tremurânde în fața mea, lăsându-l apoi să-i cadă de pe umeri.

Ne-am iubit în noaptea aceea pe boabele de cafea care scrâșneau. Abdomenul plat al lui Jeni era ca o gheară care nu voia să-mi dea drumul. Iar eu nu eram nimeni altul decât Haig Șișmanian, care îngenunchea în poala soției sale, inspirând mirosul ei puternic, amețitor. S-a împins în mine cu o sălbăticie și o pasiune care au rupt toate zăgazurile. Și când, ajuns la extaz, mi-am dat capul pe spate, în fața mea dansa un păianjen atârnat de țeava de apă, care țesea răbdător și harnic o pânză de mătase, iar apoi, tremurând fericit, m-am prăbușit peste Jeni.

Tu ești, Haig?

Când, a doua zi la amiază, am ajuns în fața apartamentului lui Jeni, n-am mai avut sorți de izbândă. Fie m-a lăsat să aștept în fața ușii, fie nu era acasă. În zadar încercam să ghicesc ce se

petrecea înăuntru, vestibulul era mai tăcut ca un mormânt. Am stat ore și ore în picioare, prea tulburat ca să mă întorc la mine, iar iluzia că o cucerisem pe Jeni s-a risipit curând în fața unei concluzii amare.

Eram pregătit sufletește când am intrat a doua zi în cafenea. Și totuși am rămas șocat s-o văd pe Jeni tratându-mă așa cum mă obișnuise – rece, închisă în sine, ostilă. Mi-am scos căciula de blană, mi-am curățat cizmele de zăpadă și m-am așezat cu paltonul pe mine lângă soba de teracotă, ca să-mi scot frigul din oase.

Jeni a fiert cafeaua fără să-mi acorde atenție și l-a trimis din nou la mine pe Liviu, care mi-a adus ceașca de cafea și paharul de țuică, nu fără să-mi împuie capul cu pălăvrăgeala lui. I-am răspuns cu jumătate de gură, absent, până când m-a lăsat în sfârșit în pace și a îngenuncheat lângă cuptor să pună cărbuni în foc.

Pe chipul lui Jeni nu se citea nici o urmă de familiaritate. Ochii și fruntea ei trădau severitate și refuz îndărătnic. Eram un bărbat străin, a cărui insistență o făcea să se retragă. Nici măcar rușine sau remușcare nu se citeau pe chipul ei. La început am presupus că nu-și mai amintea ce se petrecuse în pivniță. Dar nu, pur și simplu nu asocia cele petrecute cu mine. Nu pe mine mă primise în mirosul de cafea, cărbuni și pereți prăfuiți, nu cu mine se culcase ea. Un singur bărbat avea dreptul s-o posede, iar acela era soțul ei, Haig.

N-am avut parte de o singură întâlnire în pivniță. Veneam iar și iar noaptea în cafeneaua a cărei ușă era ușor crăpată, și coboram în adâncuri, unde ne iubeam până nu mai știam de noi. Pesemne că Jeni mă aștepta noapte de noapte. Când ajungeam, la douăsprezece și jumătate, de la cazinou, nu găseam niciodată cafeneaua încuiată. Dar nu alergam în fiecare noapte spre Serai să mă arunc în brațele lui Jeni. Mă țineau departe de patroana cafenelei și lipsa curajului, și un fel de repulsie față de ea (și față de pasiunea mea oarbă).

În ciuda gerului cumplit de-afară, pivnița nu era înghețată. Aerul era uscat, ceea ce se datora lui Haig Șișmanian. Ca să

nu i se strice cafeaua, renovase și etanșeizase podeaua și pereții. Iar din cafeneaua încălzită până la ora închiderii cobora un val de aer cald.

Într-o noapte a adus un rest de lumânare fumegând, pe care l-a pus pe raft și care făcea ca umbrele noastre să joace pe perete. Chipul lui Jeni mi se părea mai neajutorat ca oricând. Iar când și-a dat jos halatul și și-a desfăcut brațele spre mine, ca să mă tragă de păr spre adâncuri, am observat umerii ei nesănătos de albi și de fragili. „Vino, Haig, te rog", mi-a șoptit ea văzând că ezit. În lumina lumânării mă putea lesne recunoaște, și totuși mă chema cu numele soțului. Eram Haig Șișmanian, un defunct, un mort!

Nu, nu eram victima unui joc macabru. În ochii lui Jeni se citea o gravitate profundă și îndurerată. „Haig, de ce nu vii?" îmi spunea cu o voce rugătoare, care mă făcea să mă cutremur, într-un amestec de milă și groază.

Când mă rostogoleam lângă ea, gâfâind extenuat, se juca cu părul de pe pieptul meu, mă învelea cu pătura și fredona. Nu-i trecea prin minte să-mi vorbească. Scotea un „ssst" și-mi acoperea gura cu buzele când voiam să spun ceva. Nu era greu de ghicit de ce. Era de-ajuns un cuvânt greșit, și visul nostru s-ar fi spulberat.

Intram tot mai mult în pielea mortului, așa că am renunțat să mai trec ziua pe la cafenea. Dușmănia lui Jeni era jignitoare și dureroasă, iar eu voiam să evit suferința asta. Faptul că nu mai veneam la cafenea m-a eliberat și m-a scindat în două ființe. La prânz, ieșeam la plimbare în Cișmigiu, mă duceam la cinema, ascultam la radio concerte din București, Paris și Viena. Mergeam la bufet să îmbuc câte ceva și după două înghițituri eram sătul. La cazinou încercam să mă port cu solicitudinea care se cere unui șef de sală și să nu fac greșeli. Nu trebuia să se observe neliniștea mea patologică. Iar, la douăsprezece și jumătate noaptea, deveneam răposatul cafegiu armean și alergam într-un suflet în Piața Rosetti, la soția mea.

Curând, viața de cu zi a ajuns să-mi pară un vis deșert și fantomatic. Orele treceau fără scop și fără sens. Din golul ăsta mă trezeam abia când coboram în pivnița Seraiului.

Au urmat nopți geroase și umede. Zăpada ascundea sub albul uitării covorul acoperișurilor de tablă ale capitalei. Pe terasa mea (care fusese o punte de vapor însorită) atârnau țurțuri ascuțiți. Când a venit dezghețul, tabla argintie și-a făcut iar apariția, în Cișmigiu puteam respira un aer proaspăt, mirosind a fum, pentru ca un viscol să întunece apoi din nou cerul.

Când am ajuns acasă într-o noapte, pe la sfârșitul lui februarie, m-am trântit în pat cu ghetele și cu paltonul pe mine. Tremurând din toate încheieturile, priveam zorile care-mi înveleau patul într-o lumină gri-violetă. Fotoliul și lampa cu picior, radioul și măsuța de cafea au început să mi se rotească în fața ochilor. Șlomovici, căruia-i lăsasem vorbă că eram prea bolnav ca să mai vin la muncă, s-a înființat la mine cu un doctor care mi-a ascultat plămânii. „Pneumonie", i-a zis el patronului de cazinou. Am căzut iarăși în închipuirile mele febrile, care se învârteau în jurul armeanului mort.

Eram răposatul Haig Șișmanian, care, în sicriul lui de scânduri, tremura și asuda, nu mai putea respira. Iar noaptea îmi spărgeam cutia de lemn. Pe jumătate descompus, cu haine destrămate, alergam spre Serai, unde soția mea se întindea pe boabele de cafea, gata să se unească cu mine. Și când îmi înfigeam membrul în Jeni, se descompunea sub ochii mei. Tresărind din coșmarul febril, izbucneam în plâns, până când deslușeam o voce îndepărtată și sugrumată care încerca să mă liniștească.

Era Șlomovici, care mă îmbărbăta, iar de asta mi-am dat seama abia când febra a început să-mi scadă. Veghease zi de zi la căpătâiul meu, ca să-mi fie aproape la nevoie și să-l anunțe pe doctor. Când nu putea veni, îl trimitea pe Mișu să aibă grijă de mine în locul lui, împreună cu o servitoare care-mi dădea să mănânc.

Priveam cu recunoștință chipul acela plin de văi umbroase și muchii ascuțite. Mă simțeam mai bine, îl asiguram eu, nu mai era nevoie să stea de veghe lângă mine. Nu-l puteam împiedica totuși să vină diminețile și să-și facă cele două ceasuri, ca să-și descarce sufletul. Nu vorbea decât despre norii grei și

negri care se adunau pe cerul Europei. Ținându-și respirația și uitându-se în toate direcțiile, ca și cum ar fi fost ascultat, îmi spunea: „Știi de ce-are Hitler neapărată nevoie?" Și, fără să aștepte răspunsul meu, continua: „Lui Hitler îi trebuie aurul nostru negru. Au să-i cadă avioanele din cer și au să-i ruginească tancurile în stepa rusească, dacă nu trimitem petrol la Berlin. Și-l vrea și la un preț de nimic. Ca să nu zic pe gratis. I-l dăm ieftin dacă ne ocupă, și cel mai ieftin dacă ne aliem cu el de bunăvoie. În curând, Bucureștiul se va umple de compatrioți de-ai tăi, prieteni sau dușmani, n-are a face".

Ca membru al unei organizații numite Clubul Financiar, Șlomovici participase la o recepție dată în onoarea atașatului comercial al Ambasadei Germaniei, numit abia cu două luni în urmă, care părea să se bucure de încrederea lui Hitler, om al partidului și în același timp industriaș, specialist în economie și comerț, dedicat trup și suflet național-socialismului. În club umbla vorba că fusese deja la marșul din Feldherrnhalle. Dacă Berlinul trimitea în postul de atașat comercial la București un om de asemenea calibru, ne puteam aștepta la ce-i mai rău, mormăia Șlomovici. De la nimic nu se va da în lături, lingușeli și mite, șantaje și amenințări, până va obține ce vrea, și n-o să vrea numai petrol și grâu. În plus, va face tot posibilul ca Garda de Fier să ajungă la putere.

Șlomovici tremura din nou în costumul impecabil croit, în timp ce mie mi se închideau ochii. Nu voiam s-aud de atașatul comercial al Reichului, care era un antisemit notoriu. Când a fost prezentat la Clubul Financiar, a refuzat să dea mâna cu Șlomovici, lăsându-l cu ea în aer fără să-i adreseze o vorbă, iar acest incident, care provocase rumoare, i-a făcut pe alți membri ai clubului să-l ignore pe patronul cazinoului, ca să fie pe placul omului sosit de la Berlin. „Și închipuie-ți", mi-a povestit Șlomovici rănit, „chiar azi am primit o scrisoare în care mi se spune fie să părăsesc clubul, fie să renunț deocamdată la drepturile de membru". A scos scrisoarea cu pricina din buzunarul de la costum și mi-a fluturat-o în fața ochilor, până și-a dat seama cât mă chinuiam să rămân treaz. Ca să

nu-mi strice „somnul vindecător", şi-a luat repede paltonul cu guler de blană şi a ieşit.

Am aţipit, apoi m-am trezit, am privit în tavan şi mi-am închipuit-o pe Jeni care noapte de noapte îl aştepta pe răposatul Haig pe sacii de cafea. Oare când se crăpa de ziuă ieşea din beci distrusă? Sau noapte de noapte suporta în linişte singurătatea?

Dorinţa mea avea ceva nebunesc şi în acelaşi timp morbid, o fantasmă iraţională şi chinuitoare care ameninţa să mă înghită cu totul. Am luat hotărârea fermă ca, atunci când am să mă însănătoşesc, să nu mă mai duc în pivniţă la Jeni.

Într-o zi de aprilie m-am dat jos din pat şi am ieşit pe terasa scăldată de soare. Bucureştiul se întrezărea printr-o ceaţă argintiu-rozalie şi se întindea la picioarele mele cu faţadele lui orbitor de albe. Un vânt blând, care amintea de briza mării, îmi mângâia părul ciufulit, de convalescent. Uitându-mă în jos am văzut pe stradă o ţigancă aşezându-se pe pervazul unei vitrine şi ţinând pe cap un coş plin cu flori, o grădină suspendată, cu albul crinilor, movul violetelor şi pete galbene ca lămâia, înconjurată de un nor de albine. Privelişte asta m-a înviorat. Mi-am spălat faţa transpirată, mi-am tras pantalonii pe mine, m-am încălţat, mi-am pus o cravată. Legănându-mă, am ieşit în stradă şi m-am lăsat purtat de fluxul trecătorilor.

La început nu mi-am dat seama cât de greu îmi era să merg, dar, după un timp, m-a apucat ameţeala. M-am rezemat de-un zid să-mi trag sufletul. Iar când mi-am şters sudoarea de pe frunte, ochii mi-au căzut pe firma de la colţul străzii, în care apărea un maur cu turban şi şalvari ţinând în mână o tavă cu o ceaşcă aburindă. „Serai. A. Şişmanian" scria cu litere aurii pe fond negru.

Un automobil care a frânat, cu roţile scrâşnind, lângă trotuar, m-a trezit din visare. Mişu a sărit de la volan, m-a salutat cu şapca lui de şofer, a deschis uşa automobilului şi, înclinându-se, m-a invitat să urc. Surprins şi în acelaşi timp uşurat, m-am suit în Nash şi m-am prăvălit lângă Şlomovici, care începuse deja să mă certe. De ce ieşisem din casă? Nu eram în toate minţile? Voiam să-mi pun în pericol sănătatea? Cum să ies la plimbare

în starea mea, îmbrăcat numai într-o jachetă prăpădită și-o cămașă, când afară sunt sub douăzeci de grade! Și mai ajung și la trei kilometri de casă, adică mă chinui să merg pe jos o jumătate de oră! Nu găsisem altceva mai inteligent de făcut decât să-mi caut moartea cu lumânarea?! Nu, în ziua aia afurisită se adunaseră toate relele! Cum, nu știam ce se întâmplase? „Hitler a ocupat Copenhaga și Oslo cât ai bate din palme!" mi-a zis Șlomovici cătrănit. „Nici un pic de rezistență, nimic. Și în țărișoara noastră oamenii au impresia că e pace dacă ei nu luptă. Viața noastră e la voia întâmplării, dragul meu, și în două zile totul se poate duce naibii".

În scurt timp am îmbrăcat iarăși costumul de mătase și mi-am reluat munca la cazinou. Ghiță s-a bucurat grozav că putea scăpa de o parte din îndatoririle lui de șef de sală. În noaptea aceea nu era înghesuială în sala de joc, și din când în când îmi făcea semn să urc la el pe podium (locul lui de observație, unde avea o sonerie), ca să mă pună la curent cu ultimele bârfe. Îmi povestea tot felul de fleacuri, iar eu nu-l ascultam prea atent. Abia când mi-a spus că se strânge lațul în jurul lui Șlomovici, am ciulit urechile. A spus-o cu o mină care se voia gravă și îngrijorată, dar nu-și putea ascunde satisfacția, ceea ce pe mine m-a neliniștit profund. N-am lăsat să se vadă ce simțeam.

Era simplu ca bună ziua de ce-mi acorda încredere. Ghiță voia să mă încerce, să vadă dacă mă putea atrage de partea lui sau îi rămâneam fidel lui Șlomovici. Am făcut pe prostul și l-am întrebat ce se întâmplase. Mi-a zis că Șlomovici fusese dat afară din Clubul Financiar. Ceea ce însemna că patronul cazinoului era practic cu un picior în groapă. Am ridicat din umeri.

— Ei, și?

— Ei, și? m-a îngânat el cu subînțeles. Crezi că nu știu mulțumită cui ai ocupat tu postul ăsta?

Punctul slab al lui Ghiță era că se considera cel mai mare șmecher din Capitală. Și, dacă-i făceai jocul (ceea ce nu era greu), dacă-i gâdilai vanitatea copilărească, îl aveai la degetul mic.

— Recunoştinţa nu ţine de foame, am răspuns eu supărat, ca şi cum neîncrederea lui m-ar fi jignit, şi-apoi cu tine am mai multe în comun decât cu Şlomovici, nu? am continuat făcându-i cu ochiul.

A înţeles aluzia mea la Paraschiva şi a rânjit cu gura până la urechi. Şi prudenţa lui s-a topit pe loc. Mi-a zis că numai graţie relaţiilor pe care le avea la Curte devenise Şlomovici membru al Clubului Financiar. Iar excluderea din club dovedea că regele îşi luase mâna de pe el şi se pregătea pentru noile vremuri. Era prea vanitos ca să se abţină, aşa că a adăugat în şoaptă:

— Îţi zic eu ce se întâmplă, dar să nu mai spui la nimeni. Poţi să ţii un secret? (Am încuviinţat din cap.) Un consilier al lui Carol a fost pe la mine şi m-a sfătuit să nu mă dau în lături când o să se ivească ocazia să devin proprietarul cazinoului. Nimeni nu se descurcă în locul ăsta mai bine ca mine, un argument imbatabil, când se va ajunge la românizarea proprietăţilor evreieşti.

Nu puteam să mă prefac că mă lasă rece asemenea perspective. Ghiţă a devenit imediat bănuitor. Trebuia să-i abat atenţia de la Şlomovici.

— Şi eu? Am să-mi păstrez postul? am întrebat îngrijorat.

Ghiţă m-a bătut pe umăr încurajator.

— E normal să-ntrebi, remarcă el dând din cap (nimic nu i se părea mai normal decât să-mi pese de pielea mea). Nu-ţi face griji, am încredere în tine. Şi ai toate atuurile să devii urmaşul meu – înţelegere pe care am pecetluit-o printr-o strângere de mână.

Iar când eram din nou în cârciuma de la subsol, la Avram, care ne-a adus doi păstrăvi prăjiţi, Şlomovici nici n-a vrut s-audă de avertismentele mele.

— Ghiţă nu-i decât un fanfaron, spuse el mestecând, alţi câini o să mă sfâşie pe mine.

A spus-o cu un fatalism de parcă i se apropia sfârşitul şi nimic nu-i putea schimba soarta. Iar mie nu mi-a venit nimic în minte ca să-l smulg pe prietenul meu din starea de spirit sumbră în care se cufundase.

Până la mijlocul lui mai n-am pus piciorul în cafenea. Când mă întorceam noaptea de la cazinou, mă sileam să mă duc direct acasă și rezistam tentației de a coborî în pivnița cafenelei. După ce am aflat de atacul lui Hitler asupra Franței, această rezistență s-a prăbușit. Mi se părea inutil să mă pun la adăpost. Tot ce mai avea sens era dorința noastră, așa macabră și absurdă cum era!

Disperat și excitat, m-am grăbit să ajung la cafenea. Ușa nu mai era ușor crăpată, în semn de invitație. Am tras aer adânc în piept și am apăsat pe clanța care n-a vrut să cedeze.

Durerea inițială mi-a fost risipită de ușurarea că am scăpat de un coșmar. Iar ușurarea a cedat locul grijii pentru Jeni. Săptămâni de-a rândul mă așteptase în zadar pe mine, răposatul Haig, până când își pierduse pesemne orice speranță. Și, odată cu speranța, echilibrul. Am alergat după colț, la intrarea principală, să verific inscripția de lângă sonerie. Mai liniștit, fiindcă pe plăcuța de alamă era trecut numele lui Jeni, am rămas pe trotuar și am privit în sus. La etajul al doilea, am zărit o arătare aplecată deasupra pervazului de tablă.

— Tu ești, Haig? a întrebat ea.

În liniștea nopții, chemarea slabă mi s-a părut ca un strigăt.

Jeni m-a primit în halat. La umeri, părea să-i vină mult prea mare, ca și cum halatul ar fi fost al lui Haig. În năuceala mea, n-am observat decât mai târziu cât de slabă și costelivă era.

Nesigură, clătinându-se, ca și cum i-ar fi venit foarte greu să se țină pe picioare, Jeni a intrat în salon, unde a dat la o parte cearșaful de pe un fotoliu și mi-a făcut semn să mă așez. Fără să scoată o vorbă, a trecut la celelalte cearșafuri care ascundeau sofaua, comodele și scrinul din colț, le-a împăturit și le-a pus într-o grămadă, în mijlocul camerei. Apoi a trecut la covoarele rulate lângă soba de teracotă, pe care le-a întins pe podea. Ca să-și mai tragă sufletul, se oprea din când în când și se sprijinea de sobă sau de o comodă.

— Știam c-ai să te întorci acasă, c-ai să te întorci să ne salvezi, mi-a spus, și n-am îndrăznit s-o contrazic.

M-a luat de mână și m-a dus în dormitor, unde și-a scos halatul și, în cămașa de noapte largă și lungă până la pământ, s-a aplecat să dea la o parte pânza de mătase neagră de pe pat. La picioarele lui era pijamaua lui Haig. Era limpede ce voia de la mine. S-a întors sfioasă cu spatele când m-am dezbrăcat și, tot mai dezgustat, mi-am pus pijamaua lui Haig, care emana un miros stătut și acru. La lumina lumânărilor m-am întins în așternutul ultimei nopți petrecute de Jeni și cu Haig. Umezite cu salivă, degetele lui Jeni treceau repede de la o lumânare la alta, iar ele se stingeau, sfârâind, una câte una. Apoi s-a băgat în pat și s-a cuibărit lângă mine, ușoară, atingându-mă ca o pală de aer. Priveam în tavan și ascultam respirația femeii străine de pe umărul meu, fără să-mi dau seama dacă doarme sau nu.

În locul spaimei m-a cuprins o liniște apăsătoare. Nu m-am mai silit să rămân nemișcat și m-am lăsat pradă veșniciei. Abia la ivirea zorilor, când a oftat de două ori și s-a întors pe-o parte, m-am strecurat cu grijă din pat, mi-am luat lucrurile de pe fotoliu, m-am îmbrăcat în grabă în vestibul și m-am furișat afară.

Prizonierul vremurilor

Și în iunie, Hitler a cucerit Parisul, ceea ce mi-a adus admirația lui Ghiță. Mi-a mărturisit că, deși e francofil, se pleacă în fața armatei germane, acest tăvălug de vitejie, foc și oțel. Câțiva chelneri și crupieri m-au privit cu respect, alții m-au evitat cu dușmănie. Am primit de la Ecaterina o scrisorică în care mă felicita că sunt neamț, gratulându-mă pentru izbânzile poporului meu, urmată un mesaj urgent de la Olimpia. Îmi spunea că vrea să se culce cu mine pe acoperiș, „ca și cum am fi pe-un acoperiș din Paris" (rugăminte pe care o condimenta, firește, cu aluzii pline de inventivitate). Am făcut bucăți ambele scrisori și le-am aruncat de pe terasă.

În timp ce ne servea cu piroști și borș, chiar și Avram s-a grăbit să mă asigure că nu-i privea cu ochi răi pe nemți, oameni cu simțul datoriei, puternici, hotărâți și credincioși – și de-o

seriozitate posomorâtă care-i trezea mila –, până când Șlomovici mormăi:

— Avrame, fiule de rabin, nu așa îți salvezi tu pielea!

— Așa cum? făcu unchiul.

— Cu gudurelile tale, care nemților nu le provoacă decât silă. Iar pe prietenul meu, care e evreu fără să fie evreu, cu atât mai puțin nu trebuie să-l perii.

— Nu fac decât să spun cu mâna pe inimă ce gândesc, răspunse Avram supărat și plecă.

Iar pe când Șlomovici juca fripta cu un nepoțel de-al lui Avram, unchiul m-a rugat ușor stânjenit să-i dau lecții de germană. Era mult mai bine să răspundă în nemțește decât în idiș, nu? Evident, în idiș se descurca binișor. La plecare, nepotul, căruia nimic nu-i scăpa, zise:

— Mai bine ai învăța să înoți, fiule de rabin! și urcă treptele șubrede de lemn spre aerul unei nopți înstelate.

Nu numai lui Avram i-a venit ideea să-l învăț nemțește. Ecaterina a dat buzna la mine, mi-a fluturat un manual și mi-a propus să mă recompenseze culcându-se cu mine la sfârșitul lecțiilor. S-a simțit profund jignită că am refuzat-o și m-a făcut cu ou și cu oțet când n-am acceptat nici pentru bani. Era convinsă că trupele hitleriste urmau să ajungă la București, și-și închipuia că ar fi teribil de palpitant să cunoască ofițeri germani și să le sucească mințile acestor eroi ai Wehrmachtului.

Al treilea care voia să învețe nemțește era Ghiță. Într-o noapte, m-a chemat pe podiumul de lemn și mi-a explicat că el e un tip prevăzător. Și că va fi un mare avantaj să știe nemțește, „limba noilor stăpâni", mi-a spus făcând cu ochiul.

— O mână spală pe alta. Tu mă-nveți nemțește, iar când pun mâna pe cazinou, te fac șef de sală și-ți dau un salariu de două ori mai mare decât câștig eu acum. Ce zici, batem palma?

Ca să trag de timp, m-am repezit la garderobă, unde tocmai sosise una dintre babele putred de bogate care, prea mioapă ca să vadă toate zerourile de pe bancnote, era nemaipomenit de generoasă cu bacșișurile. I-am luat pălăria (o roată de căruță) și am condus-o de braț la masă, unde mi-a strecurat o bancnotă,

chicotind răguşit, de parcă ea ar fi fost un bătrân pervers, iar buzunarul meu de la piept un decolteu de femeie.

Ghiţă era prea exaltat ca, odată ce-am revenit pe podium, să nu mă prevină că era bâtă la limbile străine. Nu ştia decât *Je t'aime* şi *I'm sorry, Sir*, ceea ce dovedea, pasămite, puternica legătură cu ţara lui: la limba română, nimeni nu-l întrecea. Asta mi-a dat ideea salvatoare. Un bărbat cu ambiţiile lui, am răspuns eu prudent, avea nevoie de un profesor care să cunoască la perfecţie ambele limbi. Iar eu făceam greşeli în română. Eram un fiu de cârciumar din Ardeal, care învăţase să vorbească în damf de bere, iar româneşte abia în adolescenţă, aşa cum se întâmplă cu toţi nemţii din ţară. Ghiţă m-a întrerupt:

— Dar vorbeşti fluent, chiar dacă ai accent, şi asta-i de-ajuns.

Nu, nu este de-ajuns, am obiectat eu. Dacă s-ar lăsa pe mâna mea, ar ajunge să comită greşeală după greşeală şi s-ar face de râs tot mai rău. Dacă ai încurcat un articol în germană, s-a zis cu tine!

Ghiţă părea deja pe jumătate convins să renunţe. Asta m-a încurajat să dau lovitura de graţie. Unde mai pui că eram şi sas.

— Şi ce dacă? întrebă Ghiţă după ce-am făcut o pauză.

— Eu nu vorbesc germana literară, am răspuns jenat, ci dialectul meu săsesc. Iar când aude un berlinez cum rulăm noi, saşii, r-ul, se ia cu mâinile de cap!

Doar nu voia să înveţe săseşte, o limbă care nemţilor din Reich le zgâria urechile mai rău ca idişul (la remarca mea temerară, l-am văzut cum păleşte). I-am promis să-i găsesc un profesor care să-l înveţe germana adevărată, promisiune de care nu mi-a mai amintit niciodată (probabil că se temea de articole ca de epoleţii armatei germane!).

Şi uite-aşa trecea luna iulie. Când nu eram la cazinou, lâncezeam toropit de căldură în şezlong pe puntea mea de vapor şi beam whisky. Bucureştiul trepida şi se legănâna în arşiţa zilei, iar mie mi se părea că navighez în voie pe mare. Mi-am închipuit iarăşi golful Balcicului întinzându-se albastru-cobalt la orizont, imagine care m-a făcut să oftez. Mi-am turnat două degete de whisky.

Şi mai tristă era altă imagine. Cu două zile în urmă mă dusesem la cafenea şi găsisem intrarea blocată cu scânduri. Înăuntru, în salonul părăsit, de un perete se sprijinea firma înfăţişând maurul cu turban şi şalvari, care fusese scoasă de la intrare, iar din spatele geamurilor sparte venea un aer stătut, în care se mai simţeau urmele vagi ale unui miros de cafea (sau doar mi-l închipuiam?). Pe plăcuţa de lângă sonerie era trecut alt nume decât cel al familiei „Haig Şişmanian". Am lăsat paharul jos şi am băut direct din sticlă.

Într-o zi ceva mai răcoroasă la sfârşit de iulie l-am întâlnit pe nepotul lui Jeni în Cişmigiu. Îşi plimba nevasta cu barca şi s-a grăbit să vâslească spre mal când m-a văzut. M-am urcat şi eu şi m-am aşezat pe bancheta de lemn. Pe lângă atât de voiosul Liviu şi atât de tânăra lui soţie (gravidă în ultimele luni), amândoi de vreo douăzeci de ani, mă simţeam dezgustător de uzat, trecut şi bătrân. Şi totuşi, mă aflam într-o situaţie mult mai bună decât Liviu, care era în ultima zi de permisie (primise trei). În noaptea aceea trebuia să se întoarcă la regiment, aflat la sute de kilometri distanţă. La mobilizarea din urmă cu patru săptămâni, Liviu fusese chemat sub arme şi mărşăluise zile întregi complet echipat şi cu o raniţă grea, mai întâi pe Valea Prahovei, apoi spre Lugoj.

Trebuise să părăsească vrând-nevrând Seraiul încă din aprilie, când fusese încorporat. Cafeneaua lui Haig dăduse oricum faliment, mi-a spus el cu o urmă de amărăciune, şi nu mai primise nici un ban de la Jeni, care, îngropată în durerea ei, nu-şi dădea seama ce se întâmplă.

— Şi-acum unde e? am întrebat înghiţind în sec.

A pus vâsla deoparte şi a lăsat coaja noastră de nucă să plutească în voie.

— E acasă, la părinţii ei, mi-a răspuns. Acum două săptămâni au chemat preotul, crezând că n-o mai duce mult. Nu mai mânca şi slăbise îngrozitor.

Îşi muie degetele în apă şi-şi umezi fruntea.

— Trăieşte?

Liviu dădu din cap.

— E cu un picior în groapă. După ce a plecat preotul, a cerut un pahar cu apă și a mâncat foarte puțin.

Mă privea cu candoarea tânărului pentru care viața și moartea sunt două lucruri de sine stătătoare, care nu se amestecă. N-avea cum să-și închipuie ce trăisem cu Jeni în pivnița cafenelei. Am sărit ușurat pe mal, când am ajuns la debarcader, unde Liviu mi-a lăsat adresele lui, cea a regimentului și cea de-acasă. M-a rugat timid să-i scriu din când în când. Scrisorile îl ajutau să îndure mai ușor singurătatea și monotonia vieții din armată. I-am promis că așa voi face, iar Liviu s-a îndepărtat făcându-mi un semn prietenesc și sincer (vai, credea că avea toată viața înainte și că despărțirile sunt vremelnice).

Nu m-am ținut de cuvânt. De câte ori începeam o scrisoare, ajungeam să vorbesc despre mătușa lui și despre mine, îi povesteam lucruri care nu-l priveau pe nepotul lui Jeni. Da, îmi descărcam sufletul pe hârtia albă, pentru ca apoi s-o rup în bucățele pe care le aruncam de la balcon.

Nu l-am mai văzut niciodată pe Liviu. Nici din întâmplare la o plimbare cu barca, împreună cu soția și copilul, în parcul scăldat de soarele verii, și nici la înmormântarea lui Jeni, la care nu m-am dus, în îndepărtata Constanță, unde au îngropat-o alături de soțul ei. În apropierea Odessei, Liviu a primit un glonț în frunte. N-a participat la masacrele din oraș și și-a păstrat candoarea până la capăt.

Iar în vara caniculară a lui 1940, în august, Dumnezeul lui Șlomovici și-a schimonosit fața într-o grimasă răutăcioasă și sarcastică. În aerul unei nopți calde și umede, amețit de whisky, am recunoscut fața aceea desfigurată de nenorociri. Și a doua zi, când stăteam cu șeful de sală, care urmărea casa și mesele de joc și-mi spunea că avea de gând să intre în Garda de Fier – lucru necesar, din păcate, dacă voia să ajungă proprietar după românizare –, forfota de la intrare anunța sosirea unor oaspeți de seamă. Chiar când porneam spre garderobă l-am recunoscut pe cel din pragul sălii de joc. Priveam spre intrare cu mâinile încleștate de balustrada de lemn. Cu matahala asta din centrul

grupului de șapte persoane intrat în cazinou, care a scos un hohot de râs ca un nechezat și a dat capul pe spate, mă mai întâlnisem.

— Vorbesc nemțește? șopti Ghiță. (Eram prea îngrozit ca să dau din cap.) Trebuie să fie atașatul comercial al Ambasadei Germaniei, spuse șeful de sală.

Pe furiș, Ghiță își făcu de trei ori discret semnul crucii. Apăsă butonul soneriei din porțelan – trebuia anunțat șeful cazinoului.

— De ce nu te miști odată? se răsti la mine.

— Nu mi-e bine, am spus, ceea ce nu era o minciună.

Am dus mâna la gură, iar șeful de sală s-a dat imediat doi pași înapoi.

— Omule, ești galben ca ceara. Vrei să-mi vomiți pe podium? șuieră el. Hai, fuga, la veceu!

Sări din postul de observație și alergă la garderobă, unde atașatul comercial al Ambasadei Germaniei a scos din nou un nechezat sonor, care a ajuns până la mesele de joc. Curioasă, lumea a întors privirile spre intrare. Barându-mi drumul cu bastonul și împiedicându-mă să mă duc la toaletă, una dintre babele putred de bogate a vrut să afle cine era mitocanul. „Un neamț", i-am răspuns eu gâfâind și, cuprins de panică, am dat la o parte bastonul din calea mea.

Scăpat de prima primejdie și cu stomacul golit, mi-am revenit. Mi-am ținut fața sub jetul de apă, mi-am curățat o pată de pe costum, mi-am legat din nou cravata. Apoi am deschis încet ușa de la toaletă, uitându-mă cu grijă să nu dau nas în nas cu atașatul comercial. Mă putea recunoaște? Preferam să nu aflu.

Ce-mi vedeau ochii din ascunzătoarea mea era un spectacol îngrijorător. Ghiță îi condusese pe bărbatul cu burta cât un pepene, căruia-i lipseau mijlociul și inelarul de la mâna dreaptă, și pe însoțitorii lui, la masa de joc, unde în acel moment nu mai era nici un loc liber. În sală, unii erau timorați și stingheriți, alții bombăneau supărați, dar toată lumea era cu ochii la înaltul oaspete, care, cuprins de febra jocului sau de o bucurie sadică, își freca nervos obrajii zdraveni. Nu, sarcina lui Ghiță nu era

de invidiat. A trebuit să dea afară şase oameni de la masa de joc. Şi asta fără proteste sau gălăgie. A comunicat discret cu crupierul, care i-a făcut semne din degete şi din sprâncene. La viteza cu care s-au înţeles cei doi, n-a observat nimeni.

Ghiţă a aflat de cine se putea descotorosi: clienţii care jucau pe mize mici, şi aveau să rămână în curând lefteri, sau cei cu nasuri coroiate de evreu – oameni care de regulă nu protestau când, politicos, dar ferm, erau rugaţi să se ridice. Să convingi şase persoane să plece lua foarte mult timp. Ghiţă s-a simţit cu atât mai uşurat când a apărut Şlomovici să-şi primească înaltul oaspete cu toate onorurile cuvenite.

Se vedea că Şlomovici era pregătit. Corpul lui masiv părea mai cocârjat şi mai umil decât în faţa celui mai înalt consilier al regelui. Chipul de sultan, altminteri mândru şi nobil, exprima o umilinţă mai profundă ca atunci când veneau miniştri la cazinou (ceea ce m-a întristat şi m-a făcut să roşesc de ruşine). Nu, ochii lui nu mai erau umbriţi, tainici şi adânci ca lacurile de munte. Erau doar plini de spaimă şi oroare.

Ataşatul comercial al Ambasadei Germaniei nu se pricepea la oameni. Se baza pe instinct. Mentalitatea de animal care adulmecă se potrivea cu ideile pe care i le cunoşteam din tinereţe. Totuşi, la început a părut impresionat când Şlomovici, lat în umeri, impunător, masiv, a venit la el şi i-a strâns mâna. Ba chiar părea că întinde braţul ca să dea mâna cu el. Oare chiar nu-l recunoştea pe Şlomovici, pe care nu demult îl întâlnise la Clubul Financiar? Sau flerul i-a spus să se prefacă?

Brusc, ridică braţul în sus şi lătră:

— Heil Hitler! iar la masa de joc s-a iscat panică.

Lumea şuşotea şi se uita cum Şlomovici închide palma care nu apucase să salute într-un pumn ce plutea stingher şi neajutorat în aer.

— Sunteţi proprietarul? întrebă oaspetele lui în germană, cu glas poruncitor.

Şlomovici, care nu ştia germană, bolborosi:

— Nu.

— Uite-l cum minte, spuse ataşatul comercial şi se întoarse rânjind spre însoţitorii lui, minte ca să-şi păstreze bănetul. Nu

vrea decât să profite de pe urma noastră. Jidanului ăstuia ar trebui să i se îndese bancnote în râtul lui spurcat, până se sufocă!

Izbucni din nou într-un nechezat puternic, acompaniat de însoțitorii lui. Până și Șlomovici, care habar n-avea ce se întâmplă, izbucni într-un râs forțat și timid. Arătă spre masa la care între timp Ghiță convinsese trei jucători să plece. Alți trei se ridicaseră imediat de bunăvoie.

— Ce scârbos! izbucni una dintre doamne, privind oripilată inelele mari cu briliante de pe mâna lui Șlomovici. Să nu pună mâna pe mine ovreiul ăsta! se răsti ea, când patronul cazinoului îi atinse din greșeală brațul.

— Ce ziceți, domnilor, să stăm să jucăm sau să plecăm din magherniţa asta împuțită? își întrebă atașatul comercial însoțitorii.

Fără să aștepte un răspuns, se lăsă în fotoliul comod rezervat clienților de vază, își scoase portofelul din haină și îi dădu unui chelner să schimbe la casă zece bancnote pe jetoane (era încă din tinerețe un jucător împătimit, o știam bine).

Șlomovici îi făcu pe furiș semn din cap șefului de sală să-i înlocuiască pe crupieri cu „Chicago Boys", ceea ce nimeni din sală n-a băgat de seamă. Toată lumea se uita la oaspetele german, care strigă:

— Domnilor, să-i dăm drumul! O să-l ușurăm pe jidan de briliantele lui!

Când a început să se învârtească ruleta, m-am furișat neobservat din toaletă. Planul de a o șterge prin vestiarul chelnerilor mi-a fost însă năruit de Petre, unul dintre detectivii cazinoului, pe care Ghiță, de pe podiumul lui, îl prevenise. S-a postat în fața mea cu picioarele depărtate și o mutră severă și mi-a făcut semn cu degetul către șeful de sală.

— Ce-i cu tine azi?! mi-a șoptit Ghiță, când am ajuns la postul de observație.

În clipa aceea, reprezentantul ambasadei urlă:

— Îl jupuim pe jidan! și-și frecă triumfător obrajii cărnoși, nu fără să-mi arunce scurt o privire, declanșând o nouă răscoală la mine în stomac.

M-am întors imediat cu fața la perete.

Ghiță urmărea îngrijorat agitația de la masa de joc.

— Ce-o fi în capul lui Șlomovici? De ce-l ajută pe neamț să facă seria de aur? (Avea o voce îndurerată, de parc-ar fi fost deja proprietarul falit al cazinoului.) Și dacă intru în Garda de Fier, tot francofil rămân – spuse el cu îndărătnicie și se întoarse iar spre mine. Omule, ce te holbezi la perete? Cu tine vorbesc! (Mă cerceta bănuitor.) Nu cumva iar ți-e rău?

Când i-am răspuns afirmativ, a scos o înjurătură răgușită și m-a trimis acasă.

Clătinându-mă, am ajuns în sfârșit în lift și m-am îndreptat nesigur spre casă. Era o noapte umedă și fierbinte. Am stat până-n zori pe terasă, am fumat cu degete tremurânde, am băut whisky și, după ce l-am terminat, rachiu de șaizeci de grade. Priveam pierdut orașul înghițit de întuneric ca de-un ocean. Acest atașat comercial al Ambasadei Germaniei nu era nimeni altul decât Alfred Heise, unchiul meu.

În copilărie îl adorasem pe fratele mamei, colonistul din Africa de Vest, aventurier și erou al bătăliei de la Waterberg, care cu o trupă de 1 500 de oameni învinsese 40 000 de băștinași Herero. În scrisorile care soseau lună de lună, Alfred povestea despre aventuri palpitante la vânătoare și obiceiuri ciudate pe care le observase la populația Herero și la hotentoți (maimuțe vorbitoare, cu un creier cât o nucă), scrisori pe care le furam din cutia din lemn de trandafir a mamei și le buchiseam până le știam pe dinafară.

Această adorație timidă și stângace nu era decât reflexul iubirii mamei pentru fratele ei, care a început prin a face un negoț profitabil cu lână și piei, pe care le livra la Hamburg, iar apoi a cumpărat un teren ieftin în Bogenfels, care s-a dovedit a fi o mină de pietre prețioase. În tinerețe nu fusese decât un traficant mărunt, un pierde-vară care bea noapte de noapte, juca cărți și scotea cuțitul dacă pierdea. Când a înjunghiat un marinar într-o ceartă la poker, s-a ascuns de brațul legii în cala unui vapor de mărfuri, din care n-a coborât decât în golful Walvis. Iar la nici treizeci de ani, Alfred era un bărbat putred de bogat, care din când în când îi trimitea bani surorii lui.

Cu tata lucrurile stăteau altfel: își ura cumnatul. În ochii lui, Alfred era un hrăpăreț, un neînfrânat lipsit de scrupule. Ca să nu mai vorbim de vederile lui politice, pe care le găsea sălbatice și dezgustătoare. „Diamantele lui sunt pline de sânge", spunea tata, o vorbă care mă cutremura. Sufletul meu de copil se rătăcea din ce în ce mai tare în acest labirint de sentimente foarte puternice și contradictorii: scârbă și groază, adorație și invidie.

Și mai derutant era faptul că Alfred însuși nu-și făcea apariția niciodată. Era doar o stea pe cerul familiei, strălucind fie imaculată și pură, fie întunecată – o stea intangibilă, de legendă, care era când albă ca o nestemată, când roșie ca sângele. Nici când a intrat, ca industriaș berlinez, printre primii în partidul lui Hitler, nu s-a ostenit să facă un drum în Pomerania, scuzându-se că avea mult de lucru. De ce, nu era greu de ghicit. Își evita sora, de a cărei minte rătăcită își putea da seama în scrisorile pe care le primea de la ea. Înnebunită de durerea pierderii a doi copii (unul într-o copcă, pe râu, altul în război), mama se afundase într-o mlaștină a smintelii și nu mai era vesela surioară „Lala" (când era mic, îi spunea „Lala" în loc de Clara) a copilăriei lui.

Abia pe la mijlocul anilor '20 a venit Alfred în vizită în stațiunea pomerană. Aveam pe-atunci douăzeci de ani și nu mai simțeam decât repulsie față de bărbatul corpolent care cobora din automobil. Nu mai avea nimic în comun cu tipul slăbuț și simpatic din fotografia din salon.

Și repulsia mea a crescut nemăsurat în următoarele ore și zile. În ochii lui Alfred se citea uneori jenă, niciodată vreo urmă de durere sau compasiune, când mama stătea câte două ceasuri încremenită pe trepte sau se învârtea aiurea în grădină. Colțul gurii îi tremura batjocoritor când soră-sa voia să știe cum evolua campania militară din Franța (în mintea tulbure a Clarei, imperiul care în urmă cu șapte ani se dusese dracului era pe punctul de a învinge în bătălia pentru Paris) sau când avea Alfred de gând să se întoarcă acasă la minele de pietre prețioase din Bogenfels, sfătuindu-l să nu le lase nesupravegheate, altminteri avea să fie prădat de maimuțele lui vorbitoare.

Mama nu putea pricepe că burii îi luaseră lui Alfred minele. Cu fața schimonosită de scârbă, își lua mâna din mâna mamei, care voia s-o mângâie drăgăstos și s-o așeze în poala ei.

Când a plecat, a luat-o pe mama în Capitală. Chipurile voia să-și ducă sora la teatru și la operă, la cazinou, la curse de cai în Karlshorst și în audiență la Wilhelm al II-lea. De îndată ce-a ajuns la Berlin, a internat-o la balamuc.

Ne-a fost imposibil s-o scoatem de acolo. Notele de la avocați și experți pe care le-am trimis la instituția din Potsdam au fost inutile, iar tata n-a putut face nimic împotriva relațiilor lui Alfred. Mama era și acum la balamuc, dacă nu cumva murise între timp.

La orizont a apărut o fâșie cenușiu-albăstruie. Am dat să mă ridic din șezlong, dar eram prea beat ca să mă țin pe picioare. M-am târât în patru labe până-n pat, de unde m-am sculat abia pe la amiază, nesigur, mahmur și transpirat. Mi-am făcut o cafea, m-am așezat în șezlong pe puntea mea de vapor și m-am uitat la albastrul nesfârșit al cerului valah.

Prezența lui Albert în orașul ăsta era amenințătoare și-mi distrugea ultima fărâmă de încredere. Zadarnic îmi părăsisem țara, ea aruncase un laț în jurul gâtului meu și părea că vrea să-l strângă până la capăt. Când soseau clienți la cazinou, verificam cine sunt înainte să mă reped la garderobă. „Trebuie să te-ndemne omul ca pe o gloabă șchioapă", se plângea Ghiță și mă trimitea la treabă. Am aflat unde-și lua unchiul meu prânzul: la Chateaubriand (ceea ce nu avea de ce să mă neliniștească, era în nordul Bucureștiului) și la Caru' cu Bere, care era chiar la colț, lângă mine (și am început să-l evit). Ocoleam și Ambasada Germaniei și Palatul Regal al lui Carol – se spunea că Albert mergea mereu pe-acolo. Când nu eram la cazinou, stăteam acasă și ascultam știrile de la Radio București, tot mai îngrijorătoare cu fiecare oră.

Regatul lui Carol se topea văzând cu ochii. Rusia sovietică ocupase încă de la începutul lui iunie Basarabia. Iar prin dictatul lui Hitler de la Viena, Ungaria primise o parte din Transilvania. Bulgaria a luat înapoi Cadrilaterul, iar Victor Marcu și Virginia lui au fost dați afară din vila de la Balcic. La palatul defunctei

sultane flutura, în vântul călduț de septembrie, steagul Bulgariei, iar la București drapelurile lui Carol erau coborâte în bernă.

La cazinou, sala de joc era pe jumătate goală în acele zile. La început, până să se afle de dictatul lui Hitler, lumea era agitată și tensionată. Apoi, pe chipurile jucătorilor s-a așternut descumpănirea. Nu se mai auzeau decât zumzetul ventilatoarelor, anunțurile disproporționat de sonore ale crupierului, zgomotul jetoanelor pe pâsla mesei de joc și țăcănitul bilei.

Abia în seara următoare lumea a început din nou să șușotească, iar câte un jucător își lua inima în dinți.

— Eu cred că trebuie să abdice, spuse un domn distins, iar pe ea s-o închidă la Jilava.

Toți cei de la masa de joc știau foarte bine despre cine vorbea: Carol al II-lea și Elena, amanta lui.

— Numai *ea* e de vină, interveni o bătrână, ea i-a făcut regelui vrăji.

Se amestecă atunci în vorbă și Nicu Matei, geamănul care nu era geamăn, cu voință cât doi, doi rinichi și trei sferturi de plămâni în plus, care o dată pe lună își făcea apariția la Șlomovici, îmi încredința paltonul fără să mă salute, ca și cum nu ne-am fi întâlnit niciodată, și se ducea glonț la masa de joc. În seara aceea venise cu soția lui, care a făcut o grimasă când m-a recunoscut.

— Ce-i cu Haralamb Vona? Pe unde umblă? am întrebat-o pe Marieta.

— Habar n-am, m-a repezit, luându-și repede soțul de braț.

Venise probabil pe post de mascotă a lui Matei, care avea o nevoie disperată de ajutor la masa joc. Din toate avea mai mult decât un muritor de rând, ca dovadă veșnicul lui ghinion la cazinou. De obicei, nu se amesteca în conversații. Prea concentrat la joc, vorbea puțin și-și ținea gura chiar și atunci când se discuta politică. În noaptea aceea însă, lucrurile au stat altfel.

— O să dea ortul popii, și încă amândoi! spuse el hotărât, în toiul jocului. Zilele astea îi luăm și-i judecăm noi de urgență pe domniile lor.

Toți ceilalți jucători încremeniră.

— *Faites vos jeux!* strigă repede crupierul, agitându-şi grebla.

Anunţul lui s-a pierdut în tăcerea de la masa de joc.

— E de-ajuns să abdice, remarcă domnul distins, trăgând din ţigară şi suflând un rotocol de fum.

— Ba nu-i deloc de-ajuns, mormăi Matei, şi-a trădat patria, împreună cu jidanca lui! Trebuie să moară amândoi!

Un val de murmure aprobatoare şi de încuviinţări din cap străbătu întreaga sală.

În noaptea aceea, veşnicul ghinionist Nicu Matei a avut o serie de aur. El şi Marieta priveau radiind cum creşte mormanul de jetoane, pe care le aşezau unele peste altele, pentru a le împrăştia apoi din nou pe masa de joc, copilăroşi şi fericiţi. Au comandat şampanie, iar Nicu Matei a cerut să i se aprindă un trabuc, din care scotea rotocoale tremurătoare. Abia cu un minut înainte de închidere, la ultimul joc, când, în euforia lui, şi-a pus la bătaie toate jetoanele – „Nu, Nicuşor, să nu faci asta" l-a implorat Marieta şi a încasat două palme –, ghinionul s-a dovedit a fi adevăratul lui companion. Ghiţă anunţă de pe podium:

— Domnilor, închidem! *Rien ne va plus!* şi-i ceru lui Nicu Matei, care nu mai avea cu ce să-şi plătească nici şampania, o poliţă.

N-a avut mai mult noroc nici bărbatul de la cârma ţării, care a pariat jetoanele rămase pe un general roşcovan, numindu-l şeful guvernului. Generalul Antonescu se bucura de mare trecere în ţară, de încrederea Berlinului şi a Gărzii de Fier. Doar cu puţin timp în urmă, Carol îl trimisese în domiciliu forţat şi voia să fie executat – plan dejucat de Hitler. „La noi, ăştia persecutaţi", glumea Ghiţă, „au deja în buzunar mandatul de ministru". O mulţime agitată s-a adunat în faţa palatului şi a izbucnit în urale când a aflat cine avea să conducă ţara. S-a auzit o împuşcătură, apoi a doua şi o a treia, iar oamenii s-au împrăştiat speriaţi. Şi-au făcut apariţia plutoane de soldaţi bocănind din cizme. În câteva minute, în piaţă n-a mai rămas nimeni fără o armă în mână şi o caschetă pe cap. Iar în faţa statuii ecvestre a primului suveran al României din casa Hohenzollern-Sigmaringen a apărut un tanc.

Ghiță i-a însărcinat pe doi chelneri să afle ce se petrece, dar la numai câteva sute de metri de sala de joc au fost întorși din drum de jandarmi. O oră mai târziu, Ghiță l-a trimis pe detectivul cazinoului. Petre s-a dovedit mai descurcăreț și a povestit apoi că pe Bulevardul Elisabeta era o manifestație a legionarilor. Gardiștii trăgeau în aer, cântau imnuri legionare și voiau să se răzbune pe Carol al II-lea și pe curva aia de amantă a lui.

Știrea asta l-a pus în încurcătură pe șeful de sală. Ca membru al Gărzii de Fier, se simțea obligat să le vină în ajutor camarazilor. Pe de altă parte, nu era nici pe departe atât de imbecil încât să se lase împușcat. Până la miezul nopții, s-a tot gândit și răzgândit, fără să ia o hotărâre. La miezul nopții, domnea din nou liniștea. Cât vedeai cu ochii, nici urmă de legionari, iar soldații și tancurile din fața palatului se retrăgeau, o armată fantomatică dispărând în bezna nopții. În drum spre casă, am văzut că în palatul lui Carol toate luminile erau aprinse, iar ce se petrecea înăuntru nu era greu de ghicit: își făcea bagajele.

A doua zi, Carol a abdicat. Se spunea că s-ar fi urcat cu Elena într-un automobil al Ambasadei Germaniei și s-ar fi dus la Constanța să se îmbarce pe-un iaht. În realitate, a plecat în dimineața următoare cu un tren special format din două vagoane de lux și unul plin de geamantane și cutii, care, ajungând în apropierea graniței cu Iugoslavia, a fost atacat cu gloanțe de legionari. Fără succes. Carol s-a aruncat la pământ, trăgându-și iubita sub el (dacă a făcut-o din greșeală sau din iubire a rămas secretul lui). Și au ajuns în exil teferi și nevătămați.

Și în acea zi de vineri, de Sfântul Mihail, arhanghelul care făcea dreptate cu sabia și era patronul legionarilor, stăteam pe terasă și ascultam disperat radioul de pe comodă, care nu transmitea decât sloganuri naționaliste și marșuri militare. Jos, în stradă, i-am recunoscut, în uniformele lor îngropate prin beciuri și debarale, interzise ani de-a rândul. Mărșăluiau în lungi coloane spre Piața Palatului, însoțiți de preoți în sutane negre ca noaptea cu lună nouă și maici în straie albe ca zăpada. S-au oprit la palat, să-l aclame pe noul suveran, și el un Mihail. Tânărul regent era fiul acelui ticălos pe care voise să-l însoțească

în exil, lucru interzis categoric de Ribbentropp („Trebuie să rămână pe loc", poruncise prin telefon ministrul de externe al lui Hitler). Îl aclamau pe tânărul suveran, iar el a apărut la balconul palatului, înconjurat de miniştri ai Gărzii de Fier şi de generalul roşcovan. Vizibil slăbit, îmbrăcat în uniformă, ridica întruna braţul în semn de salut, răbdător şi singur, cu o expresie gravă, profund îngrijorată, prizonier al vremurilor (şi al entuziasmului orb).

A doua moarte

Şlomovici n-a mai apărut în sala de joc. Nu ştiam dacă folosea intrarea de serviciu pentru a se furişa în cazinou, sau dacă, din motive de siguranţă, nu mai venea deloc. Când îi ceream telefonistei să-mi facă legătura cu numărul din aleea Delavrancea, unde locuia, nu răspundea nimeni.

Şlomovici îl lăsase pe Mişu, în care avea deplină încredere, să-i ţină locul. Angajaţii îl îndrăgeau pe şofer. Fercheş, blond şi cu ochi de un cenuşiu deschis, Mişu era dintr-un sat din Ardeal care în urmă cu două săptămâni, după dictatul de la Viena, fusese ocupat de trupele maghiare, ceea ce, într-un amestec de compasiune şi patriotism, a sporit popularitatea lui Mişu, făcându-i uitată fidelitatea faţă de Şlomovici (pe care nimeni de la cazinou n-o înţelegea). Angajaţii se plecau fără să crâcnească în faţa hotărârilor lui, până şi Ghiţă îşi ascundea nemulţumirea. Nu i se părea înţelept să se certe cu şoferul şefului său. Mult mai cuminte era ca la momentul oportun să cadă la înţelegere cu Mişu, care cunoştea conturile lui Şlomovici. Ghiţă nu se îndoia o clipă că şoferul ar fi fost dispus să trădeze, dacă salariul şi slujba i-ar fi fost în joc.

În acea vineri, de Sfântul Mihail, când ne puteam aştepta la ce era mai rău, Mişu a venit la mine să-mi spună în şoaptă că Şlomovici e bine şi-mi transmite să fiu cu maximă băgare de seamă. Am dat din cap uşurat şi recunoscător, iar Mişu a plecat în alt colţ al sălii de joc, ca să nu trezească bănuieli.

Măcar Ghiță n-avea cum să devină suspicios, din moment ce postul lui de observație era gol. În după-amiaza aceea, bătea pe la toate ușile de la sediul Gărzii de Fier și de la minister, ca să urgenteze procesul de cumpărare.

Au urmat trei zile de liniște apăsătoare. Iar în a patra zi, am primit din nou vizita atașatului comercial al Ambasadei Germaniei la București. Unchiul meu venise iarăși cu o suită numeroasă. Înconjurat de vreo douăzeci de domni, toți germani, din Bavaria, Saxonia, Berlin și Renania (o învălmășeală de dialecte îmi năvălea în urechi), a intrat foarte binedispus, întinzând brațele ca să prezinte salonul tovarășilor săi. N-aveam de ales, trebuia să mă duc la garderobă și să-i întâmpin, Ghiță mă împingea deja cu cotul. Clătinându-mă, am coborât împreună cu el de pe podiumul de lemn – nu mă puteam ocupa singur de un grup de douăzeci de persoane – amețit, pe jumătate amorțit și cu genunchii ca piftia.

Spre ușurarea mea, Ghiță nu m-a trimis în față, ceea ce ar fi subminat poziția lui de șef de sală. În plus, cum voia să devină proprietarul cazinoului, reprezentantul ambasadei i-ar fi putut fi cândva de folos. Cu o plecăciune adâncă l-a primit pe unchiul meu care, milităros, a ridicat scurt și energic brațul în semn de „Heil Hitler". Plin de zel, dar deloc milităros și energic, Ghiță a răspuns la salutul nazist, ceea ce pe însoțitorii lui Alfred i-a amuzat copios.

— Nu știe să salute, observă, dezvelindu-și dinții de cal, bărbatul din Renania căruia i-am luat trenciul și mănușile.

Mustața lui amintea de Wilhelm al II-lea, iar pielea roșie, cu porii mari, de o găină jumulită.

Ca să nu mă dau de gol, mi-am făcut treaba fără să scot o vorbă și am evitat să mă apropii prea mult de reprezentantul ambasadei, care, la rândul lui, nu-mi dădea nici o atenție, ceea ce m-a liniștit cât de cât. Iar când Ghiță mi-a făcut nervos semn să vin lângă el ca să profite de serviciile mele de translator, aveam brațele încărcate cu trenciuri și umbrele. M-a lăsat în pace și l-a condus singur pe reprezentantul ambasadei la masa de joc, pe care a trebuit din nou s-o elibereze. Când mi-am

terminat treaba, grupul se aşezase deja şi comanda şampanie şi jetoane.

Însoţitorii lui Alfred s-au dovedit a fi patroni şi industriaşi veniţi la Bucureşti cu afaceri, care voiau să profite de pe urma exproprierii evreilor. Simţeau că e rost de câştiguri grase. Puteau fi cumpărate pe nimica toată uzine chimice, fabrici de textile şi de ţigarete, câmpuri petroliere şi rafinării, fabrici de oţel, mine de aur şi de cărbune.

— Ciuleşte urechile, îmi porunci Ghiţă tăios, vreau să ştiu tot ce vorbesc.

M-am rezemat de o coloană, la vreo doi metri de masa de joc, şi am ascultat. În penumbra coloanei nu mă vedea nimeni şi eram şi în afara câmpului vizual al lui Alfred, căruia îi zăream ceafa de taur.

— În ţara asta, domnilor, spuse el, o mare parte a economiei e în mâinile evreilor.

— Cu-atât mai bine pentru noi, fu de părere bărbatul din Renania, care-şi răsucea de zor vârful bărbii.

— Atenţie, răspunse Alfred, nu suntem acasă, în Reich. La noi, la un jidan lacom, sunt zece industriaşi arieni. Aici lucrurile stau cu totul altfel: nouăsprezece din douăzeci de capitalişti de succes sunt de origine israelită. Cu alte cuvinte, nu ne descurcăm fără ei. Sunt jidani EE.

— Eficienţi economic, observă un baron din Ruhr, cu păr sârmos şi frunte îngustă, care priza tutun din tabacheră.

— Odată expropriaţi, îi angajăm la noi, până când ne dăm seama cum merge treaba şi putem să ne descurcăm singuri. Asta n-o să le convină legionarilor. Garda vrea să stârpească jidănimea, lucru pe care-l înţeleg perfect. Sunt primul care scoate pistolul când dă nas în nas cu un jidan scârbos. Pe de altă parte însă, n-avem încotro.

Oftând, îi împinse crupierului miza pierdută.

— Domnii mei, va fi mai greu decât vă închipuiţi. Legionarii au două scopuri: mai întâi să cureţe complet economia şi statul de evrei; în pasul al doilea, să treacă întreprinderile evreieşti în proprietatea membrilor fideli ai Gărzii şi a altor

profitori. Când vor pune mâna pe ele, le vor falimenta. Nici nu se poate altfel, fiindcă sunt oameni care n-au chef de muncă şi, mai rău, n-au habar de nimic.

Trecu apoi la Horia Sima, omul din fruntea Gărzii de Fier:

— Un impulsiv, un naţionalist pursânge, cu obraji supţi şi ochi de şoarece, care te-mpung ca două ace. Şi chica aia rebelă de pirat! Cine se pune cu Sima încalecă pe-un armăsar nărăvaş şi trebuie să fie atent să nu-şi frângă gâtul.

Alfred se aplecă înainte şi continuă pe un ton mai scăzut:

— În anturajul generalului roşcovan, unde Horia Sima e privit cu neîncredere, circulă o glumă nimicitoare, aluzie la Codreanu, cel ucis la ordinul lui Carol: „Care-i asemănarea dintre legionari şi cartofi? Ce-au mai bun e sub pământ".

Pocnindu-şi coapsele şi râzând în hohote, oamenii lui Alfred şi-au îndreptat atenţia spre ruletă, care-şi încheiase rotaţiile.

— Cazinoul ăsta e o comoară, remarcă un hamburghez rămas fără jetoane.

— Proprietarul e evreu, adăugă Alfred. O să-şi piardă în curând templul lui de cămătar.

— Ar fi o idee să devin eu proprietarul cazinoului! interveni bărbatul din Renania.

Nechezară cu toţii, iar ataşatul comercial mai comandă un rând de şampanie. Când am urcat pe podium, Ghiţă murea de curiozitate.

— Şi? Ce spun? se interesă el.

Rezumatul meu l-a făcut să fiarbă pe şeful de sală.

— Gangsterii ăştia vor să ne jefuiască!

S-a pus pe înjurat şi a ţinut-o aşa vreo zece minute. A amuţit abia când, cu un zgomot asurzitor, s-a spart un geam de la intrare. Piatra cât pumnul, care ajunsese în faţa casei, a fost urmată de un grup de legionari.

— Razie! urlă agitându-şi pistolul şeful grupului care dăduse buzna tropăind. Toţi angajaţii cazinoului, mâinile sus şi la perete! Ce staţi? Botul la perete! Care sunteţi clienţi închideţi ochii şi ţineţi-vă gura! Domnilor, ochii închişi, s-a-nţeles? Şi să n-aud o vorbă!

Cuprinși de panică, ne-am supus cu toții ordinelor, cu excepția lui Mișu, care s-a postat în fața casei, a lui Ghiță, care tremura pe podium, și a nemților de la masa de joc. Amintindu-mi de atacul trupei SA pe care-l trăisem la Berlin, m-am lipit înspăimântat de perete, cu brațele ridicate.

— Unde-i porcul de jidan? zbieră tipul în sală. Îl vreau aici pe jidanul ăla împuțit! Care dracu' e jidanul dintre voi?

Oamenii lui, dintre care unii erau înarmați cu topoare, s-au împrăștiat în toate direcțiile, au spart oglinzi și au măturat jetoanele de pe mesele de joc. Pocnea și trosnea, zdăngănea și zornăia. Mișu se luase la bătaie cu doi legionari, în fața casei, iar Ghiță, îngrijorat de soarta cazinoului, se grăbi să-i intre în voie comandantului trupei.

— Camarade! spuse el gâfâind, nu-i aici, nimeni n-are habar unde-i ascuns, de șase zile n-a mai venit. Nu distruge sala de joc, te rog eu. În curând cazinoul o să fie al nostru, nu-i așa? De ce să-l faci praf?

— N-am zis că angajații trec la perete cu mâinile sus?! urlă comandantul pornind spre podiumul de lemn.

Își ațintì pistolul asupra lui Ghiță care, alb ca varul, ridică brațele.

— Camarade, se tângui el, sunt de-al vostru!

Legionarul se pregătea să-l lovească pe șeful de sală cu mânerul pistolului, când i-a văzut pe reprezentantul ambasadei și însoțitorii lui, care priveau amuzați spectacolul, beau netulburați șampanie, fumau și pălăvrăgeau. S-a oprit și a lăsat brațul în jos.

Deși era interzis, am întors capul și am urmărit ce se petrecea. Alfred s-a sculat greoi din fotoliu și a ridicat energic și milităros brațul, în semn de salut hitlerist. A scotocit în buzunarul de la costum până și-a găsit pașaportul (un pașaport diplomatic), pe care l-a fluturat în aer.

— Cine știe germana? întrebă el.

Neprimind nici un răspuns, repetă cu grijă în românește, accentuând fiecare silabă:

— Ci-ne și-e ger-ma-na a-ici?

Ghiță a întins brațul drept pe care-l ținea deasupra capului, arătând către zid, la mine.

Gata, eram terminat, nici nu se putea altfel. Alfred avea să mă recunoască! Mi-am părăsit locul și m-am îndreptat încet spre masa de joc.

— Mai repede, omule! se răsti unchiul meu. (Mă privea printre gene, măsurându-mă din creștet până-n tălpi.) German?

— Din Brașov, am răspuns sec.

— Conațional, înțeleg, adăugă Alfred mulțumindu-se cu această observație – voia să treacă urgent la subiect. Spune-i idiotului ăstuia că sunt reprezentant al Reichului și am legături strânse cu Horia Sima!

M-am conformat. Am întrebat în numele lui unde era ordinul pentru această razie. A, din păcate nu-l avea la el? îl ironiză Alfred pe bărbatul care nu mai știa pe unde să scoată cămașa și, înnegrindu-se brusc la față, urlă:

— Numele? Unitatea?

Bâlbâindu-se, gardistul dezvălui unitatea din care provenea și, în loc de nume, își dădu porecla, Lulu, iar bărbatul din Renania izbucni într-un râs înfundat. Să conducă o razie fără ordin și să facă praf sala asta era o violare gravă a regulamentului, care atrăgea după sine sancțiuni disciplinare, chiar nu pricepea capul lui sec? Legionarul își scărpină bărbia cu arma. El, Alfred Heise, reprezentant al Reichului, îi va comunica personal incidentul lui Horia Sima, dacă nu spăla putina în treizeci de secunde, cu oamenii lui cu tot!

Din clipa în care Alfred se ridicase pentru salutul „Heil Hitler", izbiturile și trosnetele încetaseră. Iar când legionarul pocni din călcâie și-și conduse ceata spre ieșire, în sala de joc izbucniră aplauze. Alfred își puse la loc în buzunar pașaportul diplomatic, se înclină în toate direcțiile, ca un actor sau ca un pianist la concert, și se trânti cu toată greutatea în fotoliul de catifea.

— Acum înțelegeți? le spuse el compatrioților. Avem de-a face cu niște brute. Brute care nu știu ce înseamnă disciplina, taie și spânzură de capul lor!

Pe mine, Alfred nu m-a mai băgat în seamnă. Împreună cu chelnerii și detectivii, turnam șampanie din partea casei (o idee a lui Mișu, la care Ghiță n-a protestat), pentru a-i face să se simtă bine pe clienții care se băteau pe jetoanele căzute pe jos, și eram atent să nu mă aproprii prea mult de masa lui Alfred. Din nefericire, când unchiul meu și însoțitorii lui au plecat la miezul nopții, Ghiță, care devenise cu ocazia asta germanofil, m-a trimis la garderobă. Alfred și-a luat în primire paltonul de la șeful de sală, care i-a mulțumit călduros prin intermediul meu, a ascultat dând din cap și brusc m-a țintuit iarăși cu privirea.

— Cred că te cunosc de undeva, spuse el dus pe gânduri și ignorând vorbăria lui Ghiță. Sigur nu ne-am mai întâlnit pe undeva?

Am negat hotărât, iar când și-a pus pălăria pe începutul de chelie, a remarcat:

— Ei, când îmbătrânești nu te mai poți bizui pe memorie.

Mi s-a luat o piatră de pe inimă când l-am văzut dispărând în noapte.

Și, într-o zi de octombrie, pe cerul Bucureștiului au apărut bombardiere Heinkel și avioane de vânătoare Messerschmitt. Stăteam ghemuit și tremuram de frig pe șezlong, la umbra avioanelor germane care se îndepărtau în formație spre nord. O oră mai târziu, cizme cazone bocăneau pe asfalt. Soldații Wehrmachtului mărșăluiau prin București spre Piața Palatului, pentru a fi întâmpinați de generalul roșcovan și Garda de Fier.

La cazinou domnea deruta. Nu se știa unde e Șlomovici, iar Mișu nu mai venea nici el la serviciu. Lui Ghiță îi era frică să spargă biroul încuiat al patronului, și oricum, nu i-ar fi folosit la nimic. Nu știa să deschidă seiful de oțel și ar fi trebuit mai întâi să angajeze un contabil să facă ordine în actele pe care Șlomovici le încredințase unui cumnat, care nici el nu mai venea la serviciu. Cererea de cumpărare a cazinoului nu-i fusese aprobată încă. Se tot ducea pe la instituțiile care-i analizau cererea, dar nu obținea decât răspunsuri ambigue și eliptice.

În ziua aceea de octombrie, când în Piața Palatului se trăgeau salve de tun și lumea ridica brațul pentru salutul nazist, a venit

la cazinou un omuleț pătrățos, pe care l-am întâmpinat în holul de la intrare. Purta cămașa legionară, în rest costum și papion, și a cerut să vorbească cu șeful de sală. Emoționat, Ghiță s-a repezit la garderobă – era convins că-i fusese aprobată cererea – și i-a întins mâna transpirată bărbatului, care însă n-avea chef de pălăvrăgeală.

— De azi înainte, spuse el sec, eu sunt șeful acestui cazinou curățat de evrei.

Scoase din costum o hârtie pătată și i-o citi de la un cap la altul șefului de sală rămas cu gura căscată. „Prin decizia din 11 octombrie, Protopopescu Grigore, locul nașterii: Tismana, starea civilă: necăsătorit, religia: ortodoxă, meseria: meșteșugar, este numit directorul interimar al cazinoului, adresa etc. etc." Și, în timp ce împăturea hârtia oficială, strigă la Ghiță:

— Vreau să văd seiful!

În scurt timp, cazinoul colcăia de nemți. Trebuia să-i primesc și să le servesc drept translator, lucru pe care-l datoram industriașului din Renania. De câte ori venea, mă acapara și mi se plângea că cererea lui de cumpărare a două fabrici putrezea într-un sertar administrativ. „Valahii ăștia", se lamenta el supărat, „dorm ca nesimțiții, după bunul obicei oriental". Iar dacă era nevoie de un traducător, mă împrumuta cu generozitate compatrioților săi. Și, când a trebuit să mă feresc de un agent Gestapo originar din Stettin, care a remarcat germana mea pomerană și avea chef să ne depănăm amintirile de-acasă, am hotărât să nu mai merg la cazinou. Economiile îmi ajungeau până-n februarie, iar dacă treceam de la whisky-ul scoțian la ieftina țuică autohtonă, chiar până la începutul lui aprilie. Mă înveleam cu o pătură, mă cufundam în șezlong, beam și fumam. După zgomotul motocicletelor, legionarii erau la vânătoare de evrei. În fiecare noapte se auzea gălăgie din stradă, oamenii erau luați pe sus, locuințele lor devastate, se arunca cu pietre în vitrine, se scandau lozinci. La Șlomovici fuseseră deja în septembrie și găsiseră scrisori de la Carol al II-lea, fotografii cu dedicație de la Elena Lupescu și alte semne de prețuire de la Curte, ceasuri, bijuterii, un talmeș-balmeș de obiecte, fără să dea însă de patronul cazinoului.

Dispăruse într-o ascunzătoare mai sigură decât palatul sultanului (chiar dacă precis era mai mică și mai incomodă). Cel puțin așa îmi închipuiam când beam și fumam privind țintă cerul nopții, insensibil la istoria oamenilor.

Îmi propusesem să-l vizitez a doua zi pe unchiul Avram în cârciuma din Dudești, când, mergând pe stradă, am dat din întâmplare de Jeni, care se afla pe treptele poștei centrale și m-a văzut prima. N-a dat însă nici un semn, ca și cum ar fi vrut ca destinul să hotărască dacă aveam să ne întâlnim, destin pe care nu voia să-l influențeze. Purta un pardesiu deschis, din stofă moale, prins doar cu o broșă la gât, o pălărie cochetă, după ultima modă, pusă pe-o parte și descoperindu-i cărarea, cu o bentiță mov și o fundă în dreapta, o rochie albastră care-i scotea în evidență sânii și talia, fără s-o strângă sau s-o încorseteze. Ciorapii, de culoarea liliacului alb, se asortau cu restul. Nu mai era slabă și epuizată de boală, nici severă și închisă în sine. Spre deosebire de prima noastră întâlnire din urmă cu treisprezece luni (mi se părea că trecuse o eternitate), acum ieșeau la iveală în primul rând gingășia și senzualitatea. Dar nu asta mă fascina. Mă atrăgea acea expresie aproape imperceptibilă de încredere în sine.

O vedeam cum tremură și se încordează când urcam treptele poștei centrale și mă îndreptam spre ea cu pași nesiguri (nici avântat, nici hotărât). Am luat mâna lui Jeni în mâna mea și m-am aplecat, fără s-o ating cu buzele. A tresărit totuși. Am întrebat-o dacă-și amintește. Mi-a răspuns printr-o mișcare a capului, mai curând ezitantă decât fermă. O jumătate de minut am rămas cufundați în tăcere. Eu îmi învârteam jenat pălăria în mână, ea se juca agitată cu broșa. Deodată, s-a îndreptat din spate și mi-a spus cu voce limpede:

— Sunteți cel mai fidel client al nostru.

Răspunsul acesta care oscila între trecut și prezent m-a liniștit. Am întrebat-o dacă Liviu se întorsese de pe front și dacă i se născuse copilul. Da, era din nou acasă, mi-a răspuns, iar băiețelul lui avea două luni. Îmi vorbea pe un ton tot mai vesel și, când am invitat-o la cofetărie, a acceptat imediat.

Jeni locuia la familia lui Liviu, la Gara de Nord, într-o cameră de serviciu de la mansardă. Când se simțise ceva mai bine – nu mi-a spus că fusese cât pe ce să moară – se hotărâse să se mute la nepot și s-o ia de la capăt în București. „De la capăt", sublinia ea mereu. Ca să câștige niște bani, lucra la magazinul de delicatese al lui Dragomir Niculescu, cu care se înrudea pe departe. În ziua aceea era liberă, și cumpărase pentru Liviu, de ziua lui, o pereche de mănuși de piele foarte fine de la Galeriile Lafayette. M-a rugat să-i spun ce părere am, iar când am probat mănușile și le-am lăudat, s-a liniștit.

Nu mai recunoșteam nimic din deznădejdea și apatia ei de odinioară. Chiar dacă uneori cădea iarăși în melancolie și mă privea cu ochi înecați în lacrimi, era hotărâtă să se rupă de trecut. Nu mai voia să-și răscolească amintirile, iar în prezența mea n-a mai rostit numele răposatului Haig.

Când am condus-o în acea după-amiază la stația din Piața Academiei, a rămas pe scara a tramvaiului care se îndepărta scrâșnind pe șine, și mi-a făcut cu mâna până nu ne-am mai putut vedea. Am găsit în buzunar perechea de mănuși fine pe care le băgasem de zăpăceală în palton. Înainte să apuc să trec a doua zi pe la Niculescu, a bătut la ușa mea un curier. Jeni îmi propunea o plimbare în Cișmigiu, la două, când avea pauza de masă.

În cele două săptămâni și jumătate pe care le-am mai petrecut împreună, o luam zi de zi de la magazin, chiar și atunci când era frig și ploua, și ne grăbeam să ajungem în parcul părăsit, unde mâncam felii de ghiudem învelite în hârtie soioasă de ziar sau covrigi cu mac care atârnau pe o sfoară. Ne plimbam pe malul lacului fără bărci, care, orb și învăluit în ceață, părea o oglindă aburită. În parc, ici-colo se aprinseseră focuri, iar noi inhalam mirosul frunzelor de toamnă care ardeau (miros pe care n-aveam să-l uit niciodată). Timidă și precaută, Jeni mă lua de braț și-mi vorbea despre planul lui Liviu de a se asocia cu Niculescu și a deschide o sucursală a magazinului în altă parte din București, propunere pe care Niculescu n-o respinsese complet, cerând un răgaz de gândire. Iar eu i-am

mărturisit că eram de fapt din Pomerania şi mă chema Felix. Ea a continuat să-mi spună totuşi Johann şi n-a vrut să afle nimic despre ţinutul de la Marea Baltică.

O invitam la masă în restaurante de mâna a doua, unde mâncam sarmale cu mămăliguţă sau fasole cu ciolan, eu beam bere Bragadiru, ea, bragă. Jeni refuza să meargă în localuri luxoase, fie din modestie, fie din economie, pentru că se gândea – îmi închipuiam eu – că nu-mi permit, dar nu era aşa. Nu, ruşinea era de vină. Mi-a mărturisit că n-avea rochii de seară cu care să poată ieşi la Royal sau la Athenée Palace. Tot fiindcă îi lipseau toaletele elegante refuza să meargă cu mine la spectacole de teatru sau la concerte, deşi nu iubea nimic mai mult decât muzica şi teatrul!

O emoţie puternică a cuprins-o când mi-a vorbit despre *Metamorfozele* lui Ovidiu, pe care le devorase în adolescenţă (amintirea asta nu şi-o reprima). Era în stare să-mi recite pagini întregi la ureche, într-un restaurant sau pe o bancă în Cişmigiu, şi, când termina, mă întreba ce mi-aş dori să fiu, şopârlă, cerb sau piatră. Eu voiam să fiu o stea, departe de oameni, ea, o insulă îmbrăţişată de valurile Mării Egee.

I-am povestit despre Balcic, unde nu fusese niciodată, i-am spus că-l cunoşteam pe Marcu, pe care ea îl idolatriza. Mi-a mărturisit oftând că până la şaptesprezece ani luase lecţii de pian şi chiar avusese un talent deosebit. Apoi a tăcut, şi-mi închipuiam de ce. Fusese prea ocupată cu cafeneaua ca să poată cânta la pian şi merge la concerte. Eu n-am spus nimic despre visul copilăriei şi adolescenţei mele de-a deveni pianist. Visul ăsta nu era decât o cicatrice care îmi amintea uneori, printr-o durere, că exista – o durere inutilă şi ameţitoare care dispărea apoi, ca şi cum nici n-ar fi fost. Nu, era mai bine să nu-i pomenesc lui Jeni despre un vis dintr-o altă viaţă, şi să intru cât mai adânc în pielea lui Johann Gottwald din Braşov.

Seara, târziu, o lăsam cu taxiul la Liviu, pentru ca apoi să mă întorc singur acasă. Vedeam cum se înfioară când îi atingeam braţul gol la restaurant, conducând-o la garderobă, sau gâtul, vrând să-i aranjez gulerul. Nici eu nu eram într-o situaţie

mult mai bună decât Jeni. Nu dorința mă împingea s-o trag spre mine pe bancă, în parc, sau s-o îmbrățișez când o vedeam în fața magazinului, ci doar afecțiunea, bucuria revederii. Mă închideam în mine ori de câte ori îmi aminteam pasiunea violentă trăită iarna trecută, acea dorință sălbatică, morbidă și devoratoare care ne cuprinsese pe amândoi.

Îmi cheltuiam nepăsător economiile, care în acele zile s-au topit văzând cu ochii. Am uitat să mai trec pe la Avram și închideam radioul când se transmiteau știri. În papuci, pijama și palton îmi beam cafeaua pe puntea vaporului, în picioare, pe ploaie și vânt. Așteptam cu neliniște ora prânzului, când o luam pe Jeni de la magazin.

Iar pe 9 noiembrie mi-a bătut din nou la ușă un curier cu chipiu roșu, un tip vorbăreț care se încăpățâna să țină mâna întinsă. „Anul ăsta, domnule, o să se termine prost. Am avut parte de șase nenorociri: ungurii, rușii, bulgarii, vipera de Lupeasca, guvernul legionar și soldații nemți. Ce ziceți de-a șaptea, domnule? O să fie mai rea decât toate celelalte!" Mi-a luat bancnota din mână și a plecat fluierând.

Cu inima gata să-mi sară din piept am desfăcut scrisoarea lui Jeni: îmi spunea că împrumutase de la nepoata lui Niculescu o rochie de seară ca să mergem la Sala Dalles, unde în ziua aceea era un concert.

Pe la cinci și jumătate am oprit cu un taxi în fața casei de pe Calea Griviței, unde Jeni mă aștepta la intrare, ascunsă sub umbrela pe care o ținea împotriva vântului. Am sărit din automobil ca s-o conduc la mașină, ferind-o de băltoace și noroi. Ajunsă în sfârșit pe banchetă, și-a șters stropii de pe tivul rochiei și de pe pantofi cu batista pe care-am scos-o din buzunarul de la piept. Jeni tremura, cuprinsă de o bucurie copilărească, cum n-o mai văzusem niciodată. Starea asta de agitație n-a făcut-o însă mai vorbăreață. S-a cuibărit lângă mine, fericită și încrezătoare, și a tăcut până am coborât în fața Sălii Dalles.

Și mai reținută a fost după ce ne-am scos paltoanele la garderobă. De ce, nu era greu de ghicit. În rochia lungă de brocart albastru până în pământ, cu mănuși lungi din satin alb și cu

pălărie de fetru, și aceasta albastră (cu voal, boruri largi și dantelată), pantofi fini din piele, cu tocul înalt, suia plutind grațioasă spre sala de concert. Chipul lui Jeni radia o prospețime plină de viață. Rimel nu folosise aproape de loc, iar la fond de ten și pudră făcuse economie, doar buzele voluptuoase erau izbitor de roșii (ca niște cireșe coapte). Era o apariție care atrăgea privirile medicilor, diplomaților, comercianților și ale zecilor de ofițeri în uniformele Wehrmachtului, care o sorbeau din ochi cu nesaț, și pe cele ale soțiilor care șușoteau invidioase, măsurând-o din cap până-n picioare. Atenția care i se acorda era pentru ea o tortură, așa că s-a retras în carapacea închistării ei absolute, pe care-o cunoșteam din trecut. Am condus-o de braț până la rândul nostru, unde un maior german și doi căpitani de cavalerie au sărit în picioare muți de uimire și ne-au făcut imediat loc, iar eu plesneam de mândrie și satisfacție.

În timpul concertului, mi-a luat mâna în mâna ei, a mângâiat-o febril și și-a lipit-o în poală. Iar la Royal, unde ne-am dus după aceea să mâncăm, ne-am cântat pasaje din *Simfonia a III-a* de Brahms și din concertul pentru pian de Mozart, și toată lumea s-a întors spre noi. Jeni era mai veselă ca niciodată. Cu puțin înainte de miezul nopții ne-am dus într-un bar de noapte, unde ea a comandat un pahar de șampanie, eu un whisky.

Era frig și ploua când am ieșit de la Zissu. Jeni s-a sprijinit de mine, buzele ei tremurânde s-au unit cu buzele mele, fără premeditare sau sfială, până când vântul mi-a înșfăcat vâjâind umbrela și m-a făcut să-mi pierd echilibrul. Am ajuns până la primul felinar clătinându-ne, fără să ne dezlipim unul de altul.

În noaptea aceea a venit la mine acasă. Nu ne-am grăbit când ne-am dezbrăcat unul pe altul. I-am luat pălăria de fetru, pe care am așezat-o atent pe comodă. I-am dat jos cu grijă mănușile de satin și rochia de brocart, care a căzut grea pe podea. Stătea în fața mea tremurând în ciorapii cu jartiere, mi-a dezlegat cravata, mi-a tras cămașa de pe umeri și a îngenuncheat.

În noaptea aceea ne-am iubit fără suferință și prefăcătorie. Nu mai eram purtați de acea dorință disperată care ne înrobea

simțurile. Ne-am unit iar și iar, până când n-am mai fost decât senzație pură.

Și în noaptea aceea s-a cutremurat pământul Bucureștiului. Cu frunțile lipite, zvâcneam într-o îmbrățișare sălbatică, suspinând și gemând în patul care trepida. N-am dat atenție zăngănelilor și huruitului care-mi năvăleau în urechi. Credeam că pasiunea mea clocotitoare îmi juca o festă. Sau că legănarea noastră făcea să se clatine biblioteca, pendula și lampa.

Abia când pe pernă a căzut o bucată de tencuială, mi-am ridicat ochii spre perete. Priveam îngrozit zidurile care se clătinau. Stucatura cădea din tavan, sticla se spărgea, lemnul crăpa, și din toate direcțiile se auzeau țipete ascuțite.

Știam că nu putem face nimic. Era prea târziu ca să fugim afară (de la etajul șase, n-avem nici o șansă). M-am întins pe trupul tremurând al lui Jeni și-am tras plapuma, ca să ne acopere. Nu-mi închipuiam că asta ne-ar fi salvat, dar voiam să atenuez durerea care ne aștepta odată ce patul ar fi fost îngropat sub fier și beton. Au trecut două minute, o veșnicie vuitoare. Iar când blocul a scos un oftat și n-a mai putut ține piept pământului trepidant, ne-am prăbușit în prăpastie, în neant.

Brusc, s-a așternut o tăcere infinită. O liniște de nepătruns, fantomatică și înspăimântătoare, care înghițise toate țipetele. Am dat plapuma la o parte și m-am uitat în camera înghițită și ea de o beznă prăfoasă. M-am ridicat cu grijă din pat și am căutat în întuneric peretele. În tapet se căscase o crăpătură de două degete, din tavan până-n podea, care lăsa să intre un aer proaspăt, ploios. Pe parchetul de lemn, care plesnise în multe locuri și prin care pătrundea aerul, m-am izbit cu piciorul de pendulă, de radio, de alte obiecte distruse, am călcat în apă, mi-au intrat cioburi în tălpi, și am ajuns la fereastră.

Am privit buimăcit în noapte. În fața terasei am deslușit un stâlp de felinar îndoit și o birjă pe jumătate distrusă de moloz. Camera mea de la etajul al șaselea era în stradă!

Împiedicându-mă de obiecte, m-am întors repede la patul din colț, ca s-o scot pe Jeni afară. Îi vorbeam fără șir, am apucat-o de umeri, am vrut s-o trag la pieptul meu. Zadarnic. N-o

puteam clinti mai mult de câțiva milimetri. Întâmpinam o rezistență care pusese stăpânire pe Jeni și pe care n-o înțelegeam. Nu știu de ce-o țineam în brațe fără să-mi lipesc urechea de buzele sau de inima ei. Plângeam deja, și n-am observat. Cu capul clătinându-se, fără viață, inertă, a căzut la loc pe pernă, iar din gura lui Jeni curgea sânge.

PARTEA A DOUA
(1940-1946)

Capitolul IV

În care Dumnezeul nenorocului nu mai știe de milă, se dovedește că e mai util să înveți să înoți decât să înveți nemțește, un fals dandy și un fals sas refuză să meargă pe front în Rusia, mă întâlnesc cu un copil care nu mai e pe lume, profit de un atac aerian, devin ortodox ca să înmoi o inimă (și e cât pe ce să mă înec în apa de botez), iar un emigrant nu mai are nimic de pierdut, în afară de accent.

A treia moarte

Privind în urmă, amintirea mea îmi pare o poveste născocită. Sau visul altcuiva. Un vis apăsător, în care ești țintuit locului și nu poți fugi de primejdia care te va distruge.

Au trecut câteva zile bune până când m-am dezmeticit și mi s-au perindat din nou prin fața ochilor cele trăite, în străfulgerări albe care brăzdau întunericul: fuga în stradă, unde stăteam cu mintea rătăcită tremurând în ploaie (fără să-mi dau seama că înghețasem și eram gol), înconjurat de oameni cu privirile ațintite spre mormanul de moloz care îmi servise drept casă, doar o grămadă de pietre și bucăți mari de zid, grilaje îndoite și ipsos (însă mansarda mea alunecase într-o parte, pe stradă, atunci când se prăbușise blocul), și mă acopereau cu o pătură; ei făceau loc celor două companii de soldați (soldați germani în uniforme cu svastica), primii care au ajuns la cocoașa imensă și diformă ascunsă sub praf în aerul cețos al nopții, au dat la o parte pietre, au săpat cu lopețile în moloz și au așezat un cadavru pe caldarâm; îl aveam în fața ochilor pe căprarul uscățiv care a ieșit în stradă aducând în brațe trupul lui Jeni; îl acoperise cu rochia de brocart zdrențuită (iar fața, cu pălăria de fetru cu boruri largi, acum turtită) și l-a pus într-un car. Și-a scos cascheta, apăsând-o cu cotul de talie (ca și cum ar fi vrut să se închine în fața moartei), și i-a spus soldatului de

lângă el: „Înfiorător, o bară de fier i s-a înfipt drept în inimă. A trecut din podea prin saltea. Femeia asta a fost pur și simplu trasă în țeapă"; mi-am amintit de doi cai scoțând aburi, înhămați la carul umplut de cadavre, dând nărăvaș din copite (simțeau mirosul morții răspândit prin praf și ploaie); de jandarmii care avertizau mulțimea să nu stea așa aproape („Oameni buni, e pericol de explozie!"); m-au împins lângă car, mi-au arătat chipuri desfigurate, diforme, pline de sânge și m-au întrebat dacă-i cunosc pe vreunii din morți, iar când au luat pălăria de fetru de pe chipul lui Jeni, care era întreg și părea înspăimântător de pierdut, m-am prăbușit pe mormanul de cadavre; m-au ridicat la iuțeală, i-au notat numele pe o etichetă pe care i-au prins-o de degetele de la picioare, iar eu m-am întors buimac pe trotuar; mi-am amintit de bărbatul cu melon și mănuși albe ca laptele, care a îngenucheat lângă mine și mi-a pus brațul pe umeri și pe care la început nu l-am recunoscut; apoi a alergat la unul din jandarmi, a discutat arătând mereu spre mine, iar când pătura mi-a alunecat pe jos și m-am trezit iar gol pușcă pe marginea trotuarului, lui Haralamb Vona i s-a dat voie să intre la mine în mansardă cu o lanternă împrumutată de la jandarm (un con gălbui zbura în camera mea de la un perete la altul, ca un suflet rătăcit) și a ieșit cu două valize.

Haralamb Vona m-a luat la el. Era proprietarul unei case construite pe la 1900 – cu bovindouri, balcoane și ornamente de lemn, și cu o fațadă bogat decorată, pe o stradă înfundată numită aleea Năstăsescu, într-un colț discret lângă parcul Ioanid –, închiriase etajul întâi proprietarului unei fabrici de mușstar, și locuia la mezanin. În casa lui te puteai rătăci. Din salon și fumoar se intra în bibliotecă, în sufragerie și în birou. De cealaltă parte a coridorului erau dormitorul, cămările, toaleta și baia. În afara intrării din eleganta casă a scărilor, exista și o intrare de serviciu, de unde coborai pe niște scări abrupte în pivniță și în grădină.

La cutremur, casa construită de părinții lui nu pățise mare lucru. De pe acoperiș alunecaseră mai multe țigle, iar pe ziduri se vedeau crăpături fine. Mai puțin norocoase fuseseră sticlăria, porțelanurile, cristalurile și craniul bunicului său italian, pe

care-l ținea la mare cinste. Când am intrat în noaptea aceea la el, am găsit un talmeș-balmeș cumplit. Vona mi-a lăsat jos valizele, și-a smuls pălăria de pe cap și și-a făcut cruce în fața cioburilor de pe podea.

Da, au trecut câteva zile bune până mi-am revenit din șoc. Le-am petrecut într-o cămăruță de la capătul coridorului, dormind sau privind dungile de pe tapet (și vitrina cu bibelouri, cele mai multe sparte), iar o dată la șase ore Vona venea la mine și-mi aducea de mâncare. După-amiaza mă silea să fac o plimbare în grădină, în aerul rece de noiembrie. Își legăna bastonul din încheietura mâinii și-mi ținea un discurs din care nu înțelegeam o iotă. Îi urmăream respirația care ieșea albă și densă de pe buzele ce i se mișcau fără sens.

Într-o noapte, am ieșit orbecăind din cameră și am intrat în biroul luminat de o lampă cu picior, unde Vona, cu lupa la ochi și un borcan de clei în poală, stătea la o măsuță cu intarsii de lângă sobă (un monstru de sobă din fontă) și lipea craniul bunicului. Ochiul lui mărit de zece ori de lupă m-a privit ușurat, dar și indispus. „Nu mă deranja acum", a mormăit el, „că nu mai ajung niciodată să-l refac pe bunicu'. Cu oasele zdrobite și cu sufletele distruse trebuie să te porți la fel, Herr Felix. Și unele, și altele au nevoie de dăruire, atenție și răbdare".

A doua zi, Vona m-a anunțat că voia să mă angajeze secretar, nu încăpea îndoială că mă pricepeam să bat la mașină. Când, din păcate, a trebuit să infirm presupunerea asta, nu s-a lăsat deloc impresionat. Ca pianist aveam să mă descurc foarte repede cu mașina lui de scris marca Yost, a mormăit el. Mi-am ascuns îndoielile. M-a informat că timpul lui era prea prețios ca să scrie pe curat șase sute de pagini, și s-a întors aducând două teancuri de hârtii cu un scris foarte mic, pe care le-a trântit pe fața de masă din damasc, între platouri de argint cu pateu, icre, felii de costiță, ouă și carne în aspic. Era primul volum dintr-o istorie a arhitecturii din România, dedicat stilurilor arhitectonice de pe țărmul Mării Negre.

Amintindu-mi de articolul neterminat despre „Forme cubice în arhitectură", mi-a fost greu să-mi ascund uimirea.

— Spune drept, zise el supărat, dumneata mă credeai un dandy care-şi risipeşte viaţa. (Am protestat, iar asta l-a stârnit pe Vona.) De ce negi, Kannmacher? mă certă el mâhnit. Ai perfectă dreptate. Ce-am construit eu nici nu merită pomenit. Iar de scris, n-am fost în stare. Mi-am pierdut zilele la Capşa şi la Zissu, am jucat cărţi şi m-am tot ciorovăit cu lumea asta. Pe drept cuvânt, după părerea mea. Dar cârteala lui Vona nu era decât un văl sub care se ascundea comoditatea lui Vona. Să nu mă contrazici! m-a prevenit el când am tuşit. Cu vreun an şi jumătate în urmă m-am închis aici. N-am mai ieşit şi am ignorat-o pe Marieta până a renunţat să se mai plimbe de colo-colo prin faţa casei şi să mă înjure, mi-am concediat servitorii, am mâncat zi de zi mămăligă, nu m-am mai bărbierit şi mi-am lăsat hainele bune în dulap.

— Şi ce-ai făcut? am întrebat eu.

— Ce să fac, Herr Felix, mi-am învins destinul! Mi-am scos caietele cu notiţe, nu mă mai uitasem prin ele de-o veşnicie. Până şi cele şase caiete cu schiţe de la Marea Neagră s-au dovedit a fi o comoară. Studiile astea puteau fi dezvoltate. Am petrecut patru luni între Balcic şi Constanţa, Constanţa şi Sfântu Gheorghe, am desenat, am fotografiat, am umblat prin arhive şi m-am întors acasă cu două cutii pline cu hârţoage. Iar dacă acasă nu m-am cufundat în lene, nu m-am dus la Capşa să joc bridge sau nu m-am întors în patru labe la Marieta, asta i-o datorez lui Adolf Hitler şi numai lui. Faptul că a cucerit o jumătate de Europă a declanşat febra creaţiei. Când au sosit trupele germane la Bucureşti, mi-am încheiat ultimul capitol cât ai bate din palme. Disperarea a fost cea care mi-a dat puterea asta. Iar când trupele lui Hitler vor zdrobi şi vor înrobi Europa, puterea asta va ajunge la apogeu. Cu alte cuvinte, victoriile lui mă fac nemuritor.

La început, nu mă descurcam prea bine la maşina de scris Yost. Nu reuşeam să dovedesc mai mult de două pagini pe zi, şi alea pline de greşeli îngrozitoare. Vona le corecta, fără să se plângă, şi mă lăsa singur, ca să nu-mi sporească nesiguranţa. Mi-a dus cămăşile şi pantalonii la curăţat, toate erau impregnate

cu pulbere de mortar, șifonate și pătate, mi-a fiert rufăria. A pregătit mâncarea la mașina de gătit emailată, cu cărbuni, și s-a dovedit a fi un bucătar excelent. „Iar i s-a făcut foame fiarei din noi!" spunea el sarcastic când își aducea bucatele în sufragerie, ciorbe de miel, găină sau vânat, pilafuri cu ficăței și aluaturi fragede cu carne de rață. Am mâncat și uger de vacă în sos de vin, și fudulii de berbec.

Mașinăria Yost era un monstru negru și greu, cu o mecanică ingenioasă care-mi urma cu ușurință mișcările degetelor. Literele, care se odihneau pe o bandă cu cerneală, se repezeau spre mijloc când atingeai tastele, ca apoi să se întoarcă la margine cu un salt de lăcustă. La început nu foloseam decât două degete, care ezitau în aer, stângace și toante, până nimereau litera corectă. A mers mai bine când am început să-mi închipui că am de-a face cu clapele unui pian și să asociez literelor note, care sunau în mintea mea când le apăsam. Curând am putut să folosesc și celelalte degete, cu excepția celor trei strivite, pe care nu le puteam forța (și, spre deosebire de pian, la mașina de scris mă descurcam și cu șapte degete). Ajungeam la vreo douăzeci de pagini pe zi, tot pline de greșeli, pe care Vona le corecta cu răbdare.

În București domnea liniștea, o liniște înzăpezită. Sub soarele dimineții, covorul de zăpadă strălucea alb ca un diamant. Iar pe străduța noastră de lângă parcul Ioanid se auzea clinchetul clopoțeilor de la sănii. Când am pornit cu Vona să hoinărim prin oraș (eu în cojoc, cu galoși de cauciuc și căciulă gri de astrahan, el cu paltonul lui până-n pământ din piele de focă și cu o căciulă de blană), cupolele și frontoanele, terasele și turlele erau acoperite cu perne moi de zăpadă.

În Piața Academiei, unde soldați germani duceau cutii de bomboane împodobite cu îngeri aurii, un plug de lemn răzuia, fără prea mare succes, stratul gros de zăpadă de pe stradă. Copii se rostogoleau la picioarele noastre și ne ofereau trandafiri de hârtie roșii și albi, iar o țigancă a vrut să-mi ghicească în palmă. Vona m-a împins într-un magazin unde se găsea, zicea el, cel mai bun și mai gustos caviar basarabean din tot Bucureștiul.

A cumpărat castane glasate și avea de gând să-și refacă provizia de loțiune de bărbierit din cea mai scumpă.

Două persoane blocau intrarea în drogherie: Ghiță și fosta mea amantă, Paraschiva. Erau prinși într-o ceartă aprigă, și nu ne-au observat ca să ne facă loc să trecem. „Parfumul ăsta e prea scump", se plângea Ghiță, „nu pot să cumpăr două". „Când e vorba de mine, totul ți se pare prea scump, nenorocitule!" urla ea. „Și de ce două?! Nevesti-tii poți să-i iei altceva". A început să tragă furioasă de cutia din mâna lui. Și cum el nu voia să-i dea drumul, a strigat: „Șliț deschis, portofel închis, nu ține figura. Du-te-n pizda mă-tii!" Fără să mă recunoască, Paraschiva s-a întors pe călcâie și s-a îndepărtat în ceața lăptoasă înjurând.

Ghiță nu s-a simțit prea jenat. Gelozia era de vină, a mințit el când m-a văzut, gelozia pe ultima lui cucerire, o grecoaică focoasă și trupeșă. De la grecoaică a trecut la cazinou, pe care directorul interimar numit de Garda de Fier avea să-l aducă în curând la faliment. La contabilitate își pusese o rudă care n-avea habar de cifre, și, în plus, ficatul lui înota în alcool. Fără îndoială că ticălosul fusese numit acolo numai ca să poată umbla nestingherit în visteria cazinoului. „Și asta se cheamă revoluție!" se plângea Ghiță. „Protopopescu e un escroc ordinar care se îmbogățește pe spinarea altora. Când o să mi se aprobe în sfârșit cererea de cumpărare a cazinoului, salonul n-o să mai valoreze nici cât o ceapă degerată".

Ghiță m-a invitat la masă, dar am refuzat categoric. Voia să mă roage să fiu de față la o întâlnire cu atașatul comercial al Ambasadei Germaniei. I-am spus iritat că-l cunoșteam pe reprezentantul ambasadei la fel de puțin ca și el. „Nu-i adevărat", mi-a răspuns Ghiță surescitat, „aseară a fost la cazinou și a întrebat de tine". O veste care m-a înfiorat.

Ghiță s-a ținut scai de noi încercând să mă înduplece cu lamentațiile lui. Cu chiu, cu vai am reușit să scap de el pe Lipscani. „Fără caracter", „nerecunoscător", „prietenul jidanilor", mi-a strigat el furios, pe când urca într-un tramvai.

La Biserica Albă am dat peste o altă pereche. Sporită de luciul icoanelor, lumina lumânărilor răzbătea afară din întunericul

bisericii și tremura gălbuie în zăpadă. „În vremurile astea", m-a sfătuit Vona, „n-ar trebui să uităm să ne rugăm. De stricat nu ne strică, iar dacă ajută, asta numai Dumnezeu știe!" și m-a împins spre treptele acoperite de polei. Eram prea preocupat ca să-i răspund. Ce spusese Ghiță despre Alfred mă îngrijora. Dacă mă recunoscuse unchiul meu, sigur n-avea să mă lase în pace. Pe de altă parte, poate că nu era nimic grav. Când se interesase de mine, poate nu se gândea decât să apeleze la serviciile mele de translator.

Când să intrăm în biserică, de unde ajungeau la noi voci de preoți și miros de tămâie, am fost cât pe ce să ne ciocnim de Marieta, care ieșea cu fața la altar. Iar când s-a întors, i-a atins pieptul lui Vona. Speriat și grăbit, Vona a sărit la o parte. Părea din nou țeapăn ca un elev de liceu care se pomenește brusc în fața iubirii lui, pe care altminteri n-o poate admira decât de la distanță. Cu cât o sorbea mai tare din ochi, cu atât mai încrezută și arogantă devenea Marieta.

— Trădătorule, nici un rând, nici un telefon! îi spuse ea bosumflată, mângâindu-și lasciv gâtul. Trebuie să-ți ceri iertare.

Vona încerca să se justifice, când Nicu Matei dădu buzna în tindă.

— Ia te uită! Admiratorul tău, prieten cu porcul de Marcu, remarcă el sumbru, îmbrâncind-o pe Marieta cu cotul.

Și, pentru că în casa Domnului trebuia să se abțină, continuă șuierând printre dinți:

— A dat bir cu fugiții Iuda ăsta, care are partea lui de vină pentru asasinarea lui Codreanu. Când am făcut o razie la el, nu era acasă.

— Și ce, îți închipuiai că o să se lase omorât de voi? răspunse Vona. Dacă nu mă înșel, acum e în Elveția, adăugă el zâmbind.

Nesiguranța lui Vona se risipise. Răspunsese cu un dispreț rece la fanatismul lui Nicu Matei, pe care geamănul nenăscut din el îl făcea de două ori mai fanatic. Cu atât mai liniștit părea Vona (mai liniștit decât un lac netulburat de vânt).

— Nicușor, șopti Marieta, în fața ta toți fac pe ei de frică, nu-i palpitant? și încercă din nou să-și ia soțul de braț.

Gândește-te la Șlomovici, ăla care a fugit de voi cu o valiză plină cu bani!

— Tacă-ți fleanca! se răsti Nicu, îmbrâncind-o din nou. Unu, o să-l găsim pe Șlomovici, și doi, nu sunt banii *lui*, ai priceput? Sunt banii *mei*, banii *mei* pe care mi i-a furat, spuse Matei străduindu-se să coboare tonul.

— Cum adică ți i-a furat? răspunse Vona. Din câte știu, el era proprietarul cazinoului. Și dacă tot vorbim de ce-i al meu și ce-i al tău, atunci... (Și privi spre Marieta, care stătea deoparte cu ochii în lacrimi și-și freca un sân – cotul lui Nicu o lovise zdravăn.) Ce-ai pierdut dumneata la cazinou de-atâtea ori au fost banii *mei*. E drept, bani cu care cumpărasem dispreţul Marietei. Și n-a fost o joacă ieftină, domnule. Da, ce ne-a legat, pe mine și pe Marieta, au fost banii ăștia. Să fim cinstiți, dragă Matei, de pierdut, ai pierdut banii *noștri*.

Nicu nu se mai putea stăpâni.

— Cine e căsătorit cu târfa asta, urlă el, tu sau eu? *Ai mei* au fost, la dracu'! *Ai mei!*

Din biserică se auzi un „ssst". O bătrână cocârjată și zbârcită ieși șchiopătând în tindă, sprijinindu-se în baston. Din gura ei știrbă se auzi un șuierat.

— N-ai voie să înjuri în casa Domnului. Dumnezeu o să te pedepsească, fiule!

Matei și-a făcut cruce de mai multe ori, Vona la fel, iar Marieta a căzut în genunchi.

— A, da, era să uit, zise Vona, Șlomovici se pare că e la rude, la Haifa.

Era o pură invenție, și totuși m-a liniștit vocea veselă a lui Vona, care l-a înnebunit și mai tare pe Nicu Matei. Era cât pe ce să scoată o nouă înjurătură, dar Marieta i-a pus mâna la gură.

În zilele și săptămânile următoare am lucrat încontinuu la cartea lui Vona, cu excepția Crăciunului, pe care l-am petrecut lângă bradul de trei metri sosit de la Predeal, care împrăștia un miros de ace și rășină, de parcă pădurea ninsă a Carpaților s-ar fi întins la picioarele noastre. Cu dăruire, atenție și răbdare, veni în ajutorul bunicului, refăcându-i țeasta, înmuie pensula

în clei, ungând aşchie după aşchie şi le lipi strâns de craniu. Mi-a povestit cum au fugit din vila de la Balcic, unde petrecuse aproape o lună la Marcu şi fiica lui Virginia, până când, într-o noapte cu lună plină, a fost ocupată de trupele bulgare, care năvăleau din casă în casă şi îi obligau pe toţi străinii să părăsească ţara în două zile. Şi, împreună cu cei doi Marcu distruşi (tatăl cătrănit, fiica plângând), a pus în cutii şi geamantane draperiile de la Milano, lămpile din bazarele Instanbului, farfuriile greceşti şi farfuriile persane, iar Titi le-a dus în port ca să fie încărcate pe un vapor care, în zorii zilei, plin ochi de oameni şi lucruri, a pornit în larg.

— Da, Balcicul a fost într-adevăr un paradis, am oftat eu.

— Da' de unde! protestă Vona, privindu-mă cu un ochi enorm din spatele lupei. Eu nu cunosc alt paradis decât acela din care bunul Dumnezeu, în înţelepciunea Lui, ne-a izgonit.

N-a venit nimeni la noi în zilele acelea, în afară de un preot care a intrat în casă, a legănat o cădelniţă cu tămâie, a stropit cu apă sfinţită dintr-o legătură de busuioc şi a mers cântând din cameră-n cameră, binecuvântând-o curios şi iscoditor pe fiecare, apoi n-a refuzat rachiul şi caviarul, şi a luat cât ai bate din palme bancnota lui Vona (care a dispărut în sutana lui largă). O babă de aproape nouăzeci de ani, sprintenă ca o şopârlă, ne lăsa în zori pe coridor lapte şi ouă, iar dimineaţa lua căruciorul să cumpere de la piaţă ce-i spunea Vona. El cobora în pivniţă să ia lemne şi cărbuni, şi nu vedeam niciodată pete de funingine pe costumul lui sau urme de cărbune pe faţă (rămânea un mister cum reuşea). Îmi corecta foile bătute la maşină, tăia şi finisa, adăuga idei noi, făcea ultimele retuşuri la carte. Şi în timp ce eu trudeam la transcriere, el îşi revedea fotografiile şi desenele, schiţele, perspectivele, secţiunile.

Curând, Vona a încetat să mai gătească şi lucram câte şaisprezece ore pe zi. Iar când, proaspăt ras şi în costum, m-a scos din cameră şi m-a trimis în birou, mi-a vorbit despre un puci iminent al legionarilor – Sima voia să guverneze singur şi să scape în sfârşit de rivalul lui, generalul roşcovan, care nu făcea decât să toarne apă peste focul revoluţiei. Sima avea, se pare,

nevoie urgentă de o baie de sânge, ca să-și satisfacă oamenii. De la o săptămână la alta, Vona era tot mai disperat și cu cât era mai disperat, cu atât îi sporea energia. Și eu pățeam același lucru. Băteam de zor la mașina de scris Yost și umpleam pagină după pagină, ca să uit de teama mea grea ca plumbul.

Și când a izbucnit rebeliunea legionară, iar Puiu, fiul proprietarului fabricii de mușchi de la etajul întâi, a urmat ordinul difuzat la radio, și-a pus uniforma și s-a prezentat urgent la sediul Gărzii de Fier, unde a primit o armă automată și muniție; și când, în acea noapte înghițită în ceață din ianuarie '41, comandouri de legionari s-au pus în mișcare ca niște fantome în marș; și când au arestat nenumărați evrei, ca să-i tortureze sălbatic la prefectură; și când au dat foc sinagogilor, iar pe Lipscani au smuls un evreu din așternut (apoi un al doilea, un al treilea, un al patrulea), ca să-i batjocorească soția și fiica în fața lui; când au luat alți evrei și i-au ucis în pădure la Băneasa, unul câte unul, cu un glonț în ceafă; și când în Dudești n-au lăsat piatră peste piatră, au distrus vitrine și au spart locuințe ca să jefuiască ce le cădea în mână și să le dea foc, fără să le pese nici cât negru sub unghie de inscripțiile „Proprietate creștină" de pe ceasornicării prăfuite, drogherii amărâte sau de pe cantina săracilor – nu ne-am mai dus la culcare.

La fel și marți, și miercuri, când generalul și-a mobilizat trupele ca să înăbușe rebeliunea legionară, iar din depărtare se auzeau focuri de mitralieră și bubuiau salve de tun și prin aer zburau sticle cu benzină arzând și tancuri luau foc și soldați ardeau de vii și gardiștii, cuprinși de beția morții, atacau Palatul Telefoanelor și luau ostatici femei și copii, care piereau unii după alții sub gloanțele armatei, și autobuze și tramvaie și automobile stăteau părăsite în zăpada cenușie. Băteam la mașină ca un bezmetic, iar Haralamb Vona, livid, scria legendele fotografiilor și desenelor.

Nici când un obuz s-a rătăcit pe strada noastră, în colțul acela binecuvântat de lângă parcul Ioanid, și a intrat vâjâind în birou, oprindu-se în parchet, nu ne-am îngăduit vreo pauză.

Uneori, Vona se ducea să facă o cafea sau își lăsa brusc desenele ca să vorbească la telefon, zadarnic însă, linia era moartă.

Și joi, când coloane de tancuri ale armatei germane defilau pe străzile principale și Sima a îngenuncheat în fața generalului roșcovan, în care îndepărtatul Berlin avea mai multă încredere decât într-un sălbatic impulsiv cu chică de pirat, și le-a ordonat legionarilor lui să se retragă pașnic și să predea armatei toate armele, am terminat de transcris cartea. Vona și-a pus desenele într-o mapă, s-a bărbierit, și-a pus haine curate și s-a dus să împrumute Cadillacul proprietarului fabricii de mușchi. Cu promisiunea de a afla unde fusese dus fiul legionar, a primit automobilul.

Proprietarul fabricii de mușchi stătea pe trepte speriat, molfăind un trabuc în colțul gurii și cu părul vâlvoi.

— Și dacă Puiu al meu, comoara mea, puișorul meu, nu mai trăiește? se văita el.

— De murit, murim cu toții, important e să nu murim *ca proștii*, îi răspunse Vona cu un mormăit greu de deslușit.

— Doamne, aveți dreptate, dar e prea tânăr să moară, spuse fabricantul de mușchi când ne-am urcat în automobilul lui.

Înainte să urmeze École des Beaux Arts, Vona studiase arhitectura la București, cu un profesor pe nume Iosif Rosenheim. Domnul Rosenheim avea vreo șaizeci și cinci de ani și locuia, lângă abator și uzinele Lemaître, într-o vilă modestă la marginea orașului, unde se dedica studiilor de arhitectură. Amenințat încă de pe la mijlocul anilor '30 cu cuțite de studenți legionari, părăsise catedra înainte de vreme. Profund îngrijorat de soarta prietenului care fusese săltat de-acasă și torturat crunt timp de trei zile, la sfârșit de noiembrie, Vona dorea întâi de toate să trecem pe la el, să vadă dacă scăpase de hoardele sângeroase.

În centru n-am întâlnit decât soldați, trupe care patrulau, tancuri și mitraliere gata de tragere. Pe bulevardul Brătianu ne-au silit să oprim, ne-au controlat actele (cam în grabă) și ne-au percheziționat automobilul (cu mare zel). La hale, alt control.

A trebuit să ne dăm jos din mașină și să așteptăm, cu picioarele depărtate și mâinile sus, în timp ce doi soldați scotoceau în automobil după arme.

Am văzut pe trotuar doi tineri legionari. Încercănați, tăcuți și speriați, stăteau pe jos și priveau în gol. „Acum v-a pierit cheful, nu?" urla un poștaș, și un șofer de taxi îi ocăra: „Javre!" Iar doamna care s-a dat jos din taxi, o matroană în blană de nurcă, fardată strident, spuse cu un amestec de mânie și satisfacție: „Păi, da, băieți, cine se culcă cu Hitler se trezește fără ouă".

Pe cheiul Dâmboviței nu ne-a mai oprit nimeni. Spre apus, la orizont, apăruse o fâșie violetă care se destrăma în dungi albăstrui, iar spre răsărit atârnau nori grei, de zăpadă. Se lăsa întunericul. Neguri se ridicau dinspre apă, iar pescarii de pe mal care sperau să-și prindă cina s-au subțiat în contururi și umbre.

Când am ajuns la abator, Haralamb Vona a oprit și a coborât fără o vorbă din Cadillac, alergând spre doi oameni îmbrățișați în poartă, ai căror umeri se zguduiau. M-am ridicat și eu și am pășit în aerul rece care mirosea a fum de cărbune și de lemn. Fără să-i despartă, Vona i-a îmbrățișat pe amândoi, pe bărbatul care părea străveziu și fragil, și pe soția lui rotofeie, înfofolită într-o blană de castor. Iosif Rosenheim plângea și suspina, iar căciula de blană i-a căzut în zăpadă. Nici unul dintre cei trei n-a observat când am luat-o de pe jos și am scuturat-o.

Am intrat în curtea plină de oameni. Unii plângeau, alții glumeau, privind drept spre abatorul sumbru în care nu deslușeam decât niște hălci de carne ce se legănau. În clipa aceea s-au aprins felinarele în pătratul curții, luminând un șir de cadavre, pe jumătate despuiate, năclăite de sânge, pline de pete și vânătăi, cu răni deschise, chipuri zdrobite și ochi sticloși ieșiți din orbite. Toți purtau în jurul gâtului inscripția „Carne cușer" și erau prinși în cârlige de beregată. Iar în mijloc, legănat de vânt, vântul înghețat al serii în care se ridicau câțiva fulgi de zăpadă, atârna Aristide Șlomovici.

„Și, după ce-a murit, Șlomovici s-a dus la cazinou. Corpul lui masiv era schilodit și plin de sânge, chipul lui nobil plin de văi și creste era un terci de oase zdrobite și carne vie. Și avea o gaură în beregată.

Când și-a văzut șeful mort, Ghiță a sărit bucuros nevoie mare de pe podium. L-a întâmpinat cu o plecăciune pe «înaltul oaspete», căruia i-a urat bun venit într-o avalanșă de cuvinte mieroase și prefăcute, să scapi de toată responsabilitatea cazinoului se vede că fusese mai revigorant decât o săptămână la munte, după cum o dovedea aspectul lui radios. «M-au omorât», îi replică Șlomovici. «Nu-i nimic, nu-i nimic», îl asigură Ghiță, «important e ca noi doi să rămânem uniți și să salvăm de la faliment cazinoul ăsta. Șlomovici, dacă-mi dezvăluiți toate conturile și-mi dați o procură, am să-l pun pe picioare».

Atașatul comercial al Ambasadei Germaniei stătea lângă ruletă, cu paharul ridicat, alături de proprietari de mine, rafinării, uzine de oțel, fabrici de textile. «Ăla nu-i Șlomovici?» întrebă el strângând din pleoape. «Nu știi să dai bună ziua, jidane? Hai, adună-te și vino lângă noi, că nu mușcăm!» De râs, bărbatul din Renania se înecă, iar proprietarul de mine din Ruhr se pocni peste genunchi.

Între timp, Ghiță mă târâse până la reprezentantul ambasadei, care avea nevoie urgentă de un translator. «Sunt mort, domnule, și mă tem că nu sunt o companie prea agreabilă», răspunse Șlomovici apropiindu-se de masă. «Dimpotrivă, Șlomovici», chicoti Alfred, «pentru noi nu există companie mai agreabilă ca moartea. Mai ales dacă-i vorba de evrei, nu ne deranjează deloc. Semiții morți sunt semiți buni». Și din nou izbucniră în râs și chiuiră cu toții.

Unchiul meu îi ceru chelnerului să mai aducă un pahar de șampanie și un fotoliu. Iar după ce Șlomovici se așeză, reprezentantul ambasadei spuse: «Vreau să-ți explic de ce s-a întâmplat așa. Dumnezeul tău capricios era neatent când și-a întors spre tine fața nimicirii. Avea alte griji. Reprezentantul lui la

Bucureşti era tot timpul călare pe telefon ca să vorbească cu ministrul de Externe şi cu alţi demnitari. Da, Şlomovici, aveam lucruri mai importante de făcut decât să-mi pese de câteva sute de evrei nenorociţi omorâţi din nebăgare de seamă şi fără rost. Gărzii, care încalcă toate convenţiile, trebuie să-i mulţumeşti pentru asta. Naţionalişti fanatici care nu sunt absolut deloc dispuşi să-mpartă prăjitura cu alţii. Şi de evrei vor să dispună şi să-i masacreze singuri. Fără cap, fără judecată. Nu sosise încă ceasul tău, e adevărat». «Dumnezeul tău e neamţ, jidane!» remarcă industriaşul din Renania şi, de-atâta încântare, se trase zdravăn de barbă.

«Dacă e Dumnezeu, mă poate readuce la viaţă», răspunse Şlomovici. «Se-nţege de la sine», rânji Alfred şi sorbi o gură de şampanie. «Jidanul vrea să se tocmească», interveni proprietarul de mine din Ruhr, «dacă eşti evreu, evreu rămâi pe vecie». Lumea ciocnea paharele şi se strica de râs. «Şlomovici, să nu uitaţi de procura mea pentru bancă!» strigă Ghiţă, care se agita pe podiumul lui.

«Se-nţege de la sine», repetă reprezentantul ambasadei, când se făcu iar linişte. «Păi, dacă tot se-nţelege de la sine», murmură Şlomovici, «ce-ar fi să jucăm pe viaţa mea?» «A uitat că e deja mort», spuse un ofiţer care stătea între industriaş şi proprietarul de mine. «Corect, şi-atunci pe ce joacă?» vru să ştie negustorul din Hamburg şi priză tutun din tabacheră. «Inelele cu briliante ţi le-au luat, jidane, cu tot cu degete, ca să fie mai simplu.» «Şi dacă-i evreu EE?» se amestecă un berlinez. Alfred îşi frecă obrajii cărnoşi: «Nu, nu. Spuneţi-mi, vă rog, ce lucru de valoare produce el? Unt? Petrol? Tunuri?» «Succes sau insucces», se tângui Şlomovici. «Noroc sau nenoroc, domnule.» «Şi asta aduce bani buni!» strigă Ghiţă de pe podium. «Marfă evreiască!» răspunse Alfred nemulţumit. «Joc pe casa mea», continuă Şlomovici, «pe automobilul Nash, pe conturile din bancă». «Nu pe conturi, pentru numele lui Dumnezeu, Şlomovici, nu pe conturi!» urlă Ghiţă.

«Ce vorbeşti, jidane!» răspunse Alfred amuzat. «Casa e confiscată. Iar să-ţi aflăm conturile e floare la ureche. Nu ţine,

oferă-ne ceva mai bun! De exemplu, viața altuia. Hai să jucăm pe sasul din Brașov, ce zici?» Alfred mă privea plin de dispreț. «Nu, nu jucăm pe-un conațional», îmi sări în apărare bărbatul din Renania. «Și apoi, ne trebuie translator.» «Eu propun să jucăm pe șeful de sală» spuse proprietarul de mine, ca să se delecteze cu spaima lui Ghiță.

Au urmat alte și alte propuneri, până când Alfred a pus capăt rumorii din sală. Se hotărâse pe cine să joace Șlomovici: pe unchiul lui, fiul de rabin. Șlomovici nu era de acord să pună în joc viața lui Avram, și cu atât mai puțin pe cea a nepotului său. Sări din fotoliu. «Stai pe loc!» zbieră unchiul Alfred, «la urma urmei, a fost ideea ta. Nimic nu-i mai palpitant decât să joci pe viața cuiva. Dacă ai noroc, scapi viu de-aici și poți să te duci la cârciuma din Dudești să-i sari de gât lui Avram. Dacă nu, îl împușcă legionarii. Jucăm trei runde, și, din astea trei runde, trebuie să câștigi una, ai înțeles?»

Șlomovici se ruga de ei, Șlomovici se tânguia, iar Ghiță îl ținea locului. Toți se uitau la bila din ruleta care se învârtea. În cele din urmă a încetinit, apropiindu-se păcănind și poticnindu-se de numărul treizeci. Preț de-o clipă, oscilă nehotărâtă între numărul treizeci și numărul opt, se rostogoli descriind un semicerc și căzu pe treizeci și șase.

Șlomovici pierduse. Când izbucni un chiot general, Alfred ridică brațele. «Liniște!» urlă el. «Abia am luat Varșovia. Ăsta nu-i Parisul, domnilor!» Crupierul veni să pună din nou roata în mișcare. Luneca și se-nvârtea, se rotea, se răsucea. Și când bila se rostogoli la numărul șapte, Șlomovici pierdu la mustață.

«Am ocupat Parisul!» stigară din toate părțile. Reprezentantul ambasadei le interzise iarăși să se bucure prea devreme. «Parisul nu e Moscova», îi preveni el, «abia când suntem la Moscova ne-am atins scopul, domnilor!» Și-i făcu semn crupierului.

Și Dumnezeul capricios, care stătea departe, tocmai la Berlin, și avea altele pe cap decât un evreu ucis din nebăgare de seamă și fără rost într-o capitală balcanică din fundul Europei, își întoarse, din pură neatenție, fața norocului către patronul

cazinoului, iar mortul câștigă al treilea joc. Și rana din gâtlej i se închise. Și i se vindecară într-o clipă toate rănile, plămânii și ficații străpunși, oasele zdrobite, țesuturile sfârtecate. Ochii sticloși se treziră la viață. Șlomovici se smuci și se foi în costumul lui impecabil, care nu mai era ferfeniță. Și-și ridică mâinile uriașe, pline de inele, la fiecare deget o altă nestemată, ca să-și pipăie chipul de sultan.

Toți îl priveau încremeniți pe Aristide Șlomovici, în afară de atașatul comercial al Ambasadei Germaniei. «Domnilor, v-am spus că abia când ajungem la Moscova ne-am atins scopul.» Iar lui Șlomovici, care se ridicase să plece, îi spuse: «E doar o amânare, atâta tot. Noi o să fim mult mai organizați decât legionarii ăștia, ține minte ce-ți spun. Și nici unul dintre voi nu va scăpa.» Șlomovici se grăbi spre ieșire, unde Mișu îl aștepta pe cel sculat din morți să-l ducă la unchiul Avram, și trebui să scape de Ghiță, care se ținea scai de costumul lui impecabil croit: «Șlomovici, spuneți-mi și mie conturile! Nu uitați de procură, Șlomovici!»"

Pierdută ca o barcă pe mare

Pentru a accelera procesul de cumpărare a cazinoului, Ghiță le spusese gardiștilor unde se afla Șlomovici: la șoferul lui, în strada Basarabiei. Ghiță intuise corect. Marți noaptea, un comando de legionari dăduse buzna la Mișu acasă și oamenii au lovit-o în burtă pe soția lui gravidă până când șoferul, disperat, i-a dus în pod.

Asta am aflat-o, Vona și cu mine, a doua zi la prânz, la cârciuma lui Avram, din care nu rămăsese decât o hrubă făcută scrum. Unchiul lui Șlomovici stătea ghemuit pe trotuar, ne privea cu ochi înlăcrimați și bodogănea întruna în barba lui țepoasă: „Știu să înot, știu să înot". Avram era cu Mișu, care nu-și putea ierta cele petrecute cu patru zile în urmă. Era numai vina lui că Șlomovici murise. Numai vina lui. N-am putut nicicum să-l liniștim.

Soția lui Avram ședea în fața unei grămezi de lucruri smulse din flăcările care înghițiseră cârciuma de la subsol și locuința de la parter. Nepoții se ciondăneau pe mormanul de mobilă și boarfe din zăpada care se topea. Era o zi caldă, cu soare. „Cu bărbatu-meu nu se poate vorbi", spuse ea cu un amestec de milă și reproș. „Nu-i zdravăn la cap, nu-i zdravăn. Avrame, fiule de rabin, pricepe și tu în ceasul al doisprezecelea că am nevoie de-un bărbat cu scaun la cap care să-mi spună ce să facem".

Avram mi-a făcut semn să mă apropii și, când m-am aplecat, mi-a șoptit răgușit: „Iart-o pe muierea asta care nu mă înțelege. Când Iahve a făcut-o pe Marga mea muiere, cumplit a mai pedepsit-o. Pricepi ce înseamnă să știi să înoți?" mă întrebă el, făcându-mi șiret cu ochiul. „Am să fiu o balenă și-am să-mi înghit familia. Copiii și nepoții și muierea asta proastă de mila căreia mi se rupe inima. Și când o s-ajungem în Țara Sfântă, prietene, am să-mi casc gura și-am să-i scuip pe toți afară".

Nu, unchiul Avram nu vorbea în dodii. În iunie i-au aprobat cererea de emigrare, și în iulie s-a suit cu familia pe un vapor cu aburi care în trei zile ajungea la Haifa, salvând astfel șase sute de evrei. Iar în august mi-a trimis o carte poștală în care scria: „Mare dreptate avea Șlomovici, Dumnezeu să-l odihnească. Mai bine să-nveți să înoți, decât să-nveți nemțește".

Oamenii stăteau cu sutele la coadă, așteptând să intre la morga din Dudești. În centrul orașului, un tânăr palid și înspăimântat care se sprijinea de un felinar a recunoscut Cadillacul, ne-a făcut semn și s-a urcat. Era Puiu, băiatul fabricantului de mușstar. Până cu un ceas în urmă stătuse ascuns în cinematograful Regal, ultimul cuib de rezistență legionară, apoi fugise prin subsol de trupele care trăgeau și-și aruncase mitraliera într-o magazie de cărbuni. Se tot învinuia că fusese laș și-și trădase camarazii.

Horia Sima, impulsivul cu ochi de șoarece, și alți înalți membri ai Gărzii de Fier s-au refugiat în Reich. În schimb, legionarilor de rând rămași acasă le-a ajuns streagul la gât. Încă de duminică noaptea au venit jandarmii la noi să-l salte pe fiul

proprietarului fabricii de muştar şi l-au aruncat într-o dubă cu gratii la ferestre ca să-l ducă, împreună cu alţi zece inşi, într-un beci, în arest preventiv. La o oprire în Piaţa Senatului, a sărit din maşină şi s-a aruncat în râul rece ca gheaţa, unde, încătuşat, cu haine de iarnă şi bocanci, s-a scufundat ca o piatră.

Pe Nicu Matei l-au arestat la sfârşitul lui ianuarie. În timpul rebeliunii îşi pusese şase megafoane pe balcon ca să comunice lumii întregi opiniile lui ferme despre Singapore şi Transilvania, evrei, indieni americani, negri şi eschimoşi; despre Carol al II-lea, Vlad Ţepeş şi Stalin; despre sabotorii aflaţi în slujba spionajului american, în special gândacii de Colorado, despre fanarioţi şi generalul roşcovan pe care-l vor condamna la moarte, spunea el; despre firea mioritică şi creşterea preţului la pâine; iar la urmă s-a comparat cu Leonardo da Vinci şi Ştefan cel Mare. A zbierat în microfon mai bine de şaptezeci de ore. Iar când a luat prima gură de apă ca să-şi dreagă vocea, au început să-i şuiere gloanţe pe la urechi.

La proces, Nicu Matei a fost acuzat de instigare la lovitură de stat. Zadarnic a ţinut el o pledoarie de peste trei ore în apărarea sa, subliniind că nu era decât un pictor inofensiv şi că nu el îndemnase din balconul casei la schimbare şi la revoluţie, ci geamănul său nenăscut. Acest tertip mai mult i-a înrăutăţit situaţia. În loc de şapte ani după gratii, sentinţa stabilită iniţial, a primit paisprezece.

La mijlocul lui februarie a venit la noi Marieta. În zilele acelea eram ocupaţi cu tipărirea cărţii lui Vona. Îmi dicta scrisori în care cerşea finanţare de la oameni influenţi şi bogaţi, directori de fundaţii sau miniştri. După ce s-a certat la telefon cu un editor pentru formatul cărţii, copertă şi caracterul literelor, a negociat cu altă editură. Făcea rost de recenzii şi recomandări şi se ducea zi de zi la editură, până s-a certat şi cu al doilea editor.

Apariţia Marietei i-a tăiat din elan. Într-o după-amiază, am găsit-o în birou: şedea picior peste picior, numai cu o fesă pe scaun, şi privea în grădină bâţâind neliniştită din picior. A refuzat tot ce-i ofeream şi pufăia din ţigară ca o sobă înfundată.

Amândoi eram stingheriți. Când s-a întors Vona acasă, a scos un strigăt de ușurare, a țâșnit de pe scaun, nu fără să dărâme scrumiera de sticlă, a fugit în vestibul și i-a sărit de gât.

Vona a dus-o în fumoar ca să afle ce se întâmplase, în timp ce eu îmi făceam de lucru bătând la mașină șiruri de litere fără sens. O auzeam bine pe Marieta, care și-a suflat nasul în batistă și s-a jurat că era neajutorată, ca un cioban cu turma de oi atacată de-o haită de lupi. Că nu mai avea pe nimeni, că era ca un miel singur pe lume, rătăcit pe munte. Că era pierdută ca o barcă cu vâsle în largul mării. Cu banii puși la ciorap îl plătise pe avocatul lui Nicușor. Și la sfârșitul lunii rămânea pe drumuri, o dădea afară porcul de proprietar, care, deși fusese membru fidel al Legiunii, nu voia o soție de gardist în casa lui. Îi cerea disperată ajutorul lui Vona. „De ce vii la mine?" a întrebat-o Vona supărat. „N-ai alți prieteni?" I-a răspuns că nu cunoștea pe nimeni în București așa cumsecade ca el. Sigur, nimic pe lumea asta nu e gratis. Dacă voia, o să aibă grijă de casă, o să lucreze grădina, o să facă târguieli și n-o să se dea în lături de la nici o sarcină.

La sfârșitul lui februarie, Marieta s-a mutat la noi, și i-am cărat tot calabalâcul sus, până când podul care se unduia în razele soarelui s-a umplut ochi. Cu odaia de la capătul coridorului nu s-a putut împrieteni. Noaptea prefera să se furișeze în patul amfitrionului. În primul rând, era mai comod decât cel din odaie. În al doilea rând, nu suporta să stea singură pe întuneric. Ziua, intra în fiecare cameră, cotrobăind curioasă în toate sertarele și cotloanele, se legăna cântând și fluierând (înfiorător de fals) pe valsurile și tangourile săltărețe de la gramofon, sau se văita că se îmbolnăvește dacă mai stă în casă și voia să iasă cu Haralamb, până când el ceda. Porneau amândoi braț la braț în plimbare prin oraș și se întorceau încărcați de cutii care-i ajungeau lui Vona până peste cap.

Era greu de ghicit ce se petrecea în el. Fericirea lui (o fericire de îndrăgostit posedat și sufocat de propria-i neputință) lăsa repede locul mâhnirii și iritării. Pe chipul lui senin se așternea brusc un nor amenințător de furtună. Marieta îl observa din

timp și se furișa afară pe vârfuri. Și când o sorbea iarăși din ochi, de parcă iubirii lui nu-i erau îngăduite decât supunerea și chinul, ea i se vâra din nou în suflet și-i cerea ba una, ba alta. Nu se putea purta altfel cu un bărbat care n-avea pic de încredere nici în sine, nici în ea, și de fapt o silea prin deznădejdea lui sufocantă să se poarte așa. Iar asta îi întărea lui Vona convingerea că, în realitate, Marieta îl disprețuia.

De carte nu mai voia s-audă. Toate recenziile și cronicile cerute le punea nepăsător deoparte, claie peste grămadă, prea nervos ca să le citească. Mergea cu Marieta la cinema și la operă, iar când ea pleca să facă o vizită la închisoare, el își lua bastonul și se ducea imediat la Capșa, unde petrecea ore în șir jucând șah sau belotă. Curând, a început să plece de-acasă și când Marieta zăbovea la baie sau citea o revistă în pat, și se întorcea abia la ora de culcare. Fugea de iubire, de acest vârtej de neîncredere și pasiune maladivă.

Nu-mi plăcea să rămân singur cu Marieta. În primul rând, era într-o stare de spirit mizerabilă, purtarea lui Vona o jignea. În al doilea rând, nu mă putea suferi. Asta din pricina închistării mele. După ea, un bărbat trebuia s-o adore, iar eu n-am dat niciodată de înțeles dacă o găseam atrăgătoare sau nu. Iar Marieta era prea orgolioasă ca să mi-o ierte.

Dar, mai ales, situația mea aici era precară. Trăiam din mila lui Vona, așa cum odinioară trăisem din prietenia lui Marcu, și n-aveam ce să-i ofer Marietei. Prezența mea i se părea o obrăznicie. Cu timpul, chiar mai mult decât atât. Și-a băgat în cap că din cauza mea se exila Haralamb în cafenele. Din pudoare față de prietenul lui, pleca mereu de-acasă și o lăsa de izbeliște.

A început să mă șicaneze. Întâi m-a pus să frec cada și podeaua băii, apoi, să lustruiesc toți pantofii. Iar într-o zi caldă și însorită de aprilie, mi-a poruncit cu o voce furioasă să fac focul în sobă, fiincă murea de frig. Știa ea cine sunt de fapt, mă tot bodogănea. Un trântor, asta sunt, un imigrant care trăiește cu acte false la București. Și, dacă nu dispar într-o săptămână, se duce la poliție și mă denunță. Rostind aceste cuvinte, a alergat în vestibul, s-a încălțat și și-a îmbrăcat paltonul.

Îngrozitor de tânăr şi fericit, plin de poftă de viaţă

Şantajul Marietei n-a avut urmări. În ziua aceea caldă de aprilie s-a întâlnit în oraş cu un prieten de demult. Iar a doua zi dimineaţa, pe străduţa noastră de lângă parcul Ioanid a apărut un camion. Doi flăcăi au încărcat în el lucrurile Marietei şi le-au legat atent cu funii – covoare, un dulap cu oglindă, un bufet, şevaletele şi pânzele lui Matei –, iar fuioarele de fum care ieşeau din ţeava de eşapament au acoperit ca o negură de funingine tabloul reprezentând vâslaşi cu fesuri roşii la Balcic, sprijinind platforma coborâtă. La prânz, Marieta a venit să-şi împacheteze hainele şi pantofii, însoţită, pentru orice eventualitate, de amantul ei care m-a confundat cu stăpânul casei (Haralamb juca şah la o cafenea şi nu bănuia nimic) şi m-a ameninţat de la început cu pumnul, ca să mă ţină la respect: mai bine înghiţi o soartă crudă decât să-ţi scuipi dinţii din gură, mi-a şuierat el.

Greu de ghicit ce-a simţit Vona când s-a întors în noaptea aceea de la cafenea şi i-am povestit despre mutarea atât de hotărâtă a Marietei. Părea terminat, năuc, dar şi uşurat. Se tot ducea la vitrina unde erau toate fotografiile pe care şi le făcuse când, în mod excepţional, fusese vesel, „îngrozitor de tânăr şi fericit, plin de poftă de viaţă", de parcă ar fi vrut să se compare cu bărbatul care tocmai scăpase de necazuri, o comparaţie zdrobitoare, sau de parcă ar fi vrut, ca un copil, să-şi fure singur fericirea de odinioară. „Nu-i rău să fii din nou singur", a spus el, „de pildă pot să rostesc fără probleme numele dumitale adevărat, fără să mă tem că te dau de gol, Herr Felix". De faţă cu Marieta, lui Haralamb nu-i scăpa niciodată Felix în loc de Johann.

În săptămânile de tăcere care au urmat, n-a băgat de seamă cât de tulburat eram. La concertul de duminică al fanfarei din Cişmigiu o zărisem pe fiica lui Marcu. La început n-am fost sigur că nu mă înşel. Ştiam că fostul meu salvator se întorsese în Bucureşti. Ceruse şi obţinuse să fie păzit, deşi riscul de-a fi ucis de legionarii răzleţiţi era acum infim. Zi şi noapte, doi agenţi ai Siguranţei stăteau în faţa casei şi-l vegheau pe Zeul Pianului.

Ce nu știam era că și fiica lui se afla la București. O credeam în Elveția, la școală, presupunere care mi-a sporit mirarea. Mi-am dat seama apoi că avea nouăsprezece ani și jumătate, deci era prea mare ca să mai fie la pension.

Era o zi însorită, la începutul lui mai. Vântul împrăștia nisipul de pe alei, încrețea apa lacului, se juca cu umbrelele de soare, hainele și partiturile muzicanților. Mă sprijineam de un copac la vreo șase-șapte pași de chioșc și o priveam. Mai bine zis, mă holbam la ea. O făceam cu un amestec de mirare curioasă și insistență penibilă, așa încât nu puteam rămâne prea mult timp neobservat. Mi-a aruncat o privire scurtă, nu timidă, nu jenată, și între sprâncene i-a apărut acea cută care trăda nemulțumire. Nu, Virginia nu mă recunoscuse. Și nu eram vreun flăcău căruia abia îi mijiseră tuleiele și căruia nu i-o luai în nume de rău dacă mai căsca gura, eram un străin care nu avea voie să se zgâiască la ea. Într-o rochie vaporoasă, albă, care se umfla în vânt, stătea în primul rând, cu două prietene de vârsta ei, în fața chioșcului de lemn și asculta alămurile care intonau valsuri și marșuri.

Am vrut să plec și să fac o plimbare în jurul lacului, idee la care am renunțat totuși. Prea dornic s-o privesc pe „copilă", m-am rezemat de alt copac, cu o umbră mai deasă, mai puțin expus riscului de-a fi descoperit. Din locul acela nu vedeam chipul Virginiei. Când se apleca spre prietena așezată în dreapta, îi recunoșteam nasul cârn și bărbia rotundă pe care i le știam de pe vremuri. Noi, pentru mine, au fost mișcările umerilor când și-a scos mănușile și a prins o foaie cu note luată de vânt, mișcări izbitor de line și delicate, în care se ghicea o încordare elastică.

Virginia părea să-și fi pierdut răbdarea. Se săturase probabil de fanfara care cânta marșuri tot mai zornăitoare. Se uita curioasă în toate părțile și o vreme a rămas cu ochii ațintiți asupra unui ofițer de lângă chioșc, un soldat al Wehrmachtului, deșirat și foarte blond, care bătea tactul. Când și-a dat seama că era cântărit din priviri, s-a înroșit tot. Ca să-și arate bunele maniere, a făcut o plecăciune de la distanță. Reverența lui rigidă a amuzat-o pe Virginia, care s-a întors râzând spre prietenele ei. Intimidat, el și-a scos cascheta, a ezitat, a scormonit cu picio-

rul în pietriș, și-a luat inima în dinți și s-a îndreptat spre un scaun lângă cele trei fete. Virginia s-a întors imediat în direcția opusă. Iar când tânărul a îndrăznit să se prezinte, a sărit brusc de pe scaun și și-a luat tălpășița, urmată de prietenele ei, care s-au ridicat mirate și cu vădită părere de rău ca s-o ajungă din urmă la malul lacului.

Le-am urmat pe umbroasa alee principală. Fie nu mă observau, fie nu se sinchiseau de mine, un bărbat de treizeci și cinci de ani, neras, cu un costum care cunoscuse și zile mai bune (fără să fie chiar ponosit). Aveam pielea de la pantofi crăpată, gulerul de la cămașă ros. Nu eram chiar în zdrențe, ci mai degrabă cenușiu. Cenușiul ăsta corespundea stării mele de spirit. Îmi lipsea curajul să grăbesc pasul sau s-o strig pe Virginia atunci când s-a urcat într-un tramvai, în fața intrării principale.

În săptămânile următoare mă duceam deseori în Povernei și priveam proaspăt renovata casă în stil *art nouveau*. Nici urmă de Virginia. Titi, care stătea drept la volan și sforăia, își deschidea ochiul drept și se uita la mine câte o jumătate de minut, fără să se trezească din somn.

Lucrurile stăteau altfel cu agenții din grădină, care fumau rezemați de arțar și nu mă scăpau din ochi. Într-una din după-amiezi, mi-au pândit sosirea. Unul a apărut amenințător din curte, celălalt mi-a tăiat brusc calea când m-am întors să plec. M-am izbit cu putere de el. Bărbatul era cu jumătate de cap mai scund, și a început să-i curgă sânge din nas. M-a tras de cravată și m-a zgâlțâit, înjurând. Colegul lui, văzând sângele și așteptându-se la un croșeu în bărbie din partea mea, m-a apucat de braț și mi l-a sucit atât de tare, încât am început să urlu (și mi-a plesnit o cusătură la haină).

A durat ceva până s-au liniștit și m-au căutat de arme. Tipul care sângera mi-a cercetat temeinic actele și n-a avut nimic de obiectat. Sau poate că era încă prea năuc ca să-și dea seama că sunt false. Apoi, faptul că eram sas îi sporea nedumerirea. Nu intram în cercul celor bănuiți că i-ar dori moartea lui Marcu (sașii din Transilvania nu intraseră în Garda de Fier). Pentru orice eventualitate, mi-au cerut adresa, pe care cel cu nasul spart

și-a notat-o într-un carnețel scos din buzunarul de la piept. O picătură mare de sânge a căzut pe foaie, iar adresa a devenit indescifrabilă. Și așa, cu o durere crâncenă în brațul luxat și cu haina pe jumătate ruptă, m-au lăsat să plec.

La sfârșitul lui mai, am întâlnit-o a doua oară. Stăteam în fața cinematografului Trianon, când Virginia a coborât dintr-un taxi, într-un *deux-pièces* de un gri cald, care i se mula pe sâni și pe talie, ceea ce o făcea și mai atrăgătoare. Pe părul de un negru fosforescent stătea o pălărioară cât palma, și ea gri. La gât avea un șirag de corali, asortat cu rujul *coraille*.

Iar nu era singură. Un tânăr care plătise șoferul a coborât de pe scaunul din față, și-a aranjat papionul care i se deplasase puțin și i-a oferit brațul Virginiei. Apoi s-au îndreptat hotărâți spre mine. Eram prea derutat ca să mă dau la o parte. „Pardon" a spus însoțitorul Virginiei. Și Virginia, care se juca cu șiragul de corali, m-a privit cu acea cută amenințătoare și supărată între sprâncene (mi-am amintit fără să vreau de copilul care mesteca o bezea pe banca de piatră la umbra smochinului și voia să audă o poveste). Brusc, cuta i-a dispărut.

— Felix, ezită ea, Felix, dumneavoastră sunteți?

Iar când am dat din cap, a scos un strigăt de bucurie și mi-a sărit de gât. Cu un elan sălbatic care m-a dezechilibrat, ceea ce l-a făcut pe tânărul ei însoțitor s-o tempereze. Împotriva voinței ei, mi-a dat drumul.

— Nu-mi vine să cred, Felix Kannmacher! repetă ea fără încetare, măsurându-mă din creștet până-n tălpi. De necrezut, e Felix *al meu*! Arăți bine, remarcă ea amuzată, tutuindu-mă, pentru ca apoi să treacă din nou la plural. M-ați recunoscut, nu-i așa? Și eu, ca o gâscă, am ezitat. (M-a prezentat apoi însoțitorului ei.) El a fost profesorul meu de germană, s-a ocupat de educația mea și nu i-a fost deloc ușor. Doamne, ce l-am mai sâcâit și l-am mai șantajat, bietul de el. O, da, când eram mică eram obraznică, insuportabilă și mincinoasă. Iar la vârsta ingrată, eram geloasă când ieșea cu alte femei. Nu-i așa, Felix? Eram o strengăriță.

Am contrazis-o bălmăjind ceva destul de neconvingător, ceea ce a făcut-o să izbucnească într-un hohot nestăpânit de râs.

— El e Costache Ionescu, toată lumea îi zice Tache, şi arătă spre însoţitorul ei, care-mi întinse mâna.

— Johann Gottwald, i-am spus.

— Nu Felix? se interesă el mirat.

— Da' de unde, răspunse Virginia supărată, de parcă întrebarea era stupidă şi ridicolă. Îl cheamă Johann Gottwald şi cu asta, basta – iar tânărul părea să fi înghiţit explicaţia ei răstită.

Virginia m-a luat deoparte, ceea ce l-a cam indispus pe Tache, care privea afişele din vitrină şi fluiera o melodie la modă. Îmi vorbea în germană, fie pentru a sublinia apropierea dintre noi, fie pentru a nu se face înţeleasă de alţii. Stăpânea perfect limba, şi totuşi era ceva straniu cu germana ei – atât în pronunţie (cântată şi aspră), cât şi în vocabular. Virginia folosea cuvinte pe care nu le înţelegeam. De emoţie, nu pricepeam un lucru evident: vorbea un amestec de germană literară şi dialect elveţian, lucru de care aveam să-mi dau seama seama abia în sala de cinema, ceea ce m-a făcut să cred că mă prostisem cu totul.

Deocamdată, Virginia îmi punea întrebări peste întrebări, iar eu răspundeam monosilabic. Eram cufundat în amintiri şi, în acelaşi timp, aveam în faţa mea un chip pe care-l comparam cu cel al „copilului meu". Mi-am dat seama că acest copil nu mai era pe lume, descoperire care m-a lăsat fără suflu. Erau ochii vii şi luminoşi ai Virginiei, erau buzele fragede şi cărnoase ale Virginiei. De departe, chipul acesta îmi amintea de cel delicat şi deschis al copilului cocoţat pe măgarul Mirei, care îmi dădea jos pălăria de paie (şi era încântat s-o vadă cum se rostogoleşte la vale) sau se lipea de braţul meu când, plimbându-ne pe Cheiul Dâmboviţei, treceam pe lângă tineri îndrăgostiţi. Şi totuşi, era altfel, mai hotărâtă, mai gravă, iradia încredere şi siguranţă. De la fruntea netedă, care mai mult ascundea decât dezvăluia, până la bărbia care îmi amintea cel mai bine de copila mea, pe chipul ei se contopeau curajul, puritatea şi senzualitatea. Vocea plină de reproş a Virginiei m-a smuls din reverie:

— M-ai părăsit, şi nu te-am iertat niciodată pentru asta! Doamne, eram îndrăgostită de tine, când eşti o fetişcană, se poate întâmpla, nu? Prima mea decepţie în dragoste.

N-am apucat să mă apăr, și, până la urmă, mai bine că n-am făcut-o. Dacă aș fi dat vina pe tatăl Marcu, precis aș fi rănit-o. S-a întors din nou spre Tache, pe care nu-l putea lăsa la nesfârșit în norul muțeniei, i-a luat mâna, i-a mângâiat-o, până l-a îmbunat. Tache a tras-o în cinematograf, s-a repezit la casă, a cumpărat două bilete și i-a făcut semn Virginiei – care fuma cu mine în foaier, între o plantă prăfuită și o scrumieră cu picior sferică, și și-a ascuns repede foaia cu numărul meu de telefon – „Grăbește-te, începe!". A fost vădit ușurat că n-am mers cu ei.

M-am așezat pe alt rând și n-am urmărit nimic din ce se întâmpla pe ecran. Când s-a deschis cupola cinematografului, am lăsat capul pe spate. Formau oare o pereche? De fapt, nu era treaba mea. Virginia nu mai avea nevoie să-i poarte cineva de grijă. Totuși îmi displăcea ideea că era poate logodită cu tânărul însoțitor. Ca să fiu sincer, chiar mă chinuia. Îmi dădeam seama că mă revolt ca un copil.

Rezistam tot mai greu tentației de a mă întoarce spre rândul de scaune al Virginiei și mă încăpățânam să privesc cerul nopții, o pernă de catifea plină de ace, până când speteaza scaunului a început să-mi taie ceafa. Mi-am masat grumazul înțepenit, ocazie cu care m-am întors spre cei doi. Am constatat că Virginia nu era impresionată de acțiunea de pe ecran. Se uita fix în direcția mea. Nu părea atentă, ci mai degrabă visătoare, de parcă aș fi fost transparent sau un punct îndepărtat. A trecut un timp până să observe că mă uitam la ea. S-a așezat mai bine în scaun, a ridicat brațul și mi-a făcut un semn cu degetele înmănușate (iar Tache și-a mușcat buzele indispus).

Am plecat cu zece minute înainte de sfârșitul filmului, ca s-o scutesc pe Virginia de o ceartă cu iubitul ei. După dușmănia pe care mi-o arăta, nu avea cum să fie prea sigur de cucerirea lui. Constatarea asta mi-a ridicat moralul.

Nu mă așteptam s-o revăd foarte curând. Nu știam ce face la București, dacă lua lecții de actorie (când era mică, își pusese în cap să devină o stea de cinema) sau dacă începuse o facultate. Chiar dacă nu studia, era limpede că se întâlnea mereu cu

prietene şi prieteni, avea obligaţii sociale. Virginia se simţea acasă în prezent, nu în trecutul din care eram şi eu o părticică.

Îmi promisese că mă va căuta, iar când în salonul lui Haralamb Vona suna telefonul de pe vechiul scrin tibetan, ciuleam urechile. În ziua a treia, Vona a rostit cu o voce rugătoare şi pierdută „Tu eşti, Marieta?", apoi a amuţit şi mi-a făcut semn să vin la aparat.

La prânz, eram împreună într-o barcă ce se legăna pe lacul neted şi palid, iar între noi se aflau o masă îngustă acoperită cu un şervet alb, două halbe de bere, covrigi, salam şi pastramă. Virginia purta o rochie lungă, înflorată, cu un decolteu adânc, care-i dezvelea umerii. Era o zi încinsă, plumburie. La nord atârna nemişcat un nor de furtună, de parcă ar fi fost bătut în cuie pe cer. Am aşezat vâsla pe genunchi ca să tai felii de pastramă şi de ghiudem, am luat două sticle de bere din plasa care plutea în lac, le-am scos cu un bobârnac dopul de porţelan şi am umplut halbele de tablă până când spuma a curs pe faţa de masă.

Virginia, care îşi scosese sandalele şi le pusese una lângă alta pe pupă, mi-a povestit despre Aise, care murise anul trecut în iulie, pe când voia să-i sucească gâtul unei găini şi, cu pasărea pe genunchi, căzuse în somnul veşnic. O găsiseră spre prânz, la umbră, lângă fântână, păzită de găina care nu mişca în mâinile moartei. Mi-a povestit despre Mira, care era îndrăgostită de Ismail şi înota în golf luându-se la întrecere cu delfinii. În ce-l priveşte, Ismail se întâlnea pe-ascuns, la miezul nopţii, în peşterile de pe falezele de calcar, cu una dintre fetele lui Mamut. Mi-a povestit despre Ratibe, pe care Akif o măritase până la urmă cu un englez.

— Cu un englez?

— Da, un bărbat de la ambasada din Bucureşti, care a stat la noi două săptămâni, zise Virginia. Era deja căsătorit cu Ratibe când a plecat şi a luat-o şi pe ea în Chrysler. Iar Akif a primit două mii de lire.

— Şi ce-a făcut cu banii?

— Şi-a ridicat un palat de sultan la marginea oraşului, dar nimeni din familia lui n-a vrut să locuiască acolo. Acum foloseşte ca vizuină pentru jderi şi ascunzătoare pentru şerpi.

Şi mi-a povestit cu amărăciune despre tatăl ei, care nu era în apele lui. Prevenit în ultima clipă de agenţii Siguranţei, a scăpat ca prin urechile acului de legionarii care la începutul lui octombrie au dat buzna în casă şi, negăsind pe nimeni, i-au dat foc. Până la urmă fără mari pagube, iar asta datorită Floricăi şi a ploii torenţiale care a stins flăcările ce ieşeau prin acoperiş. A doua zi, cu ochelari şi barbă falsă, Marcu s-a suit într-un automobil al Consulatului Elveţiei, care, evitând toate controalele, l-a dus în Iugoslavia.

— Şi casa care a trebuit renovată când ne-am întors din Elveţia, oftă ea, şi procesul interminabil cu Giurgiucă... Hai mai bine să vorbim despre altceva.

Iar când am înfipt vâsla în apă ca să îndrept din nou spre larg barca ce se apropiase de mal, m-a întrebat:

— Cine era femeia aia mai importantă decât mine?

A făcut o grimasă care exprima şi suferinţă, şi reproş. Mi-era clar că nu vorbea serios. Şi nimeni nu se prefăcea mai bine decât ea (un talent moştenit de la salvatorul meu). Nu, era doar un joc, şi am intrat în el. Am ridicat vâsla în barcă, m-am aşezat mai bine şi mi-am umflat obrajii, de parcă urma să fac o mărturisire grea.

— Era blondă, am spus eu, foarte atrăgătoare...

— Sper, mă întrerupse Virgina.

— Ne-am întâlnit la teatru, unde mi-a făcut curte.

— Ţie?

— Da, mie, am spus. Nimic nu-i plăcea Lydiei (numele mi-a venit în minte pe moment) mai mult decât să sucească minţile bărbaţilor. Aşa că, în scurt timp, m-am trezit şi eu prins în plasă, alături de alţi admiratori care înotau în urma Lydiei. Ne topeam cu toţii de dorul ei, iar ea rămânea de neatins.

— Vai, ce rău îmi pare, comentă ea privindu-mă printre gene.

— Şi când Lydia mi-a trimis la Balcic o scrisoare în care se jura că-i e dor de mine...

— ...atunci, fără să eziţi o clipă, ai lăsat-o baltă pe fetişcana ta, îmi încheie ea fraza.

— Tatăl tău a înțeles în ce impas mă aflam și l-a pus pe Titi să mă ducă imediat la București și să mă lase la iubita mea.

Virginia își trecu amuzată mâna prin părul care nu-i mai flutura în vânt până la umeri, ca pe timpuri. Avea o tunsoare modernă, mai scurtă, cu bucle în dreptul urechilor.

— Mincinosule, mă certă ea, știu de ce ne-ai părăsit atunci. De vină a fost tata, tata te-a dat afară.

Jocul Virginiei fusese o capcană, iar eu am rămas fără grai.

— Tata suferă și azi de o gelozie maladivă și nu trebuie să afle de picnicul nostru, că o pățesc, continuă ea fără urmă de reproș în glas.

Virginia își iubea tatăl și îl ierta că nu putea să-i dea drumul de lângă el. Din partea mea se aștepta la același lucru. Trebuia să-l iert și să înțeleg legătura disperată cu fiica lui.

Când s-a întețit vântul și-au început să se umfle coroanele copacilor, am vâslit repede spre debarcader – furtuna din nord se apropia amenințătoare. Am strâns salamul și pastrama și am părăsit în goană parcul Carol. S-a pornit ploaia, o perdea de perle care dansau, iar de pe alei și din iarbă ieșeau aburi.

În tramvai, Virginia mi-a propus să-i facem o vizită mătușii ei. Nu eram prea încântat de ideea pe care, din cauza grindinei care răpăia pe acoperișul tramvaiului, a trebuit să mi-o transmită țipându-mi în ureche. Când a văzut că n-aveam chef, s-a întors bosumflată spre fereastra aburită. A trecut un timp până să înțeleg ce urmărea Virginia: fusesem la Catinca de zeci de ori împreună, era un obicei din copilărie, iar ce ne lega erau tocmai obiceiurile din trecut. Ca s-o liniștesc, am luat-o de umerii care erau uzi și calzi, și am tras-o spre mine.

Catinca și Marcu erau iarăși certați. Marcu susținea că o găsise în biroul lui, cotrobăind printre extrase de conturi și scrisori de la fostele amante. Catinca pretindea că nu era adevărat, că pur și simplu Marcu nu putea suporta să piardă la rummy și whist în fața ei. Indiferent cum stăteau lucrurile, Marcu o dăduse din nou afară, făcând-o cu ou și cu oțet pe „gâsca îndopată".

Tanti Catinca era mai grasă ca oricând. Pesemne că nici nu mai era în stare să se ridice singură din fotoliul în care, acolo unde grăsimea nu se putea revărsa, era strânsă ca într-un corset de lemn. Ne-a deschis o servitoare. Virginia s-a repezit cu mişcări smucite şi dezordonate în salon, de parcă ar fi vrut să redevină un mânz, şi s-a aruncat de gâtul femeii care ciugulea dintr-un castron cu floricele de porumb.

— Ah, fetiţa mea, spuse ea, vezi să nu-mi dai microbi! şi-şi dădu capul la o parte ca să se ferească.

Eu stăteam cu pălăria în mână în faţa mătuşii, care la început m-a confundat cu nepotul ei şi a vrut să ştie dacă venisem să-mi cer iertare.

— El e domnul Kannmacher, spuse Virginia, nu-l mai ţii minte?

— Nu, mormăi Catinca şi se întinse să apuce o bucată de ciocolată Suchard de lângă castronul cu floricele de porumb.

În cameră toate erau la locul lor: de la cuverturile brodate, perne şi covoare până la icoane şi flacoanele goale din vitrină. Toate lucrurile erau acoperite de o peliculă gri, ca şi cum stratul de praf ar fi fost preţul veşniciei. Virginia trecu la păpuşile de pe sofa, la Mamzel Jolly şi Mamzel Lefebvre, care, peltice şi bătând din gene, voiau să afle de la Catinca ultimele bârfe din Capitală, tot de pe vremea lui Ferdinand, când mătuşica fusese o „bucăţică bună" căreia „nimic nu-i scăpase".

— Hai să vă spun ceva, zise ea chicotind, unui soldat neamţ i s-au aprins călcâiele după mine. E tare chipeş şi blond ca un lan de grâu. Şi-mi trimite mereu scrisori înflăcărate. Din păcate, îmi scrie într-o franceză greoaie şi stricată, iar pasiunea mea începe să şchioapete. Ascultaţi-mă pe mine, nemţii ăştia când se dau cu apă de colonie miros a unsoare de bocanci. (Îşi vârî degetul în borcanul cu dulceaţă şi îl duse cu poftă la gură, lăsându-şi o dâră lipicioasă pe piept.) Nu ţi se pare, îi spuse ea Virginiei, că Mamzel Jolly s-a cam îngrăşat? Ar trebui să fiu mai severă cu pofticioasa asta! (Virginia sări de pe sofa, să-i şteargă lui tanti Catinca pata de pe rochie.) Nu-i nevoie, ce Dumnezeu! Las' că se usucă, fetiţa mea. Cu timpul toate se usucă, nu ştii?

Virginia o tot îmbrățișa. Când ne-am luat rămas-bun, s-a lipit plină de afecțiune de mătușică. Devotamentul Virginiei nu s-a îndreptat doar spre ea. În casa scărilor, m-a strâns ușor de mână, ca să mă bucur și eu de recunoștința ei. Făceam amândoi parte dintr-o copilărie care-i era dragă.

A fost ultima oară când am văzut-o pe tanti Catinca. A murit în august '44, când nemții au atacat Bucureștiul. Era prea leneșă ca să coboare în pivniță când cădeau bombele. O apucau pandaliile de fiecare dată când servitoarea încerca, la alarmele aeriene, s-o scoată din fotoliu. Toate bombardamentele o lăsau rece – rușilor, americanilor și englezilor le-a ținut piept cu dulciuri. Abia spre sfârșitul războiului, când le-a venit escadroanelor germane rândul să înnegrească cerul valah, ca să se răzbune pe balcanicii lași care nu voiau să dea ortul popii împreună cu Hitler, o bombă a căzut pe casa din strada Dianei, a rupt cu un zgomot asurzitor acoperișul și tavanul de la etajul al treilea, unde trona tanti Catinca în fotoliul ei și tocmai își înmuia, tremurând, degetul în borcanul cu dulceață, deget pe care n-avea să-l mai lingă niciodată.

Când am ieșit în aerul proaspăt de-afară, ploaia se oprise. Virginiei îi era frig, iar eu mi-am dat jos haina ca s-o pun pe umerii „copilului". Mi-a mulțumit sărutându-mă pe obraz timidă, din vârful buzelor. În Piața Academiei am dat de o coloană interminabilă de vehicule militare și soldați ai armatei germane. Pe trotuar, o doamnă distinsă saluta cu brațul drept ridicat. Doi bărbați care ieșeau dintr-o cofetărie i-au urmat exemplul. Și, pe treptele restaurantului său, un chelner a ridicat și el brațul în aer. „Îi urăsc!" mi-a spus Virginia cu glas tremurător, și m-a tras în altă direcție.

— Când crezi că o să înceapă războiul cu Rusia? m-a întrebat ea, dar chelnerul îmbrăcat în costum popular care ne aducea mâncarea mi-a luat-o înainte:

— În trei săptămâni, preastimată doamnă, spuse el cu o plecăciune scurtă, în nici trei săptămâni intrăm în Basarabia, ca să luăm înapoi ce-i al nostru.

Ne-am mâncat sarmalele în tăcere.

— Știi cu cine n-am să mă mărit niciodată?

Am aprins un chibrit și m-am aplecat spre țigara ei.

— Habar n-am, am răspuns eu când tutunul a început să se înroșească, arzând mocnit.

— Cu legionari. Și nici cu nemți. Și nici cu elvețieni. (A suflat un rotocol de fum.) Elvețienii sunt gogomani și morocănoși. N-am de gând să mă mărit cu un gogoman, nici dacă e din ciocolată.

— Dar sașii? am întrebat eu în treacăt.

Mi-am dat seama că mă luase gura pe dinainte abia când am văzut-o ridicând ochii spre jugul care se legăna în vânt, atârnat de două lanțuri.

— Asta a fost o prostie din partea ta, mi-a zis ea încet.

În gălăgia pe care-o făcea mica orchestră din salonul alăturat, nu înțelegeam, ci doar ghiceam ce spunea. I-am luat cu mare grijă în mâna mea palma pe care o ținea întinsă moale pe fața de masă.

— Pot să-mi repar greșeala? am întrebat-o.

— Da, cred că poți, răspunse învelindu-și bine umerii cu haina mea și mângâindu-mă cu o privire angelică și nevinovată, exact ca în urmă cu o veșnicie, pe terasa de la Balcic.

Domnule comandant, sunteți un gogoman!

„Și anul trecut în octombrie, tocmai când pleca de la cazinou, iar eu îi întindeam pălăria și paltonul, atașatul comercial al Ambasadei Germaniei la București mi-a spus că avea neapărată nevoie de un translator, de unul în care să aibă încredere, fiindcă în treizeci de minute avea stabilită o întâlnire cu Horia Sima. I-am bălmăjit că din păcate nu puteam, că eram de neînlocuit la cazinou. Că nu cunoșteam suficient limba română ca să pot traduce o negociere importantă, că nu mă pricepeam la probleme politice – scuze pe care unchiul meu nu le-a acceptat. M-a împins în automobilul ambasadei, un Mercedes care aștepta la scară.

Iar în mașina care ne ducea la sediul Gărzii de Fier, și-a pus monoclul la ochi și m-a studiat cu o insitență de parcă ar fi vrut să-mi pătrundă în țeastă. «Dacă tu ești sas din Brașov», a mormăit el, «atunci eu sunt un negru din Bogenfels. Prea ai o față de german din nord ca să fii de pe-aici. Ba chiar îmi amintește de fața mea, pe vremea când eram flăcău, bineînțeles. Ești din nord, asta se vede cu ochiul liber». «De la bunica mi se trage», am spus eu repede, «ea era din Pomerania». «Adică, bunică-ta era din Pomerania și s-a rătăcit tocmai la Brașov!» a spus el nechezând de râs. «La urma urmei, dacă e vreo problemă, poți să spui și că noi doi suntem rude.»

Am ajuns în fine la destinație, și m-a lăsat în pace. Doi legionari ne așteptau pe treptele de la intrare și ne-au condus, pe reprezentantul ambasadei și pe mine, translatorul lui, la etaj, unde am luat loc într-o anticameră. Ne-au lăsat singuri și nu venea nimeni. Alfred se tot uita la ceasul de buzunar. «Măgarul ăsta vrea să mă fiarbă», a pufnit el. După douăzeci de minute, a intrat o doamnă să ne servească cu cafea. Reprezentantul ambasadei a bombănit că timpul lui era prea prețios ca să-l petreacă bând cafele și că voia să vorbească odată cu Horia Sima! Și exact în clipa aceea s-a întâmplat. De ce s-a întâmplat, nu-mi dau seama nici în ziua azi. Poate că eram prea agitat. Însă de vină a fost și îndărătnicia mea pomerană.

(Pentru numele lui Dumnezeu, dar ce s-a întâmplat? vru să afle Virginia, când am făcut o pauză.)

Da, pun pariu că încăpățânarea mea pomerană a fost de vină că am folosit niște cuvinte cu mult mai tari. Cine trebuie să înfrunte zi de zi ploaia, ceața și vântul tăios din nord devine căpos. M-am pus de-a curmezișul misiunii mele și a lui Alfred. Voiam să-i dovedesc reprezentantului ambasadei că făcuse o mare greșeală alegându-mă ca translator. Un plan care deocamdată nu-mi reușise.

(Și ce-ai spus? mă îndemnă Virginia să continui.)

Cu o voce mai neutră ca Elveția, am spus că, dacă el, Alfred Heise, nu va fi primit imediat de Horia Sima, nenorocitul ăla de șef al gardiștilor poate să se ducă în pizda mă-sii! Femeia a

fugit din anticameră, albă la față, cu cafea cu tot. «Da' ce-a apucat-o?!» m-a întrebat reprezentantul ambasadei. Am ridicat din umeri și m-am prefăcut că habar n-am.

Când Sima a aflat de această insultă, s-a comportat altfel decât sperasem. Un legionar ochelarist a intrat în cameră și ne-a spus că de vină pentru așteptarea pe care o regretă din tot sufletul este translatorul lui Sima. Nu-l găseau nicăieri, deși înroșiseră telefonul de cât îl căutaseră. Arătând spre mine, Alfred a răspuns că un traducător ajunge și că, oricum, ce urmărea el nu era decât un simplu schimb de idei. «Fără doi translatori nu se poate», am spus, «traducătorul meu nu face doi bani, iar eu vreau o discuție oficială».

Și din nou m-am înșelat. Poate că mi-am bătut singur cuie în talpă folosind expresia «discuție oficială». Poate că Horia Sima se aștepta la o comunicare urgentă din partea atașatului comercial. Cât ai zice pește ne-au luat din anticameră și ne-au dus în imperiul comandantului Gărzii de Fier, o sală care avea pe puțin treizeci de metri lungime. Ai fi zis că-i goală. Canapeaua de piele de la intrare și biroul de la celălalt capăt se pierdeau în imensitatea sălii. Pe perete atârnau trei fotografii: la mijloc Codreanu, în dreapta Hitler, în stânga Mussolini.

Horia Sima nu era decât un punct în depărtare. Era îmbrăcat în uniformă și stătea în fața unui teanc de hârtii pe care părea că le cercetează scârbit. A trecut ceva până să ajungem la biroul lui, iar Alfred să ridice brațul scoțând un «Heil Hitler!». Slab, colțuros, cu obrajii scobiți, Sima a sărit din fotoliu și i-a răspuns întocmai. Și-a lăsat repede brațul jos, de parcă l-ar fi durut spatele sau umărul. Strâmbând acru din buze, a spus: «Hârțogăraia asta îmi sabotează revoluția». Am tăcut, așa că Alfred mi-a tras un ghiont. «Ce zice, omule? Hai, dă-i drumul! Mai aștept mult?!» «Zice că hârțogăraia asta e prima izbândă a revoluției lui». «Văd că i-a venit mintea la cap», a răspuns Alfred, șuierându-mi apoi printre dinți: «Nu care cumva să-i spui asta! Transmite-i domnului Sima că sunt de acord cu el. Pentru ca o revoluție să izbândească, e nevoie și de altceva decât de mitraliere. Mai întâi e forța pură, apoi vine ștampila cu

care o transformi în lege și ordine». «Domnul reprezentant al ambasadei este de altă părere», am tradus eu. «Susține că hârtia e de vină, nu hârțogăraia în sine, ci calitatea hârtiei, care în Germania e mult mai bună. Iar în Europa zilelor noastre, nici o revoluție care se vrea victorioasă nu se poate dispensa de o ștampilă autorizată din Germania».

Horia Sima și-a pus mâinile în coama de pirat, făcând-o să pară și mai rebelă în capul lui colțuros. «Hmm», făcu el, iar eu am tradus: «Hmm». «Asta înțeleg și singur, dobitocule», m-a repezit Alfred. «Cel mai puternic explozibil din lume e jertfa noastră de sine», a răspuns Sima, «iar pentru asta nu-i nevoie să-și pună germanii ștampila. Ce ne lipsește nouă sunt armele, domnule reprezentant al ambasadei». «Mișcarea lui e gata să jertfească totul, dacă primește ștampile din Germania», am tradus eu. «Își bate joc de mine», a mormăit Alfred, «spune-i domnului Sima că vreau să trec la lucruri serioase, și anume la preocuparea noastră pentru întreprinderile confiscate de la evrei». «Momentan, domnul reprezentant al ambasadei nu are arme la dispoziție», am tradus eu, «ce poate să vă ofere e ștampila germană autorizată, în schimbul întreprinderilor confiscate de la evrei».

Până în acel moment, comandantul legionar își păstrase calmul. Nu schițase însă nici un gest prin care să ne invite să luăm loc. Și-a supt obrajii, care erau oricum scobiți, și m-a străpuns cu ochii lui de șoarece. «La dracu' cu ștampila voastră!» s-a enervat el. «Să vă duceți dracului», am tradus eu, «Sima nu mai vrea ștampile». «Ce-i tot dă-nainte cu ștampilele astea?!» făcu Alfred ironic, «probabil că nu e-n apele lui. Asta să nu-i traduci, Gottwald, ai priceput?» mi-a spus el printre dinți, iar eu am dat din cap în semn că înțelesesem.

Atașatul comercial s-a stăpânit, iar eu am crescut viteza. A continuat cu voce potolită: «Domnule Sima, domnule comandant, sunteți un om inteligent». Iar eu am tradus ca un contabil care înșiră niște cifre: «Domnule comandant, sunteți un gogoman». «Știți foarte bine că avem nevoie unii de alții», a continuat Alfred. Eu: «Știți că fără noi sunteți morți». «Ca național-socialist

din primul moment, mă impresionează ardoarea legionarilor», l-a lingușit Alfred pe Sima, care se întuneca tot mai tare la față. «În comparație cu noi, Garda de Fier e o adunătură de nătărăi fără nici un viitor», am continuat eu să-l atac pe șeful gardist, care-și sugea și mai tare obrajii. «Și vă înțeleg că vreți să-i ajutați pe gardiștii devotați să ajungă în posturi de conducere». Eu: «Și să-i cocoțați pe acești nătărăi în posturi de conducere mi se pare strigător la cer». El: «Pe de altă parte, domnule comandant, economia e prea importantă pentru război ca s-o lăsăm pe mâinile unor oameni lipsiți de experiență». «Domnule comandant, nu faceți decât să ruinați economia dacă numiți niște cretini absoluți ca directori interimari în întreprinderile evreiești». «Ar trebui să ne unim forțele, domnule comandant», a spus el. «Ar trebui să ne lăsați să ne facem treaba», am tradus eu. El: «Industriașii noștri nu sunt de rasă mai nobilă decât oamenii voștri. Au pur și simplu mai multă experiență în economie.» Eu: «Oamenii voștri sunt dintr-o rasă corcită, ai noștri, industriași arieni». El: «Zoriți-i pe cei care studiază ofertele noastre de cumpărare». Eu: «Împușcați-i pe toți legionarii care tergiversează ofertele noastre de cumpărare». El: «Va fi mai bine pentru țară, nu încape îndoială». Eu: «Toți se vor simți ușurați când veți avea o gaură în frunte».

Nimeni nu putea fi mai împietrit decât era Sima. Ochii lui de șoarece priveau în gol și aveai impresia că nu mai respiră. Alfred conta pe un răspuns care se lăsa așteptat, iar eu mă refăceam după atâta tradus, respiram adânc și-mi trosneam degetele. «Vă stimez din tot sufletul, Sima», a reluat Alfred. «Vă disprețuiesc din tot sufletul, Sima», am declarat eu. «Amândoi îi urâm de moarte pe jidani», a zis el. «Sincer să fiu, până și un jidan mi-e mai simpatic ca dumneavoastră», am tradus eu. Alfred: «Numai când buruienile astea vor fi stârpite de pe fața pământului, ne vom găsi amândoi liniștea». Eu: «Numai când vom scăpa în sfârșit de oameni ca dumneavoastră, național-socialismul va triumfa». «Pe de altă parte, v-aș sfătui să vă purtați cu mănuși cu evreii eficienți economic», a spus Alfred. «Cu totul altfel stau lucrurile cu evreii, domnule Sima, de ei avem

mai mare nevoie decât de dumneavoastră», am spus eu. El: «Ar trebui să-i folosim cu cap...» Eu: «De gardiștii voștri fără creier ne putem lipsi...» «...și abia când n-o să mai avem nevoie de ei, o să-i lichidăm.» «...dar de un evreu ca Șlomovici, nu.»

«Ce-nseamnă asta?!» a urlat reprezentantul ambasadei. «Ce-i cu numele ăsta? N-am zis nimic de Șlomovici! Gottwald, trebuie să traduci ce spun eu, nu să debitezi tâmpenii!» Nu i-a mai dat atenție lui Sima, ceea ce a fost o greșeală. Horia Sima, impulsivul cu ochi de șoarece care te împung ca două ace, naționalistul pursânge, s-a trezit din împietrirea lui. Horia Sima, cu chica lui rebelă de pirat, neagră ca un roi de albine, s-a aplecat. Și, imprevizibil ca o noapte orientală, a tras de sertarul de la birou. Horia Sima, umilit, cu orgoliul rănit, a apucat revolverul ascuns în birou și l-a îndreptat asupra reprezentantului ambasadei, care, în timp ce mă mustruluia, s-a întors brusc spre comandantul legionar, ceea ce dovedea ce instincte bune avea, și a scos o armă de la cingătoare. Totul s-a petrecut cu o rapiditate care nu-mi permitea s-o iau la goană.

Și amândoi au ridicat piedica în același timp. Și amândoi au pus în același timp degetul pe trăgaci. Și în același timp au pornit două gloanțe, care erau cât pe ce să se ciocnească în traiectoria lor. Iar dacă unul i s-a înfipt lui Horia Sima în creierul care-i ieși prin osul occipital, mânjind de sânge cele trei fotografii de pe perete – la mijloc Codreanu, în dreapta Hitler, în stânga Mussolini – cu un terci de creier plin de sânge, celălalt i-a străpuns un ochi reprezentantului ambasadei și s-a oprit în osul parietal – și ce încasează un pomeran în vecii vecilor nu mai dă înapoi. Iar planul meu de translator a funcționat: atașatul comercial s-a prăbușit la pământ, și pe cerul familiei s-a stins steaua lui întunecată, iar comandantul legionar s-a prăbușit lângă perete și n-a mai avut ocazia să organizeze vreo rebeliune.

Și, ca să-mi termin povestea: Antonescu, generalul roșcovan, m-a primit la el și a vrut să afle ce se petrecuse. I-am spus că se insultaseră reciproc, iar să traduci asemenea înjurături teribile e o treabă de salahor. Am fost un salahor excelent, mi-a zis generalul, care era mai uscat ca o coajă de pâine uscată, și mi-a

mai zis că voia să mă angajeze translatorul lui personal. Iar când i-am spus bâlbâindu-mă că nu era o decizie înțeleaptă, fiindcă nu știam prea bine românește, și-a vârât degetul mare în uniformă. Și când Antonescu își vâra degetul mare în uniformă, între al treilea și-al patrulea nasture, erai concediat. Iar a doua zi m-au suit într-un avion care-l ducea pe generalul roșcovan la tratative cu Hitler în îndepărtatul Berlin."

Cine plânge doar de mila lui, acela va ajunge de plâns

Au trecut două luni până să mă întâlnesc din nou cu Virginia. Era îngrijorată pentru tatăl ei, care, în starea proastă în care se afla, n-avea voie să se agite, și era la rândul lui îngrijorat pentru fiică, așa încât la prima alarmă aeriană au părăsit amândoi Capitala. Pe 14 iunie, cu opt zile înainte de intrarea României în război, mi-a trimis o scrisoare de la munte, în care-mi spunea că regretă că nu mă are în preajmă.

Iar eu i-am povestit ce se petrecea în București. Pâine se găsea cu greu, toate teatrele în aer liber, terasele restaurantelor și școlile se închiseseră. Cine avea grădină era obligat să-și sape un adăpost împotriva raidurilor aviației inamice. Orașul s-a întunecat și s-a cufundat într-o noapte neagră ca smoala, lanterne se mișcau fantomatice prin burniță și beznă. Vagoane de vite se îndreptau spre Prut, încărcate cu soldați care se așezau în dispozitiv la granița sovietică. Vona a primit ordin să se prezinte la o unitate de infanterie. „De murit, murim cu toții", mi-a spus, „ce putem evita e să murim aiurea, împușcați". Și-a luat bani la el și s-a dus la „Înalta Poartă" să-și „negocieze soarta".

După ce-a plecat, m-am pomenit cu Marieta, care se foia jenată de pe un picior pe altul și-mi cerea ajutorul. Cu o zi înainte se dăduse verdictul prin care Matei era condamnat la paisprezece ani de închisoare. Voia să-l părăsească pe proprietarul fabricii de cherestea din Râmnicu Vâlcea, care avea un cuibușor de nebunii în București și la care locuise în ultimele săptămâni. Era și zgârcit, și bădăran, ceea ce ea nu putea suporta.

De la un mârlan ea cerea bani, iar de la un zgârciob protecție și bună-cuviință.

În acea dimineață n-a mai stat cu o fesă pe marginea scaunului. Vorbăreață nevoie mare, Marieta s-a trântit pe canapeaua din birou, a dat perna la o parte și mi-a pregătit locul, ceea ce nu putea fi decât o invitație. Când m-am așezat lângă ea, s-a jucat cu nasturele de la bluză până când s-a desfăcut, chipurile, singur.

— N-am să te mai șantajez niciodată, mi-a promis, dacă-mi pui o vorbă bună la Haralamb.

Îmbătat de mirosul proaspăt al busuiocului, am bătut palma. Mi-a pus, recunoscătoare, mâna pe picior și și-a retras-o într-o clipită când Haralamb Vona a intrat în casă. Marieta a început să plângă. A scos din poșetă o batistă de mătase brodată cu inițialele V.M., ceea ce m-a izbit. S-a ridicat nesigură de pe canapea ca să se ducă în vestibul, unde Haralamb, extrem de binedispus și fluierând o melodie la modă, semn că-și negociase cu succes soarta, tocmai își agăța bastonul în cuier. Văzând-o pe Marieta rezemată de perete, s-a oprit din fluierat. Marieta i-a povestit printre lacrimi despre Matei, transformând, pentru orice eventualitate, pedeapsa de paisprezece ani într-una pe viață.

— Deci ai scăpat de el, a zis Haralamb fără milă și a făcut-o mat cu răspunsul lui, încât pentru o clipă Marieta a uitat să se mai smiorcăie. Unde mai pui că e în siguranță și n-are să crape pe frontul de est.

Aici se înșela. În aprilie '42, Matei a fost trimis din celulă direct în prima linie a frontului, la Kerci, unde și-a pierdut viața în timpul ofensivei sovietice. Nicu Matei a murit fără glorie. S-a prăbușit între gloanțele care șuierau și brazdele de pământ aruncate în aer, răpus de un infarct, încetând să mai fie o țintă pentru inamic. Trupul lui a ajuns la București fără o rană, zgârietură sau julitură, ba chiar se spunea că pe chipul lui se așternuse o pace adâncă, de ziceai că e un copil adormit. Vona a refuzat să meargă la înmormântare, spunând: „De ce să-i fac o onoare pe care el nu mi-o va mai putea întoarce niciodată?"

N-am apucat să mai pun nici o vorbă bună. Haralamb a păşit îndârjit în birou, cu Marieta după el, implorând şi cerşind. Era hotărât să n-o mai lase să se mute la el. Pentru ea, fermitatea lui era ceva nou. S-a aruncat în genunchi şi s-a agăţat de picioarele şi de poala lui Haralamb, pe care i-a udat-o cu lacrimi. Iar când el a împins-a cât colo, a lovit furioasă cu pumnii în parchet.

Marieta a făcut o criză de isterie. S-a repezit la scrinul din colţ, de pe care ne zâmbea craniul bunicului, l-a izbit, urlând, de podea, făcându-l ţăndări (osul nazal mi-a aterizat în poală). Fără o vorbă a fugit din casă, fără o vorbă Vona a adunat fragmentele craniului bunicului, le-a sortat şi le-a notat cu grijă.

Iar când generalul Antonescu a anunţat că în ziua aceea ne alăturam Marelui Imperiu German în războiul sfânt pentru a smulge Basarabia şi Bucovina din ghearele Armatei Roşii, Vona lipea cu dăruire, atenţie şi răbdare craniul bunicului. Iar atunci când se dădea alarma şi eu fugeam în adăpostul antiaerian, el rămânea la măsuţa lui cu intarsii, lângă soba de fontă. Fuseseră doborâte trei sute de avioane ruseşti – ne-a spus fabricantul de muştar, care, agitat, ne ţinea la curent cu ultimele noutăţi –, ceea ce se datora tunurilor noastre antiaeriene, n-avea să mai fie nici un bombardament. „Trei sute?" i-a răspuns ironic Haralamb Vona, „Nu mai multe?". În noaptea următoare au căzut bombe deasupra Bucureştiului, s-au înregistrat morţi şi răniţi (câţi, fabricantul de muştar nu putea spune).

Marşul lui Hitler spre est l-a incitat pe prietenul meu: a prins o hartă de peretele biroului şi a însemnat pe ea teritoriile cucerite de Wehrmacht şi de trupele române. S-a aruncat cu furie asupra ultimei lui idei: o istorie a stilurilor arhitectonice din Bucureşti. Noaptea, umplea cu un scris minuscul foi întregi pe care eu le băteam a doua zi la maşină. Căuta în biblioteci şi arhive şi mă lua cu el când voia să facă fotografii, ca să-i car trepiedul. Sau se ducea pe strada Sfinţii Apostoli, unde discuta despre manuscris cu Iosif Rosenheim.

Profesorul de arhitectură al lui Vona nu mai locuia lângă abator. Cu trei luni în urmă, vila lui modestă de la marginea oraşului fusese confiscată prin legea care îi deposeda pe evrei

de proprietăți, în beneficiul celor din aparatul de stat. Iosif Rosenheim și soția lui au trebuit să se mute cu cățel și purcel în mica locuință a surorii lui și să împartă două camere cu o mulțime de alte rude. Din pricina spațiului extrem de mic, n-a putut să-și ia la sora lui și biblioteca (pe care noul proprietar avea s-o folosească probabil în iarna următoare ca să se încălzească), iar asta îl durea cel mai tare.

Haralamb Vona nu părea să observe înghesuiala sufocantă, și nici Iosif nu-și mai dădea seama unde se afla când se pierdeau în discuții despre arhitectură, până ce sora lui Rosenheim, care era mai fermă și mai directă decât fratele ei, îl certa: „În ce te mai bagi, Iosife! Avem alte griji, pentru numele lui Dumnezeu! Pe nepotul tău îl duc la muncă silnică, iar Cazacu vrea să ne tripleze chiria. Cu niște paria ca noi, chiar își poate permite. Și cine știe dacă nu vin în curând să ne ridice, ca pe Abraham Goldstein și pe familia lui". „Nu spune asta", o ruga Rut, soția lui Iosif, temându-se că, odată rostite, vorbele se și adeveresc. Iar Rosenheim, slab, zbârcit, aproape străveziu, dădea din mâini zicând: „Cine plânge doar de mila lui, acela va ajunge de plâns".

Sorbeam din înlocuitorul de cafea fără nici un gust, pe care mă convingea să-l beau soția lui, care, în ciuda sărăciei, voia să fie ospitalieră. Din când în când, mâzgăleam într-un carnețel ce-mi striga Haralamb Vona de pe sofa, rezumând observațiile pătrunzătoare ale lui Rosenheim, care nu trebuiau să se piardă. Chiar dacă sora și cumnatul voiau să se culce, lui Vona și lui Rosenheim le venea greu să se despartă. Până și atunci când se dădea alarma, în drum spre adăpostul antiaerian continuau să discute.

Virginia îmi trimitea scrisori și cărți poștale (cu castelul Peleș sau cazinoul din Sinaia) la care-i răspundeam înainte de culcare, dacă nu mă chema cumva alarma aeriană în beci. Îi era dor de concertele fanfarei din Cișmigiu. Voia să meargă cu mine la teatru sau la un picnic în parcul Carol. Virginia se plictisea de moarte la munte, unde, pe ploaie și temperaturi mizerabil de scăzute, nu putea decât să citească și să joace cărți, și mă invidia pentru viața tumultuoasă din București.

Îi spuneam că era cumplit ce se întâmpla acum în Capitală. „Alarma asta aeriană permanentă, zi și noapte; discursuri războinice în Piața Palatului, steaguri roșii cu svastica, portretele lui Hitler și Antonescu; ca să nu mai vorbesc de coloanele de evrei arestați, pe care-i evacuează din oraș". Nu, nu pierdea nimic, absolut nimic.

Se interesa, profund jignită, dacă mă simțeam mai bine fără ea. „Nu pari să-mi duci dorul". Remarca Virginiei m-a nedumerit. Mă simțeam bine numai pentru că o știam la Sinaia, departe de orice pericol, m-am scuzat eu necăjit. Asta a scos-o într-adevăr din sărite. Îi purtam de grijă ca o dădacă rămasă fată mare până la bătrânețe. „Mă tratezi ca pe copilul care am fost."

Nu știam ce vrea de la mine. „Mi-e dor de tine", i-am scris, cu trei semne de exclamare, ca s-o îmbunez, „și te tratez ca pe femeia care ești". Mărturisirea mea a amuzat-o. „Trei semne de exclamare, asta e de-a dreptul risipă, prietene", m-a luat ea peste picior.

Mi-a propus să ne întâlnim pe ascuns. „Pot să-ți închiriez o cameră la o pensiune, nu prea scumpă, la marginea Sinaiei. Dacă lipsesc două ore și vin la tine, tata n-o să bage de seamă."

Când am citit rândurile Virginiei, m-a cuprins ameţeala. La Bucureşti aveam insomnii. De vină era veşnica alarmă aeriană, care mă scotea din aşternut noaptea la trei sau la patru, de vină erau presimţirile mele sumbre. Mi se părea că sunt tocit, golit şi uzat. Perspectiva de a mă duce la munte, chiar şi pentru trei zile, mi-a dat din nou curaj. Gândul că aveam să mă întâlnesc cu Virginia m-a înviorat şi m-a făcut să uit de griji.

Îmi lipseau banii de tren şi de pensiune. N-aveam de ales, trebuia să-i cer prietenului meu, şi nu-mi era uşor. Mă lăsa să stau la el, îmi dădea de mâncare gratis, şi asta era oricum mai mult decât puteai cere de la un om. Amânam de pe-o zi pe alta să-l rog să-mi dea bani. Şi, între timp, Virginiei nu-i spuneam hotărât nici că vin, nici că nu vin. Ea credea că o evit şi se simţea jignită. Habar n-avea de jena mea financiară, şi mă îndoiam că-şi poate imagina ce înseamnă să n-ai decât cămaşa de pe tine.

S-a răzbunat pe așa-zisa mea răceală cu o carte poștală scurtă și înțepată. Nu mai era nevoie să vin s-o vizitez. Între timp, cămăruța de la pensiune, pe care mi-o propusese, a fost ocupată de Costache, admiratorul de la cinematograful Trianon, precis mi-l aminteam – și-ncă cum! El nu se pricepea să născocească povești sau să fie dădacă – n-a putut să se abțină de la această (dublă) aluzie răutăcioasă –, dar era o prezență agreabilă. Spre deosebire de mine, Tache nu se lăsase rugat în genunchi s-o scoată din singurătatea searbădă și plictisitoare de-acolo, ci luase primul tren din Gara de Nord.

Rândurile Virginiei m-au rănit. Nu puteam să neg că vestea asta mă făcuse să sufăr – descoperire care m-a îngrijorat. Gelozia mea mi se părea stupidă. Aveam treizeci și șase de ani, iar ea nici douăzeci, și n-aveam nici un drept asupra „copilei". Eram nespus de fericit, i-am scris eu mâhnit, că nu e singură și că se bucură de compania unui prieten.

Noapte de noapte mă întâlneam în pivnița devenită adăpost antiaerian cu chiriașul lui Vona, fabricantul de mușchi. În papuci de casă și într-o pijama pătată, stătea pe banca de lemn de lângă țeava de scurgere și-și molfăia liniștit trabucul, atunci când nu-mi împuia capul cu cifre și știri. Îmi spunea că Smolenskul e în mâinile nemților, că în curând vor ajunge la Moscova, iar cucerirea Odessei e doar o chestiune de timp. „Trei sute de mii de prizonieri de război, domnule. Trei mii de tancuri distruse sau capturate de nemți, o mie opt sute de tunuri și șase mii de avioane. Ce forță de șoc! Domnule Gottwald, ar trebui să fiți mândru de armata asta!"

La mijlocul lui august, erau aproape nouă sute de mii de prizonieri, aproape paisprezece mii de tancuri distruse sau capturate, zece mii de tunuri și avioane. „Punem pariu că vor capitula? Până la sfârșitul lui octombrie Rusia e înfrântă, domnule, iar după aceea Hitler o să trateze cu Anglia. Dacă Churchill nu vrea pace, o să intervină America, la urma urmei, Hitler ne eliberează de bolșevism, un merit pe care nimeni nu i-l poate lua, și ce-o să facă Anglia fără America? Iar în Europa unită va fi pace, o pace de cel puțin o mie de ani. Domnule,

punem pariu?" S-a aplecat, oftând, spre soția lui, care, cu degetele împletite în poală, privea în podea (odată cu moartea fiului legionar, amuțise): „De ce n-a apucat și puișorul nostru toate astea?" Apoi, întorcându-se iar spre mine, mi-a vorbit despre teritoriile cucerite de lângă Leningrad sau de pe Nipru, până când, nu departe de noi, a explodat o bombă. Când tavanul și zidurile s-au cutremurat, pe chelia lui a căzut pulbere de mortar. Și-a îmbrățișat plin de teamă soția, care a rămas împietrită, de parcă toate astea n-o priveau.

Cu alt prilej, a vrut să știe: „Dar *dumneavoastră* de ce nu sunteți soldat, mă rog? Pe contabilul meu neamț a trebuit să-l trimit pe front, a îmbrăcat bucuros uniforma și n-a vrut s-audă de cererea mea de scutire". Am mormăit ceva cum că aș fi fost inapt și am făcut o față demnă de milă, ceea ce l-a dezumflat imediat pe proprietarul fabricii de mușstar. „Vai, Doamne, îmi pare tare rău pentru dumneavoastră", mi-a spus dând din cap și cu un glas de parcă aș fi suferit de o boală incurabilă.

De fapt, așa mă simțeam și eu: bolnav incurabil. Starea mea de spirit cenușie și disperată mă măcina, eram sufocat de deznădejde. Fie ca fugar, fie ca sas din Brașov, eram prins în capcană. Actele mele false, care oricum expirau în șase luni, nu-mi mai erau de nici un ajutor. Dacă mă prindeau ca Felix Kannmacher, ajungeam la Gestapo, și nu voiam nici să-mi închipui ce-ar fi însemnat asta. Iar dacă mă descopereau ca Johann Gottwald, mă trimiteau pe frontul rusesc. Și se mișcau mai repede decât îți puteai imagina. Nu duceam lipsă de turnători, care, din proprie inițiativă sau plătiți, demascau evrei care se ascundeau când ar fi trebuit să muncească, „lași" care ignorau ordinele de chemare la oaste și nu se duceau pe front, ori străini pe care-i denunțau fiindcă îi bănuiau de spionaj în slujba inamicului. Siguranța și poliția colaborau strâns cu nemții, cu ambasada, cu Gestapoul și cu comandamentul german. În oraș erau mereu razii. Cu doar șase zile în urmă scăpasem de o patrulă sărind în ultima clipă de pe scara tramvaiului oprit de polițiști.

Aveam avantajul că nu figuram în evidențele oficiale. Prietenul meu uitase până-n ziua de azi să declare la poliție

noua mea adresă, asta dacă neglijența lui nu era cumva o manevră prin care să mă protejeze. Din punctul lor de vedere, probabil că mă număram printre victimele dispărute la cutremur, concluzie logică dată fiind ultima mea adresă, și în evidența populației nu jucam decât rolul unui mort (iar morții erau în afara oricărui pericol).

La sfârșitul lui august, Virginia s-a întors de la munte. Nu răspunsese la scrisoarea mea acidă. Au trebuit să treacă două săptămâni și jumătate până să primesc o carte poștală mai laconică decât un comunicat al armatei britanice. Nici o vorbă despre Costache, tânărul admirator. Nimic despre așa-zisul meu refuz de-a o vizita. Iar în scrisorile pe care mi le-a mai trimis, drept pedeapsă, m-a plictisit cu informații meteo și descrieri ale felurilor de mâncare de la dejun. Totuși, mi-a scris foarte bucuroasă când tatăl ei s-a hotărât să-și facă bagajele – rărirea raidurilor aeriene rusești și succesele lui Hitler în est o permiteau –, și m-a convocat la o întâlnire în parcul Carol. Ea a hotărât ora și locul și mi-a impus ce să aduc cu mine (ținea neapărat la un picnic în barcă).

Cu zece minute înainte de ora la care trebuia să ne întâlnim, eram pe banca stabilită, pe malul lacului. Virginia s-a lăsat însă așteptată, fie ca să se răzbune pe infidelitatea mea, fie din neglijență. Am zărit-o în sfârșit pe alee, purta iarăși o rochie de vară, simplă, vaporoasă, și ducea pe braț un coș de răchită. Venea spre mine cu o dezinvoltură care îmi dădea o senzație aproape dureroasă. Simțeam că dezinvoltura ei putea face ca viața mea să devină altceva decât o supraviețuire de plumb. Am sărit de pe bancă s-o îmbrățișez, de bucurie că era lângă mine. Virginia nu m-a lăsat. Ca să-mi evite îmbrățișarea, mi-a întins mâna și nu m-a lăsat decât să-i ating, cu un sărut, mănușa, ca și cum am fi fost niște cunoștințe îndepărtate.

Ceea ce nu era tocmai fals: ea trăia într-o cu totul altă lume și habar n-avea de situația mea deplorabilă – i-o ascunsesem în scrisorile mele, și ca să nu mă lamentez, și ca s-o menajez pe „copilă". În această altă lume a ei, o rănisem cu presupusa mea indiferență.

Îmi amintea de copilul răutăcios care mă sâcâia pe terasă, la Balcic, amintire care m-a înveselit (dar am socotit că-i mai bine să-mi ascund veselia). Am vâslit spre mijlocul lacului, unde, fără o vorbă, a scos mâncarea din coș – roșii cu brânză, covrigi cu mac și pastramă. Între timp, eu am fixat de barcă plasa cu berile noastre.

Virginia mă pedepsea cu o tăcere mai înghețată ca o zi de iarnă în Pomerania. Au trecut minute în șir până s-a hotărât să-mi vorbească. Nu mai voia să-mi ascundă motivul pentru care mă adusese la picnic. Eu aveam mai multă experiență în dragoste decât ea, ceea ce la vârsta mea era firesc, nu-i așa? (De la lovitura asta sub centură nu s-a putut abține.) Iar relația noastră era limpede ca apa de izvor. Doar nu eram un bărbat (scurtă pauză) care să aibă anumite intenții.

— Vreau să spun, în ce mă privește.

Discuțiile cu tatăl ei erau complet inutile, o înnebunea cu gelozia lui. Iar eu nu eram gelos, din câte știa. A zâmbit când mi-a observat fâstâceala.

— Azi sunt dificilă, îmi pare rău.

— Nu-i nimic, i-am răspuns – o minciună sfruntată.

Îmi pierise bucuria amintirilor de altădată. Virginia și-a lăsat mâna în apă și și-a umezit fruntea și ceafa.

— Voiam să-ți cer sfatul într-o chestiune delicată. Ești primul căruia îi spun: m-am logodit în secret.

— Nu se poate, glumești! mi-a scăpat, mai vehement decât aș fi vrut.

— Da' de unde, răspunse Virginia, nu glumesc deloc. Și nu mi-e rușine cu logodnicul meu. E foarte prezentabil, știe să se poarte în societate, e cinstit și ambițios, și te asigur că va ajunge cineva. Nu-ți ascund că vine dintr-o familie bună. Tatăl lui e înalt funcționar la Banca Națională. Familia lui e bogată, are multe proprietăți. Iar asta contează, nu-i așa?

— E vorba de Costache Ionescu? am întrebat eu, dărâmat.

A încuviințat din cap, mestecând o măslină, și a scuipat sâmburele în apă. Iar eu, cu degete tremurânde, mi-am aprins un chibrit, ca să fumez. Mi-am surprins iarăși gelozia aceea penibilă

care mă cuprinsese când Virginia mi-a scris despre vizita lui Tache la munte. Nu voiam în ruptul capului s-o pierd pe „copilă", şi uitasem că mă agăţam de o amintire. Cu atât mai stupidă era gelozia pe o fiinţă în rochie simplă de vară, cu decolteu adânc, care se îndopa cu măsline în barcă şi părea absolut inocentă. Ea – tânără şi atrăgătoare, superbă, eu – tocit, golit şi uzat.

Virginia a rupt bucăţi mici de pâine şi le-a aruncat lebedei care plutea în jurul bărcii. Mi se părea că se joacă cu mine de-a şoarecele şi pisica. Poate că logodna asta nu era decât un truc cu care mă punea la încercare. Din păcate, nu era o presupunere care să mă liniştească. Rămăsese până azi un copil răsfăţat, sau păstrase ceva dintr-un copil răsfăţat, plin de toane. Şi totuşi, nu mai era un copil care să-şi dorească lucruri uşor de ghicit. Să te uiţi în cărţile pe care le ţine în mână un copil era simplu. Cu totul altceva era să le ghiceşti pe ale unei femei expertă în trişat. Mă putea învinge mult mai lesne decât în trecut.

Mi-am aruncat mucul de ţigară în apă, decis să intru în joc. N-a fost greu să mă hotărăsc, la repulsia mea faţă de acel băiat de bani gata.

— Lumea nu se logodeşte din plictiseală, i-am răspuns sever, iar tu te plictiseai la munte.

M-a privit pe jumătate amuzată, pe jumătate mustrătoare.

— Acum iar eşti dădacă?

Runda asta o câştigase clar Virginia. Trebuia să fiu mai şiret, mai atent, dacă voiam să am sorţi de izbândă. I-am amintit de ghicitoarea cu faţa aspră a unei indience sioux din cortul întunecos de la Moşi.

— Ţi-a zis că ai să fii în curând o femeie pârguită şi plină de nuri, nu-i aşa?

Virginia dădu din cap îngândurată.

— Îmi venea să intru în pământ de ruşine şi mi se părea că sunt în pielea goală. Slavă Domnului că era întuneric în cort, iar tu mă ţineai de mână.

— Asta nu-mi mai amintesc, am recunoscut eu, într-adevăr surprins. (Amintirea Virginiei pica tocmai bine, o îmbuna, o

făcea mai sensibilă.) Oracolul acela care molfăia o coadă de pipă ți-a prezis glorie și bogăție.

— Și admiratori și iubiți care-o să roiască în jurul meu, se lăsă Virginia în voia amintirilor.

Putea să recite pe de rost tot ce-i spusese mesagera aceea zbârcită a destinului. Am tras adânc aer în piept.

— Dacă ești precum chihlimbarul care-și ține focul pasiunii ferecat în el, atunci e de la sine înțeles.

— Ce e de la sine înțeles? zise ea arzând de curiozitate.

— Și dacă ești precum apa limpede și străvezie care-și urmează neabătută drumul spre mare, am continuat eu s-o fierb, atunci nu încape nici o îndoială.

— Ce îndoială, pentru numele lui Dumnezeu? întrebă ea pierzându-și răbdarea.

— Păi, dacă e adevărat ce ți-a spus țiganca aia de la târgul Moșilor, i-am răspuns eu, atunci nu-ți dai seama pe cine iubești și dorești.

— Nu-nțeleg, recunoscu ea, mușcându-și buzele.

— Dacă pasiunea ta e ferecată în tine, atunci nu ți-o poți cunoaște. Ea rămâne în tine, înconjurată în mister. Iar tu îți urmezi drumul spre mare, unde vei ajunge fără doar și poate. Dar trebuie să mai treacă o bună bucată de timp până să-ți dai seama pe cine iubești și dorești. Dacă povestea asta cu chihlimbarul și cu scoica e adevărată, atunci, logodindu-te, te pui singură de-a curmezișul destinului tău.

Greu de spus dacă această rundă am câștigat-o eu. Virginia s-a întunecat la față. Absentă, și-a dat la o parte o șuviță pe de frunte. Își rodea unghia de la degetul mare, ceea ce nu făcuse până atunci. Nemulțumită, își scărpina cotul și se juca îngândurată cu decolteul rochiei. Am făcut pe mortul, pentru mai multă siguranță, și m-am abținut să-mi potolesc setea cu o gură de bere.

Deodată s-a înveselit și mi-a spus că se hotărâse. O să rupă logodna! Costache Ionescu nu era decât un bun prieten, care o adora și era îndrăgostit de ea, sentiment pe care nu-l împărtășea. La drept vorbind, era un bărbat cu totul lipsit de farmec, mai

mult farmec avea o după-amiază ploioasă și cețoasă la munte. Era clar că se grăbise, pe de-o parte, ca să-i facă o bucurie prietenului de care în realitate îi era tare milă, pe de alta, din curiozitate, ca să afle cum te simți când ești logodit – și te simți groaznic! O să-i scrie sărmanului, ba nu, asta ar fi o răutate; o să se întâlnească cu logodnicul în Cișmigiu, ba nu, nu în parc, Tache o să înceapă să țipe și să se smiorcăie; cel mai bine era să facă o plimbare cu automobilul, cu Titi la volan, în fața lui n-o să-și permită Tache să se lamenteze.

Am luat (în fine!) o gură de bere și m-am năpustit flămând asupra măslinelor și pastramei (nu pusesem nimic în gură până atunci). Iar Virginia, care părea că mă iertase, m-a rugat să-i spun o poveste, spre surprinderea mea una pe care-o știa deja. De plecat, am plecat abia pe seară, când se întuneca, iar apa lacului se îmbrăcase într-o piele argintie.

Un dop de plută dansând în apă

În săptămânile și lunile următoare, Virginia s-a întors la viața trepidantă a Capitalei, lua lecții de actorie de la o actriță celebră, se întâlnea cu prietene și prieteni la cofetărie sau îi invita să mănânce la ea acasă. Apoi jucau mimă, telefonul fără fir sau billiard și dansau pe muzica negrilor americani de la gramofon, asta dacă nu cânta în grădină un taraf plătit de tata, cu țambal și viori. Era înnebunită după prezentări de modă, curse de automobil, meciuri de fotbal și premiere de cinema. Fără să aibă voie să conducă mașina, avea doar nouăsprezece ani, îl alunga pe Titi de la volan și zbura plină de entuziasm la restaurante de la Șosea, cu diferiți însoțitori, tineri domni pe care-i repezea în văzul lumii sau îi dădea furioasă jos din automobilul decapotabil atunci când se obrăzniceau și deveneau prea insistenți (lucru care, dacă nu cumva exagera, se întâmpla destul de des).

Ce-i plăcea la nebunie era să-și cupleze prietenii și prietenele care roiau în jurul ei ca sateliții în jurul Soarelui (ceea ce-mi

amintea de tatăl ei și de forța lui de atracție de odinioară) și care se purtau unii cu alții ca niște planete reci și îndepărtate. Mai întâi l-a cuplat pe fostul logodnic cu cea mai leneșă și mai plictisitoare dintre prietenele ei. Apoi pe o Marie, mai zvăpăiată ca o liotă de țigani, cu un Teodor profund serios și tăcut, care voia să se facă preot. Pe de altă parte, nu suporta când, în mod excepțional și fără vreun motiv, în cercul ei de prieteni apărea un cuplu la care nu contribuise cu nimic. Făcea atunci și pe dracu'-n patru ca să-i despartă pe îndrăgostiți, care apoi ajungeau să nu se mai sufere.

Se desfăta plănuind călătorii în țări apropiate sau îndepărtate, în Italia sau America, și murea de ciudă și de dor când o prietenă se întorcea de la Londra sau când un prieten se lăuda că vizitase Veneția. Mergea la concerte și la operă, ca să fie văzută în societatea aleasă a Capitalei și să încerce o nouă rochie de seară, nu de dragul muzicii – muzica o lăsa rece, și era încântată să-l tachineze cu asta pe tatăl dezamăgit –, sau mergea la cazinou ca să fie alături de Marcu, cuprins între timp de patima jocurilor de noroc, când pierdea câte un morman de jetoane. Citea pe rupte romane, cărți de istorie și biografii (în română, germană și engleză), sonete de Shakespeare, poezii de Petrarca și de Goethe. Din când în când, îmi recita câte o baladă de Goethe, fără să se poticnească sau s-o turuie fără chef, și ca să-mi cerșească laude cu o bucurie copilărească, și ca să-mi arate că nu mai era monstrul răsfățat care la Balcic își astupa urechile când îndrăzneam să pun mâna pe un volum cu poezii de Goethe, ceea ce făcea parte din îndatoririle mele de dascăl.

Pe scurt, avea poftă de viață, era neastâmpărată, iar dacă nu dormea sau nu era adâncită într-o carte, nu rămânea singură niciodată. Și totuși, voia să meargă cu mine la plimbare, la curse de automobil sau la hipodrom. Trebuia s-o însoțesc în drogherii și s-o sfătuiesc ce rujuri să-și aleagă. Sau la magazinul de pantofi, de unde își completa stocul de cizmulițe la modă. Totul era un pretext, recunoștea ea râzând, părerea mea despre încălțămintea la modă nu făcea doi bani, mai ales când era vorba de cizme de damă, era doar un pretext ca să fie împreună cu mine.

Lucrurile s-au complicat când m-a invitat la o premieră la teatru. Lumea bună din Bucureşti era bârfitoare, şi toţi îl ştiau pe Zeul Pianului. Virginia se temea de o ceartă aprigă cu tatăl ei, dacă ar fi aflat cu cine apăruse ea la premieră. Faţă de cunoscuţii mai îndepărtaţi sau mai apropiaţi, de admiratorii şi prietenii Virginiei, ne prefăceam că ne-am întâlnit întâmplător în pauză, la fumat.

Într-un fel îmi convenea, ar fi fost periculos pentru mine să atrag atenţia. În plus, am fi făcut senzaţie intrând braţ la braţ la teatru, ea într-o rochie şic şi evident scumpă, eu în costum de şef de sală, ros pe ici, pe colo; ea în pantofi de lac cu mici catarame, noi-nouţi, eu într-o pereche de pantofi scâlciaţi; ea proaspătă ca roua, iar eu învăluit într-un nor de apă de colonie care mirosea mai ieftin decât era.

Pe de altă parte însă, înghiţeam în sec când mă prezenta prietenilor ei drept o „dădacă" faţă de care era „profund recunoscătoare". Da, mă rodea, trebuie s-o recunosc. Şi nu mai participam la conversaţia care trecea de la jocul actorilor din acea seară la ultimele succese ale Wehrmachtului în apropierea Moscovei, la Viazma sau în Crimeea. „Domnule Gottwald", m-a întrebat fostul logodnic al Virginiei, „ce părere aveţi, până la iarnă cucereşte Hitler Rusia?" „E neamţ, *el* trebuie să ştie", s-a auzit o voce, aprobată apoi de celelalte voci (de parcă nimic n-ar fi fost mai firesc pe lume). Toţi voiau un răspuns, care se lăsa aşteptat, limba îmi înţepenise. Virginia s-a grăbit să-mi sară în ajutor. „Să sperăm", a răspuns ea în locul meu şi m-a luat de braţ protectoare. „Cu cât Hitler învinge mai repede, cu atât Europa îşi găseşte mai repede liniştea. Şi ne dorim cu toţii pacea, nu?"

Repeta ideile tatălui ei, care, odată cu victoriile de pe frontul de est, devenise iarăşi patriot înfocat şi, în încercarea de a reintra în politică şi a obţine din nou un post de consilier, avea despre Hitler o părere mai bună decât oricând. Ambele scopuri erau foarte greu de atins. Faima lui era ştirbită, numele îşi pierduse din strălucire – o experienţă amară pentru el.

Lumea își bătea joc pe-ascuns de mine, pretinzând că înțelegea cum stăteau lucrurile: eram un biet profesor particular care trebuia să-și socotească fiecare bănuț (o trădau hainele mele). Iar Virginiei îi era rușine cu mine. Ca să nu mă lase să deschid gura, vorbea ea în locul meu. Pe scurt: nimeni nu mă lua în serios și eram de îndată ignorat (nimic nu mă putea proteja mai bine decât disprețul ăsta).

La drept vorbind, nu-mi dădeam seama ce ne lega. Pe de-o parte, avea încredere în mine. Pe de alta, era devotată, odată intrat în sufletul ei, nu te mai izgonea. Își dovedise devotamentul față de mătușa Catinca, deși tatăl ei o calomniase de câte ori avusese ocazia. Și îl dovedea mereu față de tatăl ei, de care nimeni n-avea voie să se atingă. În afecțiunea ei era însă și o latură sensibilă și dificilă. Ceva impulsiv, orb, greu de exprimat în cuvinte. Asta nu era valabil doar pentru Virginia. Și eu păteam același lucru.

Mă lăsam purtat de întâlnirile noastre (un dop de plută dansând într-o apă curată și proaspătă), care mă scoteau din dispoziția cenușie în care mă aflam. În prezența Virginiei mă simțeam tânăr, încrezător și fără griji, ca odinioară la Balcic sau ca în vremurile cele mai bune la cazinou. Lângă ea, îmi recăpătam încrederea că aveam un rost în viață.

Setea de viață a Virginiei se învecina cu frivolitatea, însă o frivolitate doar aparentă. Detesta aroganța din lumea bună, nu-și afișa, ca alții, poziția socială, și nu mai avea nimic din copilul crud care-i disprețuia pe micii lustragii sau îi lua de sus pe servitori. Regreta că trebuia să mă ascundă de prietenii ei. I se părea dezgustător și nedrept că, pentru a evita clevetelile veninoase, nu putea apărea cu mine în societate, fără să sufere însă când trebuia să ne jucăm de-a v-ați ascunselea la întâlnirile noastre, ca să nu aibă de-a face cu tatăl ei, care-l pusese pe Titi să n-o scape din ochi (lucru pe care i l-a destăinuit Florica). Virginia era, în fond, pasionată de jocul ăsta. Era încântată să găsească noi locuri de întâlnire – talciocuri, stații îndepărtate de tramvai, bodegi și părculețe uitate de lume la Gara de Nord, pe care „bufnița de la volan" cu siguranță nu le știa (Titi

considera că onoarea lui profesională îi cerea să cunoască doar cele mai selecte adrese).

Voia să fie în centrul atenției, era îndrăgostită de ea însăși, putea să fie nesuferită și capricioasă, dar nu era nici ușuratică, nici proastă. Își dădea seama că sunt disperat, deși încercam s-o ascund, din rușine sau cu ce-mi mai rămăsese din respectul față de mine, ai cărui ultimi tăciuni mocneau în cenușă. Iar când a aflat de ce eram prins în capcană, și-a reproșat că era o ființă superficială care nu căuta decât plăcerile și distracția. I-a fost milă de mine, ceea ce nu-mi prea convenea, și mi-a propus să meargă în locul meu la poliție să reînnoiască actele. Spunea că are experiență cu funcționarii de pe-aici, avantaj care nu trebuia subestimat, ca să nu mai vorbească de șarmul ei feminin, la care n-ar fi ezitat să apeleze.

S-o vizitez pe Virginia la ea acasă era, desigur, interzis. Când o conduceam seara spre vila ei, ne despărțeam la colțul străzii Lord Thomson, unde, timidă și grăbită, mă săruta pe frunte și dispărea fără o vorbă în întuneric (Virginia ura despărțirile).

Zi de zi îmi trimitea scrisori și-mi povestea în amănunt tot ce făcea. Repeta deja un rol mai mic cu care urma să aibă spectacole în februarie, stabilise asta cu directorul de la Alhambra, iar dacă piesa avea succes, în aprilie sau mai urma să plece în turneu, îmi povestea ea încântată și mândră; mai nou, avea un alt admirator, fiul unui înalt funcționar la de Siguranță, ceea ce mi-ar putea fi de folos, dacă relația asta nu va rămâne doar un foc de paie; la ultima înfățișare de la tribunal, Bubi Giurgiucă reușise să elimine dintre probe o expertiză în defavoarea lui, așa încât starea tatălui ei e mai mult decât îngrijorătoare; Marcu se simte deja mai bine, merge luni la tânărul rege, s-ar părea că e vorba de o distincție pe care Mihai vrea să i-o înmâneze Zeului Pianului; mă iubește – o glumă, nu, e aproape adevărat, o iubire nevinovată, „ușoară ca un fluture".

O dată la trei-patru zile, Vona mă chema în salon, la telefonul de pe scrinul tibetan, fără să comenteze apelurile Virginiei. Era prea adâncit în cartea lui, sau își spunea, poate, că e ultimul om care ar trebui să mă ia peste picior. Se abținea până și de

la vorba lui: „În dragoste, totul e adevăr și totul e minciună". Era în continuare obsedat de Marieta – îl trădau strigătele și văicărelile pe care le auzeam noaptea din dormitorul lui: „Marieta? Marieta... Marieta!"

„Sunt eu, Virginia", spunea ea plină de însuflețire, iar eu ascultam vocea mlădioasă și bogată în inflexiuni de la celălalt capăt al firului. Putea să fie mai gingașă ca o briză sau obraznică și certăreață ca o târfă de la bordel; adormită și caldă ca un pat după ce te-ai trezit sau mai tânguitoare ca un acordeon chinuit de mâini nepricepute.

„Cu fiul acelui înalt funcționar de la Siguranță nu-ți mai pot fi de folos", s-a scuzat ea. „De ce nu?" am întrebat eu, ușurat. „Recunoaște că te bucuri când sufăr un eșec", răspundea ea supărată. Nu era înțelept s-o contrazic, ca să nu declanșez o ceartă. „Nu-l mai suportam pe fanfaronul ăla", s-a apucat ea de povestit când am tăcut. „Ca să se lipească de mine, era numai miere, Dumnezeule mare! Și când nu se avântă în comparații mai strâmbe decât turnul din Pisa, și zice că sunt «capacul potrivit pentru oala vieții lui», numai despre el vorbește. Nici unul nu-i mai isteț și mai bărbat ca el. Nici unul, pasămite, nu-i mai fercheș și mai sportiv. De dragul tău am acceptat a doua întâlnire, așa că măgaru' și-a închipuit că mă îndrăgostisem de el, că eram o pradă ușoară. Până când i-am tras două palme zdravene. Închipuiește-ți: eu, capac de oală!" făcu Virginia indignată. Mă prăpădeam de râs. „Bate-ți joc cât vrei!" mi-a spus ea furioasă, o furie și jucată, și serioasă.

De fapt, totul era un joc nesfârșit. Îmi servea orice întâlnire cu diverși tinerei ca să se bucure de tăcerea mea mâhnită. Iar două-trei zile mai târziu, îmi vorbea dezgustată de întâlnirea aceea, de parcă ar fi vrut să mă elibereze de-o suferință inutilă.

Într-o zi înăbușitor de caldă, a împrumutat automobilul de la Titi, nu înainte de a-l pune să-i promită că nu-i spune tatei. Nu mi-a venit să-mi cred ochilor când am văzut-o oprind mașina în fața casei. Claxonând, m-a smuls de la mașina de scris, iar când am ieșit afară mi-a făcut, fără o vorbă, semn să mă așez lângă ea. „Sau n-ai curaj?" a vrut ea să știe. Am făcut semn

cu brațele că nu era cazul. „Atunci, ce-i?" I-am spus că știam că iese în oraș la restaurantele unde se dansează doar cu tinerii de familie bună. „Dar nu-i nevoie să dansăm", mi-a răspuns ea privindu-mă pieziș.

A trecut prin Piața Victoriei, luând o curbă în viteză prea mare (am fost împins spre ea, lucru care a amuzat-o), apoi a lăsat motorul să urle pe șoseaua care lucea în razele soarelui, acoperită de frunzele galbene și ruginii ale toamnei. „Nu-i grozav?" mi-a strigat în ureche, ținându-și cu dreapta baticul care flutura, gata să-i fie luat de vânt. Am încuviințat, privind aproape orbit frunzele aruncate în aer de-o parte și de alta a mașinii.

Nu, până la urmă Virginia n-avea să danseze cu mine, asta din cauza celor două chipuri cunoscute pe care le-am descoperit în mulțime. În fața ringului – un podium de lemn –, în primul rând, la masa din mijloc, stăteau Bubi și Mărioara, care se înfruptau din două platouri pline cu fripturi la grătar. Bubi a ridicat mâna într-un salut ironic, salut pe care l-am ignorat amândoi. Iar era îmbrăcat strident, o cravată de mătase galben-pai, care nu se asorta cu costumul bleu. Nici costumul nu se potrivea cu șosetele galbene ca lămâia, care ieșeau din pantofii rozalii. Mărioara și-a pus repede ochelarii de soare, ca să ne spioneze ca un agent secret. Era limpede că plesnește de îngâmfare și invidie. Bubi îl escrocase pe tatăl Virginiei, ceea ce dovedea clar superioritatea lui intelectuală. Pe de altă parte, o deranja apariția Virginiei, care făcea furori. Când am condus-o la o masă într-un colț (în rândul al șaselea, departe de primul), lumea se uita la ea și-și dădea coate.

Virginia era într-o dispoziție deplorabilă, fuma nervoasă și tăcea. Cu bine știuta ei cută amenințătoare și plicitisită dintre sprâncene, întorcându-mi pe jumătate spatele, privea perechile care se roteau în grădină. Eu nu-mi luam ochii de la tată și fiică – înfulecau și rodeau temeinic, își lingeau toate cele zece degete, și curând au comandat a treia porție de fripturi. Când s-a ridicat grăbit de pe scaun și s-a dus la closet, am remarcat că Bubi avea burtă. Iar Mărioara, pe care o știam suplă ca o gazelă, se vedea că începuse și ea să se îngrașe.

Voiam s-o înveselesc pe Virginia, dar n-am izbutit. N-am avut succes povestindu-i despre dicționarul enciclopedic pe care-l studia Mărioara ca să facă impresie în lumea bună. Iar în timp ce mâncam s-a pornit o ploaie torențială. Am trântit banii pe masă și ne-am strecurat în grabă prin mulțimea care striga și alerga în toate direcțiile, ca să ajungem la automobil și să închidem capota. Stăteam în sfârșit împreună la adăpost și ascultam ploaia care izbea cu putere acoperișul de cauciuc. Pe Bubi și Mărioara i-am zărit înghesuiți printre oamenii de pe veranda restaurantului, unde așteptau să treacă aversa care se transformase în grindină și dansa step pe ringul aburind. Bubi ținea cu o mână platoul cu fripturi și cârnați, cu cealaltă o strângea pe fata care tremura de frig, și privea cu jind la mâncare, vizibil necăjit că nu avea o mână liberă cu care să apuce un cârnat.

Odată cu această furtună a venit o iarnă timpurie. Era prea frig ca să mergem la plimbare, prea riscant ca să ne întâlnim la o cofetărie, iar să ne jucăm de-a v-ați ascunselea în continuare pe la teatru și concerte, unde ne întâlneam ca din întâmplare în pauză, i se părea și Virginiei plictisitor. Ea a fost cea care a propus să vină din când în când să mă viziteze pe străduța de lângă parcul Ioanid, idee la care Haralamb n-a avut nimic de obiectat. Dimpotrivă, când aveam întâlnire, își lua pălăria și pleca la Capșa, unde juca șah și belotă până la miezul nopții, ca să nu ne deranjeze. Când îl asiguram că nu era nevoie, că Virginia și cu mine nu suntem iubiți, Vona îmi răspundea cu o expresie de ironie sceptică.

Într-o noapte nu s-a mai putut stăpâni:

— Și ce faci tu cu fata lui Marcu, dragul meu?

— Inventez povești, am zis înghițind în sec, răspuns care, spre uimirea mea, nu i s-a părut ciudat lui Vona.

Era cufundat în gânduri și tot trăgea de papion.

— De ce se inventează povești? m-a întrebat.

— Ca să nu mai fim prizonierii vremurilor, am răspuns eu, începând să-mi recapăt siguranța. Cine inventează povești poate să le încetinească sau să le accelereze, să le lungească sau să le

scurteze. Poate să le întoarcă, să le oprească, să le țină, dacă nu vrea să se despartă de o amintire, de un chip, de un om. Nimic nu e definitiv și nimic din ce s-a consumat deja nu e inevitabil. Povestea lui începe într-un moment îndepărtat din trecut, când nimic nu era bătut în cuie și viața putea lua orice alt curs.

— Da, mi-a răspuns Haralamb dând din cap, iar acest început se poate dovedi în final chiar ținta.

Nu mai lucra ca un obsedat la cartea lui, dintr-un motiv ușor de ghicit. Înaintarea lui Hitler spre est se împotmolise, iar asta făcea ca elanul prietenului meu să scadă. Pentru el era o schimbare bine-venită să se întâlnească în intimitatea cafenelei cu lume cunoscută: cu Eftimie, de pildă, soțul Alexandrinei, rusoaica dintr-o familie nobilă, care prezicea reinstaurarea Imperiului Țarist odată cu înfrângerea dușmanului de moarte, bolșevismul (iar la gândul că va deveni proprietarul palatului din St. Petersburg al familiei Alexandrinei, va avea o casă superbă lângă Kremlin și va înota curând în bijuterii și ruble, lui Eftimie nu-i era greu să-și ierte soața care se lăsa călărită de-un neamț, conțopist la comandamentul german – întâi, fiindcă visul lui de a intra în rândul nobilimii rusești depindea de soldații nemți, și-apoi fiindcă, deși plutonierul își pierduse un picior în Iugoslavia, important era că-i împlinea poftele nevestei, ceea ce, slavă Domnului, nu cu piciorul se face, constatare pe care Eftimie punea mare preț); sau cu Geo Halunga, care se ascundea de Pia, nevasta lui ursuză, la Capșa, acolo unde femeile n-aveau voie să intre, și-l invidia din toată inima pe Eftimie că are o nevastă infidelă total dezinhibată, spre deosebire de-a lui, care, din păcate, nu-l înșela niciodată și nu se culca cu vreun plutonier al Wehrmachtului până la epuizare, ca să nu-și mai poată teroriza bărbatul. „Prefer oricând coarnele soțului înșelat unei ciomăgeli cu mătura", spunea Geo frecându-și cucuiul din frunte.

Totuși, nu eram chiar singuri în casă, ceea ce o mai liniștea puțin pe Virginia, căreia nu-i plăcea că Vona pleca mereu. Nu se cădea să ne lase de capul nostru. Prezența lui era necesară, ca să nu se iște bănuieli neîntemeiate. Nici nu voia să-și închipuie

ce s-ar fi întâmplat dacă tatăl ei ar fi aflat de vizitele astea la mine. Nu, chiar singuri nu eram niciodată, nici când Rosenheim și soția lui dispăreau la ei în cameră, înainte de sosirea Virginiei, și nu mai scoteau un sunet.

Iosif cedase în cele din urmă insistențelor familiei și acceptase invitația lui Vona de a se muta în casa de lângă parcul Ioanid, unde aveau mult mai mult spațiu decât la rude, propunere de care săptămâni de-a rândul nici n-a vrut s-audă, sperând zadarnic că se va întoarce în vila confiscată. Era pe la mijlocul lui octombrie când și-a luat lucrurile cu care mai rămăsese și le-a adus cu căruțul pe străduța noastră (nu putea să ne sune, evreilor le era interzis prin lege telefonul). Își privea descurajat degetele însângerate, atunci când Vona și cu mine am sărit să-l ajutăm să-și descarce căruțul, descurajat fiindcă-și pierduse orice speranță de a mai locui vreodată la el acasă. „Cu mutarea asta mi-am pecetluit destinul", ne-a spus Iosif îndurerat, „și pe cel al bibliotecii mele".

În același timp, refuza cu obstinație să folosească biblioteca lui Vona. O privea cu o timiditate ciudată, se uita, se minuna, o lăuda, era vădit impresionat. Și totuși, nu punea mâna pe nici o carte, ca și cum asta ar fi însemnat să-i fure prietenului nevasta.

Soții Rosenheim s-au instalat în odăița care-i aștepta curată, debarasată de vechituri, cu patul făcut. Apoi nu prea s-au mai arătat, nevrând să ne fie, amfitrionului și mie, o povară. Trebuia să le spunem de nenumărate ori să ne țină companie când mâncam sau fumam și, înainte să-și facă timizi apariția, se aranjau la ei în odăiță, ca și cum s-ar fi pregătit de-o vizită. Rut îmbrăca o rochie de tafta, Iosif, costumul Stresemann[1], înviorat cu un trandafir de hârtie care-i atârna mototolit și trist la butonieră. Și se scuzau amândoi de mii de ori că nu aduseseră nici un cadou, ceva, acolo.

---

1 Costum denumit după Gustav Stresemann, politician german din timpul Republicii de la Weimar și laureat al Premiului Nobel pentru pace (n. t.).

De cele mai multe ori vorbeam despre război şi făceam pronosticuri la întâmplare. Nevasta lui Rosenheim, de pildă, spunea că în toamna lui '42 avea să se termine totul. Rezervele de benzină ale Germaniei se apropiau de sfârşit, iar în Italia era foamete. Ca să nu mai vorbim de iarna din Rusia, care va opri înaintarea Wehrmachtului. Hitler nu va ceda niciodată – spunea, în schimb, soţul lui Rut – iar în toamna lui '43 va ajunge la ţintă. Eu îi contraziceam pe amândoi, spunând că nici una din părţi nu era destul de puternică s-o lichideze pe cealaltă şi că războiul acesta va mai dura. „Eu sunt un mare pesimist, după cum se ştie", se amestecă Vona, „dar nu şi atunci când e vorba de nemţi. De îndată ce mă gândesc la ei, devin optimist. Iar certitudinea mea e că Germania nu poate să învingă. Ceea ce regret din suflet, trebuie s-o spun. Dacă se prăbuşeşte, şi asta se va întâmpla curând, n-am să-mi mai termin, cu siguranţă, cartea".

Zi de zi repetam afirmaţiile astea, ca nişte idei fixe absolut inutile, şi schimbam rolurile între noi fără să observăm – de pildă Iosif prezicea brusc o victorie iminentă a ruşilor, ceea ce pe Rut o întrista mai tare decât pe mine. Nu ajungeam niciodată la ceartă, şi totuşi mergeam la culcare dărâmaţi.

Iosif şi nevasta lui, Rut, erau incredibil de afectuoşi unul cu altul. Ea îl diviniza pe bărbatul inteligent şi fragil, străveziu ca hârtia şi mai zbârcit decât un trandafir ofilit, căruia îi ghicea orice dorinţă. Ochelari, batistă, scobitoare, tabacheră – nu era nevoie să rostească nici un cuvânt, ea se şi ridica şi i le aducea. Iar Iosif o privea pe ea, femeia aceea mică şi rotunjoară, cu o curiozitate şi o dăruire de parcă abia cu o zi în urmă se îndrăgostise de ea. Şi, de faţă cu noi, îi făcea complimente, vorbind ba despre rochia ei, ba despre părul des şi încărunţit, pe care şi-l purta în coc sau şi-l prindea într-o coadă, complimente la care ea reacţiona chicotind jenată, ca o fetişcană mândră şi sfioasă. „Ei", se apăra ea, „rochia asta o am de-o veşnicie, Iosife". Iar el răspundea, aparent fără nici o legătură: „O, Rut, de vină sunt ochii tăi, blânzi ca două căprioare".

Cine sunt noii locatari a vrut imediat să afle de la Vona fabricantul de muștar, care compensa tăcerea soției lui cu o locvacitate excesivă și o curiozitate insațiabilă. Indiscreția lui insidioasă îl scotea din minți pe Vona. I-a spus că Rut și Iosif sunt rude de la țară și, drept pedeapsă, i-a mărit chiria. Mă îndoiesc că a fost o mișcare bună. A doua zi ne-am pomenit cu doi comisari veniți să înregistreze „perechea de jidani" care stăteau în vestibul îmbrățișați și tremurând (slavă Domnului, pe mine nu m-a băgat nimeni în seamă). Iar pe proprietar l-au amenințat spunându-i că acela care ascunde evrei e pasibil de pedeapsă, nu știa asta?! Haralamb Vona a rămas impasibil. Și când a primit încă un ordin de trimitere pe front – era urgentă nevoie de sânge proaspăt – și-a reînceput „negocierile cu destinul", care erau acum mai complicate și mult mai costisitoare decât prima oară.

Virginia ajungea pe la șase sau șapte, își scotea șoșonii și pălăria și se privea în oglindă. Mâncam împreună resturi de la masa de prânz, pe care le încălzeam la mașina de gătit, și stăteam în salon, unde fumam și beam ceai. Eu dădeam drumul la radio, care ne aducea concerte de la Londra, Paris sau Geneva, ea îmi povestea despre repetițiile care începuseră la teatrul Alhambra. Îmi juca plină de pasiune câte o scenă, se certa, se fandosea și plângea de-ți rupea inima (nici nu voiam să mă gândesc ce-și închipuiau soții Rosenheim auzind spectacolul ăsta), și se așeza brusc la mine în poală. „Tu ești iubitul meu", mă anunța ea, dar îmi dădea peste mână când îndrăzneam s-o trag spre mine. „Este un *rol*", sublinia ea, „vai și amar de tine dacă profiți de asta!" Mă adunam de parcă aș fi fost doar un scaun insensibil la coapsele și fesele care se împingeau în perna lui. Virginia mă punea să recit replici de îndrăgostit, pe care le uitam în clipa următoare, iar ea se necăjea și întrerupea jocul. „E rândul tău!" îmi spunea cu reproș, se așeza în fotoliul de lângă mine, își sprijinea bărbia de genunchiul ridicat și mă asculta cu expresia unui copil adâncit în sine.

Mică poveste despre mărinimie și blândețe

„Și când a venit în sfârșit pacea, toată lumea s-a hotărât să renunțe de bunăvoie la teritoriile ocupate, pe drept sau pe nedrept, în război. Ba mai mult, mărinimos, Iosif Vissarionovici Stalin le-a oferit polonezilor o parte din Uniunea Sovietică. Iar Hitler, spășit, le-a dat vecinilor estul Reichului, iar săptămâna următoare, francezilor, Renania. La rândul său, generalul Antonescu a promis să renunțe la nordul Transilvaniei, ocupat de Ungaria cu permisiunea lui Hitler, ca să scape în sfârșit de acest veșnic măr al discordiei și să trăiască în pace cu vecinii. Ungaria a mulțumit, a transmis că nu putea accepta oferta asta altruistă și și-a retras trupele din nordul Transilvaniei. Această dărnicie era ca un virus care se răspândea și n-a ocolit nici guvernul de la Sofia. Bulgaria nu mai voia să știe de Cadrilater, care a revenit din nou Bucureștiului. Și steagul Bulgariei a fost dat jos de pe palatul răposatei regine Maria.

Acest virus al mărinimiei i-a molipsit pe toți, nu numai guverne și șefi de stat, și s-a răspândit cu viteza gripei spaniole. A contaminat și cerul. Alah domnea cu o mărinimie și o blândețe pe care Balcicul nu le cunoscuse niciodată. S-a arătat mai darnic decât un pașă care are o revelație și se leapădă de trufie.

Mai întâi a readus-o la viață pe Aise, care murise la fântână cu o sută de luni în urmă, ținând pe genunchi găina căreia, chiar în clipa morții ei, a vrut să-i sucească gâtul și nici până în ziua de azi nu se mișcase de-acolo.

De la Aise i trăgea casei numele bulgăresc „Casa celor adormiți". Picior de om nu călcase în odăile părăsite, ca să nu se pună rău cu cea adormită. Cine se apropia prea mult de fantoma unui mort risca să-i trezească setea de răzbunare, și nimeni nu voia asta.

Și când i-a redat femeii viața, Dumnezeu a luat-o pe cea a găinii, făcând, dezinteresat, un schimb în natură. Aise privea mirată animalul din poală, căruia i s-au închis ochii chiar în clipa în care încerca s-o liniștească, ba cu o șoaptă dulce, ba cu un cântec, ca să încheie lucrul început cu o sută de luni în urmă.

nimic, nu mai am decât cămaşa de pe mine!» urla ea. Dacă pe Mărioara a cules-o de pe drumuri vreun drac de om puţind ca un ţap, şi a cărat-o în spinare într-un sac prăpădit, sau vreun bulibaşă care nu voia să lase să-i scape din mână bunătate de carne albă ca lebăda, şi i-a pus la gât Mărioarei o zgardă de aur, asta stă scris în stele. Tot ce pot spune e că a dispărut fără urmă.

Chiar şi Dumnezeul lui Şlomovici a dat dovadă de blândeţe şi mărinimie, şi şi-a întors iarăşi spre mine faţa norocului. Iar când tatăl tău a vrut să meargă la Balcic, a insistat să vin cu el. A doua zi eram cu toţii în golf, şi masa de lângă smochin se îndoia sub atâtea bunătăţi. Pun-te masă ne răsfăţa cu cei mai crocanţi peşti şi cu cele mai fragede pulpe de miel, şi noi îl lăudam pe Alah, care o adusese din nou la viaţă. Iar noi, tu şi cu mine, stăteam unul lângă altul la umbră, de parc-am fi fost doi îngeri, străvezii şi puri aidoma cerului din golful Balcic, şi eu mă prefăceam că-ţi cer să-mi reciţi din baladele lui Goethe, ceea ce pe tatăl tău, care ne privea din când în când pe furiş, îl liniştea. Spre uşurarea noastră, nu vedea ce făceau degetele mele, care îţi explorau pline de dorinţă genunchii şi coapsele. Iar suspinele tale le punea pe seama lui Goethe.

Noaptea, când soseau cunoscuţi şi prieteni să danseze pe terasă, trebuia să pun muzică la gramofon. Iar acum tu nu mai puteai adormi în gălăgia asta, ca-n copilărie.

Ţi-era când cald, când frig în patul tău care ţi se părea pustiu, pustiu ca un golf fără apă. Măritată, radioasă, brună ca arama, Mira te lua de mână ca să-ţi arate un loc tainic într-o stâncă. Şi când toţi din casă dormeau buştean şi sforăiau, mă furişam în peştera unde mă aşteptai nerăbdătoare şi unde se auzea ecoul gemetelor noastre.

Iar într-o noapte când tatăl tău s-a trezit şi nu te-a găsit în pat, şi nici pe mine în patul meu, s-a repezit disperat spre smochin. A spart o placă de gramofon după alta, până când furia lui oarbă s-a transformat într-o durere adâncă. S-a rezemat, plângând, de balustrada de piatră. Era o noapte senină şi albastră, cu lună plină, iar în golf înota un banc de peşti de aur. Şi, dacă nu cumva avea vedenii, i s-a părut că o zăreşte pe Aise

dormind la fântână; era drum lung până la casa de pe malul râului, iar ea nu mai era de mult o tânără gazelă. Iar el a oftat și a intrat din nou în casă.

Și doar în stele stă scris dacă noi doi, foarte bătrâni, îmbătați până în ceasul din urmă de iubire și dorință, am murit împreună, unul în brațele altuia, în aceeași zi și la aceeași oră."

Ca un câine hămesit, cu ochii la castron

La mijlocul lui decembrie, Virginia a plecat pentru trei săptămâni la munte, la schi. În perioada asta nu avea repetiții, iar toate celelalte obligații puteau fi amânate. Îmi trimitea scrisori entuziaste despre pârtii înzăpezite, coborâri nebunești și o căzătură fără urmări grave; despre două prietene, care o însoțeau la schi, și un actor, care locuia la hotel (șaizeci și ceva de ani, încărunțit, cu un burdihan imens) și care îi imita în sala de mese pe Carol al II-lea și pe Lupeasca lui, până când se prăpădeau toți de râs. Îl însoțea pe tatăl ei la cazinou, unde, noapte de noapte, își dubla dacă nu cumva își tripla mormanele de jetoane. Trebuia să fie un semn al destinului, care-l încuraja pe fostul meu salvator să se ia la întrecere cu actorul la masa de joc, ceea pe Virginia o făcea să se simtă jenată.

Și-mi trimitea și alte scrisori, distante, aspre, dispreţuitoare. Numai gândul că am putea fi împreună o jignea. Mai mult, se simțea pângărită de mine, un om în care avusese mare încredere. O apuca sila când își închipuia că s-ar afla cu mine în pat (semnul exclamării). În scrisoarea următoare îmi cerea iertare, folosise cuvinte prea dure și prea violente. „La ultima întâlnire la prietenul tău m-ai descumpănit și m-ai speriat. Asta-i tot ce-ți reproșez."

Așa era. Mă lăsasem dus de val în noaptea aceea. Făcusem o mare prostie: la plecarea ei precipitată și furioasă, declanșată fără îndoială de povestea mea care o lăsase fără cuvinte, în fața oglinzii din vestibul, am silit-o pe Virginia să mă sărute. „Nu, te rog, lasă-mă!" s-a apărat ea, fără să se elibereze din brațele

mele. Am cuprins-o și mai excitat, i-am dezmierdat grăbit și stângaci gâtul și am alunecat cu buzele spre sâni, care se arătau, albi, din decolteu, când, străbătută de-un fior, Virginia s-a întors cu fața la perete. S-a desprins brusc de mine, și-a smuls paltonul din cuier și a fugit afară (pălăria a uitat-o pe scrin).

În altă scrisoare mi-a comunicat că era o prostie din partea mea să-mi închipui că s-ar căsători cu mine. În primul rând, eu eram protestant, ea ortodoxă, și nu suporta așa ceva. În al doilea rând, eu eram străin, iar ea era ferm hotărâtă să se mărite cu un român. Apoi, n-aveam slujbă, n-aveam o meserie. Ce să facă ea cu un bărbat complet lipsit de mijloace? Nu învățase să înoate pe uscat. În al patrulea rând, tatăl ei nu i-ar fi dat niciodată voie să se mărite cu un pierde-vară care nu-i putea oferi fiicei lui decât praful de pe tobă (plus protestantism și accent german). Și să se încurce cu un bărbat care nu avea binecuvântarea tatălui ei era o greșeală.

În scrisoarea trimisă pe 1 ianuarie, tonul ei s-a mai îmblânzit. Un pârlit nu era mai prejos decât un fiu de bancher sau un actor, dacă ea l-ar iubi pe-acel pârlit. Or, ea nu știa dacă mă iubește, asta era problema. Când făcea o coborâre pe pârtia de schi, credea că da, iar la masă, în restaurantul hotelului, că nu. Își dădea seama cât de intens simțea nevoia să vorbească cu mine, îi cerea centralistei să-i facă legătura telefonică și, cuprinsă de îndoieli, punea receptorul jos în ultima clipă. Iar ca să-mi scrie o scrisoare de două pagini consuma zece coli de hârtie, dacă nu mai mult, pe care le rupea furioasă sau deznădăjduită.

Dispoziția Virginiei se schimba de la o scrisoare la alta: n-avea să obțină niciodată încuviințarea tatălui ei, indiferent dacă era vorba de directorul Băncii Naționale sau de mine. Propunerea mea de a mă boteza ortodox era smintită, copilărească și dezgustătoare. Și, la urma urmei, cine s-ar fi botezat, un emigrant din Pomerania sau un sas care nu era sas? Un protestant, îi scriam eu într-o scrisoare care s-a încrucișat cu o alta a Virginiei, în care își schimbase părerea și nu mai respingea ideea mea. Ba chiar găsea că dorința de a mă boteza ortodox

era o dovadă impresionantă de iubire. În ultima scrisoare înainte de plecare mi-a spus însă că voia să amâne o întâlnire până când se va lămuri ce ne lega. Şi a adăugat în treacăt că nu va mai călca la Haralamb Vona dacă sunt doar eu acasă, să-i spun asta clar şi răspicat prietenului meu.

Interminabile şi chinuitoare mi s-au părut aceste trei săptămâni, iar stările de spirit ale Virginiei, schimbătoare de la o scrisoare la alta, m-au adus la disperare. Înăuntrul meu lucrurile deveniseră limpezi, şi nu-mi mai interziceam s-o iubesc. Chiar dacă fusese complicat, chiar dacă mă duruse să mă despart de copil („copilul meu"), această limpezime mă liniştea, dar, în acelaşi timp, mă loveam de alte obstacole şi dificultăţi – îndoielile Virginiei, spaimele Virginiei. Jocul ăsta era prea serios ca să n-o tulbure.

Cu spumă de ras pe bărbie, în papuci şi pijama, ieşeam în întâmpinarea poştaşului, ca să citesc scrisorile Virginiei încă pe treptele de la intrare, în aerul îngheţat de ianuarie. Pândeam toată ziua telefonul, ca un câine hămesit, cu ochii la castron. Telefonul tăcea, castronul rămânea gol. Am uitat că eram prins în capcană şi că în curând aveam să rămân fără acte. Nu mai participam la speculaţiile din salon privind deznodământul campaniei din Rusia.

Tăcerea mea n-a atras atenţia nimănui. Sau poate că soţii Rosenheim erau prea discreţi ca să mă întrebe ce se întâmpla cu mine. Din când în când, Iosif mă sfredelea cu privirea, de parcă ar fi văzut în sufletul meu şi-ar fi înţeles. Rut se purta cu mine ca de obicei. Era prietenoasă, dacă nu chiar tandră, se oferea să-mi cârpească şosetele şi să mă tundă, şi mă privea plină de afecţiune şi cu o urmă de teamă (eram neamţ, nu putea uita asta).

Într-o noapte, am rupt tăcerea şi le-am spus că aveam de gând să mă botez ortodox, iar Haralamb a aprobat imediat cu entuziasm:

— Să fii protestant înseamnă să fii damnat, chiar dacă n-ai făcut nimic rău. Cu alte cuvinte, e o pedeapsă veşnică.

Iosif Rosenheim m-a privit clipind din ochi.

— N-ar trebui să rămânem fideli credinței noastre? a întrebat el precaut. Am prieteni evrei, domnule Felix, care trec la catolicism ca să nu li se ia drepturile. Iosife, mă roagă ei în genunchi, ești om înțelept, nu lăsa inima să hotărască ce trebuie să faci. Salvează-te, du-te la un preot catolic și lasă-te botezat. Iar rațiunea îmi spune că au dreptate. Da, îmi zic eu, Iahve îi iartă pe-ai lui dacă sunt prigoniți și de nevoie ajung să se lepede de credință. Și totuși, oftă el, nu pot să mă dezic de mine însumi și să mă înjosesc de bunăvoie.

— Iosife, sufletul meu, spuse Rut și-l luă de mână, prietenul nostru e neamț. Are alte griji decât noi.

— Așa e, zise Vona și psalmodie cu voce tunătoare: Lăudat fie neamțul care vrea să se lepede de sine! Lăudat fie supraomul care nu mai vrea să fie supraom! Și, dă-mi voie, te rog, Iosife, aici avem de-a face cu un om care are două nume, patru părinți și opt bunici. De ce nu și-ar putea permite două religii? Johann devine ortodox, Felix rămâne protestant. Inima lui Dumnezeu se bucură atunci când dintr-o oaie se fac două.

Până la urmă, Virginia s-a lăsat înduplecată să vină la noi. Iar eu l-am rugat pe prietenul meu să rămână acasă, ca să-i respect dorința. M-a privit cu compasiune (față de mine) și respect (pereche mai castă nu văzuse), și s-a retras în birou să citească.

Rugămintea mea a fost cu atât mai penibilă, cu cât Virginia m-a lăsat baltă în seara aceea. Nu-mi mai făcuse niciodată una ca asta. Din păcate, intervenise o repetiție anunțată în ultimul moment, s-a scuzat ea a doua zi. Nu-mi scria nimic despre o nouă întâlnire. Abia după trei zile m-a sunat să mă liniștească. Nu părea timidă, nici jenată, era drăgăstoasă, binedispusă și voia neapărat să ne întâlnim. Dacă nu mă vedea mai mult timp, viața i se părea searbădă.

Era un ianuarie rece, cu multă zăpadă. Evreii fuseseră obligați să curețe zăpada de pe străzi și trotuare, ordin care l-a încurajat pe fabricantul de mușchi să-i întâmpine în casa scărilor cu o lopată și-o mătură pe soții Rosenheim, care tocmai se întorceau de la sinagogă. „Măi, ovreilor, vreți să răgușesc strigând

la voi!" îi luă la rost vecinul şi-i goni iar afară, molfăindu-şi chiştocul şi privind cu mare satisfacţie cum curăţau zăpada.

Nu ura faţă de evrei îl făcea să se poarte în halul ăsta cu soţii Rosenheim. De fapt, el avea prieteni evrei, ba chiar unui fost coleg de şcoală, care fusese avocat până-şi pierduse dreptul de a profesa, i-a găsit imediat de lucru ca să-l scoată din necaz. Nu, el voia pur şi simplu să se răzbune pe Haralamb Vona, pe care nu-l putea ierta că-i mărise chiria.

Haralamb însă era la cafenea, şi nimeni n-ar fi intervenit dacă n-o făceam eu. Am ieşit afară, le-am luat soţilor Rosenheim mătura şi lopata şi i le-am întins chiriaşului care, nedumerit şi în mod reflex, le-a luat în primire. „Dumneavoastră? Un neamţ?" făcu el uluit. „Ordine şi disciplină", am spus eu, „toţi evreii sunt scutiţi imediat de curăţatul zăpezii". „Cine a zis asta?" întrebă vecinul. „Au anunţat la radio acum o jumătate de oră", am mințit eu, „ordin de sus". „În ţara asta nu te mai poţi baza pe nimic", mormăi fabricantul de muştar când i-am condus în casă pe Iosif, căruia îi curgea sânge din nas, şi pe Rut, care tremura, „şi asta numiţi, domnule, ordine şi disciplină?"

Pe o vreme atât de rea, nici vorbă să ne întâlnim afară, iar Virginia, deşi n-o recunoştea, nu era pregătită să-mi facă o vizită acasă. Mi-a propus să ne vedem la teatru, cu o oră înainte de începerea repetiţiilor, iar în cazul în care cineva se va arăta curios, va spune că sunt bona ei, dacă n-aveam nimic împotrivă. N-aveam, am zis eu înghiţind în sec. În plus, puteam în sfârşit s-o văd jucând, a adăugat Virginia. Iar apoi s-o critic deschis, fără menajamente.

Bucureştiul era îngropat în zăpadă când am plecat a doua zi de-acasă. Eram nevoit să merg pe jos, la asemenea ninsori nu circulau nici autobuzele, nici tramvaiele. Marşul meu pe trotuare alunecoase şi prin troiene de zăpadă până la genunchi părea o cursă cu obstacole contra cronometru care mă scotea din minţi. Mi-era absolut imposibil să ajung la timp la teatrul Alhambra. Mi-o şi închipuiam pe Virginia supărată când, la nici şase sute de metri de destinaţie, am căzut în plasa unei patrule.

De obicei, îi recunoşteam de departe pe poliţişti şi pe agenţii Siguranţei, şi nu-mi era greu să-i evit. În ziua aceea eram însă prea grăbit şi agitat, aşa că am intrat fără să-mi dau seama în grupul de agenţi, şase oameni care m-au înconjurat imediat.

Aveam la mine pălăria Virginiei, pe care şi-o uitase la ultima vizită pe scrinul din vestibul, pălărie care până la urmă avea să mă salveze. „Şi de ce nu sunteţi în Rusia?" m-a întrebat cel care-mi cerceta actele. „Sunt profesor de pian", am zis fără nici un sens, de parcă profesorii de pian ar fi fost din principiu o categorie profesională inaptă sau scutită de front. Răspunsul meu l-a nedumerit pe bărbatul care se scărpina în frunte, vizibil jenat că nu ştia nimic despre această reglementare excepţională. Cu atât mai hotărât ciocănea cu degetul în paşaportul meu. „Aveţi o adeverinţă?" vru el să ştie. „Actele dumneavoastră expiră în şase zile. Cu patru săptămâni înainte de expirare trebuie să faceţi cerere de reînnoire." Tocmai voiam să-i răspund că n-aveam adeverinţa la mine, când un alt agent, arătând spre pălăria Virginiei, m-a întrebat dacă aveam întâlnire cu o doamnă. Râzând, i-a dat un ghiont celui de lângă el. „Tipu' se grăbeşte, Petrică, moare de nerăbdare. Vrei să-i strici bietului om şusta? Cine se duce la o doamnă acasă de dimineaţă merită tot respectul nostru. Între noi fie vorba", zise el făcându-mi cu ochiul şi aplecându-se spre mine „e fainã, e tinerică?" „E actriţă", am spus eu, „n-are nici douăzeci de ani". Fluierături şi încuviinţări de la toţi şase. Mi-am primit actele înapoi şi am putut să plec. „Baftă!" mi-au strigat în cor, când m-am îndepărtat cât puteam de repede.

Am ajuns abia cu douăzeci de minute înainte de începerea repetiţiilor. Virginia m-a întâmpinat la casă, fără să fie prost-dispusă sau jignită. Era agitată, trăgea cu sete din ţigară şi-şi rodea unghiile, iar asta se lega de spectacolul care începea în câteva clipe, nu de mine, s-a grăbit ea să-mi spună. Întâmplarea cu cei de la Siguranţă a amuzat-o. Nu ne-am întâlnit cu nimeni în drum spre sala întunecată, unde ne-am aşezat în penultimul rând. Era frig, şi eu eram lac de transpiraţie, mi-a zis ea cu un amestec de grijă şi compasiune. A scos o batistă din buzunarul

paltonului pe care şi-l pusese pe umeri şi mi-a şters sudoarea de pe faţă.

Asta mi-a dat curaj să-i vorbesc despre botez, care era stabilit pentru jumătatea lui februarie în biserica unui sat din afara Bucureştiului. „De ce din afara Bucureştiului?" m-a întrebat Virginia. Şi, înainte să apuc să răspund, mi-a zis: „Nu-ţi pot cere aşa ceva". M-a luat de mână. „Nu trebuie să-ţi schimbi credinţa doar ca să-mi faci mie o bucurie", a protestat ea energic, „nu de dragul meu, înţelegi?" „E o dovadă de dragoste să spui asta", i-am zis eu. „Da, da, a fost o prostie din partea mea să te încurajez".

A dat drumul mâinii mele şi s-a tolănit pe scaun. „Închipuieşte-ţi sala asta plină de oameni", mi-a spus ea, „şi eu trebuie să-i vrăjesc pe toţi! Eu singură în faţa a două sute de oameni! Nu e ameţitor şi cumplit?" Au apărut regizorul, asistenţii şi actorii, iar Virginia s-a ridicat repede din scaun şi a alergat pe scenă.

Eram prea descumpănit ca să urmăresc repetiţiile, descumpănit de faptul că Virginia, pe care n-o văzusem niciodată atât de matură, părea să se fi înstrăinat de mine. Nici urmă de teamă sau timiditate. Iar în afecţiunea pe care mi-o arăta nu era nimic forţat. Altceva mi se părea straniu, o simţeam oarecum zăpăcită şi absentă. Aveam impresia (accentuată în timpul repetiţiilor) că se îndepărtase de mine.

După repetiţii, a venit la mine însoţită de două prietene. A vrut să ştie dacă eram mulţumit, m-a prezentat în treacăt ca pe „bona" ei, mi-a promis să mă sune în curând şi a plecat să mănânce cu prietenele ei.

M-a sunat a doua zi de dimineaţă, spăşită. Regreta din tot sufletul că se purtase oribil, fusese prea brutală şi egoistă. Oare stricase totul? „Te iubesc", i-am spus simplu, şi ea a tăcut. Pe un ton ceva mai vesel, m-a întrebat dacă nu-şi interpretase prea forţat rolul de îndrăgostită şi a vrut să ştie ce se mai auzea cu pregătirile pentru botez. „Sunt foarte impresionată de ce-ai tu de gând să faci", mi-a zis Virginia, „nici nu pot s-o spun în cuvinte. N-am să uit asta niciodată".

Eram şi mai hotărât să mă botez. Haralamb Vona, care făcea toate pregătirile necesare şi era rudă îndepărtată cu preotul

de la biserica din Izvorani, avea nevoie pentru asta de documentele mele, între timp expirate. Fără pașaport, nu puteam primi certificatul de botez. Un lucru la care nu mă gândisem, iar actele mele lipsite de orice valoare erau un obstacol ce nu putea fi depășit decât plătind un preț mare. Dacă veneam la el cu pașaportul ăsta, preotul cu siguranță avea să ceară încă o sută de litri de țuică (primise deja o sută), ca să nu mai vorbim că niște acte noi costau o avere. Prietenul meu, care plătea din buzunarul lui toată aventura mea (cine altcineva să plătească?), făcea calcule pe care mi le comunica și mie. Nu ca să-mi încarce conștiința – nu-i stătea în fire. Nu, el voia doar să mă facă părtaș la comedia care se ascundea în aceste calcule. Am ținut un consiliu de familie în salon.

— Cu unchiu-meu, preotul, trebuie să ne grăbim, zise Vona suflând un nor de fum.

— De ce? întrebă Iosif tușind – suporta mai greu ca altădată fumul gros să-l tai cu cuțitul pe care-l scoteam.

— În fiecare zi vine cu alte idei, nu mai știe ce să-mi ceară, răspunse Vona. La început erau zece litri de țuică și un porc. Pe urmă s-au făcut o sută, plus un porc și două cutii cu țigări de foi. Și nici până-n ziua de azi nu mi-a zis exact câți bani trebuie să donez bisericii din sat. Pașaportul ăsta expirat o să mă aducă la sapă de lemn – spuse el clipind șmecherește.

Iosif era de părere să retușăm actele, așa aveam să ieșim cel mai ieftin. Fratele lui Rut avea relații pe piața neagră și se pricepea la lucruri interzise.

— N-am dreptate, comoara mea? i se adresă el lui Rut.

— Ba da, din păcate, răspunse ea.

Rosenheim a apelat la cumnatul lui, și cât ai zice pește aveam deja acte noi, care expirau abia peste patru ani. Am sărit recunoscător de gâtul lui Iosif, gest fatal pentru trandafirul de hârtie, care a căzut pe covor; cuprins de euforie, l-am călcat în picioare fără să-mi dau seama, iar Rut și-a șters ochii de lacrimi (vărsate probabil și pentru mine, și pentru podoaba de la butoniera lui Iosif).

Haralamb Vona a împrumutat un automobil și, pe 12 februarie, într-o zi de joi senină și însorită, am pornit la drum. Absența Virginiei mă rănea. Luni avea repetiția generală, marți premiera, era pur și simplu prea agitată ca să mă însoțească, se scuzase ea cu o voce răgușită, de parcă ar fi fost pe punctul să izbucnească în lacrimi. „Nici o grijă, sunt prea mare ca să mă înec în cristelniță", am glumit eu – să nu plângă, nu din pricina mea, oricum! –, iar Virginia a oftat ușurată.

Mi-am dat seama că mai avea ceva pe suflet, și, încurajată de răspunsul meu amuzant, mi-a destăinuit despre ce era vorba. „Voiam să te rog", m-a implorat, iarăși cu un nod în gât, „să nu vii la premieră". Am rămas fără grai. Pe Virginia a îndurerat-o tăcerea mea jignită și a început să turuie că știa că-mi cerea un lucru oribil, de neiertat. Dar nu puteam să-i fac asta tatălui ei, nu puteam să apar la primul spectacol al fiicei lui!

Vona bătea darabana pe volan, fluiera și fredona în timp ce ieșeam din oraș pe șoseaua înzăpezită. Era ora nouă, iar la unsprezece trebuia să fim la biserica din Izvorani. Pe vreme bună, n-ar fi fost o problemă, în ciuda străzilor pline de hârtoape și a drumurilor acoperite cu pietriș, care, din când în când, te obligau să împingi mașina afară dintr-o groapă sau chiar să schimbi un cauciuc. Cu asemenea nămeți însă, lucrurile stăteau altfel, iar Vona privea îngrijorat și spre cerul care se tot întuneca.

A început din nou să ningă, cu fulgi moi, de vată, abia când am ajuns în fața bisericii din sat, unde ne-a întâmpinat unchiul lui Vona, într-o sutană soioasă și cu un damf de țuică ce ținea piept cu strășnicie vântului. Matahala de vreo doi metri a ridicat laba, o lopată păroasă înroșită de ger, bătându-mă binevoitor pe umăr, și eu, încasând izbitura, m-am încovoiat. Barba îi atârna până la buric, iar în jurul cheliei pline de cruste de sânge închegat flutura un păr lung și subțire.

Trupul masiv al preotului acoperea cu totul un cuplu micuț și timid, cu fețe brune și pielea tăbăcită și crăpată. Apoi, dându-se la o parte, a făcut prezentările. Îi alesese drept nași de botez, anume adusese o pereche de țigani, a căror prezență

putea fi ușor cumpărată cu un litru-doi de țuică (mai mult, unchiul n-ar fi dat de la el).

— Păi, cum ne-a fost vorba? Fără nași țigani! a protestat prietenul meu.

Unchiul i-a răspuns cu o strâmbătură teribilă. Nu se simțea cu nimic vinovat, sau poate se prefăcea foarte bine, ripostând cu atât mai turbat.

— Dar tu? a urlat el. Să-mi vii cu un ovrei! Se vede de la o poștă că pielea vrea să și-o salveze, nu sufletul! Și eu, unchiul tău, să pun umărul la matrapazlâcul ăsta!

Cu o ocheadă spre cerul acoperit cu fulgi de zăpadă, și-a ridicat laba să-și facă cruce. Ceea ce i-a silit pe toți ceilalți să-i urmeze exemplul. Mai întâi și-au făcut cruce nașii mei de botez (cu evlavie și foarte iute), apoi prietenul meu (cu acreală), iar la urmă mi-am dus și eu degetele la frunte, sub coșul pieptului, în dreapta și-n stânga, făcându-mi nesigur cruce de două ori, fără să știu dacă aveam dreptul înainte de botez (care oricum era pe muchie).

— E sas și creștin, a zis Haralamb ceva mai calm, ca să nu-și întărâte unchiul.

— Ptiu, scuipă preotul, sașii ăștia se uită de sus la noi. Sunt fuduli și-ncrezuți, se cred mai cu moț decât boierii. Cât e lumea și pământul nu s-a văzut sas să vrea să ne-mbrățișeze credința! Mai repede plouă cu țuică, minune cu care Dumnezeu nu ne-a binecuvântat până-n ziua de azi.

Ne-a gonit în biserica de pe malul lacului, o clădire scundă, cu pete de mucegai care urcau până spre ferestre. Pe dinafară, zidurile erau scorojite, iar igrasia atacase și picturile de pe pereții tindei. Prin acoperișul de șindrilă, găurit din loc în loc, zăpada pătrundea nestingherită în șarpantă. Înăuntru mi se părea și mai frig ca afară, în ciuda covoarelor (murdare și zdrențuite) de pe jos și a lumânărilor care sfârâiau. Licăreau în fața catapetesmei aurite și ne proiectau ca pe niște umbre prelingându-se unele spre altele pe tavan și pereți.

În tindă, unchiul lui Vona ne-a cinsitit cu o țuică, una tare de mi-a luat foc gâtlejul. Am tușit, m-am înecat și mi-au dat

lacrimile, spre amuzamentul vădit al preotului, care a luat carafa și mi-a mai turnat un pahar (și nu s-a lăsat până nu l-am dat pe gât). De îndată, am simțit o căldură plăcută. Cu simțurile înceţoşate, mă uitam la ceilalți, care păreau să fi îngropat securea războiului și să se distreze de minune. Prietenul meu și unchiul lui se îmbrățișau, în timp ce nașul meu își tot turna discret pahar după pahar. Când carafa s-a golit, popa i-a tras una peste ceafă, dar omul, anesteziat de alcool, a îndurat lovitura fără să crâcnească.

Unchiul lui Vona a dispărut în spatele altarului ca să îmbrace straiele preoțești și s-a întors împreună cu un băiat pe care l-a târât de urechi până la cristelniță. Se pare că strengarul uitase să spargă gheața din cristelniță. Cu fața schimonosită de durere, copilul a luat din altar o rangă și s-a apucat repede de treabă.

Preotul mi-a făcut în sfârșit semn să mă duc la el, și a început să-și legene cădelnița cu tămâie. A ținut o predică, a citit din Biblie, mi-a rostit numele, a cântat din toți rărunchii și mi-a poruncit să stau în genunchi. Vocea lui tunătoare luase în stăpânire toată biserica, se spărgea de pereți, se înălța spre cupolă, se multiplica în colțurile și cotloanele mucegăite.

Amețit, i-am remarcat mâna ca o lopată care m-a înhățat de gât și m-a împins spre cristelnița în care pluteau sloiuri mititele. Mi-a împins fața în apa rece ca gheața. Am închis amândoi ochii și m-am agățat, tușind și înghițind apă, de marginea cristelniței. A început iarăși o cântare monotonă care ajungea jos, la urechile mele, parcă de la mare distanță.

Unchiul lui Vona nu se grăbea. Nu-i era milă de mine, presupusul evreu, care se zbătea în strânsoarea lui de menghină. Zadarnic mă împotriveam cu amândouă brațele și dădeam din picioare – nu mă slăbea. Când am renunțat să mă zbat și m-am prăbușit ca și cum mi-aș fi pierdut cunoștința sau aș fi ajuns deja printre îngeri, popa m-a scos, cu un brânci, din apă.

M-a privit curios, cu ochii lui porcini, cum gâfâiam și încercam să respir, fără să întrerupă botezul, legănându-și cădelnița și înghiontindu-l pe diacon, care a început să-mi șteargă părul cu un prosop îmbâcsit. Iar la urmă, nașii m-au luat de mână

și am dănțuit împreună cu popa în fața altarului, eu tremurând de frig și cu genunchii înmuiați, țiganul cu pași legănați și limba împleticită, nevastă-sa plină de evlavie, cu ochi sclipitori, ca un copil care a pus mâna pe cutia cu bomboane, și preotul, un sac de carne săltăreață, greu ca o piatră de moară.

Plin de peripeții a fost și drumul de întoarcere. Prietenul meu a refuzat ferm să rămânem la unchiul lui până se îndreaptă vremea, cum ne propusese el. N-avea de gând să se mai tocmească ore-n șir cu popa, care socotea donația către biserică fără îndoială prea mică, pentru ca apoi, doar din oboseală (la miezul nopții, la mijirea zorilor sau la răsăritul soarelui), să spună da și amin. De certat se certaseră deja la prânz. „Vreau o sută de mii", zicea unchiul. „Patruzeci de mii", răspundea prietenul meu, și-și mai lua o porție de fasole bătută, în care era și un fir de păr subțire, preoțesc. L-a aruncat scârbit pe jos. Iar unchiul a reluat cearta. „Adică eu sunt gata să ajut un ovrei care nu vrea decât să-și salveze pielea păduchioasă, și asta mi-e răsplata?" Până la urmă s-au învoit la șaizeci de mii, pe care Haralamb Vona i-a aruncat negru de supărare pe masă, la care unchiul a scos și el certificatul de botez din sutana mânjită cu mămăligă.

Am plecat spre casă pe un viscol cumplit și am făcut cu greu vreo doi kilometri, când, aproape de Ciolpani, între câmpie și pădure, am rămas blocați într-un troian de zăpadă. În zadar ne-am chinuit să deblocăm mașina. Am încercat să dăm zăpada la o parte mai bine de două ceasuri, și n-am putut ține pasul cu vârtejul de ninsoare. Dacă nu voiam să dormim sub cerul liber, ceea ce la asemenea temperaturi era moarte sigură, trebuia să ne întoarcem la biserică. În fața noastră, cât vedeai cu ochii, numai pământ alb, liniște și pustietate. Peste pădure se lăsa deja întunericul. În cele din urmă și-a făcut apariția un țăran cu un car tras de boi. După ce s-a tocmit, a înhămat vitele la automobil și, cu chiu, cu vai, l-a scos de sub nămeți.

A doua zi am trimis un mesaj la casa *art nouveau* de pe Povernei, anunțând că botezul meu fusese săvârșit. Am povestit cu lux de amănunte ce trăisem, făcând ca lucrurile să pară mult mai amuzante decât fuseseră. Virginia nu mi-a răspuns. Am

înțeles-o, chiar dacă m-a durut că tot ce primeam de la ea era tăcere. Deși îmi interzisese să apar la premieră, îmi venea greu, așa că, în ajun, m-am hotărât să mă duc pe-ascuns. Voiam să mă furișez în sala întunecată și să dispar cu puțin înainte de pauză.

M-am dus degeaba la teatrul Alhambra. La casă era un afiș prin care se anunța că pentru marți seara biletele erau epuizate. Am bătut surescitat în geam și am spus că sunt unchiul Virginiei. Mi s-a răspuns că, dacă sunt rudă, trebuie s-o rog pe nepoată-mea să-mi dea o invitație. Am spus că, din păcate, nu puteam, familiile noastre erau la cuțite mai rău decât Hitler și Stalin. Rămăseseră două bilete, ultimele două, mi-a zis femeia de la casă trăgând de-un sertar, în rândul douăzeci, la margine. Eram deja cu mâna întinsă, când mi-a comunicat un preț care mi-a tăiat respirația.

Marți seara am bătut din nou drumul până la teatru. Voiam să fiu aproape de Virginia, chiar dacă nu puteam asista la premieră. Vremea se înmuiase, și din toate burlanele curgea o apă care topea zăpada murdară. Fumam și umblam de colo-colo în fața teatrului, de unde răzbătea o lumină caldă și tăcută, până când a început forfota la intrare. Primii spectatori părăseau teatrul și dispăreau în noapte fie pe jos, fie cu automobilul care-i aștepta lângă bordură cu motorul pornit. Lumea cobora treptele și se formau mici grupuri care sporovăiau și blocau drumul celor ce se îmbulzeau să iasă din teatru. Curând, la intrare și pe trotuar nu mai era nimeni, iar în teatrul Alhambra se stingea lumină după lumină.

Și în sfârșit am zărit-o, pe jumătate ascunsă de flori, printre alți actori, la brațul tatălui, care o privea mândru când regizorul o lăuda. „Fantastic!", „Extraordinar!", „Criticii vor fi în extaz!", am putut auzi din locul meu, de sub poarta cu acoperiș de lemn a unei curți, de unde ieșea o împletitură deasă de crengi desfrunzite, a căror umbră mă făcea nevăzut. Toate bune și frumoase până a apărut câinele care păzea curtea și a început să sară la poartă lătrând fioros. De spaimă, am făcut un pas înainte. Virginia a întors capul și m-a văzut. S-a schimonosit la față, plină de furie și dispreț (cuta amenințătoare de pe frunte,

pe care o știam atât de bine) și a tras de tatăl ei, care nu mă văzuse, să plece cât mai repede.

Sfârșitul reprezentației

Ziarele elogiau premiera ca pe „evenimentul vieții teatrale bucureștene" cu „prestații actoricești de excepție", menționând-o în mod special pe Virginia, „un mare talent". Scria că sunt toate șansele să devină curând o actriță de primă mărime. Părerile erau împărțite în privința piesei, pe care unii o considerau „întunecată", ba chiar „demoralizantă", deci nepotrivită pentru vremuri grele, de război. Alte ziare subliniau „comicul remarcabil", în ciuda moralei greu de digerat. „Bine țintit", scriau unii, „fatalist", ceilalți. Despre autor, Silvestru Petrovici, nu se știa nimic, de unde se putea deduce că era un tânăr talent – „de origine slavă", observa un critic, otrăvit. Acest critic a lansat apoi zvonul că Silvestru Popovici era un pseudonim sub care teatrul Alhambra ascundea identitatea adevăratului autor. Adevăratul autor ar fi evreu, iar autorii evrei erau, se știe, interziși. Asta a făcut valuri în presă, care s-au liniștit abia când directorul teatrului a dat asigurări că n-avea nici o vină, fiind el însuși victima înșelăciunii. Regreta nespus incidentul și anulase deja toate reprezentațiile.

Acum Virginia și cu mine ne întâlneam din nou în talciocurile de pe Calea Griviței sau ne plimbam prin Herăstrău, în timpul săptămânii, când nu era lume pe malul lacului, pe o vreme însorită și blândă. Avusese șase reprezentații cu casa închisă, primise aplauze furtunoase și scrisori de la spectatori, nemaivorbind de florile lăsate pentru ea la portar, până când, în urma scandalului din presă, publicul s-a împuținat simțitor. La început a ezitat să se întâlnească cu mine. Îmi povestea, cu mândrie (și o urmă de iritare cochetă), că o oprea lumea în tramvai sau la magazin. Era prea cunoscută ca să se lase văzută cu mine, asta va ajunge precis în pagina de mondenități. Dar nu contramanda întâlnirile noastre și se folosea de prilejul ăsta

ca să se deghizeze. Odată a venit ca o fată săracă de la țară, cu o basma neagră, grosolană; altădată, machiată strident, ca o femeie trecută care nu-și suportă ridurile și buzele subțiate.

După scoaterea piesei din repertoriul teatrului Alhambra, ea a fost cea care insista să ne întâlnim. Era disperată și avea nevoie de mine. Virginia îi înjura pe autor și pe regizor, care veniseră cu ideea acestei „înșelăciuni evreiești", făcându-le rău tuturor celor implicați. După scandalul de la teatru, ea n-avea să mai facă în veci carieră, și asta din cauza unui nenorocit de ovrei pe care-l durea-n cot de soarta unor oameni nevinovați, mi-a spus ea bătând nervoasă din picior. „Din lăcomie și vanitate, ne-a mânjit pe toți!" „Vanitate în nici un caz, dacă trebuie să se dea drept Silvestru Petrovici. Iar să vorbești despre lăcomie atunci când omul trăiește într-o sărăcie lucie e revoltător", am răspuns eu.

A scos-o din minți că o contraziceam. Ea voia să fie compătimită și să i se dea dreptate, iar eu îndrăzneam să fiu de altă părere! Ne-am certat cumplit cu ocazia acelei plimbări în Herăstrău, iar Virginia mi-a zis că sunt un ratat, un avorton, un nimeni, exact ca evreii pe care-i tot apăram.

Am reușit s-o potolesc abia la urmă, când am rugat-o să nu ia în serios un scandal care va fi uitat într-o lună, spre deosebire de ea – ea va rămâne vedeta teatrului Alhambra. „Ești sigur?" m-a întrebat neîncrezătoare. „Absolut", i-am spus, și s-a aplecat să mă sărute pe buze (până atunci nu voise niciodată s-o facă).

A doua zi mi-a trimis o scrisoare în care regreta că fusese crudă și se purtase oribil. N-avea nici un drept să dea în autor. Nu conta că era evreu. În primul rând era dramaturg. Și categoric unul deloc rău, sublinia ea. Omul nu merita să fie tratat ca un ciumat.

În lunile următoare mi s-a părut din nou mai apropiată și mai veselă. Nu se mai sfia să mă viziteze la prietenul meu și nu mai insista să fie și el acasă. Curând, mi-a dat voie să mă furișez în casa *art nouveau* noaptea, când tatăl ei era plecat, ceea ce se întâmpla acum mai mereu. El, care de-o veșnicie nu mai avusese parte de femei, ceea ce se lega și de starea lui jalnică,

stare cu care se mândrea în fața tuturor, pentru a le trezi compasiunea, pe scurt, Marcu, cel care își savurase propria-i decădere, se îndrăgostise acum de o actriță, o tânără colegă a Virginiei de la Alhambra.

Această legătură care-i pria vădit tatălui o făcea pe Virginia să se simtă ușurată. Marcu uitase brusc de toate bolile lui, reale sau inventate. Ba chiar nega vehement că fusese șubred și suferind, și n-o mai șantaja cu beteșugurile lui, ceea ce o făcea să se simtă cu atât mai ușurată. Virginia nu era geloasă. Ce nu ascundea era o ușoară mâhnire: iubita tatălui avea doar douăzeci și șase de ani, asta o rodea, și avea deja un nume, iar asta o rodea și mai mult.

Fostul meu salvator nu pierdea nici o reprezentație a amantei lui. După spectacol, se duceau împreună la un restaurant, apoi îi uita Dumnezeu prin baruri de noapte, pentru ca până la urmă să ajungă în patul iubitei.

Tatăl Virginiei nu-și permitea niciodată să-și aducă aleasa inimii acasă. O întâlnire între fiică și ea, foste colege la Alhambra, ar fi fost prea riscantă. Se aștepta la o criză de gelozie din partea Virginiei, cu păruială și ochi scoși, de care voia s-o scutească și pe amantă, dar și pe sine. Trăia cu convingerea absolută că Virginia nu iubea nici un bărbat în afară de propriul tată.

Titi nu mai era nici el acasă noaptea. Dormea în mașină în fața teatrului, a restaurantului, a barului de noapte sau a locuinței amantei, și n-avea cum să ne pârască stăpânului. În ciuda tuturor protestelor lui Marcu la Siguranță, nici un agent nu mai dădea târcoale casei, iar Florica era înțeleasă cu noi. Amărâtă de căsnicia cu Titi, vedea cu ochi buni tot ce ținea de viclenia feminină și era o palmă pe obrazul orgoliului masculin.

Veneam de obicei la șapte, când începea spectacolul, și rămâneam până noaptea târziu cu Virginia. Îmi vorbea despre noi oferte de roluri și despre invitația unui studio de film de a da o probă, iar toate acestea o făceau să fie într-o dispoziție de zile mari, deschisă și caldă.

Dansam tangou și foxtrot în salon, înfierbântați, înlănțuiți, obraz lângă obraz, iar într-o noapte, când ne-am îndreptat gâfâind spre un fotoliu, din greșeală amândoi spre același fotoliu, a izbucnit în râs, mi-a cedat locul și s-a așezat în brațele mele. M-a tras spre ea, m-a ciufulit, iar eu mi-am cufundat nasul adânc între sânii care palpitau, acoperiți cu perle de sudoare. „Și? Ce vezi?" m-a întrebat ea amuzată. „Țâțele mele sunt ascunse mai bine decât ți-ar plăcea ție." „Rotunjimi împlinite", am răspuns eu, cu un glas care s-a strecurat prin craterul buzelor mele, „două emisfere ale unei lumi perfecte". Virginia mi-a pus mâinile la ochi: „Cortina! Sfârșitul reprezentației!"

S-a salvat abia când am început să-i dezmierd decolteul cu buzele, și a alergat la gramofon. Acul zgâria mut placa de ebonită. Nici până în ziua de azi nu știa dacă mă iubește, mi-a spus ea, luând discul de pe platan și privindu-mă, clipind din ochi, prin gaura din mijloc. „Nu mai mult de patruzeci la sută, hai să zicem șaizeci, iar asta nu-i de-ajuns. Am să cedez abia când se fac nouăzeci".

Nu mă mai sâcâia cu detalii despre întâlniri cu alți pretendenți. Iar dacă o întrebam, îmi răspundea enervată, cu o vehemență pe care nu i-o cunoșteam, că nu dădea doi bani pe papițoii ăia. Prefera domnii mai copți. Mi-a spus-o privindu-mă lung, cu subînțeles, într-un fel la care nu mă așteptam, și m-am lăsat învăluit de privirea ei.

La jumătatea lui mai s-a petrecut un incident îngrijorător, care mi-a reamintit brusc că eram cu sabia deasupra capului. Până atunci, Dumnezeul lui Șlomovici mă cruțase, sau poate că, zăpăcit, uitase de mine. Dintr-odată, lucrurile amenințau să se schimbe radical. În zori de zi, șase cizme au bocănit în casa scărilor și o voce a poruncit tunător: „Deschideți!" Înspăimântați, soții Rosenheim s-au trezit primii. Stăteau îmbrățișați în vestibul, convinși că pe ei veniseră să-i ia. Haralamb Vona a ieșit din dormitor înjurând, cu părul vâlvoi, și și-a încheiat tacticos halatul de casă. Nu suporta să apară în fața cuiva dacă nu era ras și ferchezuit, în costum și pantofi. În zadar și-a

dus mâna la gât ca să-şi aranjeze papionul inexistent. „Aaah", mârâi printre dinţi şi se îndreptă spre uşa de la intrare.

M-au salvat Iosif şi Rut, care au apărut ţinându-se de mână şi au spus hotărâţi că sunt gata. N-au făcut-o ca să îngenuncheze prosteşte în faţa sorţii. Voiau doar să-şi scutească prietenul de necazuri. „Nici vorbă, din casa mea nu e deportat nimeni! Am relaţii, domnilor", a spus el pe un ton ameninţător, şi l-a pomenit pe ministrul de Interne, pe care-l bătuse la şah în vremuri imemoriale, într-o cafenea. „Noi suntem gata", repetă Iosif tuşind, dându-l cu putere la o parte pe Haralamb, care nu s-a lăsat convins şi l-a apucat de braţ. Nici unul dintre cei trei poliţişti de pe coridor n-a apucat să scoată o vorbă. Păreau descumpăniţi. Unul chiar cerceta foaia de hârtie pe care o ţinea în mână, să vadă dacă nu cumva se strecurase o greşeală.

Eu stăteam împietrit în vestibul, lângă cuier, ascuns de paltonul de molton lui Haralamb, şi de un altul, din poplin, de pălăriile lui şi de o umbrelă care atârna pe jumătate deschisă. Era întuneric în vestibul şi, rămânând nevăzut, am avut timp să recunosc, între cei doi ofiţeri români, un poliţist al Wehrmachtului. Nu pe soţii Rosenheim îi căutau, ci pe mine.

Am alergat în camera mea, mi-am strâns hainele şi am deschis fereastra. Pe coridor, neamţul striga: „Ce-i asta? Nu vrem evrei, pe sas îl vrem!" În ultima clipă am reuşit să mă furişez pe scara de serviciu şi am fugit în pivniţă, unde m-am ascuns într-un colţ de lângă rafturile cu sticle.

Dacă nu se lăsau mituiţi, eram pierdut. Ascultam bocănitul cizmelor şi corul de voci de la mezanin, care ajungeau la mine ca un zvon îndepărtat, până am deslușit un strigăt care m-a mai liniştit. „A fugit!" a urlat neamţul în germană. Au ţâşnit pe aceeaşi ieşire de serviciu să mă caute în grădină, fără ca vreunuia să-i treacă prin minte să coboare şi să arunce o privire în pivniţă. Cu toate astea, inima îmi bătea să-mi sară din piept când i-am auzit coborând scările cu zgomot, pocnind şi izbind, iar una din treptele de lemn putrede s-a rupt. Tot neamţul a fost cel care-a început să înjure, se pare că-şi scrântise piciorul.

În cele din urmă, vocile și pașii s-au îndepărtat. Am răsuflat ușurat și m-am îmbrăcat, neîndrăznind încă să ies din ascunzătoare. Am făcut-o abia când prietenul meu, căruia îi era limpede unde mă pitisem, a venit după mine în pivniță. Nu mai puteam rămâne la el, asta o știam amândoi. Cu cât plecam mai repede, cu atât mai bine. Mi-am făcut fără întârziere bagajele, valiza mea pomerană din lemn și încă una de piele, mai elegantă și mai comodă, o achiziție de pe vremea cazinoului (în noaptea cutremurului, Haralamb le recuperase pe amândouă de sub dărâmături), și mi-am luat rămas-bun pe coridor de la soții Rosenheim, care m-au îmbrățișat îndurerați, de parcă *ei* ar fi fost de vină pentru situația în care mă aflam.

Nu i-am mai văzut niciodată. Iosif a murit în iunie, la spitalul din Calea Rahovei, după o hemoragie. I-a spus soției, care-l veghea pe patul de spital, drept rămas-bun și aparent fără nici o legătură: „O, Rut, de vină sunt ochii tăi, blânzi ca două căprioare".

Pierzându-l pe bărbatul care o privise cu devotament, gingășie și o nesfârșită curiozitate, de parcă abia cu o zi în urmă s-ar fi îndrăgostit de ea și ar fi vrut să pătrundă în miezul ființei de care era legat, zilele lui Rut erau o suferință permanentă. Ea, care nu fusese niciodată bolnavă, s-a ofilit ca un buchet de flori fără apă. Stătea pe o margine de scaun, mută și veștedă, și nimeni n-a observat când s-a stins, cu ochii deschiși, pierduți în depărtare, la patru săptămâni și jumătate după bărbatul ei.

Haralamb se grăbea să plecăm și n-am mai apucat să le mulțumesc lui Iosif și Rut. Voia să mă ducă la marginea Bucureștiului, la o mătușă pe care o anunțase deja prin telefon că venim, nu înainte s-o asigure că eram un grădinar destoinic. Iar la cei aproape patru mii de metri pătrați de teren cultivat cu porumb, roșii, cartofi și fasole, nemaivorbind de sera cu flori și de livadă, chiar avea nevoie de-o mână de ajutor, i-a spus el. La aproape șaptezeci de ani, nu intra în discuție să se mai ocupe singură de toate astea! „Știe să mulgă o vacă?" s-a interesat mătușa lui la telefon, „și să coasească?" „Să mulgă?

Normal!" a urlat prietenul meu în receptor – tanti Aurelia era aproape surdă.

Am ieșit din oraș cu tramvaiul, până am ajuns în șoseaua Olteniței, iar în dreapta noastră au apărut ogoare și pășuni. De la ultima stație mai erau o sută de metri până la o potecă străjuită de liliac, care dădea spre poarta încuiată a unei grădini. Lângă poartă, în stânga, atârnau un ciocan și o placă de fier ca să-ți anunți vizita. Când Vona a bătut cu ciocanul în placa de fier, zgomotul ne-a spart timpanele. Din depărtare, tanti Aurelia ne-a strigat că vine într-o clipită. „Aveți puțină răbdare cu bătrânețile mele, fumați și voi o țigară, măi băieți!" Între timp, Vona m-a prevenit să fiu atent cu mâncatul. Dacă te vedea pofticios, Aurelia nu se potolea până nu plesneai de gras. Îl avea pe conștiință pe bărbatu-său – în noaptea nunții slab ca un țâr, pe patul de moarte umflat ca un porc tocmai bun de înjunghiat. „S-a curățat din cauza iubirii prea hrănitoare a Aureliei."

Mătușa era o femeie uscățivă, aparent severă și ursuză, dar mai bună la suflet decât ți-ai fi închipuit. Fața aspră a Aureliei, puternic ridată, semăna cu o piele tăbăcită. Fiindcă surzise înainte de vreme, era scumpă la vorbă, ceea ce m-a scutit de întrebări indiscrete.

Și-a dat repede seama că ținea în casă un om pe care nu-l putea folosi la nimic. În prima zi m-a trimis în grajd, la Joița, care m-a privit îngăduitoare până când am început să-i frământ ugerul și m-am stropit pe față cu un jet de lapte cald. Plină de reproș, Joița era cât pe ce să mă strivească de perete cu trupul ei masiv. Am reușit s-o potolesc cu o vorbă bună, și m-a lins pe ceafă cu limba ei aspră, dar nu m-a mai lăsat să mă apropii de uger, altminteri reluam tot circul de la capăt. Găleata pe care i-am dus-o Aureliei avea două degete de lapte pe fund, cu restul mă mânjisem din cap până-n picioare.

Tanti Aurelia nu mi-a luat-o în nume de rău. Ce-o necăjea teribil era că n-aveam poftă de mâncare. Mă amenința că Dumnezeu o să mă pedepsească pentru că-i nesocoteam darurile. O înțelegeam. Ea pregătea cu nemiluita mâncăruri grozave în cuptorul din curte, iar eu abia dacă luam câte-o

îmbucătură, „ciuguleam ca o vrabie". De fapt, nu-mi era ușor să mă abțin de la mâncare, ba chiar mi-era mai greu decât să fac din lapte unt și să cosesc iarba. Culegeam cireșe, scoteam cartofi noi, tăiam trandafiri, făceam curat în cocina de porci, și mi-era o foame de lup când, frânt de oboseală, mă așezam la masă. Din fericire, tanti Aurelia era zăpăcită și mioapă. Nu băga de seamă că-mi îndesam în buzunare pulpe de pui, mămăligă și pâine, pe care le mâncam în grajd sau la mine în cameră.

La tanti Aurelia am învățat să fac țuică și să nu-mi tai picioarele cu coasa. Curând, am început să mă pricep la plantele din grădină – nume, puteri (bune și rele), boli, leacuri –, lucruri care aveau să-mi prindă bine peste puțină vreme. Era foarte cumpătată la vorbă și nu-mi spunea decât strictul necesar, așa că am putut reține totul cu ușurință.

Munca la tanti Aurelia mă făcea să uit de neliniștea mea interioară. Nu mă mai simțeam în pericol atunci când o duceam pe Joița la un taur din vecini (care a încălecat-o energic și i-a rupt un corn). Iar atunci când smulgeam buruieni, n-o mai bănuiam pe Virginia că mă evită.

Alarmată de fuga mea de poliție, venise imediat să mă vadă la tanti Aurelia. Am stat de vorbă la poartă. Era mai bine ca mătușa lui Haralamb să nu afle despre legătura mea cu o femeie (mă putea da afară din casă, asta-mi mai trebuia!). Virginia era cu adevărat îngrijorată, se vedea limpede. Era palidă, mă privea plină de milă, m-a luat de mână și m-a mângâiat ca să-mi dea curaj. Ai fi zis că abia fuga asta o făcuse să înțeleagă limpede în ce situație mă aflam: soarta mea atârna de-un fir de păr.

M-am deprins repede cu noua ambianță, iar Virginia, prea tânără ca să fie mult timp îngrijorată, era iarăși radioasă, plină de încredere și neobosită. Nu venea, avea întâlniri care nu sufereau amânare (spre deosebire de ale noastre) și, când m-a primit în sfârșit la ea acasă, era prost dispusă și nervoasă. Nu mi-a folosit la nimic s-o iscodesc. Nega totul jignită, nu recunoștea nimic. Dar, într-o noapte de la începutul lui iulie, când ne-am prăbușit epuizați de dans în fotoliile noastre, bănuiala mea avea să se adeverească. Florica a dat buzna în cameră și a

anunțat tulburată sosirea unui musafir care nu se lăsa expediat. Când i-a rostit numele (care mie nu-mi spunea nimic), Virginia m-a împins repede pe terasă. M-a implorat să plec imediat, venise o cunoștință a tatălui ei, iar dacă mă prindea acolo, s-a zis cu secretul nostru.

Nu mi-a scăpat că juca teatru mai prost ca de obicei. „Pleacă!" mi-a spus cu o voce sugrumată, m-a sărutat pe frunte și s-a retras înăuntru. Era o seară fierbinte și umedă. Fluturi se izbeau de geamuri și rătăceau în salonul din care fumul rece năvălea afară, în aerul nopții. M-am lipit de un copac să văd ce face. Virginia ștergea de zor urmele prezenței mele, când a intrat un bărbat pe care l-am recunoscut imediat. Omul ăsta, cam de vârsta mea, înalt și atletic, chipeș, cu păr negru, bogat și trăsături aspre, era actor la teatrul Alhambra. I-a sărit de gât cu un strigăt de bucurie, nu fără să protesteze când a apucat-o de bărbie ca să-i fure o sărutare. S-a eliberat din brațele lui și a bătut din picior: „Nu respecți înțelegerea noastră, și vrei să-ți răsplătesc tupeul? N-ai voie să vii aici dacă nu ne-am dat întâlnire!"

A încercat s-o tragă din nou spre el, s-o potolească, dar ea n-a vrut și s-a trântit îmbufnată într-un fotoliu, picior peste picior. Îl asculta pe bărbatul care o ruga să nu fie rea, strângând din pleoape și bâțâindu-și nervoasă piciorul. Să se pună în locul lui, nu mai putea fără ea. „Când nu sunt cu tine, simt că mor", a spus el, o afirmație care a înveselit-o. Bărbatul s-a prăbușit în genunchi, și-a împreunat mâinile implorând-o. „Termină, prostule!" a spus ea râzând, când i-a scos pantoful care se bâțâia, i-a luat piciorul în palme și l-a dezmierdat cu nesaț.

Amorțit de durere, îi priveam de pe terasă. Bărbatul a lăsat piciorul, s-a ridicat spre fotoliu, și-a pus capul în poala Virginiei. Ea și-a plimbat tăcută degetele prin părul lui. Când el i-a spus ceva ce n-am reușit să aud, l-a dat la o parte și a sărit în picioare. „Mai scutește-mă cu gelozia ta", a izbucnit ea, „nu-ți aparțin! Nu-i treaba ta cine era aici în vizită. Nu ți-am ascuns niciodată că nu sunt sigură dacă pot fi cu tine. Când am să mă îndrăgostesc, de tine sau de altul, ai să afli. Și dacă mai vii vreodată la miezul nopții și încalci înțelegerea noastră, s-a terminat cu noi

doi!" A apăsat pe butonul soneriei pentru servitoare și s-a rezemat de bibliotecă. Între timp, bărbatul s-a ridicat, și-a aranjat mecanic cravata și a privit în gol, descumpănit ca un elev trimis la colț. „Domnul vrea să plece", a spus ea sec atunci când Florica a băgat capul în cameră, „condu-l în vestibul". Florica a făcut o plecăciune și a rămas în ușă până când bărbatul și-a venit în fire și a ieșit fără o vorbă.

În după-amiaza următoare, când scoteam bălegarul din grajd, s-a auzit ciocanul pe placa de fier. Am aruncat furca pe o grămadă de paie, de care mi-am șters repede mâinile, și m-am grăbit spre poartă, în hainele mele murdare. În fața mea, pe potecă, stătea Virginia. „Miroși oribil", a fost primul lucru pe care mi l-a spus. Al doilea: „Te-ai uitat la noi, recunoaște". Și al treilea, rugătoare: „Voiam să te invit într-o excursie. Ești gata?" A arătat spre automobilul parcat în fața porții.

Și uite-așa trecea iulie. Virginia venea să mă ia o dată la patru zile și mergeam împreună la mânăstirea Văcărești sau ne opream pe câmpuri pustii, unduitoare. Se repezea la căpițele de fân, se cățăra pe ele și arunca iarba uscată jos, până ne puteam așeza pe ele. „Am greșit că ți-am ascuns adevărul, și-mi pare rău", spunea ea ezitantă. Sau: „De ce să te implic într-o poveste care nu e lămurită?" „Vreau să mă îndrăgostesc", îmi mărturisea, „da, vreau, nu-mi place să vă pun pe jar. Numai că inima nu mă ascultă".

Și uite-așa trecea iulie. În fața palatului, pe un soare arzător care făcea să vibreze aerul, oamenii îngenuncheau și se rugau. Îl implorau pe bunul Dumnezeu să-i ajute să câștige războiul împotriva dușmanului de moarte, bolșevismul. În altă zi, orașul era plin de baraje, santinele, patrule. N-am îndrăznit să mă duc până pe Calea Victoriei, unde aveam întâlnire cu Virginia, m-am întors și am reușit, slavă Domnului, să ajung acasă fără să fiu legitimat.

În penultima noapte din iulie, întoarcerea neașteptată a tatălui Virginiei – se certase cu iubita – m-a silit să plec mai devreme (buimăcit de cearta aprigă, nici n-a bănuit că eram acolo, ascuns după perdea, și-a luat un whisky și a urcat în dormitor),

iar când tramvaiul în care eram a ajuns la cimitirul Bellu, au început să urle sirenele. Nu exista nici un adăpost antiaerian în apropiere. Am sărit cu toții afară, pasageri și vatman, și ne-am aruncat în iarbă, printre morminte. „Dacă ne nimerește, suntem unde trebuie", a remarcat cel de lângă mine, care s-a prezentat gâfâind, spunându-și numele și adresa și rugându-mă să-i anunț soția dacă avea să moară în bombardamentul ăsta. „Și dumneavoastră?" a vrut el să știe, „Pe cine să anunț?" Proiectoare măturau cerul senin, înstelat, tunuri trăgeau cu toate țevile. Se zguduiau și pământul, și cerul, iar nori de fum începuseră să acopere luna. N-am zărit nici un avion inamic, totuși alarma a ținut o oră. Când, în fine, s-a dat încetarea, bărbatul de lângă mine s-a ridicat sprijinindu-se de o piatră de mormânt și a dus mâna la buzunarul de la piept. „La penultimul bombardament mi-au dispărut banii", mi-a mărturisit el când ne-am întors la tramvai, „povestea cu numele și adresa e doar un truc ca să găsesc hoțul dacă mi se întâmplă din nou". Tramvaiul s-a pus în mișcare, hoinărind într-o noapte ce purta în pântece praf de pușcă.

Și uite-așa a trecut și iulie, a trecut și jumătate din august, iar Virginia mi-a promis că în curând se va hotărî. Și la sfârșitul lui august Haralamb Vona a primit al treilea ordin de chemare la oaste. Încercările lui de mituire nu dăduseră nici un rezultat. A avut ghinionul să bată la ușa unui funcționar care se credea Dumnezeu și a refuzat să schimbe, contra unei sume, o hotărâre a destinului. Printr-o petiție la Ministerul de Război, în care sublinia cât de „importantă pentru izbânda națională" era cartea lui de istorie a arhitecturii, Vona a obținut o amânare de două săptămâni. Cu două zile înainte de plecarea unității lui de infanterie, care trebuia să participe la cucerirea Stalingradului, dar a nimerit în Caucaz (dintr-o eroare birocratică, batalionul lui a fost confundat cu altul), a venit la tanti Aurelia să ne vadă.

Am mâncat afară, la umbra prunilor și merilor care foșneau în arșița amiezii. Aurelia era încântată de nepotul ei care a înfulecat șase farfurii cu vârf. „Dacă tot mă duc dracului, măcar să știu de ce." Și, în timp ce mătușa lui făcea cafeaua, a scos din

buzunarul hainei un sul de hârtie legat cu panglici negre. L-a folosit drept portavoce până a plecat, strigându-i Aureliei la ureche și putând în felul ăsta să se desfete împreună, prin țipete, cu amintiri de familie. Abia la poartă mi-a pus în palmă testamentul și m-a rugat să-l păstrez. „Am încredere în dumneata, un neamț. În ciuda a tot și toate", a adăugat el făcându-mi cu ochiul și bătându-mă prietenește cu bastonul pe piept. A pornit agale și mi-a strigat din depărtare: „Herr Felix, acum vorbești românește fără accent. Un emigrant fără accent străin nu mai are nimic de pierdut, prietene!"

Uite-așa a trecut și luna august. În a treia zi din septembrie, Virginia m-a invitat la ea acasă. Tatăl Marcu era cu iubita la Istanbul, o călătorie pe care prietenilor și cunoscuților le-a prezentat-o drept misiune diplomatică secretă cu scopul de a negocia cu englezii și de a pregăti o pace de compromis; iată că generalul, devenit între timp mareșal, cu inteligența lui remarcabilă, punea preț pe un om cu experiență (în cercul prietenilor, nimeni nu l-a luat în serios).

În noaptea aceea, Virginia era veselă, tandră, deloc crispată sau timidă. Când am intrat în salon, m-a tras pe terasă și și-a scos pantofii. I-a aruncat cu degetele de la picioare în grădină. În pâlnia gramofonului răsuna *Noapte bună, Mimi*. „E grozav în iarbă, te răcorești, te înviorezi", mi-a strigat Virginia dând roată unui pâlc de copaci, „te sfătuiesc să dansezi și tu desculț." Purta rochia simplă și vaporoasă pe care-o știam de la picnicul din parcul Carol; strălucea ireal de albă în întuneric.

Era molipsitor de zburdalnică, frivolă, liberă. Dansând lipit de ea în arșița nopții și în cântecul greierilor, am uitat de îndoielile mele.

Pe la miezul nopții, când am ajuns din nou în salon, s-au pornit sirenele, dar gălăgia gramofonului ne-a împiedicat să le auzim, până ce a venit Florica, în halat și cu fileul pe cap, să ne trimită repede în pivniță, spre nemulțumirea Virginiei, care se plângea că la ultima alarmă stătuse degeaba o oră în beci. Obiecția asta n-a impresionat-o pe servitoare, care avea instrucțiuni

clare să n-o expună pe Virginia nici unui pericol. Ea, în schimb, a rămas în casă, să fie la post dacă lua ceva foc.

Am stat tăcuți pe banca de lemn, ascultând pârâitul surd și amenințător al artileriei antiaeriene. Virginia tremura de frig în rochia subțire, cu un decolteu adânc la spate care-i ajungea până la talie, și-și freca brațele de zor.

Greu de spus de ce s-a întâmplat tocmai în acele clipe, în pivniță, în timpul unui atac aerian. M-am uitat la ea cu durerea ascuțită ce mă cuprindea de fiecare dată când prin fața ochilor mi se perinda viața, care nu fusese decât o harababură și un șir de poticneli fără rost. Când, nu departe de noi, a căzut o bombă, s-au zguduit tavanul și zidurile și s-a stins lampa care pâlpâia, am prins-o cu și mai multă putere în brațe. Săptămâni și luni de-a rândul mă stăpânisem. În iureșul durerii și spaimei care mă cuprindea, toată stăpânirea de sine s-a năruit. A urmat o tăcere apăsătoare. Virginia nu s-a ferit. Dimpotrivă. Mi-a răspuns la sărut cu o pasiune sălbatică, mi-a luat mâna și și-a pus-o în decolteu, și chiar atunci a intrat Florica în beci, spunând: „Coniță! A trecut primejdia!"

A rămas în prag, ne-a privit clipind și s-a prefăcut că nu vede. „Rău, rău de tot bombardamentul ăsta", a zis ea cu voce tare, „închipuiți-vă că au nimerit în plin jandarmeria".

Virginia a urcat roșie ca racul la parter, a aruncat o privire prin salon, a golit scrumierele, a adunat discurile împrăștiate pe fotolii și a astupat șampania. Nu îndrăznea să se uite în ochii mei. I-a spus cu o voce răgușită servitoarei, care întindea pălăvrăgind covorul persan ce alunecase pe podea și făcuse cute în timpul dansului, să-mi facă patul în camera mea veche de la mansardă, la ora asta nu se mai putea ajunge în afara orașului, unde locuiam. Pe ea o durea capul și se ducea să se culce. Și, cu un semn din cap, a dispărut la etajul întâi.

Fumam la fereastra mansardei și priveam jandarmeria de pe șoseaua Ștefan cel Mare, care proiecta flăcări pe cerul nopții. Alte focuri nu se zăreau. Acoperișurile de tablă se întrepătrundeau, parcă, într-o strălucire lăptoasă. Câinii lătrau din curte în curte, cântecul greierilor se topea în sunetul unei sirene

îndepărtate. Era cald, era înăbușitor în mansarda unde locuisem ca bonă, amintire care-mi provoca ameţeli. Eram derutat de reacţiile Virginiei, iar asta îmi sporea ameţeala. M-am dezbrăcat clătinându-mă şi m-am aşezat în patul bine-cunoscut, cu arcurile lui tari care scârţâiu. N-avea rost să încerc să dorm pe asemenea căldură şi în acea stare în care mă aflam, un amestec de excitaţie, derută şi încredere. Iar când Virginia s-a strecurat în cameră, inima îmi bătea să-mi sară din piept.

— Eşti treaz? m-a întrebat.

Am dat din cap şi m-am sprijinit în coate. Era goală sub cămaşa de noapte, pe care o pală de aer o lipea de abdomenul plat, de coapse şi de triunghiul pubian. S-a trântit în fotoliu şi şi-a tras picioarele sub ea.

— Eu mă simţeam slabă, şi tu ai profitat, mi-a reproşat ea. Oribil din partea ta! Să nu-mi mai spui că mă iubeşti, e o vorbă goală, o scuză pentru orice faci.

Virginia şi-a încolăcit braţele în jurul genunchilor, privind în gol. M-a izbit strălucirea fosforescentă a părului care-i cădea pe ceafă. Cuta de pe frunte, dintre sprâncene, o făcea să pară sumbră şi mânioasă, impresie care s-a risipit când şi-a îndreptat privirea spre mine. Era nedumerită şi tulburată.

— Poţi să-ţi repari greşeala, mi-a spus cu o voce care se voia veselă.

Era evident că mă şantaja. Voia să-mi amintească de o încredere care fusese nevinovată şi pură. Când am încuviinţat şovăind, a sărit din fotoliu cu entuziasmul de pe vremuri şi s-a aşezat pe marginea patului, pentru mai multă siguranţă, la picioarele mele.

Povestea iscusitului hoţ din Constantinopol

„Când Mahomed al II-lea a cucerit Bizanţul, a venit pe lume iscusitul hoţ Faruk. Purtându-l în pântec, mama lui (îndrăgostită de Mahomed, care uitase de copila pe care cu opt luni în urmă o zărise într-un lan de grâu, pusese un servitor să i-o

prindă ca să se culce cu ea în beția unei nopți fierbinți) s-a deghizat în soldat al armatei sultanului și a participat la asediul Constantinopolului. Au găsit-o abia în noaptea când orașul se predase deja lui Mahomed, în fața Hagiei Irina, rănită de moarte, și i-au dat să bea apă. Iar războinicul muribund s-a dovedit a fi o tânără femeie care, luptându-se cu moartea, a adus pe lume un copil. Primul lui țipăt s-a auzit când ea își dădea duhul.

Vestea s-a răspândit ca vântul și a ajuns până la Mahomed al II-lea. Acesta a poruncit ca pruncul să fie ucis pe dată. Doar n-o să-și bată joc de el veneții și genovezii că ocupase cetatea străjuită de ziduri falnice cu ajutorul unor muieri borțoase!

L-au aruncat în mare la Cornul de Aur, iar un pescar a scos din apă plodul care țipa. La șapte guri înfometate, câte avea el de hrănit acasă, a opta nu mai conta, așa că pescarul l-a luat cu el și i-a spus Faruk – cel care recunoaște adevărul.

Și Alah i-a răsplătit inima bună cu un băiețel tăcut, harnic și isteț. Faruk dregea năvoadele rupte mai bine decât cel mai dibaci împletitor de coșuri. Curajos ca un ienicer, a doborât un rechin care le dădea târcoale pescarilor, cu câteva împunsături, în timp ce-l ținea bine de coadă. Faruk ghicea unde era Marea Marmara mai bogată în pește și-și ajuta tatăl să prindă mult. Acum se întorceau în fiecare zi acasă cu năvoadele pline.

Nadir, tatăl lui, era mândru de băiat, pe care-l îndrăgea mai mult ca pe copiii care erau carne din carnea lui. Și cu atât mai tare îl urau frații, care răspândeau cele mai teribile calomnii despre el. Că se culcă pe ascuns cu oi și capre, că-l blestemă pe sultan și că se roagă la Dumnezeul creștin.

Nadir a murit în timpul unei furtuni, când barca lui s-a zdrobit de stânci. Faruk a reușit să se salveze din apele învolburate, s-a târât cu ultimele puteri până la coliba lor pescărească și s-a prăbușit în fața porții.

Fără barcă, Faruk nu mai putea pescui, iar familia lui n-avea alte mijloace ca să-și câștige pâinea. Ca să nu moară de foame mama și frații lui, Faruk a început să fure. Era un hoț plin de har. Nimeni nu-l putea prinde pe băiatul iute ca săgeata, care șterpelea pâini mari cât roata carului. Cu degetele lui dibace,

le rostogolea până acasă, printre căruțele trase de boi și picioarele oamenilor. Fura păsări – porumbei și bibilici, pe care le ascundea în sân și, dacă începeau să se agite sub cămașa lui, dând din aripi, le cânta și le mângâia ca să le potolească. Cât ai clipi le lua punga cu galbeni din mână servitorilor care se tocmeau sau glumeau la târgul de vite, fugea cu ea în celălalt capăt al orașului, unde cumpăra saci cu orez sau cușcuș.

Iar acasă nimeni nu mai trebuia să rabde de foame. Mâncau pilaf cu vinete și carne de pui, stafide și mazăre. Gustau de toate: prăjituri, migdale și semințe de pin, de parcă ar fi fost neamuri cu marele vizir. Aktan, fiul cel mare al lui Nadir, pusese pe el un burdihan zdravăn, iar Halil, al doilea născut, șapte colaci de grăsime. Semiha, fiica lui Nadir, înainte vreme slăbănoagă de-i numărai coastele, se rotunjise ca aluatul de pâine. Sena se împlinise la față și strălucea ca un trandafir din grădina sultanului.

Nu există dușman mai de temut ca invidia. Faruk și-a sfătuit frații să fie darnici cu vecinii flămânzi. Aktan și Halil nici nu voiau s-audă. Mai curând lăsau cușcușul și grâul să putrezească decât să dea de la ei un dram.

Faruk avea de gând să ducă din nou un trai cinstit, așa că s-a hotărât să cumpere o barcă. Înainte de rugăciunea de vineri, s-a dus la Moscheea Albastră și a furat doi galbeni de la un negustor, pe care i-a dus capului familiei, lui Aktan, primul născut. Însă planul lui s-a lovit de răutatea fratelui vitreg, care se oglindea zi și noapte în talerii de aur. El, Aktan, un domn, nu va mai merge niciodată la pescuit, i-a strigat lui Faruk, amenințându-l că-l omoară cu pietre dacă nu mai aduce alți galbeni până la asfințit.

Plângând, Faruk s-a dus la Moscheea Albastră, unde a îmbrâncit un venețian, luându-i lanțul de aur. Bărbatul acesta era doge și oaspete al sultanului Mahomed. Stăpânitorul nu putea accepta ca un asemenea nobil de vază din îndepărtatul oraș al lagunelor să fie prădat. A trimis mii de iscoade, cu ordin să-l prindă pe hoț înainte de ivirea zorilor, amenințându-i că dacă se întorceau cu mâinile goale îi va tăia în bucăți.

Şi iscoadele şi-au început căutările, în Şah Sadeh, Tophane, Bayoglu, în port, în marele bazar. Zvonul vocilor se înalţa la cerul înstelat. Pe drept sau pe nedrept, bănuiala a căzut asupra vecinilor, prietenilor, cunoştinţelor, rubedeniilor. Zbirii lui Mahomed au prins patru mii de hoţi, pe care i-au dus la palat înainte de răsăritul soarelui. Din păcate însă, lipsea dovada, lanţul de aur care i se furase oaspetelui veneţian.

Când, spre spaima iscoadelor sale, Mahomed s-a întunecat la faţă, ca soarele intrat în umbra lunii, la eclipsă, o iscoadă pe nume Zeki, care noaptea trecută fusese la pescari şi puţea din toţi porii a untură de peşte, a făcut un pas înainte. Galbeni de invidie şi necaz, îi povestiseră de bunăvoie că era unul, Faruk, care-l blestema pe sultan şi se culca pe-ascuns cu oi şi capre. «Asta nu-i o dovadă», zise Mahomed al II-lea. Zeki le-a făcut semn celor doi servitori, care au venit cu saci întregi de cuşcuş şi de grâu şi le-au pus la picioarele tronului lui Mahomed. Şi ingeniosul Zeki a scos din buzunar doi galbeni pe care-i găsise la Aktan, care, la rândul lui, dăduse vina pe Faruk. «Asta nu-i o dovadă», zise Mahomed al II-lea. Zeki l-a luat pe Faruk şi l-a târât în faţa sultanului. «Ce are?» vru să ştie stăpânitorul. Faruk se schimonosea de durere şi era vânăt la faţă. «A înghiţit dovada», spuse Zeki (nu degeaba i se spunea «cel înţelept»), «care îi sfâşie acum maţele».

Şi Mahomed al II-lea, tatăl micului hoţ – lucru pe care nimeni nu-l ştia, în afară de Alah –, l-a condamnat pe Faruk la treizeci de ani de temniţă şi un călău i-a tăiat băiatului o mână.

În temniţă, Faruk a căzut într-un somn adânc. N-a pus gura pe pâinea mucegăită care i se arunca în celulă, n-a băut strop din apa stătută, a dormit optsprezece ani fără să se clintească. Nici unul dintre şobolanii care mişunau în celula lui nu s-a atins de el.

Şi în clipa în care a murit Mahomed, tatăl lui, a sărit înviorat în picioare. Temnicerul a privit curios în celulă, cu atât mai mult, cu cât era sigur că băiatul nu mai trăia. Ce-a văzut era lucrul dracului. Faruk avea părul scurt, n-avea pic de barbă, era un flăcău firav şi slăbuţ de nici zece ani, care nu îmbătrânise

nici cu o singură zi. Şi unde fusese ciotul însângerat, copilul îşi mişca acum o mână. Şi cu această mână ştrengarul i-a luat temnicerului cheia care se potrivea în broasca celulei sale.

O, vânturile de la Eufrat şi de la Dunăre, care se unesc în chip miraculos în oraşul de la Marea Marmara, ele i-au şoptit la ureche băiatului ce-i fusese scris. Că avea din nou zece degete, asta îi datora numai lui Alah. În înţelepciunea lui nemăsurată, Dumnezeu voise ca Faruk să fie hoţ.

Unsprezece sultani i-au urmat lui Mahomed şi au domnit cu o mână de fier, iar nici unul dintre cei unsprezece n-a izbutit să-l prindă pe Faruk, care fura de la negustori, judecători, eunuci şi paşale, ca să-i înveţe smerenia şi cumpătarea. Înfăţişarea i-a rămas de copil, mlădios ca o pană şi subţire ca o frunză, pentru care nici un grilaj nu era prea strâmt, nici o gaură prea îngustă ca să se strecoare în palat sau într-o casă nobilă. În acelaşi timp, avea mintea unui bărbat de vârstă mijlocie, care nu mai era nesăbuit şi neastâmpărat. Era chibzuit, prevăzător şi atent. Nu cădea pradă patimilor trecătoare sau lăcomiei, care înceţoşează cugetul. Faruk nu fura ca să se îmbogăţească. Ce fura arunca în mare sau presăra nestematele şi aurul pe străduţele cele mai mizere din oraş.

Numele lui era rostit cu teamă şi ură sau, în taină, cu profundă admiraţie. Spre disperarea tuturor califilor şi paşalelor, care promiteau o mare recompensă celui care-l va denunţa, nimeni în tot imperiul nu-i ştia chipul. Ce zăpăcea lumea era vârsta care i se dădea lui Faruk. În timpul domniei lui Murad al IV-lea, legenda spunea că ar avea vreo două sute de ani, iar asta îngreuna şi mai mult încercările de a-l prinde.

Până când, într-o bună zi, Faruk s-a îndrăgostit nebuneşte, el, un copil care cunoştea viaţa ca un înţelept şi avea inima unui bărbat în toată firea. La o spargere în palatul paşei Bayram, pe care l-a uşurat de-un cufăr cu nestemate, a dat de făptura aceea ca raza de lună şi ca perla, adusă din Siria şi închisă în haremul lui Bayram. Faruk se furişa noapte de noapte în palat numai ca să fie aproape de frumoasa Nuriye.

Rămânea pitit după perdelele haremului, și Nuriye nu-l vedea. Nici una dintre femei nu-l observa pe copilul care se ascundea printre perne și baldachine, frunze de palmier, văluri și așternuturi de mătase. Până când a făcut greșeala să le urmeze pe femei la scăldătoare, să se desfete privind trupul gol al lui Nuryie. Scoica s-a deschis și perla i s-a arătat. O dorință sălbatică l-a împins să întindă mâna spre ea. Voia să prindă razele lunii, de o gingășie nemăsurată și de o grație nepământeană, care se revărsau de pe umerii și de pe coapsele lui Nuriye și pluteau pe apă și pe dalele de piatră. Femeile care se scăldau cu ea în bazin l-au descoperit pe băiatul ce stătea, îmbrăcat, pe margine și avea niște ochi care voiau să-i iasă din cap. Servitorii l-au luat pe intrus și l-au târât în fața lui Bayram, stăpânul palatului și mare vizir, care a poruncit să-i spună cum îl cheamă. Zăpăcit și orbit de pasiune, micuțul a recunoscut că-l cheamă Faruk.

Pe pașă l-a amuzat afirmația aceasta, până când și-a amintit că fusese prădat. L-a adus pe copil în fața sultanului Murad al IV-lea, cel mai crunt domnitor, care i-a dat o pedeapsă și mai aspră decât Mahomed: a pus să i se scoată ochii și l-a condamnat pe Faruk să rămână veșnic în temniță.

Nici opt ani n-a durat veșnicia asta. Când a murit Murad al IV-lea, Faruk s-a trezit din somnul de opt ani pe care-l dormise și a sărit vioi în picioare.

Temnicerul a deschis cu precauție zăvorul vizetei și a privit chipul lui Faruk. Era gol și rece, iar temnicerul a răsuflat ușurat. Alah nu-l scăpase pe băiat de orbire.

Dumnezeu îl înzestrase cu un alt dar, mult mai de preț. Faruk i-a furat temnicerului voința. Supus, bărbatul a descuiat ușa celulei și hoțul a putut fugi.

Au urmat la tron și au domnit peste uriașul imperiul unsprezece sultani, și nici unul nu i-a venit de hac lui Faruk, care fura acum numai lucruri invizibile ochiului omenesc. Le lua celor necăjiți supărarea și lașilor teama. Noaptea se furișa la negustori și le fura zgârcenia care le întuneca mințile. Unui pașă i-a luat cruzimea, altuia răutatea și egoismul. Faruk, care nu era

decât o unealtă a lui Alah, a adus echilibru Imperiului Otoman şi l-a ferit de un sfârşit prematur.

Într-o bună zi a dat peste o pereche de tineri care tocmai se căsătoriseră, la amiază. A urmat vocile celor doi, care s-au întors acasă de la nuntă, timizi şi ameţiţi, pentru ca, rămaşi în sfârşit singuri, fără alaiul nuntaşilor, să se întindă unul lângă altul. Nahit, fericitul, a dus-o pe soţia lui Zehra, floarea, cu grijă în iatacul în faţa căruia Faruk s-a aşezat turceşte. Datoria lui era să-i vegheze în noaptea nunţii şi să nu-i lase să se cufunde în mâhnire şi îndoială, aşa cum constatase de atâtea şi atâtea ori că se întâmplă.

Faruk avea aproape patru sute de ani, iar în inima lui apăruseră câteva crăpături. Inima asta a lui, de bătrân, s-a chircit de durere şi amărăciune ascultându-i pe cei doi care se iubeau. El, care scăpase din temniţe, era prins în trupul unui copil ca-ntr-un sicriu. Niciodată nu se unise cu vreo femeie şi, fiindcă Alah îl făcuse înadins să-şi piardă vederea, rămânea insensibil la strălucirea unei perle. Şi s-a răzvrătit inima lui împotriva lui Dumnezeu.

Bolnav de dor şi invidie, Faruk a intrat în iatac. Nahit şi Zehra nu l-au observat pe intrus, acest copil cu chipul gol, care le fura timpul vieţii.

Nahit şi-a dat primul seama ce se petrecea. Privea îngrozit la fiinţa tânără şi plină de viaţă care se ofilea sub ochii lui. În mâinile lui, sânii Zehrei s-au stafidit ca doi săculeţi goi de piele. Faţa i s-a împânzit de riduri şi cute, şi a devenit oglinda spartă a tinereţii. Atârna în braţele lui uscată ca pământul ars de soarele nimicitor.

Zehra a scos un ţipăt şi a încercat să se desprindă de el. Bărbatul acesta chel şi ştirb cu care se unea nu putea fi Nahit. Umerii îi erau descărnaţi, burta i se umflase ca o minge şi se împingea în ea. Pielea lui Nahit nu mai avea netezimea marmurei, era acoperită cu o lână cenuşie şi răspândea un miros înţepător, care a făcut-o să tresară.

Ochii înghеţaţi ai lui Faruk n-au văzut ce le făcuse el celor doi. A înţeles-o din jalea care i-a cuprins, din groaza lor nemărginită care i s-a cuibărit în suflet.

Înainte de răsăritul soarelui, Nahit şi Zehra s-au despărţit. Zehra s-a aruncat de ruşine în Marea Marmara, Nahit a fugit înnebunit de durere în celălalt capăt al imperiului. Ea s-a scufundat în nestematele şi aurul de pe fundul mării, el s-a prăbuşit pe un ogor. O strălucire a cuprins rămăşiţele ei, ca şi cum s-ar fi înecat în mare tânără şi plină de viaţă, trupul lui Nahit s-a prefăcut în câteva ceasuri în pământ roditor.

Şi Faruk a înţeles adevărul: iubirea este timp care se scurge neprihănit, iar el este timp care se scurge fără iubire, un copil orb, împietrit, bătrân ca vremea.

Opt sultani au mai urcat pe tron, şi lui Faruk i-a putrezit sufletul. Curând, a căzut pradă nebuniei. Intra la califi şi la paşale şi le lua destoinicia şi înţelepciunea, până când s-a prăbuşit Imperiul Otoman. Şi când ultimul dintre sultanii Constantinopolului a fugit în altă ţară, şi-a dat şi Faruk ultima suflare din viaţa lui nesfârşită."

Capitolul V

Un capitol scurt, în care e vorba despre timpul iubirii, care se scurge neprihănit, despre o despărțire grăbită, durerea care apropie, sângele care apă nu se face și sângele vărsat fără păreri de rău.

A patra moarte

Când mi-am încheiat povestea, Virginia s-a desprins din pat cu o mișcare hotărâtă. Și-a scos cămașa de noapte, pe care a lăsat-o să cadă pe jos, iar apoi a aruncat-o cu piciorul pe fotoliu. S-a cuibărit lângă mine, iar pielea ei era fierbinte, transpirată.

Privind în urmă, amintirea mea îmi pare un vis amețitor. Nu pot distinge decât umbre în semiîntunericul unei nopți înghițite de vina și de abisul trecutului – un abdomen plat ridicându-se precipitat, conturul sânilor în lumina palidă a cerului înstelat și umerii zguduiți de plăcere. Dacă eu eram cel ce ținea în brațe ființa asta care mi se dăruia cuprinsă de o dorință nebună, înseamnă că azi nu mai sunt în viață. Și nici ea, care-și înfigea degetele în părul meu când îmi lipeam fața de pântecul ei larg deschis și mă primea plină de dorință, nu mai e pe lume.

Degetele mele își amintesc mai bine decât mine (sau poate că-și făuresc amintirea asta): un puf moale, foșnitor, pe ceafă, două semne rotunde lăsate de vaccin pe umărul drept și o aluniță bombată lângă buric; fesele mai tari și mai netede ca pietrele de râu; blănița tainică, moale și fină ca mușchiul de pe copaci și o umezeală excitantă. Scobitura gâtului ei mirosea a sudoare (mai degrabă delicat, decât înțepător), fum de țigară, urme de parfum; sexul ei avea un alt miros, tulburător, proaspăt și sălbătic ca pământul.

Virginia era apă curată, dorința ei era abruptă, lipsită de experiență. Mi se dăruia cu toată seriozitatea, fără să fie rigidă sau

încordată. Până și în pasiune dovedea un spirit jucăuș, care avea ceva izbăvitor. În iubire, era așa cum o știam: copleșitor de senzuală și dezinhibată; ușuratică, dar nu frivolă; de un egoism care o ferea de timiditate și nehotărâre, dar n-avea nimic meschin. M-am lăsat contaminat de încrederea ei. Strâns îmbrățișați, ne-am topit cu totul unul în altul, într-o văpaie de plăcere.

Cuprinsă de ultimul fior, s-a încolăcit și s-a lipit de mine. Îi ascultam fericit, amețit și leneș respirația din ce în ce mai calmă. În zăpușeala nopții se auzea cântecul greierilor, lătratul câinilor din curte în curte, strigătul unei bufnițe. M-a lăsat să dorm (nu știu dacă a adormit și ea), până când m-a cuprins un nou val de dorință: sexul meu, pe care Virginia, îngenuncheată lângă mine, îl plimba în gură, se trezise.

Nu știu când m-a lăsat singur. Pe la nouă m-au trezit razele soarelui care pătrundeau pieziș în mansardă. M-am întins în patul gol, am sărit în picioare și m-am spălat la chiuveta de pe coridor, mi-am ținut fața năclăită de sudoare în jetul de apă, mi-am săpunit ceafa și subsuorile. M-am dedicat cu deosebită grijă sexului meu flasc și cleios, pe care l-am lăudat ca un copil cretin în timp ce-l spălam. În ciuda nopții nedormite mă simțeam mai proaspăt decât briza de la Marea Baltică. M-am îmbrăcat vioi și m-am grăbit să cobor la parter, unde în capul scărilor m-a întâmpinat Florica cu un ibric de cafea, cu care mi-a făcut semn spre sufragerie. M-a întrebat dacă voiam ou, roșii cu brânză, slănină și caltaboș. Avea și caviar și carne în aspic. N-a spus nimic după ce-am încuviințat din cap la toate astea. Nu lăsa să se vadă dacă știa sau nu.

Virginia n-a apărut până am plecat, și am simțit o strângere de inimă, fără să-mi fac însă gânduri negre. Când să ies, am mâzgălit un bilet pe care l-am pus alături de corespondența sosită, care se sprijinea de-o vază, la intrare. M-a intrigat puțin un plic pentru ea, cu timbre din Elveția (dar am uitat imediat de el). Nu aveam nici cea mai mică bănuială. Eram prea îmbătat de noaptea trecută ca să-mi fac griji. Ba chiar mă simțeam de o tinerețe de invidiat, în tramvai, în drum spre tanti Aurelia. M-a întâmpinat ieșind din grajd cu o găleată în care laptele

dădea pe dinafară și m-a privit supărată. „Știi cine ți-a dus dorul azi-noapte?" a țipat ea la mine plină de reproș, „Ploșnițele din patul tău, băiete!"

Au trecut două zile fără să primesc vreo scrisoare sau vreun telefon. Am pus tăcerea Virginiei pe seama faptului că era ocupată. Știam că avea din nou repetiții, iar în săptămâna aceea urma să se prezinte la studioul cinematografic. Abia a doua zi neliniștea mea a început să crească. Îmi trimitea întotdeauna măcar un rând, orice avea de făcut. A treia zi, cuprins de îndoieli, nesigur, m-am îndreptat ezitând spre holul îmbâcsit, unde era telefonul (un aparat străvechi), și am cerut să mi se facă legătura cu familia Marcu. Florica mi-a comunicat cu o voce mai aspră decât de obicei că Virginia nu era acasă și nu știa unde se dusese. Aveam senzația că abia aștepta să scape de mine, iar insistențele mele o făceau și mai brutală. Cam când credea că avea să se întoarcă Virginia? „Habar n-am", a zis ea. Mi-a bălmăjit că o să-i spună Virginiei că o căutasem și a închis.

Purtarea Floricăi m-a neliniștit. De fiecare dată când mă dusesem s-o văd pe Virginia fusese amabilă, niciodată nepoliticoasă sau distantă. Ceva nu era în ordine.

În ziua următoare mă aflam iar în fața aparatului de bachelită din hol. Pe coridorul scăldat în razele soarelui, praful tremura șovăitor în lumină. Am dus receptorul (greu ca o halteră) la ureche și am vorbit cu domnișoara centralistă, care mi-a făcut întâi legătura la Automobil Clubul Român. Când a sunat în sfârșit unde trebuia, a răspuns Victor Marcu. „Cine este la telefon?" a vrut să știe, iar cum eu tăceam, a început să înjure, închipuindu-și că eram vreun legionar. Tot mai credea că e urmărit și amenințat de gardiștii lui Horia Sima.

În după-amiaza aceea în care zăpușeala prevestea o furtună, s-a auzit bătaia ciocanului pe placa de fier de la poartă și m-am grăbit să mă duc să deschid. Am dat repede zăvorul la o parte și am ieșit pe poartă. Nici urmă de Virginia. Nimeni, cât vedeam cu ochii, doar aerul încins care vibra. Cătrănit și buimac, m-am întors spre poartă, când mi-a căzut privirea pe cutia poștală, din care se zărea un colț de scrisoare.

Scrisoarea Virginiei era scurtă și de o limpezime necruțătoare: „Când vei citi aceste rânduri, voi fi deja în Elveția, cu o viză de ședere nelimitată și perspectiva angajării permanente la un teatru. Nu ne vom mai vedea, ceea ce face ca această despărțire să fie cea mai grea și mai durereoasă pe care-am trăit-o vreodată. E o durere de care nu pot să ne scutesc, nici pe mine, și (mai rău) nici pe tine. Oare mă vei ierta vreodată? Cu dragoste, V."

Se învârtea pământul cu mine când am pus scrisoarea înapoi în plic, stângaci, cu o grijă neghioabă. S-a căscat în mine un gol, un gol adânc, negru, de plumb. Aurelia a venit șchiopătând la poartă și m-a privit printre gene. Fără o vorbă, s-a aplecat spre mine în iarbă, mi-a dat mâna și m-a ajutat să mă ridic. Vântul agita praful din curte, care se înălța ca un vârtej, frunzele copacilor foșneau, crengile se îndoiau și biciuiau aerul. Când am intrat în holul întunecat și îmbâcsit, a început să toarne cu găleata.

N-aș putea să spun când am ieșit din casă. În aerul umed și cald, ieșeau aburi din pământul aici mâlos, dincolo crăpat, plin de băltoace în care se oglindea cerul posomorât și cenușiu. Nu-mi păsa că mă stropeam și-mi murdăream pantalonii. În tramvaiul care a pornit hurducându-se, m-am trântit pe o banchetă de lemn, am fumat cu degete tremurânde, tușind de încordare. Pe geamul murdar alergau pete dintr-un peisaj fluid. Eram uzat, inert, surd.

Florica a rămas cu gura căscată când m-a văzut. „Virginia nu-i acasă", mi-a spus răgușită, „ce vreți să faceți?" Am dat-o la o parte cu hotărâre și am intrat în casă. Prea surprinsă ca să-mi bareze drumul, a repetat: „Nu-i acasă. N-are nici un rost, domnule Felix, n-o s-o găsiți pe Virginia". M-a urmat gâfâind, speriată și albă la față, până în capul scărilor. „Potoliți-vă, domnule Felix, vă rog, dacă nu, mă faceți să-l chem pe Titi."

M-a întors din drum însă fostul meu salvator, care a apărut din salon. Voia să știe ce se întâmplase, m-a recunoscut și cu mâna lui mare mi-a făcut semn să-l urmez la parter (eram deja pe trepte). Fără să mă întrebe ce căutam, m-a îmbrățișat, m-a

dus în cameră, la masa de joc, și mi-a propus să facem o partidă de whist. Eram prea uluit ca să refuz.

Abia în clipele acelea am simțit o deznădejde care mă înăbușea. Scrisoarea Virginiei nu era teatru ieftin, cu care voia să scape de mine, ci o hotărâre conștientă de a se elibera de trecut. Era o ființă devotată, ținea la copilărie, într-adevăr, dragostea Virginiei nu fusese decât devotament. Asta se vedea și în graba cu care întorsese spatele trecutului, hotărâtă și fără menajamente. Rupsese firul care o lega de o viață încheiată.

Adâncit în cărțile de joc și perorând despre război, tatăl Virginiei n-a observat deznădejdea care mă cuprinsese. Mi-a povestit despre negocierile lui de la Istanbul cu englezii și americanii, „încununate de un succes absolut". „Dacă Roosevelt și Churchill acceptă, asta mi se datorează numai mie", mi s-a lăudat el, „deși, bineînțeles, laurii îi vor culege alții". A ridicat fața spre mine și mi-a aruncat o privire când am scos un oftat, dar l-a pus pe seama vorbelor lui (sau a ghinionului meu la joc).

Slăbise de când îl văzusem ultima oară, era mai zăpăcit și mai distrat, fără să-și fi pierdut înclinația spre grandomanie, care rămăsese la fel de penibilă și de plictisitoare. Nu mai vedeam la el prezența de spirit de odinioară, iradierea magnetică, energia, încordarea. Se învârtea cu o seriozitate prețioasă în jurul propriei ființe, care devenise un balon dezumflat.

Am jucat două partide de whist pe care le-am pierdut cu brio, spre enorma satisfacție a fostului meu salvator. I-a spus Floricăi să ne aducă ceai și cafea. Și să ia odată, pentru numele lui Dumnezeu, pălăria de care trebuia să mă fi debarasat la intrare și care zăcea pe bustul din bronz al lui Beethoven, acoperindu-i ochii. Când a sunat telefonul, a sărit de pe scaun spunând „Precis e fiică-mea". Era iubita lui, cu care s-a certat (puțin îmi păsa din ce pricină) fără să se jeneze de mine. A făcut-o în fel și chip, de la „flușturatică" la „curvă ordinară", și a trântit receptorul în furcă. Deodată, a izbucnit în plâns. Nu-l văzusem niciodată plângând pe bărbatul acela masiv. Cu brațele atârnându-i inerte, cu fața schimonosită de hohote, stătea lângă masa de joc, distrus, neputincios, stârnind milă.

Brusc, am înțeles de ce plângea Marcu. Hotărârea Virginei de a pleca în străinătate fusese o lovitură puternică. Se simțea părăsit, dacă nu chiar trădat de fiica lui. „N-o să se mai întoarcă", a bălmăjit el. Doar atât a spus, fără să se mire că nu întrebam ce se întâmplase. M-am ridicat de pe scaun și l-am îmbrățișat. Iar în îmbrățișarea asta mi-am pierdut și eu stăpânirea de sine. Am început și eu să plâng și ne-am legănat împreună, neajutorați, în durerea care ne unea.

M-am desprins în tăcere de tatăl Virginiei, care-și ștergea buimac ochii, am ieșit în vestibul, mi-am smuls pălăria din cuier și am fugit afară.

Ploua iar dintr-un cer noros, pe jumătate gălbui, pe jumătate albastru-închis. Plimbarea mea, care era mai degrabă o fugă oarbă, de posedat, n-avea nici o țintă. Când s-a întunecat ajunsesem la râu, gâfâind, năduşit, ud leoarcă. Din apa lovită ritmic de ploaie urcau aburi. M-am rezemat de un copac să-mi trag sufletul. Şi mi-am dat seama că eram în fața comandamentului german păzit de doi soldați cu coifuri de oțel. Din clădirea albă și impunătoare se proiectau lumini pe trepte, în fața intrării, în iarbă. Eram prea năuc ca să mă îngrijorez.

Din sediul Wehrmachtului a ieșit un bărbat în civil, și-a îndesat pălăria pe cap, și-a închis paltonul la gât și a făcut un semn spre o aripă a clădirii, lângă care erau parcate trei mașini. Una dintre ele a rulat scrâșnind pe aleea de pietriș și a oprit în dreptul treptelor. Şoferul a ieșit și i-a deschis portiera pasagerului său, bătând din călcâie și cu brațul ridicat. A condus mașina spre poartă, unde a aprins farurile. Lumina lor puternică și iritantă m-a orbit. Mi-am pus mâinile la ochi și m-am întors cu spatele, dar automobilul a oprit lângă mine. În geam am recunoscut chipul lui Alfred.

Constituție strașnică

„Sângele apă nu se face", asta era vorba preferată a lui Alfred cât timp am stat la el. Opt săptămâni am petrecut în vila lui

somptuoasă din nordul orașului, la început aproape inconștient, cufundat în durere. Pe lângă golul care se căscase în mine, mă descuraja și teama de unchiul meu, căruia nu i-a fost greu să-și închipuie de ce mă aflam la București, cu acte false. Nici n-a trebuit să mă descoasă. Eram un fugar din Reich, emigrant politic, și putea să facă cu mine ce poftea: să mă dea pe mâna Gestapoului și să mă trimită într-un lagăr de concentrare; sau să mă denunțe la poliție, care m-ar fi dus cât ai clipi pe frontul rusesc. N-a recurs la amenințări, era limpede ca lumina zilei că mă aflam la cheremul lui, prezența mea la el acasă n-avea nevoie de ele. Urma să rămân de bunăvoie.

Alfred locuia cu un aghiotant, un bărbat pe la douăzeci și cinci de ani, care vorbea cu puternic accent berlinez, avea o bărbie proeminentă, era slab, cu părul blond-închis. M-a privit insistent când am intrat în casă, vizibil ușurat să afle că eram rudă cu stăpânul casei, fiul surorii lui. Unchiul meu nu avea alți servitori.

Alfred se putea bizui pe ajutorul lui. Erich, bucătar de meserie, gătea, făcea cumpărături, deretica și bătea la mașină când era nevoie. Cunoștea perfect programul lui Alfred, iar când unchiul meu își rătăcea hârtiile, el le găsea imediat. Zi de zi îi alegea lui Alfred îmbrăcămintea, pe care o combina cu mișcări sigure, îi mirosea cămășile și șosetele să vadă dacă trebuie spălate, îl bărbierea pe unchiul meu, care nu suporta brici străin pe gâtul lui, îi lega cravatele și șireturile de la pantofi.

La început, unchiul meu m-a lăsat în pace, era foarte ocupat. Zile în șir stătea până noaptea târziu și negocia cu reprezentanții guvernului, ca să încheie un nou tratat comercial. Cu acordul obținut s-a dus la Berlin, unde s-au făcut corecturi pe care trebuia să le discute din nou la București. Când mă trezeam, Alfred era deja la ambasadă sau în avion. Îmi beam cafeaua pe terasă, în grădină, într-o pijama din mătase naturală și îmi recitam obsesiv în minte scrisoarea de adio a Virginiei. Eram apatic, inert, nu voiam să vorbesc cu nimeni. „Știți Berlinul?" se interesa servitorul lui Alfred. Am dat din cap, mecanic.

„Mi-e dor de casă", a recunoscut tânărul, „Berlinul nu se compară cu cloaca asta plină de jeg și de jidani". N-am zis nimic, iar el a luat o expresie jignită și s-a apucat, în tăcere, să trieze corespondența.

Vila lui Alfred, construită în anii '30, cu acoperiș plat, terase, două etaje, grădină și garaj, era elegantă și modernă. Fostul ei proprietar, un bogat industriaș, un evreu expropriat, putrezea într-o celulă la Jilava. Alfred pusese ochii pe casă încă dinainte de abdicarea lui Carol, cu care industriașul fusese bun prieten, și, ca să nu i-o ia alți solicitanți înainte, a mizat din timp pe relațiile lui cu comandantul Gărzii de Fier.

Eu aveam o cameră de vreo douăzeci de metri pătrați la etajul al doilea. Într-un colț, o masă de sticlă, două fotolii și o canapea de piele. În altul, un dulap mare cu oglinzi, umplut cu noile mele haine. O fereastră lungă, dreptunghiulară, dădea spre grădina încărcată de roadele lui septembrie. Pe consola de lângă pat era un telefon – toate telefoanele din casă erau albe – și un radio cu carcasă din bachelită.

De pe terasă urcam înapoi în camera mea și ascultam concerte de la Viena sau Londra, prea slăbit și fără chef să mă îmbrac. Abia la prânz, servitorul lui Alfred, care voia să mergem să mâncăm împreună în oraș, mă zorea să mă duc la baie, mă bărbierea, îmi punea spumă în cadă, iar când ieșeam mă aștepta cu un prosop ca să mă șteargă. La mesele pe care le luam la restaurantul preferat al unchiului meu, Chateaubriand, îmi turuia despre copilăria lui în cartierul berlinez Wedding, o copilărie, pare-se, plină de lipsuri, și-și ponegrea tatăl, un muncitor pe care-l făcea vinovat de toate aceste neajunsuri. L-am ascultat distrat povestindu-mi cum îl cunoscuse pe Alfred – într-un hotel din Berlin, unde fusese ajutor de bucătar –, prea neatent ca să înțeleg ce-l făcuse pe Alfred să-l angajeze valet pe Erich. S-a dumirit repede că n-avea să scoată o vorbă de la mine, așa că nu m-a mai pisat cu întrebări.

Pus de unchiul meu să-mi poarte de grijă până va avea el timp să se ocupe personal de mine, Erich mă ducea pe terenul de golf din Herăstrău, unde mi-a făcut cunoștință cu un șvab

din Timişoara, al cărui prenume era Heinrich, iar numele era Himmler (fără să fie rudă cu şeful SS, lucru pe care-l regreta nespus) şi avea o frizerie lângă ambasadă. Bărbatul care-l imita întru totul pe tizul său, de la mustaţă şi modelul de ochelari până la felul bavarez de-a vorbi, mi-a mărturisit că era şeful unei reţele de turnători care-i spiona pe cetăţenii de origine germană, ca să vadă cine nu se ducea pe front. Eram prea cufundat în gândurile mele ca să nimeresc mingea de golf, iar crosa mea nu arunca în aer decât bulgări de pământ.

Când nu eram la cinema ori pe stadion, mă aşezam în faţa pianului Schimmel din salon şi-l priveam ţintă, fără să cânt. Abia după şase zile m-am aruncat asupra claviaturii şi am început o sonată de Mozart. M-am oprit brusc – aveam degetele înţepenite, iar pianul suna dezacordat. Eram prea lipsit de puteri şi de voinţă ca să-l acordez, deşi învăţasem s-o fac în copilărie, după ce acordorul nostru murise în Primul Război Mondial. Alfred mi-a sărit imediat în ajutor. Mi l-a trimis pe cel mai bun acordor de pian din Bucureşti, care era chemat înainte de fiecare concert, a pus să fie sculat din somn în toiul nopţii şi adus în limuzina lui de la ambasadă la vila din parcul Bazilescu.

Nu trecea zi fără să vorbesc cu unchiul la telefon, indiferent dacă era la ambasadă sau într-o discuţie la cancelaria Reichului. Se interesa dacă eram mulţumit de noua mea garderobă şi ce mâncasem în ziua aceea la Chateaubriand. „Eşti bolnav?" m-a întrebat, şi şi-a pus servitorul să-mi cheme un doctor. N-am protestat când un bărbat sever, cu faţă de cal, mi-a poruncit să mă dezbrac în pielea goală. M-a ascultat la plămâni, mi-a verificat reflexele la genunchi şi mi-a cercetat prepuţul. „Nici o boală venerică", mi-a trântit el telegrafic, „mai mult sport! Fără fumat! În rest, rasă nobilă!" „Noi suntem ramura puternică a familiei", mi-a spus Alfred când a aflat rezultatul consultaţiei, „constituţia ta strașnică de la mine o ai, băiete!"

La suferinţa pricinuită de plecarea Virginiei se adăuga o profundă neliniște. Nu-mi puteam da seama ce-avea de gând unchiul meu cu mine. Mi-era scârbă şi groază de el. Dar nu era numai asta. Cu toată aversiunea mea, simţeam şi o doză

de recunoștință. Îi ascultam cu acest amestec de silă și recunoștință vocea de la celălalt capăt al firului, care voia să știe dacă se putea cânta din nou la pianul lui. Nu puteam să mă lepăd de această recunoștință – nu-mi dădeam seama dacă din derută sau disperare, iar asta îmi sporea deznădejdea.

Trei săptămâni mai târziu, acordul lui Alfred, „petrol contra arme", putea fi semnat. Stătea în ușa salonului, cu pălăria în mână și răsuflarea tăiată, cu fața cenușie și ceafa lui de taur, până am încheiat fuga de Bach. A venit la pian, m-a lăudat și m-a apucat de ceafă cu o drăgălășenie grosolană și mi-a propus să luăm masa la Caru cu Bere. Servitorul lui stătuse două ceasuri să-i gătească lui Alfred mâncarea preferată, perișoare pomerane cu capere și sos *béchamel*. Se vedea de la o poștă că era dezamăgit. A ieșit în urma noastră abătut. Mi-am dat seama că tânărul era gelos și am simțit ca prin ceață că încolțește în mine o bănuială caraghioasă. Alfred l-a pocnit pe Erich în piept. „Hai, pămpălăule, vino-ți în fire", l-a repezit el, „că te trimit pe front, și-or să facă ăia în sfârșit bărbat din tine!" și m-a tras în Mercedesul lui.

La restaurant, avea chef de vorbă și-și depăna răgușit amintiri din copilărie și din tinerețe cu surioara lui, de la prima drumeție până în port, cu Clara de mână, până la planul de-a fugi de acasă și de-a se urca pe un vapor, unde voiau să se ascundă printre parâme, ca să coboare pe uscat abia în America; pe când „Lala" era o fetișcană de șaptesprezece ani și s-a dus la un bal, o urmărise și, turbat de gelozie, rămăsese să vadă ce face; iar pe primul bărbat care i-a făcut curte surorii lui, un cizmar, ucenic al tatălui lor, l-a snopit în bătaie cu biciul până când acela i-a promis să nu se mai apropie de ea.

Nu era greu de ghicit ce urmărea Alfred cu poveștile astea. Eram ultima lui legătură cu un trecut încărcat de amintiri plăcute. Nu urmărea să se justifice. Nu era omul care să se scuze sau să vrea să-și spele păcatele. Nici n-avea deloc conștiința încărcată. „Mi-a fost cumplit de greu s-o duc pe soră-mea la balamuc, să știi", mi-a zis Alfred ștergându-și spuma de bere de pe bărbie, „o răspundere pe care, din lașitate, bunul tău tată n-a vrut să și-o asume". Nu m-am mai putut stăpâni. „O iubea",

am spus eu tăios și agitat. Alfred m-a privit clipind, uimit și amuzat: „Ia te uită ce succes – nepotul meu vorbește!"

„Știi ceva, băiete?" mi-a zis el după o pauză, „în fiecare lună primesc scrisori de la Clara și de-obicei îi răspund imediat. Îi trimit pachete cu săpun și haine la Potsdam, când mi-o cere, și-l sun pe directorul azilului să aibă grijă cum se poartă cu ea. Stai liniștit, mă ocup de ea".

Afirmațiile lui Alfred erau pure invenții. Nu-i păsa nici cât negru sub unghie de Clara, pe care o mutaseră de la azilul din Potsdam și aveau s-o lase să moară în penultima iarnă a războiului (ceea ce am aflat abia în altă viață).

Drept să spun, nu-mi închipuiam că unchiul meu mă minte. Și asta nu fiindcă aș fi avut încredere în el – cinstea îi era străină, dacă se întâmpla să contravină scopurilor lui. Era absurd. De ce să mă păcălească? Dacă voia, mă putea strivi oricând. El era Dumnezeul cu două fețe al lui Șlomovici, care-mi hotăra destinul.

„Nu mănânci nimic, băiete?" m-a întrebat privind cu regret cum chelnerul ia din fața mea farfuria cu friptura neatinsă. Salutând scurt „Heil Hitler!", un cunoscut al unchiului meu a venit la masa noastră din berăria gălăgioasă și înecată în fum, pe tavanul căreia erau pictate stele și o lună. Alfred s-a grăbit să mă prezinte bărbatului cu părul dat pe frunte, care era corespondent de război. „Nepotul meu", a zis cu o mândrie ridicolă și, pentru mine, ciudată. „În vizită la stimabilul dumneavoastră unchi?" se interesă bărbatul. Nu știam dacă aveam voie să răspund afirmativ, și am răsuflat ușurat când a intervenit Alfred. „Ba bine că nu. Își vizitează unchiul unde și-a înțărcat dracu' bălaia". Au pufnit amândoi în râs și și-au dat coate.

Și în noaptea aceea ne-am dus la cazinou. Ghiță a făcut ochii mari când a venit la garderobă să ia pălăria reprezentantului ambasadei. „Johann Gottwald!" A dat să mă îmbrățișeze, dar unchiul meu l-a împiedicat, dându-i peste mână. „Îl cheamă Felix Kannmacher! Clar?" Nemaiștiind ce să creadă, Ghiță s-a uitat la mine. „Nu pricep." „Sunt nepotul lui", am răspuns înghițind în sec. „Ce?" Ghiță a rămas cu gura căscată.

Ne-a condus la masa de joc, uitându-se invidios și timid, cu coada ochiului, la mine. Voia neapărat să-mi afle taina. „Spune-mi", mi-a șoptit el la ureche, „cum de un sas prăpădit și filosemit ajunge să fie nepotul atașatului comercial al Ambasadei Germaniei, care are legături strânse cu Hitler? E o glumă?" Nu, din păcate nu era. Roia curios în jurul meu, uitând de celelalte îndatoriri. Ne-a adus jetoanele și șampania comandată de Alfred, iar când m-am dus la toaletă, a venit după mine. „Și când am vrut să mă întâlnesc cu unchiul tău, nu m-ai ajutat", și-a amintit el bombănind. „Nu crezi c-ar trebui să te revanșezi?" „Și cine-l are pe Șlomovici pe conștiință?", i-am răspuns eu. „N-am avut nici un amestec!" a strigat Ghiță. A tras draperia de la intrarea în toaletă și s-a îndepărtat repede.

La masa de joc am dat peste alți doi cunoscuți, curioși, cu ochii căscați și urechile ciulite. „Cine e șobolanul ăsta slinos?" a vrut să știe unchiul meu, sâcâit de Bubi Giurgiucă, care-mi tot făcea cu mâna. Ca să mă lase în pace, i-am răspuns la salut, o mare greșeală. Încurajat, a sărit din fotoliu, a venit la noi și s-a prezentat, cu o plecăciune adâncă, drept „cel mai mare specialist în finanțe din București". Fără să scoată o vorbă, Alfred s-a ridicat, și-a scuturat trabucul pe sacoul galben ca un canar al lui Bubi și s-a așezat la loc. Chicotind jenat, Bubi și-a șters haina și s-a întors repede spre mine. „Și eu care muream de grija ta, dragul meu! Mi te și închipuiam sărac, bolnav și singur cuc, Doamne, ce rău mi-a mai părut!" M-a privit cu o expresie de câine credincios. „Și uite că m-am îngrijorat de pomană" – fața lui rotundă ca o clătită, care fusese întunecată și tristă, s-a luminat – „ai proptele și n-o duci deloc rău". M-a măsurat din creștet până-n tălpi cu o admirație din care nu lipseau lăcomia și invidia.

Când să mă așez la loc, Bubi a tras de mine și mi-a spus mândru nevoie mare că avusese câștig de cauză în procesul cu Marcu, cel puțin în primă instanță. Aflasem? A trebuit să neg. „Acum o să fiu văzut cu alți ochi în lumea bună, care mă crede un ticălos și-un escroc – îți dai seama cine a răspândit calomniile astea – și o să-mi fie mult mai ușor s-o mărit pe Măriuca mea", mi-a zis el surescitat.

A dat să mă conducă la Mărioara, care mă privea clipind din gene, când Alfred l-a izgonit pe fostul impresar: „Șterge-o!" s-a răstit el la Bubi, care a făcut o plecăciune adâncă în fața reprezentantului ambasadei și s-a întors la locul lui.

La miezul nopții aveam în față o grămadă uriașă de jetoane, pe care unchiul Alfred le-a schimbat la casă. Cu bancnotele în mână, s-a aplecat spre mine să mi le îndese în haină. Obrajii Mărioarei s-au umplut de pete roșii. În orele care trecuseră mă privise când sfioasă, când excitată. Ca să-mi atragă atenția, se tot jucase cu brățările, se pudrase și se rujase. Plesnea de cochetărie și îngâmfare. Iar când Alfred a dat semnalul de plecare, și-a înghiontit tatăl, și el a venit repede după noi la garderobă.

Bubi l-a dat la o parte pe Ghiță, care voia să-mi întindă pălăria, și m-a rugat să-i fac o vizită. „De dragul fiică-mii", a zis el făcându-mi cu ochiul și și-a însoțit invitația cu o amenințare. „Aranjează-mi o întâlnire cu atașatul comercial", mi-a șuierat printre dinți, „sau îi spun că ești emigrant, și nu prea cred că vrei asta, nu-i așa?" Cu fața lui strălucitoare ca slănina, mă privea nerușinat și senin.

Lui Ghiță nu i-a scăpat șantajul ăsta impertinent. Stătea perplex, cu pălăria în mână, între mine și Bubi care-mi rânjea. Nu mai reușea să priceapă nimic, bietul de el. „Domnule, cum vă permiteți?" zise Ghiță sufocat de indignare, „Vorbiți cu o rudă a reprezentantului ambasadei!" – noutate la care, de data asta, Bubi a fost cel uluit. „Prostii! Habar n-aveți ce spuneți!" Au început să se certe pe tema originii mele, prilej de care m-am folosit ca s-o șterg.

Îmi închipuisem că dragostea pentru familie, descoperită la bătrânețe, îl făcuse pe unchiul meu să mă ia sub aripa lui – n-avea copii, n-avusese familie –, dar m-am înșelat. Nu voia să-mi câștige afecțiunea. Urmărea cu totul altceva.

A doua zi, Alfred m-a luat cu el la ambasadă, unde am asistat la o negociere cu proprietarii unor mine de fier. N-am înțeles prea bine despre ce era vorba. La ora prânzului m-a dus la restaurantul din fața palatului, unde avea întâlnire cu doi

proprietari de rafinării. Zbierând, le-a poruncit celor doi domni de la Ploieşti o creştere a producţiei. Războiul o cerea, nu era clar? Cei doi au rămas impasibili şi au invocat clauze din contractul de livrare, care spuneau altceva, piedici de ordin tehnic, specificaţii logistice. Pretexte! Pretexte! urla Alfred. „În ţara asta nu găseşti ordine, disciplină, hotărâre, hărnicie, caracter. Nimic din toate astea. Nu găseşti decât tertipurile voastre la tot pasul. Mişcaţi-vă curu' şi apucaţi-vă de treabă! Daţi-i drumul!" şi izbi cu pumnul în masă.

În zilele şi săptămânile următoare eram când curier, când mâna lui dreaptă. Trebuia să aduc cafeaua, să pun şampania la rece, să-i lustruiesc pantofii, când urma să aibă o şedinţă cu oameni sosiţi din Germania. Îi pregăteam hârtiile înainte de întâlniri şi răspundeam la telefon. Când i s-a îmbolnăvit dactilografa, eu îi scriam procesele-verbale şi le băteam la maşină. Iar când era nevoie, eram translator. Săptămânal, Alfred îmi plătea un salariu colosal, pe care mi-l îndesa în haină (nu câştigasem atâta în viaţa mea).

Deşi eram translator şi scriam procese-verbale, pe-o ureche-mi intra şi pe alta-mi ieşea despre ce era vorba. Îmi făceam treaba mecanic, indiferent şi apatic. Ceea ce nu s-a întâmplat însă la o întâlnire a lui Alfred cu un agent Gestapo, pe care l-am luat de la aeroportul Băneasa şi care, la coborârea din avion, îmbrăcat în civil, cu pălăria în mână, părea inofensiv. Salutul lui hitlerist nu mi s-a părut deloc milităros. Nu era nimic înfricoşător la bărbatul cu păr moale care m-a privit afectuos când i-am fost prezentat de unchiul meu. În automobil eram blocat între ei, şi cunoştinţa lui Alfred ne-a povestit despre copiii săi, care se îmbolnăviseră de oreion (sau de pojar), nu fără să ne arate poze cu cele patru odrasle nemaipomenit de blonde, în costumaş sau rochiţă, în faţa unei vile la Wannsee, şi care se uitau spre aparatul de fotografiat. Le-a mângâiat cu degetul mare. Oftând, a pus cele două fotografii color în sacou, trecând imediat la progresele obţinute în exterminarea evreilor. A înşirat cifre voios şi senin, de parcă ar fi citit dintr-un registru contabil.

Am simțit că mi se întoarce stomacul pe dos. Nu puteam să fac nici o mișcare, în stânga stătea Alfred și fuma, în dreapta agentul, care mă privea binevoitor. „E filosemit?" întrebă el – se referea la mareșalul roșcovan, nu la mine – „De ce nu respectă înțelegerile noastre? N-a promis să le ia evreilor pielea de pe ei?" Alfred și-a aruncat mucul de țigară pe stradă și s-a plâns că ticălosul ăsta de Antonescu urmărea un târg parșiv: pământ în schimbul evreilor. „În schimbul lor vrea nordul Ardealului! Cruță gunoaiele astea ca să ne șantajeze! Nu se gândește decât la avantajele lui meschine!"

Mi s-a făcut și mai greață. Iar când am oprit lângă hotelul Ambasador, unde stătea agentul, am sărit din mașină, am căzut în genunchi și mi-am golit stomacul în rigolă. „Ce-i cu tine, papă-lapte!" m-a certat Alfred, iar cunoștința lui Alfred m-a apucat de umeri. „Ți-e mai bine?" m-a întrebat la urmă, ciupindu-mă încurajator de obraz.

În holul hotelului, bărbatul i-a spus unchiului meu de ce venise. O chestiune penibilă, a remarcat el plicitisit, și strict secretă. „Pot să am încredere în nepotul tău?" Alfred a dat din cap și mi-a turnat încă un pahar de whisky, pe care l-am sorbit dintr-o înghițitură. M-am sprijinit în fotoliu, mângâind o frunză de palmier care-mi atârna în fața ochilor, și mi-am întors capul spre recepție, unde o tânără care-mi amintea vag de Virginia se tocmea cu recepționerul. Am tras aer adânc în piept când am văzut-o dispărând în lift, însoțită de un angajat al hotelului care-i ducea valizele.

Era vorba despre un gestapovist cu sexualitate dubioasă, a zis cunoștința lui Alfred, agitându-și paharul de whisky. Această anomalie sexuală stârnise deja un scandal. Și mai gravă era legătura lui cu un funcționar din aparatul de stat românesc, bănuit că e un agent dublu care spionează pentru ruși. Nici unul, nici altul nu era de categorie ușoară, ceea ce făcea cu atât mai delicată scoaterea lor din circuit.

Alfred se făcuse pământiu la față. Și-a revenit când unul din liftieri, în livrea roșie cu nasturi aurii, a venit la agent cu o telegramă (și a încasat un bacșiș uriaș). Alfred privi cu dușmănie

la tinerelul care şi-a băgat iute banii în buzunar. „Anomalie sexuală", mormăi el, dădu whisky-ul pe gât şi puse paharul masă, cu mâna tremurândă. „Perversul ăsta ar trebui lichidat! Fără ezitare! Pac-pac!"

Într-o zi de octombrie, când am intrat din greşeală peste servitor în baia neîncuiată, mi-am amintit de reacţia lui Alfred de la hotel. Cu pantofi cu toc, fustă şi bluză, fardat strident şi ţinând în mână o perucă, Erich se admira în oglindă. Ridicându-şi fusta până la portjartier, îşi cerceta cu atenţie picioarele albe şi netede, proaspăt rase (pe pulpe avea tăieturi şi sânge închegat). Întorcându-se din nou spre oglindă, ca să tragă de genele false, a dat de mine în pragul uşii. S-a îngălbenit la faţă. N-am apucat să-mi cer scuze. El şi-a revenit primul: „Marş de-aici, nenorocitule!" Vocea lui lătrată mi-a pătruns până-n oase. Şi, când am dat să spun că intrasem în baie fiindcă nu încuiase uşa, a azvârlit în mine cu o sticlă de parfum. Era cât pe ce să mă nimerească, dar sticla s-a spart de perete.

Observasem iubirea lui Erich pentru Alfred. În ultimul timp era obraznic şi veninos cu mine, şi nu era greu de ghicit de ce. Alfred îmi dădea sarcini care fuseseră ale lui – trierea corespondenţei, organizarea întâlnirilor şi ordonarea hârtiilor. Unchiul meu mi-a dăruit de faţă cu el un portofel de piele şi un ceas de buzunar de aur, şi tot în faţa lui îmi dădea salariul acela neverosimil de mare.

Erich îşi dispreţuia tatăl biologic. Asta mă făcea să cred că-l iubea pe Alfred ca pe un tată pe care nu-l avusese niciodată, un om puternic şi împlinit.

De obicei, Alfred îl trata de sus şi se purta urât cu el. Era ca un bărbat grosolan care-şi satisface poftele cu femei pe care altminteri nu dă doi bani. În săptămânile în care-am stat la Alfred, a adus două curve acasă, pe care le-a împins cu brutalitate la el în dormitor. E drept că nu se căsătorise niciodată. Iar în scrisorile către mama, din Bogenfels sau din Berlin, nu pomenise niciodată de vreo femeie.

A doua zi, unchiul meu a dat o petrecere la care au venit numeroşi colegi de la ambasadă, ofiţeri, doi oameni de afaceri

din Germania, medicul lui personal, cel cu mutră de cal, şi frizerul şvab pe nume Heinrich Himmler. Era o noapte caldă de octombrie. Înainte de masă, pe care am luat-o pe terasa din grădină, la lumina felinarelor şi a lumânărilor, între fluturi care se pârleau şi umbre de lilieci, Alfred m-a împins spre pian. „Cântă ceva!" mi-a poruncit tăios. Când am început fuga de Bach, oaspeţii m-au înconjurat cu paharele de şampanie în mână, dând meditativ din cap.

Calmul ăsta n-a durat mult. Medicul lui Alfred şi cei doi ofiţeri s-au dus să stea de vorbă într-un colţ, iar alţi doi domni spuneau bancuri lângă şemineu. Au pufnit în râs, începând să tuşească jenaţi când Alfred s-a răstit la ei. Şvabului din Timişoara i s-au umezit ochii. Şi-a dat jos ochelarii cu ramă groasă şi i-a şters frecându-i de pantaloni. Când am terminat, mi-a sărit de gât. Heinrich Himmler, cu aproape un cap mai scund decât mine, s-a lipit de pieptul meu smiorcăindu-se. „Sunteţi un adevărat talent!" mi-a spus, apoi s-a adresat unchiului meu: „Nemaipomenit, ascultă-mă pe mine, nemaipomenit. Tuşeul ăsta de rasă pură e inegalabil. Alfred, foloseşte-ţi relaţiile şi aranjează-i un concert acasă, în Reich. O să aibă un succes răsunător!"

Heinrich Himmler nu s-a dezlipit de mine la masa pusă în grădină, iar când umezeala ne-a gonit înapoi în casă, nici la fumat, în salon, printre ofiţerii care făceau pariuri despre Stalingrad. S-a dovedit un cunoscător al fugilor de Bach, pe care le considera „de o profunzime şi rigoare ariană". „Dragul meu, cântaţi ca un discipol strălucit al lui Victor Marcu", mi-a zis el la un moment dat. „Vă spune ceva numele ăsta?" Pentru orice eventualitate, am răspuns că nu. „Vai, dar nu se poate", făcu el vizibil uimit, „Marcu a cântat în toate sălile de concert din Europa, a fost un zeu, prietene. Din păcate, s-a ratat, o trăsătură comună rasei, toţi latinii ăştia degenerează până la urmă".

Mi-a spus povestea vieţii lui şi mi-a mărturisit că prenumele nu-i era Heinrich – şi-l schimbase de dragul idolului său, comandantul SS. De fapt, îl chema „Hinrich". M-a rugat insistent să nu spun nimănui. Deşi i-am promis de mai multe ori că n-o

să afle nimeni, n-am putut să-l liniștesc. Nu știa de ce-mi destăinuise această impostură penibilă cu numele lui. Altminteri era om de caracter, cinstit, nu săvârșise nimic rău. Precis îmi făcusem o impresie complet greșită despre el. „E foarte jignitor să-ți închipui că sunt un om lipsit de onoare". Mă privea cu reproș, dușmănie și ură din spatele ochelarilor ca ai lui Himmler. Whisky-ul pe care-l băuse începea să-și facă efectul.

La fel se întâmpla și cu ofițerii și reprezentanții ambasadei: se adunaseră ciorchine lângă pianul la care lovea în clape doctorul și cântau cântece de luptă naționaliste. Iar la miezul nopții au venit șase prostituate – într-o clipă au rămas aproape goale. Cei prezenți se jucau de-a prinselea în jurul pianului Schimmel, iar cine punea mâna pe dama pe care și-o dorea o ducea sus în camera de oaspeți.

Heinrich Himmler a fost dintre domnii care nu s-au ales cu nimic. La vânătoarea din jurul pianului a picat drept în nas și și-a rupt un dinte, spre deliciul asistenței. Cu buza sângerând și cu dintele în mână, pe care-l studia văicărindu-se, s-a târât din nou lângă mine. Unul dintre oamenii de afaceri, beat mort, n-a reușit să facă decât două ture împleticite în jurul pianului și a căzut lat. Bărbatul care-și pierduse cunoștința a fost dus în grădină și, stropit cu șampanie, și-a revenit.

Alfred mă ținea sub observație. „Femeile de aici sunt niște iepe sălbatice, viclene, gata să muște", i-a spus el unui ofițer, „nu se compară cu iepele noastre ariene de prăsilă". Când Erich a scăpat tava plină și unchiul meu l-a certat, m-am ridicat de pe canapea, sperând să pot pleca fără să mă vadă nimeni.

Ajuns pe trepte, am auzit vocea poruncitoare a lui Alfred: „Unde te duci, fraierule? Ce-i asta? Ia o curvă cu tine!" A sărit din fotoliu și a tras de o blondină pe care o pipăia doctorul. „Când o să-ți intre în cap că faci parte și tu din rasa stăpânilor? Ești un stăpân și poți s-o fuți pe târfa asta până-și blesteamă ziua în care s-a născut", și a împins-o în brațele mele. „Sau ești vreun pămpălău și nu ți se scoală decât dacă stai la pian?" mi-a spus holbându-se la mine cu ochi sticloși. Lumea a izbucnit în urale când i-a tras femeii o palmă pe fund cu mâna mea.

Am urcat la etajul al doilea fără însoțitoare, care nu se mai ținea pe picioare. A încercat să urce scările în patru labe, până când a renunțat și nu s-a mai clintit.

Voia să mă însemne cu fierul roșu al pecetei sale, ăsta era scopul lui Alfred, ambiția lui de unchi (pe cât de caraghioasă, pe-atât de cumplită). Ca să-și atingă scopul, pe de-o parte mă copleșea cu atenții și bani, pe de alta mă dresa ca să devin un stăpân.

A doua zi, când ne întorceam de la dejun, am dat în Piața Palatului de o mulțime agitată. Se dansa în jurul statuii ecvestre a primului rege al României. Vocile care-i aclamau pe suveran și pe Ion Antonescu s-au transformat curând într-un cor. Răpăiau tobe, răsunau alămuri. Șoferul lui Alfred ne-a făcut loc prin mulțime până la automobilul parcat la hotelul Metropol. Iar când tânărul rege a ieșit la balconul palatului să salute mulțimea, s-a întâmplat. M-am ciocnit de un băiat de vreo treisprezece-paisprezece ani care abia-mi ajungea până la piept, cu părul negru și fața murdară, de culoarea cafelei cu lapte. A mormăit o scuză și dus a fost în mulțime. Alfred urmărise scena. „Adu-mi-l încoace!" a urlat el la șofer, „Hai, fuga după el!" Șoferul a luat-o la goană ca să-l prindă pe puștiul care-mi furase portofelul de piele – misiune ce părea imposibilă în masa aceea de oameni.

Șoferul ambasadei s-a întors la hotelul Metropol ținând copilul de ceafă. Alfred nu s-a sinchisit de oamenii strânși în jurul nostru când i-a tras puștiului o palmă și l-a întrebat ce făcuse cu portofelul meu. La el nu era. Băiatul n-a răspuns. Alte două palme, iar nici un răspuns. Și când i-a dat a treia palmă, puștiul l-a scuipat drept în față. Alfred și-a șters înjurând flegma de pe nas și de pe buze și s-a urcat în mașină. „Ce facem cu puiul de țigan?" a întrebat șoferul. „Îl luăm cu noi în portbagaj", a zis Alfred.

Acasă, când băiatul a ajuns în salon, desculț, murdar, cu ochi speriați și iscoditori, mi-a poruncit să-l dezbrac. Erich s-a rezemat de pianul Schimmel, rânjind. Nu m-am clintit, iar unchiul meu s-a întors spre servitor: „Fă-o tu!" Servitorul l-a

imobilizat pe copilul care dădea din mâini şi din picioare şi-l muşca de braţ. La urmă, nu mai avea nimic pe el şi tremura din toate încheieturile.

Amintirea acelei după-amiezi aproape că nu mai există. Îmi amintesc mai bine sentimentele mele de neputinţă şi ruşine, decât de ceea ce s-a întâmplat. Alfred m-a silit să iau pistolul lui. Mi-a strâns mâna care-mi tremura şi a îndreptat pistolul spre băiatul care începuse să plângă. N-am să uit niciodată ochii aceia înspăimântaţi. Şi niciodată n-o să uit vocea lui Alfred în urechea mea, trădându-i profunda surescitare. „Nu comitem nici o crimă dacă distrugem viaţa asta. Avem dreptul să stârpim tot ce-i lipsit de importanţă." „Nu", implora puştiul, care căzuse în genunchi şi-mi înlănţuise picioarele, „nu!" Unchiul meu l-a izbit în coaste cu pantoful. Trosnet de oase, un strigăt de durere, băiatul chircit pe podea. „Dacă n-o faci tu, o fac eu!" mi-a spus unchiul când am dat drumul pistolului ca să mă aplec spre copil. L-am dus afară din salon, fără să-l ascult pe Alfred, care mă ameninţa cu arma şi urla: „Te omor, laşule, te omor!" La intrare, i-am pus băiatului haina mea pe el. Cu faţa umflată şi lividă, cu o mână la coaste, s-a îndepărtat iute printre umbrele după-amiezii şi frunzişul galben.

Înjurăturile lui Alfred m-au urmărit până în camera mea la etajul al doilea, unde m-am prăbuşit. Am tras cu urechea, gâfâind de încordare, la ce se auzea de la parter. Au trecut ore, în casă era o linişte de mormânt, şi când s-a înnoptat am plecat. La răsăritul soarelui eram la tanti Aurelia, care m-a privit strângând din pleoape, fără să risipească vreo vorbă, când mi-am luat geamantanele. „Am să mă întorc", i-am promis, iar ea a dat din cap şi m-a condus până la poartă.

Până la lovitura de stat din august '44, Alfred a rămas la Bucureşti. N-a urmat exemplul ambasadorului care, întors de la vânătoare (ce practic!), s-a împuşcat cum a aflat de arestarea lui Antonescu. Alfred s-a urcat într-un avion care s-a ridicat la cerul albastru ca oţelul, a fumat trabucuri cubaneze şi s-a umplut de whisky, până a aterizat la Berlin-Tempelhof.

Erich, aghiotantul lui, n-a plecat cu el. La sfârșitul lui august am sărit dintr-un camion plin de soldați ai Armatei Roșii, când am ajuns în nordul Capitalei, și m-am dus pe jos până la casa unchiului meu. Cuibul lui părăsit fusese devastat. O mână de soldați rămași în urma trupelor făcuseră prăpăd, lichidaseră șampania și coniacul lui Alfred, luaseră toate obiectele de la baie și radiourile, trăseseră în toate geamurile și zgâriaseră canapelele. Un morman de fecale umane puțea în fața șemineului unde arseseră înregistrări cu Hitler, folosind clapele pianului drept lemn de foc. Curentul mi-a aruncat la picioare un rest de lemn carbonizat.

În grădină am dat peste cadavrul servitorului, putrezit, mirosind groaznic, plutind parcă într-un nor de muște. La gât o tăietură căscată, plină de sânge închegat, iar în mâna stângă un brici, plin și el de sânge. Greu de zis dacă era briciul pe care-l folosise Erich când îl rădea pe unchiul meu (cu mâna dreaptă, niciodată cu stânga!). M-am uitat la mort, învăluit în norul acela de muște care se ospătau în tihnă din carnea lui, până când imaginea lui a început să-mi tremure în fața ochilor. „Marș de-aici, nenorocitule!" mi-a urlat, și am fugit îngrozit din grădină.

Capitolul VI

În care un dandy devenit invalid de război moare din cauza proprie-i obsesii, un fost Zeu al Pianului primește înapoi tot ce pierduse cu ani în urmă (pentru a pierde curând mai mult decât a primit), un sas fals, pe nume Johann Gottwald, întâlnește un sas veritabil, pe nume Johann Gottwald, unul e trimis în lagăr și celălalt condamnat la moarte, și viața se dovedește până la urmă minciună, iar minciuna până la urmă (chipurile) realitate.

De noi n-or să se atingă

Țară a cerului indiferent, a plugului de lemn și a crinolinei bunicii la dansul de duminică, a vrajbei în familie până la a șaptea și a opta spiță, a morților nemuritori, a bisericuțelor umile, pline de funingine și licăr de icoane, tămâie și frică de Dumnezeu, a ierbii cosite și hârșâitului coasei, a căruțelor încărcate cu căpițe de fân și a flăcăilor care cântă cocoțați pe ele. Țară tihnită, barbară, rodnică, țară a portului popular și a căruțașilor, a țesătoarelor, a horelor săltărețe, a tarafurilor de lăutari la nunți și înmormântări, a animalelor care vorbesc în grajd la miezul nopții. Țară a lăzilor de zestre și a odăilor scunde, cu icoane și farfurii pe pereți. Pășuni și pajiști asemenea covoarelor brodate cu flori și stropite cu oi. Tropot de cirezi, târșâit de opinci. Țară a pizmei și a inerției atotputernice. Chipuri de oameni care par făurite din lut proaspăt sau din pământ uscat și crăpat. Țara asta care se întinde până la cerul care a pedepsit-o și a binecuvântat-o în veci, în veci rămasă aceeași.

Am petrecut doi ani și jumătate adăpostit la o mânăstire de la poalele Carpaților. Nu între zidurile al căror dreptunghi împrejmuia capela și biserica, ci în afara lor, într-o căsuță de lemn ascunsă pe coasta împădurită. Înghețată iarna și răcoroasă vara, avea un dormitor și un pridvor îngust, prin fața căruia

curgea un pârâiaș. Era foarte mică, n-o bătea soarele, mirosea a mucegai și avea podeaua putrezită. De pereții afumați atârnau blănuri de oaie, o fotografie a lui Carol al II-lea și, peste tot, icoane și cruci. Mi-am lăsat să crească părul și barba, și în scurt timp mi-a intrat în toți porii un jeg pe care nu-l mai puteam spăla la pârâu, când mă aruncam în apă speriind câteva capre cu blană neagră. Degetele mi-erau umflate, bătucite și zgâriate, hainele mi-erau zdrențuite. Tăiam lemne, căram poveri, înfigeam plugul în pământul pietros, coseam și strângeam fânul.

Întâmplarea a făcut să mi se ofere slujba de argat la mânăstire. Ajuns aici a treia zi după ce fugisem din București, am cerut de mâncare și adăpost pentru o noapte, și n-am fost refuzat. Maica stareță a venit la mine în timp ce mâncam în trapeză și mi-a spus că argatul mânăstirii murise cu două săptămâni în urmă. Fără să stau pe gânduri, m-am oferit să dau o mână de ajutor. Am căzut imediat la învoială și, în ciuda numelui meu german, n-a ezitat să mă angajeze atunci când i-am arătat certificatul de botez de la Izvorani (care îmi putea fi în sfârșit de folos).

N-a fost greu să mă împrietenesc cu călugărițele. Toate aveau chipuri netede, lipsite de riduri, vârste greu de ghicit, și nu mă priveau cu sfială sau neîncredere. La muncile din grădină și de la câmp pe care le făceam împreună, vorbeau cu o seninătate egală, molipsitoare, despre familie, înmormântări, nunți, morți și vii. Despre mersul războiului nu știau nimic. Când mergeam cu căruța în satul din apropiere să iau făină sau șipci pentru gard, auzeam numai povești aiuritoare. Se zicea că trupele germane ajunseseră în Anglia și se luptau cu monștrii marini din Pacific ai flotei americane. Apoi se zicea că soldați britanici și americani mărșăluiau spre București, iar Mussolini fusese mâncat de viu de poporul muritor de foame. N-aveam habar de nimic, eram ars de soare și murdar, odihnindu-mă în mine însumi ca o stea aflată la ani-lumină de istoria sângeroasă a omenirii.

Până când, într-o zi de august, la răsărit, am ieșit în pridvorul strâmt al căsuței mele. Am zărit în vale un nor de praf care se întindea pe kilometri și se ridica lucitor la cer. În ziua aceea se

vedea până hăt-departe, ceea ce nu se prea întâmplă în august, și am putut distinge coloane de soldați și vehicule militare care se îndreptau spre nord. Am tras adânc aer în piept, m-am dezbrăcat la piele, am sărit în apa limpede și înghețată a pârâului, m-am frecat cu o piatră rugoasă, până m-am făcut roșu ca racul, și am îmbrăcat fracul cel negru de la cazinou, alt costum nu mai aveam. Mi-am luat rămas-bun de la călugărițele adunate în curtea mânăstirii și de la maica stareță, care m-a condus la poarta boltită și mi-a făgăduit că mă vor pomeni în rugăciunile lor. De stricat, nu putea să strice, iar dacă ajuta, asta numai Dumnezeu știe. Am îmbrățișat-o plin de recunoștință.

Dacă nu mă luau căruțe trase de cai sau de boi, ca să mă mai scutească de câțiva kilometri de drum, trebuia să merg pe jos, și era tare greu cu valizele mele. În cele din urmă am dat de un autobuz care în mod excepțional nu fusese rechiziționat de armată. De ce, mi-am dat seama imediat. În pocnete și hurducături, avansa cu chiu, cu vai. Nu era loc să arunci un ac în cutia asta pe roți, ruginită ca naiba, în care pe douăzeci de locuri se înghesuiau patruzeci de călători, ca să nu mai pun la socoteală țapul, care-mi rontăia fracul de șef de sală, și cele șapte rațe. Eram sufocat de damful de țuică și de putoarea transpirației, nemaivorbind de căldura insuportabilă și mirosul de capră. Lumea comenta evenimentele, de la represaliile germane asupra Bucureștiului, până la înaintarea hoardelor rusești. Bărbatul de lângă mine s-a întors spre țap: „Să te ferească Dumnezeu, când or ajunge la noi. Pe tine te pun primul la frigare, împielițatule". „Nu ne uită pe noi domnu' Ciurcil", zise un alt călător, care îi înștiințase pe toți că e profesor la Râmnicu Vâlcea, „bunica lui Mihai, buna noastră regină Maria era fiica ducelui de Edinburgh și nepoata reginei Victoria, nu ne lasă Anglia pe noi de izbeliște!" Aceste vorbe sunau încurajator, iar lumea își făcea cruce.

Autobuzul mergea la Câmpulung, unde plănuiam să mă urc într-un tren, ceea ce s-a dovedit imposibil. De la șeful gării, care într-un târziu a dat la o parte perdeluța de la ghișeu, am aflat că abia peste două-trei zile ar fi putut să mai treacă un

tren. Se întunecase deja și mi-era foame. L-am întrebat pe un bărbat slab ca un țâr unde puteam găsi un hotel și o cârciumă acceptabilă. Când i-am spus că sunt sas din Brașov, m-a invitat imediat la el acasă. Am urcat o pantă și am ajuns curând la destinație. Eram deja în pragul casei când mi-a mărturisit că soția lui era din Brașov, așa că nu mai puteam face cale-ntoarsă.

Mă temusem degeaba de cine știe ce urmări neplăcute. Delicată, cu obraji ca de marțipan, doamna Matache nu mi-a dat prilejul să-mi depăn amintirile. Nu voia decât să aprob în tăcere tot ce spunea, să plasez câte un „ah" sau „oh" la momentul potrivit, așa că am putut mânca în tihnă.

Familia gazdelor mele avea șase membri: domnul Matache, directorul arhivelor orașului Câmpulung, mama lui, care mă privea iscoditoare, soția, care, încântată că-și amintea de Brașov, trăncănea cu gura plină (și mă stropea cu un amestec de mămăligă și flegmă), fiul adolescent, care înfuleca cu poftă, și o pereche de gemene de vreo douăzeci de ani, absolut imposibil de deosebit.

Am mâncat în sufragerie – o cameră zugrăvită în galben-deschis, luminată de o lampă de cristal care se legăna de tavan zornăind – cu tacâmuri de argint și farfurii din porțelan de Meißen (în cinstea mea). Din grădină pătrundea în casă un aer cald. Când mama și gemenele s-au apucat de spălat vasele, tata Ion m-a luat pe verandă și a deschis o cutie cu trabucuri scumpe, bine uscate, prăfuite și cu un iz de vechi, care dovedeau cât de econom era (cine știe de când le avea). Totul în casă, de la covoarele persane până la lampa de cristal, pendulele și mobilierul, vădea o prosperitate apusă, la care răposatul tată al lui Matache ajunsese făcând comerț cu cherestea. La fel și pianul Bechstein, care cunoscuse și zile mai bune.

Când ne-am întors în salon, iar întrebările doamnei au început să mă pună cu adevărat în dificultate, m-am aruncat asupra pianului îngrozitor de dezacordat. M-am salvat cu *Sonata lunii* și un vals de Chopin. Toți au aplaudat emoționați, de la fiu până la bunică, iar gemenele – care am observat că erau nedespărțite și se cufundaseră împreună în fotoliul de lângă

bibliotecă – m-au privit sfioase și s-au înroșit, de parcă recitalul meu ar fi fost o (dublă) cerere în căsătorie.

Trei zile am stat la această familie simplă și modestă. Nimeni nu făcea caz de persoana lui. Când nu vorbea despre Brașov, doamna Matache era tăcută, iar domnul Matache era, și el, zgârcit la vorbă. Băiatul – mă condusese până la peștera Dâmbovicioara, pe care voiam s-o văd – era îndatoritor, vioi și săritor, iar surorile lui gemene, care m-au tuns, nu umblau deloc cu nasul pe sus. Tata Ion nu-și făcea cine știe ce idei sau ambiții deșarte, nu cerea de la viață decât un trai decent, liniște și pace. Nu se sinchisea de politică și-i mulțumea lui Dumnezeu că-l ferise pe fiu-său de front. Excepție făcea bunica, mai simandicoasă, care-și aducea aminte de vremurile bune de odinioară și plângea de dorul lor.

Iar în ziua a treia, după ce m-am întors de la gară, unde fusesem din nou de pomană, au năvălit soldații în casă. În oraș simțisem cum sporește agitația. „Vin rușii! Vin rușii!" se auzea din toate părțile. Împreună cu fiul lui Matache, care nu voia să mă lase să-mi car singur valizele, mă dusesem în piațeta dogoritoare din fața gării, doar ca să mă întorc iar la gazdele mele, și văzusem ceata de o sută de soldați ruși care intra în Câmpulung. În față, două camioane care scoteau fum, unul cu cauciucurile dezumflate, și mai multe căruțe trase de niște mârțoage numai piele și os. În urma lor, veneau soldații, pe jos. Chipuri de mongoli și tătari, întunecate, bătute de soare și de vânt, și băieți, de un blond spălăcit, cu fețe copilăroase. Toți îngrozitor de murdari, trași la față, frânți de oboseală, mai mult se târau decât mergeau. Mi-am lăsat imediat valiza pe jos și, plin de recunoștință, ușurat, mi-am fluturat pălăria în aer. Tot zbura spre cer, se-nvârtea în aer și-mi ateriza în mână, până când două dintre arătările jerpelite m-au observat și mi-au făcut cu mâna. Și în curând, în piațeta dogoritoare, jumătate din ceată mi-a răspuns la salut cu o fluturare de mână.

Bunica Smara mărșăluia energică dintr-o cameră în alta, dându-le celorlalți instrucțiuni ce să ascundă imediat. Stătea în fața bufetului mișcându-și bastonul de parcă ar fi fost o

vergea care dibuie filoanele de agint și de aur. „Vesela de porțelan, tacâmurile de argint, goliți toate sertarele, dragele mele", le poruncea ea gemenelor, care i se supuneau amuzate. Fiul domnului Matache a trebuit să sape o groapă în grădină, și a făcut-o fără să crâcnească. Iar când s-a întors domnul Matache de la arhive, toate obiectele de preț care putea fi cărate erau fie ascunse în magazie, fie îngropate în grădină. „Nu era nevoie. De noi n-or să se atingă", a spus el cu o voioșie dezaprobatoare.

La masă, vergeaua bunicii a început iar să se miște, de data asta spre stăpâna casei și spre gemene. Și, în clipa aceea, s-a întâmplat. S-au auzit voci aspre la intrare, porunci răcnite în rusește, și fiindcă nimeni n-a deschis, lovituri de topor în ușă. Domnul Matache a închis ochii și a rămas neclintit ca un mort. Mama lui a fost cea care a avut grijă ca nora și gemenele să dispară.

Le era greu să spargă ușa cu topoarele, așa că rușii au găsit o cale mai bună. Au spart geamurile de la verandă, au năvălit urlând în casă și au venit la noi, la masa din sufragerie, șase vlăjgani, beți morți, străduindu-se să-și țină echilibrul: „*Babî, gde*? Unde femei?" întrebă primul dintre ei, o namilă de bărbat lat în umeri. „Unde ceas? *Ceasî, gde*?" întrebă un băiat blond, care părea de vârsta fiului lui Matache – strângea în pumn o gâscă moartă, care a căzut moale pe covor când i-a dat drumul. Gazda mea și-a scos ceasul de la vestă, a deschis capacul și a spus că este opt fără trei minute. Imediat băiatul s-a înființat lângă el și a pus stăpânire pe ceas.

„Unde femei?" au întrebat din nou, „Unde vodka?" Pentru a fi mai convingător, bărbatul solid și lat în umeri a scos pistolul de la brâu și a tras în lampa de cristal, care s-a legănat zornăind deasupra noastră, s-a desprins din tavan și s-a prăbușit cu un zgomot asurzitor. „Eu femeie", a spus bunica Smara cu mânie reținută, când s-a făcut liniște, „iar rachiul e în scrinul din colț. Serviți-vă, domnilor!" Se sprijinea în baston demnă și războinică. Doi soldați s-au repezit să controleze ce era în dulap (nu mai mult de două sticle de țuică pe jumătate goale). Matahala s-a năpustit asupra mesei și a început să scobească cu degetele în mămăligă. „Tu, baba", spuse el plescăind și făcându-i bunicii

cu ochiul, „tu, gheneral", și apoi, ridicându-se de pe scaun, „unde femei?". Și a început să cotrobăie din cameră în cameră cu tovarășii lui.

Unde se ascunsese doamna Dina nu știam, dar cu gemenele era altă socoteală. Cele două se vârâseră în dulapul din vestibul, suficient de încăpător ca să înghită două femei (încercarea de a le despărți n-ar fi avut sorți de izbândă). Și când trei ruși s-au dus împleticindu-se la dulapul pe care bunica Smara îl încuiase, prevăzătoare (fără nici un folos, odată ce-ar fi apucat să izbească în el cu topoarele), m-am repezit la pian. Am început să cânt Rahmaninov, o stratagemă care a funcționat. Într-o clipă, m-am trezit înconjurat de toți cei șase ruși, care se îmbrățișau clătinându-se. Iar când am terminat, m-au ridicat pe umeri. S-au învârtit cu mine de nu știu câte ori în jurul lămpii de cristal căzute, până m-au lăsat din nou jos, pe scaunul de la pian.

Când am început un vals de Chopin, au format imediat trei perechi, iar băiatul lui Matache a adus un butoiaș din pivniță, pe care, ca să nu se mai complice, l-au găurit cu un glonț. Se dădeau pe rând la o parte, se așezau sub jetul de țuică și înghițeau lichidul care țâșnea. Iar cel mai tânăr dintre ei l-a înșfăcat pe băiatul lui Matache, cu care a început să danseze în pași de vals prin fața pianului Bechstein (îmbrățișându-l strâns, ca să se poată ține pe picioare), iar matahala a tăbărât pe bunica Smara, pe care a ridicat-o în aer și a legănat-o în ritm de vals.

Iar eu cântam, cântam, cântam. Camera nu mai era luminată decât de Steaua Polară, apoi a răsărit luna unei nopți fierbinți de august, care-și vedea, hotărâtă și roșie, de drumul ei. Iar după ce-a trecut o oră, și-a spus cuvântul acea durere acută de care nu scăpam niciodată când cântam la pian. Îmi dădeau lăcrimile, gâfâiam și răsuflam din greu, dar nimeni n-a observat. N-aveam voie să mă opresc.

În sfârșit, unul dintre ruși s-a împleticit și a căzut lat pe covor. I-au urmat și alții exemplul, cu același sforăit. Lângă pian dormea tânărul soldat, care ținea în mână pasărea inertă, de parc-ar fi fost o pernă albă ca zăpada. La urmă nu mai dansa

nimeni, cu excepția matahalei. Se învârtea în cerc cu pași mărunți, legănându-și bărbia.

Noaptea târziu – stăteam într-o rână pe taburet, cu capul sprijinit de pupitrul cu note – m-a trezit un tărăboi cumplit. M-am îndreptat în scaun și am început din nou să cânt (orice, numai să-i distrez pe ruși), fără să mă dezmeticesc. A trecut un timp până să-mi dau seama seama că namila îi trăgea șuturi unuia dintre oamenii lui. Trecea pe la toți, îi trezea, urla și înjura. Patru dintre ei au venit la mine și m-au pupat zdravăn, ca pe-un tovarăș de arme, iar băiatul mi-a dăruit gâsca moartă. Am așezat-o recunoscător pe pian. Matahala mi-a dat cu laba lui imensă două palme de adio, nu fără să grohăie: „Unde femei? *Babî, gde*?" arătând spre dulapul din vestibul. Râzând prostește, s-a îndreptat tropăind spre verandă.

Bunica Smara s-a ridicat din balansoar, s-a dus șchiopătând în vestibul și a descuiat dulapul, din care s-au prăvălit două gemene leșinate. Le-am stropit cu apă rece până când au scos un oftat (dublu). Iar doamna Dina s-a târât afară dintr-o ladă din dormitor, unde fusese îngropată printre pături și perne, prea mică și delicată ca să le sară rușilor în ochi.

Și în ziua a patra a sosit, greoi, un tren în gară. Era plin ochi, oamenii se înghesuiau în compartimente încinse și se aplecau până la buric pe geam ca să ia o gură de aer. Unii stăteau pe scări și pe tampoane, alții își ocupaseră un loc pe acoperișul care dogorea în soarele lui august. Eu am ales ultima variantă, și am fost ajutat să mă urc pe acoperiș. Mi-am prins valizele între treptele scării montate orizontal pe acoperișul vagonului. Când am pornit, m-am ținut de omul de lângă mine, el, la rândul lui, de cel de lângă el (de ce se ținea acesta nu puteam vedea). Și i-am făcut cu mâna familiei Matache, până a dispărut într-o ceață neagră.

Și ne-am târât la vale. Trenul se mișca în ritm de melc, asta dacă nu se oprea în câmp dintr-un motiv pe care nu-l înțelegeam. Cel de lângă mine, care mi-a oferit să beau din sticla lui de țuică (l-am refuzat politicos), zicea că trenul era defect, vecinul lui, care nu s-a lăsat rugat de două ori și a tras o dușcă zdravănă,

până când proprietarul l-a înjurat pe „beţivan" şi şi-a pus la adăpost sticla de ţuică, zicea că de vină erau şinele. Ne coceam în plin soare şi am aţipit, până când trenul a pornit din nou, cu o smucitură care era cât pe ce să mă arunce de pe acoperiş.

Se întuneca, iar vecinii mei se certau, ameţiţi de căldură şi de ţuică. Era vorba de mareşalul roşcovan. Unul cerea ca nemernicul să fie împuşcat, era un criminal ordinar; nici vorbă, urla celălalt, nu voise decât să-şi slujească ţara. Se ambalau din ce în ce mai tare.

Trenul nostru s-a pus din nou în mişcare. În aerul albastru-cenuşiu încărcat de fum, între umbra munţilor şi cea a pădurii, mi s-a făcut brusc frig. Ne îndreptam spre un tunel.

Tot certându-se, vecinii mei se ridicaseră. Se băteau clătinându-se nesiguri pe picioare, cu hainele fluturând în vântul care i-a smuls unuia pălăria de pe cap (a zburat spre pământul galben-pucioasă şi arămiu ce se întindea până la orizont). „Atenţie!", am strigat eu de mai multe ori. Erau prea înverşunaţi ca să mă bage în seamă. Trenul a luat curba, s-a lăsat într-o parte, iar în faţa noastră se înălţa muntele cu tunelul. Când am ajuns la deschizătura lui arcuită şi am intrat brusc într-un întuneric de gheaţă, m-am lipit de scara de fier. O izbitură, foarte aproape de mine, şuierături asurzitoare, zgomotul roţilor amplificat de pereţii tunelului, care s-a potolit când gâtlejul grotei ne-a eliberat în cele din urmă. Am scrutat întunericul cerului albăstrui al nopţii şi al stâncilor care se decupau negre pe fondul lui şi se înălţau în faţa mea. Certăreţii nu se mai zăreau nicăieri, nu mai rămăsese decât un pantof agăţat în scară, din care ieşea un ciot însângerat. Îngrozit, mi-am întors privirea spre locomotivă.

Abia a doua zi am putut lua de la Goleşti un tren de legătură spre Bucureşti, care, prin comparaţie, parcă zbura şi n-a mai oprit. Mă aşteptam să ajungem pe la ora prânzului, dar, puţin înainte de Titu, ni s-a spus: „Toată lumea coboară". Nimeni nu ştia de ce am fost daţi jos din tren în mijlocul câmpului. Mi-am luat geamantanele şi am pornit spre şoseaua pe care o zărisem lucind în peisaj. A durat aproape o oră până să ajung la ea.

La zece metri de mine a oprit un camion cu o stea roșie pe capotă. De pe scaunul șoferului a sărit un soldat, băşindu-se, s-a crăcănat în marginea drumului, şi-a vârât mâna în pantaloni şi s-a uşurat în şanţ. După ce s-a încheiat la prohab, m-am dus la el şi am arătat spre camion. Mi-a făcut semn cu capul în semn că nu, m-a dat la o parte şi era deja cu un picior pe scara camionului când m-am aplecat şi mi-am deschis geamantanele, în care, pe lângă partituri, scrisorile de la Virginia, haine rupte, ustensilele de bărbierit şi alte fleacuri, aveam daruri de la mânăstire (ciuperci murate în oţet, zacuscă, miere şi o bucată de slănină, toate menite să-mi ţină de foame). Certificatul de botez mi-a zburat în praf, testamentul lui Vona a ajuns până la roţile camionului. Scotoceam de zor printre lucruri.

Am găsit în sfârşit cadoul lui Alfred, ceasul de buzunar aurit, de care mă puteam despărţi fără nici un regret, m-am ridicat şi i l-am vârât bărbatului sub nas. Urmărind cu ochi injectaţi mişcările ritmice ale secundarului, a coborât de pe scară şi l-a înşfăcat. Dând din cap cu un grohăit şi făcându-mi semn cu capul spre prelată, l-a vârât în uniformă, s-a suit în cabina şoferului, iar eu mi-am luat repede geamantanele şi le-am urcat în camion. N-am mai apucat să salvez testamentul lui Vona şi certificatul meu de botez, camionul pornise deja şi abia am apucat să sar înăuntru.

Călătoream cu o duzină de soldaţi, sprijiniţi pe banchetele laterale ale camionului. Puţea înfiorător a sudoare de bărbaţi nespălaţi, învăluiţi în aburi de alcool, şi a pişat uscat pe lemnul podelei. Ca să iau o gură de aer, am scos capul afară şi n-am inhalat decât praful iscat de camionul nostru pe şosea. Am tuşit, m-am frecat la ochii care mă ardeau. Trei soldaţi erau treji, ceilalţi dormeau. Unul dintre cei trei, care stătea în faţă şi fuma chiştoace, mă privea cu o curiozitate insistentă. Altul, de lângă mine, un tânăr de nici douăzeci de ani, cu buze de culoarea cireşelor şi un chip de o gingăşie feminină, se juca cu pistolul. În colţul gurii îi atârna un fir de salivă. M-am uitat imediat afară când a ridicat bărbia şi a început să mă privească pieziş.

Bolborosea şi se hlizea tâmp, şi izbea cu cizma unul din geamantane. M-am prefăcut că nu văd, iar asta l-a scos din minţi pe tânărul soldat, care a ridicat piedica pistolului şi mi l-a lipit de ureche. Nu era nevoie să vrea să tragă, era de-ajuns o groapă pe şosea care l-ar fi făcut să-şi piardă echilibrul şi să apese din greşeală pe trăgaci. Ar fi fost în stilul Dumnezeului lui Şlomovici să mă lase să mor cu puţin timp înainte de sfârşitul războiului.

Dar nu, Dumnezeul nenorocului m-a ferit, avea alte planuri cu mine. Celălalt bărbat, cel care mă studiase atent, s-a ridicat de la locul lui şi s-a vârât între soldatul tânăr şi mine. Mi-a întins mâna, pe care i-am luat-o recunoscător. Până la Bucureşti, omul ăsta nu s-a dezlipit mine. La început mi-a oferit din chiştoacele lui, ţigări fumate pe trei sferturi, prăfuite şi iuţi. Nu înţelegeam o vorbă din ce spunea – în afară de „nemţi" şi „Ghitler", „război", „prietenie", „babuşca" şi „Viasma" (de acolo părea să fie) –, ceea ce compensa prin gesturi: mă apuca de genunchi şi-mi pipăia coapsele. Când am intrat în Bucureşti, m-a luat de bărbie ca să mă sărute pe gură, zgâriindu-mă cu mustaţa, bălos şi cu o duhoare înfiorătoare, ocazie cu care m-a mângâiat între picioare. Era fără îndoială mai bine decât să fiu împuşcat de tânărul lui tovarăş.

La Arcul de Triumf am trecut pe lângă automobile şi trăsuri ciuruite de gloanţe, iar când a plesnit un cauciuc, cu o bufnitură care i-a trezit la viaţă pe ruşii care dormeau, camionul a frânat violent lângă bordură. Am profitat de oprire ca să sar de pe platformă, iar rusul din Viasma m-a ajutat cu geamantanele, nu fără să-şi ia rămas-bun trimiţându-mi o bezea.

De la cuibul părăsit al lui Alfred m-am dus la casa *art nouveau* de pe Povernei, ca să aflu dacă Virginia se întorsese în Bucureşti, la tatăl ei. Ceasurile de singurătate de la mânăstire mi le umplusem doar cu amintiri ale timpului petrecut cu copila, iar apoi cu femeia Virginia. Reciteam scrisorile până se rupeau şi deveneau ilizibile (dar nu conta, le ştiam pe dinafară). Îmi imaginam ce i se întâmpla Virginiei, succesele la teatru, amorurile, închipuiri care mă făceau să sufăr şi mă înăbuşeau.

Cel mai rău era că nu știam nimic despre ea, de parcă nici n-ar mai fi fost pe lume.

Nu, Virginia nu era acasă la tatăl ei, care n-a scos o vorbă când, cu precauție, am încercat să aflu ce făcea fiica lui. „Îi merge bine", mai mult nu mi-a spus, și asta cu o voce care arăta cât de necăjit era. Marcu părea amărât, ros de melancolie, însingurat. Încărunțise, iar buzele lui voluptuoase și pline se subțiaseră până la o linie ce exprima dezgustul. Fostul meu salvator își pierduse chiar și grandomania, în ciuda verdictului net favorabil de la tribunal.

Numai despre asta a vorbit în acea după-amiază, cât am stat la masa de joc din salon fără să jucăm nimic, spărgând semințe de floarea-soarelui, ronțăind porumb fiert. La ultima înfățișare, fostul lui impresar fusese condamnat pentru fraudă, înșelăciune gravă și furt.

— Trebuie să-mi plătească milioane – spuse pianistul, nu jubilând, bucuros de necazul celuilalt, sau ușurat, ci suferind, de parcă ar fi vorbit de propria-i înmormântare –, iar toată tărășenia asta, dragă prietene, m-a costat mult mai mult decât îmi poate restitui ticălosul ăla! Cine-mi mai dă înapoi anii pierduți, liniștea mea sufletească? Praful s-a ales de toate. Și încrederea în mine, și starea de grație! Nici un verdict judecătoresc de pe lume nu mi le mai aduce înapoi! La dracu' cu milioanele lui Bubi – spuse el și aruncă pe jos cărțile de joc pe care le amestecase mecanic și distrat în timp ce vorbea.

Ieșirea lui nu mai avea vlagă, iar în clipa următoare era din nou apatic. Și când Florica a intrat în salon cu o sticlă prăfuită de șampanie, marca preferată a lui Carol al II-lea, Lanson *goût américain*, chicoti:

— Ultima, o bem în cinstea ta! – s-a aplecat spre mine și, cu un aer conspirativ, a sorbit din pahar. O să devenim republică sovietică? Doamne, cu comuniștii n-am avut niciodată de-a face. Nu din vina mea, nu din vina mea, dar n-am întâlnit niciodată vreunul. Cică acum se înmulțesc ca iepurii. Ce zici, să mă dau cu comuniștii? Dar dacă vin americanii și englezii?

Dacă vin englezii și americanii, s-a terminat cu mine dacă-s roșu, nu?

Nu mai știu ce i-am răspuns. Mi-era milă de omul ăsta năuc, dar nu mai aveam răbdare cu el. M-am scuzat că sunt grăbit și m-am ridicat din fotoliul de la masa de joc.

— Și șampania mea? arătă el cu sinceră părere de rău spre sticla pe jumătate plină.

M-a condus în vestibul. Când a văzut geamantanele care zăceau în fața dulapului, mi-a spus cu o voce răgușită:

— Nu vrei să te muți la mine, prietene?

Nu era o întrebare, ci o invitație. Am spus, jenat, că nu.

— Nu trebuie să te hotărăști azi, mi-a răspuns, fără să pară supărat.

Florica a ținut să mă conducă la poartă.

— Sunteți în viață, domnule Felix, slavă Domnului, sunteți teafăr! O să fie tare ușurată Virginia când o să afle.

Am simțit că mă ia cu amețeală. M-am stăpânit, am tras aer adânc în piept și m-am interesat unde era Virginia. Era în Elveția, mi-a spus Florica și și-a suflat o șuviță de pe frunte, se căsătorise cu un elvețian, ceea ce o îndepărtase de tatăl Marcu, care n-a vrut s-audă de nuntă, iar, dacă îl găsisem tulburat, era așa fiindcă se certase cu Virginia. M-am grăbit să plec, fără să-mi iau rămas-bun.

— Să-i transmit ceva Virginiei când îi scriu? m-a întrebat ea când eram deja la vreo douăzeci de pași de poartă.

Nu i-am mai răspuns.

Încă o moarte

Am fost infinit recunoscător sorții să-mi regăsesc în viață prietenul, care tocmai ieșea din casa de lângă parcul Ioanid, la fel ca de obicei, cu melon, baston și mănuși albe ca laptele, învăluit într-un nor de parfum, al cărui miros trăda un preț exorbitant. Tocmai voia să iasă în oraș, iar sosirea mea l-a împiedicat s-o facă, și m-a privit cu un amestec de bucurie și stânjeneală.

Nu era omul îmbrățișărilor, așa că m-a bătut cu bastonul pe piept. Bănuiam cu cine se întâlnea, și mi-am cerut scuze că picam pe nepusă masă.

— Nu pot să accept scuza asta. E o iluzie că poți stăpâni timpul, *el* e, de fapt, stăpânul nostru, spuse Vona trăgându-mă în vestibul.

S-a dus imediat la telefonul de pe vechiul scrin tibetan din salon, s-o anunțe pe Marieta, nu fără ceartă și reproșuri, iar atunci mi-am dat seama că avea probleme la mers și, din cât i se citea pe față, dureri. Călca strâmb, își târa pe podea piciorul drept, care nu se mișca fără să-l împingă cu mâna.

— Rană de război, mi-a spus într-o doară, nimic important. Important e că n-am murit singur, prostește, pierdut în stepa rusească.

S-a trântit în balansoar și m-a întrebat dacă-i păstrasem testamentul.

— Nu, din păcate nu, i-am răspuns înghițind în sec și i-am povestit ce se întâmplase cu el.

Cu atât mai bine, m-a liniștit Haralamb Vona, se gândise la unul nou.

— Și nu mi-ai citit testamentul?

Am negat cu toată convingerea, iar el a dat din cap mulțumit. Nu înțelegeam de ce n-avea nimic mai urgent de discutat decât problema testamentului. Nu părea deloc abătut, lăsând la o parte pesimismul lui din pură obișnuință. Nu renunțase la nici unul dintre aceste obiceiuri: mergea la fel ca pe vremuri la cafenea pentru o partidă de șah cu prietenii – cu Eftimie, care nu mai avea nici titlu nobiliar, nici moștenire, și o blestema pe Alexandrina, care degeaba se lăsase călărită de plutonierul german (nemții ăștia, fie ei cu un picior sau cu două, tot rataţi sunt!), iar acum refuza categoric să se culce cu un militar de rang înalt din armata rusă (sovieticii ăștia, cu sau fără păduchi, tot eroi sunt!), în ciuda tuturor avantajelor pe care le-ar fi putut trage de-aici; și cu Halunga, pe care Pia, nevastă-sa, îl pocnea atunci când, bolborosind în paharul cu whisky, îi tot dădea cu prețurile pe care le obținuse înainte de război pe tablourile lui – și, la fel ca pe vremuri, nu se putea dezlipi de Marieta.

Își masa cu degetele piciorul beteag, fără să pară deznădăjduit. În privința țării lui, se aștepta la ce era mai rău, și o spunea pe tonul cel mai liniștit, de parcă asta n-ar mai fi cântărit prea mult.

— O să ne jupoaie de vii, tovarășul de la Kremlin nu știe de glumă. Iar cine-și închipuie că americanii și englezii o să ne ajute e un tâmpit. Ce să caute americanii și englezii în colțul ăsta balcanic al Europei? N-avem nimic de oferit lumii, dragul meu, în afară de țuică, mămăligă și veselie, iar ultimele noastre rezerve de petrol sunt zero față de zăcămintele din colonii. Nu suntem decât niște lăudăroși buni de gură. Și le cerem englezilor și americanilor să se lase împușcați de soldații bolșevici numai de dragul setei noastre de viață! E mai rău decât aroganță, e tâmpenie!

Am fumat și am băut înlocuitor de cafea (cafea adevărată nu se mai găsea nici la negru), o fiertură din porumb pe care am amestecat-o cu votcă. Iar prietenul meu a trecut la Germania:

— Hitler n-o mai duce nici trei luni, în noiembrie s-a terminat cu el. Și se încheie și nenorocirea asta. Germania se va trezi năucă și îngrozită dintr-un coșmar sângeros. Herr Felix, pariez că-și va reveni și va fi din nou o țară a culturii și a sensibilității autentice. Dumneata ai să te întorci acasă, prietene?

La drept vorbind, întrebarea lui mă descumpănea. Întoarcerea acasă era o perspectivă care mă uimea și mă făcea să ezit. Până-n ziua de azi nu îndrăznisem nici măcar să mă gândesc la această idee îndepărtată.

— Nu vreau să scap de tine, mi-a spus prietenul meu când am tăcut, să nu mă înțelegi greșit. Te sfătuiesc totuși să te duci acasă cât mai repede. E mai bine să pleci din țara asta, îți pui viața în pericol dacă rămâi – o previziune care avea să se adeverească.

Nu i-am luat în serios avertismentul. Și, în zilele următoare, Dumnezeul capricios al lui Șlomovici și-a întors spre mine fața norocului, ceea ce, pe moment, mi-a scos din cap planurile de fugă. Un camarad de război al prietenului meu, pe care l-am întâlnit din întâmplare la cinema, mi-a făcut rost de un post

de profesor de pian. Preda vioara la Conservator, unde era rector, și mi-a spus că duceau lipsă de personal. Doi profesori de pian muriseră pe frontul de est, iar un al treilea arsese de viu la el acasă, în timpul unui bombardament german. „Și cu ce vă ocupați?" m-a întrebat el. „Sunt profesor de pian", i-am răspuns stânjenit (ce altceva să-i spun? doar scria și-n acte). M-a invitat imediat la o audiție la Conservator. L-am prevenit că sunt neamț, dar pentru el asta era o recomandare.

După audiția de-a doua zi, am primit postul. Pentru un contract era nevoie mai întâi de aprobarea ministerului, ceea ce putea lua săptămâni de zile, iar salariul meu se topea imediat, la inflația galopantă din țară. Vona mi-a închiriat, pe un preț de nimic, apartamentul de la etajul întâi, unde stătuse proprietarul fabricii de mușstar. Studenții mei erau talentați și dornici să învețe și aveam senzația că viața mea intră în sfârșit pe un făgaș normal.

Și în decembrie s-a întâmplat accidentul îngrozitor al lui Haralamb Vona, accident provocat de obsesia lui pentru Marieta. Nu prea înțelegeam ce-l lega pe prietenul meu de Marieta – ea locuia acum cu un pictor care era la modă în cercurile înalte ale Capitalei, vindea bine și trăia pe picior mare. Marieta îi era devotată cu patimă și cu un sentiment de vinovăție acestui iubit care fusese dușmanul înverșunat al răposatului ei soț și, la proces, nu pierduse ocazia să-i aducă grave acuzații lui Nicu Matei. Nici un alt bărbat n-avea voie s-o posede, și nu mai ceda nici măcar pentru bani. Prietenul meu era profund mișcat și impresionat. Vorbea despre Marieta cu un entuziasm de parcă el însuși ar fi fost fericitul iubit care nu trebuia s-o împartă cu nimeni. Faptul că dușmanul răposatului profita de remușcările Marietei, care voia să-și răscumpere lângă el vina față de fostul soț, nu era pentru Vona o ironie a soartei – nu, perspicacitatea lui pesimistă era mai beteagă decât piciorul împușcat pe frontul de est, atunci când era vorba de Marieta lui cea „neprihănită" (da, îi spunea ba „neprihănită", ba „pură", de parcă și-ar fi păstrat castitatea până-n ziua de azi).

Eliberat de disperarea de odinioară, o invita la operă sau la cinema. Se întâlneau adesea la cofetărie, unde ea se îndopa până plesnea, sau în vreun restaurant de la Şosea, unde se dansa. De dansat, prietenul meu nu mai putea dansa, se simţea uşurat când Marieta se zbenguia cu alţi domni (nu trebuia în nici un caz să se plictisească lângă el), şi renunţase şi să mai meargă la cumpărături cu ea, pe jos. Umblau cu taxiul din magazin în magazin şi o încărca cu haine şi parfumuri, de parcă logodnicul Marietei ar fi trăit într-o sărăcie lucie.

Şi în ziua aceea din decembrie voia să-şi ducă prietena la teatru. Era umezeală rece şi ceaţă, iar pe o asemenea vreme îl durea şi mai tare piciorul. Abia la Piaţa Victoriei, unde a ajuns transpirat şi gâfâind de efort, a găsit un taxi şi l-a rugat pe şofer să meargă cât mai repede, că se grăbea. Nu se gândea decât să ajungă mai repede la teatru, să fie acolo la ora stabilită, nu cumva s-o facă pe Marieta să-l aştepte. Ea, care nu prea era punctuală, se simţea totuşi teribil de jignită dacă el întârzia fie şi un minut, ceea ce, cu piciorul lui beteag, se putea întâmpla.

Ţinut în loc de coloanele vehiculelor ruseşti, taxiul a ajuns la teatru abia cu trei minute înainte de începerea spectacolului. Haralamb Vona a plătit cursa, s-a dat jos din maşină şi a traversat strada, ca şi cum n-ar fi avut nimic la picior. Orbit de obsesia lui, a şchiopătat în calea unui camion care n-a mai putut frâna la timp. L-a izbit în plin pe bărbatul cu melon, baston şi mănuşi albe ca laptele, pulover de caşmir şi trenci, şi l-a azvârlit doi metri în aer. Vona a aterizat pe treptele teatrului şi şi-a dat ultima suflare printre spectatori, într-o baltă de sânge care creştea cu repeziciune.

Marieta n-a ştiut nimic de accident. N-a venit la întâlnirea din faţa teatrului (chipurile din cauza unor dureri de cap cumplite), care şi-a început spectacolul abia după ce mortul a fost urcat într-un dric, iar o femeie de serviciu a şters sângele de pe trepte.

Şi a doua zi de dimineaţă, când voiam să mă duc la ore, am găsit la intrare doi domni care duceau un sicriu de stejar. În

primul moment, n-am înțeles cine era mortul și de ce-mi aduceau rămășițele lui pământești în casă. Au pus sicriul pe masa din salon. Când au scos capacul și l-au rezemat de soba de fontă, mi-am privit prietenul cu un amestec de stupefacție și groază. Chipul lui părea adormit și avea expresia ironic-furioasă pe care i-o știam dintotdeauna (ca și cum ar fi vrut să spună: de murit, murim cu toții, important e să nu murim *ca proștii*).

Și curând au apărut în casă oameni care-au adus o cruce de lemn în casa scărilor, au aprins lumânări și au acoperit toate oglinzile cu pânză neagră. Vecine pe care nu le cunoșteam se adunaseră în jurul sicriului lui Vona, iar tanti Aurelia, pe care o anunțasem, le servea cu cafea-amestec. „Dumnezeu să-l odihnească, bietul de el!" striga tanti Aurelia, iar ele răspundeau în cor „Dumnezeu să-l ierte!". Împreună cu două vecine s-a apucat să pregătească praznicul. Forfotă, firbere, clocot, bolboroseală, iar aburii treceau dintr-o cameră-ntr-alta. În căldura duduitoare a sobei și a cuptorului, cadavrul tot mai gălbui a început să asude, machiajul i s-a topit și i-a murdărit gulerul cămășii, până a venit o vecină pricepută la înmormântări și l-a dres.

Au venit să-și ia rămas-bun de la mort: Victor Marcu, adus de spate și cenușiu la față, care mi-a șoptit: „Nu te lăsa păcălit, băiete. A fost un atentat politic!"; Bubi Giurgiucă, care s-a înclinat în fața mortului și a zis cu tristețe: „Ce e viața noastră? Un joc de șah. Rămâne mereu o partidă cu final deschis", cugetare cu care a făcut o impresie puternică, ceea ce l-a încurajat pe Bubi să se mai laude fără pic de rușine și cu alte vorbe de duh ale mortului, de parcă le-ar fi scos din mânecă; popa din Izvorani, cu chelia lui plină de coji și un damf de alcool ce dezinfecta întreg salonul, care le-a spus celor de față că, botezându-mă, el mă salvase pe mine, un evreu, de la o soartă crudă, iar asta la rugămintea generosului său nepot, „odihnească-n pace, bietul de el!". Era o noutate care a creat nedumerire, Victor Marcu l-a contrazis vehement, a zis că sunt neamț din Reich, nu evreu, ce dracu'! (lumea își făcea cruce și șoptea „Ssst!"), un emigrant din Reich, pe care-l ajutase să fugă de-acasă, era meritul *lui* că nu mă prinseseră niciodată, la care

Bubi Giurgiucă a început să strige că nu eram deloc evreu, da' de unde, eram arian sută la sută și rudă cu atașatul comercial al Ambasadei Germaniei, cel care a fugit, criminalul nazist apropiat al lui Hitler. Vorbeau cu toții deodată și-și dădeau cu părerea despre ce eram și ce nu eram, Marcu l-a luat la rost pe Giurgiucă, iar popa din Izvorani se certa cu amândoi, până când în salon a intrat șchiopătând tanti Aurelia. „Dumnezeu să-l odihnească!" strigă ea cu toată puterea, „Dumnezeu să-l ierte!" i-au răspuns cu toții în cor. Și în societatea din salon s-a făcut liniște.

Popa din Izvorani m-a luat deoparte și, suflându-mi damful de țuică, m-a întrebat unde-și ținea mortul testamentul. „Nu acasă", i-am mărturisit. „Dar unde?" Își freca agitat degetele cărnoase. „La notar", i-am zis. Nu era decât o presupunere, care însă pe unchiul lui Vona l-a descurajat vizibil. Părea un balon care începe să se dezumfle.

Dar nu era el omul care să se dea bătut cu una, cu două. A venit după mine în fumoar, a luat un trabuc, i-a rupt capătul și s-a lăsat cu toată greutatea să cadă în fotoliu. „Și n-a zis niciodată ce vrea să-mi lase mie?" Am negat din cap. „Nici o donație pentru biserica mea?" Când am negat din nou, s-a ridicat din fotoliu oftând, s-a dus la bibliotecă și a apucat o icoană înnegrită de vreme. „Extrem de valoroasă", a observat el plescăind, „secolul al XVIII-lea, dacă nu mă-nșel. Cu siguranță e cea pe care a vrut să mi-o dea mie" – și a așezat-o (de formă) la loc în raft. A doua zi, icoana dispăruse.

A venit să-și ia rămas-bun de la mort și Marieta, acoperită de văluri și ținând în mână o batistă pe care o puteai stoarce. Văzând rămășițele pământești ale lui Vona, a scos un țipăt și s-a prăbușit în brațele iubitului, un bărbat solid, pătrățos, care a luat-o în brațe și a dus-o pe sofaua din birou. Iar când și-a revenit, Marieta s-a pus pe bocit: „Vai, iartă-mă, Haralambule! M-am purtat oribil cu tine, tu care-ai fost atât de bun. Am fost nemiloasă și rea cu tine, dragul meu. O, sufăr la moartea ta, de parcă eu însămi aș fi murit. Și, dacă-l vezi pe Nicușor, te rog eu să nu vă certați. Nicușor nu e om rău, ce avea rău,

bietul de el, era geamănul lui nenăscut. Haralambule, Dumnezeu să te ierte și să te odihnească". „Dumnezeu să-l ierte!" au răspuns cu toții în cor. Marieta s-a așezat mai bine pe perne și a spus: „Nu putem să punem cântecul preferat al lui Haralamb?" Și-a scos vălul și m-a privit în ochi, ceea ce trebuia înțeles ca îndemn, ba chiar poruncă. N-aveam de gând s-o întărât, așa că m-am dus repede la gramofon. Când a răsunat *Povestea mea e tristă*, Marieta a început să cânte, suspinând emoționată, iar în curând toți oaspeții din salon cântau, până când colțurile gurii lui Haralamb s-au mișcat, căpătând o expresie disprețuitoare, iar tanti Aurelia a urlat: „Trăiește!". „Pentru numele lui Dumnezeu!" a exclamat unchiul din Izvorani, a luat oglinjoara de machiaj a Marietei și a răsuflat ușurat când a văzut că nu se aburea.

În ziua a treia au pus în sfârșit capacul pe sicriu și au dus mortul la biserică. Mi-a ieșit cu totul din minte slujba, la care am stat două ore în picioare, și nu-mi amintesc decât de maxilarele care mestecau la praznic. Și de vecina mea de la masă, Marieta, care deja nu mai era în doliu. „Asta-i viața", repeta ea, oftând prelung, cu ochii sclipind. Cu mine n-a vorbit deloc, până la miezul nopții, la plecare. „Dumneata ai fost cel mai bun prieten al lui, asta am văzut cu ochii mei", mi-a spus în vestibul, și m-a lăsat s-o ajut să-și îmbrace paltonul de blană. „Sinceră să fiu, n-am înțeles niciodată de ce", a continuat ea iritată, „iar de la moștenire să-ți iei gândul!" „Moștenitorii lui Haralamb suntem noi", se amestecă în vorbă, beat mort, popa din Izvorani, „moștenitori suntem tanti Aurelia și cu mine". „Mai vedem noi", spuse ea din vârful buzelor și-și luă repede iubitul de braț.

După alte câteva zile, ne-am întâlnit la notar toți trei, tanti Aurelia, Marieta și cu mine. „Și eu ce moștenesc?" țipă tanti Aurelia, de cum s-a trântit în fotoliul din fața biroului. „Răbdare, doamnă dragă", răspunse notarul și, cu un gest semnificativ, își puse ochelarii pe testamentul sigilat. „Eu să am răbdare? La vârsta mea?" zise tanti Aurelia cu glas ridicat. „Domnule, sper că nu vă permiteți glume cu mine!"

Marieta venise cu iubitul ei, care părea cătrănit și iritat, încât ai fi zis că în sinea lui punea răul înainte – o criză de nervi sau un leșin al Marietei, dacă nu ieșea din cameră moștenitoare absolută. Ea mă săgeta cu priviri dușmănoase și a vrut să știe din capul locului: „Ce caută omul ăsta aici?" „Răbdare, doamnă dragă", a răspuns notarul și a făcut o introducere juridică, de care tanti Aurelia a profitat ca să ațipească puțin, până când s-a dat bătut, a rupt sigiliul, și-a pus ochelarii și a început. Tanti Aurelia s-a trezit brusc și protesta cu un țâțâit când nu înțelegea ce i se citea. Iar Marieta, cât pe ce să leșine, tremurând de emoție, își făcea vânt cu o pereche de mănuși.

Testamentul lui Haralamb era cât se poate de scurt și conținea trei prevederi clare. Moștenitoare principală era Marieta Matei, care sări de pe scaun într-o explozie de bucurie și-și îmbrățișă iubitul – ei îi lăsa casa și terenurile, precum și o parte importantă din banii lui. Lui tanti Aurelia îi lăsa restul banilor, plus o serie de amintiri de familie. Mie îmi lăsa, pe viață, dreptul de a locui la etajul întâi, dacă aveam de gând să rămân în București, și craniul bunicului său. Marieta era de nestăvilit. „Să mori de râs, nu alta! Îi lasă un cap de mort!" Și, întorcându-se spre iubit: „Vai, Haralambul meu avea umor!" Și-a pus mănușile, și-a luat haina de blană și a ieșit în extaz afară, fără să salute. „Vacă încălțată!" urlă tanti Aurelia. Iar a doua zi, când m-am întors de la Conservator, am găsit în fața ușii capul de mort, care-mi rânjea furios și ironic.

Și care-i adevăratul Gottwald?

La mijlocul lui decembrie am aflat de la rectorul Conservatorului că cei de la minister refuzau să-mi încheie contractul. În ciuda intervențiilor lui, se izbea de un zid, nu voiau să angajeze un neamț din Reich. Iar fără perspectiva unui contract, n-avea cum să mă mai țină la Conservator, fondurile din care mă plătise erau epuizate. Cu enormă părere de rău, m-a anunțat că din ziua aceea eram concediat. Iar la plecare m-a sfătuit în șoaptă să plec din țară, nu care cumva să mă deporteze.

Avertismentul lui nu era o noutate pentru mine. Se vorbea deja de săptămâni bune despre deportarea nemților la muncă silnică în Uniunea Sovietică. Zvonul ăsta nu mă îngrijora cine știe ce, mai mult mă apăsa concedierea. Aveam urgentă nevoie de o slujbă, ca să am din ce trăi. Am încercat să mă angajez chelner, apoi dactilograf la un ziar, fără succes însă, nimeni nu voia să-și ia în cârcă un neamț pe vremurile astea.

În ianuarie, Marieta a urcat la mine, la etajul întâi, să încaseze chiria. Ocazie cu care m-a anunțat că, din luna următoare, avea de gând să-mi ceară de patru ori mai mult. Pe ea n-o interesa ce chirie convenisem eu cu răposatul. Și n-avea nici un rost să insist cu dreptul de-a locui acolo, în testament nu era pomenită o chirie, cu atât mai puțin o sumă maximă, iar ca proprietăreasă avea dreptul să-mi ceară cât poftea. „N-ai nici o șansă la tribunal, dragule. Ești neamț, asta nu-i o recomandare grozavă, și, mai rău, trăiești cu acte false în țara noastră, iar pe mine nu mă lasă conștiința să ascund lucrul ăsta în fața instanței. Ne-am înțeles, domnule Gottwald?"

Orice încercare de a negocia cu Marieta era inutilă. Ceea ce o înrăia și mai tare în ultima vreme era bănuiala că în povestea cu capul de mort era ceva putred, că bunicul valora mai mult decât crezuse, că în craniul lui se ascundeau precis hârtii importante sau un săculeț cu perle ori pietre prețioase. Gândurile astea n-o lăsau pe Marieta să doarmă, nu-și mai găsea liniștea, cu atât mai mult cu cât își închipuia acum că răposatul își bătuse joc de ea în ultimul hal. Îi jucase o farsă oribilă, o jignise de moarte.

Mi-a luat bancnotele din mână (ultimii mei bani) și a coborât două trepte. N-aș putea spune ce-a făcut-o să se oprească. S-a întors și m-a privit o clipă, ca și cum ar fi vrut să-mi spună ceva, cu o expresie brusc îmblânzită, dacă făceam abstracție de cuta ascuțită și disprețuitoare care i se adâncea în colțul gurii. N-a spus nimic și a coborât repede la parter, iar eu am rămas să inspir mirosul de busuioc, care stăruia în casa scărilor ca un văl al inocenței.

A fost ultima dată când am văzut-o. În 1949, Marieta a fost arestată ca soție a lui Nicu Matei, „propagandistul Gărzii de Fier", pe care chipurile îl ajutase cu mare zel la răspândirea opiniilor fasciste. La tribunal, a înfundat-o fostul iubit, care-o părăsise încă din '46, scârbit de o femeie care până în ziua de azi era otrăvită de idei și convingeri fasciste, după cum a declarat la o confruntare cu martori. Afirmația Marietei că ar fi fost apolitică era contrazisă de răspunsurile ezitante și confuze pe care le-a dat când a fost întrebată despre Codreanu și Hitler. Despre Hitler n-avea nici o părere, ea judeca doar oamenii pe care-i cunoștea, iar pe el nu-l întâlnise niciodată (răspunsul Marietei a stârnit râsetele instanței). Dar despre Codreanu, pe care îl întâlnise? Da, a răspuns ea, un bărbat chipeș, care o sorbise din priviri. Au condamnat-o la trei ani de muncă forțată la canalul Dunăre–Marea Neagră și i-au confiscat toată averea (iar casa din colțul feeric de lângă parcul Ioanid a luat-o un nomenclaturist). Marieta a murit la sfârșitul anilor '60 – nici bătrână, nici tânără – în brațele unui iubit, când inima n-a mai vrut s-o asculte.

Curând însă aveam să scap de grijile bănești și n-avea să mă mai preocupe găsirea unei noi locuințe la un preț accesibil. Opt zile mai târziu, am fost arestat de doi agenți ai Siguranței, care, însoțiți de soldați sovietici, au intrat cu forța la mine în apartament în zorii zilei, m-au scos din pat și mi-au poruncit cu voci scrâșnite să-mi strâng lucrurile că plec în călătorie. „Și n-o lungi, că ne grăbim!" Mi-am deschis, îngrozit, valiza pomerană, în care-am aruncat haine groase, aparatul de ras, scrisorile Virginiei și partiturile – și, ca amintire de la prietenul meu, craniul bunicului său, pe care l-am învelit în hârtia de ziar pe care o țineam lângă soba de teracotă, ca să aprind focul.

Nu-mi venea să cred ce mi se întâmpla. Venisem aici să mă ascund de naziști, și nu mă prinseseră niciodată. Scăpasem de Gestapo, de poliția și de Siguranța de aici. Iar până la urmă mi-au venit de hac soldații Armatei Roșii, tocmai cei care mă eliberaseră de coșmarul ăsta. La mijloc trebuia să fie Dumnezeul

rece și mecanic, care, din neatenție, își întorsese de la mine fața norocului, și-mi arăta fața nimicirii. Faptul că nu-mi credeam ochilor m-a ajutat o vreme să trec peste spaima grea ca plumbul care-mi încetinea la nesfârșit mișcările (dacă nu cumva era doar o închipuire).

Când am închis valiza de lemn, m-au luat între ei și m-au împins spre un camion care aștepta la intrare. Pe platforma acoperită cu o prelată, în semiîntuneric, stăteau ghemuiți aproape douăzeci de oameni. Se uitau la mine timorați, neliniștiți. Un soldat sovietic m-a împins cu patul armei spre un bărbat care mirosea puternic a urină și privea balta care se lățea pe jos, între picioarele lui. L-am recunoscut pe șvabul din Timișoara, frizerul de la ambasadă pe nume Heinrich Himmler. Nu mai purta mustață și ochelari ca idolul său, comandantul SS (probabil ca să nu fie confundat cu el). Din fericire, Heinrich Himmler nu m-a văzut, era mult prea adâncit în necazul lui.

Ne-am hurducat de la un capăt al cartierului la celălalt, și la fiecare oprire soldații și agenții Siguranței făceau noi arestări. În curând, camionul era plin până la refuz, și ne-au pus pe toți să ne ridicăm – în picioare, începeam pe platformă. Pe drum, ne țineam unii de alții, ceea ce nu ne era de folos atunci când camionul ocolea o groapă sau frâna brusc. Cădeam, îi trăgeam și pe alții după noi, iar ca să ne ridicăm, ne loveam fără să vrem.

Am ajuns în sfârșit la destinație, o școală părăsită de la marginea Bucureștiului, rămasă în paragină, cu geamuri sparte sau murdare. În curte și pe acoperiș creșteau bălării. Pe femei le-au trimis la etaj, pe noi ne-au dus într-o sală de clasă de la parter, înghețată bocnă și cu pereții plini de mucegai, în care erau, unul lângă altul, paturi suprapuse – niște cutii de lemn cu un strat de paie putrezite în umezeala cumplită a iernii.

Împărțeam un prici cu alți trei bărbați. Unul era dintr-o familie de nemți, dar nu știa o boabă germană. Își regretase amarnic originea încă de pe frontul de est, unde luptase în armata germană, iar asta nu numai din pricina celor treisprezece răni, pe care mi le-a descris cu lux de amănunte (cea mai vizibilă era la ochiul atins de un glonț). Crezând că refuză să execute

ordinele, pe care de fapt nu le înțelegea, îl condamnaseră la moarte, după o judecată sumară. A scăpat de execuție ca prin urechile acului atunci când preotul militar a observat că se bâlbâia groaznic la rugăciune și la spovedanie, necunoscând limba. În august trecut, reușise să dezerteze din regimentul lui care se îndrepta spre Ungaria și își pierduse urma în București, unde avea un atelier de pălării.

„A dezertat!" făcu plin de dispreț Himmler, al treilea bărbat din patul meu. Mă tot implora să confirm că-l cheamă Hinrich, nu Heinrich, și le striga tuturor cât îl țineau puterile că nu era rudă cu comandantul SS!

Iar al patrulea bărbat era comunist, n-avea nici treizeci de ani și lucra ca redactor la oficiosul partidului. În prima zi s-a luat la ceartă cu gardienii postați pe culoarul școlii. Voia să vorbească cu comandantul lagărului, le spunea el soldaților, care erau la fel de impresionați ca peretele. Arestarea lui nu se justifica, spunea. Era comunist, și nu neamț, iar dacă era neamț, asta nu era vina lui. „De ce mă țineți închis cu naziștii ăștia?" Nu i se răspundea decât cu o tăcere de gheață. „Sculați, voi oropsiți…", începu el să cânte cu brațul ridicat și pumnul strâns, îndreptându-se spre ușă. Abia când a încercat să iasă din sala de clasă s-au pus în mișcare soldații ruși care fumau pe culoar, și l-au lovit în burtă până l-au făcut să se chircească.

Am stat trei zile în sala de clasă. Nu erau lemne pentru sobă, și dormeam îmbrăcați din cap până-n picioare, sub niște pături mucegăite care nu țineau de cald. Ne dădeau să bem un ceai călâi și fără nici un gust, și să mâncăm conserve de tocană. Zi de zi veneau alte transporturi, până când n-a mai fost loc pentru toți, și a trebuit să împărțim priciul cu câte un nou-venit.

Iar în ziua a patra am fost treziți de niște comenzi răstite. Ningea când am ieșit în curtea școlii, unde ne-au pus să luăm poziție de drepți. Au scos apoi și femeile, care au trebuit să se alinieze lângă noi. Soții și soțiile care săreau unul în brațele celuilalt erau despărțiți cu înjurături și brutalitate, iar pe un tată care-și îmbrățișa strâns fiica l-au doborât la pământ cu patul puștii.

Au trecut minute bune în care ne clătinam în bătaia vântului tăios, până când au sosit zece camioane rusești. Din automobilul care le însoțea a sărit un ofițer sovietic, care ne-a aruncat o privire fugară, după care s-a îndreptat spre clădirea școlii. Cu o dâră de spumă de ras pe obraz, comandantul a ieșit repede în prag. Avea nasturii descheiați până la buric. Și i-a încheiat, jenat și repede (prea repede ca să pună nasturele potrivit în gaura potrivită), și a scos din uniforma care-i stătea strâmb un teanc de hârtii pe care i l-a întins ofițerului sovietic.

Comandantul lagărului și ofițerul s-au postat în fața noastră și ne-au strigat, pe rând, numele. Cine era strigat trebuia să răspundă și să facă un pas înainte. „Kessel, Friedrich Magnus", urlă comandantul, „Cheselovici", strigă ofițerul rus, ca un ecou, iar un soldat al Armatei Roșii l-a împins pe bărbatul care ridicase mâna și făcuse un pas înainte spre unul dintre camioane. „Baron, Emil!" „Baronovici!", „Schuster, Johanna Marie!", „Șusterova!", „Adam, Ernst Peter!", „Adamovici!", se zbiera în urechile noastre.

„De alfabet n-au auzit!", bombăni Himmler, care stătea lângă mine, „și când te gândești că *ăștia* ne-au învins pe noi!" „Himmler", urlă comandantul, „Heinrich!" – și amuți. „Ghimlerovici!", se auzi ecoul rusului, care se scărpină în cap, amuțind și el. Apoi repetă: „Gainrih Ghimler". Amândoi erau cu atât mai uimiți cu cât nimeni nu ridica mâna pentru a se identifica. Au comparat numele de pe listă, s-au sfătuit, apoi comandantul a repetat: „Himmler, Heinrich! Dacă nu faci un pas înainte, te împușcăm!" Heinrich Himmler nu se clintea. „Către toată lumea! Care-l cunoaște pe omul ăsta, și nu spune cine este, e un sabotor!" zbieră comandantul. Imediat s-au ridicat mai multe mâini arătând spre Heinrich Himmler, care se văita lângă mine: „Prenumele meu e Hin-rich, nu Heinrich, nu înțelegeți? Hin-rich, nu Heinrich, nu Gainrih!" Un soldat l-a împins spre camion pe Himmler, care continua să bodogănească.

„Drotleff, Franz August!" – ăsta era comunistul nostru. „Tovarășe maior! Sunt de-al vostru, trebuie să fie o confuzie", protestă el, „sunt redactor la organul partidului!" „Tot ce se

poate", îl ironiză comandantul, „ai acum ocazia să vezi cum e în Rusia sovietică, tovărășele. Nimic mai minunat pentru un comunist!" L-au luat pe vecinul meu de pat, care s-a lăsat târât afară din curte, ținând brațul ridicat și pumnul strâns, și cântând. Din camionul în care se urcase, răsună „Rob cu rob să ne unim", iar în locul rimei „făurim" se auzi un urlet urmat de tăcere.

Și când au strigat „Gottwald, Johann!", am ridicat mâna și am făcut un pas înainte. Am citit nedumerire pe chipurile celor doi. Comandantul s-a aplecat asupra listei, ofițerul a tras o înjurătură pe ruseşte. Nu înțelegeam ce se petrecea, până când pălărierul mi-a șoptit: „Ai companie". Și am descoperit un alt bărbat, cu mustață blondă și ochi albaștri-cenușii, cam de statura mea, poate puțin mai mic. Avea cam aceeași vârstă și semăna cu mine, ten deschis, liniile feței nici prea ascuțite, nici prea rotunde, și părea să-l cheme la fel ca pe mine: Johann Gottwald. Stătea cu mâna ridicată în rândul al doilea.

Se vedea că ofițerul sovietic era nemulțumit. Ducea de zor tratative cu comandantul lagărului, până când acesta cedă și aduse din școală cutia de carton cu actele care ne fuseseră confiscate la arestare. Iar în cutie părea să fie o dezordine cumplită, lucru care-l enervă din nou pe rus. Scuipă pe jos, în albul din curte călcat în picioare și murdărit între timp de pantofi și de cizme.

Uşurat, când s-a văzut în mână cu actele noastre, comandantul zbieră: „La mine!" Mi-am luat geamantanul și m-am dus spre cei doi, însoțit îndeaproape de un soldat sovietic care și-a înfipt arma în ceafa mea. „Johann Gottwald, născut la 6 august 1907 la Brașov. Ochii: albaștri, părul: blond-închis, înălțimea: 1,78. Fără semne particulare. Care din voi e ăsta?" „Eu", am rostit amândoi deodată. Vecinul meu mă privi palid și năuc (evident, eu eram mai puțin nedumerit). „Și care din voi e adevăratul Gottwald?" „Eu", am răspuns iarăși într-un glas. „Eu sunt Johann Gottwald din Brașov!" insistă bărbatul de lângă mine ieșindu-și din fire, când nimeni n-a mai zis nimic, „și asta poate s-o confirme sora mea". Orbit de furie, arătă spre

grupul femeilor. „Pe bărbatul ăsta nu-l cunosc, trebuie să fie un impostor!" urlă el întorcându-se din nou spre mine.

S-a strigat „Gottwald, Helene Maria", iar ea s-a apropiat de noi cu paşi nesiguri. Ochi mari, speriaţi, o faţă suptă, plânsă, înroşită de ger. S-a aşezat lângă fratele ei. Au întrebat-o a cui soră e, a bărbatului ăluia sau a mea. A ezitat, n-a răspuns imediat, s-a îndepărtat de adevăratul Gottwald şi a arătat spre mine. „El e", răspunse ea cu duşmănie. Era lesne de înţeles de ce mintea, spera să-şi salveze fratele. „Pentru numele lui Dumnezeu, ce înseamnă asta, Helene?!" exclamă el perplex.

Comandantul şi ofiţerul sovietic se uitau cătrăniţi unul la altul şi ne-au lăsat să aşteptăm. La nici zece metri de noi, vorbeau pe un ton tot mai ridicat, pe urmă ceva mai potolit, se plimbau încoace şi-ncolo, fumau, parlamentau. „Îi iau pe amândoi", am auzit eu (vorbise ofiţerul sovietic). „Nu sunt de acord", a spus comandantul, „cine ştie cu cine avem de-a face". În cele din urmă s-au înţeles, iar comandantul a arătat cu degetul spre adevăratul Gottwald – plângea înăbuşit şi-şi privea sora care lovea cu cizma în zăpada din curtea şcolii. Abia când răsună comanda „Luaţi-l de aici!" îşi reveni şi se agăţă de fratele ei. „Nu e el!" urlă ea înnebunită şi fără nici un rost. Un soldat sovietic i-a despărţit pe cei doi, care se strângeau cu putere în braţe, şi l-a împins pe adevăratul Gottwald într-un camion. Un al doilea soldat a luat geamantanul surorii şi a înşfăcat-o ca s-o ducă în altă maşină.

Păzit de un rus, stăteam deoparte şi priveam spectacolul din curte cu ochii împăienjeniţi, fără să mai aud nimic, copleşit de ruşine şi de vinovăţie. Conaţionalii mei mă priveau plini de invidie şi reproş, pe mine, cel pe care soarta îl cruţase. Nu le-o luam în nume de rău. Au strigat nume după nume, i-au dus pe cei strigaţi la camioanele care aşteptau, până s-au umplut şi au plecat primele două. Ningea cu vârtejuri de fulgi deşi, iar vântul mătura fâşiile de zăpadă. N-au mai urmat incidente, în afară de unul cu tatăl care fusese lovit la început. Când a fost strigat numele fiicei lui, s-a aruncat în genunchi, în zloată, în

fața ofițerului sovietic. Zece mitraliere erau ațintite asupra bărbatului care implora: „Copila meu are numai șaptesprezece ani. Nu poate fi deportată, e împotriva regulamentelor!" Ofițerul sovietic a făcut doi pași de-o parte și a cerut actele fiicei. A trecut o veșnicie până când actele au ajuns în mâna lui. „Ce-i prostia asta? Ziua ei e în februarie, când o s-ajungă în patria mea, va avea optsprezece ani." Și zbieră să fie luați amândoi!

Camion după camion părăsea curtea școlii, până când nimic nu mai amintea de conaționalii mei, cu excepția puzderiei de urme de pe jos. Și din cerul plumburiu cădea zăpadă proaspătă care le acoperea repede.

La noi, dragostea de adevăr e răsplătită

Și am ajuns în arest preventiv. A durat aproape o săptămână până când am fost dus la primul interogatoriu, condus de doi agenți ai Siguranței, în prezența unui locotenent NKVD. Îmi amintesc de o încăpere întunecoasă, cu tapetul cafeniu pătat, încălzită de o sobă cu păcură. La fereastră atârnau niște draperii grele, iar dincolo de ele se ghicea cu greu o curte interioară deprimantă, ca un puț de mină, de unde se auzea cum o lopată de lemn răzuiește zăpada de pe caldarâm.

Pe unul din agenți l-am recunoscut. Cu o veșnicie în urmă, mă controlase când eram în drum spre teatrul Alhambra să mă întâlnesc cu Virginia. Mi-am amintit de întrebarea lui: „Și de ce nu sunteți în Rusia?" Era limpede că amândoi se căzneau să-i facă impresie bună NKVD-istului. La nici treizeci de ani, sportiv, chipeș, cu sprâncenele unite, urmărea interogatoriul într-o tăcere glacială. Pe chipul lui impenetrabil și neclintit nu se citeau decât aroganța și orgoliul stăpânului.

M-au întrebat întâi cine sunt. Prenumele mi-l știau, era Felix, după cum citiseră din rândurile acelea „minunate" – agentul pe care nu-l cunoșteam bătu cu palma pe scrisorile Virginiei, care, împreună cu partiturile și actele false, zăceau împrăștiate pe masă. Iar lângă lampa care mă orbea era capul de

mort ce-şi dezvelea dantura. Am răspuns, poticnindu-mă, că eram emigrant. Au rânjit amândoi.

— Oi fi şi evreu, şi antifascist, mai ştii!

Am bâiguit că nu, veneam din Pomerania.

— Pomerania? Păi, asta nu-i în Polonia? observă al doilea agent. Vrei să zici că eşti polonez?

Nu, Pomerania era, sau cel puţin fusese, germană, am răspuns eu.

— În concluzie, spuse primul agent, eşti neamţ din Germania. Şi pretinzi că te-ai ascuns de naziştii în ţara noastră, care până mai ieri era fascistă?

— În '34, când am venit aici, guvernul de la Bucureşti nu era fascist.

Al doilea bărbat, care se sprijinea de perete, s-a apropiat încet de scaunul meu şi s-a aplecat spre mine. Mi-a suflat în faţă respiraţia lui puturoasă.

— Vrei să ne duci de nas, te pricepi mai bine ca noi la istoria ţării noastre? În '34 era la putere Carol al II-lea, care ne-a prigonit pe noi, comuniştii, iar statul era infestat de Garda de Fier, care primea sprijin şi bani de la nazişti.

— Carol a pus să fie ucis Codreanu, am spus eu.

— Carol, s-a ambalat agentul, a fost cel mai mare porc fascist, o jigodie care a supt sângele ţării ăsteia, împreună cu capitaliştii şi moşierii, până când a pus laba pe ea câinele ăla roşu, generalul Antonescu...

Turba de furie. Şi-a revenit abia la un semn al NKVD-istului, care a întrerupt lecţia de istorie, şi m-a lăsat în pace. Acest prim interogatoriu s-a terminat cu bine. Şi-au notat datele mele personale, numele, data şi locul naşterii, numele părinţilor, şi m-au pus să povestesc prin ce trecusem, de la atacul SA asupra restaurantului din cartierul Nikolai din Berlin până la sosirea mea la Bucureşti; de la statutul de „bonă" în casa lui Marcu până la zilele când am lucrat la cazinou. Am vorbit despre acel an şi jumătate petrecut la Vona, despre plecarea Virginiei şi despre fuga mea în munţi, de teama Gestapoului şi a poliţiei. Despre cele două luni petrecute la ataşatul comercial al Am-

basadei Germaniei la Bucureşti evident că n-am suflat o vorbă (şi, slavă Domnului, păreau să n-aibă habar că eram rudă cu Alfred). Când credeau că apare vreo contradicţie în relatarea mea, îmi puneau întrebări la care răspundeam fără să mă pierd. Un al patrulea bărbat, pe care nu-l vedeam, bătea la maşină tot ce spuneam.

— Cine poate confirma povestea asta?

Întrebarea asta mă punea în încurcătură. Nu-mi venea în minte nimeni, în afară de fostul meu salvator. Haralamb Vona şi Aristide Şlomovici erau morţi, Virginia era în străinătate. N-ar fi fost înţelept s-o pomenesc pe Marieta, era în stare să mă incrimineze din pură răutate. Cu atât mai riscant era să-i aduc în discuţie pe Bubi Giurgiucă sau pe Ghiţă, care mă văzuseră la cazinou împreună cu reprezentantul ambasadei.

— Vasăzică vrei să credem povestea ta, şi tu n-ai nici un martor? se enervă al doilea agent.

— Tatăl Virginiei, m-am grăbit eu să răspund.

— L-am interogat deja, a spus primul. Neagă vehement că te-ar cunoaşte.

— Minte, am bâiguit.

— Asta-i clar, scrisorile o dovedesc, spuse unul din ei, amuzat.

— O să-l luăm din nou la puricat pe ticălos, până-şi aminteşte de tine, răspunse celălalt batjocoritor, dar un singur martor n-ajunge.

Am dat numele şoferului lui Şlomovici, Mişu (care murise, după cum mi s-a spus la un alt interogatoriu), şi ale fostelor mele iubite, Paraschiva, Olimpia, Ecaterina. Curând, aveau o listă întreagă de nume, de la prietenii lui Marcu de la Balcic şi personalul lui până la proprietarul fabricii de muştar, popa din Izvorani şi tanti Aurelia.

Din celula mea auzisem mereu izbituri şi răcnete atunci când un deţinut aflat în cercetări era torturat. La acest interogatoriu am fost cruţat de aşa ceva, iar când i-au spus gardianului să mă ducă înapoi în celulă, în mine a încolţit o speranţă oarbă şi nebunească. Îşi vor da seama de încurcătură şi mă vor elibera în curând, îmi spuneam. Nu mai ştiu când

s-a transformat încrederea asta în opusul ei, făcând loc unei spaime care mă măcina cu o lentoare cumplită.

Au trecut săptămâni de-a rândul fără să mai fiu chemat la interogatoriu. Celula mea cu patru paturi, o văgăună de beci înghețată, plină de ploșnițe, cu un geamlâc (cu gratii, acoperit cu zăpadă) la care nu puteam ajunge, am împărțit-o la început cu un bărbat la vreo șaptezeci de ani, cărunt, tăcut și posomorât. M-am prezentat, el n-a spus nimic. Purtarea și costumul lui elegant mă făceau să cred că era un înalt demnitar. În ziua a treia, hainele lui deveniseră niște zdrențe, iar el o masă de carne însângerată, fără cunoștință, târâtă în celulă și aruncată pe pat de doi gardieni. Iar în ziua următoare era mort.

Până la sfârșitul lui februarie am rămas singur în celulă. Și când au adus un nou deținut, nu mi-a venit să cred. Era unul din cei doi agenți care mă interogaseră în urmă cu șase săptămâni. N-a vrut să vorbească cu mine, poate că nu mai știa cine sunt. Se ghemuia pe priciul lui și bolborosea fără șir ore de-a rândul, începea să urle, făcea scandal, până a venit unul dintre gardieni. L-a făcut să tacă cu un șut în burtă.

A doua zi, când a părut să se mai liniștească, l-am întrebat ce-aveau de gând cu mine. „Felix Kannmacher", a spus el privind fix în farfuria cu supă, „da, Felix Kannmacher, acuma știu, suntem în căcat până-n gât, băiete, suntem în căcat până-n gât. Vor să ne-nece în hazna, pricepi, omule? În haznaua lor împuțită. Ne omoară jigodiile astea de ruși!" Își ținea strâmb farfuria de tablă și, râzând ca un idiot, vărsa pe pat stropi de apă călâie și fasole. După-amiază l-au luat pe fostul agent al Siguranței la interogatoriu. „Ține minte, noi doi suntem în căcat până-n gât!" mi-a strigat el când a ieșit din celulă, fără să se mai întoarcă vreodată.

Curând am împărțit-o cu trei alte persoane de vârste și origini diferite (se părea că numărul arestărilor creștea vertiginos). Unul era profesor universitar, altul lucra la administrația căilor ferate, al treilea era chelner. Nu știau sau preferau să nu spună de ce fuseseră arestați. Chelnerul și angajatul feroviar jucau fripta, ceea ce declanșa întotdeauna scandal și certuri, și se luau

la întrecere care avusese, chipurile, cele mai multe femei. Amândoi erau absolut convinși că aveau să fie eliberați în scurt timp. Profesorului universitar îi era greu să-și accepte soarta, și se întorcea tăcut cu fața la perete.

Așa cum veneau, se și duceau (n-am aflat niciodată dacă i-au mutat sau le-au dat drumul), făcând loc altor și altor deținuți – gazetari, studenți, politicieni, preoți. De mine păreau să fi uitat. În zadar îl întrebam pe gardian când aveau să se hotărască și în privința mea. Îmi arunca două coji de pâine, împingea farfuria de tablă cu piciorul, în celulă, ridica din umeri și arăta spre cer (dacă nu cumva se referea la etajele de deasupra).

Îmi omoram timpul cu amintiri, amintiri care se învârteau dureros și încăpățânat în jurul Virginiei – Virginia copil, la golful care licărea în arșița amiezii, sau fetișcană, trăgând cu ochiul spre mine pe furiș, când ne plimbam pe chei printre perechile de îndrăgostiți, de parcă voia să ne compare cu tinerii logodnici. Apoi era amintirea nopții noastre de iubire, care se estompa în fața ochiului meu lăuntric, în ciuda eforturilor disperate de a o păstra vie în mine. Și, când stăteam nopțile cu ochii pironiți în tavanul celulei, inventam în tăcere povești, ca să uit de spaima care mă rodea.

Era pe la mijlocul lui aprilie când, deliberat sau nu, l-au adus pe Victor Marcu în celula mea. S-a prăbușit pe un pat, fără să mă recunoască, cu ochii rătăcind aiurea, cu toată fața o rană plină de vânătăi și sânge închegat. Și costumul lui șifonat era mânjit de sânge, iar prin cămașa ruptă i se vedea pieptul plin de cicatrici de la arsuri. Am îngenuncheat lângă priciul lui și i-am mângâiat mâna care atârna de marginea patului. Și-a retras-o, cu un țipăt: „Ce vreți?" și, ca să se apere, s-a lipit de perete. Abia a doua zi, când au intrat doi gardieni și l-au târât pe Victor Marcu afară – era prea slăbit ca să se țină pe picioare – m-a recunoscut și mi-a spus cu un glas sufocat: „Tu ești de vină dacă mă omoară". (A fost eliberat, iar rănile lui n-au lăsat urme, lucru de care mi-am dat seama abia la tribunal, când a depus mărturie în procesul meu.)

Iar în ziua în care Hitler s-a sinucis, m-au scos din celulă. M-au împins într-o încăpere de la parter, cu gratii la ferestre și fără perdele, pe al cărei tapet decolorat am văzut stropi de sânge. Mirosea puternic a clor, podeaua strălucea umed. Scaunul pe care m-au așezat, semănând cu unul de la dentist, avea un rând de cureluşe de piele care atârnau pe podea și o manetă cu care putea fi reglat. Putea fi lăsat pe spate, se putea roti și era acoperit cu o mușama roșie, plesnită pe ici, pe colo. În locul unde ședeai era o baltă de urină, în care m-au împins gardienii. Fără să mă lege, au rămas lângă mine, până au intrat doi bărbați în uniformă, un comisar NKVD gras, cu mersul legănat, mustață blond-roșcată și bărbie dublă, fleșcăită, și un bărbat miop, cu față de cârtiță, de la Siguranță. Îmi amintea vag de doctorul Perlea, expertul ortoped de lângă Cișmigiu. Cineva a împins în cameră un cărucior care scârțâia, încărcat cu dosarele mele, iar cei doi agenți s-au cufundat în hârtii, NKVD-istul în picioare, în fața ferestrei cu gratii, frecându-și ceafa de taur, celălalt într-un scaun de lemn în fața biroului. Oftând, își frământa degetele vânjoase. Minute de-a rândul s-au scurs în tăcere. În balta de pișat care-mi îmbiba pantalonii, strângeam cu toată puterea mânerele scaunului.

Mai întâi a vorbit rusul:

— Marele vostru Reich german e la pământ, drăguțule! grohăi el în românește. Ai priceput?

— Sunt emigrant! am îndrăznit să răspund.

S-a întors plin de dispreț, iar colegul lui a sărit de pe scaun și a început să mă lovească în cap cu dosarele mele ca piatra, sute de pagini prinse între coperți tari de carton.

— Nu ești decât un porc nazist! urlă el scos din minți.

M-am chircit în scaun și am gemut:

— Vă înșelați, vă rog...

— Bestie nazistă! zbieră bărbatul și mai înfuriat.

Unul dintre gardieni m-a așezat drept, celălalt mi-a legat mâinile și picioarele.

— Ăsta a fost numai începutul, mă lămuri agentul de la Siguranță. Te așteaptă lucruri mult mai rele dacă nu-ți dezlegi

limba. Şi te sfătuiesc să nu ne vinzi gogoşi. Dacă dai o declaraţie sinceră, ne purtăm blând cu tine.

Şi-a aprins o ţigară de foi, a tras un fum şi m-a întrebat dacă fumez, iar după ce am dat din cap că da, mi-a îndesat ţigara între buze.

— Nu uita, la noi, dragostea de adevăr e răsplătită.

M-a ajutat să fumez, luându-mi ţigara din gură când tuşeam. La urmă, a aruncat-o pe jos şi mi-a şoptit la ureche, făcându-mi complice cu ochiul:

— Heise, Alfred. Îţi spune ceva numele ăsta?

Pentru cei doi agenţi eram o captură destul de preţioasă, mi-am dat imediat seama de asta la interogatoriu. Aflaseră că eram rudă cu ataşatul comercial, iar mai mulţi martori, care mă văzuseră însoţindu-l pe reprezentantul ambasadei (sau cel puţin aşa pretindeau) la negocieri, la o recepţie la Clubul Financiar şi la vizita noastră la cazinou, susţineau că îi oferisem lui Alfred serviciile mele încă de la detaşarea lui la Bucureşti, cu puţin timp înainte de abdicarea lui Carol.

Asemenea mărturii îi încurajau pe cei doi să-mi aducă acuzaţii grave. Venisem la Bucureşti ca emigrant, în '34, în automobilul lui Victor Marcu, o poveste inventată pentru a ascunde intrarea ilegală în ţară a unui gestapovist, care trebuia să spioneze, împreună cu consilierul lui Carol, ce se întâmpla la Curte. Îndeplinisem această misiune încă de când eram la Balcic, unde obiectivul meu principal fusese regina Maria – şi, în plus, bănuiau că eram implicat în asasinarea prinţului Anton (vinovatul nu fusese niciodată găsit).

Odată cu venirea la putere a lui Ion Antonescu şi Horia Sima, prima parte a misiunii mele se încheiase, şi nu mai era nevoie să-mi ascund identitatea. Din acel moment fusesem, chipurile, mâna dreaptă a ataşatului comercial al Ambasadei Germaniei, care s-a folosit de informaţiile mele.

Trebuia să recunosc toate aceste presupuneri şi să fac o mărturisire completă. Când am refuzat, tipul miop care clipea tot timpul şi căruia aveam să-i descopăr latura sadică de torţionar a luat din sertarul de la birou un instrument care s-a

dovedit a fi un cleşte special pentru smuls unghiile. Unul dintre gardieni mi-a scos pantofii, iar agentul de la Siguranţă şi-a tras un taburet în faţa mea. M-a cuprins o durere pe care n-o mai simţisem niciodată, înnebunitoare, crâncenă, înspăimântătoare. Urlând şi trăgând de curelele de piele, mă zbăteam pe scaunul de dentist, nu eram decât o grămadă de nervi şi de carne, pe punctul de a exploda de durere.

Mi-am pierdut cunoştinţa, până când mi-au turnat în cap apă rece ca gheaţa, şi mi-am dat seama îngrozit că făcusem pe mine şi stăteam pe scaun în fecalele mele puturoase. M-a cuprins un val de spaimă şi ruşine. Am izbucnit într-un hohot plâns, profitând că agentul de la Siguranţă nu mai era în cameră şi rămăsesem singur cu rusul. Plângând, i-am promis comisarului NKVD că-mi voi recunoaşte vina.

Mărturisirea că aş fi fost spion al serviciilor secrete germane şi, din 1940, un apropiat al reprezentantului ambasadei, nu mi-a îmbunătăţit cu nimic situaţia. Cereau detalii, nume. Ce raportasem la Gestapo, cine mă ajutase? Ce puteam spune despre reţeaua de spioni germani în România? Ei plecau de la premisa că existaseră relaţii strânse între spionii germani şi Garda de Fier, iar eu trebuia să descriu cu lux de amănunte aceste relaţii. Ce ştiam despre crimele politice comise de legionari? Li se ordonase de la Berlin asasinarea lui Duca şi a lui Călinescu, precum şi uciderea bestială a unchiului Mariei, prinţul britanic?

Ăsta era un capitol. Un altul se referea la perioada petrecută cu ataşatul comercial al Ambasadei Germaniei. Cine fuseseră partenerii români favoriţi ai lui Alfred, cine cooperase cel mai strâns cu noi? Trebuia să relatez discuţiile noastre şi să le dau cifrele exacte negociate. Cine din guvern se bucurase de încrederea specială a ataşatului comercial? Voiau detalii despre întâlnirile lui Alfred cu Horia Sima şi Ion Antonescu – pentru ei era de la sine înţeles că fusesem de faţă.

Al treilea capitol se referea la o serie de crime puse pe seama lui Alfred. Se părea că, într-o criză de furie, ucisese în plină stradă doi evrei care-i blocaseră drumul când curăţau zăpada,

lucru pe care erau obligați să-l facă, o faptă sângeroasă cât se poate de plauzibilă. În plus, Alfred era acuzat că ucisese o prostituată și un tânăr chelner de la Chateaubriand. Cei doi fuseseră văzuți cu el, iar apoi dispăruseră fără urmă. Am recunoscut aceste crime, dar asta nu m-a ajutat prea mult. Voiau să afle cum se petrecuse totul, și eu habar n-aveam. Nu puteam da detalii nici despre demnitarii de aici care-l ajutaseră pe unchiul meu să-și șteargă urmele. Nu m-au crezut. Erau convinși că participasem la mușamalizarea crimelor lui.

Mi-au pus întrebări peste întrebări, la care n-am putut să răspund. Luau bâlbâielile și poticnelile mele ca pe o dovadă a refuzului meu de a le da informații. Marele Reich al lui Hitler era praf și pulbere, iar eu mă încăpățânam să le încurc investigațiile.

Nu m-au mai interogat în încăperea de la parter. Curând devenisem doar carne însângerată, atârnând de tavan undeva în pivniță, gol pușcă și torturat cu un creion gros cu care agentul de la Siguranță mă lovea peste testicule – metoda lui preferată de tortură. Mi-au ars tălpile, au asmuțit câini care mă mușcau, m-au izbit cu cizmele în față. Și m-au închis într-o carceră foarte îngustă, unde a trebuit să stau zile și-apoi săptămâni în picioare.

Nu s-au grăbit, putea trece și o lună până când un gardian mă târa iar în beci, unde reîncepeau chinurile.

Eu să fi fost oare acel om, acea bucată de carne care zbiera, scâncea și se zvârcolea cu lanțuri la picioare? Acea creatură uitată într-o pivniță, chircită și măcinată de durere? Privind în urmă, amintirea mea îmi pare un coșmar prin care a trecut altcineva și din care nu m-am trezit niciodată cu adevărat.

A șasea moarte

Torționarii mei primiseră ordine stricte să nu mă omoare, ceea ce se datora unei hotărâri venite de sus de a rezolva cazul meu la tribunal, într-un proces cu public care trebuia să fie

folosit în scopuri propagandistice. Cu vreo opt săptămâni înainte să înceapă procesul, toate torturile au încetat.

Era pe la începutul lui noiembrie când am putut să mă țin din nou pe picioare. Un gardian m-a împins din celulă în încăperea de la parter în care fusesem interogat prima oară, unde l-am întâlnit pe procuror. Iarăși duduia soba cu păcură, iarăși ningea în curtea interioară ca un puț de mină, din spatele draperiei îngălbenite. O lopată de lemn răzuia zăpada, de parc-ar fi vrut să-mi amintească de o viață ireversibil încheiată cu o veșnicie în urmă (aceste ultime nouă luni de chinuri deveniseră pentru mine o veșnicie).

Urmăream absent vârtejul fulgilor, prea rupt de lume ca să mă întorc spre bărbatul care îmi cerea datele personale cu o voce groasă și pătrunzătoare. Vocea lui a fost cea care m-a făcut atent. Am clipit din ochi privind la albul din spatele ferestrei, m-am întors spre procuror și l-am recunoscut pe vecinul meu de la mansardă, din anii '30, Alecu, studentul la Drept, fiul unui preot din Brăila. Nu mai era slab, în rest părea neschimbat, foarte blond, cât se poate de fercheș.

Pentru el nu conta că mă cunoștea. M-a privit făcându-mi ironic cu ochiul, când mi-a spus că mă vor duce la tribunal și că era inutil să mă bazez pe mila lui:

— Faptul că am fost vecini e o întâmplare care n-o să mă influențeze deloc.

A citit capetele de acuzare, de la spionaj în slujba Germaniei naziste până la sabotarea industriei naționale, jefuirea țării în scopuri războinice și alte delicte. Dar asta nu era totul:

— Veți mai fi acuzat în fața instanței de crimă și complicitate la crimă.

A închis dosarul și s-a aplecat spre mine:

— Cred că vă dați seama ce pedeapsă vom cere, având în vedere gravitatea faptelor comise.

Nu eram singuri în încăpere. Ca măsură de siguranță, la intrare era postat un gardian, iar pe un scaun, la perete, stătea avocatul meu, numit din oficiu, un tip șleampăt, cu fața ciupită

de vărsat. Cu mișcări stângace și mâini tremurânde, și-a scos ochelarii să-i curețe. Până și eu, prea năucit ca să fiu atent, am observat acest tremur care-i trăda patima pentru băutură. Era limpede ca lumina zilei că bărbatul ăsta nu-mi putea fi de nici un ajutor, și n-avea alt rost decât acela de a da procesului o aparență de corectitudine și legalitate. Temător, îi sorbea cuvintele procurorului, iar când acesta și-a încheiat expunerea, m-a sfătuit insistent să-mi recunosc vina:

— Arătați că înțelegeți și că vă căiți!

— Asta n-o să vă ajute cu nimic! răspunse Alecu, care-și strânse hârtiile, se ridică și plecă fără să salute.

— Pe vremuri îl adora pe Hitler, am zis mai mult pentru mine decât pentru avocatul din oficiu, care și-a scos sticluța argintie ca să tragă repede o dușcă.

— Ssst! făcu el. Mai bine uitați lucrurile astea, că dăm de belea amândoi. (A închis sticluța și a pus-o în paltonul slinos care atârna pe spătar.) Nimeni nu e mai bine înfipt în șa decât el.

Și m-au mutat din celula de la Siguranță în penitenciarul Văcărești, unde am fost închis împreună cu contrabandiști și proxeneți, hoți de cai și de cartofi, hoți de buzunare, cuțitari și tot felul de răufăcători. Toate șicanele pe care le înduram de la colegii mei de celulă erau nimic în comparație cu ce trăisem în arestul de la Siguranță. Chiar dacă îmi șterpeleau farfuria de tablă și mă sileau să joc barbut cu ei, am avut parte de mai multă tihnă printre gangsteri și pungași. Nimic nu era mai rău decât amintirile mele.

Pe întâi decembrie a început procesul. M-au dus la tribunalul din Calea Rahovei cu o dubă zăbrelită. În drumul ăsta de o jumătate de oră, din Văcărești, de la capătul orașului, m-am liniștit. Am zărit poarta care dădea spre casa Aureliei, la capătul potecii pierdute în zăpadă; cimitirul Bellu, care strălucea sub razele soarelui, unde sărisem din tramvai cu alți pasageri, ca să ne adăpostim de bombardament; intrarea în parcul Carol, care mă proiecta într-un timp când mă aflam cu Virginia într-o barcă – ea, într-o rochie înflorată, cu decolteu

adânc, eu, în cămașă albă, pantaloni largi și pălărie de soare, amândoi îngrozitor de tineri și fericiți, plini de poftă de viață, oglindindu-ne în lacul care ne contopea siluetele.

La tribunal mi-au scos cătușele și m-au împins lângă avocatul din oficiu, care m-a întrebat dacă aveam să-mi recunosc vinovăția. Când i-am răspuns că nu, s-a aplecat ca și cum ar fi vrut să-și lege șireturile, și a tras repede o dușcă din sticluță. În sala umplută până la refuz (lumea stătea în picioare la perete, se strângea ciorchine la intrare și se apleca de la balcon), am apucat să recunosc câteva figuri – Bubi Giurgiucă și Mărioara (ea grasă și cu gușă, el iarăși slab, îmbrăcat ca un director de circ), care, când i-am zărit în mulțime, își dădeau coate, cu o bucurie răutăcioasă; Florica, pe jumătate încărunțită, ținând un pumn pe genunchi, de parc-ar fi strâns în el un sâmbure de pepene, care mă privea plină de tristețe și milă; Titi, cu nasul lui borcănat și mustața neagră, lucioasă (de parcă și-ar fi lustruit-o cu cremă de ghete), care stătea drept în bancă și privea indiferent, cu ochiul lui de bufniță, spre masa mea; pe jumătate ascuns de cei doi, salvatorul meu, cu părul alb, decrepit, cu o cută de amărăciune adâncă în colțul gurii, un om bătrân și uzat (iar pe atunci Victor Marcu nu avea nici șaizeci de ani!) –, până când i s-a permis presei să facă fotografii. În albul orbitor al blițurilor mi-am ridicat mâna în fața ochilor.

Și când au intrat judecătorii, țepeni, în robe de catifea, l-am recunoscut pe Bebe, celălalt vecin de la mansardă. În studenție, Alecu fusese stăpânul și mentorul căruia îi mânca din palmă – și fără îndoială făcea și azi exact ce-i spunea procurorul. Și Alecu s-a ridicat de pe bancheta lui de lemn și a ținut o pledoarie fulminantă. A început prin a mă acuza că trădasem țara ca spion Gestapo și a ajuns la delicte economice grave în scopuri de război naziste. Iar la urmă m-a acuzat și de crimă:

— În anul 1941, cu puțin înainte de rebeliunea legionară, acest hitlerist – și a arătat spre mine – a împușcat în plină stradă doi evrei fără apărare, obligați de statul fascist să curețe zăpada. Vă veți întreba de ce a făcut-o. Onorată instanță, doamnelor și domnilor! Îi blocau trotuarul acestui arian, atâta tot! Cu

aroganța celui care crede că aparține unei rase superioare, i-a lichidat împușcându-i în cap cu pistolul acesta – și a scos dintr-o cutie un pistol pe care l-a arătat publicului.

— N-am deținut în viața mea un pistol – am răspuns eu în liniștea care se lăsase, obiecție care l-a înfuriat pe Bebe.

— Taci din gură, monstru impertinent! mi-a strigat de pe podiumul lui de judecător.

— Onorată instanță, a continuat procurorul neabătut, nu încape îndoială că Ion Antonescu și guvernul lui au comis fărădelegi grave. E adevărat că au încheiat un pact diabolic cu Germania și au invadat o țară pașnică, pentru a călca în picioare poporul frate sovietic. Îi vom trage la răspundere! Iar cine a fost legionar și a omorât comuniști și evrei nu va scăpa de pumnul nostru de fier! Onorată instanță, aceste bestii au fost însetate de sânge, dar ei nu ne reprezintă! Suntem un popor blând și tolerant, care nu e înclinat spre cruzime.

Bebe a încuviințat din cap, iar publicul l-a urmat pe judecător (și avocatul meu din oficiu a mai tras o dușcă din sticluță).

— Nu, onorată instanță, această clică antinațională a ajuns la cârma țării cu ajutorul partidului lui Hitler și al Germaniei naziste! Ion Antonescu și Horia Sima au fost de bunăvoie uneltele lui Hitler! Iar el ne-a trimis reprezentanții lui, ofițeri, gestapoviști, oameni din partid, ambasadori, care ne țineau în șah guvernul. Ei, care ne-au silit să intrăm într-un război nimicitor, au fost monștri inumani. Din păcate, în august 1944, au putut să fugă. În afară de acest german, pe nume Felix Kannmacher, care a avut un cuvânt de spus în cele mai cumplite decizii. Sigur, azi e o fiară fără dinți – în sală lumea s-a amuzat pe seama incisivilor mei, pe care Siguranța mi-i făcuse praf cu lovituri de picior –, dar ăsta nu-i un motiv ca să ne fie milă.

Dintr-o altă cutie, a luat capul de mort al bunicului lui Vona, cu care s-a îndreptat spre public.

— Doamnelor și domnilor! Am găsit acest craniu printre bunurile lui. Nu știm cine e decedatul. Ceea ce am putut observa este urma unei răni – cu mâna liberă a arătat spre o fisură în zigzag între osul parietal și osul frontal – care ne face să

credem că e vorba de o crimă. Ceea ce se potrivește cu firea bestială a nazistului: oglindindu-se în victimele sale, se vede pe sine ca pe un stăpânitor căruia îi e permis să judece de parc-ar fi Dumnezeu. Ăsta e motivul pentru care a păstrat craniul. (În sală s-a răspândit un freamăt.) Onorată instanță! Doamnelor și domnilor! Dreptatea și legea sunt de partea noastră. Și ne cer să radem această bestie de pe fața pământului. Da, avem dreptul să stârpim tot ce e criminal, crud și inuman.

Lumea a izbucnit în ovații, și a trecut un timp până când a intervenit judecătorul bătând cu ciocănelul.

— Interzic orice exclamații, aprobatoare sau dezaprobatoare! Suntem la tribunal, nu la teatru! Acuzat! – s-a întors spre mine – ridică-te și spune dacă te declari sau nu vinovat.

— Să nu faceți vreo prostie – m-a implorat avocatul din oficiu –, arătați-le că regretați!

M-am ridicat și, înghițind în sec, am răspuns:

— Eu sunt emigrant.

— Acuzat! m-a pus Bebe la punct tăios, ce vrem noi să știm este dacă îți recunoști sau nu vina.

— Sunt emigrant, am repetat răgușit.

— Dacă nu răspunzi imediat la întrebare, te condamn pentru sfidarea curții – se răsti judecătorul. Acuzat, îți recunoști vina?

— Nu, am răspuns eu în tăcerea care se lăsase.

În sală, lumea începea să se agite. Bebe a atras publicului atenția că nu se află la hipodromul din Floreasca, chiar dacă îi înțelegea nemulțumirea față de un răspuns atât de sfidător din partea mea.

— Acuzat! – mi s-a adresat el din nou – la interogatorii ai recunoscut deja că ai spionat pentru serviciile secrete germane și, odată cu sosirea ataşatului comercial pe nume Alfred Heise, cu care ești rudă, ai devenit o persoană de încredere a reprezentantului ambasadei. Conform dosarelor pe care le am în față, ai mărturisit toate aceste lucruri.

— Nu de bunăvoie – am spus eu, iar judecătorul principal a încremenit.

— Nu de bunăvoie?! interveni imediat procurorul. Se-nțelege de la sine!

Publicul s-a înveselit din nou și, la lovitura de ciocănel a judecătorului care anunța pauza, a ieșit din sală râzând.

Primul martor în după-amiaza aceea a fost Victor Marcu, care s-a apărat cu un glas pierdut și a respins orice complicitate. El crezuse cu toată sinceritatea că eram urmărit de regimul nazist. Nu știuse nimic despre misiunea mea de spionaj, iar abia când a fost interogat a aflat cine eram de fapt. Ca pianist care-și reprezenta țara în străinătate, adulat de la Varșovia până la Buenos Aires, fusese mereu plecat și n-a avut habar de îndeletnicirile mele.

— Am avut o bănuială vagă abia în 1937, când ne aflam la Balcic – a declarat el – și l-am dat afară din casă pe Felix Kannmacher.

— Asta nu se potrivește – a intervenit avocatul meu din oficiu –, în perioada aceea erați omul lui Codreanu, candidat la Parlament din partea Legiunii, și aveați convingeri naziste profunde. De ce să fi dat afară din casă un spion al Gestapoului?

Nu ca să mă apere pe mine îl ataca pe Marcu. Sarcina lui era să păstreze aparențele unui proces corect. Nimic mai simplu decât să atace un martor care, prin strânsele lui legături de odinioară cu Garda de Fier, și ca fost consilier regal, era deja un om terminat. Pe toți ceilalți care au depus mărturie împotriva mea avocatul din oficiu i-a tratat cu mănuși.

Marcu s-a apărat neconvingător și a spus că perioada lui legionară a fost o rătăcire cu urmări grave, pe care nu și-a iertat-o niciodată. Dar a mințit, spunând că nu fusese niciodată un simpatizant al Germaniei sau al lui Hitler.

— Când eram consilierul lui Carol, l-am prevenit în repetate rânduri să nu încheie o alianță cu Adolf Hitler. Eu am fost acela care l-a sfătuit pe rege să strângă relațiile cu Anglia și Franța, ca să înalțe un baraj puternic împotriva național-socialismului.

— Și, ca un adevărat antifascist, v-ați alăturat Legiunii lui Codreanu, remarcă sec avocatul meu din oficiu.

Marcu nu era dispus să se lase batjocorit, cu atât mai puțin de ființa aceea îngrozitor de îngălată, cu nasul învinețit de atâta alcool, era dator față de propriul său trecut de mare pianist, și, pentru ultima dată, și-a recăpătat aplombul de odinioară. Glasul lui a devenit brusc ferm, cutremurat de indignare. Iar cu forța de atracție de pe vremuri, a sedus publicul vorbind despre copilăria lui în cătunul din Oltenia, despre sărăcia lucie, despre suferința cumplită pe care o cunoscuse până la moartea tatălui, „un bețiv amărât, ca dumneata", adăugă el, și cu această observație câștigă de partea lui publicul care râdea și chicotea pe ascuns.

— De mic copil – spuse Marcu – am înțeles de la țăranii noștri ce înseamnă să fii lipsit de drepturi. Am fost adesea cu tatăl meu în fața moșierilor care ne tratau de sus, ca pe niște leproși. În fața funcționarilor care ne primeau plini de aroganță și nu mișcau un deget dacă nu-i mituiam. Când un boier a necinstit-o pe mama, tata s-a dus degeaba la tribunal. Și, ca să plătească pentru procesul pierdut, a trebuit să-și vândă ogorul. Ne-am cufundat în mizerie și rușine, a început să bea, și n-a mai fost niciodată tatăl și soțul iubitor de odinioară.

Sala a fost cuprinsă de emoție, iar avocatul meu a tras cu coada ochiului la sticluța din locul unde stătuse (prea departe ca să ajungă la ea).

— M-am înșelat în privința legionarilor, domnul meu. Ceea ce m-a atras la Garda de Fier a fost promisiunea lui Codreanu de a-i ajuta pe țăranii lipsiți de drepturi și de a elibera țara – Marcu ridică glasul –, da, de a ne elibera de sărăcie și exploatare. De a ne elibera de o clasă de lipitori îmbuibate, care se numeau politicieni. Experiențele din copilărie m-au făcut să fiu orb față naționalismul exacerbat și de fascinația pentru Hitler, foarte răspândite printre legionari, orbire pe care-am plătit-o scump, domnule. Îmi permiteți să vă amintesc că în toamna lui '38 l-am condamnat vehement pe Codreanu? Și de faptul că legionarii mi-au vandalizat casa, nu mi-au iertat niciodată această condamnare și m-au amenințat cu moartea? Repet, ce m-a făcut să comit această eroare a fost suferința trăită în copilărie.

De vină e profundul meu simț al dreptății. Astăzi înțeleg mai bine ca atunci ce am fost dintotdeauna în adâncul sufletului meu – s-a ridicat în boxa martorilor, făcând o pauză calculată (în sală, lumea își ținea respirația), de parcă ar fi fost cel de odinioară, mândru, sigur pe sine, puternic, plin de energie. Onorată instanță! Doamnelor și domnilor! Am fost și sunt un bolșevic!

A fost ultima oară când l-am văzut pe Marcu. A părăsit boxa martorilor în aplauzele publicului, a ieșit țanțoș din sală, a fost întâmpinat de o explozie de blițuri, bătut pe umeri de oameni care, nemaigăsind locuri în sală, urmăreau procesul de pe culoar, și a dispărut în mulțime. N-a mai venit la nici o înfățișare, n-a apărut nici în ziua condamnării mele, ca și când n-ar fi vrut să fie părtaș la acest sfârșit urât.

Odată cu abdicarea regelui Mihai și cu instaurarea republicii comuniste în '47, lui Marcu i s-a confiscat toată averea și a fost arestat. Sentința în cazul lui a fost mult mai ușoară decât în cazul altor foști funcționari ai statului sau politicieni, ceea ce, în parte, s-a datorat fiicei lui. Era căsătorită cu un industriaș în bune relații cu guvernul elvețian care, pe căi diplomatice secrete, a intervenit în procesul lui Marcu. Pe de altă parte, comuniștii înșiși au fost cei care l-au iertat pe fostul pianist de renume mondial, care nu se mai dădea drept urmaș al unor negustori basarabeni (sau al unui neam de boieri scăpătați), ci vorbea deschis despre originea lui umilă. În vremurile acelea, originea plebee înnobila.

A fost eliberat curând și și-a câștigat existența ca profesor de pian la Conservator. Intenția Virginiei de a-l lua cu ea în Elveția s-a lovit de încăpățânarea lui. În ciuda salariului modest și a locuinței sărăcăcioase din cartierul Uranus, refuza categoric să plece din țară. Nu uitase niciodată de ruptura cu Virginia și nu voia să-l cunoască pe omul cu care se căsătorise împotriva voinței lui.

În 1956, când avea aproape 65 de ani, a concertat din nou la București. Recitalul lui de la Ateneu, la care s-au vândut toate biletele, a fost un succes răsunător. Curând i s-a permis să facă

înregistrări pentru radio, iar statul comunist a fost de acord să-l trimită în turnee. Era o legendă şi putea ajuta la imaginea României în străinătate. Şi, într-adevăr, cânta la fel ca atunci când se afla la apogeul carierei. Oamenii uitaseră eşecul din urmă cu douăzeci de ani, „prestaţiile terne şi lipsite de forţă spirituală". Pe atunci, avea lumea la picioare, se ridicase din mediul asfixiant şi mizeria copilăriei. Şi, în culmea succesului, s-a întâmplat: nemaifiind dominat de ambiţia de a dovedi lumii ce poate, căzuse în narcisism. Acesta provocase fiascoul din '35, un eşec din care nu-şi revenise ani de zile. Şi tot el a fost secretul succesului la bătrâneţe: ambiţia lui s-a redeşteptat. Scăpat de o moarte sigură în închisoare şi condamnat la o viaţă mediocră de profesor anonim la Conservator, s-a ridicat iar, cu perseverenţă, din mocirlă, hotărât să nu se plece în faţa destinului.

Doi ani a colindat sălile de concert şi a fascinat publicul din Răsărit şi din Apus. A primit, de la Chicago până la Moscova, premii şi titluri onorifice. În ţară, ca membru de partid fidel, a fost răsplătit cu o vilă din care fusese evacuat un duşman al poporului, precum şi cu alte privilegii (de la coniacul Château-Pollet până la şampania Lanson *goût américain*). Şi mergea la vânătoare de mistreţi cu şeful statului şi al Comitetului Central.

Şi-a iertat fiica, atunci când s-au întâlnit la Geneva, fie dintr-o înţelepciune şi o mărinimie la care ajunsese la bătrâneţe, fie dintr-o profundă mulţumire că avusese dreptate când se împotrivise căsătoriei Virginiei – tocmai divorţase de soţul ei.

Victor Marcu a murit de infarct la începutul lui mai '59, în timpul unui concert la Salle-Pleyel din Paris, cântând Debussy.

Procesul meu a durat aproape trei luni, timp în care am devenit celebru în oraşul de pe Dâmboviţa. Ratasem complet şansa de a-mi face un nume ca pianist. Iar venind la Bucureşti, nu fusesem niciodată mai mult decât un nimeni cu acte false, rătăcit printre străini. Cu procesul acesta public, am ajuns să fiu cunoscut ca „eternul nazist". Eram pe prima pagină a ziarelor, care-mi prezentau cu lux de amănunte crimele şi cereau un verdict necruţător (Virginia, care aflase de la Florica ce mă aştepta, nu m-a putut ajuta, în ciuda repetatelor intervenţii pe

lângă guvernul de la Berna, care considera acest proces prea delicat și nu voia să ia apărarea unui nazist – veritabil sau nu –, iar nici una dintre scrisorile pe care mi le-a trimis ea la închisoare n-a ajuns la mine).

Iarăși și iarăși mă duceau cu duba zăbrelită pe Calea Rahovei, și de la tribunal înapoi la penitenciarul de la marginea orașului, de fiecare dată pe un drum ocolit. La început, m-au înspăimântat aceste abateri de la rută prin cartiere întunecate de la periferie. Îmi închipuiam că aveau de gând să scape de mine în modul cel mai simplu, împușcându-mă „la tentativa de evadare". Abia a treia oară am înțeles că ocolurile n-aveau nici o legătură cu mine. Bărbatul de la volanul dubei sau unul dintre gardienii care mă însoțeau predau, mereu la aceleași adrese, cotloane întunecoase și curți interioare, cutii grele sau pachețele, și se întorceau cu câte un plic cu bani, rotunjindu-și veniturile cu contrabanda pe piața neagră.

Au chemat martori peste martori care m-au acuzat grav cu povești inventate. Printre primii a fost Bubi Giurgiucă. Dezvelindu-și dantura de aur, a pretins că în zilele teribilei asasinări a prințului englez în „Cuibul singuratic" mă surprinsese în camera mea din vila lui Marcu cu un radioemițător, iar, cu altă ocazie, fie la București, fie la Balcic, mă văzuse întâlnindu-mă cu persoane străine, toți nemți cu înfățișare dubioasă.

Poveștile lui Bubi Giurgiucă erau inofensive pe lângă răstălmăcirile sinistre ale lui Ghiță, pe care le înșira fără să tresară. Aristide Șlomovici îmi oferise cu mărinimie un post la cazinou, iar eu, „acest dușman înverșunat al evreilor", nu uram pe nimeni mai mult decât pe el.

— Când s-a trecut la confiscarea proprietăților evreiești, primul gând al lui Kannmacher – mințea Ghiță – a fost să pună mâna pe cazinou. N-a reușit, în ciuda sprijinului atașatului comercial, iar în locul lui a fost numit director interimar un membru fidel al Gărzii de Fier, pe nume Protopopescu Grigore. Onorată instanță! – s-a întrerupt el fierbând – ticălosul ăsta umblă și azi liber. Dispuneți să fie arestat pe loc Protopopescu Grigore!

Încă mai gravă a fost o altă afirmație a lui Ghiță:

— Kannmacher a fost acela care le-a spus legionarilor unde se ascundea patronul cazinoului, e și el vinovat de moartea lui. Și nu doar din ură față de evrei l-a trimis pe Șlomovici la moarte. Voia să se dea bine pe lângă Gardă, să i se aprobe mai repede cererea de cumpărare a cazinoului. A făcut-o din lăcomie și dintr-o pornire josnică!

La fel au stat lucrurile și cu proprietarul fabricii de mușstar.

— Când ne întâlneam în adăpostul antiaerian – a pretins el – domnul Kannmacher se lăuda mereu cu victoriile Wehrmachtului pe frontul de est și vorbea cu multă înflăcărare despre exterminarea evreilor și înrobirea slavilor. Când eu, îngrozit, se-nțelege, îl întrebam de ce el nu era pe front, Kannmacher pretindea că era mai importantă misiunea pe care-o avea la noi în țară.

— Și n-a precizat despre ce era vorba? a vrut să știe procurorul.

— Petrolul nostru avea să hotărască soarta războiului pe frontul de est, mai mult n-a zis.

Tribunalul a aflat de la fabricantul de mușstar că în zilele rebeliunii legionare am fost mereu pe drumuri cu Haralamb Vona, un tip dubios.

— Și, tot atunci, domnul Kannmacher îi hărțuia pe evreii din preajmă, mai ales pe doi bătrânei bolnavi, soț și soție. Îi punea să iasă afară în frig și să cureţe zăpada, până când interveneam eu să-i salvez de la această corvoadă, în ciuda pericolului la care mă expuneam.

Și au chemat și alți martori, industriași și proprietari de mine (care se temeau că ar putea ajunge în curând în locul meu). Mi-au pus în cârcă un rol decisiv la tratativele economice în favoarea Germaniei. Toți, fără excepție, spunea că eu fusesem acela care îi șantajase și-i amenințase la întrevederile de la ambasadă.

— Ne cerea să creștem producția – a spus unul dintre proprietarii rafinăriei de la Ploiești, cu care unchiul meu luase prân-

zul (pe ceilalți martori nu-i cunoșteam), și ne-a aruncat vorbe grele atunci când i-am explicat care sunt clauzele contractului.

— Și aceste aceste vorbe grele, a vrut să afle procurorul, erau la adresa dumneavoastră?

— Mai rău, a răspuns bărbatul, ne-a jignit poporul, pe care l-a numit lipsit de caracter, puturos și îngălat.

Din rândurile spectatorilor s-au auzit câteva huiduieli.

— S-a purtat ca reprezentantul unei rase de stăpânitori! a opinat Alecu.

— Și încă cum! a încuviințat proprietarul rafinăriei.

Și, la ultima înfățișare a procesului, au mai apărut un administrator de bloc (ramolit, cu ochelari cu lentile groase ca două lupe), patroana unui magazin, fudulă nevoie mare (gata să calomnieze pe oricine, de amorul artei) și doi studenți, care pe atunci erau încă elevi (și probabil li se promisese o carieră sigură) – iar toți patru se jurau că m-au văzut omorându-i pe cei doi evrei.

— Eram în drum spre școală, și-au amintit studenții, când bărbatul a trecut pe lângă hotelul Metropol și s-a ciocnit de cei doi. Își ieșise din minți și le-a poruncit să se dea la o parte.

— Și nu s-au dat imediat la o parte?

— Erau înspăimântați, a zis un student, iar celălalt i-a ținut isonul:

— Erau încremeniți de groază.

— Și a scos o armă?

— A scos o armă cu care l-a omorât pe primul. Iar pe celălalt, care voia să fugă, l-a ținut de palton.

— Pe acela l-a împușcat în ceafă?

— În fața ochilor noștri.

— Și cât de departe erați de locul respectiv?

— La vreo zece metri, au răspuns ei.

— Și de la această distanță i-ați văzut fața?

— L-am văzut mai bine când a venit spre noi.

— În goană?

— A, nu, încet și cât se poate de calm.

— Și omul acesta se află în sala de tribunal?

— El este!

Au întins mâinile și au arătat spre mine.

Și într-o zi din februarie 1946 mi s-a citit condamnarea la moarte. Se întunecase, iar pe drumul de întoarcere la închisoare ne-a prins un viscol puternic, dar asta nu l-a împiedicat pe bărbatul de la volanul dubei să-și vadă de obiceiurile lui. Am ieșit de pe Calea Șerban Vodă, spre est, spre cartiere prost iluminate, pentru unul dintre popasurile cunoscute. Era un drum hurducat care lua mult timp, ceea ce-i neliniștea pe gardienii mei. Să întârzie transportul unui deținut și să plimbe ore-ntregi prin tot Bucureștiul un condamnat la moarte era riscant și putea să-i coste pielea pe toți. I-au cerut șoferului să se grăbească. Și, în ciuda ghețușului și a furtunii de zăpadă, a continuat să accelereze, iar duba a derapat.

Când mi-am revenit, m-am pomenit într-o liniște stranie. Era întuneric în dubă, ușile erau larg deschise, și a trecut un timp până să-l zăresc, în contururi și umbre, pe gardianul mort de pe podea, cu un firicel de sânge care i se prelingea din colțul gurii. Celălalt atârna pe jumătate în afara ferestrei, cu o gratie îndoită înfiptă în beregată. Nu l-am putut zări pe bărbatul din cabina șoferului, care era complet distrusă. M-am aplecat, făcând ca duba răsturnată pe-o parte să se clatine, scoțând un scârțâit, i-am luat gardianului legătura de chei, mi-am scos repede cătușele de la mâini și lanțurile de la picioare, m-am târât în patru labe spre ieșire și am sărit în zăpada care-mi ajungea până la genunchi. Probabil că eram la marginea Bucureștiului – în fața mea se întindea cât vedeam cu ochii pământ strălucitor. Și am început o fugă pe viață și pe moarte.

PARTEA A TREIA
(1946-2001)

Capitolul VII

...și ultimul, în care sunt din nou cel care am fost, un neamț din Pomerania, rămân la Viena (și fac parte din lumea spectrelor), sunt adulat ca „etern nazist" și huiduit ca pianist de cârciumă, născocesc iarăși povești (la căpătâiul soției mele bolnave), fac (din întâmplare) carieră la bătrânețe și, de-atâtea morți îndurate, nu mai pot să mor.

Bun venit în lumea spectrelor II

Privind în urmă, îmi pare că amintirea despre accidentul de la marginea Bucureștiului, care m-a ferit de executarea sentinței, nu-i decât o închipuire. O poveste născocită în drumul hurducat de la tribunal la închisoare, ca să-mi păcălesc destinul (sau timpul, acest frate al morții). Un vis izbăvitor din care nu m-am trezit niciodată – iar într-o bună zi mă va trezi o palmă și voi fi din nou în penitenciarul de la Văcărești, împreună cu proxeneți și hoți de buzunare care mă trag cu forța din pat ca să jucăm barbut.

Eu să fi fost acel bărbat care alergase kilometri întregi în viscol, pe un vânt biciuitor, pentru ca în zori să se prăbușească pe un drum de țară, gâfâind și cu tot trupul amorțit? Eu să fi fost acel bărbat pe care un țăran l-a cules de pe drum, l-a urcat în carul lui tras de boi și l-a dus acasă la el, unde m-a ascuns până mi-am revenit, iar la plecare mi-a dăruit haine groase de iarnă, fără să mă întrebe de ce fugeam? Eu să fi fost acela care, când s-a îndreptat vremea, a pornit spre munți și a întâlnit în pădure soldați germani răzlețiți, târându-se de-a bușilea, ferindu-se de ruși de un an și jumătate și primind mâncare pe ascuns de la o familie din sat – o pată cafenie ascunsă în vale? Crezând că venisem să-i spionez (că sunt un țăran în căutare de recompensă ori un agent care primise informații), au ieșit din ascunzătoare și au tăbărât pe mine.

Germana pe care o vorbeam a fost cea care i-a liniștit. Am petrecut patru zile în coliba din scânduri pe care abia o zăreai în scobitura muntelui, acoperită de crengi groase și dese, la tinerii soldați deznădăjduiți, care în haosul din august se pierduseră de regimentul lor, în retragere spre vest, și n-au mai vrut să iasă din ascunzătoare. M-au întrebat când aveau să sosească americanii și englezii, iar eu, ca să-i liniștesc, le-am spus: „Curând". Nu știu dacă au fost prinși. Mi-au dat scrisori către neveste sau părinți, care atunci când am ajuns la borna salvatoare de la graniță nu mai erau decât niște petice de hârtie ude, ilizibile.

În munții de lângă Brașov am întâlnit-o pe Margarete, care, cu părul ei scurt și ciufulit, părea un băiat: ciolănoasă, suplă, agilă, plină de energie. Abia după fața ei uscătivă și arsă de soare îți dădeai seama că e femeie. Avea nasul cârn al Virginiei, buze mai subțiri, bărbie ascuțită și hotărâtă. Ochii și fruntea trădau însă gingășie și fragilitate.

În noaptea aceea rece și înstelată (era început de aprilie), voiam să mă cuibăresc într-o groapă ca să-mi trag sufletul, când am zărit în depărtare o lucire gălbuie. La vreo douăzeci de metri de focul care ardea într-o peșteră a cărei intrare era acoperită de crengi – în afară de strălucirea pâlpâitoare, nu se zărea nimic – am simțit în ceafă țeava unei puști și o voce mi-a poruncit să îngenunchez, cu mâinile sus!

Margarete, pe-atunci de treizeci și patru de ani, avusese parte de două violuri la sosirea Armatei Roșii în orașul ei natal: unul asupra surorii sale mult mai tinere, care, la cei doar șaisprezece ani ai ei, fusese doborâtă de această experiență și se otrăvise cu cianură – suferință peste care n-a mai trecut niciodată, cu atât mai mult cu cât Margarete fusese silită să asiste la asta (se simțea vinovată că nu-și ferise și nu-și apărase sora de viol); și altul asupra ei însăși, ceea ce n-a făcut decât să-i întărească hotărârea de-a fugi în munți imediat ce a început deportarea sașilor brașoveni.

Își pregătise în liniște, din timp, tot ce-i trebuia pentru fuga ei: pușca de vânătoare și muniția (în cantități uriașe), cremene

și unelte (de meșterit capcane pentru animale), pături, haine groase și medicamente (Margarete era farmacistă și fiică de doctor) – pe toate le scosese din casă treptat, cu săptămâni înainte, și le dusese noaptea în peșteră. Părinților, care se apropiau de șaizeci de ani și nu riscau să fie deportați, nu le spusese nimic despre planul ei, ca să nu-i pună în dificultate dacă ar fi fost interogați.

Cunoștea perfect pădurea asta, unde învățase de mică de la tatăl ei să pună capcane pentru animale și să tragă cu pușca. Prindea iepuri, omora capre sălbatice și mistreți și mânca pe săturate. Când vâna, o făcea departe de peșteră, ca să nu-și dea de gol ascunzătoarea (detunătura puștii se auzea în pădure la kilometri distanță). Știa să facă focul cu cremene, să prindă păstrăvi cu mâna, să fure miere fără să se aleagă cu vreo înțepătură – mii de deprinderi pe care le datora tatălui ei. Spre disperarea soției lui, el o tratase din copilărie mai curând ca pe un fiu decât ca pe o fiică.

Am petrecut trei săptămâni împreună în peșteră, unde dormeam pe pământul de lut înghețat – stratul de fân nu făcea față frigului pătrunzător – înfofoliți în păturile pe care le împărțea cu mine, iar în curând s-a lipit de mine până când n-am mai tremurat de frig. Ea, o femeie, îndura frigul mai bine ca mine.

Și în ziua a șaptea s-a culcat cu mine. Ea a fost cea care mi-a condus mâna între picioarele ei, unde m-a întâmpinat o umezeală plină de dorință. Ea a fost cea care m-a dezbrăcat, cu o urmă de stinghereală sau teamă, provocate de apatia în care căzusem. N-am ajutat-o când m-a dezbrăcat și am atins-o mai mecanic decât aș fi vrut. Eram încă prea năucit ca să fiu pregătit pentru iubire. Prea năucit de fugă, care mi se părea doar o închipuire chinuitoare; prea năucit că eram în viață – o viață a spectrelor. Și în năuceala mea se amesteca amintirea nopții petrecute cu Virginia, pe care nu mi-o puteam scoate din minte (și care nu avea să mă părăsească niciodată, nici la bătrânețe). Când a constatat că mă excitasem – ceea ce, de fapt, nu mi se datora mie –, m-a iubit cu o sălbăticie și o forță amețitoare.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

A doua zi mi s-a părut mai blândă și un pic mai sfioasă ca la început. S-a spălat cu săpun în pârâul din apropiere și s-a rujat – înainte de fugă se aprovizionase până și cu farduri – ca să fie atrăgătoare pentru mine, ceea ce în sălbăticia aceea era mișcător și (aproape) caraghios. Cu toate astea, nu părea îndrăgostită. Margarete se ținea departe de mine, nu era tandră, nu sufla o vorbă despre noaptea trecută, de parcă nici nu existase. A rămas la purtarea aspră a unui tânăr și a făcut de mâncare pentru amândoi. Curăța păstrăvii de solzi sau iepurii sălbatici de piele, îi înfigea într-un băț, ascuțit cu briceagul, și-i frigea pe foc. Mătura zi de zi peștera cu o mătură din nuiele, iar când s-a făcut cald, a spălat hainele și păturile cu iz muced, de iarnă – în soarele de munte s-au uscat repede.

Hotărârea și energia Margaretei m-au trezit din amorțeală. M-a molipsit cu o poftă de viață care-mi pierise în timpul cât fusesem închis. Voința de a trăi, atâta câtă mai rămăsese, era doar instinctivă, o senzație palidă și slabă – Margarete a dat fermitate acestei voințe.

Iar după trei săptămâni, i-am spus că voiam să plec odată cu lăsarea întunericului – veste pe care a primit-o în tăcere. S-a ridicat de sub pătură și s-a întors roșinoasă cu spatele (Margarete nu suporta s-o privesc dezbrăcată – i se părea că avea sânii prea mici și umerii prea puternici). Nu ne-am vorbit deloc în ziua aceea, și abia când s-a întunecat mi-a spus pe un ton aspru că ea cunoștea țara asta mai bine ca mine, avea bani și o rupea pe ungurește, ceea ce îmi va prinde bine în drumul prin Ungaria, și și-a strâns repede ce voia să-și care cu ea. Toate celelalte lucruri, pușca și muniția, păturile și uneltele de care n-avea nevoie, le-a dus într-o ascunzătoare sigură în stâncă. Am ajutat-o să șteargă urmele, iar la miezul nopții am pornit la drum.

Ne-a luat doar șase zile ca să ajungem la graniță. Cu banii Margaretei ne-am putut permite paturi moi în casele țăranilor, am mers cu trenul sau cu autobuzul, ocolind cu grijă rutele principale, unde ne-am fi putut trezi cu un control. Chipul Margaretei, pământiu, ars de soare și bine încadrat de baticul

de care nu se despărţea niciodată, te făcea să crezi că e o femeie de la munca câmpului. Iar eu, în hainele primite de la nişte ţărani regăţeni – vestă pătată de grăsime şi cămaşă de bumbac brodată şi ponosită – cu barbă încâlcită şi pronunţie perfectă, nu păream, la rândul meu, străin (cu atât mai puţin neamţ), şi ai fi zis că mă duceam cu nevasta la rude. Purtam verighete pe care Margarete ni le-a pus pe deget înainte de plecare (amintire de la un ungur din Braşov care voise să se însoare cu ea, ca să se îndrăgostească apoi brusc de altă femeie).

Ultimii bani ni i-au luat doi escroci din Nădlac, care s-au dat drept călăuze încercate pentru cei ce treceau ilegal graniţa. Dacă erau sau nu călăuze n-aveam să aflăm niciodată. Cine ne aştepta la locul şi ora cu pricina erau şase grănicieri, care fumau. Am apucat să zărim ţigările arzând în întuneric şi am luat-o la goană în ultima clipă. Respirând din greu, orbi, fără să avem habar unde ne aflam, ne-am rătăcit în negura nopţii. Abia în zori ne-am dat seama că ajunseserăm de partea cealaltă, în Ungaria.

Eram străini şi nu mai aveam bani, ceea ce ne-a îngreunat fuga spre nord. Ca să nu atragem atenţia, evitam aşezările omeneşti, mergeam pe jos şi ne ascundeam noaptea în pădure sau dormeam în porumbul înalt cât un stat de om. Curând am avut de înfruntat o vreme rece şi ploioasă. Uzi până la piele, ne-am suit în dimineaţa următoare în căruţa unui ţăran care se întorcea acasă de la Kecel. Ne-a spus că băiatul lui avea febră mare, se dusese după doctor, dar aflase că era plecat la Budapesta.

Margarete s-a oferit să-l ajute. Vorbind binişor ungureşte, i-a spus că e farmacistă şi fiică de doctor, iar astfel ne-am ales cu un acoperiş deasupra capului şi mâncare caldă. Iar când copilul a început să-şi revină, ne-am suit în camionul unui frate al ţăranului recunoscător. Pe drumuri prăfuite de ţară, ocolind punctele de control, bărbatul ne-a dus până la Kapuvár, unde ne-a făcut rost cât ai clipi de o călăuză, pe care am plătit-o cu verighetele de optsprezece karate, la care Margarete a renunţat (stăpânindu-şi mâhnirea). Călăuza s-a dovedit de încredere, dar, din păcate, avea porniri de ţap în călduri şi o tot pipăia excitat, iar la trecerea graniţei era cât pe ce să ne dăm de gol

când Margarete a scos un țipăt și i-a dat la o parte degetele care voiau să se înfigă în sexul ei.

Și am ajuns într-un lagăr lângă Viena. Spre deosebire de mine, Margarete avea acte care să-i dovedească numele și originea. Datele mele personale erau îndoielnice, iar asta cu atât mai mult cu cât povestea mea părea tare încâlcită, dacă nu cumva de-a dreptul inventată.

Când am ajuns acolo, eram prea amorțit și extenuat ca să inventez un alt nume (și un trecut nou-nouț) atunci când, în baraca administrativă a lagărului, am fost întrebat cine sunt. Pesemne că eram descurajat de cele întâmplate ultima dată când îmi inventasem o origine. Dumnezeu mi-e martor că viața mea de sas din Brașov nu fusese nici pe departe norocoasă. Cu atât mai mult m-am agățat de numele meu adevărat și m-am simțit ca un obiect lipsit de voință, purtat de valul dorului de casă.

Am fost mutat în altă parte a lagărului de refugiați, mai bine păzită și înconjurată de sârmă ghimpată. Pentru început, trebuiau să dea de urma familiei mele, care să ateste că eram cine spuneam că sunt. Și era nevoie de timp până să afle unde se găsea familia mea. Probabil că părăsiseră în grabă, înainte de sosirea rușilor, orășelul pomeran de la Marea Baltică, ajuns acum în mâinile polonezilor, și trăiau într-una dintre cele patru zone stabilite de învingători în ceea ce rămăsese din Reich (dacă nu cumva pieriseră în război).

Margarete n-a stat nici șase săptămâni în lagăr. Ne făceam cu mâna de la distanță și aveam voie să ne scriem de la o baracă la alta. Iar dintr-o scrisoare a ei am aflat că primise deja o cameră (în cartierul Alsergrund din Viena) și că va fi eliberată lunea următoare.

Când n-a mai apărut la gard să-mi facă cu mâna, mi s-a luat o piatră de pe inimă. Îmi trimitea scrisori o dată la trei-patru zile, îmi descria Viena, distrusă în mare parte de bombardamente, dar și elegantă, ca în poveștile tatălui ei, care studiase aici medicina, îmi spunea că se angajase ca farmacistă și câștiga destul de bine, că mergea la cafenea și la cinema, iar din când în când îmi trimitea ciocolată, pe care o împărțeam cu colegii

mei de cameră. Nu-i răspundeam la scrisori. Ceea ce nu suportam era dorința ei tainică de a duce o viață nouă împreună cu mine, o viață pentru care îmi lipsea curajul. Zi și noapte mă cufundam în amintiri, care mi se părea din ce în ce mai mult că sunt ale unui străin.

Cine m-a smuls fără să vrea din apatia de plumb în care mă aflam a fost un nou coleg de cameră, sibian, care nu avea nici el acte (mi-a povestit că le distrusese) și m-a recunoscut, din articolele de ziar despre procesul public, ca pe neamțul condamnat la moarte și care scăpase de călău în ultima clipă. Nu numai asta mă făcea să apar în ochii lui ca un erou care merita toată stima și admirația lui. Mă privea ca pe un model spiritual. Omul ăsta guraliv nu m-a mai lăsat în pace, a ocupat patul de lângă mine și se ținea după mine de câte ori mă plimbam prin curte. Murea de curiozitate, dar tăcerea mea încăpățânată nu-l deranja deloc. Nu mă puteam expune, cine să înțeleagă asta mai bine ca el, care pentru orice eventualitate își arsese actele și-și inventase un nume nou. Mă asigura întruna că nu e spion al administrației lagărului, iar eu nu mă îndoiam de adevărul acestei afirmații, date fiind lozincile naziste pe care le debita cu un aplomb greu de trucat: credea în sfârșitul dominației străine asupra Germaniei; Hitler nu se sinucisese, nici vorbă, trăia sub aripa ocrotitoare a Bisericii Catolice, la Vatican, unde negocia cu reprezentanții lui Truman, iar un al treilea război mondial purtat de americani împreună cu Germania național-socialistă împotriva lui Stalin, care nu era decât un bastard care vorbește idiș, era iminent. Numea uciderea celor doi evrei, pusă pe seama mea, o „măsură de purificare absolut necesară", și mi-a spus că el însuși omorâse evrei în Rusia, „și nu puțini". Cu această mărturisire m-a smuls din împietrirea în care mă aflam. Dacă nu-și ținea odată fleanca, aveam să-l demasc, i-am spus neașteptat de ferm, iar el, uluit, a șters-o.

Nu, ce mi se întâmplase nu era o închipuire, iar eu, Felix Kannmacher, eram în viață – sibianul care mă recunoscuse mi-era dezgustătorul martor. În decembrie i s-au dat acte noi și a putut pleca din lagăr. Doi domni îi confirmaseră numele

fals şi, în ziua eliberării, pe colegul meu de baracă îl aştepta la poarta lagărului un Mercedes scump.

În ianuarie '47 am fost chemat din curte la administraţia lagărului, unde mi-au pus în faţă diverse fotografii cu oameni complet necunoscuţi. Voiau să ştie care dintre ei era fratele meu. Pe Ludwig l-am recunoscut abia în ultima fotografie, împreună cu Emilie, pe care-o ţinea de braţ, pe plaja oraşului meu natal, Freiwalde. Odată trecută această probă, mi-au promis să mă elibereze la 1 februarie şi să-mi dea acte provizorii. Mi s-a spus că cel mai înţelept era să mă duc în Germania la familia mea şi să cer la faţa locului acte valabile.

Un plan zădărnicit de scrisoarea lui Ludwig, care a sosit a doua zi din zona britanică. Era o mare uşurare să mă ştie în viaţă, îmi scria, povestindu-mi ce se petrecuse de când fugisem de-acasă în preziua nunţii duble din Pomerania: naşterea a doi copii, Helene şi Konrad, atacul de cord al tatei la începutul războiului şi sfârşitul cumplit al mamei, în gazul unei clinici de eutanasiere; Alma, sora lui Emilie, adânc rănită de fuga mea înainte de nuntă, se căsătorise chiar în preziua războiului cu un zeţar pe nume Hans Riensberg, care pierise într-un lagăr din Siberia şi cu care petrecuse în total zece săptămâni, în timpul celor patru permisii ale lui. Era de datoria lui să se gândească la binele surorii lui Emilie, care suferise atât de mult, şi la binele soţiei lui, care se chinuia îndeajuns cu sora ei, îmi scria Ludwig, rugându-mă să înţeleg că n-ar fi fost de dorit să-i vizitez. Dacă veneam, n-aş fi făcut decât să zgândăr răni vechi, iar asta trebuia evitat. În post-scriptum îmi recomanda ca, în cazul în care aveam de gând să-i răspund la aceste rânduri – ceea ce l-ar fi bucurat –, să folosesc adresa căsuţei lui poştale.

I-am mulţumit cu o ilustrată şi am rămas la Viena.

A şaptea moarte

Şi, la aproape 42 de ani, îmi câştigam din nou pâinea ca pianist prin cârciumi, la fel ca în urmă cu o veşnicie de treisprezece

ani, care mi se păreau că fuseseră o mie. Locuiam în districtul al VIII-lea al Vienei, într-o cămăruță la subsol (mai ieftină chiar decât o cameră subînchiriată), cu vedere spre trotuar și spre toți trecătorii, de la genunchi în jos, closet comun la parter, sobă cu cărbuni care scotea fum, reșou și apă curentă rece. Ca să te pitești – nici nu-mi doream altceva –, văgăuna asta întunecoasă era ideală.

Noaptea cântam într-un restaurant din centru fleacuțețe de Strauss și Lehár, până când publicul mă alunga de la pian huiduind. Într-un bar de noapte din piața Karl-Lueger m-am salvat cu bucăți de jazz, pe care le știam de la radio. Ce prindea foarte bine la public erau melodiile săltărețe din București. Din jumătate în jumătate de oră aveam voie să fac o pauză, și totuși, cu timpul, degetele au început să se revolte, iar spre sfârșitul reprezentațiilor mă dureau ca naiba. După zece luni a trebuit să renunț. Nu puteam atinge o clapă fără dureri cumplite și greșeam tot timpul, ceea ce observa oricine (chiar și cei mai afoni dintre ascultători), până când proprietarul localului a hotărât că sosise momentul să renunțe la serviciile mele.

Am apelat la un capelmaistru emigrat din Iași, care mă ascultase cântând într-un bar. Curios, a vrut să știe cum de cântam melodii din București și, într-o pauză, mi-a făcut semn să vin la masa lui, unde era cu două doamne elegante, care concurau insistent între ele ca să-i trezească interesul și se țineau una pe alta în șah, fiecare vrând să ajungă prima la inima bărbatului cu bucle negre. După ce a aflat în linii mari povestea mea, mi-a scris pe un bilet adresa lui din Nußdorf și m-a pus să-i promit să trec într-o după-amiază la un ceai – ceea ce am făcut abia când am ajuns la ananghie.

Radu Palade fugise din România ca să nu fie arestat: tatăl lui fusese judecător înainte de război și băgase la pușcărie doi comuniști, aflați azi la cârma țării. Era un violonist și un dirijor strălucit și „prietenul drag" al multor femei influente, ceea ce i-a grăbit ascensiunea. În calitate de al doilea capelmaistru al Filarmonicii din Viena, s-a folosit de relațiile lui ca să-mi facă rost de o slujbă și de bani.

În după-amiaza în care l-am vizitat și i-am cerut ajutorul, a pus mâna pe telefon și a sunat la mai multe prietene. A reușit să le convingă pe toate șase să se așeze la pian și să constate că e dezacordat și că aveau urgentă nevoie de un acordor, spunând într-o doară că știa un om care era, de departe, „cel mai bun acordor de piane din Viena și din împrejurimi". Când, fără să ezite, au vrut să mă angajeze pe loc și s-au interesat cum mă cheamă și cum pot da de mine, le-a spus că o programare la mine nu se obținea așa, cu una, cu două. Le-a propus să intervină el pe lângă mine ca să se tocmească pentru o reducere, lucru absolut necesar date fiind prețurile piperate pe care le practicam, iar toate șase au acceptat, cu atât mai recunoscătoare. Cu banii pe care Palade mi i-a dat ca avans mi-am cumpărat haine noi (un om cu faima mea avea nevoie de haine mai bune) și mi-am refăcut dantura.

În scurt timp frecventam apartamente elegante din centru sau vile din Grinzing și câștigam, mulțumită lui Radu, cu mult mai mult decât câștigasem până atunci. Acordarea pianelor în sine nu-mi punea probleme. Mai greu era să scap de amfitrioanele care mă invitau la cafea și prăjituri și mă îmbrobodeau cu pălăvrăgeala lor ca să mă tragă de limbă și să afle cu ce sau cu cine se delecta prietenul meu, capelmaistrul.

La soțiile acestea de directori și consilieri aulici, mi se părea că eram proiectat într-o altă epocă, de parcă la Hofburg domnea și azi Franz Joseph, imperiul din Galiția până la Genova nu se destrămase niciodată, iar Hitler era un biet pictor de cărți poștale. Nici una nu vorbea despre ultimii o mie de ani, chiar dacă Stephansdom era în ruină, iar clopotul Pummerin, distrus, tăcea.

În ciuda onorariului de acordor de piane, care era considerabil, am rămas în locuința mea de la subsol din Josephstadt, ca să mă ascund de lumea în care mă simțeam un străin (mai străin decât, odinioară, în îndepărtatul București). Ceea ce mi-am oferit au fost partituri pentru pian, pe care le studiam fredonând sau cântând cu glas tare. Îmi cumpăram romane și citeam până-n zori. Dacă am ajuns să cunosc mai bine Viena,

asta se datora clientelor din Graben, Volksgarten sau Meiselberg, cărora mă recomanda capelmaistrul. Nu ieșeam la plimbare nici pe vreme frumoasă, nu mă duceam la cafenea sau la cârciumă, mergeam doar la concerte, și numai când era un program care să mă atragă foarte mult sau un pianist de excepție. În rest, îmi omoram timpul cu amintiri, care se învârteau îndărătnice și încăpățânate în jurul Virginiei, sau născoceam, stând în pat sprijinit de perete, cufundat în mine însumi, povești cu noi doi.

Nu îndrăzneam s-o caut pe Margarete, atât din remușcare, pentru că nu-i răspunsesem la nici una dintre scrisori, cât și din timiditate. Gândul unei relații mă paraliza și-l respingeam. A fost un semn al sorții că ne-am reîntâlnit într-o cafenea la Naschmarkt. Eu, care nu puneam piciorul în vreo cafenea, aveam întâlnire cu capelmaistrul, dar în acea zi n-a venit. În schimb, la masa mea a venit Margarete. Avea buzele de un roșu aprins, iar părul moale, castaniu, cobora în bucle până la gulerul rochiei de vară, după ultima modă. Am simțit că se bucură cu adevărat de revedere, și s-a abținut să-mi facă reproșuri. După-amiază am plecat într-o plimbare, care s-a încheiat în văgăuna mea de la subsol, unde ne-am dezbrăcat plini de dorință și ne-am iubit cu o pasiune disperată. Mi-am ascuns repulsia într-o dăruire înjositoare, iar ea s-a agățat, îndurerată și pătimașă, de mine. În toiul acelei nopți petrecute fără să închidem ochii și fără să schimbăm o vorbă, s-a îmbrăcat în lumina palidă a felinarului și s-a furișat afară.

I-am scris cerându-i iertare și i-am vorbit despre iubirea de demult pe care nu putusem niciodată s-o uit. Rândurile acestea pline de regret erau un rămas-bun, o despărțire definitivă care nu avea să aibă loc, fiindcă am găsit în cutia de scrisori de lângă casa scărilor plicul meu cu mențiunea că Margarete se mutase la altă adresă. Vestea asta m-a îngrijorat. A doua zi m-am grăbit să ajung la farmacia din Schubertring, unde lucra. Am rămas în fața vitrinei până m-a văzut, și a ieșit afară radioasă.

În săptămânile și lunile următoare ne-am dus la cinema sau la teatru, ne-am plimbat prin podgorii și pe malul Dunării,

am făcut excursii la tavernele cu vin nou (pe jos sau cu un automobil închiriat de ea) și, în Prater, ne-am urcat în scrânciobul uriaș, deși ne temeam de sectorul rusesc al orașului. Când am fost invitați la masă la Radu Palade, el i-a făcut o curte asiduă Margaretei, care nu dădea nici un semn de reciprocitate, ceea ce pe prietenul meu l-a ambiționat și mai tare. Eforturile lui de a o cuceri erau teribil de amuzante, începeau cu complimente exagerate și dulcegi și ajungeau la povești emoționante și palpitante (pure invenții) din târgul lui moldovenesc. M-a întrebat dacă nu eram dispus să i-o împrumut pentru o noapte, oferindu-mi în schimb whisky-ul cel mai fin. I-am respins propunerea, iar el, profund jignit, m-a evitat timp de două săptămâni, până când a uitat de ce se simțise jignit și ce ne învrăjbise.

Margarete nu-mi cerea afecțiune. Era tandră, fără să se apropie vreodată prea mult de mine, și n-a mai venit în cămăruța mea de la subsol. La rândul meu, n-o vizitam niciodată în districtul al IV-lea, unde locuia cu o doamnă din Brașov, care emigrase încă din anii '20 și voia neapărat să mă cunoască. M-am prefăcut că n-aud, iar Margarete a renunțat să mă mai roage să vin, de dragul prietenei ei, la o cafea în Wohllebengasse.

Când ne întâlneam în Volksgarten, în taverne sau la cinema, avea grijă de degetele mele. Le ungea cu o alifie tămăduitoare pe care o prepara singură din extract de plante, și le masa atentă, cu seriozitate și răbdare. Nu s-a lăsat impresionată de protestele mele copilărești. M-a învățat și exerciții bune pentru musculatură și articulații, pe care trebuia să le fac două ore pe zi.

Răbdarea și perseverența Margaretei mi-au învins rezistența. Îmi arăta o iubire sinceră, necondiționată, care mă emoționa și îmi ridica moralul. Fără să mă elibereze de trecut, afecțiunea ei m-a ajutat să-mi recapăt încrederea. Puteam să-mi închipui o viață nouă, în pielea lui Felix Kannmacher, în orașul acesta străin, o viață care era mai mult decât simpla supraviețuire.

Am încercat, fără success, să obțin un post de profesor de pian la Conservator, până când Radu Palade, ajuns între timp prim-capelmaistru, a tras niște sfori și mi-a făcut rost de post.

Prietenul meu moldovean a fost cel care m-a îndemnat să părăsesc în sfârşit văgăuna mea din Josephstadt şi să mă mut împreună cu Margarete, cu care îmi recomanda să mă şi însor, să împuşc „doi iepuri dintr-o lovitură", că femeie mai bună ca ea nu puteam să găsesc. Ne-a însoţit când căutam o locuinţă şi a negociat cu proprietăresele pe care, chipeş, binevoitor şi spiritual cum era, ştia să le joace pe degete. Şi când aflau că nu eram căsătoriţi, capelmaistrul le liniştea într-o clipă spunând că nunta, la care el avea să fie naş, era stabilită la începutul lui mai.

Şi ne-am căsătorit la început de mai. La oficiul stării civile, prietenul meu mi-a şoptit la ureche mimând tristeţea: „Of, ce-ai tu şi n-am eu?", iar la petrecerea de nuntă în cerc restrâns – proprietarul farmaciei şi proprietăreasa rotofeie a locuinţei noastre, colegi de-ai mei, profesori şi studenţi eminenţi, împreună cu patru moldoveni pe care nu-i cunoşteam, aduşi de prietenul meu – a cântat la vioară, emoţionant şi înflăcărat, muzică ţigănească, iar toată lumea, chiar şi proprietăreasa, a dansat.

Am petrecut şase ani liniştiţi împreună, în locuinţa noastră din Rudolfsplatz. Avea o sută şaizeci de metri pătraţi, vedere spre Prater, la est, spre Kahlenberg, la nord, şi spre Dunărea cenuşie sau strălucitoare, a cărei curgere impasibilă mă liniştea.

Margarete n-a aflat niciodată de Virginia. M-am gândit că era mai înţelept să nu-i spun. Dacă ar fi ştiut de ce eram uneori rece, tăcut şi distant, ar fi suferit până la urmă mai mult decât neştiind nimic. Mă cutremuram închipuindu-mi că ar fi vrut să pătrundă în mine şi să mă descoasă în privinţa trecutului meu, sau, mai rău, să pornească o luptă inegală cu Virginia, ca să fiu numai al ei şi să mă elibereze de suferinţa mea înăbuşită. Era fără sens să-şi dorească s-o învingă pe Virginia. Ea era doar o fantomă a memoriei.

Aceste scenarii nu erau decât închipuiri care mă îndreptăţeau, în faţa conştiinţei mele, să păstrez tăcerea, şi erau un pretext bine-venit de a zăvorî în mine amintirile. Cine ştie dacă aveam dreptate gândindu-mă că fără ele aş fi fost un nimeni în prezentul în care mă simţeam mulţumit, dar şi încorsetat? Faţă de Margarete însă, greşeam. O durea tăcerea sau nemulţumirea

în care mă cufundam și pe care o regretam în clipa următoare, dar nu mă iscodea niciodată. Nu se înșela când punea umorile mele schimbătoare pe seama unei vieți în zigzag, de la fuga mea din Reich până la torturile de la Siguranță și visul spulberat de a deveni un mare pianist. Nu se lăsa, și-mi trata cele trei degete betege cu atenție și răbdare, și punea bani deoparte ca peste câțiva ani să-mi poată cumpăra un pian. Margarete avea o poftă de viață și o energie care mă puteau face să mă simt fericit și ușor ca un fulg. Vremurile acelea slobode în care am fost împreună sunt azi, în amintirea mea, umbrite de boală și de o moarte iminentă.

M-am rătăcit din nou în trecut, când, în aprilie '56, am întâlnit-o pe Virginia ca actriță, pe ecranul unui cinematograf. Era un rol secundar într-un film italienesc. La vremea aceea nu știam nimic despre succesele ei pe scenele teatrelor din Elveția. Își făcuse deja un nume chiar și la Viena, unde fusese invitată să joace, fără ca eu să fi aflat. Cu atât mai nepregătit am fost când chipul ei iubit, pe care nu-l uitasem niciodată, a apărut pe ecranul cinematografului.

Când s-a terminat filmul, eram mai rece decât de obicei. Margarete, care pălăvrăgea fără să bănuiască ceva, n-a observat nimic până când i-am strigat să tacă. A amuțit, rănită, nedumerită. În apartamentul din Rudolfsplatz n-am scos un cuvânt și mi-am dus așternutul pe canapeaua din salon, unde mi-am făcut patul ca să fiu singur. Otrăvit de trecut, prezentul mi se părea searbăd și lipsit de sens.

În acel august am constatat primele semne ale bolii Margaretei. Puterile o părăseau pe zi ce trecea. Nu voia să mănânce nimic și greșea mereu când trebuia să dea restul la farmacie, sau aducea medicamente care nu i se ceruseră. Zăpăceala asta a observat-o toată lumea. I-a spus șefului ei, care credea că o înșelam, că acasă totul e în ordine. Deși Margarete l-a asigurat că nu era nevoie, i-a oferit o săptămână de concediu.

Nu credea că avea ceva grav și refuza categoric să meargă la doctor. Nu putea fi decât o gripă de care nu se vindecase complet. O trimiteam mereu să se întindă atunci când se târa până

la aragaz, palidă și nesigură pe picioare. De obicei plesnea de poftă de viață și de energie. Moleșeala asta era o stare care nu se potrivea cu imaginea ei despre sine. Și, într-o zi de luni, când s-a chinuit să se ridice din pat ca să meargă la serviciu, s-a prăbușit la baie.

La investigațiile de la spital s-a descoperit o tumoare la ficat, de mărimea unui pumn, care atacase deja și alte organe. Mi s-a spus că nu se mai putea face nimic și că n-avea rost să fie supusă unui tratament chinuitor, în fond inutil.

La început de septembrie au externat-o. Ca farmacistă și fiică de doctor, știa mai bine decât mine cum se manifesta boala, și nu putea fi păcălită. La început, părea mai stabilă decât înainte de căderea din baie – urmare a medicamentelor și perfuziilor din spital – și făceam cu Fordul prietenului nostru excursii de o zi în împrejurimile Vienei. O duceam în brațe de la etajul al patrulea (o epuiza urcatul și coborâtul treptelor) până jos în Rudolfsplatz, unde aștepta mașina capelmaistrului, un superb model dinainte de război, cu Radu Palade pe post de șofer, care, în glumă, pocnea din călcâie și se înclina când ne deschidea portiera. Râdeam și noi cu el când începea să cânte șlagăre din București, la volan.

Față de mine se arăta vitează și curajoasă, ca și cum ar fi fost hotărâtă să învingă cancerul. Niciodată nu-și îngăduise să fie slabă. Mai mult decât sfârșitul o speria că dorința ei de a trăi se topea, și când era la pământ nu mi-o arăta. Nu trebuia să văd că suferă, trebuia să fiu menajat. Odinioară, când ne-am cunoscut, ea mă scosese din amorțeală, ea îmi redase pofta de viață. O îngrozea gândul că boala mi-ar răpi curajul pe care mi-l dăduse.

Părinților, rămași în țară, nu le-a spus că era pe moarte. Le trimitea scrisori amuzante despre excursiile noastre cu capelmaistrul sau despre spectacole de teatru la care nu mai mergeam. Margarete insista să fie înconjurată de oameni. Tot timpul veneau la noi prietene de la farmacie să bea o cafea, și studenți de-ai mei pe care-i simpatiza. Cu fosta ei vecină de apartament, o femeie de vreo șaptezeci de ani, tonică și plină

de viață, care fusese colegă de școală cu tatăl ei, depăna amintiri din România, iar prietenii din comunitatea ortodoxă vorbeau despre o serie de arestări ca urmare a unei revolte la Budapesta, sau despre revenirea lui Victor Marcu în sălile de concert. După o oră, Margarete se scuza, spunând că o doare capul sau gâtul, indiferent dacă oaspeții noștri știau sau nu, și, ajutată de mine, se târa în dormitor.

A păstrat această aparență până când nu s-a mai putut ridica, și a început să se topească văzând cu ochii. Alte internări, alte externări. Zi de zi venea o soră care-i făcea injecții cu morfină. Când părinții ei au aflat ce se petrecea – nu de la mine, mă implorase să păstrez tăcerea – și au încercat să obțină permisiunea de a părăsi țara, ceea ce a însemnat o luptă îndelungată și umilitoare cu autoritățile, Margarete a refuzat să citească scrisorile părinților, care oscilau între disperare și speranță absurdă.

Abia odată cu boala Margaretei am început să născocesc din nou povești, fie ca să-i distrag atenția, fie ca să-mi învingneputința de a vorbi. Nu-i spusesem niciodată că fusesem bonă (și nimic despre sarcina mea de a-l distra cu povești pe copilul răsfățat al lui Marcu). Cu atât mai recunoscătoare îmi era ascultându-mă când mă așezam la marginea patului în dormitor și inventam câte o poveste care să ne distragă atenția de la boală.

Margarete a murit într-o zi cețoasă din noiembrie '56, când mi-am încheiat ultima poveste.

Poveste despre sfârșitul imperiului necesității pure

„Și Dumnezeul lui Șlomovici, ființa aceea îndepărtată și capricioasă, semăna cu pendula noastră de-acasă. Era o lege lipsită de suflet, mecanică, la scara întregului cosmos. Împărțea noroc și nenoroc, urmând reguli de fier, asupra cărora n-avea nici o putere, și nu se amesteca în treburile oamenilor. Drept sau nedrept, el domnea asupra imperiului necesității pure. Dumnezeul lui Șlomovici era un ceasornic uriaș, un mecanism alcătuit din atomi și focuri solare, din gaze, cețuri și un vid înghețat. Rostul lui era

să ordoneze hazardul pentru ca acesta să se supună destinului, de la începutul tuturor lucrurilor până la sfârșitul timpului.

Până într-o bună zi, când mecanismul lui uriaș s-a oprit preț de-o fărâmă dintr-o fărâmă infimă de secundă, iar universul nemărginit și-a ținut respirația. N-a fost decât o ușoară poticnire, o bâlbâială imperceptibilă, imposibil de măsurat, așa cum se întâmplă când o inimă stă în loc, pentru ca să-și revină aproape instantaneu și să înceapă iar să bată cu o precizie statornică. Ai fi zis că nu s-a întâmplat nimic. Și totuși, poticnirea aceea infimă din mecanismul divin a avut urmări colosale. Iar acolo unde domnise un destin implacabil, și-a vârât coada hazardul care strică ordinea, și a scuipat în supa cosmică a Dumnezeului lui Șlomovici.

În ziua aceea, Victor Marcu era la vânătoare, împreună cu șeful statului, în Munții Carpați. Uciseseră deja patruzeci de mistreți, care au fost aliniați ca soldații lângă cabana în fața căreia Gheorghiu-Dej și oaspetele lui beau un rachiu, ca să-și recapete forțele după vânătoarea istovitoare și să-și admire prada, când s-a produs un accident tragic. Fără vreun motiv sau vreo cauză anume, Victor Marcu, care știa mai bine să cânte la pian decât să mânuiască o pușcă de vânătoare, a apăsat pe trăgaci. Și, odată cu detunătura, șeful statului s-a prăbușit în iarbă, lângă mistreți. Era mort, mort de-a binelea, iar a doua zi presa centrală de partid și de stat a publicat un comunicat în care se arăta că tovarășul Gheorghiu-Dej, acel comunist înțelept și curajos, a fost ucis mișelește de un porc fascist. Toată lumea a răsuflat ușurată – pe-ascuns, firește –, iar membrii Comitetului Central nu-și puteau crede ochilor și urechilor – de bucurie – și au început imediat lupta pentru succesiune. Și când urmașul și-a consolidat poziția, l-a luat între consilierii lui cei mai apropiați pe Marcu, căruia nu-i refuza nici o rugăminte, cu excepția aceleia de a-l însoți pe șeful statului și secretarul general al Comitetului Central la vânătoare de mistreți în Munții Carpați.

Și în acea zi cenușie de noiembrie aveau să se petreacă și alte lucruri ciudate: de pildă, la Brașov, unde funcționarul

care-i repezea pe părinții tăi când se interesau de aprobarea de a pleca din țară, și rămânea insensibil și la coniacul și banii care dispăreau în sertar, fără vreun motiv sau vreo cauză anume a aprobat cererea de ieșire din țară, pecetluind hârtia cu șase ștampile, ca și cum nimic n-ar fi fost mai firesc – iar să călătorești în străinătate ar fi fost un drept, nu un privilegiu; sau la Lensahn, în Holstein, unde Ludwig Kannmacher, fără vreun motiv sau vreo cauză anume a rostit, pe când luau cu toții prânzul, numele meu, ceea ce nu mai făcuse din 1926, de când fugisem înaintea nunții, ca să-i spună Almei – albă ca varul – și lui Emilie – victima unei crize de sughiț jenant – că se va duce la Viena să mă viziteze, la urma urmei eram fratele lui, și nu mai eram nici noi tineri, și că el, deși contabil până-n măduva oaselor și prusac hrănit cu îndatoriri și pedepse, se hotărâse să lase în sfârșit trecutul să fie trecut și să-mi ierte greșeala.

Iar la Viena, unde, fără vreun motiv sau vreo cauză anume, a început să se audă dangătul clopotului Pummerin, s-a prăbușit din roata mare o gondolă, în care se afla sibianul cu care fusesem coleg în lagăr, împreună cu doi camarazi din vremurile glorioase, iar, la concertul de la Filarmonică, Radu a început să facă mișcări violente și dezarticulate, distrugând adagio-ul lui Mozart și semănând haosul în orchestră, care a transformat tot ce are mai suav Wolferl în cacofonie, zăngănind și zdrăngănind, zornăind și răpăind, până când distinsele doamne și distinșii domni din public n-au mai rezistat și s-au ridicat din scaune, și-au scos șalurile și cravatele, și-au azvârlit pantofii pe scenă și au început să tropăie în ritmul sălbatic al muzicii țigănești, de-ai fi zis că vor să se rupă în patru – în ziua aceea cețoasă și cenușie de noiembrie, fără vreun motiv sau vreo cauză anume mi s-a luat de pe inimă o piatră mare cât o stâncă. Și nu mai eram eu cel de până atunci, un om pentru care viața asta era doar o închipuire, iar în realitate el era un condamnat la moarte care în zori se va trezi în celula lui din visul prefăcut în cenușă.

Și, odată cu dangătul tunător al clopotului Pummerin și cu trosnetul gondolei de lemn prăbușite din roata mare, cu dansul

nebun de la Filarmonica vieneză și cu amețitoarea poftă de viață care m-a cuprins brusc, durerile tale au cedat. Și ai simțit în tine o putere care-ți lipsise în ultimele săptămâni. Nu era morfina pe care ți-o injectau. Odată cu infima poticnire a mașinăriei divine lipsite de suflet, în imperiul necesității pure a apărut o fisură, iar destinul s-a dovedit neputincios.

Și când au sosit părinții tăi la Westbahnhof – ne trimiseseră o telegramă să ne spună când vin –, te-ai ridicat din pat, lăsând neîncheiată lucrarea morții, și ai venit cu mine la gară să-i întâmpinăm, împreună cu fratele meu, care, în ziua aceea, la amiază, a ajuns și el la gară.

Și fisura cât un fir de păr din mașinăria divină, mecanismul acela alcătuit din atomi și gaze și cețuri stelare, nu a fost decât începutul sfârșitului. Au urmat alte și alte fisuri care au lăsat hazardul să pătrundă în mecanism și să-l distrugă cu frivolitatea lui. Și de-atunci, eliberați de necesitate și destin, ne-am putut inventa viața, ca și cum ar fi o poveste."

Ușurința asta diafană

La începutul lui decembrie – în prezența mamei, care primise dreptul de-a călători (singură, fără tatăl rămas ostatic la Brașov) și venise să-și vadă fiica pe patul de moarte, dar în acel moment ea nu mai era în viață – am înmormântat-o pe Margarete.

În ianuarie '57, am plecat din casa prea încărcată de amintiri dureroase și m-am mutat într-o locuință întunecoasă, care era mai curând o văgăună decât un „acasă". M-am izolat, n-am mai ieșit printre oameni. Nimic nu mă urnea din loc, nu mă făcea să mă duc la concerte, ca să nu mai vorbesc de teatru sau cinema. Îl evitam până și pe prietenul meu moldovean, care mă invita la masă ori la Filarmonică. Ultima legătură cu lumea era Conservatorul, unde activitatea mea de profesor era foarte apreciată. Noaptea, îl rugam pe portarul sârb să mă încuie în facultate, și cântam la pian până-n zori. Degetele îngrijite cu

răbdare de Margarete se mișcau firesc, cu ușurință, chiar și-atunci când petreceam ore întregi, fără întrerupere, în fața Bechsteinului. Chinurile mele la pian erau de domeniul trecutului.

Iar când cântam, uitam de durerea provocată de pierderea soției și de simulacrul meu de viață, ratată de la început și până la sfârșit. La pian, mă eliberam de remușcările și de amintirile care își înfipseseră în mine ghearele. Ani de zile timpul meu s-a concentrat în aceste ore singuratice din noapte, în sala mea de clasă de la Coservator, iar ce se întâmpla în rest nu mai știu (nimic, desigur). Când prietenul meu moldovean mi-a trimis o scrisoare în care încerca să mă atragă la concertul lui Victor Marcu, programat la sfârșitul lui octombrie la Sala Radio – prietenul meu, acum director al orchestrei radiodifuziunii, dirija concertul pentru pian de Ceaikovski –, i-am răspuns sec, în două rânduri, că voiam să-mi iau rămas-bun de la aceste amintiri și preferam să nu fiu prezent la concertul lui Marcu. În altă scrisoare, Radu mă amenința că rupe prietenia dacă n-aveam de gând să apar la restaurantul cochet unde sărbătorea împlinirea unei vârste rotunde (nu-mi dau seama cum reușea să tot sărbătorească împlinirea unei vârste rotunde). N-aveam de gând, și s-a supărat. N-am mai primit scrisori de la prietenul meu, care a devenit apoi directorul festivalului de nu mai știu unde și s-a mutat din Nußdorf.

Cu atât mai impresionat am fost când, într-o noapte, a bătut la ușa clasei mele de la Conservator. Am sărit de pe taburet, încă sub impresia muzicii și, în același timp, înspăimântat de bărbatul care stătea în prag, în penumbra coridorului întunecat, cu căciulă pe cap și palton de blană – era ianuarie și un frig năprasnic –, și care reușise să pătrundă în facultatea ferecată cu două lanțuri. Mi-am recunoscut prietenul abia când și-a scos căciula și mi-a întins brațele.

Se lăsase încuiat odată cu mine, neobservat de portar, a recunoscut el, și mă ascultase cântând. „Ușurința asta diafană, chiar și în pasajele cele mai grele!" Nu-și mai putea stăpâni bucuria, mă ciupea de obraji, îmi ciufulea părul. I-am făcut semn că nu era nimic extraordinar, iar prietenul meu s-a ambalat și

mai tare, el, căruia modestia îi era complet străină. „E o crimă să ascunzi lumii această puritate, această ușurință, n-ai voie să te mai ferești de oameni!" a exclamat el. Luat de val, a uitat să-mi spună de ce mă căutase la facultate. Abia a doua zi dimineața, când ne-am luat rămas-bun, Radu m-a invitat la nunta lui cu o violistă din Budapesta – ca naș.

La drept vorbind, nu-i luam în serios entuziasmul. Nu mă îndoiam de progresele pe care le datoram nopților petrecute în fața Bechsteinului. Cu toate astea, nu mă consideram deloc un pianist care să poată apărea în fața unui public avizat. Radu nu voia decât să mă ambiționeze, dovadă a prieteniei lui sincere, atâta tot.

Într-o zi de mai din 1959 am aflat de la unul dintre studenții mei că Victor Marcu murise cântând Debussy într-un concert la Salle-Pleyel. Năucit de această veste care mă lovea cu toată puterea, a trebuit să mă adun ca să nu fug din sala de clasă. Am răsuflat ușurat când ne-am încheiat pregătirea programului pentru examen și studentul a plecat. Rămas în sfârșit singur – era ora prânzului, aveam două ceasuri libere –, m-am așezat pe taburetul din fața pianului Bechstein și am dat frâu liber durerii. Iar după-amiază, secretara rectorului a dat buzna în timpul unei lecții cu un student ca să-mi comunice că eram chemat urgent telefon – nu știa cine mă căuta.

La telefon era prietenul meu moldovean. Vorbea cu rectorul, care mi-a făcut semn să iau loc pe scaunul destinat oaspeților, bucuros nevoie mare, ascultând în receptor și dând din cap. O, desigur, prestigiul Conservatorului avea de câștigat dacă unul dintre profesorii săi de pian... – n-a încheiat fraza. Era de la sine înțeles că nu-mi vor pune piedici, era o onoare să mă învoiască.

Nu aveam nici cea mai mică idee despre ce putea fi vorba, până când rectorul mi-a întins receptorul și Radu mi-a spus ce-avea de gând. Vorbind cu o viteză amețitoare, mi-a spus că, după cum fără îndoială știam, din nefericire Victor Marcu murise cu puțin timp înainte de a susține un concert important la Salzburg, cu orchestra lui Radu. Dacă nu se găsea nimeni

de talia lui Marcu, concertul avea să fie anulat, iar stilul în care cântam eu la pian îi amintea, firește, de cel dispărut. La urmă m-a implorat, pentru numele lui Dumnezeu, să spun da.

De ce-am acceptat, nu mai știu – poate din obligație față de fostul meu salvator și față de prietenul meu moldovean, dintr-un soi de vanitate copilărească sau din fidelitate față de un vechi vis din tinerețe (ceea ce la un bărbat de vârsta mea era absurd).

A doua zi de dimineață, eram la Salzburg. La gară, prietenul meu, care mă aștepta cu automobilul, a pornit val-vârtej spre sala de concert, ca să nu pierdem un timp prețios. Nu mai erau decât patru zile până la concert. Și ceea ce ne neliniștea pe amândoi era faptul că nu aveam experiența de a cânta cu o orchestră.

Repetițiile n-au mers strună, nici pe departe. Prietenul meu moldovean era un personaj complex. Nestatornic în dragoste (deși proaspăt căsătorit, nu lăsa să-i scape nimic) și devotat în prietenie, descurcăreț în chestiuni financiare și orientat spre propriile-i avantaje, dificil în negocierile cu casele de discuri sau cu organizatorii șmecheri și fanfaroni, plin de poftă de viață și de bani, era un dirijor incoruptibil și sever. Dacă o lucrare nu-i suna cum trebuie, izbea cu bagheta în pupitru și ne făcea șleahtă de ageamii și cârpaci. Ne punea să repetăm, dădea indicații, bătea din picior, își smulgea părul din cap. În prima zi era disperat și, conducându-mă la hotel, nu mi-a vorbit tot drumul. La sfârșitul celei de-a doua zile a vrut să renunțe. Abia a treia zi s-a mai binedispus, în ciuda numeroaselor greșeli pe care le-am făcut.

Nu mai am amintiri limpezi despre aceste repetiții la care participam ca prin vis, aproape inconștient. Ce m-a salvat a fost tocmai această stare de semiconștiență, eram prea năucit ca să mă dau bătut. La fel m-am simțit și atunci când prietenul meu m-a împins pe scenă (nu fără să-și facă cruce în spatele cortinei) și ne-am înclinat amândoi în fața publicului. Am mijit ochii către sala cufundată în întuneric, neștiind dacă era plină sau pe jumătate goală. M-am așezat la pianul Steinway fără emoții, ca și cum concertul acela ar fi fost un vis (visul

avântat al copilăriei şi al tinereţii mele) în care nimic rău nu mi se putea întâmpla. Şi am cântat de parcă aş fi fost singur în clasa mea de la Conservator sau, cu o veşnicie în urmă, în casa părintească din Pomerania.

Când a răsunat ultimul acord, iar prietenul meu moldovean şi-a şters sudoarea de pe frunte, în sală domnea o linişte apăsătoare. Secunde de-a rândul, nici o mână nu s-a clintit. M-am îndreptat împleticit de pe taburet la rampă, să mă înclin în faţa publicului mut. A durat un timp până au ajuns la mine aplauzele, un ropot asurzitor care-mi spărgea timpanele. I-am zărit pe oamenii care se ridicau de pe scaune, băteau din palme în picioare şi strigau „Bravo!", ca prin ceaţă, de parcă ar fi venit şi ei din visul meu. Abia în culise – unde m-au înconjurat cu toţii, mi-au strâns mâna, s-a destupat o sticlă de şampanie – m-am trezit, recunoscător, stingher, cu genunchii tremurând din pricina îndoielilor şi a tracului pe care le învinsesem.

Concertul meu a avut un succes răsunător. Ziarele mă comparau cu Marcu, pianistul dispărut, comparaţie care mă punea într-o lumină cât se poate de favorabilă. Eram o revelaţie, ceea ce la vârsta mea (aproape 55 de ani) era cu atât mai surprinzător, şi mă considerau un demn urmaş al fostului meu salvator. Lumea nu ştia despre mine mai mult decât scria în program, unde se vorbea despre prietenia mea cu Zeul Pianului, fără să se intre în amănunte. Data şi locul naşterii, anii petrecuţi la Bucureşti, fuga de comunişti – acestea erau informaţiile voit succinte despre persoana mea. Radu, care cunoştea dedesubturile vieţii muzicale, nu dăduse greş cu acest laconism. Lumea era cu atât mai curioasă să afle cine eram, iar curând s-a ţesut un văl de legende în jurul meu, care a făcut ca numele meu să fie de îndată cunoscut.

După ce am avut succes şi la al doilea concert, de data asta ca solist într-un recital organizat de Radu, am început să primesc nenumărate alte oferte. Prietenul meu moldovean a fost acela care îmi programa concertele, negocia onorariile şi condiţiile, şi a rămas impresarul meu. Am mers împreună la Paris, unde am cântat Bach, marea mea pasiune, aşa încât primul meu

concert în orașul de pe malul Senei a avut un remarcabil succes. Ceea ce mi-a adus invitații la Berlin, Copenhaga și Geneva.

Mă lăsam mai degrabă dus de valul acestor evenimente, amuzat și ușor nedumerit. Pe lângă viața de până atunci, noua mea carieră mi se părea o revanșă prea târzie. Tot ce mi se întâmpla îmi crea o senzație de înstrăinare, de parcă mi-aș fi urmărit îndeaproape succesele, pe care de fapt un altul punea stăpânire. Nu simțeam nici o satisfacție. Experiențele prin care trecusem îmi interziceau să cred că mi se făcea dreptate atunci când eram aclamat la Amsterdam sau Milano. Fără să-mi fac iluzia că în sfârșit, la bătrânețe, măiestria mea de pianist era răsplătită, mă lăsam purtat de laude și aplauze.

Prietenul meu moldovean a fost cel care m-a convins să mă mut într-un apartament luminos din centru (cu vedere spre Hofburg și Stephansdom). A tratat cu un reprezentant al firmei Steinway până când mi-a fost dăruit un instrument nou-nouț, cu o mecanică și o acustică impecabile, și și-a amenajat acolo un mic birou de impresariat. Se dedica cu trup și suflet misiunii de a-mi spori faima de pianist, lăsând deoparte toate obligațiile lui ca să se ocupe de impresariat și să vegheze asupra mea.

Cu alte cuvinte, n-avea încredere în mine. Îmi lipsea cu desăvârșire ambiția. Și era nevoie de ambiție ca un nume să se impună și să aducă sume importante. A pus condiția să-și oprească patruzeci la sută, clauză pe care am acceptat-o pe loc. Fără prietenul meu, acest șmecher cu simț practic, puteam să-mi iau adio de la cariera mea târzie, și, în plus, lui i-o datoram.

Când studiam un nou repertoriu, mă ajuta cu observații clare și pătrunzătoare, care îmi dădeau idei noi (în privința muzicii, Radu nu se lăsa dus de nas). Îi ținea la distanță pe profitori și pomanagii și, spre ușurarea mea, era cu ochii pe mine când dădeam un interviu.

Reacționa prompt când cineva încerca să mă șantajeze. După succesul răsunător de la Paris, am primit scrisori în care eram amenințat cu un nimicitor scandal în presă dacă nu plăteam. Dacă ar fi ieșit la iveală trecutul meu nazist, puteam să-mi consider cariera încheiată.

Radu a chemat zece jurnaliști și le-a pus în față scrisorile de amenințare. Și le-a povestit prin ce trecusem: de la tortura îndurată la Siguranță până la procesul înscenat. A vorbit despre calomniile procuraturii, care urmăreau scopuri politice în lupta pentru putere din acei ani tulburi de după război, putere pe care comuniștii au pus mâna foarte repede cu ajutorul trupelor sovietice și al NKVD-ului.

Această poveste a făcut valuri enorme și mi-a sporit faima. Eram mai mult decât o stea strălucitoare pe firmamentul pianiștilor, eram o victimă politică. În toiul Războiului Rece, povestea mea intra în tiparul acuzațiilor împotriva Estului, dar, pe de altă parte, mi-a adus noi amenințări, care fără îndoială veneau din partea Securității (mai întâi un plic cu o sfoară înnodată sub formă de ștreang, apoi un al doilea, cu gloanțe), ceea ce l-a făcut pe Radu să fie iarăși cu ochii-n patru. În ziarul partidului de la București eram bălăcărit drept „eternul nazist", „vedeta împinsă în față de Occident", care cânta „cu degete pătate de sânge" și întina memoria lui Marcu. A durat un timp până când, în fine, s-a potolit furtuna și n-am mai citit articole despre activitatea mea de spion sau despre condamnarea la moarte. Sincer să fiu, povestea mea, repetată de gazete, mi se părea aproape inventată.

Nu duceam lipsă de reacții la toate acestea, pe care Radu mi le citea la masa de prânz. Am primit o scrisoare de la Hinrich Himmler, care-mi povestea pe pagini întregi despre suferințele lui la Donbas, în Rusia, șase ani de muncă silnică, boli, foamete cumplită (față de care torturile la care fusesem supus erau nimica toată), și-mi recomanda să nu mă tem de moarte și să rămân neînduplecat în lupta mea demnă de toată lauda împotriva bolșevismului. Mi-au scris vecini și colegi de școală din orașul meu natal pomeran, care mă invitau la întâlniri ale exilaților sau voiau doar să depene amintiri. Până și din comuna Lensahn din Holstein am primit o scrisoare în care fratele meu mă asigura că era mândru, mândru de mine și de familia noastră. Și într-o zi, la prânz, când Radu mi-a spus, dându-și ochii

peste cap, că azi sosise o scrisoare de la Virginia, inima mi-a bătut să-mi sară din piept.

Tonul scrisorii Virginiei era nostalgic şi, cu toate astea, vesel. Pe vremea aceea avea aproape treizeci şi nouă de ani. Se mutase între timp la Roma, era căsătorită cu un producător de film de la Milano şi juca în pelicule de succes mondial ale studiourilor Cinecittà. În scrisorile următoare (la prima am răspuns pe loc), Virginia nu spunea mare lucru despre sine. Era prea cunoscută ca să se laude în faţa mea. N-am mai simţit la ea vanitatea şi nevoia de a fi admirată, aceste două trăsături ale tinerei femei care, în trecut, intrau în contradicţie cu altele şi mă zăpăceau cu atât mai mult.

Scrisorile Virginiei aveau un ton familiar care îmi dădea o stare de euforie. Ai fi zis că nu ne despărţiserăm niciodată. N-aş putea spune dacă o făcea anume. Prin afecţiunea pe care mi-o arăta, îmi alina durerea încă vie şi, fără îndoială, se simţea mai împăcată. Totuşi, afecţiunea asta era sinceră. Odată intrat în sufletul ei, acolo rămâneai – mi-o dovedise de-atâtea şi atâtea ori.

Îmi punea întrebări peste întrebări, fie despre mărturia tatălui ei la proces (ca să n-o rănesc, am ocolit un răspuns deschis), fie despre Margarete (aflase din presă că-mi pierdusem soţia). Voia să ştie care mai era starea degetelor mele şi cui îi datoram cariera de solist (ştia că numai talentul nu era de-ajuns). La început, nu mi-a spus nimic despre scrisorile pe care mi le trimisese, zi de zi, la închisoarea Văcăreşti; şi nici despre eforturile zadarnice pe care le făcuse (petiţii şi vizite la ministere) de a împiedica, prin intermediul guvernului elveţian, condamnarea mea la moarte. Când, cu timpul, am aflat despre aceste lucruri, am fost copleşit de emoţie.

Ne scriam o dată la două-trei săptămâni şi ne tot propuneam să vorbim la telefon, dar nu reuşeam niciodată (ea se afla pe platourile de filmare, eu, în turnee), până când, într-o noapte în care întâmplător eram acasă, m-a sunat pe neaşteptate. Radu mi-a făcut semn, emoţionat, să vin la telefon. Mare iubitor de filme italiene, se zăpăcise prea tare ca să-mi mai spună cine era la capătul firului.

Când am recunoscut vocea Virginiei, o voce care părea să vină din trecut, bogată în inflexiuni, ademenitoare, și răgușită, și cântată, m-am pierdut cu totul. Dus de amintiri, am început să mă bâlbâi prostește. Asta a amuzat-o, ceea ce m-a făcut să mă rușinez și mai tare. N-am debitat decât fleacuri. Mi-a povestit despre două săptămâni de filmare petrecute la Abruzzo și m-a întrebat cum a fost în ultimul turneu, și totuși, când am pus receptorul în furcă, eram lac de transpirație.

În jumătatea de oră cât vorbisem la telefon nu fusesem nici o clipă stăpân pe mine. Radu – care-mi stătea în coaste, asculta (ziceai că ar fi vrut să se vâre în aparat), îmi șoptea la ureche ce să întreb și-și făcea cruce când bălmăjeam distrat în receptor – îmi sporea zăpăceala. „Pun pariu că e o femeie cu tine", îmi spusese Virginia cu o supărare prefăcută, ca și cum ar fi fost geloasă. Remarca asta, o simplă o glumă copilărească, mi s-a înfipt în inimă ca un pumnal.

Când ne-am luat rămas-bun, mi-am blestemat prietenul care, la rândul lui, mă făcea cu ou și cu oțet. Să nu-mi dau imediat întâlnire cu femeia asta era mai mult decât o prostie, era o crimă. „E măritată", am protestat eu. „Și ce dacă?" zise Radu sec și uluit (se părea că eram fără scăpare).

Când ea a plănuit să vină în vizită la Viena, în toamna lui 1960, m-a anunțat din timp, ca nu cumva să ratăm întâlnirea. Mi-a scris că voia să petrecem o zi împreună, dacă programul mi-o permitea. La gândul că o voi revedea pe Virginia, am intrat într-o stare de grație de mult uitată și, la fel ca odinioară, cu o veșnicie în urmă, mă simțeam vesel și lipsit de griji. Cu atât mai dureroasă a fost telegrama în care-mi spunea, cu puțin timp înainte, că nu mai putea ajunge la Viena. Bolnavă de hepatită, trebuia să rămână o vreme la spital.

Și, în aprilie '61, când am ajuns la Roma pentru un concert la Palazzo della Cancellaria, am stabilit o nouă întâlnire. În ziua concertului meu, avea spectacol la Torino, obligație pe care, spre marele ei regret, n-o mai putea anula. Mi-a promis să vină cu trenul de noapte.

N-am să uit niciodată ziua însorită când am așteptat în zadar în Piazza Navona, la început surescitat și înfrigurat, apoi tot mai neliniștit, pe măsură ce treceau orele și Virginia nu-și făcea apariția. Am alergat în Campo dei Fiori, temându-mă ca nu cumva să fi confundat locul de întâlnire, pentru a mă întoarce în Piazza Navona și mai disperat. Dacă ratasem întâlnirea, numai prostia mea era de vină! Precis fusese în Piazza Navona între timp și, negăsindu-mă, plecase.

Când am ajuns la Viena, am găsit o scrisoare în care Virginia, jenată, îmi cerea iertare: încurcase ziua și ora. A fost ultima încercare. Nu ne-am mai văzut niciodată.

În ianuarie '62, în timpul unui concert dat la Lausanne, spre sfârșitul recitalului, o durere înfiorătoare în articulațiile degetelor m-a făcut să tresar. Am încheiat cu chiu, cu vai, toccata de Schumann și n-am mai dat bis, de teamă să nu clachez în ultima clipă. A doua zi, când am cântat la Geneva, durerea a apărut înainte de pauză, iar în partea a doua am făcut greșeli grave. Se auzeau doar aplauze slabe când am ajuns în spatele cortinei, unde prietenul meu m-a întâmpinat cu o expresie îngrijorată și m-a întrebat ce-i cu mine.

Radu a anulat restul turneului. Nu voia să-mi pună în primejdie renumele, în ciuda pierderilor financiare inevitabile. Ne-am certat abia acasă, când a vrut să mă ducă la un doctor, mare specialist în domeniul lui. Amintindu-mi de doctorul Perlea din București (și de torționarul care semăna cu el), am refuzat să fiu tratat. Mă ungeam în fiecare zi cu alifia preparată de Margarete, și făceam ore în șir exerciții de mobilitate a încheieturilor și tendoanelor.

Zadarnic – durereile nu încetau, ba chiar, cu timpul, s-au accentuat. Curând, n-am mai putut să repet decât cu prețul unor eforturi îndârjite și chinuitoare. Era absurd să sper că mă voi mai vindeca.

Privind în urmă, nu mai sunt sigur că durerile nu erau doar o închipuire. Ele făceau parte dintr-o viață de care nu mă mai puteam desprinde și, poate, nici nu voiam să mă desprind. Ceea ce-mi întărește presupunerea asta e seninătatea cu care am

renunțat până la urmă la carieră, la visul copilăriei și tinereții mele, devenit realitate.

Cu aceeași seninătate, fără să-mi pară rău că-mi luasem adio de la concerte, îi scriam Virginiei, care, plină de compasiune, afectuoasă, mă încuraja și mă îmbărbăta cu fiecare scrisoare. Viața noastră – i-l citam eu pe Șlomovici – nu urmărește nici un scop și n-are nici un sens, iar cine înțelege adevărul ăsta își găsește pacea. Îmi răspundea cu poșta următoare că nu era de acord cu hotărârea mea. Nu făceam decât să mă amăgesc spunându-mi că viața mea e fără scop și fără sens. „Scopul și sensul vieții tale sunt să cânți la pian, ai dovedit asta prin cariera ta." Refuza categoric să se plece în fața destinului (cu o îndârjire pe care o moștenise de la tatăl ei) și era, ea însăși, mult prea ambițioasă ca să-mi înțeleagă hotărârea.

Și prietenul meu gândea la fel. În lunile scurse, amânase toate ofertele de a concerta, crezând că, după un răgaz în care mă voi liniști, o să fiu dispus să mă duc la doctor, dacă nu-mi reveneam. Ca să câștige niște bani, și pentru că nu putea rămâne multă vreme inactiv, se ocupa de altele și mă lăsa singur acasă. Când i-am spus ce hotărâre luasem, a fost îngrozit. M-a implorat în genunchi, m-a înjurat, mi-a calculat cât am fi putut câștiga împreună în următorii zece ani.

În ultimele două zile înainte să plece, prietenul meu moldovean m-a asaltat cu insistențele lui. Zadarnic, se lovea de un zid. Iar la urmă, când și-a luat rămas-bun, m-a îmbrățișat. „Nu pari trist", mi-a spus el răgușit, ștergându-și ochii umezi, „și asta mă liniștește, chiar dacă nu te înțeleg".

M-am mutat într-o altă casă, pe o străduță liniștită, lângă Augarten. Când mi-a expirat contractul cu firma Steinway, a trebuit să mă despart de pian, și amânam de la un an la altul să-mi iau unul nou. Mi s-a oferit iarăși un post de profesor la Conservator, și nu l-am refuzat – îmi plăcea să predau, iar la școala de muzică aveam un pian care nu mă privea zi și noapte cu reproș, așa cum s-ar fi întâmplat cu unul pe care l-aș fi avut acasă.

Fără să mă judece, Virginia n-a putut niciodată să mă ierte cu adevărat pentru hotărârea luată. Îmi trimitea acum scrisori mai reținute și mult mai rare ca înainte.

Nu știu când a luat sfârșit corespondența noastră, nici cine a tăcut primul. Unul din noi și-a tot amânat răspunsul, iar în cele din urmă firul s-a rupt. Tăcerea asta n-a fost provocată de vreo supărare. Căpătasem un soi de încredere, așa încât nu mai simțeam nevoia să-i scriu Virginiei, ajunsesem la o profundă ușurare și liniște. Iubirea pe care n-am uitat-o niciodată nu mă mai durea.

Șapte vieți

Când am ieșit la pensie de la Conservator, la începutul anilor '70, am început să călătoresc. Am fost la cimitirul din Lensahn, în Holstein, unde zăceau în mormânt iubirea copilăriei mele, Emilie, și fratele meu Ludwig. De accidentul de mașină am aflat din întâmplare de la un fost coleg de școală care mă tot invita fără succes (și cu atât mai insistent) la reuniunea exilaților, al căror președinte era. Mi-a prezentat condoleanțe, nu fără să se intereseze de ce nu venisem la înmormântare, la care îmi simțise „dureros" absența. Din păcate pentru el, nici acum n-am avut prilejul să depănăm amintiri de-acasă.

Nu primisem nici un ferpar, ceea ce nu m-a surprins prea mult. Cine, din familie, să mă cheme? Alma, sora lui Emilie, mireasa pe care-o lăsasem baltă, nu mă iertase niciodată. Iar copiii știau că eram dat dispărut. Chiar dacă ar fi aflat de existența mea, în timpul carierei mele de doi ani și jumătate, de la radio sau din ziare, tot ce-i lega de mine, ruda asta îndepărtată, era o tăcere dureroasă și veche.

La mormântul acoperit cu o piatră simplă, pe care nu erau trecute decât numele și anii, m-am răzgândit în privința unei vizite în orașul meu natal din Pomerania. Cu siguranță că în locurile copilăriei mele voi trăi aceeași senzație ca la mormântul acela, senzația unei zădărnicii mute.

Întors la Viena, m-am dus la ambasada Bulgariei, am primit viza, iar într-o zi ceva mai răcoroasă de august am aterizat la Sofia, unde m-am urcat într-un tren și am pornit spre mare. În arșița Balcicului m-am simțit la fel ca la mormântul din Lensahn. În fața casei salvatorului meu, dărăpănată, cu intrarea și ferestrele barate de scânduri, sau pe plaja umbrită de silozuri ruginite, m-a întâmpinat aceeași zădărnicie mută, apăsătoare. La pensiunea unde m-am cazat, m-am întins într-un șezlong pe terasă, ca să privesc marea liniștită. Era din albastru-cobalt, iar la mal din argint care, topit de soarele lui august, clipocea la țărm. Balcicul acesta cu vapoare de mărfuri care acostau, cu automobile cu motor în doi timpi și cu milițieni cenușii, târg sărăcăcios, prăfuit, duhnind a catran și lizol, fără vâslași cu fesuri roșii, fără cafeneaua lui Mamut la umbra platanului strâmb (și la umbra veșniciei, care mirosea a usturoi și cafea mocca), părea respingător, străin și inaccesibil. Se închisese în fața mea.

Și, într-o excursie la „Cuibul singuratic", care era deschis publicului ca grădină botanică, am dat, între brazdele de flori din Grădina Ghetsemani, de Bubi Giurgiucă și de Mărioara – el, decrepit, zbârcit, cu un început de cocoașă care-i curba costumul albăstrui de activist de partid, ea, o matroană grasă, plesnind ca un cârnat în pielița lui, într-o rochie mulată ce părea să fie pe punctul de a exploda. Se vede treaba că tatăl nu reușise să-și mărite odorul. Avea trăsăturile aspre ale unui om veșnic și profund jignit.

Nici unul nu m-a recunoscut, slavă Domnului. Mărioara era un reproș pe două picioare (oarbă și surdă la lumea asta rea), Giurgiucă un moșneag miop clipind întruna, iar eu însumi aveam fruntea pătată de vârstă, riduri și părul cărunt.

Întors la pensiune, mi-am făcut bagajele și am plecat mai devreme. Și când autobuzul a părăsit valea, am lăsat în urmă Balcicul, care tremura în razele soarelui și dispărea ca o fata morgana sub ochii mei (și în mine a încolțit bănuiala că nu fusese niciodată altceva).

Mi-a priit mai mult vizita la Berlin, unde, în estul și în vestul orașului, am pornit pe urmele pianistului de odinioară, care

cânta prin cârciumi, iar în fața restaurantului din cartierul Nikolai, unde îmi fuseseră zdrobite degetele, am dat, spre ușurarea mea, de o clădire nouă, socialistă, a cărei urâțenie monstruoasă era pe măsura amintirii mele. La cafeneaua din Savignyplatz am citit într-un ziar berlinez a doua zi de dimineață, în timp ce mâncam chifle cu gem de cireșe, despre unchiul meu (nu mai țin minte în legătură cu ce). Alfred murise cu șapte ani în urmă, în Paraguay, unde ajunsese la începutul lui 1946. A căpătat curând postul de consilier guvernamental în chestiuni de politică economică și a avut o fermă întinsă, pentru ca să moară, la optzeci și opt de ani, ca un senior putred de bogat, în patul din *hacienda* lui, liniștit, fără remușcări.

Am dat farfuria la o parte când am citit știrea. În sfârșit, murise, iar asta m-a făcut să răsuflu ușurat – presupunând că sfârșitul acesta nu era doar o fentă care să-l ajute pe unchiul meu să se întoarcă acasă și să trăiască liniștit în Germania, până-n vecii vecilor (la constituția lui strașnică).

Nu pierdeam nici o premieră a filmelor Virginiei, care la sfârșitul anilor '70 s-a mutat la Londra, ceea ce am aflat de la prietenul meu moldovean, un pasionat al rubricilor mondene. Divorțase de producătorul de film și trăia cu un celebru arhitect englez, pe care Radu îl botezase „pederastul britanic", fie din gelozie, fie din resentiment față de Anglia (îl considera pe Churchill răspunzător de regimul comunist de la București, care-l împiedica să se retragă în țara lui, la pensie), fie din grija pe care o purta filmului italian, în cădere liberă, după părerea lui.

Prietenia cu Radu nu se destrămase niciodată, iar la bătrânețe devenise și mai strânsă. A dat concerte până la sfârșitul vieții, cunoștea pe toată lumea, nu rata nici o invitație la dineuri și, când era vorba de femei, nu se putea abține. Și totuși, nu trecea zi în care să nu mă sune, între opt și nouă, când își bea cafeaua. Mergeam în excursii cu mașina pe care o conducea cu mănuși de piele și ochelari de soare șic, cu o viteză de parc-ar fi ținut morțiș să intrăm în primul pom. Se lăuda cu medalii și titluri, și mă pisa să pun odată pe hârtie ce trăisem alături de Marcu. Era sigur că ar fi fost un bestseller.

Această idee fixă a prietenului meu era un veșnic motiv de ciondăneală. Pe mine nu mă mai știa nimeni ca pianist. Cu Zeul Pianului, lucrurile stăteau altfel. Avea până în ziua de azi un cerc de admiratori fideli, și nu numai în România. Totuși, erau prea puțini încât să facă din cartea mea de memorii un eveniment.

Refuzul meu categoric de a da curs acestei idei avea însă motive mai profunde. Mi-era teamă că, scriindu-mi amintirile, aveam să mă apropii prea mult de trecut și să-l retrăiesc. Și mă cutremuram la gândul că, odată încheiată cartea, n-aveam să simt decât un gol și o zădărnicie mută.

La șaptezeci și cinci de ani, Radu a suferit un atac cerebral, și-a revenit după trei luni și s-a agățat cu și mai multă putere de viață, blestemând bastonul pe care trebuia să-l folosească, interdicția de a bea și a fuma, medicamentele. În 1989, s-a înecat în cadă – înainte de vizita unei prietene, violonista de doar treizeci și nouă de ani a orchestrei lui, a făcut o baie cu spumă, ca s-o întâmpine curat și mirosind bine. Telefonul a rămas tăcut în dimineața zilei următoare, iar eu am știut că prietenul meu Radu murise.

Mă simțeam tot mai mult ca un alpinist care a urcat un pisc singuratic și privește buimăcit tărâmul de jos – viața care mi se perinda prin fața ochilor –, tărâm cufundat în nori și ceață, de parcă ar fi reflexul închipuirii lui. Din când în când, câte un coleg de la Conservator mă invita la ziua lui sau trebuia să merg la un concert dat de un pianist care-mi fusese student. Apoi, au venit înmormântările, una după alta.

De cele mai multe ori eram singur, ceea ce nu mă deranja deloc – aveam impresia că niciodată nu fusese altfel. N-am avut niciodată o boală gravă, n-aveam dureri, doar gută, mergeam cu ușurință și nu trebuia să mă opresc ca să mă odihnesc când urcam treptele. Nici la nouăzeci de ani nu aveam probleme cu respirația sau cu inima, și n-aveam amețeli. S-ar fi putut zice că Dumnezeul capricios al lui Șlomovici nu știa ce să mai facă cu mine, sau că uita de la o zi la alta să-mi întoarcă fața nenorocului. Toamna, când mă duceam să-mi fac vaccinul

împotriva gripei, doctorul, un glumeț și un mitocan, îmi spunea: „Nu vă gândiți deloc să ieșiți din scenă, domnule Kannmacher?" Iar eu îi răspundeam: „Dragă doctore, am trăit deja șapte morți. De ce să mă grăbesc cu ultima?" „Chiar așa, aveți șapte vieți, domnule Kannmacher!" îmi răspundea doctorul amuzat, până când, îngropat sub o avalanșă în munți, n-a mai putut rosti vorba asta.

La București nu mă mai întorsesem niciodată. Înainte de '89, mi-a fost frică să nu mă aresteze încă de la graniță – condamnarea nu fusese revocată niciodată. După căderea dictaturii comuniste, am angajat un cabinet de avocatură să conteste verdictul, procedură care a durat nouă ani bătuți pe muchie până când a fost anulat cu acte în regulă. Aveam dovada negru pe alb, parafată și semnată: condamnarea la moarte din urmă cu o jumătate de secol fusese nelegitimă și se bazase pe acuzații nefondate.

În februarie 2000 am primit această decizie. Mi-am amânat, totuși, de la o lună la alta vizita la București, descurajat de experiențele avute la Balcic și la mormântul din Lensahn.

Și, brusc, mi-am simțit vârsta, de parcă revocarea sentinței mi-ar fi topit puterea de a trăi și a rezista. Dintr-odată am început să am probleme de respirație și să simt în piept o durere apăsătoare, care mă trezea noptile, într-o criză ce putea ajunge de la anxietate la panică. Degeaba m-am dus la doctor. În afară de „simptomele vârstei" pe care le considera „absolut normale", doctorul nu găsea nimic îngrijorător și, cu o față plictisită, mă lăsa să plec, de parcă voia să spună: „Aveți o vârstă la care ipohondria nu vă stă bine, nu vă bateți joc de timpul meu prețios!"

O emisiune matinală la radio, în care era vorba despre mari pianiști ai secolului trecut, m-a îndemnat să pornesc în călătorie. Între înregistrările istorice difuzate s-a pomenit și despre un nou muzeu la București, în memoria lui Victor Marcu.

În taxiul care m-a dus de la aeroportul Otopeni la un hotel din Piața Rosetti, m-a luat cu fiori când am văzut orașul care nu mai avea nici o legătură cu amintirile mele: fațade murdare și scorojite, care odinioară fuseseră luminoase și străluceau de

curățenie, gunoaie și reclame stridente, circulație haotică și aer cu miros de benzină. Vuia, pocnea, șuiera, puțea. Nemaivorbind de noile blocuri socialiste care tăiau, de-a lungul unor străzi grotești, cartiere care pe vremea mea fuseseră liniștite și feerice.

În prima zi am rămas în camera de hotel. Îmi lipsea curajul să fac o plimbare și eram prea dărâmat după noaptea nedormită, pe care, pentru că plecam a doua zi, o petrecusem cu palpitații și amețeli. M-am dus la restaurantul hotelului, am mâncat repede ceva și am urcat imediat la mine, să mă culc. Când a trebuit să mă duc la baie, în toiul nopții, în primul moment n-am știut unde sunt, și m-am cutremurat când mi-am amintit.

A doua zi de dimineață mă simțeam mai bine. La șapte îmi beam cafeaua la restaurant și am întrebat-o pe tânăra de la recepție unde este muzeul Victor Marcu. Era o apariție de cinema, la fel ca Mărioara (cu aproape șaizeci de ani în urmă), cu buze roșii ca sângele și un nas perfect drept. Din păcate, nu putea să mă ajute. Numele Victor Marcu nu-i spunea nimic, iar să știe despre un muzeu în cinstea lui nici vorbă. Un angajat al hotelului, care fuma în fața intrării, m-a lămurit, zâmbind compătimitor, că mă înșelam, că-l confundam pe pianist cu o actriță pe nume Virginia Marcu. N-avea rost să mai încerc, așa că am renunțat.

În ziua aceea senină, însorită, de septembrie, am luat un taxi până-n Povernei. Era perfect logic ca fosta locuință a lui Marcu să servească acum drept muzeu, presupunere care s-a dovedit greșită. N-am dat de nici o plăcuță, de nici o vitrină, de nimic care să-mi spună că ar fi acolo un muzeu. Și apoi, pentru sediul unui muzeu nou, era prea cenușie și părăginită. Când am intrat în curte și m-am îndreptat spre intrarea cu cele trei trepte și marchiză de sticlă colorată deasupra, a trebuit să mă sprijin în baston. Inima îmi bătea să-mi sară din piept. Am apăsat pe butonul soneriei de lângă plăcuța pe care nu era trecut nici un nume. S-a scurs o jumătate de minut și nu s-a întâmplat nimic.

Mă așteptam să vină vreo servitoare – Florica, sincer să fiu –, și am fost de două sau de trei ori mai surprins când mi-a

deschis Virginia, pe care o credeam la Londra sau cine știe pe unde.

Ne-am recunoscut amândoi imediat. Revederea asta era nemiloasă și crudă – nici nu se putea altfel la vârsta noastră și după aproape șaizeci de ani (chipul Virginiei de pe ecran fusese altul). Am închis puțin ochii, ca și cum deodată ar fi fost prea multă lumină sau prea întuneric. Și Virginia tăcea, palidă, buimăcită.

Și-a revenit prima și m-a tras de mână în vestibul, unde mi-a luat pălăria. Și, în afară de pălărie, și bastonul, de parcă nu mai aveam nevoie de ajutorul ăsta. Am intrat în salonul cu fântâna din nișă, de unde lipsea capul hidos de animal din piatră, șemineul plin de ziare și masa de joc a lui Marcu, pe care trona bustul de bronz al lui Beethoven. Toate celelalte lucruri erau noi și necunoscute mie, începând cu biblioteca pe jumătate goală, mobila făcută la comandă, mirosind a baiț, în fața căreia erau stivuite cutii pline de cărți, cu etichete.

Nu mai voia să joace, ci să-și trăiască restul vieții în liniște, mi-a spus în timp ce beam cafea în grădina cu iarba crescută până la genunchi. Era un rol în care nu mi-o închipuiam pe Virginia – chiar și la optzeci de ani era mult prea vioaie și plină de viață ca să se ofilească în casa tatălui ei. Desigur, gâtul acoperit de o eșarfă era ridat, părul argintiu nu mai era des, avea fața zbârcită și pătată. Totuși, în rochia vaporoasă pe care vântul blând de septembrie o umfla, avea ceva tineresc.

Curând mi-au pierit timiditatea, stânjeneala și încordarea de la început. Ne-am cufundat cu pasiune în trecut, până când ni s-a părut că-l putem atinge cu mâna. Mi-a amintit, veselă și cu o dezinvoltură molipsitoare, de povestea iscusitului hoț din Constantinopol și de tinerii îndrăgostiți cărora le-a furat viața. Mă simțeam iarăși contaminat de spiritul ei jucăuș și frivol, acea dezinvoltură care nu era niciodată superficială și acel răsfăț vesel care te făcea să te simți liber. S-a insinuat între noi o apropiere mai pură și mai simplă ca oricând.

Când s-a întunecat, s-a dus la una dintre cutii și a despachetat gramofonul. Iar în alta a găsit plăcile cu tangouri și

melodii din Bucureștiul de-altădată. Virginia a montat pâlnia, a pus un disc, a ieșit în grădină, și-a scos pantofii și i-a azvârlit cât colo. „E grozav în iarbă, te sfătuiesc să dansezi și tu desculț." Curând am rămas fără suflu, iar Virginia, ușor nemulțumită, m-a lăsat să mă trântesc în scaunul pliant.

Și era de neînțeles ce se petrecea, când m-a luat din nou de mână, m-a ridicat de pe scaun și am început să plutim amândoi, strâns îmbrățișați, în noaptea caldă de septembrie, în acordurile muzicii care se revărsa din gramofon. Virginia avea din nou părul negru și des, fosforescent în întuneric, obrazul neted, de pe care dispăruseră petele și ridurile (ai fi zis că fuseseră doar o mască), o piele imaculată, strălucitoare. Iar mie mi-au trecut ca prin minune gâfâiala, amețelile, înțepeneala și neputința din oase.

Eram prinși ca într-un vârtej în albastrul de safir al întunericului și eram iarăși nespus de tineri, de parcă noaptea aceasta de septembrie ar fi o poveste născocită.

Postfață
Istoria care naște istorii

Romanul lui Jan Koneffke se petrece, în cea mai mare parte, în România: viața (și moartea) la sfârșitul perioadei interbelice, în timpul războiului și în anii imediat următori, la Balcic, în București, la Izvorani, la Câmpulung, în munți. De ce ar scrie un autor străin un roman cu un subiect din istoria României? Nu e oare riscant să ai drept fundal pentru întâmplările prin care trec personajele tale o epocă atât de complicată, încât până și istoricii români au dispute în legătură cu ea? Sunt întrebări legitime pe care și le vor fi pus destui dintre cei care așază alături numele autorului și subiectul cărții.

Un prim răspuns la aceste întrebări este cel biografic: născut în 1960 la Darmstadt, într-o familie germană (cu o ascendență poloneză de mult uitată, pe linie paternă), Jan Koneffke își face studiile universitare, Filozofie și Litere, la Berlin, unde întâlnește câțiva scriitori din Banatul românesc: pe viitoarea laureată Nobel Herta Müller, pe Ernest Wichner, pe Richard Wagner și pe Rolf Bossert. Deși tatăl lui prefera Nordul, iar vacanțele familiei erau petrecute în țări reci, asemenea eroului thomas-mannian Tonio Kröger, Jan Koneffke are fascinația Sudului. La 35 de ani, a ajuns la Roma (o văzuse prima dată în 1979), unde a locuit opt ani, până în 2003. Aici a întâlnit-o pe arhitecta Cristina Moisescu, viitoarea lui soție (la un bal mascat, unde ea nu purta mască, el, în schimb, da, poate pentru că scriitorul însuși este mereu predispus la jocul de măști). În prezent, cei doi își împart timpul între Viena, București și

Măneciu. Prima limbă în care au vorbit unul cu altul a fost italiana. Încetul cu încetul, Jan a învățat românește și Cristina nemțește (iar atunci când nu înțeleg un cuvânt nou și-l traduc rapid în italiană). Prin romanul lui Felix K., autorul se răfuiește sau se confruntă cu prejudecățile legate de nemți și de români, cu trecutul țării sale și cu trecutul țării soției lui, pe care istoria le-a făcut să fie alături, până aproape de sfârșit, în al Doilea Război Mondial.

În București, Jan Koneffke a ajuns încă din 1993, la o întâlnire organizată de Uniunea Scriitorilor și Literarisches Colloquium Berlin. Se afla la începutul carierei și era cunoscut doar ca poet. Probabil că atunci a văzut prima dată România cu ceea ce în literatură se numește „ochiul străinului". Dar, așa cum româna a devenit pentru Jan Koneffke, dintr-o limbă necunoscută, una pe care o vorbește foarte bine, România a devenit și ea, puțin câte puțin, dintr-o țară străină, una pe care o cunoaște tot mai mult „din interior". Iar aici se află al doilea răspuns la întrebările puse la început, răspunsul estetic.

Romanul *Cele șapte vieți ale lui Felix K.* beneficiază din plin de avantajele privirii străinului. „Ochiul străinului" este un motiv literar (în unele cazuri chiar un truc literar) care permite prospețimea observației, mirarea fertilă, comicul, surpriza, restaurarea culorilor tocite, abia vizibile, printr-o zugrăveală nouă. Frumos este că, pe măsură ce personajul-narator al romanului, Felix Kannmacher, își trăiește viața și morțile simbolice în România, privirea lui își schimbă atributele, iar el ajunge să vadă lucrurile de aproape, nu mai este un străin. După ce fuge din România, în urma condamnării la moarte într-un proces stalinist, Felix, stabilit la Viena, se mai întoarce o dată în țară, după 1990: acum însă privește locurile și oamenii nu cu ochii străinului, ci cu ochii exilatului, ai celui obligat să plece dintr-o *patrie* în care a trăit totul.

Cele șapte vieți ale lui Felix K. confirmă un prozator de primă mână. În paginile romanului e un amestec ispititor de Orient și Occident, un umor și o bucurie a poveștii care îl cuceresc și pe cel mai morocănos cititor.

Felix Kannmacher e un pianist care vine din Germania ca să scape de oamenii Gestapoului. Pe de o parte ca să câștige bani, pe de alta ca să-și piardă urma, Felix e obligat să-și schimbe numele și să facă tot felul de meserii mărunte: „bonă", angajat la cazinou, dactilograf, grădinar, translator, argat la mânăstire. Erou picaresc, escroc de nevoie (și nu de plăcere și din vocație, ca Felix Krull al lui Thomas Mann), Felix Kannmacher este în același timp și un *povestaș*: nu-și spune numai propria poveste – romanul e la persoana I –, ci are și capacitatea aproape magică de a inventa povești. Iar aici e, probabil, inima cărții, care pompează sângele literar în fiecare pagină, și aici se află și al treilea răspuns la întrebările de la care am pornit, răspunsul narativ.

Poveștile născocite de Felix – de pus în ramă pentru frumusețea lor – dau adâncime întregului și creează efectul de *trompe l'œil*. Pe de o parte, ele îngână istoria mare, o îmbogățesc și o contrazic (istorie contrafactuală), pe de alta, imită și corectează episoade importante ale vieții personale, prin tablouri de tip *wishful thinking*. În jocul lor de oglinzi vezi și lumea romanului, dar și lumea-lume, anistorică, cu multele ei necunoscute.

În contrapunct este istoria reală, cu personajele ei perfect credibile, de la nume și până la replici, vestimentație, recuzită, decor. Pentru că se trece prin mai multe medii, ca în romanul picaresc, șirul personajelor este foarte generos, iar dintre ele se desprind renumitul pianist Victor Marcu, imprevizibil ca orice artist, și fiica lui Virginia, fidelă în infidelitatea ei, stilatul Haralamb Vona, adorabilul cârciumar Avram, fiu de rabin, cu vorbele lui memorabile și mâncărurile lui ratate, șarlatanul Bubi Giurgiucă, Margarete, pe cât de bravă, pe atât de nefericită, și Marieta, o ticăloasă absolută. De fapt nici un personaj, fie el și episodic, nu e șters, Felix e un observator bun al varietății peisajului uman și un fin psiholog, deși, așa cum îi cere rolul, încearcă să fie doar un martor, să nu se amestece prea mult în destinul oamenilor cu care se intersectează.

În fluviul romanului, care curge generos, ca Dunărea, dar care are vârtejuri și capcane la tot pasul, sunt scene care acoperă toată gama stilistică a vieții: micile plăceri și micile mizerii,

poezia, visul, gustul de cenușă și, la concurență sau amestecate, tragicul și comicul.

*

M-am întrebat de multe ori cum ar putea un romancier să fie de partea binelui, să dea o șansă unui univers al Dumnezeului bun și drept, fără a cădea în dulcegărie sau în pedagogie. (În roman, Dumnezeu are două fețe, una blândă și alta cumplită, sau este un mecanism fără cusur, aflat sub imperiul necesității.) Până acum, singurul exemplu clar de reușită pe care îl aveam în minte era *Idiotul* lui Dostoievski, cu un Mîșkin christic. Performanța aceasta, de a fi de partea binelui fără a lua deloc din forța literară a răului, o izbutește cartea lui Jan Koneffke prin poveștile născocite de Felix, care intervin în istoria urâtă și o schimbă. Este și felul prin care *nefericitul* Felix, cu viața lui care i se pare la un moment dat fără rost și fără noroc, își merită totuși numele.

Toate aceste basme (uneori cu iz oriental, ca-n *1001 de nopți*, alteori cu tentă realistă, de lume posibilă, chiar plauzibilă) au câte o ușă secretă prin care comunică cu romanul. Sunt povești de dragoste, uneori chiar strigăte disperate de dragoste, ascunse după faldurile dense ale imaginației. Sunt exerciții de seducție, în care Felix plasează câte un detaliu, două, din viața lui adevărată cu Virginia, destinatara lui favorită. Așa este trista poveste a *cașalotului de aur*, în care lumea inventată și cea reală își amestecă apele. Sunt și povești istorice de un grotesc enorm, tip *Dictatorul* lui Chaplin, de pildă întâlnirea (imaginară) dintre nazistul Alfred și Horia Sima, în care Felix, translator oficial, răstoarnă evenimentele istorice traducând exact pe dos, ca o mașinărie stricată, spusele interlocutorilor. Este una dintre cele mai savuroase pagini ale cărții, un *capriciu*, un exercițiu de virtuozitate și de libertate a improvizației. Și mai sunt povești care descuie toate lacătele romanului deodată, cum este *Povestea iscusitului hoț din Constantinopol* și *Povestea despre sfârșitul imperiului necesității pure*. Talentul poetic și fantezia luxuriantă a scriitorului își dau mâna în *Povestea iscusitului hoț din Constan-*

tinopol, fără îndoială unul dintre cele mai frumoase basme filozofice pe care le-am citit vreodată. Melancolia este șlefuită aici ca un diamant pe care cu cât îl întorci, cu atât te luminează mai tare. La sfârșitul istoriei constați, uluit, că ți s-a spus, în fond, povestea personajelor cărții, a lui Felix și a Virginiei, dar și povestea omului în genere, care, la începutul vieții se scaldă în timp, „ca alții în bani", iar la sfârșitul ei constată că i s-a furat principala avere, singura care contează. Iscusitul hoț Faruk, un hoț cu har, după ce fură mâncare, bani, bijuterii, ajunge la o treaptă superioară a artei lui, fură defecte omenești: lașilor le ia teama, zgârciților avariția, celor necăjiți supărarea, pentru ca, la sfârșit, să dea cea mai strălucită lovitură furând *timpul*, viața însăși, de la un cuplu care, în decursul aceleiași prime nopți de dragoste, trece de la tinerețe la bătrânețe. Simetric invers, în finalul cărții ceasul e dat înapoi, iar cei doi protagoniști, Felix și Virginia, trec de la bătrânețe la tinerețe. De altfel laitmotivul cărții este viața ca vis, ca văl înșelător, ca maya, iar aici Jan Koneffke se întâlnește și cu poveștile orientale din finalul romanului *Jocul cu mărgele de sticlă* al lui Hesse. Tot ca mărgelele se înșiră și cele șapte vieți ale lui Felix, marcate de câte o moarte mereu diferită. Murim în mai multe feluri în viață, iar moartea fizică este numai ultima dintre morțile noastre, uneori mult mai blândă decât ele. Ritmul și lumina romanului se schimbă de la o „moarte" la alta: ritmul se precipită, crește, în schimb lumina scade spre final, ajungând la clarobscurul tablourilor lui Rembrandt.

Există și pitoresc, și melancolie în fresca romanului, și cruzime, dar și mătăsurile narative învăluitoare ale unei extraordinare povești de dragoste. Toate firele acțiunii și toate detaliile sunt egal ocrotite de prozator, așa cum veghează un țesător nașterea desenului din covorul lui oriental. Totul se leagă frumos, fără noduri, și captivează. Deși nu-i deloc facil, romanul este prietenos la lectură, te face să râzi și să plângi. Pe scurt, o adevărată bucurie și reușită literară.

Ioana Pârvulescu

Cuprins

Partea întâi

Capitolul I 9

Trezește-te, Virginia, am ajuns la Balcic! / Și cu povestea mea cum rămâne? / Degete de pianist / Așa cum alții se scaldă în bani, noi ne scăldăm în timp / Un paznic prusac la porțile rațiunii / Mare era necazul meu / Există vreo legătură între asasinarea prim-ministrului Duca și Singapore? / Kappes Kappes Kokolores Kaisers Kaiserreich Kapores / O partidă cu final deschis

Capitolul II 77

Decădere generală și comete care se apropie / Profundă îngrijorare pentru bunătate de bani / În dragoste, totul e adevăr și totul e minciună / Sâmburi inocenți și cântecul cutremurător al plăcerii / Povestea cașalotului de aur / De la Saul prigonitorul la Pavel apostolul / Prima moarte

Capitolul III 133

Bun venit în lumea spectrelor / Noroc și nenoroc: Dumnezeul cu două fețe / Umbra lui Emilie / Dumnezeul plăcerii / Spectacolul cadavrelor / O pânză de mătase / Tu ești, Haig? / Prizonierul vremurilor / A doua moarte

Partea a doua

Capitolul IV 225

A treia moarte / Povestea jocului pe viață și pe moarte / Pierdută ca o barcă pe mare / Îngrozitor de tânăr și fericit, plin de poftă

de viață / Domnule comandant, sunteți un gogoman! / Cine plânge doar de mila lui, acela va ajunge de plâns / Un dop de plută dansând în apă / Mică poveste despre mărinimie și blândețe / Ca un câine hămesit, cu ochii la castron / Sfârșitul reprezentației / Povestea iscusitului hoț din Constantinopol

Capitolul V 323
A patra moarte / Constituție strașnică

Capitolul VI 345
De noi n-or să se atingă / Încă o moarte / Și care-i adevăratul Gottwald? / La noi, dragostea de adevăr e răsplătită / A șasea moarte

Partea a treia

Capitolul VII 397
Bun venit în lumea spectrelor II / A șaptea moarte / Poveste despre sfârșitul imperiului necesității pure / Ușurința asta diafană / Șapte vieți

Postfață
Istoria care naște istorii de Ioana Pârvulescu 435

La preţul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului literar.

În colecția **Raftul Denisei** au apărut

Eric-Emmanuel Schmitt, *Copilul lui Noe*
James Frey, *Prietenul meu Leonard*
Douglas Coupland, *Generația X*
Pablo De Santis, *Caligraful lui Voltaire*
John Updike, *Fugi, Rabbit*
J.M. Coetzee, *Maestrul din Petersburg*
David Mitchell, *Atlasul norilor*
Sawako Ariyoshi, *Soția doctorului*
Laura Restrepo, *Dulce companie*
Leo Perutz, *Iuda lui Leonardo*
Kurt Vonnegut, *Bun venit printre maimuțe*
Carol Shields, *Jurnal în piatră*
Taichi Yamada, *În căutarea unei voci din depărtare*
Martin Suter, *Diavolul din Milano*
Amos Oz, *Poveste despre dragoste și întuneric*
Michael Chabon, *Băieți teribili*
Rick Moody, *Furtuna de gheață*
Gary Shteyngart, *Absurdistan*
Tash Aw, *Fabrica de mătase*
Richard Ford, *Cronicarul sportiv*
Gonçalo M. Tavares, *Ierusalim*
Joseph Roth, *Spovedania unui ucigaș. Legenda sfântului bețiv*
Eduardo Mendoza, *Mauricio sau alegerile locale*
Eric-Emmanuel Schmitt, *Secta Egoiștilor*
Alessandro Piperno, *Cu cele mai rele intenții*
Arnon Grunberg, *Nesuferitele zile de luni*
Jeanette Winterson, *Portocalele nu sunt singurele fructe*
Cinghiz Aitmatov, *Stigmatul Casandrei*
Sawako Ariyoshi, *Dansatoarea de Kabuki*
Naghib Mahfuz, *O mie și una de nopți și zile*
John Updike, *Întoarcerea lui Rabbit*

Mo Yan, *Sorgul roșu*
Arthur Japin, *În ochii Luciei*
Guillermo Martínez, *Moartea lentă a Lucianei B.*
Kurt Vonnegut, *Cutremur de timp*
Fumiko Enchi, *Ani de așteptare*
Ismail Kadare, *Amurgul zeilor stepei*
J.M. Coetzee, *Viața și vremurile lui Michael K*
John Cowper Powys, *Cercul nebunilor*
Subcomandante Marcos, Paco Ignacio Taibo II, *Morții incomozi*
Sara Gruen, *Apă pentru elefanți*
Niccolò Ammaniti, *Cum vrea Dumnezeu*
Zeruya Shalev, *Viața amoroasă*
Madeleine Thien, *Certitudine*
Lesley Downer, *Ultima concubină*
Irvin D. Yalom, *Minciuni pe canapea*
António Lobo Antunes, *Ordinea naturală a lucrurilor*
Jay Parini, *Ultima gară*
Yasunari Kawabata, *Vechiul oraș imperial*
Jeanette Winterson, *Sexul cireșilor*
Daniel Kehlmann, *Eu și Kaminski*
Richard Ford, *Ziua Independenței*
Douglas Coupland, *Miss Wyoming*
Pablo Tusset, *În numele porcului*
Kate Morton, *Casa de la Riverton*
Teru Miyamoto, *Brocart de toamnă*
Amos Oz, *Rime despre viață și moarte*
Yukio Mishima, *Zăpada de primăvară*
Steve Sem-Sandberg, *Ravensbrück*
Janice Y. K. Lee, *Profesoara de pian*
Cormac McCarthy, *Drumul*
Kurt Vonnegut, *Pușcăriașul*
J.M. Coetzee, *Jurnalul unui an prost*
Jennifer Johnston, *Bărbatul de la gară*
Herta Müller, *Încă de pe atunci vulpea era vânătorul*
Hong Ying, *K. Arta iubirii*
Jennifer Cody Epstein, *Pictorița din Shanghai*

Ismail Kadare, *Mesagerii ploii*
Eric-Emmanuel Schmitt, *Evanghelia după Pilat*
Chang-rae Lee, *Zbor peste Long Island*
Yukio Mishima, *Tumultul valurilor*
Daína Chaviano, *Insula iubirilor nesfârșite*
Amos Oz, *Să nu pronunți: noapte*
Peter Carey, *Viața mea clandestină*
Karel G. van Loon, *Fructul pasiunii*
John Updike, *Rabbit e bogat*
Joshua Ferris, *Și atunci ne-au terminat*
Hanif Kureishi, *Am ceva să-ți spun*
Hubert Selby Jr., *Ultima ieșire spre Brooklyn*
Alonso Cueto, *Ora albastră*
Arto Paasilinna, *Anul iepurelui*
J.M. Coetzee, *Epoca de fier*
Yukio Mishima, *Confesiunile unei măști*
Yukio Mishima, *Cai în galop*
J.M. Coetzee, *Dezonoare*
Douglas Coupland, *Tânără în comă*
Jasper Fforde, *Cazul Jane Eyre*
Julia Franck, *Femeia din amiază*
António Lobo Antunes, *Arhipelagul insomniei*
Nikos Kazantzakis, *Ultima ispită a lui Hristos*
Ismail Kadare, *Accidentul*
Stefan Merrill Block, *Povestea uitării*
Anuradha Roy, *Un atlas al dorințelor zadarnice*
Eric-Emmanuel Schmitt, *Cea mai frumoasă carte din lume*
Kate Morton, *Grădina uitată*
James Meek, *Începem coborârea*
Matilde Asensi, *Totul sub Cer*
Nicole Krauss, *Un bărbat intră în cameră*
John Updike, *Rabbit se odihnește*
Giuseppe Tomasi di Lampedusa, *Ghepardul*
Tariq Ali, *Cartea lui Saladin*
Naghib Mahfuz, *Rhadopis din Nubia*
Ludmila Ulițkaia, *Daniel Stein, traducător*